This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

A 797,446

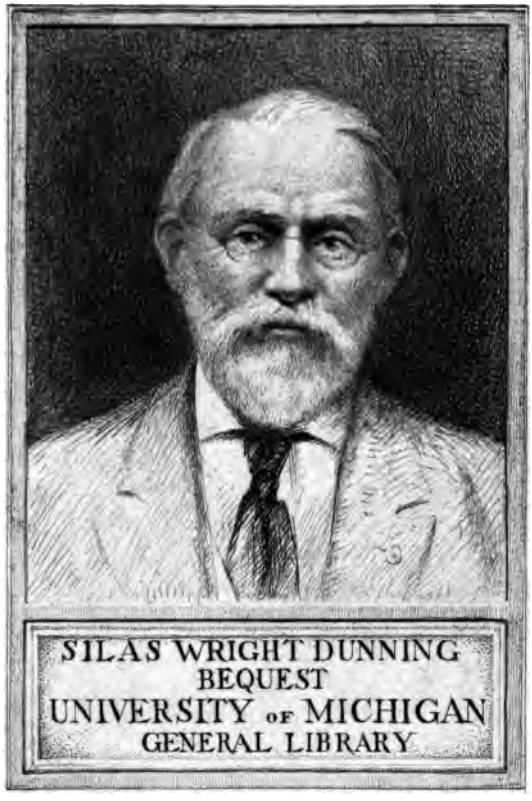

SILAS WRIGHT DUNNING
BEQUEST
UNIVERSITY OF MICHIGAN
GENERAL LIBRARY

FROM THE LIBRARY OF
CHRISTIAN JENSEN

81
.A
191

JEPPE AAKJÆR

SAMLEDE VÆRKER

VIII

JEPPE AAKJÆR

SAMLEDE VÆRKER

VIII

JEPPE AAKJÆR

SAMLEDE VÆRKER

OTTENDE BIND

ARBEJDETS GLÆDE
HVOR DER ER GJÆRENDE KRÆFTER
JENS LANGKNIV

GYLDENDALSKE BOGHANDEL — NORDISK FORLAG
KJØBENHAVN OG KRISTIANIA 1919

Copyright 1919
by
Jeppe Aakjær

OSCAR FRAENCKEL & CO., KØBENHAVN

DUNNING
HILL
12-14-39
39883

INDHOLD

	Side
Arbejdets Glæde	1
Hvor der er gjærende Kræfter	187
Jens Langkniv	350

ARBEJDETS GLÆDE

SEPTEMBERAFTNENS hvide Maane gik op mellem de to Gravhøje, der stod ud for Sandgaardens skjæve Gaardsled. Længernes lave Lervægge maved sig ligesom lidt ud, mens de fik en tynd Skygge over Rimmen fra det pjuskede Tagskjæg. Duggen faldt paa de graa Straatage saa tæt, saa man næsten kunde høre det. En stribet Kat sad og gjorde sig ubemærket oppe midt paa Tagsiden, hvor en Rotte havde gnavet et Hul; nu og da kom en Luftning ned fra Mønningen og løfted et Par af Hullets Halmstraa; saa drejed Katten Hovedet et Par Gange i Halshvirvlerne og sank atter ind i sin Pels.

Et Par Mus skrasled inde i Strøelsdyngen bag ved Hverrestenen; men det kunde Katten ikke ta sig af, saa højt til Vejrs d e n var, og det fik derfor Lov at passere.

Sandgaardens 5 Køer var kommen ind ad Gaardsledet for et Kvarter siden. Manden — Niels Peter — havde selv hentet dem. De stod nu bundne ved Skravvognen omme bag den fortørrede Mødding og saa længselsfuldt drynende hen mod de smaa Vinduer i Salshuset, hvorfra de vented den hjælpende Haand. De tunge Yvere runded sig mod Jorden under deres Byrder; her og der hørtes Mælkedryp i Gruset.

Ud fra Bryggersdøren kom en gammel Kvinde med et Barn ved Haanden. Køerne tog imod hende med en Lyd, der i sit Udspring var et Brøl, men i Struben dæmpedes til et kjælent Brum.

„Bitte Bosser, I venter nok haardt paa mig. Men a s k u l d jo først ha æ Dyn lettet under vor sølle Muer!“ sa Bedstemor og strøg den nærmeste Ko over Snuden. — „Kan du nu find dig nogen pæne Sten at lege med, bitte Visti, og saa ett løbe alt for langt fra Bedstemor, imens

hun malker æ Bos. — Saa, min Dreng!" sa hun og slap hans spæde Haand.

Lidt efter pladred Mælken i den gamles Strippe. Det visne Hoved laa bøjet til Side inde i det sorte Tørklæde som et tungt forgjemt Løg. Den indsunkne Mund var idel Bekymring, men de gamle malkende Hænder var senede og fulde af Energi. Maanelyset faldt hen over de knoklede, sleje Korygge, strejfed den buttede Spids af et knudret Horn, titted flygtigt over den gamles Skulder ned i den halvfulde Malkespand for til sidst at kaste et bredt, gyldent Skjærf ud over Vesterhusets mossede Tagryg.

Det praased og pladred dæmpet fra den gamles Malkestrippe; ind imellem hørte man hende sukke; det rumled inde i de hængende Kobuge, naar de gav Mælken ned, hult — som naar nogen ved Aften gaar over en Bro — langt henne.

„Ih, bitte Visti, hvor er du bleven af!"

„Plump!" lød det med et kort Svup henne fra Gaardhjørnet, hvor Visti mored sig med at dumpe Sten i Brønden.

„Ih, sødeste Barn, kommer du til æ Kjeld! Tho der sidder jo æ Ræv nede!"

„Det kan vær det samm!" svared Ungen. Det var øjensynlig én af Bedstemors forslidte Aandrigheder.

„Vil du nu komme hen til Bedstemor, inden du dumper ned til æ Øf-Øf-Gris!" Bedstemor befolked Husets skikkelige Brønd med alle Zoologiens Rædsler, men la ikke Mærke til, at det ene aad det andet. „Ved du ett, te der nede sidder en farlig storige Jerrekop, der bider alle smaa Drenge i Tæerne!" Det slog gotten Visti i Lytten. En Edderkop, det var i Sandhed et rædeligt Dyr, for hvilket man kunde være bekjendt at vige.

Alligevel samled Visti sig sammen til et ufatteligt Mod, hented endnu en Sten fra Gruset, lod den dumpe, stod forfærdet ved sin egen Dristighed og lytted med aabne Læber og nedvendt Øre.

„Plump!" kom det dybt fra Brønden som en hul Mumlen gjennem den duggede Stilhed.

„Mæ rammer æ Jerrekop lige paa Trynen!" sa Visti og knøg i det samme hen til Bedstemoderen.

Her satte han sig plat ned i Gruset ved Siden af Strippen og kjendte den mættende Duft af nymalket

Mælk, der gjør Smaabørn saa forventningsfulde og trygge.

Niels Peter kom stogende og bleg over Gruset med et Redskab i Haanden. Han hugged en Kroj i Taget oven over Risthusdøren, nærmed sig Malkepladsen og spurgte stille:

„Hvordan ynder du saa vor Moer i Dag?"

„Ja, Niels Peter, a tør saamænd snart ett ha nogen Mening om det. E r der nogen Forandring, saa er hun vel ligesom en bitte Krumm bedre."

„Tror du saa, hun skuld kunn komm fra det — ogsaa d e n Gang endnu?"

„Ja, Gud kjender æ; men hun har jo da været ringere før og er endda kommen over det."

Niels Peters unge Hustru var bleven syg kort efter Vistis Fødsel og havde næsten ikke været oven Senge siden. Huset lededes nu af hans Mor, gamle Mette, der ogsaa i en væsentlig Grad fik Barnets Opdragelse under sig. Hun var dog selv langt op i Alderen og havde slidt haardt i den magre Gaard, saa Livets Bryderier var tit nær ved at voxe hende over Hovedet, især da der var daarligt Raad til Pigehold i Gaarden.

Ingen troed egentlig, at Niels Peters Kone vilde kunne overvinde Sygdommen, en Art Blodforgiftning, der stod i Forbindelse med Vistis Fødsel. Niels Peter selv kunde dog ikke slippe Haabet; han forsømte ingen Aften, naar han kom fra Marken, at udfrttte den gamle om Hustruens Tilstand, og altid var Svaret omtrent som nu.

Niels Peter løfted Trækkoens Tøjr af Skravpinden og gav sig til at koble de færdigmalkede Køer ind. Deres tunge Maver skured hult mod den snævre Dørkarm. Gamle Mette rejste sig fra den sidste Ko og gik med Strippen tilbage mod Bryggersdøren. Bitte Visti dulred modstræbende efter. Han fik dog endnu Lejlighed til at holde sig udendørs, saa længe den gamle var optaget af at si Mælken.

Niels Peter kom ud paa Stenbroen efter at have bundet den sidste Ko. Lille og mager stod han i Maanestrimen foran Nødsdøren og saa sig tungøjet omkring i den lille fattige Gaard, der havde udgjort h a n s Livs Ramme. Lugerne stod endnu aabne efter Høstens sidste

Neg. Lodørens hvide Kalkkors, til Værn mod det, som vilde én ondt, stod frisk i det klare Maanelys.

Barnet kom løbende hen og tog hans Haand.

— — „Mor op Morgen — til Far og lille Visti!"

Niels Peter vendte sig mod Salshuset, hvor de krogede, kønrøgssværtede Stolper omkring Forstuedøren stod helt ligkistesorte i det hvide Maanelys.

„Ja, vild Vorherre kun give hans Minde til det, min bitte Dreng!" sa Niels Peter sukkende og gik ind, som d e n gaar ind, hvis Hustru er haabløs syg.

Man saa snart, at der var noget usædvanligt paa Færde i den lille Bondeby, der laa der med sit Udsyn langt ind over Heden til alle Kanter. To-tre af de smaa træløse Gaarde havde Flaget paa halv Stang, og naar de andre ikke havde det, var Grunden sikkert ene den, at de ikke ejed noget Flag. Den af Gaardene, der laa paa en Skraaning lidt udenfor de andre, var øjensynlig Begivenhedens Midtpunkt. Vogne udensogns fra fyldte af mørke Mennesker svang hvert Øjeblik fra den indgrøftede Vej op ad Ensporvejen mod denne Gaards Porte, og Folk fra de andre Gaarde gik i Klynger sni over Agrene mod Sandgaarden. Ogsaa her hang der et Flag, en pjusket lille Ting, og dasked begrædeligt mod Stangens Midte, mens et Par Krager under gjennemtrængende Skrig byttedes til at besætte Flag-Knappen.

Det var en solstærk Dag i Aprils Begyndelse. Foraarets Porte var aabnet paa Klem, alles Øjne og Sind var rettet ud mod Livet og de brede Marker. Folk var egentlig saa glade, men de kunde jo ikke være det bekjendt ved en Lejlighed som denne. De kom mætte og opknapsede ud fra Bordene og stilled sig op ad Hushjørnerne i smaa Klynger og fik Ild paa Piberne og Hul paa Historierne. Det kneb at holde den dæmpede Tone; en Gang imellem maatte en utidig Lystighed kvæles i Dølgsmaal; da saa man et sprutrødt lattermartret Ansigt gjøre sig Anstrengelser for at dreje sig selv om i Nakken eller dølge sig hen bag Hushjørnet og de andres Rygge. Det

var saamænd ikke for det, der var saa meget at le af, men Vejret, Vejret! og især Solen, der ustandselig krildred én i Toppen og straaled tusind Forjættelser ind i Sindet.

Paa et Tidspunkt blev der ganske stille: da en lille bleg og tør Mand med Haaret strøget foran Ørene ligesom søvngængeragtigt gik over Gaarden hen mod Ligets Stade i Vognhuset.

Ja, det var svært, som det havde taget paa Niels Peter. Det var ogsaa helt sært at tænke ved: For fire Aar siden med til deres Bryllup, og nu kjørte de hende til Graven!

Ligskaren havde begyndt at sætte sig i Bevægelse. Vogn fulgte Vogn i en næsten endeløs Række; det var svært at faa de havrefodrede Heste, der endnu ikke havde faaet Afgjøring paa Kræfterne ved Foraarsarbejdet, til at gaa skikkeligt. Det var, som om ogsaa de havde faaet strentet Sol paa Hakkelsen. Mangen en plump Skank gjorde et Kast mod Svingeltræet og havde svært ved at ordnes ind i Rækken af de værdigt fremskridende Vogne. Toget snegled sig hen over den grønne Toft, det ene Spands Muler ved det andets Bagsmække. Nu og da lød en Plags Prusten, i hvilken den ligesom nøs Kraften og Utaalmodigheden fra sig. Vognene var bredfulde af sørgeklædte; høje Hatte sad ned om gamle visne Øren som Jydepotter; Kvindernes sorte Frynseklæder vælded ud over Vognhjulene. — Paa een Gang standsed hele Skaren; der hørtes Bump her og der, hvor Vognstjærten rendte mod Formandens Agestol. — Ih hvorfor holdt de endda! — Kvinderne, der sad bagest og ved al den Indpakning fuldstændig havde ophævet Halsens Leddeling, søgte at skele sig til nogen Underretning ind mellem Mændenes svajende Hatteuhyrer. — Det var den forreste Vogn — den som Kisten var paa — der havde foraarsaget Standset. Her sad kun Niels Peter og hans 3aarige Søn Visti. Niels Peter havde taget sig selv i Barmen og mærket, at han havde glemt noget. I næste Nu stod han og Drengen ved Siden af Vognen. Han slog Tømmen om Hjulnavet og bad den lille ikke komme for nær til Hestene, mens han løb hjem.

Den lille sorte Mands besværlige Løb over den vaade Toft i modsat Retning af Vogntoget tog sig sært ud;

hans Tæer var stærkt indaddrejede, hans Knæer var foroverrettede, hans haarde Støvler slog nu og da hult imod hinanden under Løbet. Folk kunde ikke lade være at skumle over denne Uregelmæssighed i Ligfærden, især paa de bagerste Vogne, hvor der ikke var nogen af Familien.

Det var nok Muldsedlen han havde glemt, og den kunde jo blot han finde. — Ja, det ligned jo Niels Peter: saadan havde hun altid været, et bitte Nosselhoved, som der var ringe Sæding ved! Han havde haft en god Støtte i An Mari; hun var en anden Slags Menneske; hun vilde tifremm ad, mens hun leved. Men nu var hun jo taget hen; hvem skulde nu holde sammen paa det? Og æ bitte Knægt — ja, han havde jo en Gammelmuer, men hun skulde jo snarere selv trænge til Hjælp, sølle Hjavl, end gi andre Hjælp. Nej, det saa saamænd pojed ud til Niels Peters, det var vist, det gjorde!

Saadan gik Snakken paa Vognene, mens Niels Peter knækled søvngængeragtigt af Sted efter sin døde Hustrus Ligseddel.

Som de opsnapsede Mænd under de høje Hatteballoner sad og saa ud over Landskabet, kom en sær Skikkelse hivende ud af Lyngen og ind over Sandmarken.

„Skynd dig, Søren! kan du ett se, vi venter efter dig med den ene Haand."

Rævling-Søren var en Særling, der aldrig viste Interesse for noget Menneske, før han hørte om dets Død; da kom han regelmæssig med en Rævling-Krans og viste et rent respektstridigt Humør, som der ofte maatte tysses stærkt paa. — Alle kjendte Søren, og Søren kjendte alle; de raabte ham an, og han gav drøje Svar igjen. Saadan drog han skogrende og larmende langs hele Vognrækken, uden at nogen tog ham indenbords. Først paa den sidste Vogn fandt han saa megen Plads, at han kunde svinge først sin Stok, saa sig selv op. Her sad da Rævling-Søren baglæns med Støvlerne ud over Bagsmækken og et hjærtensfornøjet Smil i Skjægstubbene, men med den vildtduftende Rævlingkrans paa sine Knæ. — De magre Hedefaar var allevegne kommen ud til Gavlene. Frysende Smaalam gik omkring dem og fimred paa ledløse Bagben og vilde patte Tiden hen.

Østenvinden jog i korte Pust hen over de stenede Agre og løfted Kvindernes sorte Frynseklæder. 30 Vogne holdt i Række, alstille, som sorte overbefolkede Øer i Solhavet. Hestene slog begjærligt deres skummende Kjæver i den bladbrede Rug langs Vejen, saa Bidslerne farvedes helt grønne; Røgen fra Mændenes Stumppiber steg op og la sig som en blaa Tone hen over den høje Hatteskov. — „Det tar endda no Tid af ham."

„Ih, hvem passer paa æ sølle Baa'n!" bemærked én af Kvinderne og saa fremefter udover Vognranden.

Der stod Visti midt i Foraarsrugen og vented paa Far. Hans Arme stod ud fra Kroppen som et Par Pinde. Ærmerne var en halv Alen for lange; det var sagtens hans Mors Kaabe, der nu blev benyttet som Overfrakke.

Som Knægten stod her i grøn Rug til Knæet ved Siden af Moderens Kiste uden rigtig at fatte, hvad der foregik, kom en lille Bomlærke i raske Slag ude fra Rugen og satte sig med eet paa Kistelaaget, slog et Par raske Fløjtetriller, drejed sig hoppende nogle Gange og trilred igjen. — Det tog sig saa underligt ud — den lille muntre Lærke mod den sorte Kiste. Aned det lille Sendebud fra Vaaren og den evige Natur, at Smaafuglenes Pip fra Have og Mark ind ad den aabne Rude havde været denne unge Kvindes eneste Oplivelse og Glæde i to lange Smertensaar!

Folk studsed og gjorde hinanden opmærksomme paa den lille Fugl.

„Se!" sa Drengen og peged henrykt med et Ærme, der knækked oven for Haanden, da han løfted det.

Lærken letted og fløj videre over Foraarsrugen.

Niels Peter var kommen tilbage med Muldsedlen og kjørte nu sin unge Hustru til Graven med deres treaarige Søn ved sin Side i Agestolen.

Visti havde næppe været stort mere end 6 Aar, da Gammelmor en Dag tog ham ved Haanden og ledsaged ham op til Skolen. Det var en lang Vej, og Gammelmor var meget højtidelig. Hun havde sit sorte Frynsesjal paa

— det var ikke sært! — og gik og listed helt ude ved Vejkanten, for at den skarpe Flint ikke skulde fordærve de nye Kludesko.

Visti var lutter stille Forventning; hans Hænder var blaa af det nystampede Vadmelstøj, hans smaa Træsko satte Indadtær i det sammenføgne Sand langs Vajsgroben.

De kom forbi en Række Gaarde, som Visti aldrig havde set før eller anet Tilværelsen af. Hver gammel Træsko i Vejsporet, hver Storkerede paa en Husmønning var i og for sig en Oplevelse. Men Vejens største Æventyr var dog et Gangbrædt over en skummende Bæk. Visti kløv over som en Kattekilling, men Gammelmor stod og stritted i Sutterne og paastod, at hun aldrig kom levende over. Der var Rækværk paa begge Sider og slet ingen Fare ved det, men Gammelmor havde det saa meget med at blive hvingelsyg, saa snart noget gik ud over det sædvanlige.

„Der er slet ingen Fare ved det," sa Visti og løb helt ud midt paa Brædtet og gimped, saa det svang som et Tov.

„Giv mig saa di Haând da, Knæjt! Saa hold nu ende-le godt ved mæ, b i t t e Visti!" — Gammelmor grued. som skulde hun over Verdenshavet. Visti, der altid var vant til at se hende saa koldhøgen derhjemme, var ikke lidt stolt af sin Førerrolle og inderst inde godt tilpas med den gamles ydmyge Sindelav. Hun mere krøb end gik med den frie Haand som en Ørneklo om Rækværket.

„Aa, Gud ske naadig Tak!" var hendes første Ord, da hun atter følte fast Land under Sutterne.

Skolen havde kun lidet af den Æventyrglans, som Visti havde ladet sig foregøgle. Han havde vel ikke været langt fra at tro, at det var et Sted, hvor der lød Englestemmer, mens man modtoges med „Mød og Kager"; nu var de første Ord han hørte, da Gammelmor skubbed Døren op: „Vil I holde Kjæft, I Satans Unger!" — Visti stod lille og ræd bag Tærsklen, og tværs gjennem et Rum, der sløredes af Tobaksrøg, saa han mod en skjoldet Væg dekoreret med Blækklatter, en skaldet gammel Herre, der sad paa et Treben og sutted paa en Stumppibe. Da Degnen opdaged, at der var fremmede ved Døren, kom han ned fra sin Forhøjning. Han var i Træsko, og hans sorte Skjødefrakke, der før havde gjort Tje-

neste i Brigsdøren, var nu blankslidt og overhældt med Tobaksaske. Degnen og Gammelmor hilste paa hinanden som gamle Bekjendte:

„A kommer her med en bitte Kytter til Dem. Han er et woen te møj Haak hjemfræ; men hvad tho, an jenle bitte Linning, det maa han jo ta te hans gued Nyw, om han viser sæ skjødløs. Han er gavn gjemmel hans Aves, hans „Hjærtesuk" og hans Fadervor, og han kjender æ Klokk som nowe Præjst."

„Det var sandelig ikke saa ringe," sa den gamle Lærer og forsøgte sig i den for ham uvante Ting at klappe et Barn paa Kinden.

Visti, der saa, at Degnens Fingre var skidne af Pibestopning, gik et Skridt tilbage for at unddrage sig hans Kjærtegn.

„Kan du ta din Lue aa for æ Degn," sa Gammelmor, mens hun overgav ham i Lærerens Hænder.

Hun stod endnu et Øjeblik, før hun sa:

„Ja, saa vil a gi Dem Forwal!" Hun bød Degnen Haand.

„Læ wos nu si, du hører atter, hwad æ Degn sejer te dæ," sa hun til Visti og gjorde Mine til at lukke Døren, før hun gik.

Visti blev med eet saa usikker i Øjnene; Gammelmor vilde gaa, og han skulde være ene med alt dette her, denne fremmede Mand der, som der hang et knudret Reb ud af Baglommen paa, og alle de Unger derinde, der sad drejet halvt om imod ham, stak Mundene til hinandens Ører, fniste og saa fjendtlige ud. Visti havde vel egentlig tænkt sig, at han og Gammelmor Dagen lang skulde ha siddet pænt Side om Side paa Skolebænken, og naar de gik hjem, skulde Visti nyde sin Triumf og hjælpe hende over Gangbrædtet; hvad om Gammelmor nu faldt i Bækken, naar hun ikke havde ham til Støtte? Det ene travrige Spørgsmaalstegn dukked op ved Siden af det andet, indtil Læreren tog ham ved Haanden og førte ham ind i Tobakshavet, der blev endnu tættere derved, at Visti pampred frem med Øjnene fulde af Taarer.

Degnen førte ham hen til en lav Bænk med en stor bred Bordskive, der bar Mærker af mer end hundrede Foldeknive. Lige foran sig havde han en mandshøj Bilæggerovn, der var rustrød fra øverst til nederst af Dren-

genes Spytten og Vinterens Snebolde. Gulvet var skiddent som i et Udhus; baade Degnen og Drengene spytted ustandseligt ned mellem deres Træsko. Væggene var uden andre Prydelser end de Blækklatter, der havde dannet sig, naar Ungerne i Frikvarteret mored sig med at hive Blækkrukkerne i Hovedet paa hverandre. Midt for den ene Langvæg sad den gamle Degn bag sin optælgede Pult som bag et Skjærmbræt. Over hans Hoved lyste Verdenskortet i stærkt afblegede Farver. Dets ene „Halvkugle" havde løsnet sig fra Lærredet og hang ned som en Las og dasked ham om Ørerne, hver Gang han rejste sig. — Den afbrudte Undervisning gjenoptoges. Det var Overhøring i Religionen. Degnen var en trofast Mand mod Traditionerne; midt i Halvfjerdserne underviste han derfor endnu i baade Birch og Balle og andre myndige Bøger fra højsalig Frederik den Sjettes Tid, og kan kræved det med Bogens egne Ord — uden ringeste Prutten paa noget Punkt! Biskop Balles lædersejge Knokkel-Filosofi ikke mindre end Skriftens mere saftige Kjødben. De første to-tre, der „kom op", klared den med Glans, da de havde benyttet Afbrydelsen til at kikke i Bogen. Tilmed var det Vers, hvormed den skjælmske Birch forsøded enhver af sine højbibelske Fortællinger, f. Ex. dette:

Kan saadan Mand som David fal-de,
hvor nøje maa jeg vogte mig,
og daglig Gud om Hjælp paakal-de
jeg ellers blier ulykkelig;

eller:

Hvad hjælper al din Klogskab naar —
du ej paa Herrens Veje gaar.

Det gik jo saa let som at smutte Sten over en Dam. Den gamle Degn sad og sagled over Stumppiben og stopped uden Stands dens Aske dybere ned i Hovedet, mens han kom med smaa Opmuntringer: „Godt! — den næste!"

Fra Birch gik man over til Balle. Det var Guds Ord med Paryk. Nu gjaldt det om at holde Ørene stive. Thi her var ingen formildende Omstændigheder i Form af Rytme eller Rim, men alt var tungt og uhandeligt for

Sind og Tanke, som vilde den gamle Moralist allerede ved sine Sætningers Knudereb paaføre det unge Sind en gavnlig Pønitense.

Første Afsnit „Om Gud og hans Egenskaber" blev dog klaret nogenlunde hæderligt. En syvaars Pige med Kløft i Hagen og Munden fuld af Brystsukker steg op og vidned med svimlende Tungefærdighed: „Hvo, som vil bruge sin Fornuft, erkjender letteligen, at Verden kan ikke være bleven til af sig selv, ligesaa lidet som et Hus eller Bye kan bygge sig selv; thi der er ikke nogen Ting til, som jo har haft sin Aarsag, hvoraf — den — er — kommen."

Det sidste blev udslynget som en Art Tonesløjfe, der formelig spilled Boldt med Ordene.

„Det var sandelig godt, Bolette!" sa Degnen og banked Piben ud mod Pultranden, før han atter stopped. Bolette satte sig ned, grined til alle Sider og tog sig et nyt Stykke Brystsukker.

Ved et af de Luner, som de gamle Degne var saa rige paa, sprang man nu frem til Kapitlet „Om Menneskets Fordærvelse ved Synden". — Degnen sad og stanged ud over Klassen efter et Offer. Der gik en stille Uhygge mellem Bænkene, som naar Høgen svæver over Hønsegaarden.

„Vil . . . Bagerens Søren."

Tykke Søren, der omtrent var lige saa bred, som han var lang, rejste sig rød som en Lakstang og begyndte i stammende Selverkjendelse.

„Erfaring viser, at . . , at — —" (Søren vented Stikordet fra Sidemanden og gjorde derfor en unaturlig Kunstpavse) — — „at Mennesker ere ikke saa gode — saa gode, som de burde være. Alle have de Fejl . . Fejl . . ." Nu blev Sidemanden helt borte med sit Redningsbælte. Han har øjensynlig fundet Situationen farefuld for sin egen Person og overladt til Søren at klare sig i Land ved egen Hjælp. Søren hugged og hakked uden at komme igjennem, som en Plov, der er kommen ind i Stengrund og render oven ud af Furen. Nu buldred det i Katedret: „Du kan jo slet ikke Leksen!" Saa tordned det: „Alle have de Fejl, og hos dem alle ytrer sig — —" Søren: „Og — os — alle — ytrer sig — —" (Regnen slaar allerede Taarer!) — Læreren: „Enten én eller anden Tilbøjelighed . . ." Søren (midt i en Taarebyge): — — „En eller

anden Fornøjelighed!" Læreren med Nævedunk i Pulten: „Tilbøjelighed — for Satan —" Søren (tvinende): „Tilbøjelighed for Satan . . ." Nu slog det ned!

Bagerens dyre Mel stod i tunge Skyer ud fra Sønnens Rygstykker. Da der atter var bleven en Smule Ørenlyd for Degnens Tampen og den blødagtige Sørens Jammer, hørte man en spæd Graad nede fra Kakkelovnskrogen. Det var Visti, som var taget til at skræbe af samme Grund som en lille Hund, der ser, at en større faar Klø, Visti havde fuldt Begivenhederne med de opmærksomste Øjne — og Øren med; han saa den ene efter den anden rejse sig op og pjanke noget fra sig og sætte sig igjen, men af alt det, de sa, forstod han ikke en Tøddel. Og nu fik Bagerens Søren Klø; og han havde endda en Gang givet Visti en Kringle, saa han maatte da være en rar Dreng. Naar det var saa uretfærdig en Verden, man var kommen ind i, hvor skulde en lille Dreng saa klare sig.

„A vil hjem til Gammelmor!" hulked han, mens Taarerne drypped ned paa hans Tavle og udsletted de Anstrengelser, han der havde gjort sig med at efterskrive Degnens Haand.

Degnen kom hen mod den lille Purk og søgte at tale ham til Rette; Vistis Graad tiltog, alt eftersom Degnen nærmed sig. Han var ikke naaet hen til Vistis Plads, før denne smidigt lod sig glide ned under Bænken, hvor han kravled videre mellem de andres Ben. Tavlen havde han ladt i Stikken. Der stod bare et *c* med gammeldags Krølle over; paa Tavlen var der tydelige Spor af de smaa Fingres Udviskninger; hundrede Gange maaske havde han gnedet dette forbistrede Bogstav ud og søgt at føre det nærmere til det glorværdige Exempel paa Forskriften. Især havde denne Krølle ærgret ham. Ved sin Flugt søgte han nu at unddrage sig den forhaandenværende Retfærdighed, som øjensynlig ikke ejed hans Tillid.

Da han putted sig under Bænken, brast hele Klassen i Skoggerlatter. Ogsaa den gamle Degn havde et stort Smil under Skjægstubberne. — Ved egen Hjælp alene havde han næppe faaet Visti frem. Thi han var krøbet ind under Pigernes Skamler. Og det blev nu Degnens Yngling, Bolette, der maatte lokke ham op fra hans Forskansning ved Løfte om en af de rigtig store Bismarcksklumper.

En mild April var fulgt efter en vinterbarsk Marts.

Enkelte Snerester, sorte som Fejeskarn og riflede som en Valkefjæl, laa hist og her med sivende Rande og klamred sig til Brinkerne, som kunde Aaret her ha skiftet Linned. Is, som Sol og Tø alt længe havde slikket paa, laa nu sprød og tynd og skjælved for „Udslettelsens Dom". Haglbygens stride Kost fejed gjennem Luften, saa dens hvide Korn blanded sig med det kjørnede Byg bag de aabne Logab; men aldrig saa snart var Bygen trukken hen, før Solen faldt brat og bredt ind mod alle Lyngslet Herreds hvide Gaardgavle, mens en Række glade Fugle hopped og sang paa Mønningerne.

For hver Dag, der gik, blev Bygerne færre og Fuglene flere. Der kom mere Il i Menneskenes Skridt. Kragens træge Træk, der stemmer saa vel med Vinterdagens Graahed og Ro, erstattedes nu af Vibens arrige Kulbøtter over Kjær og Pløjemarker; Bonden stod med en bred Pegefinger paa ét eller andet Datum i Almanakken for at konstatere, hvitte han i Fjor havde begyndt sin Havresæd. Naar man stod ud af Sengen om Morgenen, var det første, man hørte, Stæren, der sad paa Hustaget med klaprende Vinger og Struben tyk af Sang og Skøjerstreger; den sidste Lyd om Aftenen var Horsgummens Serenade ude over de tavse Kjær. Det lød som Paukeslag paa fjerne Himmelporte.

Da Maj var naaet, stod Kløveren allerede højt i Agerfuren paa Sandgaarden, og Niels Peter beslutted at sætte Køerne paa Græs. I den senere Tid havde de ikke været gode at komme i Baas med; kasted Niels Peter deres Foder i Krybben for dem, vred de med et Snøft Næsen om til den modsatte Side og saa fornærmet ud. Saa snart Dørene lukkedes, dansed de Masok i Baasene, slog op med Bagen og tørned Hornene mod Bessingen. Man kom aldrig ind i Nødset uden at blive modtaget med en rasende Trompetkoncert fra deres gurglende Struber; adskillige havde stødt sig løs, og Resten stod og stirred fjollet længselsfuldt ud af de støvede Jærnvinduer.

Niels Peter underkjendte ikke den Drøm i et fattigt Koøje, naar Græsduften begynder at trænge ind til de hornede Fanger. Der er ikke andet at stille op med den Ting end snarest muligt at faa nyt Reb i Klaptræerne og Dyrene paa Græs. Og saa blev da Beslutningen omsider taget.

Det var en henrivende Dag i Majs Begyndelse. Røgen

stod lige op af de lave Skorstene; en fin Em fra Tagenes Mospuder svøbte sig om Husenes Mønninger og strømmed hen i det blændende Sollys. Stenbroen var endnu fugtig af Morgenduggen, og de brede Grønagre rundt om Gaarden sendte deres friske Aande af Blomst i Knop og Græs i Vækst ind ad alle Smuger og Porte.

Niels Peter havde samlet hele sin Garde; thi det var en alvorlig Sag dette her, saa der maatte gaaes kløgtig til Værks.

Først blev da Nødsdørene aabnet paa viden Gab, for at ikke Dyrene skulde skrabe de ædle Sider. Saa kom Niels Peter selv frem med Gaardens kjæreste Ko, en gammel sidmavet Dame, der gjorde Øjne som Underkopper og satte en bred Snude til alt, hvad hun mødte, men ellers førte sig med Værdighed, som det sømmer sig en Ko, der har været i Gaarden saa længe nogen kan mindes.

Saa kommer Daglejeren som Kavaller til en nyfigen ung Kvie, hvis Horn endnu er varme og kildne ved Grunden. Hun gjør øjeblikkelig Kvalm og ytrer Skræk for det stærke Sollys. Først skruer hun sig paa tværs i Døren, men rutscher saa baglæns ind i Fodergangen med en saadan Kraft, at Daglejeren, der maa følge Trop, svinger den ene Træsko i en Bue, saa den smadres mod Dørstolpen. Men Daglejeren har afluret Kreaturtrækkerne et Tav i Halen, som kan bringe ethvert Dyr til Ydmyghed; takket være dette kom Kvien i næste Nu frem af sit Skjul som skudt ud af en Svingbasse. Saa fulgte Tjenestepigen, der havde brugt baade Spejl og Krøllesax, før hun var skredet til denne højtidelige Handling; hendes Ledsagerske var en Ko, der ansaas for særlig tolle, og som hun derfor havde beæret med sit Valg. Dyret gik ogsaa til en Begyndelse ganske fredsommeligt med smaa Skridt paa de myge Klove som en ung Pige, der i nye Sko træder ind i en Balsal. Men aldrig saa snart mærked den det saftige Vaargræs mellem Tæerne, før den fyldtes af Livsmod. Patterne pisked hid og did under Bugen, Halen rejste sig som et Topsejl; Dyret stod paa rette Ben og stanged brølende op i Luften, hvirvled bag om sin Vogterske, og vups! der trimled den trivelige Maren flere Gange om sig selv paa Grønjorden med en Fart, saa de stærke Farver i Skjørter og Strømper løb sammen som i en Regnbue. Da hun kom op, var Koen langt borte, og Sporene af Krøllesaxen saa godt som

udslettet. „Der kund en sgu snart ha set, hvor langt en haaj til Søndag," sa Daglejeren, der flirende passered Ulykkesstedet. Nu var det Tjenestekarlens Tur; han lugted af Skraa i en Kilometers Afstand og gik med Rem, der var bleven anbragt paa den mest bagvendte Del af Hofterne, hvad der indskrænkede Længden af hans Ben til et Minimum; det forhindred dog ikke, at Wolle var lige saa stolt af sin Skraa og sine knappeløse Buxer som Maren af sine Pandekrøller.

Wolle, der navde grint hjærteligt af Marens Uheld, skulde vise s i n Overlegenhed ved at ta to Køer ad Gangen. Dette Misforhold mellem Vilje og Evne lokked Gammelmor ud i Gangdøren: „Hold d u dig til jen, mi Faar; d e n kan missel gi dæ nok aa gyer!" Men forinden denne advarende Røst naaed frem, var Wolle allerede inde i Begivenhedernes Hvirvel; de viltre Dyr for frem og tilbage over Stenene, som var de gloende, væved Tøjrene ind i hinanden til een Filte, hvori Wolle sad som Torsken mellem Maskerne. Paa een Gang tog de til Flyvt fremefter; Wolle stritted sanseløs imod; det bar lige imod Brønden med et Høved til hver Side og Wolle i Midten. „Aa, Jessu Navn!" raabte den gamle i Døren. Man saa Kjeldrammen rives løs i Lejet og gjøre et Par kluntede Hop over Stenbroen; Wolles ene Træsko forsvandt med et Plump i Brønden; saa nær var det efter ham! I samme nu kjørtes den uheldige Styrer paa Bagen hen over alle de toppede Sten og ud ad Porten som en Is-Kane.

„D e t kan du ha for di Storsindethed, mi Faar!" hvilred Gammelmor efter ham.

Da Wolle frigjordes for sit vilde Forspand hinsides Porten, var det ikke blot Knapper, der fattedes i Buxerne. Han var snart al led ved at rejse sig op, mens Maren endnu var i Nærheden. Heldigvis var det dog kun Gammelmor, der havde overværet det værste; og hun var for alvorsstemt til at sladre af Skole. — Omsider stod alle Køerne i en lang broget Linje ned over Sandgaardens grønne Skrænter; Solen følte med milde Strøg hen over deres bugede Sider og kildred dem dybt ind i de haarede Ører; Majdagens Skygger gled og gled i det spæde Græs. Lette Skyer steg frem i Vest, tog Sigte mod Sol som Møl mod et Lys; de fleste forfejled dog Maalet og fejedes bagud som en Tot; men naaed een at faa en halvt gjen-

nemsigtig Rand op for den lysende Skive, jog i det samme en sort Tegning hen over Banker og Græsvange: „Mørkt æfor og lyst æbag"; saadan kunde ens Synsfelt være gjennemjaget samtidig af 3—4 Skygger, der løb Væddeløb over Herrederne med brede Lysstrømme ind imellem. Og denne tavse Leg af Vind og Sky gik ind i selve Dyrenes Sind, saa de glemte at æde for at lege med. De sorte Pletter paa deres rundede Sider minded selv om drivende Skyer paa lys Bund. De løb rundt i Tøjrene og slog op som kaade Drenge, gav ganske umotiveret et kort Brøl eller la sig paa Knæerne for at bore et Horn i Jorden. Alle Folkene stod ved Husgavlen og glæded sig ved de udfriede Dyrs Glæde. Ogsaa gamle Thames, en Broder til Gammelmor og Aftægtsmand i én af Nabogaardene, stod ret op og ned ved sin Kjæp, endnu med den kuldskjære Haand i Lufvanten, og saa fornøjet hen over Korækken.

„Hvor er bitte Visti henn?" spurgte han.

„Aa, han blev sendt ned til æ Eng med den hjelmed Kvie," sa Niels Peter.

I det samme hørtes en tung og plump Galop.

„Men hvad er det!" udbrød Niels Peter allerede med en spirende Angstfornemmelse. Ordet var aldrig saa snart udtalt, før Gaardens store kraftige Tyr kom i Firspring igjennem Porten og fortsatte sit klodsede Trav hen over Agrene. Det uregjerlige Bæst, der til daglig stod med Ring i Næsen i et Hjørne af Stalden, havde nu benyttet det almindelige Hurlumhej og de aabne Døre til at sætte sig selv i Frihed. Paa dens løftede Nakke og den rejste Hale saa man, at den næppe var til Sinds at lade sig fange godvillig.

„Aa Gud naad wos!" raabte Niels Peter, „haaj vi endda haft æ Baan hjemm!" — Han tænkte paa Visti, som maatte krydse Tyrens Vej paa Hjemturen. Faderen vidste, hvor Bæstet haded Drengen. Disse Dyr kan staa paa Baasen og opsamle et ubegribeligt Nag. Det kan være en ren Bagatel, der har været Anledningen; en Farve paa et Barns Trøje, en Lugt, en knyttet Haand i Forbigaaende er nok til at grundlægge en Hævnsyge, som kun Blod kan slukke.

Tyren havde taget Opstilling midt i Marken med en Mine, som ejed han Alverden. Da saa Folkene lille Visti komme med sit bare gule Hoved op over Bakken, syngende af fuld Hals.

En Skjælvet greb dem alle for, hvad der vilde ske, naar Tyren havde faaet Øje paa Drengen. Alle stod med et Raab paa Læberne, men turde ikke slippe det af Frygt for at fremskynde, hvad de ansaa for uundgaaeligt. Niels Peter styrted kridhvid ind i Laden efter en Fork. I det samme maa Tyren gjennem Drengens Sang ha opdaget sin Fjende, den styrted hen over Bakken imod ham. Alle ved Gavlen udstødte et Skrig for at gjøre Drengen opmærksom paa Faren; Jens Peter, der havde hørt Skriget, kom i Stormløb tilbage med Forken. — Vistis Sang standsed oppe i en af de højeste Toner; i samme Nu saa man ham pile af Sted saa hurtigt hans korte Ben kunde bære ham — ikke hjem mod Gaarden, men hen mod en Grusgrav til modsat Kant. Tyren var ham dog for hurtig i Vendingen. Den indhented ham, inden han naaed sin Fæstning. Den 7aarige Visti vidste godt, at her var det Livet, det gjaldt. Instinktmæssig lod han sig falde plat ad Jorden; Tyren sprang over ham uden at berøre ham med Horn eller Klove. Men han havde kastet sig paa en Skraaning, og her gik det ikke an at blive liggende, naar Tyren kom tilbage, for opad vilde den sikkert ta ham paa sine Horn. Han løb da alt, hvad han orkede for at naa hen paa flad Mark, — saasnart Tyren atter var parat til at spidde ham, lod han sig falde plat paa Ryggen; det gjentog han nogle Gange med Held; men Angst og Udmattelse udtømte omsider hans Kræfter, og da han nu saa, at Tyren gjorde Mine til at lægge sig paa Knæerne for saaledes at faa ham paa sine Horn, greb han til sit sidste Middel og gik fra Forsvar over til Angreb. Under hele Løbet havde han beholdt sin Pisk i Haanden; lynsnar greb han nu om Svøbe-Skaftet med fuld Haand, som Kasteren griber om sit Spyd. Atter saa han Tyrens forfærdelige Pande over sit Legeme, dens skoldhede Aandestraaler besudled hans Ansigt, og midt i en Syns-Forvirring af Ører, Haar og rystede Horn saa han et Øje som en Kugle af Ondskab, en udspilet Boble, hvis spejlende Hinde syntes at skulle briste for det Raseri, der rotered bag den; og mens Vistis Tænder skured sammen som to Knivsægge, drev han af al sin Magt Piskeskaftet ind i Tyrens Øje. En sort Blodstraale stied ned i Drengens Ansigt; men i samme Nu rejste Tyren sin vældige Nakke med et Brøl, der slog imod Huslængerne og kom tilbage igjen. Det blindede Dyr tumled sig sanse-

løs over Grønjorden. Men Visti rulled frelst bort fra dens trampende Ben, før Faderen havde faaet Brug for Forken.

Om end Niels Peter maatte beklage, at det kostbare Dyr havde mistet Øjet, indsaa han godt, at Drengen ikke kunde have handlet anderledes, om hans Liv skulde reddes; og han roste ham meget paa sin egen stille Maade.

Allerede tidligere havde Faderen med Stolthed opdaget denne Resoluthed hos sin Søn.

Det var saaledes en Dag i hans Bitte-Tid — han kunde vel være en halvanden Aar — at han havde taget ham med paa Loftet, mens han maalte Rug op. Intetsteds befandt Knægten sig saa vel som her mellem Timser og Selder og Melløbe og al den ubestemmelige Ragelse, der stuves sammen paa et gammelt Bondeloft. Niels Peter sad paa den ene Side af Rugdyngen med den trofaste Egeskjæppe mellem sine Knæ og øste Kornet op i smaa Bølger, der sank bag Skjæpperanden. Drengen sad paa sin Bag ved den modsatte Side og lod uden Ophør den velsignede Rug risle gjennem sin spæde Haands Tragt. En graa Kat gik imellem dem og strøg med toppet Ryg affentov mod Niels Peters bødte Buxeknær og Vistis runde Barnekind; naar den med et vellystigt Mjav drejed helt oppe paa Taaspidserne for ogsaa at komme til at slege med den anden Side, saa strejfed dens Hale Drengens Overlæbe, saa det kildrede ham helt ned i Navlen og han et Øjeblik glemte at hælde Rug i Haanden.

Men da hans Far atter skulde ned af Loftet, opstod der Kamp; Visti var ikke nær færdig, hvad Faderen altsaa var. Under Protest fulgte han dog med hen til Loftstrappen, men her lod han Faderen bestemt vide, at han ikke skulde gjøre sig nogen Ulejlighed for h a n s Skyld; han var halvandet Aar og myndig for at klare Nedgangen uden al Hjælp. — Nu jaja, hvad var her at gjøre; Faderen labbed paa Strømpefødder ned ad Trappen, lukked paa Skrømt Lemmen efter sig og lod den selvraadige ene om at klare Skjærene. Han trimler jo da nok ned ad Trapperne, tænkte Niels Peter, men holdt sig forøvrigt parat til at rive Døren

op og gribe ham, før han naaed Bunden. Naar Døren var lukket, var der bælgmørkt inde paa Trappen; der hørtes til en Begyndelse ikke saa meget som et Kvæk, og Faderen tænkte, at Knægten atter havde sat sig paa Enden. Saadan gik en Tid, og Niels Peter, som havde travlt, blev utaalmodig. Da hørte han nogle smaa besværlige Bump i Trinene med god Afstand imellem. Det var Visti, der havde sat sig i Bevægelse. Med Bagen som det sig bør foran og Tungen som Ligevægtighedens Symbol i passende Længde ud af Munden, klared han Trin for Trin i den høje Trappe, indtil Døren var naaet og blev trykket op med Enden. Faderen stod stolt bag Karmen parat til at ta ham ved Haanden og føre ham ind til Moderen, men med et knusende Blik gik han i en Bue udenom sit Ophav for ved egen Hjælp at løfte Klinken til Dagligstuen.

Ved en anden Lejlighed — det kunde vel være et Par Aar senere — havde han efter Gammelmors Formening gjort sig fortjent til nogle Stribs; hun søgte at faa ham ved Vingebenet, men Ungen var hende for snild, han reddede sig ind under Gammelmors høje Stolpeseng, og saa fra dens inderste Krog Begivenhederne i Møde med Ro. Gammelmor larmed og skjældte og gjorde Mine til at følge efter med det utaalmodige Ris, men hun var dog altfor gigtstiv og svagelig til, at der kunde blive nogen Alvor af den Trusel. I det samme var Niels Peter traadt ind i Stuen, og med korte og fyndige Ord fik den gamle ham i den Grad hidset op imod Drengen, at han paa hendes Vegne kravled under Sengen for at hale ham ud under Risets Bandstraale. Niels Peter skød sig frem som en Krabbe med løftet Klo, men ligesom han skulde til at gribe Knægten, hælded denne sig forover og hvisked helt kammeratlig: „Hvad Faar, er hun nu ogsaa atter dæ?“ — Da bøjed Niels Peter sit Hoved i Støvet og lo, saa hans Rygstykker gungred mod de møre Sengfjæl.

Denne og endnu flere Tildragelser kom Faderen i Hu, mens han ved Gaardens Vandtrug afvasked de Skrammer, som Tyrens voldsomme Horn havde hugget i Sønnens spæde Legeme.

Vistis Ankomst til Skolen havde som ovenfor fortalt langtfra været af nogen heroisk Art, og der gik Aar, inden Kammeraterne glemte ham dette lille Forsvindingsnumer under Pigernes Skjørter. Men som Tiden gik, blev Visti dem alle saa overlegen i Kundskab og Indsigt, at de færreste voved at drille ham.

Han blev ret hurtig den gamle snurrige Degns Kjæledægge, og selv om han ogsaa en enkelt Gang maatte ta sine Tamp med de øvrige, var det bare for Vennerap at regne. Den gamle saa sit Hovedhverv i at tærske — de fleste af Forældrene det samme — og den Dag, han i k k e havde uddelt Hug, var næppe en af Gud velsignet Dag. Saadan var „Halvfjerdsernes Mænd" nogle Mil ude i Bondelandet. —

Vistis Særstilling som Degnens specielle Yndling bragte ham ofte i et skjævt Forhold til Kammeraterne.

Der var eet Tidspunkt paa Dagen, da Naturen maatte gaa foran Optugtelsen, det var det tilbagevendende Klokkeslet, da Degnen tændte sin l a n g e Pibe, greb Stiftstidenden og gik sin dunkle Vej alene. Forinden sa han regelmæssigt til Visti: „Du vil jo nok se godt efter dem saa længe," her kasted han et summarisk Blik ud over Klassen.

De første Gange havde Visti været smigret ved Tilliden, men efterhaanden betragted han den som en Byrde, der vendte Kammeraternes Sind imod ham. Men saa længe han ikke havde protesteret mod Bestillingen, ansaa han det som en Æressag at røgte den samvittighedsfuldt.

Saa kom der en Dag, hvor forholdsvis mange store Drenge var kommen i Klassen. Visti havde set dem stikke Hovederne sammen i Krogene og aned nok, at det var ham, det gjaldt. Men han syntes, det var fejgt at frasige sig Ansvaret just nu, da det trak op til Komplot; paa Degnens sædvanlige Anmodning om at sørge for Orden under hans nødtørftige Fraværelse, svared Visti med et let Nik. Degnen svandt i en Røgtaage. Han var dog ikke kommen mange Skridt bort fra Døren, før Urostifterne rejste et Spektakel, som vilde de vælte Huset. Degnen gjorde brat omkring og kom i Hurtigløb tilbage mod Vinduerne; man saa samtidig to Hoveder paa den dagklare Rude: Degnens og den lange Pibes. Med de magre Hænder som et Par skraatstillede Muldvarpeluffer ud for Tindingerne til Dæmpning af Lysskjæret, søgte Degnen med egne Øjne at for-

visse sig om, hvem det var, der brød Freden. Et Par frække Højre-Træsko havde allerede besteget Bordskiven, og andre var i Færd med at følge efter. Degnens særegne Forhold tvang ham dog til at opgive al yderligere Undersøgelse for denne Sinde, hvad ogsaa Oprørerne havde regnet med. Det stærkt grimacerende Ansigt forsvandt af Vinduesruden, og Larmen inde i Skolestuen steg til frygtelige Højder. Først og fremmest skulde Visti „ha Tæsk, for det han holdt med æ Degn," men det kunde ogsaa være Grin at spille nogle andre Smaapuds og erobre Degnens Tamp, hvis han ikke havde den i Lommen, og forvare dette fule Torturredskab paa et Sted, hvor den ikke lod sig finde igjen de første Dage.

Saa snart Visti mærked, at der var Klø i Luften, gik han uden videre over til Offensiven og slog nogle af de stærkeste i Gulvet, før de endnu rigtig havde faaet udfoldet deres skumle Planer. — Drengeafdelingen delte sig nu i to kjæmpende Lejre, en mindre for Visti og en større og stærkere imod ham. Der vankede blodige Næser paa begge Sider, og da Degnen i Trav atter vendte tilbage til Arbejdsmarken, saa han fra Døraabningen en Snes Drenge liggende i en sort, forskydelig Dynge midt paa Gulvet som en Hoben rivende og halsende Hundehvalpe. Arme fægted, Ben stak vildt i Vejret, og Drengenes Hylen var saa døvende, at ingen havde lagt Mærke til Pædagogens Komme. Degnen stod et Øjeblik og saa ned i alle de arbejdende Bagdele. — Hvilket herligt Operationsbasis for en gammel Degn! Han formelig slikked sig om Munden. — Med glædesrystende Hænder og Hornbrillerne op i Panden haled han sin Tamp frem og begyndte at klaske ned i det, der laa bekvemmest, som oftest var eet eneste Slag nok til at rejse Indehaverne op med et Brøl, saa de stod paa de fladeste Fødder og gnubbed det trufne Sted; hvor den Gamle kunde lægge sin Tamp i Kryds, forsømte han det ingenlunde. Saadan blev han ved successivt at tærske sig ned til Bunden, hvor han fandt Visti som et Offer for Pligtfølelsen, blodig og forrevet. Vel græd han, ogsaa heftig; men det var Raseriet og den krænkede Pligtopfyldelses Graad. Under det Forhør, der nu fulgte, slutted Visti sin Bekjendelse med følgende Replik: „For nær *a* ska hold Orden, saa skal der Fanden glow mæ ogsaa v æ r Orden!" dermed gav han i Degnens Paasyn Oprørets Hovedmand

en Sanskage, saa han tumled, og opfordred derpaa Degnen til at handle med sig, som han fandt for godt.

„Det var sandelig en mærkelig Casus!“ mumled den gamle, ude af Stand til at ta Beslutning paa staaende Fod, her hvor det gjaldt hans Yndling. Nu havde Visti udladt sig; de andre ogsaa. Den gamle Degn ordred enhver paa Plads uden denne Gang nøjere at efterforske den enkeltes Brøde. Hænderne rysted endnu lidt om Griflerne, der rampped hurtigt over Tavlene i den Stilhed, der følger efter ethvert Slag. Endnu sved det salt i en eller anden Bag eller drypped fra et forrevet Øre, men gjennemgaaende var Sindene uden Bitterhed; enhver følte, at han havde haft Morskab for Pryglene, og som alle Drengeslagsmaal endte det hele uden Nag.

Som i alle Hjem, hvor Moderen savnes, blev ogsaa her Visti overladt meget til sig selv. Det gjorde ham tidlig selvstændig, men avled ogsaa en vis Haardhed. Han var en Tid en stor Kunstner paa Flitsbuen, først mod døde Maal, siden mod levende. Hvert Øjeblik kom en Graaspurv trillende ned fra Taget med Vistis Pil i Hjærtet. En Dag traadte Gammelmor streng ud paa Stenbroen og holdt en stor Straffetale om Spurve i Almindelighed og Vorherre i Særdeleshed. Spurven var Vorherres „yndige bitte Fowl“. Det kunde en læse om i sin Lærebog om ikke andre Steder. Hvad troed han da, der vented den, som gjorde Vorherres bitte Fugle Fortræd? Spurven var altid glad, hvordan saa end Vejret var. Spurven kom hellere hos den fattige end hos den rige. — „Du skulde vide, hvor tit din sølle syge Mor var bleven gjort glad af de smaa Spurve. Spurvene forstaar alle syge og bedrøvede Mennesker. Husker du ikke din Mors Begravelsesdag, da „en bitte Sparre“ satte sig paa hendes Kiste for ligesom at sige hende det sidste Farvel, nu da hun havde stridt hendes Strid. Hvad tror du, hun vilde sige, om hun saa dig gjøre hendes bitte Venner Fortræd? Gud forbyd, der skuld bliv en Skumpi af dig! D u skulde hellere gi de smaa Spurve en Bid af din Melmad end at lægge dem

øde, det bitte nøj. Dyrer har ett anner Gud end Mennesken! — — — Gaa saa med mig hen og se til de smaa Grise, mi Baa'n!" — Visti retted aldrig mere sin Pil mod Fugl eller Dyr.

Men han havde gale Nykker nok foruden.

Hans Forvovenhed forfærded alle. Han havde længe plaget Faderen for at faa en Gjedebuk. Omsider lykkedes det; i en lille Legetøjsvogn kjørte han nu daglig med Bukken, og Bukken gik med paa den galeste; den vilde helst højt til Vejrs. Visti lod staa til for løse Tømmer. Saadan rutschede de ofte i Fællesskab ned ad de vildeste Brinker. Naar det gik allerværst, stod Bukken paa Bagbenene, mens Visti slog Kolbøtter under eller ved Siden af den væltede Vogn. — Men hans Drengedristighed satte sig stadig højere og højere Maal. Længe havde han gaaet og skelet op til Lademønningen som en passende Kjørebane for Vognen og Bukken, men det var ikke saa lige en Sag, for det vilde jo blive opdaget fra Vinduerne, og saa vidste man jo aldrig, hvad der kunde hænde. I hvert Fald maatte der handles, mens Niels Peter var i Marken. Og det blev der. Bukken var ikke vanskelig at faa overtalt. Den gik gladelig i Tøjet og stod paa to senede Bagben, som vented den store Ting. Den havde lige faaet en Rugbrødsskorpe og stod og mimred forventningsfuldt, mens de kantede Horn ustandseligt forked hid og did, og det burrefyldte Skjæg strittede i Sollyset.

Som klog General havde Visti valgt sit Udgangspunkt omme ved Ladens østre Gavl, hvor ingen kunde iagttage hans Bevægelser, før Daaden — det vil sige Opstigningen — var fuldbragt. Helt op til det skraa Ladetag gik der et gammelt Jorddige, der var en af Vistis kjæreste Sportsbaner. Fra den tog han og Bukken Tilrend op ad det mageligt skraanende Hustag. Bukkebenene dansed som Trommestikker, de smaa Vognhjul skar ned til Navet i det møre Tag. Visti laa frem over Hammelstokken med løftet Svøbe og hylede Bukken frem. Lademønningen naaedes uden Uheld. Men Bukkens Sider gik ud og ind som et Par Sejl.

Nu var Banen fri. Visti holdt Bukken an et Øjeblik og nød sin Sejr.

„Aa, milde Gud i Himmelen! Vil du kom ned, din

forfærdelige Dreng!" skngred det i det samme over Gaardspladsen.

Visti kigged ned og saa Gammelmor staa i Bryggersdøren med en Træsko paa hver Side af Tærskelen.

Visti vilde ikke saa lumpen snydes for den Tur, der havde kostet ham saa meget Hovedbrud.

„A kan ett faa vendt!" svared han uden at se ned, mens han atter hidsed Bukken fremad. Gammelmor svimled i sine Træsko og klynged sig krampagtig til Dørstolpen, som var det hende, der var efter Bukken paa den høje Lademønning.

Hen over de toppede Møntørv gik det som en Røj; Bukken dansed Polsk, Legetøjsvognen hopped med Knirk paa Knirk; Visti retted sig i Sædet, mens Spændingen krøb over hans Ribben og fik Øjne og Mund til at staa vindaabne.

Det fik næsten altfor hurtig Ende; det var bedst at ta Vesterhuset med! Det vilde blive noget vanskeligt i Svinget. Styrelinens primitive Form var ikke indrettet paa saa bratte Passager. — Det hele vilde dog ha forløbet normalt, hvis Bukken kunde ha holdt sin Lækkersultenhed i Tømme. Lidt ned ad Tagsiden fristed en herlig Klynge Husløg. Uden at varsko Visti gjorde Bukken et Spring derned; Vogn og Kusk reves bort fra deres Bane; Visti trilled som et Nøgle Garn ned ad det fimpende Hustag og rev allevegne Moskager med sig under Faldet. Skæbnen var ham god, saa han faldt midt i Strøelsedyngen med en Slibesten til højre, en knudret Stenbro til venstre. Bukken stod paa Tagsiden og brægede grødet med Munden fuld af Husløg, kigged ned, rysted sit burrede Skjæg og tænkte: Det er dog farligt, hvor de Mennesker er klodsede!

Ved nøjere Eftersyn viste det sig, at Visti i Faldet havde forvredet venstre Arm, saa der maatte gaa Bud efter Rævling-Søren. Han mødte med hele sit Trylle-Arsenal til Tjeneste. Med lange, følende Strøg, der fyldte Visti med Utryghed og Angst, tog han med ravende Hænder om Drengens Overarm.

Ud af Sørens ene Mundvig hang en lang Tobakstrævl; den anden aabned sig til en pibende Hvisken, og mens Visti laa alstill under Fortryllelsens Magt, hørte han den gamle sige med blakkede Øjne:

Worherr' og Sant Peder — paa Bjærget de red,
en Føl slo' op, og Pejr fild ned
og lissem nu d o hans Aalbu han vred.
Men Jessus han hjalp ham hans Aarm af Pin',
det samm det gjør a no her ved d i n.
I Navnet Gud Faders, Søns og Helligaands! Amen!"

Men Visti blev ikke derfor hverken klogere eller forsigtigere. Hvad følgende vil vise.

I Sandgaardens Nabolag stod en gammel Vejrmølle, der lige fra Drengens spædeste Alder havde vakt hans beundrende Opmærksomhed.

Han kom aldrig udenfor Faderens Port, uden at hans Øjne droges mod Møllen. Om alt andet i Naturen var dødt og slumrende, derhenne leved det. Møllevingerne gik ustandselig rundt. Nærmed man sig, hørtes en dump Susen fra de hvide Sejl, og om Natten selv i det dybeste Mørke var der altid Lys at se øverst i Hatten. Kun i Tordenvejr stod Vingerne stille i et Kryds og øged Uhyggen og bar det Forsigtighedsraad til den ugudelige, at nu skulde han helst høre op med at bande altfor forskrækkeligt!

Der gik ræddende Sagn om de Ofre, Møllen havde krævet. Dens Vingers Vælde var uimodstaaelig; det var som Kjæmpesværd, ført af usynlige Hænder. De knuste en Mands Hjerneskal som et Æg; de knækkede en Hesteryg, som var det Rygraden i en Hornfisk.

Visti gyste og droges nærmere og nærmere Møllen. Han kunde som ganske lille sidde timelænge i Rajgræsset ved Markskjellet og lytte til Vingernes dumpe Torden, mens de hastigt og uden Stands slængte deres Skygger og greb dem igjen. Timothé og Hejresvingel slog ham om Øret med deres tætte Kolber, og de røde „Lammehaler" diklede ham under Dobbelthagen — Visti veg ikke en Tomme, før Sulten tvang ham hjem.

Han nærmed sig Vidunderet et lille Stykke hver Dag. Han brugte vel nok et Par Aar eller saa til at naa helt hen til Møllen, men da var det ogsaa ligegyldigt, hvor

ofte og hvor ublidt han fjernedes — næste Dag sad han der paany lige støt og stædig.

„Han bliver da nok slaaet til Staakkel en Gang af den lede Mølle," sa Gammelmor og jog en Hoben Rædderligheder i ham, som hun kunde mindes fra sit lange, ulykkessvangre Liv. Visti drømte stygt derom om Natten, men næste Morgen sad han lige tro og ufordrivelig paa Møllebakken og lod Vingernes jagende Skygger strigle gjennem sit gule Haar.

Saa var der ikke andet Udkomme med Knægten end la ham sidde i Haab om, „te Worherr vild bewaar ham".

Saadan sad Visti og groed i Alder og Visdom og drejed sig med Vingerne efter Vejr og Vind.

En enkelt Gang, naar Kværnen stod, dristede Visti sig helt hen til den af Vingerne, der hang ned som et uhyre Slagsværd; han fingred ved dens solrevnede Sprosser og klapped dens Sejl, indtil et kalket Spøgelse stod i Mølledøren og spytted en fed Klat Sigtemel ud i Vejstøvet, mens han trued:

„Vil du hold di Nalliker fræ æ Ving, din bitte Morris, helsen skal a hjælp dæ øwer æ Bund!"

Visti knøg slukøret bort over Grønagrene.

Men Dristigheden tiltog med Aarene, og en Dag omkring hans tiende Aar, da Vingerne var usædvanlig dvaske i deres Bevægelser, og alle Folk holdt Middagshvil, blev han greben af en uimodstaaelig Lyst til at gaa til Vejrs med den ene Korsarm. Møllersvenden sov. Ogsaa Møllen saa ud, som om den stod og smaanikked under Hatten.

Naar Vingen nærmed sig Jorden, var det, som den sagtned Farten, tøved et Sekund og hvisked:

„Stig op! Stig bare op! Skynd dig nu! — — Saa du tør ikke, din Skrædder!"

Atter var Vingen i Luften, mens en ny nærmed sig Jorden.

Visti stod lige ind mod Vindfanget med Hænderne krummede, som naar man skal fange en Høne. Ogsaa hans nøgne Tæer krummed sig i Sandet. Hans Øjne skinned som en Kattekillings, der bugter sig i Legen. Tyve Gange havde han kastet Hænderne fremefter med et: „Saa!" men atter trukket dem til sig som for et Kølleslag. Saa begyndte han at akkordere med Skæbnen. En af Vingerne havde en ny Tværpind, der var hvidere end de andre, og

hver Gang fo'r forbi hans Øjne med et skarpt Blink. Nu skulde den faa Lov at passere tre Gange, men hvis han saa ikke kasted sig paa den den fjerde, skulde han gi sig selv tre vældige Kjæbopper.

Vingerne snegled rundt med dvaskende Sejl. Kværnen dumred inde bag Spaanvæggen som Rumlen i en gammel Komave. Visti havde allerede talt baade første og andet Blink fra den hvide Tværpind. Nu lyned det tredje Gang. Hans Øjne stod paa Stilke, det snurred i hans Albuer; Musklerne forkorted sig om Skulder og Overarm. Den hvide Pind kom dasende ned gjennem Luften: „Vil du ha mig!" Han hælded sig saa langt forover, som han turde, mens Sveden sprak frem af hans bankende Tindinger. Men ligesom han skulde kaste sig mod Sejlet, der havde dannet et hult Leje for ham, rykked han tilbage som for en varm Kakkelovn.

Øjeblikkelig slog han sig selv paa Kjæben, saa Tænderne surred, tre hvasse Slag, der gav Ekko i Møllehatten. „Du er en Lort!" gjentog han rasende for hvert Slag. Han kasted sig ned paa Ageren med blanke Taarer og bed i Græsset. Saa satte han sig tilsyneladende stille hen, skjønt hans Lemmer skjalv i indre Oprør.

Efter nogle Øjeblikkes Overvejelse hvisked han: „Det er min Fars Pjalteri, der kommer igjen! Men det skal surenmæ blive Løgn!"

Atter nærmed han sig Møllevingen. Nu havde han dog valgt en hel ny Metode. Det skulde bare være som nogle forberedende Øvelser.

Mens han før havde stillet sig foran Vingen, traadte han nu ud til Siden bag ved den. Atter udsaa han sig den med det hvide Trin:

„Du tror maaskesig, du kan gjøre Nar af mig; da skal a vis dig —". Huj! Der hang han med Hænderne paa det hvide Trin som i et Trapez, lod sig løfte et Par Favne tilvejrs, saa dumped han og greb en ny Vinge. Den Leg fortsatte han i nogen Tid, til der havde samlet sig en Knude af Beslutning dybest i ham.

Med eet svang han sig atter foran Vingen, og med knyttede Hænder og med en nøgtern Fornemmelse som den, med hvilken man stiger op i sin Seng, gik han ind i Vingens buldrende Sejl, slog sine Arme i Tremmeværket, skjulte sit Ansigt mod Trøjeærmet og lod staa til.

Vingen knaged af gammel Vane og gik tøvende til Vejrs som i Forundring over sin Dødvægt. Men i næste Nu holdt den — som til Skræk og Advarsel — Knægten i stiv Arm ud over Herredet.

Visti minded om Røveren paa Korset. Han havde Bugvrid af Spænding. Nu gik det op i svimlende Højder med Benene foran og Hovedet nedad. Hans Legems Klump saa sær paradoksalt ud mod den varme Sommerhimmel. Nu havde han naaet det øverste Punkt. Der gik Strømme af Sus igjennem hans Aarer. Det var, som havde man strøget med en Støvekost over den indvendige Side af hans Ribben. Han bukked sig sammen som en Buddik over sin Maves Svimmelhed. Blodet trykked i hans nedadvendte Baghoved. Han aabned Øjet halvt og saa dybt nede Møllehattens tjærede Puld, der havde hvide Striber af Fugleskarn, og allerdybest nede, kun som nogle gule Prikker, Hverrestenen og Bilhammeren.

Saa gik det nedad med kløvende Hast. Det kildred i Haardunene bag hans Ører. Atter trued hans Legems Masse ligeud over Landskabet som en sort Næve. Saa sank han i en rolig Kvartcirkel med Benene retvendte og sprang til Jorden, let som Merkur, med alle Lemmer i Behold og med en Rigdom af skinnende Erfaringer.

Det blev ikke sidste Gang, han slog denne Luftcirkel. Hver Dag, naar Mølleren sov, og Egnen laa i Middagsro, listed han sig hen og gjorde sine halsbrækkende Øvelser. Omsider blev han en hel Virtuos paa Vingen, saa han uden den mindste Skjælven lod sig slynge rundt selv i flyvende Blæst. Det var noget andet end at la sig drage paa Hjul efter en fjollet Gjedebuk.

Til sin Ulykke havde han dog ikke kunnet la være at prale af sine Bedrifter. Han fik Medvidere blandt de andre Drenge. De kom og maabed over hans Forvovenhed, og en enkelt prøved paa at lege med. Saaledes Bagerens tykke Søren, der ikke kunde taale, at Visti alene skulde glimre. Søren begyndte da med Forøvelsen og lod sig hale til Vejrs i strakte Arme og dumpe. Men Sørens Evne som Lufttræder stod ikke paa Højde med hans Ærgjerrighed. En Gang fulgte han med for højt op og faldt saa haardt paa sin Bag, at han maatte hentes hjem paa en Trillebør. Da kom det til mer almindelig Kundskab, hvilken farlig Sport Visti drev i Middagstimerne, og hans Far

udloved en rundelig Portion Hug, om dette gjentoges. Men Visti var allfor henrykt for sin nye Leg til, at han saadan kunde bryde overtværs. En Dag, da der gik en krabat Kuling over Egnen, var Visti atter i Arbejde.

Bagerens tykke Søren, der havde sin søndrede Bag at hævne, var paany Angiveren.

Niels Peter kom helt forvirret, som han var revet op af Middagssøvnen, stormende ud af Gaardsledet, uden hverken Hue eller Træsko. Gammelmor stod rystende i Smugdøren og støtted med Haanden mod Hjørnestolpen, mens Blæsten krøb mellem hendes gamle Ben i Uldsokkerne, og de vide Skjørter smælded mod Kalkvæggen:

„Aa gi ham da en Lining Hug, i Jesu Navn endda! Aa vi! aa vi! den lede Dreng! Han kund fald ned og grutt æ Lemmer! Gud spar en evig vel for Skjødesløshed i vore Tider endda! Aa, Herregud, Niels Peter, faa ham endelig lempelig te æ Jurd!"

Hun stirred klynkende efter Sønnen og med alle Tegn paa Rædsel hen mod Drengen, der tumled sig som en Fugl paa Vingen, snart dybt nede, snart højt oppe. Vinden gik stift ind imod Sejlene, saa det kun var et Øjeblik om at gjøre at slænge hele Vingekorset rundt.

Visti havde forbedret sin Metode saaledes, at han nu begyndte med Hovedet ned og Fødderne op. Naar han saa naaede det allerøverste, retted han sig i Vejret, saa han lyste som en Statue, mens hans Øjne saa milelangt ud over Landet.

Niels var kommen bag om Møllen, hvorfor Drengen ikke havde lagt Mærke til ham, før han stod lige foran Vingen.

„Aa, kom endda ned, Dreng, kom ned, siger a! Det er en grim Spøg, du her har for."

Niels Peters Læber bæved. Men han holdt noget skjult paa Ryggen. Visti tog endda en Omgang.

„Hør, hvad a siger dig." Niels Peters Stemme havde en haardt-spændt Højde.

„Vil du saa kyl det Reb fra dig!" sa Visti, atter i Opgang.

Niels Peter nøled et Sekund; men før Sønnen igjen naaed sin Klimaks, havde Niels Peter slængt Rebet, dog ikke særlig langt bort.

„Æ Reb er kylt!“ raabte Faderen mod Højden. „Vær nu forsigtig . . .!“

Visti drejed rundt, saa Benene atter kom forrest og steg til Jorden, som en Stork gaar ned paa et Hustag.

Niels Peter greb Sønnen haardt i Armen og slæbte ham hen mod Rebet. — Han stod alt med det i løftet Haand.

„Hvis du slaar mig, saa er du en Pjalt!“

„Hvad er det, din Knægt siger!“

„Du loved jo, du skuld ett slaa mig!“

„A loved ogsaa din Gammelmor, te a skuld faa dig fra det der.“

„Hvorfor skal a vær ræd, fordi du er ræd?“ knævred Drengen.

„Hvor er a ræd?“

„Du er ræd for alle Mennesker. Du tør ikke ha en Mening om nogen Ting.“

Niels Peter slap Sønnen og lod Rebet synke.

„Gaa nu hjem og faa din Unden, og se saa at bliv en skikkelig Dreng.“

Visti løb rapfodet hjemad. Niels Peter kom stogende og tung efter.

Visti standsed i Smugdøren og saa halvt angrende tilbage.

Paa Faderens ludende Gang mærked han, at Svaret havde bidt.

Da Niels Peter kort efter hængte Rebet op paa Husvæggen, havde han store Taarer i Øjenkrogene.

Niels Peter var en mager, lavstammet Mand med fregnede Hænder og røde Bakkenbarter. Hans Øjne var smaa og rynkede og dvæled aldrig længe ved en Ting ad Gangen, hvad han heller ikke selv gjorde. — Hans ydre Vissenhed stod i en forunderlig Modsætning til hans Varmhjærtethed. Han var et stærkt stemningsbevæget Gemyt, men han havde ingen eller faa Ord for det. Sad han og fortalte et eller andet, som havde bevæget ham, var det altid med de fattigste Ord i Sproget, men hans Gre-

bethed gav sig Udtryk i en sær Skjælven, i Rykninger med Arme og Ben — det var den indre Opstemthed, der maatte ud men søgte ad de forkerte Nervebaner.

Som han selv — set ude fra — var prægløs, satte han heller ikke ret Præg nogetsteds. Hans Flid var endeløs, men han gik som oftest og virmed Tiden hen i Nuslerier, satte aldrig med et rask Hurra ind paa Arbejdet, gik til Hushjørnet tre Gange og kikked efter, om andre havde spændt for, før han selv fik sine Øg til Hammelstokken.

Hans Hovedfejl var den, at han fattedes Metoder for sit Liv som for sin Sliden; al hans Arbejde var planløst derfor som oftest glædesløst; thi kun den, der bevidst arbejder med et Maal for Øje, høster nogen rigtig Tilfredsstillelse. Hans Væsens Forknythed gjorde ham ynkelig og sølle i Sønnens Øjne. Børn vil se Helte, især i deres Far, men Niels Peter gik altid og saa forsagt ud og havde hverken Mod eller Sind, hvor der skulde handles. — Engang i Tidernes Morgen havde han laant 700 Rdl. paa sin Ejendom; denne latterlig ringe Sum blev hans Livs Skæbne; han troed, den maatte sænke baade ham og hans Gaard ned i de dybeste Afgrunde. Disse 700, som stod ubetalt hen, var hans første Tanke om Morgenen, hans sidste om Aftenen; han kunde ikke løsgjøre sig fra den Overbevisning, at denne Gjæld paa et eller andet Tidspunkt vilde kaste ham paa Fattiggaarden.

Pengene skyldtes til et gammelt hjalt Fruentimmer i et af Nabosognene, der sad Enke efter en Gnier, og som efter bedste Evne gik i Mandens Fodspor. Hun var meget vanskelig med Renten; den mindste Overskridelse af Forfaldsdagen gav Anledning til Skjæld-ud og Trusel om Opsigelse; ja, det var hændet, at Kjællingen selv var kommen hinkende ind i Niels Peters Gaard for at kræve sin Ret med støjende Ord. Det var før Mejeriernes Opkomst, og de gode Landboere havde meget faa rede Penge mellem Hænderne; naar Føden lige kunde pines ud af Gaarden, maatte det anses for godt. Rente af laant Kapital — du gode Gud, hvor skulde den komme fra! Visti var opdraget ved Mindet om denne tilbagevendende Ulykkesdag, da Renten skulde klares. Allerede Uger forinden havde Niels Peter været paa Støvlerne for at forsøge at laane Summen hos en af de andre Gaardmænd, en Bekjendt

eller Slægtning. Men som oftest gik han forgjæves. Der var ingen Handel ved at laane den Mand Penge, som aldrig kunde laane én igjen. Ganske vist var Niels Peter en biel Mand, der ikke vilde snyde nogen med sin gode Vilje, — men han sad i Knyk, sølle Mand, der var ingen Lykke for hans Haand, og man vidste aldrig, hvad Tid han skred bag af Vognen. Det var nogen bitte pirrese Høvder, han havde, og saa meget en skidt Faarslav, — nej, det var missel en bitte Grashæl, den Niels Peter, som sad og horked i Knokkeldom og vanskelig nowensind kom øver æ Knud'!

Efter saadan en lang Dags Omvanken, hvor han bare havde høstet Skuldertræk, kunde Niels Peter vende tilbage og sætte sig i den mørkeste Krog af Stuen og sukke som skulde hans Hjærte briste.

Saadan var det en Sommer omkring Vistis 15 Aar — samme Aar som Gammelmor var død om Vinteren. Terminens Ubarmhjærtighed var lige over Hovedet; Niels Peter havde som sædvanlig været sin Runde hos Slægt og Venner, men allevegne faaet det samme Svar: at de havde da nok at gjøre med sig selv. Med sønlig Medlidenhed iagttog Visti, hvor Faderen Aften efter Aften krum og sammensunken vendte tilbage til Hjemmet uden Penge, gik i Seng uden Mad og uden at mæle et Ord til noget Menneske.

Saa var det en hed Middagsstund, da Faderen var ude at gjøre et sidste krampagtigt Forsøg paa at stampe Summen op, at Visti fik saa travlt med at komme af Gaarde. Husholdersken sov saavel som Pigen, saa han havde let ved ubemærket at skifte Tøj og komme af Sted. Egnen laa i døsende Slummer, Rugens Vipper vugged med Dræ mellem Læberne, Byg og Havre naaed den knap til første Knæ men stod med de grønne Kræmmerhuse fulde af de lyseste Forhaabninger. Visti satte sni til over Moser og Græsmarker og tog Sigt mod en lav Bondeby ude ved Hederanden. Her kom han til en Gaard med hvide Skorstene. Stuehuset var gammeldags men velholdt, to skjæve Ruder i skraa Firkant paa Gavlen; en hvid Gesims med udtungede Sten løb under Tagskjægget, og Stolperne var strøgne med Kjønrøg, og henne paa Laden var der et større Stykke messinggult Tag, der næsten skar i Øjnene ved Siden af det gamle mosgrønne. Gaarden saa ud som

uddød; kun i Forstuen maatte han udstaa en generende Kamp med Hønsene, der var bleven forskrækkede ved den Fremmedes Trad og nu som en Flok onde Aander, der er drevet ud af en besat, kom tumlende ind i Ansigtet paa ham med rivende Kløer og et forfærdeligt Svaller. Da han troed, at alt var overstaaet, og allerede havde sin ene Fod i Forstuen, kom selve Kokken raslende imod ham fra en af Bjælkerne, hvor den i den første Angst var fløjet op paa Seletøjet; intet kan lave et saa sindssygt Spektakel som en opskræmt Gaardhane i en gammel Forstue en stille Middagstime. Bæstet tumled imod ham med en saadan Kraft, at den rev hans Hue af og gav ham en let Rift over Kinden med den ene Spore. Visti var flov og al led ved at ha afstedkommet saa megen Uro paa et fremmed Sted, hvor han stod for første Gang.

Da han aabned Døren ind til den halvmørke Stue, saa han et Par kantede Ben med hvid Taa i de sorte Uldsokker stikke alenlangt frem af en Alkove imod Sidevæggen; Benene gjorde et Par Spjæt i Luften og segned saa ned mod Stengulvet, hvor nu en midaldrende Matrone stod og slog sig selv med haard Haand i sine Hvergarnsskjørter, mens hun med et Par forsovede Øjne og i et Sprog, der lød hult og fortrukkent, gjennem en rundmundet Gaben, spurgte den indtrædende: „War et dæ, der laved Skjesu med æ Høns?“ Og uden at afvente Svar: „Hwem æ du, mi Faar?“

Visti gjorde kortelig Rede for sin Afstamning.

„Ih, er du Niels Peters Søn; gaa fræ æ Dar da. Er du saa ett tø'ste?“ Hun hev en gul Ølkovs hen foran ham. „Ja, det ka godt vær, der er kommen no Flower i den. Men dem faa du saa pust til en Sid.

Saa Niels Peter haar saa hwell Drengi. Saa er æ ingen Sag — — A haar helsen vint atter di Faar med den jen Haand. Han haar ett minder sæ med nø Renter endno, og nu skryver vi den trørret. Det er da sær, æ Mand aalle ka kom atter aa betaal den Krumm Skjellinger te Tid; det er a ild fornywe mej.“

„Det er dem, *a* kommer for at betaal,“ sa Visti.

„Nu, haar du æ Peng med dæ? Er du send heropp af di Faar? — Saa du er bløwen saa møj betroed?“

„Hwor møj er et, du plejer at faa?“ spurgte Visti uden at svare paa Kjællingens øvrige Pjevver.

„Plejer at faa! Tho det ved di Faar da god Beskejn med; det er jo jævn fir Procent; det er da snart gjort op."

Sidsel hjumped paa sine halvanden Ben over det gule Stengulv fra Hjørne til Hjørne. Nu der var Penge tilfarts blev hun livlig som en Tudse i en Flødekovs.

Visti trak en speget Drengepung op af Buxelommen og fremdrog et Par Tiere, der var lagt saa ofte sammen, at de minded om Offersedler.

„Ih se, ih se! Saa din Faar vilde ikke selv komme med Pengene, det plejer han da helsen altid at kunne."

„Faar var ett hjemme i Dag, og han vilde ett, det skulde trække længere hen," sa Visti. „Nej saamænd."

„Skulde det saa ikke passe?" Visti skød Pengene lidt fra sig.

Sidsel Hjalt kjærtegnede Pengene med Øjnene og sa: „Ja, egentlig skulde han jo ogsaa gi Strafrenter — for det kan vi fordre." — Ved vi mente Kjællingen alle dem, der har Penge at laane ud. „Men a ved jo saa ett, om a skuld læ æ gaa for den Gaang endnu."

„Nej, ta du, hwad du tror, du haar te gued," sa Visti og saa voxen ud.

„Nu — du er nok en bette stønsk Swend; men hvad tror du saa, di Faar sejr?"

„Mi Faar vil vis heller ett læ sæ nøj forær," sa Visti. „Men a vil ha en Kvittering — for det kan vi fordre." — Visti blev lidt rød ved denne dristige Ripost.

Det var som om én havde revet en Tændstik i Næsen af Kjællingen.

„En Kvittering! Vil — vil du ha en Kvittering! Din Mjat skuld forlang Kvittering! Tror du, a kræver Pengene to Gange? A har aldrig givet nowe Mennesk Kvittering i mi Daw, saa skuld a wal gi te søn en moged Dreng!" Sidsel Hjalt satte i Hoprend hen imod Pengene, men Visti havde atter lagt sin Haand paa dem, da Sidsels Udtryk begyndte at antage uparlamentariske Former.

„Nu jaja — gi'r du ingen Kvittering, saa beholder a æ Peng!" sa Visti. Sidsel greb atter til sit frygtede Vaaben, Kjæften, og lod en Hoben Skjældsord rasle ud over Drengen: „Kvittering — søn en moged Dreng! A haar aalle kjend Magen i mi Daw. Tror du, a gaar fræ mi Urd? Er det nøj, I faar med jer fræ æ Skuel? Saa er det helsen no godt nøj, I lærer. Hvordan skuld a gi

Kvittering, mi Faar? A ka hwerken løs hæ skryw." Kjællingen pusted af Vrede og Afmagt ved Synet af den Ro, hvormed Visti atter lagde de prøvede Sedler i de gamle Folder. „A haar ett engang Papir i æ Hus," tilføjed hun, for at Sagens Umulighed skulde staa ham rigtig klar.

„A haar skrøven æ Kvittering hjemm, Du skal baare underskryw," sa Visti koldt og tog en hvid Lap op af sin Trøjelomme.

„Hvad lyder den da paa?" sa Sidsel forhandlende.

Drengen oplæste sin Kvittering. „Men saa er der jo den her Strafrente, sa Visti.

„Nej, Gud Faare bewaars, dem vil a ett ha paa da; saa stryger a dem heller; vi stryger'æm!" Sidsel gjorde en flot Haandbevægelse. „Det vil a'tt ha skrøwen da; det ka a sej dæ! Gud Faare bewaars wal, en ku gaa hen og komm i gal Rygter, komm for æ Øvrighed, for søne Maag si Skyld!"

„Naa ja, saa underskrywer du baare dæher." Visti folded Papiret ud.

„A gir ett mi Navn fræ mæ!" skreg Sidsel og gjorde endnu et Par Hjunt over Teglstensgulvet. Men Visti blev ved sit. Omsider prented da Sidsel sit meget ærede Navn med et Knæ paa Langskamled og Kroppen fladt ad Bordskiven. Sveden sprang hende ud af Tindingerne.

„Er du saa fornøjet, din Vennek!" sa hun og stødte haardt Papiret fra sig. „A har aldrig haft med saa knæversk en Knægt at gjøre i mine Dage. Din Faar er en anderledes rar Mand at snakke tilrette. Og saa er du endda lige komfirmeret."

Visti var nu ved Døren.

„Nu maa du low mæ, te du ett vil skaad mæ med et da!" raabte Sidsel efter ham.

Veltilfreds med Resultatet skyndte Visti sig tilbage til Hjemmet.

Med Uro afventede Visti Faderens Komme. Lige under Aften viste hans krogede Skikkelse sig i Østerporten. Det var let at se, at han endnu ikke var kommen til Penge. Som i stor Pine gik han ind over Gaardspladsen og hen imod Brønden. Han trak en Spand Vand op, stillede den paa Randen af Kjeldrammen og drak længe. Han fired atter Spanden ned. Saa gik han helt formaalsløst hen og

trak en Tøjrepæl ud af Tagskjægget, drejed den i Haanden, saa paa den fra alle Sider og stak den saa ind et andet Sted. Visti kom hen over Stenbroen mod Faderen; det skulde se tilfældigt ud, hvorfor han tog Sigt mod Nødsdøren, som var det der, han havde Ærinde. Niels Peter satte sig tungt ned paa Bryggekarret; hans Ryg runded sig saa træt og selvopgivende i den kluntede Frakke, hans Hænder faldt slapt ned mellem hans Knæ. Aftensvalen syed i lange Luftsting gjennem Portens Naaleøje, ud gjennem Toften og tilbage igen. Regnfang og Reseda sendte en aftenlig Duft ind fra Kaalgaarden. Niels Peter linned paa de ømme Fødder, der var bleven gnavet af det tykke Fedtlæder.

„Er Kalvene bleven flyttet til Næt?" spurgte han Visti, mens denne paa Skrømt passered forbi.

„Ja, de er endda," sa Visti, glad ved at faa Lejlighed til at standse.

„Den jen haaj strøgen sig af Tøjret," sa Visti.

„Ihsaa! Saa satt du et vel godt i Stand igjen."

„Ja." — Der blev en lang Pavse. Svalens muntre Kvidder, hver Gang den strøg under Portbjælken lød saa fredsælt gjennem den duggede Aften.

Visti stod ung og spædlemmet og saa sidelæns hen paa Faderen, der havde gaaet sine Fødder hudløse i en haabløs Vandring efter Redning.

„Ja, æ Renter er da bløwen betalt," sa Visti med tilkjæmpet Ligegyldighed.

„Hvad sejer du! Hvem har betalt d e m?" Niels Peter havde rejst sig fra Karret.

„Det haar *a*," sa Visti.

Niels Peter gjorde et Par Skridt frem: „Hwor haar du faaet Peng fra te aa betaal d e m mej?"

„A haar solgt mi Faar, og saa haar a handlet med Lamskind," svared Visti. Han sa ikke, at han ogsaa havde pantsat et smukt Sølvbæger, som han havde arvet efter Gammelmor.

„Det war snaar mer end en kund forlang af dig, mi Dreng." „Men . . ." Niels Peter kunde ikke komme til Orde for Bevægelse, „nu war æ ogsaa gudnok paa Tid, te Worherr hjalp, om Hjælp skuld nytt nøj. A sej . . . a sejer dæ Tak!

Læd wos saa kom ad æ Seng, mi Baan. — Det kund si ud te, te det kund blyw Vejlo te aa slaa æ Lukki i Maaen."

Vistis Barndom henrandt ved Siden af mægtige Enge fulde af Blomster og sød Duft. Dette vakte tidlig hans Naturglæde; han kunde ikke løbe udenfor Gaarden i Sommertiden uden at faa et Blomsterhoved mellem Tæerne. Men Engen var nu det bedste af det altsammen. Han havde lagt Mærke til, at alt blev glad, saa snart det kom i Nærhed af Engen. Føllet jog dér i store Buer omkring Hoppen; Hunden, det Skrog, der sad hele Vinteren ved Bilæggerovnen og napped sine Lopper, — saa snart den følte Engens Græs under Poterne, blev den ganske ellevild af Henrykkelse. Og Vistis Far, der var noget af det tristeste, man kunde tænke sig, selv h a n s Ansigt fik et Skjær af Munterhed, naar Slætarbejdet begyndte.

Endnu da Visti var en ganske lille én, der ingen Nytte kunde gjøre paa Engen, var det det stolteste, han vidste, at blive udset til at bære Mad eller Øl ud til Slætfolkene. Gammelmor ynded det jo ikke saa meget, for saadan en Knægt, sa hun, kunde let gaa hen og komme skidt af Sted ved æ Hjøle. Men der hjalp hverken Løn hæ Bøn; Visti blev ved at plage, indtil han havde faaet Lov til at bære „æ Gammelmand" ud paa Engen. Den mægtige Øldunk var nær ved at slide ham Armen fra Skuldren; bare 5—6 Skridt, saa maatte han ha den over i den anden Haand; men Visti hitted paa Raad: naar han havde naaet den bløde Engbund, kunde han lægge „Gammelmanden" ned paa Siden og trimle ham frem med Foden. Saadan var han tidlig stiv i at finde sine egne Metoder. Og naar han saa endelig naaed frem med den læskende Drik, saa blev der jo et Løb for at svale Struben i det hummelbeske Øl. Niels Peter havde Husbondens og Alderdommens Ret til at drikke først; hans Underbul var gjennemvædet af Sved; især var han vaad inde under de sorte Seler, der slog Kors for hans Ryg. Han retted Dunken mod Solen som en Kanon og drak med lukkede Øjne og hule Strubeskvalp, mens hans Skulderblade gik svagt op og ned. Naar han havde drukket, flytted han venstre Haand om over Lænden, hvor han ofte „var i søn'en Pin" — derfra flytted han den hen paa Vistis gule Hoved og sa: „Saa er d u jo en hwell bitte Knop, te du kan komme med Drikk til os. Har æ Gammelmand nu ett villet hvist dig ikuld?" „Nej, for a har trimmelt ham!" „Har du trimmelt ham! Saa er det maaskesig med æ

Gammelmand, som med Skrædderens Mett, for hun var ligesaa god at trimmel som at trækk." — — Nu stod Verden ikke længere, tænkte Visti, nu sa hans Far Vittigheder! Jo, Engen kunde rigtignok gjøre glad paa mer end een Maade.

En Søndag fik de Besøg af Farbror Palle. Han var ligesom Niels Peter født der i Gaarden og kom gjerne en Gang om Aaret, naar Høstakkene stod paa Engene; da de nu havde gaaet tilstrækkelig længe omkring Føllet og havde følt de biogede Kalve langs ad Ryggen, gik de ind i Dagligstuen. Farbror Palle var lille i Forvejen, og mindre syned han, da han satte sig under den svære Loftsbjælke. Men som han snakked! Banked sin Pibe ud mod Randen af Bordskiven, blæste gjennem Pibehovedet ned under Bænken og snakked endnu værre. Visti stod alstille og saa paa hans Mund og tænkte: Hvor faar han det fra altsammen! I Sandgaarden blev der kun talt de færreste Ord. Nu blev der sat Sul frem paa Overbordenden, skovlebrede Faarelaar, der lyste af fed Flomme; laartykke Rullepølser, der dufted af „Øwter og Aalhaan". Det tog ganske Luven fra Farbrors Tobak, skjønt den var alt andet end lugtfri. Farbror Palle sad med sine smaa prægløse Øjne og skeled glad til de mange fulde Fade, mens han ustandselig kvulmed af Træpiben. Paa een Gang blev det saa underlig mystisk i Stuen. De gamle Stole kasted ikke mere Skygge paa Kalkvæggen, Solstraalen gnistred ikke længere i Gulvets grove Strøsand; Straalen havde trukket sig ubemærket tilbage og kun efterladt de dybe Sprækker mellem Gulvbrædderne.

Niels Peder keg ud af Ruden og hen over Sønderhuset: „A er ræd, vi faar ûnd Vejrlo! Da var det endda kidsom for Høet, der nu er saa tørt."

„Tho lad os gaa ud og faa det i Hus!" sa den beslutsomme Farbror Palle og stødte sin Pibe med et Svup ned i Inderlommen.

„Jamen, du skuld jo ha nøj te æ Fød!" — „Py!" blæste Farbror Palle. „Er det nøj at tød æ Tid efter, naar en har Regnen over Hovedet!" — Den lille Mand, der sikkert sad der skrupsulten, sitred nu af Arbejdsspænding. Det var, som naar en Kaptajn kalder: „Alle Mand paa Dæk!"

Ud til Høet maatte nu alt, hvad der kunde krybe og

gaa. Farbror Palle havde taget Kommandoen for en Søndag Eftermiddag. Selv Niels Peter havde et Øjeblik sluppet sine Betænkeligheder og gik ind i Holdet med et velvilligt Smil. Karlene kjørte hjem fra Engene; Hestene strakte ud uden at trænge til Pisk. Niels Peter sad inde bag Lugen og gulved hen; men den der angav Tempoet, var Farbror Palle; han stod foran Lugen og stopped Høet ind, og det var noget, der havde Skik. Han stødte sin Fork favnedybt i det vældede Hølæs og løfted Høet ind ad Lugegabet. Den lille Mand forsvandt helt under sine egne Forkfulde; Lugen gabte som en Hval over de frygtelige Mundfulde, aldrig saa snart var én fjærnet, før en ny laa i Lugens Ramme; ingen mæled et Ord; det var Alvor dette her! Det var en Kappestrid med Regn og Uvejr. Af og til gik en funklende Lynstang ned i den ravnsorte Horisont bagved Vesterhuset; en fjærn Buldren fyldte Engdalen og sitred i Høgulvets ormstukne Trænagler. — Farbror Palle saa end ikke op. Han gik i ét med Høet; hans Fork arbejded rytmisk som et Stempel; aldrig et Fejlgreb om Skaftet, aldrig en tabt Chance under Opsvinget. — Lille Visti, der var sat til at rive Høet ind, naar det grovere var taget, syntes aldrig, han havde overværet noget saa muntert og spændende. Skjønt der udrettedes to-tre Gange saa meget som til daglig, var det hele som en glad Fest, fordi det var Farbror Palle, der gav Takten.

Midt imellem to vældige Forkfulde sa Farbror, mens han dikled Visti spøgende i Siden med Forkeskaftet: „Du er ret en hwell Dreng til at hjælpe din Farbror!"

Vistis Drengebarm svulmed under denne Ros. Han følte sit lille Arbejdshjærle slaa i Takt med denne glade Sliders. Naar han en Gang blev voxen, skulde han ta lige saa store Forkfulde som Farbror Palle! tænkte han.

Da 2-3 Timer var gaaet — de gik uden at nogen mærked dertil — brummed de gamle hule Længer under Tordenbygens Plasken. Men da var ogsaa alt Hø i Hus. Selv Niels Peters travrige Ansigt lyste med Smil gjennem Sveden, da det kom frem i Lugerammen, mens Lovord strømmed over hans Læber, og med den bedste Samvittighed af Verden skar Farbror Palle sig senere Flykke paa Flykke af de talghvide Faarelaar og de laartykke Rullepølser.

Aarene gik. Visti voxed sig høj og rank — som en Poppel i Læ; Faderen blev mere og mere kroget. Hans Forsagthed og Tungsind aftog just ikke med Aarene, saa han var ikke det muntreste Selskab for et ungt, livsmodigt Gemyt.

Hertil kom, at de ofte havde Strid om Driften. Visti vilde frem efter mere moderne Linjer med Kunstgjødning og Kraftfodring; Niels Peter vilde saavidt muligt ikke gjøre Regninger. Den Skilling, der møjsommelig var slæbt ind, maatte under ingen Omstændigheder voves igjen.

Visti vilde i Lag med de store Kjær, der hørte til Gaarden; Niels Peter havde ikke noget at sige til, at de blev „brækked", men han turde ikke indlade sig paa at bekoste Drænrørere, og saa ansaa Visti det hele for omsonst.

Niels Peter var veltilfreds med, at det hele blev ved det gamle. „A er ogsaa ræd for, vi skal gaa hen og fordærve æ Græs," sa han, „og det vilde ett være Narspøg. Nej — lad os læ det sure Skidt ligg! Se om ett æ Høwder nu og da gaar i Blød i æ, hwad vild saa ikke ogsaa vi gaa i Blød," slutted Niels Peter og nød smilende sin usædvanlige Logik.

Men Visti trættedes ved denne evige, sejge, gammelkloge Mistro til det unge og nye. Alle hans Aands spændte Fjedre besloges med Rust, og han stejled som en Plag, der brat bliver holdt tilbage fra at bruge sine Boves Styrke.

Saa et Aar kjørte de deres eneste Plov i Stykker. Niels Peter vilde endnu engang ha den lappet sammen hos den gamle, kludrede Landsbysmed; Visti kræved bestemt en ny, ja han gjorde det til et Kabinetsspørgsmaal. Fik de ikke en ny Plov, flytted han hjemmefra til November! Den gamle var aldeles ubrugelig og ikke til at behandle Jorden med.

At Visti omgikkes Tanken om at forlade Hjemmet og Faderen, var aldrig faldet Niels Peter ind før i Dag; det var ogsaa første Gang det med en Stavelse var bleven antydet. Hans første Indtryk af Sønnens Trusel var Forbløffelse, hans næste en pinefuld Vejen og Drejen af Spørgsmaalet: om det virkelig kunde være Vistis Alvor.

Niels Peter havde optaget Sagen til ny Behandling en Aften, de sad paa Vognen hjem fra Tørvemose.

„Saa du k u n d e virkelig tænke paa at rejse fra mig og la mig gaa og brokk med det alene."

„Ja, naar hver Dag en staar op af sin Seng skal være én en Kval; naar en bare kan gaa og gjøre hinanden sure og sære — saa maa en hellere skilles. — Og den Plov e r nu ett te at stande mere."

„Men hvor skal a faa Pengene te en ny; det var det, en skulde spørge om! Har du nogen, du vil afse til det. Hvad, min Far; sa var det Alms at komme frem med dem."

„Aa, saadan no Pladder er ikke værd at svare paa," sa Visti og drejed sig bort fra Faderen. „Naar Jorden ikke engang kan bære Arbejdsredskaberne, saa hører al Ting op."

„Ja, du kan sagtens spille stor Karl," sa Faderen og rykked til modsat Side. I en halv Time vexledes der ikke et Ord, før de kjørte forbi Kirkegaarden. Det var nu ud paa Aftenen, men maanelyst. „Prrurr!" sa Niels Peter og gjorde Miner til at springe af.

„Hvorfor vil du af her?" spurgte Visti.

„Lad du mig om det!" sa Niels Peter og forsvandt bag Kirkestætten. Visti bandt Hestene og gled uset bag efter. Han saa da Faderen gaa hen til sin Hustrus Grav, her satte han sig ned paa sine Knæ og begyndte en vaandefuld Enetale til sin afdøde Mage.

„Aae, bitte Ann Marie, du m a a ett blyw vred, om ogsaa a forstyrrer di Fred! Hvorfor tog Worherr dæ saa tidle fra mæ uden aa gi mæ nøj i æ Stej. A maa gaa jenne og bødl med aal Ting, og ingen Ting der vil lykkes for mi Haand. Æ Kyer render om, og æ Søer æder dje Gris, hwor ska a saa faa nøj fra te Skatter og Laan. Du gav mæ en jenneste Søn, at troed, det war i ham, a skuld faa no Erstatning for d æ; han har ogsaa wot en villig bitte Knæjt te den her Daa; men nu voxer han mæ øwer æ Haånd, han kræver jet, og han kræver andt; han ved ett, hvor lidt æ Jord ka swar te. Og nu truer han med aa rejs fræ mæ. Og Gud naad mæ, om han gjør Alvor aa æ; læ mæ saa før kom te aa ligg her ved di Sid. — Hører du, Ann Marie, hvad a sejer dæ: Rør ved hans

Hjat, inden det er forlæng. A kan ett før nøj te End, uden han hjælper te." —

Niels Peter laa endnu i lang Tid med Bøn og Graad over Graven. Hans Hue havde han lagt ved sit Knæ. Vinden strøg over det lange nedtyngede Græs paa Gravtuerne og Stenurterne paa det gamle Kirkegaardsdige; Uglernes skarpe Skrig lød ind mellem Niels Peters sørgmodige Klage, mens den højtstaaende Maane lyste over de hvide Marmortavler, som var det en Række blege Ansigter.

Niels Peter slutted sit natlige Besøg paa Kirkegaarden med i dyb Enfoldighed at bede Fadervor. Da han kom til Ordene: „Giv os i Dag vort daglige Brød" — hulked han som den Dag, han havde staaet her ved Hustruens aabne Grav.

Det gjorde et næsten overvældende Indtryk paa Vistis unge Sind, at Faderen for hans Skyld her midt i Natten anraabte den døde. Et Øjeblik var han paa Nippet til at gaa hen og gribe sin ulykkelige Fars Haand og bede ham om Tilgivelse. Men han betvang sine Følelser og gik ud af Kirkegaarden og sad allerede paa Agebrædtet, da Niels Peter kom tilbage.

„Er det saa di Alvor, te du vil rejs di Vej?" spurgte Niels Peter Dagen efter og saa bønligt op paa Sønnen.

„A skal blyw herhjemm en Aar endnu. Mir tær a ett low."

„Vil du saa læ for og kjør op te æ Smed med æ Plov," sa Niels Peter.

Det var en tidlig Morgen i Sensommeren. Solen stod høj og herlig omme mellem Østens Gravhøje og sendte sine uldne Straaler hen over de plyndrede Stubmarker, hvor Muldhvalpen allerede havde begyndt at hvælve sine smaa sorte Tuer. — Niels Peter, der stod op allerede Klokken tre om Morgenen, havde været rundt i Kjærene og set til de smaa „Ovnere"[1]), nu virmed han omkring

[1]) Aaringsstudekalve.

inde i den lille Gaard for at bringe Hø og Drikke til Smaakalvene eller standse et Grisehyl, der steg op fra et tomt Trug.

Solen svøbte sig om Sandgaardens mossede Tage, der havde Dryp i Skjægget efter Natteduggen og laa helt overspundet af den flyvende Sommers Spindelvæve. Ude midt i Gaarden, hvor Solen kom som en gylden Strøm fra et Gloriepunkt oppe paa Østerhusets Mønning, gik Visti og fejed Brosten.

Hvert Øjeblik blev han revet fra Arbejdet af Niels Peter, der snart havde ét, snart et andet at jage ham efter.

Niels Peter virmed og virmed, planløst, ud og ind af Dørene, nu i Stalden, nu i Nødset, nu helt henne i Faarestien; den gamle Ryg bued sig som et Græskar under det falmede Bagstykke, Armene svinged ivrigt, som tog de Svømmetag; Træskonæserne, der havde store Dugringe fra Engene, var stærkt indadpegende. Nu labbed han helt over Gaarden med stort Træskoskrammel imellem de hule morgenkølede Længer. Ligesaa vims tilbage igjen med Favnen fuld af Kalvefoder; det dejlige, krydrede Enghø tabes drit! — drat! efter ham ned paa Vistis smukt fejede Stenbro. — „Satans!" mumler Visti og ser tilbage over sit tilintetgjorte Værk; med tre-fire tunge Slag af Riskosten hiver han Faderens tabte Høklatter ud i Fejeskarnet. Et Øjeblik efter vender Niels Peter tilbage for at opsamle sine tabte „Pillestjeller". „Ih, Gudfaarebewaars!" fejer du jen si Hy i æ Maag! Tror du, en har det til d e n Pris. Det er helsen ett saa nemt at bekomm! Det er ved at vær gjæv Sager!" Niels Peter gjør sin krumme Ryg endnu krummere for at tilegne sig, hvad der endnu kan reddes.

„Kund du saa ett tripp med dit Hø, hvor a e t t har fejet!" sa Visti med lynende Øjne. „Det er hver eneste Søndag, du skal gaa lige i Hælene paa én og sviner Brostenene til, lige saa hurtig en anden kan gjøre dem rene. En k a n, Fanden knage mig, da heller ett ha den ringeste Orden, hvor en skal gaa ved Siden af saadan en Moghæl!"

„Aa, du med din Fejen og Orden og Sludder og Vrøvl!" snærred nu den gamle. „Tror du en kan betale Skatter og Afgifter med d e t, naar d e n Dag kommer! — Det var Alms, du kom og hjalp jen ved at faa den Kalv

flyttet over i en anden Bøvl; her gaar a og vrøder og kommer da nok forsilde til Kirke, ligesom en pjejer. Andre Folk e r begyndt at gaa. Aa, k o m nu og hjælp j e n i en Snarhed!"

„Nu vil a ett rives fra mit Arbejde mer. Den Kalv skal *a* nok flytte siden!"

„Kan d u jenne flytt æ Kalv; kan du ett beskidt!"

„Det mangled, Fanden knag mæ, te en voxen Karl ett jenne kund fjytt en Kalv! — Gaa du bare ind og lav dig til til Kirke. A skal nok gjør, hvad her skal gjøres!"

„Aa, Herregud, te en nu ett kan faa dig til at læ jen en Haand dér, naar æ Kalv staar og æ nær ved at bødles fordærre af æ Ronnivædder!"

„Vædderen kan du jo sætte Vesten om paa æ Grønn, saa gjør den ett mer Skrabajs."

„Aa, dæ stønsk Knæjt' en skal ha at draves med!" sukked Niels Peter. „Nu har a rendt lige siden Klokken var tre, af æ Mark og i æ Mark, og ligelangt er en med det!"

„Ja, der sa du vist et sandt Ord, Far. Du skul rend lidt mindre og ved, hvad du rend efter; saa blev der kanskesig udrettet lidt mere!"

„Aa, din Stø stivsindet Klyni!" svared Niels Peter; hans Græmmelse sporedes helt ud i den krumme Ryg, som han bøjed end mere i den lave Nødsdør, da han gik ind for at lægge Grimen paa Ronnivædderen.

Visti havde set i den lokale Avis, at en Storbonde i det vestlige Groland søgte en Karl, og da han kun havde et Par Mil derhen, foretrak han personlig at se paa Forholdene fremfor at søge Pladsen gjennem Brev. En Sommerdag tog han Kisteklæderne paa og gav sig paa Vej. Det var hen over Melmaddags, da han naaed Maalet for sin Vandring; det var længe siden han havde haft Støvler paa, saa det var ikke fri for, at Hælene ømmed lidt; han havde sat sig paa et lavt Dige, dels for at hvile sig, dels for at blive klog paa Egnens Natur. Han sad her temmelig højt til Vejrs, saa han saa Egnen som i Fugleperspek-

tiv; under ham til venstre laa et stort Kjær, hvor den græsgrønne Byg vexled med de solsvedne Kjærholme. Han havde kun siddet et Kvarterstid, da der hørtes Lyd af en Vogn mellem Bakkerne. Han lytted opmærksomt til dette første Livstegn her i denne vildfremmede Egn; Hulvejen gik dybt med mange Slyng omkring de lynggroede Bakkeknuder; han kunde høre, at Vognen snoldred godt af med høje Hop over Knasterne; det maatte være en Havvogn, saadan som den rumled. Han kunde ikke nægte for sig selv, at han jo var spændt paa at komme efter, hvordan alting vilde ta sig ud, naar Vognen nu først kom til Syne. Hvordan mon Kusken saa ud; maaske en Mand med et stort Skjæg; og Hestene — — hør, et højt Piskesmæld, og nu Vognen: Hjump i Hjump; de maatte skam være i Galop; og ned ad den Bakke! Hvad var det for et galt Menneske. Nu blev Lyden borte, saa havde Kjøretøjet alligevel snydt ham og taget en anden Vej! nej; nu rasled Lyden om Ørerne paa ham. To røde Hopper, der blussede i Solskinnet, sprængte ud af Bakkeslugten; en ung rank Kvinde, hvis Ben hang dinglende ned mellem For- og Baghjul, sad med Forkroppen halvt snoet om mod Spandet og holdt Tømmen mellem et Par sikre, solbrændte Næver. Da Vognen naaed ud foran Visti, hvor det nedadgaaende Sving var brat, maatte Hjulene atter over en Knot; Vognfaddingen krænged haardt, Vindsuset løfted et Snip af Bomuldsskjørtet op over hendes hvide Knæ, som hun maatte lade passe sig selv for at ha Hold i Tømmen; samtidig gjorde den fyldte Madkasse bag i Vognen et Himmelspræt og rulled to-tre Gange rundt i Lyngen. I et Par lange Lyn-Spring var Visti nede af Diget og henne ved Tejnen, endnu før Kusken kunde faa taget Farten fra Vognen. De mødtes omtrent midtvejs. Han løfted Tejnens Bund i Vejret for at spare en pinlig Indledning; hun tog Madkassen med en but Tak; Mistanken om, at han kunde ha set noget bag det forræderske Skjørt la en tung Rødme hen over de energiske Træk. Hun var paa hans egen Højde; hendes Barm var ualmindelig fyldig, men ellers var hun benet og senet i Formerne. Visti var lidt usikker ved det usædvanlige i hendes Fremtoning. Hvad kunde hun være? En almindelig Tjenestepige havde han næppe for sig; men en Gaardmandsdatter paa en beskidt Mogvogn — det ansaa han heller ikke for rimeligt. Spørge

hende direkte indbød hendes Holdning ikke til; han maatte da prøve Diplomatiets Vej.

„Du er nok ikke ræd for at slaa til æ Ralliker," sa Visti med et Hovednik mod Hestene, der nu stod bundne ved Vognkjæppen.

„Nej, skal *a* kjøre, saa vil a ogsaa over æ Bund."

„Er der mange Piger, der kjører paa den her Egn?"

„Ja, tho det kommer vel an paa, om de har noget at kjøre med."

Hoho, tænkte Visti; der har vi Gaardmandsdatteren!

„A vil nu gjerne kjøre, men der skal være noget Spil ved det; ellers maa de godt ha deres Kjøren for mig. Min Far siger, a brækker Halsen en Gang, men det bliver jo m i n Sag — og saa Hestenes."

„Ja, saadan kan en jo ogsaa se paa det. — Du kan da ikke sige mig, hvor Tidselbjærg ligger?"

„Jow, det er a endda ett saa unem til; tho det er da min Fødegaard."

„Nu, er det din Fødegaard." Visti begyndte allerede at finde Mening i Tingene. „A har hørt, te det skal være en stor Gaard?"

„Du vil maaske kjøbe den?" sa Pigen med ilde dulgt Spot.

„Nej, ett nær saadan. A vild tjen jer. I skal jo fattes en Karl til November?"

„Ja vel bekommen dig, hvis du holder d e t ud. Min Far er en Vringel at gaa ved, indtil en lærer at ha Krammet paa ham. — Venter du, til a faar lidt Grøntfoder paa Vognen, saa kan vi jo følges ad hjem," sa hun med et beslutsomt Kast med Skjørtet. Snart var de begge paa Vognen.

Før de naaed Engen, kasted den ene Klod i Kaadhed Bagen i Vejret og fik et Ben over Vognrebet.

„Satan!" snærred Martha og lod Pisken falde med stor Inderlighed over Forbryderens Bag, mens hun i et Sæt var nede ved Hammelrebet.

Visti gjorde ogsaa Mine til Nedstigning fra sit Sæde bag i Vognen.

„Bliv, hvor d u er," sa Martha bydende og snæred Rebet op og paa igjen. — Hun tillod ham dog naadigt at hjælpe hende med Grøntfoderet og at bringe Mad-

kassen hen paa Ageren til den pløjende Forkarl, før de satte sig til Rette paa Læsset med Ryggene imod hinanden.

Det var just ikke mange Ord, de vexled paa Hjemvejen, Martha og Visti. Martha havde øjensynlig fortrudt sin Aabenmundethed om Faderen. Da de nærmed sig Porten til Tidselbjærg, sa hun: „Ja, nu maa du heller ikke tro, te min Far er en ren Bindhund; hvad Vanskelighed angaar, tænker a, te han er, som Folk er flest."

Saa snart Vognen var kjørt op for Stalddøren, udspandt der sig en ny Kappestrid mellem dem om, hvem der først kunde spænde sin Hest fra. Visti saa med et halvt Blik, at det var Marthas Hensigt at sætte ham Bet. Men den Triumf vilde Visti ikke unde hende for aldrig det. Hans Fingre skjalv i Nervøsitet, som de fôr op og ned langs Dyrets Sider. Martha havde det Fortrin, at hendes Hænder var fortrolig med Stedet og Formen paa hver Rem og Spændetorn; mærkelig skulde det gaa til, om ikke en eller anden Bagatel faldt Visti ny. Hænderne jog, Spænderne løstes med smaa Smæld som Revolverskud. Hovedlavet faldt klirrende mod Stenbroen; Bringestykket vilde samme Vej, men som om Hoppen var i intim Forstaaelse med Pigebarnet, holdt den Rumperemmen fastknyttet med Haleroden. Dette forræderske Spil hjalp den dog ikke; Dyret maatte give Slip; Visti stod med sit Bringestykke over Armen nogle Sekunder, før Martha havde sit fri. Visti havde forsøgt at se ligegyldig ned i Stenbroen, men da han ligesom af Vanvare kom til at se op, mødte han et Par Øjne, hvis Blanding af Vrede og Beundring fik det til at risle igjennem ham.

Paa de lune danske Øer, hvor det blomstrende Æbletræ skjuler Gavlene, og hvor de bredkronede Bøge spænder deres Parasoller over Mulden, er der ikke megen Grund til at snakke om Vinden; thi her eksisterer den kun som en harmløs Ting, der vel kan slaa ned paa Jorden og gjøre et Par kaade Spjæt; men som oftest henvises den dog til at fare i Luften hen over Hovederne af alle de brummende Bøge.

Anderledes i det Land, som Gud har lagt paa Stejle langs Jyllands stridsandede vestre Havkyst; dette Land er vorden som en Vindenes Tærskelo. Vindstille kjendes næsten aldrig; selv paa den blankeste Sommerdag vil der altid være noget, der pusler; det kan være den gladeste Luftning, der har rendt langs en Agerfure og nu farer i Hovedet paa et Par intetanende Mælketidsler, saa deres gule Øjne skeler hid og did paa Stilken; det kan være et salt Pust fra Søen, der har forvildet sig ind i Rørene langs een af de talrige halvt udtørrede Fjordvige, og nu ikke kan slippe ud igjen uden at rejse Larm og Spektakel; eller det kan være en lille vindig Hvirvel, der uforvarende er undsluppet Vindenes Vogter og nu skal ud og gjøre sig vigtig i Vejenes Støv eller i Engenes sammenrevne Hødynger.

Men Vestjyllands Despot er og bliver dog Nordvestvinden. Avlet i Taagen og Havkulden langt mod Nord driver den Skyerne foran sig som Flokke af uldne Vædre; Hjord efter Hjord glider de hen over Himlen og forsvinder bag Østens Horisont; fra Skyen kaster den sig over Havet; den kildrer Bølgerne i Siden, saa de brøler; deres blanke Bug lyser grønligt i Brændingen; vanvittige af Angst kaster de sig op paa Kysten, men evigt glider de tilbage over Hobe af vigende Sten; og saaledes leger de Musen og Katten, til det allernaadigst behager Despoten at indstille Legen. Værst farer den dog frem paa Landjorden; den hindrer Natteduggen i at falde paa Marehalmens tørstige Sand; den topslider Bondens fattige Rug, saa Tønden bliver til Skjæppe og Skjæppen til Fjerdingkar; den trækker hans Hus saa længe og vedholdende i Skjægget, at der hænger store Tagtotter ud over Gavlene. Om Morgenen driver den Røgen i Skorstenens Hals igjen, saa den gamle ved Gryden faar røde Øjne og uafladelig maa tørre sig med Haandballen under Næsen; og om Af-

tenen, naar hun pinder sin Dør, sætter den Foden mellem denne og Karmen, saa hun maa lægge hele sin krogede Skikkelse imod for at tvinge den op imod Stavlen. — For Nordenvinden maa hele denne Kyst stryge sin Hat; hver rankfødt Kvist fik her tidlig en jordvendt Vækst; men det siger Sagnet, at Træernes bøjede Nakker og al den anden ydre Ydmyghed kun er en Maske og et Skalkeskjul, bag hvilket der dølger sig megen indvendig Sejghed og opsamlet Trods. Gjælder dette de Vækster, der slaar Rod i denne Muld, gjælder det i næppe ringere Grad den Befolkning, der er de samme Naturvilkaar underkastet.

Den, der gaar opad mod denne Vind, vil træffe en Folketype, der ser ud, som om den gjennem mange Slægtled har været belavet paa at møde det værste og ikke sjældent h a r mødt det. Skikkelserne er store og ludende, Ansigterne lange og benede, med en Farve som Lyngens; Hagen og Kjæbepartiet har en Styrke, som var det deres indre Bestemmelse at knuse Skjærver. Munden holdes omhyggelig lukket, med Overlæben hvilende fast paa Underlæben; Mundvigene har stærkt nedadtrukne Linier; det k a n være Tungsind, men tydes som oftest langt rigtigere som Stædighed og stivnet Trods. Næsen har ofte en karakteristisk Form; sjældent er den slej eller indsunken, oftere høj og skarp med en Bøjning som en Baadkjøl. Øjnene er smaa og saa dybtliggende, at man sjældent af dem faar at vide, hvad Personen fører i sit Skjold. Ansigtet er som oftest indrammet af et vejrbleget Haar og en hesteskoformet Skjægbort, der er strid som en Karte og filtret som en Marelok.

Saaledes er Racen, hvor den er renest; og ren var den i Jørgen — Jørgen paa Tidselbjærg.

Paa et Sted, hvor Jordsmonnet skød Ryg i en bred Banke, tegned hans Gaard sin graa Straahat mod Vesthimlen. Med en høj, hvidtet Vægflade lyste dens svære Kjørelade ud over Egnen som et Skibs Slagside; dens mange grønmalede Lugerammer, der i Sommertiden alle

stod vindaabne, saa i Afstand ud som en Række truende Kanonmundinger.

Syd for Gaarden strakte sig en stor Flamming Grønagre, hvor en lang Række blankhovede Køer med Duskhaler, Hængepatter og mælketyngede Yvere gik og rusked af Rødkløveren, og til den anden Side langs med Stranden bredte sig de store Kjærenge lige til de standsedes af Fjorden.

Som den Plante, hvorefter Gaarden havde taget Navn, var der noget stikkent og stift ved alle dens Indehavere. Kom det af den stride Vind, der næsten uden Ophør skar hen over Gaardens Jorder og hyppig steg til en Storm, der kasted dens Møntørv ned fra Tagene, eller skyldtes det den salte Fjord, der evigt banked mod de lerede Skrænter og gjorde, at Tidselbjærgmændene altid gik rundt med Saltsmagen paa Tungen?

Jørgen var en mærkelig Blanding; paa Overfladen var han haard som Kamp, men paa Bunden blød som et Barn. Men han foragtede dette „Følelsesbundfald" og skjulte det for sine Omgivelser, som man skjuler en hemmelig Sygdom.

Tidselbjærg var, hvad man i Bondesproget kalder en „Skrantings-Herregaard", og Jørgen var en Mand med Grunker. Det var heller ikke vanskeligt at opnaa Hjælp af ham, naar der kun ansøgtes paa den rette Maade. Smaamanden tog ham helst ude i Marken, hvor ingen kunde blive Vidne til deres Samtaler; traf de Storbonden alene, gik de sjældent Fejl af hans Hjærte, hvad enten det nu gjaldt et Par Skjæpper Rug eller den rede Skilling til en ny Ko.

For saa vidt var Jørgen en Hykler, som han til det yderste anstrengte sig for at give Alverden et saa ufordelagtigt Indtryk af sin Person som muligt, og naar det nu og da lykkedes ham at føre Folk bag Lyset angaaende hans sande Væsen og faa dem til at tro paa, at han i Virkeligheden var et daarligt Hjærte og en tvivlsom Karakter, gned han sig forborgent i Hænderne og fejred i Stilhed en Triumf.

Oppe ved Jørgens Markskjel bag en Gyvelbanke, hvor Ræven i Sommertiden stak Ørerne frem, boed den lamme Skrædder Peiter i en elendig Hytte med en Gris i den ene Husende og en stor Flok Unger i den anden; og

Grisen grynted og Ungerne vræled, mens Skrædderen sad fra Morgen til Aften paa sin tyndslidte Buksebag midt paa det lille umalede Bord, bestandig med det korte Ben hen over det lange og singled og stak i Vadmel og Dyffel for at skaffe Føden til alle Ungerne, og Konen stod daglangs paa Hovedet i Vejgrøfterne for at bjærge sammen til Grisen af Nælder og Skræpper. Men lige arme forblev Peiter og hans bredbugede Viv.

En Sommerdag bøjed saa et Kjøretøj med to Herrer med guldtressede Kaskjetter ind fra Hovedlandevejen; Vognen svang under en let Knagen ind ad Porten til Tidselbjærgmanden; det var saadan et bekvemt Sted at „læ fræ"; dér saas ikke saa nøje paa et Foder hverken til Hest eller Kusk, og ikke sjælden vanked der et godt Maaltid Mad til de kjørende med.

Jørgen var ikke hjemme ved Ankomsten, men en Karl tog sig af Hesten, og efter at Guldtresserne havde taget en sort Portefølje ud af Vognskrinet og faaet sig anvist Skrædder Peiters pukkelryggede Hus, fjerned de sig i den udpegede Retning. Forinden havde de dog anmodet Karlen om at hilse sin Husbond og sige, at de kom tilbage om en god Timestid. Af den omhyggelige Maade, hvorpaa de understregede Klokkeslettet, mærkedes det tydeligt, at de vented sig en bedre Affodring efter fuldendt Gjerning.

Det vared ikke længe, før Jørgen kom hjem.

„Hvad, har vi fremmede?" sa han og peged paa Vognen.

„Ja," sa Karlen, „det er æ Øvrighed, der er taven ud for at skriv'et ved æ Skræjjer."

„Naa saadan at forstaa," sa Jørgen. „Da er det sgu et skidt Madsted, Retfærdigheden der er kommen paa, for Skrædderens Kone har altid haft langt lettere ved at tælle de Kavringer, hun havde i Ovnen, end de Unger, der hvirmed om hende."

Med disse Ord gik Jørgen atter ud af Porten. For at vildlede Folkene, tog han en Tøjrekølle under Armen, som var det hans Hensigt at ta i Marken og flytte. Han var dog aldrig saa snart naaet ud til sin Jords Grænser mod Øst, før han smed Køllen, sprang over et Skjeldige og gled langs dette med dukket Hoved, som var han ude paa forbryderske Veje.

Et Øjeblik efter linned han Klinken til Peiter Skrædders kummerlige Dagligstue. Her saa endnu mere uryddeligt ud end sædvanligt. En Masse gammelt Skrammel var slæbt ind fra Kjøkken og Kjælder og hobet sammen midt paa Lergulvet; et stinkende Salttrug og en grønmalet, sprukken Kjærne danned Bunkens Midtpunkt. En Rok og en Garnvindel stod med hinanden i Favn op ad den ormædte Familieseng; den invalide Skrædder halted omkring mellem sit endnu mere invalide Møblement for stadig at vende dets bedste Side til, mens de to guldtressede med et blasert Ansigtsudtryk skjæved ned paa al den udstillede Ynkelighed og notered op i Porteføljen.

Børnene stod trængt sammen i en ængstelig Klynge op ad Frammersdøren, hvorfra de vogted raadvildt paa enhver Bevægelse fra Guldtresserne. Ved Politi og Øvrighed forstod de noget mystisk og forfærdende, der boede langt ude bag Bakkerne i Øst, hvor de aldrig havde været, og hvorfra deres fattige Forældre sikkert aldrig turde vente noget godt. Og de tænkte paa alle de Tilfælde, de kunde huske af Politiets Indgriben i Fattigfolks Liv. Altid var det kommet fra hinsides Bakkerne mod Øst, og altid var det draget den Vej tilbage igjen med sit Bytte.

Den Bevidsthed, at et Par Repræsentanter for denne onde Magt i Dag var traadt over deres Forældres Dørtrin, fyldte dem med Rædsel, og Faderens ophidsede Protester og Moderens stille Graad omkring i Krogene bestyrked dem yderligere i deres Ængstelse.

De var allerede for lang Tid siden tyet ud i Solen, hvis de ikke paa en Maade havde følt sig bundne til Skuet af dette mystiske eller havde haft Mod til blot at løfte en Klinke eller gaa tværs over Gulvet. Men nu sad de to barske Mænd netop paa Bænken op mod Udgangsdøren, og snarere skulde de ha vovet sig forbi en Ulv eller et andet glubende Dyr, end nærmet sig disse Herrer med de strenge, snoede Knevelsbarter.

Skrædderen stod just og fægted ophidset med højre Arm for at faa en gammel Lænestol med flænset Betræk drevet et Par Mark i Vejret, da Jørgen gjorde sin Indtrædelse. Da det var flere Aar siden, Jørgen havde haft sine Ben i Skrædderhytten, vilde hans Tilsynekomst under almindelige Forhold sikkert ha skabt adskillig Uro, saa meget snarere som han havde mere end eet pekuniært

Krav paa denne forgjældede Familje; men nu da den værste Ulykke allerede var traadt over deres Tærskel med de to Retsbetjentes Indfald, tog man i Hytten Jørgens Indtrædelse med den Sindsro, hvormed den tar en mindre Byge, som i Forvejen er bleven gjennemblødt af et Tordenskyl.

„Naa, Peiter, saa du holder Udsalg i Dag paa de gamle Sager," begyndte Jørgen med et Nik mod Skramlebunken. „Aaja saagu!" fortsatte han, „du kunde vel gjerne trænge til at faa det fornyet; men a ynder ikke den Hjælp, en skal ha fra den Kant," sa han og slog med Hovedet hen mod Betjentene.

„Nej, det er, Herren hjælpe mig, endda baade vis og sand! Kan du gitt, Jørgen, hvad de vil sætte den Stol til, — den Stol, som a har haft med mig fra mi Hjemmen, og som min egen salig Mor sad og døde i?"

Skrædderen endevendte Lænestolen endnu en Gang.

„Nej, bitte Peiter, det ved a ett; men ret højt kan den vel ikke staa anskreven ved dem, for den saa vel som det meste af, hvad a ellers ser herinde, er ligesom noget punkteret."

„Ha, ha, ha!" lo de to Betjente; af Myndighedshensyn havde de beholdt Huerne paa. Da Jørgen var traadt over Tærskelen, havde de med en elegant Haandbevægelse lagt fem flade Fingerspidser paa Guldtrsssen, mens de udbrød: „Godda, Hr. Proprietær!" Den ene tilføjed: „Vi har taget os den Frihed at stalde ind hos dem!"

„Ja, det saa saadan ud!" sa Jørgen. „Under andre Forhold skulde a ikke ha haft noget imod det, men i Dag vilde a endda lige saa gjerne, te I havde vist en anden den Ære, for efter mit ringe Skjøn saa tykkes a, te I har været lige lovlig raske te dette her Stykke Arbejde."

Den ene af Guldtresserne — en tætskaaren Karl af et blisset Udseende — løfted Akslen og sa: „En Smagssag, Hr. Proprietær! Vi følger vore Ordrer. Eller tror De maaske, den Slags Forretninger morer os?"

„A ved det ikke," sa Jørgen, „a ved kun, te Hunden plejer at knurre, før den bider; men I falder ind paa den her sølle Mand uden andet Varsel end den Skygge, I kaster foran jer."

„Ja, det er jo bekjendt nok, at Skrædderen her er insolvent i enhver Henseende; og da Forfaldsdagen og endnu

otte Dage er gaaet, uden at man har set det ringeste til Manden, saa . . ."

„Ja vist saa! Hvor stort er Beløbet, det drejer sig om?" afbrød Jørgen Betjenten i hans retfærdiggjørende Foredrag.

„75 Kr. 17 Øre," svared den blissede og dypped vanemæssigt Pennen i Blækflasken, skjønt han forlængst havde skudt Bogen til Side.

Jørgen rev brat fire Knapper op i den toradede Vest og haled en tung Tegnebog frem; og uden at sige et Ord, bare med Læberne skudt endnu dybere ned omkring Pibespidsen, trak han Pengene op.

„Ta'r De dem der for gode Varer?" sa han kort og spytted ned mellem Bord og Skammel, mens han samtidig skjød Pengene over til den guldtressede med sine stive, krogede Fingre.

„Gudbevares! Det er en Kaution, der ikke kan underkjendes, sa den blissede og hugged Bogen i som en Fluesmække, mens han strakte Haanden ud efter den optalte Sum.

Lidt efter gled Guldtresserne under et but Farvel ud af Skrædderens Gangdør.

Saa snart Døren var ramlet i efter dem, gik Skrædderens Kone frem mod Jørgen som for at gribe hans Haand, men han vrissed og sagde:

„Aa, lad os ikke skabe os! Men gaa du hellere hen og sæt, din Smule Habengut paa Plads igjen. Og du, Peiter, hump du nu ikke Sognet rundt for at flegre om mine „Opofrelser". Fy for Fanden, en kunde gaa hen og komme i Rygte for Veldædighed, fordi en har hjulpen en sølle Skrædder med faa Grise men mange Børn."

Med disse Ord bukked han sig ud af Døren uden at oppebie Husets Tak.

Jørgen Tidselbjærg taalte ingen Vilje over sin, men sad egenmægtig paa sin Gaard og hersked med drøj Haand over baade Folk og Fæ. Nu havde han en Vrinsker, hvis Trods og Stædighed næsten kunde maale sig med hans

egen, hvorfor de ogsaa maatte tage mangen haard Tørn sammen. Det mægtige Dyr vidste nemlig ikke til enhver Tid, hvad det skulde gjøre med sine Kræfter, der var saa overvældende, at al Ting brækked og knækked, hvor det gik frem, ja, bare den satte sin brede Bag mod en Væg raldred Stenene ned som Spillekort, om Væggen end var aldrig saa tyk. Især havde Bæstet ondt ved at styre sig om Natten; da gned den sine brede Flanker med en saadan Eftertrykkelighed mod Spilbommene eller skrabed med Jærnskoene saa vedholdende i Baase-Stenene, at alle laa vaagne i Sengene og banded denne Søvnens Forstyrrer. Der blev først Fred, naar Jørgen gik ud i Gangdøren i bar Skjorte og brølte til Dyret af sine Lungers fulde Kraft.

Disse Scener med Tordenbulder fra Stalden og den nøgne Mands vrede Brøl i Gangdøren hørte til Nattens Orden paa Tidselbjærg.

Vrinskeren var en mægtig Kleppert af den røde, jyske Race, med en Manke af en Fylde som Hanløvens og en gullig, favnelang Hale, der slog den om Koderne som et Slæb. Dens Ry gik viden om, og daglig klapred den ene Hoppe efter den anden paa rappe Sko ind over Stenbroen, lystne efter at kjende dens Lænders Styrke. Saaledes blev Tidselbjærgs Gaardsrum fra Morgen til Aften Tumleplads for megen firfodet Elskovslykke, saa de vildeste Naturdrifter prusted og tramped, brødes og favnedes med blanke Sko.

En Sommerdag klampred saa en vissen Bonde ind i Gaarden paa Ryggen af et sort Øg, hvis Ærinde var som de andres. Bonden sprang til Jorden, saa det bumped hult i de stive Skaftestøvler, og Jørgen ledte Vrinskeren ud ved Tømmen. Imidlertid opstod der Uenighed om Taksten. Bonden vilde prutte Jørgen for et Par Mark, men Jørgen var i Dag kort for Hovedet og raabte:

„Træk Du bare Fanden i Vold med din Rallik; — min Vrinsker har Bejlere nok endda, Dævlen stjærne mig!“

Med disse Ord rev han haardt i Tømmen for at dreje Dyret ind i Stalden. Og da Bonden saa, at videre Forhandling var forgjæves, kløv han op paa Dyrets Ryg og lunted af Sted, baade han og Hoppen med uforrettet Sag. — Men nu gjorde Hingsten pludselig Skrue; paa den Vis vilde han ikke skilles fra sin sorte Kjærlighed. — Han vrinsked og kasted sit mægtige Legeme fra den ene Side

til den anden paa Stenbroen, mens Jørgen saved ham i Kjæben med Linerne for at faa ham til at lystre. Saaledes havde han under Anspændelsen af alle sine Kræfter tvunget Vrinskeren op imod den aabentstaaende Stalddør, men her rejste det trodsige Dyr sit Hoved saa højt, at det ikke kunde gaa under Karmen. Jørgen banded og rev i Linerne med vrede Hænder, men Hingsten blev trodsigere og trodsigere; dens Manke svulmed som en Bølge i Brænding, Halen svansed oprørt til alle Sider; snart sank det stolte Dyr i Koderne; snart løfted de skjulte Kræfter i Kryds og Lænder paany dets uhyre Muskelmasser, alt mens Kroppen kastedes fra højre Sko til venstre Sko og tilbage igjen. Paa een Gang rejste Hingsten sig i to Mands Højde, og idet den udstødte et vildt Vrinsk, drejed den et Par Gange rundt om sin egen Akse, saa den fik Tømmen viklet om Halsen; ved et hvast Kast af Hovedet hugged den Linerne ud af Jørgens knudrede Hænder, saa det sved ham til Marv og Ben, kasted Forbenene mod Stenbroen og styrted med hoverende Vrinsken efter Hoppen. Denne indhentedes et Par Bøsseskud fra Gaarden. Det lange, mellemfornøjede Ansigt, hvormed Hoppen havde vendt sin fyrige Bejler Ryggen, klared kjendeligt op, saa snart hun hørte hans sejrrige Trav i Nærheden. Af bar Livslyst kasted hun de stive Bagben, som hun i det daglige knapt kunde slæbe efter sig, saa højt til Vejrs, at den lidet ridevante Bonde røg ud over Hovedet paa hende og ned i en Sandgrav. Da han fik sig samlet sammen, havde Hingst og Hoppe forlængst fundet hinanden ude paa en Pløjemark, hvor den løsslupne Natur nu fejred et Orgie, som hint hos Homer, hvor den gudbenaadede Skjald synger om Jason, der favned Demeter paa den tre Gange pløjede Brakmark. Bondens og Jørgens Tanker var dog næppe hos Demeter. Den første tænkte kun paa sin forslaaede Bag, den sidste paa den Hævn, han skulde tage over sin opsætsige Yndling.

Saa snart Hingstens første fyrige Opblussen var stilnet af, for Jørgen ind mod den, greb den ved Hovedlavet og slæbte den efter sig, mens han mumled truende Ord mellem Tænderne.

Omsider fandt de en dybsporet Hulvej, der ledte ned til Gaardens Teglværk, hvor man netop var i Færd med at ælte Ler i Trossen, idet et Par Stude dreves langsomt rundt.

„Spænd Studene fra øjeblikkelig!" brøled Jørgen til Kusken, endnu før han selv havde naaet Stedet. „Nu skal I Dævlen stjærne mig faa anderledes Arbejdskraft!"

„Skal Vrinskeren for Lervognen?" spurgte en af Arbejderne. „Nej, det var da baade Synd og Skam!"

„Pas I jer selv, og lad mig om den Ting," svared Jørgen studsigt. „Det vilde jo være rart, om saadan et Bæst skulde ta Magten fra os alle sammen!"

Studene trak de lange, dovne Skanker op af Leret og sattes i Tøjr paa Brinken, mens Vrinskeren maatte ta deres lurvede Seler om sin stolte Bringe og gaa for den tohjulede, klodsede Kærre, der benyttedes til Lerældningen. Efter at Jørgen havde læsset en dygtig Hoben Teglsten paa Kærren, for at den skulde synke dybere i, greb han Pisken og svang sig op paa Sædet, og nu gik det som en Stormvind rundt og rundt, mens Piskeslagene faldt tæt over den rødes Kryds. Hjulene ælted og dejgned i den fede Ler, som Arbejderne uafladeligt slog Vand paa, saa det omsider danned en ækel Levvi, der stritted favnelangt ud til Siderne og klæbed som Beg til Hjulenes Nav og Fælger.

Hingsten la sig til en Begyndelse ud i Selen, saa den gamle Sivpude knaged. Det var næsten, som havde den forstaaet, hvad det var for en Haan, der bødes den; thi at ælte rundt i Lertrossen, er et Arbejde, der kun bydes Okserne eller de allerusleste Udgangsøg.

Dens sorte Øjne lued, dens Øren klipped i Vrede over dens Hoved, mens den ased rundt i Ler til Bugen. Efter et Par Omgange drejed den brat mod Brinken og vilde i Land, men et fast Ryk i Linen og nogle velrettede Piskeslag bragte den paa ny ind i den udmattende Runddans. Jørgen holdt godt Øje med Dyrets Bevægelser; hans Haand laa bredt og senestærkt om Svøbeskaftet, og hans Vrede lagde salten Svie i Slaget.

Vrinskeren var nu i Færd med at myges; dens mægtige Muskler bævred under Huden, to Dampstraaler stod ud af dens Næsebor, og dens prægtige gule Hale slæbte i Sølet efter den.

„Kunde det nu ikke være tilstrækkeligt!" sa Teglbrænderen efter en halv Times Forløb, mens han tygged nervøst paa Skraaen.

„Aa, for at være sikker paa, at al Opsternasighed er pillet af ham, saa lad ham endnu ta et Par Omfurer." —

Atter knalded Pisken over den rødes Kryds; nu vakled den frem som en Allik, mens Kærren slog Slunt i de dybe Huller, der stod i Leret efter Hingstens Bagben; dens Bove laa nu i eet Skum, og den prusted larmende som Heste gjør, naar man driver dem til det yderste.

Paa een Gang raabte Jørgen den i Staa. Den drejed Hovedet træt om paa Siden og saa idiotisk spørgende hen paa sin Husbond som for at komme efter, om den nu endelig var befriet. I det samme gav Jørgen paa ny Faresignal med Pisken, og Hesten mere stumled end gik endnu et Par Omgange rundt i Trossen, før den endelig udfriedes.

„Nu kan du maaskesi gaa rolig hjem!" sa Jørgen, da han tog det gjennemsvedte Bringestykke af den. Den var nu kun et Vrængebillede af sig selv; dens Bringe og Bug var overstænket med Ler, dens Hoved hang nede mellem dens Forben, og Halen dasked efter den som en snavset Klud.

Arbejderne saa hovedrystende efter Jørgen og Hingsten.

„Ja, det er en haard Svend, den gamle," sa Teglbrænderen og spytted flamsk.

Vrinskeren dingled hjem til Baasen. I de første to Nætter hørtes der ingen uvorn Skraben i Staldstenene paa Tidselbjærg.

Det var ikke at vente, at Jørgen Tidselbjærg, der i alt andet gjorde sin egen Vilje til højeste Lov, skulde ta noget Hensyn til sine Omgivelsers Dom i det Øjeblik, han stod i Begreb med at vælge sig en Livsledsagerske. Men havde han gjort dette, var „Ellen fra Fyret" næppe bleven hans Hustru, thi det var omtrent endeløst, hvad Folk havde at sige h e n d e paa; hun var noget af det strideste og egensindigste, man kunde tænke sig; saa blev der sagt, at hun var ødsel og uarbejdsom; en anden føjed til, at hun hyppig sved Maden, og at hun var utilbøjelig til at staa op af Sengen før Middag; til Jørgens Ulykke var han døv for alle slige Rygter; der kom vel en Tid, da han maatte

indrømme, at Rygterne langtfra havde overdrevet, thi den Mand, der har ladet sig føre bag Lyset af en Kvindes Blændværk, vil ofte faa Indblik til hendes sande Væsen gjennem Hullerne paa hendes Strømper. Den fattige Fyrmesterdatter havde da ikke siddet ret længe som Frue paa Tidselbjærg, før hun begyndte at skabe sig udtilbens, snart paa een Vis og snart paa en anden. Jørgen var et udpræget Ordensmenneske; han taalte næppe, at to Straa laa over Kors i hans Gaard; ethvert Arbejdsredskab, stort eller lidet, skulde kunne findes i en Haandevending, om saa vedkommende var bundet for Øjnene. Hver Ting paa sin rette Plads; saadan var det udendørs, og anderledes taalte han det heller ikke indendørs. Ølpotten stod nøjagtig midt paa Langbordet; den svære Jærn-Bismer med det tungt forskydelige Blylod hang paa Kakkelovnsrammen nøjagtig fire Tommer fra Væggen, og dens Stade var ikke mindre uryggeligt end Murens.

Men Orden hørte netop til Ellens allersvageste Sider; hendes aftrukne Støvler og Sko indtog altid saa fantastiske Stillinger, at man godt kunde ha gjættet paa, at hun havde slængt dem fra sig under en Springdans. Alt hvad hun gik forbi i Huset, fik en Snurom til den forkerte Side. Sovekammeret krøb mere og mere hen gjennem hele Huset; Gang efter Gang blev der konstateret Fund af Kvindestrømper paa Kakkelovnen eller Korsetstænger i Bænkkrogen. Jørgen, der havde begyndt at hvæse som en Kat, endte med at brøle som en Løve.

Hans Taalmodighed fik et Grundskud en Dag, han greb Ellen i at skrælle Kartofler med hans Barberkniv, der er noget af det helligste og urørligste i en Bondes Eje; i de samme Dage kom det for Lyset, at Husets hundredaarige Slagværk, der i Mands Minde endnu aldrig havde svigtet sin Pligt, var bleven gal i Slaget, fordi Ellen havde stillet det tilbage, naar hun ikke havde kunnet faa Folkenes Middagsmad færdig i rette Tid. Dette Greb i Tidens Hjul syntes Jørgen det frækkeste, han havde oplevet, hvorfor han lod hende forstaa, at herefter skulde hun blive fritaget for enhver Befatning med Husholdningen paa Tidselbjærg. Og to Døgn efter rulled saa en nyfæstet Husholder ind ad Porten med en mægtig Dragkiste paa Bagsmækken og Skudsmaalsbogen struttende af Anbefalinger.

Ellen skar Tænder i Ensomhed og krøb saalangt under Dynen, som hun i en Fart kunde komme.

Thi Sengen var efterhaanden bleven det Sted, hvor hun helst holdt til, naar noget gik hende imod. Hun følte et eget ondsindet Velbehag i rødkindet og frisk at indtage sin bløde Seng, mens den øvrige Gaard omkring hende kogte i Arbejdsfeber. Solen skinned paa gylden Rug, Bremserne summed i Jasminerne bag det aabne Sovekammervindue, Smaahøveder kom bissende ind over Stenbroen med Tøjrhælen ringlende efter sig, Pigerne rumstered i Kjøkkenet med Gryder og Blikspande, og Jørgens høje Stemme buldred nu og da op gjennem det alt sammen; men hun strakte sig trind og varm bag sit blommede Gardin, hopped nu og da i Gaasefylden og damped af Velbefindende, mens Pigerne maatte gaa fra og til og made hende, som Arbejdsbierne mader deres intet gidende Dronning, mens Kuben rundt om summer af Arbejdsstønnen.

Saadan kunde hun ligge 8 à 14 Dage paa Rad, og Jørgen tænkte: Lad hende bare ligge; jeg har sagtens Raad til at føde én Drone i min Gaard; og i slige Perioder kunde han skjæmtende henvende sig til Pigerne med Højsangens Ord: „Jeg besværger eder, I Jerusalems Døtre, at I ikke vække min elskede, før hun selv vil!"

Men da det var gaaet op for Ellen, at hun ikke ærgred Manden tilstrækkeligt ad den Vej, forandred hun pludselig Taktik, og var nu over ham tidlig og sent med Saar og Stik af den Art, som kun kjendes, hvor det omhyggelige Sigte tages af en ond Hustrus faste og sikre Haand. Omsider begyndte dog Jørgen at tage sine Forbehold mod denne Ufredens Aand, som han letsindigt havde ført ind over sine Enemærker.

Gaarden ejed en lille grøn Holm ude i Fjorden, hvor Kalvene gik og græssed i Midsommertiden. Her blev bygget et lille Skur, og herhen førte Jørgen Konen, naar hun havde gjort ham det altfor broget; det vared ikke længe, før Folkevittigheden døbte Stedet: „Sibirien", og Ellens Ophold paa dette Forvisningssted kunde strække sig over flere Uger, indtil hun atter havde svoret Bod og Bedring. I den Tid saa hun hverken Mand eller Børn, men en Karl fra Gaarden havde det Hverv at ro over til hende med Mad tre Gange daglig.

Ind imellem disse Perioder af stejlt Fjendskab kunde

der træde Dage fulde af Ømhed og Forsoning; thi Jørgen havde egentlig aldrig ophørt at elske sin Kone til Trods for det stygge Sind, hun viste imod ham. Og naar disse Følelser havde Raaderum, kunde denne trodsige og kantede Mand til Børnenes Forbavselse tage sin Hustru paa Skjødet og skjæmtende nynne den gamle Vise, hvis blide Ord lød saa underligt i hans haarde Mund:

„I Danmark er jeg født og baaren,
og der er alle mine Klæder skaaren,
og der har jeg vundet min Fæstemø;
med hende saa vil jeg leve og dø,
mens Linden mon løves!"

Paa saadanne Dage stod der Sol paa Ruderne i Tidselbjærg, og dens Marker lyste dobbelt grønt mellem Fjordvejlerne. Men disse Dage blev bestandig færre og færre, indtil de ganske ophørte.

Efter en 8—10 Aars Forløb slog Hustruens Særhed og Stivsind ud i det rene Vanvid, og hun blev sendt til et Galehus for uhelbredelige Sindssyge.

I dette Ægteskab havde Jørgen tre Børn, der slægtede ham stærkt paa, og alle naaede den voxne Alder. Alle tre var de brydske og stridsindede ud over det sædvanlige, og den eneste, hvis Bud og Befalinger de tog til Følge, var Faderens; og skjønt han vel næppe kunde kaldes nogen streng Opdrager, holdt han dog nok af ved given Lejlighed at lade sine Poder føle, hvem det var, der regjered paa Tidselbjærg. Deres Stemmer havde en egen ru Klang, der næsten bed i Bjælkerne i de rummelige Stuer, naar der rejstes Skjænderi imellem dem, hvad ikke sjældent hændte; de havde lange, magre, stornæsede Ansigter, der beholdt Sommerens Solbrændthed langt ud over Vinteren, og i Skolen, eller hvor de ellers kom sammen med andre, fik de stedse Førerstillingen, da de allevegne var et Hoved højere end deres jævnaldrende Kammerater.

Jørgen havde ligefra sin Ungdom anskaffet sig, hvad der var nogenlunde overkommeligt af naturvidenskabelige

Haandbøger, og han var ret fortrolig med, hvad man paa hans Tid vidste om Udviklingslære og Darwinisme, og naar han var i det Lune, kunde han være hel ivrig for at meddele sine Børn, hvad han vidste om disse Materier. Det hørte til de store Øjeblikke i Børnenes Liv, naar Faderen en Søndag Morgen efter endt Barbering tog én af dem med sig ud at flytte Køerne og saa trak dem hen til en dugget Skjeldige og gav sig til at forklare for dem én eller anden af de Ting, som de havde mødt paa Mark-Vejen. Jørgen blev ved saadanne Lejligheder ofte helt polemisk, saa han snakked hen tværs over alle Katekismer og lærebogsagtige Degnebetragtninger; der kom et Glimt af Idealitet over hans haarde Ansigt, som han sad der paa det dampende Skjeldige og trak sit Barn nærmere til sig, for at det bedre kunde kikke ned i den Blomst, i hvis sarte Kalk han bored med sin tunge, bredneglede Pegefinger, alt imens Sommerdagens første Humlebier summed om Rødkløverens vaade Hoveder, og de rødbrune Følklodder løb rundt i Tøjrene henne i Rajgræsset. Niels var den ældste af Børnene og den, der tog stærkest Del i Gaardens Drift; men den næstyngste — Søren — var den, der stod Faderens Hjærte nærmest. Martha, den yngste af Flokken, havde under største Delen af sin Opvækst opholdt sig uden for Hjemmet.

Hvor meget end Jørgen gjorde ud af sine Børn, kunde hans tyranniske Sindelag ikke helt fornægte sig i Forholdet til dem; det gav sig tværtimod baade nu og da ret kraftige Udslag, hvad et Par Exempler vil vise.

Engang havde det i nogle Dage blæst en ret ondartet Storm; mens den saa er paa sit højeste, sigen Jørgen til Niels: „Det er jo galt med den Stormen; her ligger en og vrøder og har ikke noget at slænge til Svinene; kan du ta Baaden og ro over og hente det Par Tønder Majs, som vi bestilte hos Kjøbmanden.“

„Ro! i saadant et Vejr!“ sa Niels; „det er jo, saa én af Himlens Fugle ikke kan flyve over Fjorden med den Vind siden et Kristenmenneske.“

„Naa, saa du er ræd, din Skræjjer! Ja Tiden er jo ikke til andet end Haresjæle. Men helsen var det ikke i mine Karle-Dage, te saadan en Smule Blæst holdt en rask Fyr hjemme.“

Ja, mente Niels, vilde Faderen vove Pelsen sammen

med ham, saa var han ikke den Mands Søn, der stod tilbage.

„Ih se! Lad gaa!" sa Jørgen og gik med Sønnen. Men da de naaed Fjorden, fandt Jørgen, at det dog „var for skrabajsk", som han udtrykte sig. Sandet stod i en vild Taage ind fra Strandkanten, Vandet vælted skumhvidt ud og ind, og der øjnedes ikke en Baad paa Fjorden, fjernt eller nær.

„Det er værre, end jeg havde tænkt mig," sa Jørgen. „Vi faar lade det bero og se Sagen an til i Morgen."

„Aa, det er jo da ikke værre, end vi sagtens klarer den, naar vi lægger alle Kræfter i," sa Niels ærtende.

„Naar jeg siger, vi først sejler i Morgen, saa sejles der ikke i Dag!" sa Jørgen og vendte sig for at gaa hjem mod Gaarden.

Niels lod, som om ogsaa han havde opgivet Sagen og gik ind paa Marken for at flytte Hestene. Men da Jørgen nogle Timer efter kom ned paa Strandbakken, var Baaden forsvunden; han havde allerede anet Uraad, da Niels ikke viste sig ved Middagsmaden, og der var for ham ikke mere Tvivl om, at Sønnen — hidset af de spydige Ord, som han havde ladet falde — havde begivet sig ud paa det vovsomme Togt.

Fjorden var her af næsten Mils Bredde, Bølgerne kogte og larmed, mens de slængte store Bylter af Tang op paa den vaade Kyst; det saa ud, som var det tygget mellem Kjæmpekjæber og senere spyttet langt hen. Maagerne satte sig paa Vindstødene. Stormen var snarere stigende end aftagende. Jørgens Hjærte grebes af en dyb Uro. En Fart over Fjorden i Vejr som dette var af en saadan Art, at det ringeste Fejlgreb i Ror eller Skjøde kunde sende sin Mand til Havsens Bund. Jørgen gik atter hjemad under mange Tanker, men mindst hver halve Time var han igjen ude paa Bakken for at spejde ud over den mørke Fjord. Eftermiddagen gik, og Aftenen begyndte at liste ind fra Søen med kold Gus og dybe Støn, uden at der viste sig det ringeste Glimt af Mand eller Sejl.

Nu forlod Jørgen ikke mere Strandbakken; hans høje, knoklede Skikkelse tegned sig som en Varde mod de graa Skyer, der vælted hovedkuls hen over Landskabet. Mørket blev stadig tættere. Bølgernes tusinde graasprængte Hoveder steg og sank ud over Fjordsletten, Luften drev med

Duft af Sø og saltmættet Tang, og det af Stormen mishandlede Vand skured og gned, brølte og brast lige ildevarslende langs den milespændte Kyst. Uafladelig hviled Jørgens Blik paa Fjorden, men Mørket hindred det i at naa mere end nogle faa hundrede Alen ud over Vandfladen, og dér var endnu ingen Forandring at mærke. Det bølgede gjennem Jørgens Sjæl med kolde Gys og Ængstelser og hede Ønsker om, at Sønnen maatte naa Land, og den, der havde traadt ham nærmere, vilde ha set, at det af og til bæved omkring hans sammenpressede Mund, og at hans strenge vejrbrune Kinder var stribede af Taarer.

Mens Mørket havde svøbt sig endnu tættere om Strandbakkerne, troed han paa een Gang at høre en svag Plasken som af anstrengte Aaretag; hans Hjærte blev heftigere i Slaget, mens han hurtigt drejed sit bedste Øre ind i Lyden. Jo, det var ikke til at tage fejl af; det var Sønnens sejge, tunge Greb i Aareskaftet, og nu skimted Jørgen Baaden, der dansed som en Spaan paa Bølgerne.

Hans første Tanke var at styrte ned til Stranden, hjælpe Sønnen Baaden i Land og vise ham hele sin uskrømtede Glæde efter den overstaaede Angst. Men snart sejred hans vante Stivsind. Da Faren jo nu var overstaaet, hvorfor saa gaa ned og skabe sig med Føleri og den Slags? Det hele var jo dog kun et Udslag af kaad Trods og grov Ulydighed. Det kunde let komme til at svide til Faderens Enevoldsmagt, om Sønnen fik Færten af, at han trods alt beundrede Kjækheden i denne Leg med Livet.

Han sneg sig da — som han troed — ubemærket hjem til Gaarden, mens Sønnen maatte bakse alene med Baaden.

Da Niels nogen Tid efter vakled ind ad Porten, dødtræt af Sult og Anstrængelse og vaad til Skindet, mødte Faderen ham med de Ord:

„Det er noget længe, du har været om saa ringe en Ting, min Far'sen. — Kunde du ikke for en anden Gangs Skyld, naar du stikker af med Baaden, bekvemme dig til at gi mig Underretning om, hvor du agter dig hen!"

Her fulgte et velrettet Ørefigen, som Niels tog til sit gode Nøje, om end det syded saa smaat i ham. Han havde ikke ladet sig føre bag Lyset af Faderens Brydskhed; han havde meget vel set ham snige sig væk fra Udkigsbakken; og havde hele Affæren været ham saa lige-

gyldig, som han gav det Udseende af, hvorfor gik han saa oppe og stumled saa silde Dags, den gamle Ørn, mens de andre var gaaet i Seng.

Efter at de saaledes begge havde nydt deres Triumf — Faderen, fordi det var lykkedes ham at bekerske sine Ømhedsfølelser, Sønnen, fordi han vidste sin Daad skjult beundret af Faderen — gik hver til sit, og der blev aldrig mere vexlet Ord om den Ting.

Jørgens næstyngste Søn — Søren — var stille og tungsindet ud over sin Alder. Det var sandsynligvis en Arv efter Moderen, da han var bleven til, efter at hun var begyndt „at skrolle". Jørgen sa altid om ham, at selv om han blev behandlet som „et pul Æg", saa skulde det aldrig fejle, at han alligevel følte sig stødt.

Ikke destomindre gjorde Jørgen mere ud af Søren end af de andre, som Forældre vel altid gjør mest ud af det Barn, med hvilket de har haft mest Døje, uden Hensyn til, hvad det ellers er værd.

Søren var bleven 16—17 Aar gammel, uden at der var tilstødt ham noget usædvanligt. Blandt Omegnens Folk gik han for at være „sær", men denne „Karakter" sa egentlig ikke noget ufordelagtigt om hans Person, antyded kun, at hans Væsen indeholdt Sider, som ikke alle forstod sig paa. Han holdt meget af at læse, og da Jørgen freded paa ham ved Arbejdet, havde kan god Tid til det, og Faderen var ikke kneben med at forsyne ham med Bøger, der havde hans Sympati.

Saadan gik alt vel, indtil de fik en ny Mejerske paa Tidselbjerg. Hun var frisk og trindkindet, var bleven rund og buttet i sin stadige Omgang med Smørret; hun kom ligefra Maltrup Højskole og havde endnu „den grundtvigske Bevægelse" hvirvlende i sine Skjørter, der var overordentlig korte saavel som Haaret, efter de Fremstridtskrav, der endnu dengang gjordes gjældende paa hine Aandskontorer. Hun røbed intim Kjendskab til Thor og Odin og anden „Hjertelivets Billedtale" og sang „Kjæmpeviser" ved Smørkjærnen, saa Mælken — efter Jørgens Udsagn —

syrnede rundt om i Sætterne. I Smug hviskedes der om, at hun vistnok ogsaa havde Freja paa sit Program, for anderledes kunde man ikke forklare den Forandring, der i den senere Tid var foregaaet med Søren. Han var nu ikke nær saa hyppig at finde foran Faderens Bogskab som i Mælkestuen eller i Kostalden, hvor Mejersken havde Opsyn med Malkningen; og efter Indrøgtningen var han næsten stadig Gjæst paa hendes Kammer, fra hvis aabentstaaende Vinduer den ene Højskolesang fused frem efter den anden, baaret langt ud over Gaardens Mødding og Mønning af Mejerskens Diskant og Sørens Bas, yndigt forenede og sammenslyngede.

Jørgen vendte næppe hjem fra Marken en Aftenstund, uden at „Unge Gjenbyrds Liv i Norden" mødte ham paa Vejen med tostemmig Kraft, og labbed han over Stenbroen i sine fladbundede Lovringer, fulgtes han til Forstudøren af Trillerne i det jublende Kvad: „Jeg ved, hvor der findes en Have saa skjøn!" — Var han omsider kommet til Sæde i den fædrene Lænestol, slog med Overbevisningens Glød den unødvendige Forsikring imod Tidselbjærgs ærværdige Bjælkeloft: „Udrundne er de gamle Dage!" — Jørgen ynded ikke Undertonen i disse „Knagsalmer", som han kaldte dem. Den laa adskillige Takter over det, som han ifølge sin rationelle, stærkt kritiske Verdensbetragtning ansaa for det værdifulde i Livet. Hvad skulde de med al den Salmesang paa Tidselbjærg? Der havde jo aldrig været nogen ærlig Tone i Livet paa nogen i hans Slægt; heller troed han, man sang Livets Vanskeligheder fra sin Dør; og hun — Basunenglen — som han spottende kaldte den meget syngende Mælkefrøken, var øjensynlig stærkt forskruet, mente Jørgen. Han vilde dog haabe, at „Drengen" havde saa megen sund Sans og Modstandskraft, at hendes Nykker ikke fik nogen Indflydelse paa hans Sindstilstand. Men netop deri var det, den gode Jørgen forregned sig.

Og en Dag fremstilled Søren sig saa for Faderen for med lav Stemme at bede ham om Tilladelse til at komme paa Maltrup Højskole.

Jørgen saa først paa Sønnen med et maabende Udtryk, som én der pludselig faar en Myg i Øjet. Derpaa brast det ud af ham med flere Hestes Kraft:

„Paa Maltrup Højskole! — Maa a vær saa fri at spørge: skulde det vær i Aften!"

„Det skuld vær te æ Vinterhalvaar," sa Søren, saa lavt, som den taler, der allerede føler Slaget tabt.

„Nu, det k a n vent saa læng. — Maa a tak for naadig Henstand!" — Men nu gik Jørgens Stemme i Højden: „Skuld der ett vær endnu et Par Abnormanstalter, som du forinden kunde ha Lyst til at beære med din Nærværelse!" Søren tav med Slægtens sammenbidte Mund, som en Skuffe, der er gaaet i Gal-Laase. Jørgen rendte som en Ulv over Gulvbrædderne og snærred nu og da en Giftighed ind i Sønnens sitrende Ansigt. „Er d e t Resultatet af det nye Sangregulativ, som hun — Skjoldmøen — har faaet indført her paa Gaarden! Kan du ett komme s a a nær til en Smørkjærne, uden du skal slikke af Fløden? A troed, a haad en Karlmennesk i dig, Søren, og saa ligger du med Benene i Vejret, saasnart en Tøs tjatter til dig med sit Forklæde. Sidder det saa løst paa dig, min Dreng, det a har lært dig af mi ring Formow', te det kan vaskes ud i et Par „højnordiske Kjæmperim"? Jørgens Tale faldt mere og mere indtrængende. Vidste Søren, hvad Højskolen var for no nøj? Det var en Butik af alle de aandelige Udskudsvarer, som forlængst var gaaet af Kurs alle andre Steder. Følerads var det det Hele; de Folk kunde min Salighed ikke træde en Høne paa Gumpen, uden bagefter at indføje den i deres Aftenbøn — ikke gjøre dem tilgode med deres Fedtebrød uden først at gi Gud Æren. Naturen stod som Stedbarn bag Døren og fik ingenting, med mindre den fik en Spytteklat. Og der var det, han vilde hen og se alle hans Fars Meninger forhaaned. For andet kunde der ikke komme ud af d e t.

Jørgen endte med at sige, at det ikke var den Smule Skillinger, der diktered hans Modstand; han ofred gjerne baade dem og flere til, naar han kom til ham med fornuftige Paafund; men det her var saagu et Vindæg.

Søren kjendte Faderen tilstrækkeligt til at vide, at al Overtalelse var spildt Umage, og gled derfor tavs, men tænderskjærende ud af Kammeret.

Mejersken havde haft en stor Eftermiddag. Hun havde forfattet et Bryllupsvers til en Højskolekammerat og overført det paa et yndigt Kort med en Mølle ligeoverfor en

Landsbykirke. Baade Kortet og Verset syntes hende overordentlig vel valgt; hun havde læst Verset højt for sig selv Gang paa Gang; hun vilde ikke putte det i Konvolutten, før ogsaa Søren havde beundret det. Det lød saaledes:

Fremad er Livets Løsens Magt
hen imod Storheds Maalet.
Kjærlighed er dens bedste Kraft;
kun d e n har Storheden inde!

Overpaa disse Anstrengelser kunde det være godt at faa en Sang. Midt i et Sangnummer kom en af Pigerne til Døren med den Efterretning, at hendes Husbond ønsked at tale med hende. Mejersken lagde „et Øre" i „Morten Eskesen", skød Skjoldmøen op i Brystet og tog Vejen mod Gangdøren. Hun kunde ikke skjule for sig selv, at hun var en Smule benovet; hun havde næsten aldrig byttet et Ord med Jørgen, der altid havde set saa frygtelig utilnærmelig ud; han var vist saadan en rigtig U d g a a r d s l o k e. Hvad mon han egentlig vilde hende paa den Tid af Aftenen? Og hvorfor var Søren ikke kommen ind til hende som han plejed? Han var nu egentlig det eneste Menneske paa Gaarden, „der var noget ved"; de andre havde ikke Spor af „aandelige Interesser". Saa hun havde egentlig bittert fortrudt, at hun ikke havde lydt Forstander Galtesen, der havde raadet hende til at søge Plads i „Højskolebladet", saa var hun sikkert kommen til en „levende Egn", hvor hun dog af og til kunde ha truffet sammen med „vakte Mennesker". Her var hendes eneste Omgang Søren og „Morten Eskesen" og saa J e n s e n s „Verdenshistorie". Søren var nu alligevel den bedste, skjønt han var meget forsømt, baade hvad der angik „Folkelivet" og „Kristenlivet", Gud ved, hvad Opdragelse han havde faaet, for det var da nogle underlige „tørre" Bøger, h a n læste i, saadan om Dyr og Fugle og — og — P a t t e dyr, — ja, en kunde næsten blive al flov ved at ta Ordet i Munden; hvad kunde der vel være ved at sidde og læse om saadan noget; det kunde da ikke „opbygge ens Aand". Nej, Jensens Verdenshistorie, den var skam ikke „tør", og den havde Søren da ogsaa lovet at læse; og saa havde de nu forleden Aften begyndt at gjennemgaa sammen: „Optrin af Nordens Kjæmpeliv";

den var skam ogsaa alt andet end „tør"; om end Søren nu og da ikke syntes rigtig at fatte Meningen. Men hun forstod hvert eneste Suk, for den havde Forstander Galtesen „lagt ud om" i al den Tid, hun var paa Maltrup. Det var den Slags Læsning, man blev til „et bedre Menneske" af, saa man fik Lyst til „at sætte Livet ind for alt det, der var ædelt, sandt og godt".

Mejersken var under disse Betragtninger naaet hen til Sovekammerdøren, bag hvilken Jørgen altid sad som en Bjørn i sit Hi, naar han var særlig bister, og hvor ingen voved sig ind ukaldet.

Døren gik op og i igjen. Kort efter hørte man Jørgens høje Stemme slaa mod Loftet, et Nøgleknippe klirred mod Skatollet, og der kom en Lyd som af Kronestykker, der kastes vredt i Bordet. Et Øjeblik efter reves Døren atter op. Mejersken tumled ud med et Udseende, som var hun undsluppet Niflheim.

Udenfor Indgangsdøren mødte hun Søren. „Kan du la mig faa Jensens Verdenshistorie igjen," sa hun grædende.

„Hvorfor det?" spurgte Søren og saa ganske uforstaaende paa hende.

„For jeg skal rejse. Din Far vil ikke ha mig paa Gaarden længere. Jeg pakker i Morgen tidlig."

„Den gamle Satan!" sa Jørgen og mørkned.

Næste Formiddag kjørte Niels Mejersken til nærmeste Station. — Før hun steg op i Vognen, havde hun set sig om efter Søren og med megen Skuffelse iagttaget, at han ikke var der.

Han var umiddelbart forinden gaaet op og lagt sig bag et Dige nogle faa Favne fra Gaarden; da Vognen var rumlet ham forbi, rejste han sig op paa Knæerne og fik et Glimt af Mejerskens buttede Nakke under det afklippede Haar; paa hendes bøjede Ryg saa han, at hun græd; og i samme Øjeblik, som hun førte et hvidt Tørklæde hen over Øjnene, slængte han sig ned imod Diget og hulked højt. Da han havde ligget saadan i nogle Sekunder, greb han en Sten og slængte den under en forforfærdelig Ed med al Kraft imod Faderens Ladeport.

Der gik en Maanedstid, hvor Far og Søn ikke sa et Ord til hinanden. Jørgen saa vel, at Sørens Ansigt var bleven baade blegere og straminere, og at han altid skyndsomst forsvandt bag et Hushjørne, hvis det kunde lykkes, naar Tilfældet havde tvunget deres Veje imod hinanden. Ved Bordet sad Søren og saa ned i Gulvet, og saasnart den sidste Skefuld var sunken, havde han Døren mellem sig og Faderen.

Det var ikke fri for, at Jørgen begyndte saa smaat at angre, at han saa brat havde forspildt Sønnens Hengivenhed; han var ogsaa forstandig nok til at vide, hvor farlig denne gamle Slægtstrods kunde være i sine Følger. Den var som en Orm, der æder sig dybere og dybere ind, indtil den naar selve Kjærnehuset, og da er enhver Redning henne.

Jørgen var mere end een Gang paa Vej til at søge en Udsoning, men Søren flygted stadig for ham, og en Far skulde vel heller ikke gjøre alt for mange Dikkedarer for saadan en Knægt, tænkte Jørgen, men Sørens Trods vedblev at bore.

Saadan var man naaet hen i Slutningen af Høslæt. En stor soltindrende Arbejdsdag var i med at gaa til Hvile paa Tidselbjærg.

Den unge, magtstærke Sol havde fornylig med Vilje søgt sin Død i Havet; Skarnbasserne jog i tung og møjsom Flugt omkring de høje Gavle, gjorde nu og da et Slæng til Siden, tørned mod en Husstolpe og sank ned i Skræpperne med en kvæstet Lyd. Op ad Østerporten stod en Klynge Nælder med smaa Dotter af Hø og Uld i Toppene; i Randen af Busken sad en broget Kat og slikked med lukkede Øjne sit ene Bagben; engang imellem styrted den frem, slog med Kloen en Skarnbasse ned fra Luften og fortæred den med en Lyd, som havde den faaet en skoldhed Kartoffel i Munden. Hver Gang den har faaet Has paa den gjenstridige Mundfuld, rejser den Ørene i Vejret og ser langhalset ned over Bakkerne, hvorfra en stærk Puls bølger ind over Agrene; det er Gaardens gamle Røgter, der kommer hjem med Køerne. De tykke Patter med den bløde Luv hopper op og ned under Bugen, og de udspændte Maver gnides og puffes imod hinanden for omsider næsten aldeles at klemmes flade i Portkarmen. Dyrene vil paa een Gang allesammen paa

Hovedet i Kjeldtruget; de slikker sig allerede forventningsfuldt om Snuden efter det kølige Vand; men der maa være Orden i alting, tænker den gamle Røgter, mens han slaar Trækkoens oprinkede Tøjr om en Stable under Tagskjægget. Han klampred endnu nogle Gange krogrygget frem og tilbage over Stenbroen for at forberede Vandingen; al hans travle Gammelmandsiver afspejler sig trofast i hans slovrende Buxebag. Nu forsvinder han med fire af de afkoblede Køer gjennem Nødsdøren; der gaar en lille Tid, i hvilken de tilbagestaaende brøler og hugger Hornene mod Væggen; pludselig høres Røgterens Træskoskrat atter mod Stenbroen; han kommer frem i Stalddøren; hans Ansigt har et forstyrret Udseende. „Aa, vi! Aa, vi! Jørgen! Jørgen! Kald paa Jørgen!" raaber han, mens han under vraltende Løb gjør sære Tegn til en Pige i Bryggersdøren.

„Men hvad er det?"

„Kald paa æ Mænd, og det i en Snaarhied," raaber han truende til Pigen.

Jørgen kommer frem i Gangdøren med bart Hoved.

„Vil du mæ nøj, Wolle?"

„Aa, Jøsses Kos; kom endelig med, kom endelig med — hen i æ Nøds. Der er nøj i æ Vej — med Søren." — Hans Stemme lyder grædende.

„Hvad er det, du siger!" Jørgen blev hvid som en kalket Væg; i Rend forsvandt de to bag Nødsdøren.

Der gik en lang Tid, og Halvmørket svøbte sit Tungsindsflor tættere over Tag og Rem. De bundne Køer brøled heftigere og heftigere efter Vand, uden at nogen agted deres Kalden.

En Pige med hvidt Forklæde kom frem i Bryggersdøren og lytted. „Men hvad var der da i Vejen henne ved Nødset, — saadan en Tid det tog?"

Lidt efter kom Jørgen atter frem og gik hen mod Stuehuset; da han var kommen midtvejs paa Stenbroen, standsed han og saa ned imod Jorden; gjorde saa en uvilkaarlig Bevægelse, som vilde han tilbage til Stalden, men brast ud i en stor Hulken og vakled mod Gangdøren.

Et Minut efter hviskedes det fra alle Kroge paa Tidselbjærg, at den unge Søren havde berøvet sig Livet ved at drukne sig i Nødsets Vandingstrug.

Der soves uroligt i det Hus, hvor en Selvmorder er lagt paa Straa; Tjenestekarlene satte imod Sædvane Krog paa Staldkammerdøren og laa og underholdt hinanden til ud paa Natten med Selvmorderhistorier. Den gamle Røgter, der havde kjendt Søren, fra han var en bitte Pøjker, bad de længste Bønner, han kunde huske, for den dødes „naadige Frelse", mens han græd, snød sin Næse og bad igjen. Pigerne krøb sammen to og to og lod sig gjennemgyse af Fortællinger om Forvarsler og Gjengangersnak; de vilde ikke mere ved Nattetid vove sig ind i Stalden for aldrig det; de turde ikke slukke Lyset, der blev ved at brænde til den lyse Morgen.

Pludselig hørtes der Træskoskratten paa Stenbroen. Det var Jørgen Tidselbjærg. I 4—5 Timer havde han løbet hvileløs op og ned i sit Værelse; nu traadte han ud under Maanehimlen. Han gik hen mod Østerporten; hans Skridt lød ensomt klagende i den tavse Nat; det var, som flytted han Benene med den største Møje. Han gik sønden om Laden og satte sig op mod dens Sokkel. Hans Tindinger hamred, og hans Ansigtshud var stramt af Taarernes Løb. Men her var Fred og en af frisk Hø mættet Aftenkøling. Han kunde herfra se langt ud over Kjærene og den maaneforsølvede Fjord; Stilheden var saa stor, at man næsten kunde høre Duggens Fald i Græsset; Knarregjæssene drog i Luften ind over Landet mod Øst; Gaardene steg hist og her frem af Halvmørket som tunge Dyr; en Bindhund slængte et Par ensomme Glam imod Himlen, før den rasled ind i sit Hus; Kukmanden sad paa en Døjdynge og gjentog for hundrede Gang det samme naragtige Raab; og langt ude under den sydlige Horisont svang et Blikfyr med korte Mellemrum sin Ildsnært gjennem Natten.

Jørgen sansed alt dette og sansed det dog ikke. Thi al hans Opmærksomhed var vendt indad; hans Tanker laa derinde som en uredt Nogel Giftorme, der alle bed ham ved Hjærteroden.

Naar Solen nu i Morgen steg op over Bakkerne deromme, saa var der een mindre paa Tidselbjærg. Sørens Duer vilde sidde og pille sig paa deres vante Plads oppe i den Tagvinkel, hvor nogle slanke Svingelstraa bøjedes svagt under Natteduggen; hans Kaniner vilde hoppe rundt i Gaarden langs den kalkede Huslænge med lange Gummilast-Bevægelser, standse for hvert Hop og lugte til Kal-

kan, til de tomme Stripper, til Grebe og Skovlskafter. Folk og Fæ vilde komme frem af Kamre og Stalde og trampe rundt paa den rungende Stenbro; men han vilde ikke være imellem dem. Folkene vilde komme ind til deres Davre og indta deres Pladser paa Bænk og Skammel; men Pladsen paa Bænken yderst tilvenstre, der hvor han selv havde haft sin Plads som ung, der hvor den, der var gjævest i Familien — Gaardens tilkommende Ejer — i Aarhundreder havde haft sin Plads, den vilde staa tom; hans Ske vilde sidde urørt i Stroppen; alle vilde de skjæve hen til den tomme Plads og derfra op i Jørgens Ansigt, og saa skulde han sidde og passe saa forfærdelig paa sig selv, ingen skulde se, hvad der kjæmpede i ham, — og saa kunde det maaske endda gaa galt. Nej, det var nok bedst han blev fra Davren i Morgen; hvorfor skulde Folkene ha ens Ynk at se paa?

— At Søren kunde gjøre ham den Sorg! Om det dog havde været enhver somhelst af de andre — for et Sted skulde man jo rammes — men den Dreng havde han værget om som sin Øjesten; de var saa sammenvoxede, at dette tyktes ham den grusomste Amputation. Han var kommen til Verden paa et højst uheldigt Tidspunkt, da Forholdet til Konen var allerslettest; og da hun saa blev helt umulig og sendt ud af Huset, havde han maattet betro ham til Tjenestefolkenes Omsorg; men det kunde hænde, at Jørgen, bedst som han gik i Marken, fik en ubeherskelig Hjemvé mod sit Barn, eller grebes af en Ængstelse for, at det ikke skulde ha det godt, — da satte han uden videre tværs over Grøfter og Kjær mod sit Hjem; hans Hjærte hamred stærkere og stærkere under Indflydelse af en ubestemt Ængstelse; han stormed ind ad Porten, gjennem alle Stuerne og fandt først Fred, naar han hælded sig over to blanke Barneøjne, der tindred ham leende i Møde fra Vuggens hvide Pudehav. — Den Angst for at miste Sønnen blev ved at forfølge ham under hele dennes Opvæxt. Kom Søren en Aften senere hjem end sædvanlig, var Faderen fuld af Uro og kunde gaa og spørge Pigerne, som han ellers sjældent meddelte sig til, om de havde nogen Forklaring til hans Udeblivelse. — Og nu sad han her i Sommernatten ikke mere med Angst i Sinde, men med den grusomste Vished sviende i hans Hjærterødder; den Søn, der var omtrent hans eneste Glæde i Verden,

han laa nu derinde bag Muren, død og stiv, trængt op i Vandtruget af hans — hans egen Fars Haardhed; sad han ikke her i det vaade Græs som sin egen Lykkes Morder? — Hvad var det, han havde lært i sine Skoledage om en gammel grum Graaskjæg, der for at tækkes en af sine Guder vilde ofre sin eneste Søn, men har blevet friet derfra ved et Mirakel. Ogsaa han havde ofret sin Søn til én af sine Afguder — sit vilde, ubøjelige Sind — og da det ikke var almindeligt, at der skete Mirakler paa Tidselbjærg, saa havde Ulykken faaet Lov til at udfolde sig i hele dens Konsekvens. Jørgen retted sig og slog flere Gange sit Baghoved ind mod Lademuren og saa ud over Aftenlandskabet med tomme, udbrændte Øjne. Det havde saa tit gjort ham godt at lade sit Blik rende langs disse store, svajende Linjer af Vand og Kyst og Fjordsander, men i Aften var der ingen Udkommen med det; hver Langflugtstanke, der blev sendt ud over det maanelyse Land, vendte skyndsomt tilbage som en Hund, der er jaget ud i ondt Vejr og pibende skraber paa Døren for at komme ind igjen; alle hans Tanker gik med sænket Hoved i Rundgang om Sønnens Lig. Derude, hvor Maanen lyste i Duggen, havde han lært ham at finde Vibeæg; og derhenne langs den sorte Banke havde han som ganske lille deltaget i Pløjningen; med en Ende af Tømmen i sin spæde Haand, havde han troet, at det var ham, der styred Heste og Plov, og den Tanke havde været ham saa smigrende, at de smaa Ben havde dumlet efter, Omfure paa Omfure, til han omsider havde faaet ham til Hvile paa den omvendte Sædeløb; især var han en sikker Mand under Efteraarspløjningen. Naar Graaskyen dækked for Solen, og Ploven skar sin lange vaade Flænge gjennem Kartoffelagren, da lyste hans lille gullokkede Hoved omkap med Maageflokken, der sværmed omkring Spandet og tit slog ned lige i hans Hæle for at snappe den blaa slimetfede „Buddik", som Plovjærnet havde bragt op fra dens underjordiske Gjem. — Som Barn havde denne Dreng været det lyse og milde Drag i hans ellers saa haarde og grovhændede Tilværelse; ogsaa som voxen havde han vist Faderen mere Tillid end hans Sødskende. Derfor var det dobbelt trøstesløst at vide ham død. — Jørgen virred med Hovedet frem og tilbage; der lød Violintoner ude fra den yderste Kant af Landsbyen, og nu og da hvined en Tøs i Dansen. Hvor inder-

lig udeltagende var Menneskene ikke overfor hinanden! Og kunde det være anderledes? Hvad vedkom vel hans Sorg dem dernede? Kunde deres Medynk ha fjernet et Gran af dens sviende Ve og Pine? — Nej, her var selv Himlen magtesløs. Han vilde sandsynligvis nok faa én eller anden Anvisning paa Præsten; men han havde levet længe nok til at værdsætte Præsternes Hjælp efter Fortjeneste; de Folk kom altid først, naar Barnet var druknet og lod deres Taarer dryppe i Brønden under Beklagelse af, at den ikke var bleven skudt til i Tide. Og mens deres Munde var fulde af Søndagsmirakler og himmelsk Bistand paa Helligdagene, saa maatte den ulykkelige altid bære sin Hverdags-Nød alene.

Jørgen havde rejst sig og stod nu gardehøj i den øde Nat. Maanen var gaaet ned bag Fjorden i Sydvest; Havgusen kom væltende ind fra Havet, svøbte sig tæt og klamt om alle Ting og fik alt det groendes Hjærteblade til at skjælve; den trak et uigjennemsigtigt Flor hen over Tidselbjærg, svøbte sine kolde Spiraler om Husenes Mønninger; vælted lydløst ind ad de mange aabne Ladeluger; satte tunge Dryp i Tagskjægget og kolde Draaber paa Vingerne af den Dueflok, der var krøbet sammen i en af Ladevinklerne og nu gussed sig i Søvne og trak de bløde Smaatæer ind i Fylden. Jørgen beredte sig til at gaa ind; det var ikke fri for, at han frøs, især kjendte han en kold Fornemmelse om Halsen; han greb sig derop og mærked, at hans Vest stod aaben; ja, det var jo sandt, han havde været i Færd med at gaa i Seng; Klokken maatte jo ogsaa være mange; og saadan en Kulde, der strømmede ind fra det fjerne Hav! Jørgen bored sine matte Øjne ind i Taagen; men hvad var det? Var der ikke noget, der bevæged sig; en Skikkelse syntes at gynge frem over Grønsværet og stile mod den brede Ladeport.

Hvem kunde vel ha Ærinde i hans Lade paa denne Tid af Døgnet; han spilked Øjnene endnu højere op, samtidig med, at han tøvende bevæged Fødderne; var det Øjenforblændelse, eller skulde ogsaa han tvinges til at tro paa de andres hjærneløse Sladder. Paa Grund af den tiltagende Taage lod det sig ikke afgjøre, om Skikkelsen var Mand eller Kvinde, og da Jørgen var kommen om til Gavlen, var den aldeles henne. Jørgen blev ualmindelig sær ved det. Om virkelig et Menneske var gaaet ind i

Laden, skulde han saa ikke ha hørt i det mindste Klinken falde i; det var ikke fri, at han følte sin stærke rationalistiske Tankebygning ligesom skjælve i Sylden. Han maatte være bleven holdt for Nar af sine eksalterede Nerver. Han skød forsigtig Ladeporten op og spurgte, ikke uden Ængstelse i Stemmen: „Er der nogen herinde?" Ingen svared. Jørgen skød Porten endnu højere op og saa ind i Mørket, men her var stille som i en Ovn. Han tog da i Lommen for at finde en Tændstik, men opdaged, at han ingen havde, hvorpaa han gik om i Foderloen for at finde Lygten; lidt efter vendte han tilbage med den tændte Lygte i Haanden; han følte en mærkelig Prikken i Blodet, da han paany betraadte Laden; han løfted Lygten op i Højde med sit Hoved og rykked den samtidig ind mod venstre Skulder for at se forbi den. Lade-Mørket krøb op ad Tag og Vægge og stod tilsidst som en uhyre hvælvet Grotte omkring ham. Ladens krydsende Egetømmer stod spøgelseagtigt stift og graat og lytted gjennem Tavsheden; Lygten blamred hid og did i Gjennemtrækket, der ogsaa fik de lange Spindelvæve og Høstraa til langsomt at slynge oppe under Agerummet. Men af levende Væsner saa og hørte Jørgen kun sig selv; rolig og spejdende skred han hen over det klamme Logulv! hans Skygge sprang som en rasende oppe i Lægterne og hen over de graa Egebjælker. Naar han tog et Trin, tog den et Favnespring, naar Lygten drejed rundt, dansed Skyggen som en vanvittig; nu og da forsvandt den ganske i en af de tomme Gulve, men i næste Nu steg den som et Spøgelse lodret i Vejret indtil Ladens øverste Kjøl.

Jørgen gik langsomt hen mod Sønnens Lig, der laa paa et udbredt Halmknippe til Rettens Eftersyn. En lang Tid stod han og saa ned i det blege Aasyn, som Lygteskinnet gav et gulligt Skjær. Hans Taarer faldt nu og da hørligt ned i det tørre Halm, — paa en Gang satte han Lygten ned, la sig paa Knæ ved den døde Søns Side, tog hans kolde Haand mellem sine og sa: „Det er den jennest Sorg, du har gjort mæ, men den vil a heller aldrig forvind." — Da Solen stod op, sad Jørgen endnu med taarebadede Kinder ved Sønnens Lig; men saa snart han hørte de første Træskotramp i Karlekamret, greb han den forlængst udslukte Lygte og rejste sig i Vejret. Nu

først opdaged han, at der laa en hvid Rose paa Ligets Bryst. Altsaa havde der dog været nogen i Laden. Jørgen fik aldrig at vide, hvem det havde været; men da Mejersken vidstes i Besøg i Nabolaget og dér maa ha hørt om Ulykken, gjætted man næppe fejl ved at antage, at det var den lille kjække Pige, der havde trodset baade Nat og Uhygge for at vise sin ulykkelige Ven denne sidste talende Opmærksomhed.

Det var som Forkarl Visti var bleven fæstet til Tidselbjærg; han skulde derfor altid være i Spidsen, hvad der ingenlunde var hans Natur imod. — En Dag var Spanden gaaet i Brønden, hvad der just ikke var Narreværk, her hvor de havde op imod fyrretyve Alen til Vand. Den Slags afstedkommer altid Bestyrtelse paa en Gaard, ikke mindst hvor Brønden har denne Dybde. Pigerne vimsed demonstrativt hvert Øjeblik ud med Vandspanden, kiged gysende ud over Kjeldrammen, hvor dybt, dybt nede Vandspejlet laa dunkelkølig som en Sølvskilling. Snart vendte de dog tilbage til Bryggerset med den tomme Spand, men kagled forinden Gaarden fuld af deres Kvide. Karlene kom frem af Ladedøren, spyttede over Kors og bandte „Fanden vælt sig" paa, at ingen af d e m gik i dette Gudsens Hul. Tilsidst stod hele Gaardens Mandskab samlet omkring Aastedet; Jørgen ikke at forglemme.

„Er Spanden gaaet i Kjelden?" spurgte han.

„Ja — aaeja!"

„Da maa den sgu op, og det lidt gelik, før Køerne kommer hjem og er tørstige. Hvor har vi Forkarlen?"

Visti kom gjennem Gaardsledet med en Plag ved Haanden. Han nærmed sig de andre og hørte deres Mumlen. Jørgen vilde presse en gift Daglejer til at gaa ned; denne skød sine fem Børn foran sig; en anden grumsed Situationen ved at tale om Svimmelhed af den anden Verden. Jørgen var ved at blive gal; da nu ogsaa Visti trak lidt paa det, da han hørte om Brøndens Dybde, eksploderede Husbonden med dette Udbrud:

„Naa, saa det er saadan en Kujon, en har faaet i

Gaarden! Saa kan a Dæwlen stjærne mig selv hente Spanden, hvis du ikke ogsaa er for ræd til at drow mig ned!"

„Aa, tag stille til det! A ser vel, te a er falden for at gaa i Kjelden. Heller er a ræd for det. A har bare ett været med til den Slags Arbejde før," sa Visti og smed Trøjen, hvorpaa han lydig lod sig binde i Lænken og fire til Bunds. Noget efter kom hans Hue atter til Syne over Egebommen, mens han med et kraftigt Tag svang den svære vanddrukne Spand ud over Brøndrammen. Men ikke blot Spanden, men ogsaa Kujonbeskyldningen fulgte med op af Brønden.

Han gjemte paa en Lejlighed til at afvaske den, og Lejligheden indfandt sig som af sig selv.

Jørgen Tidselbjærg var taget til en Generalforsamling i et andet Herred og skulde hentes med Befordring ud ad Aftenen. Visti var Kusk. Det var noget mørkt men mildt og sommerligt i Vejret. Vejen løber en Strækning parallel med en Jærnbanelinje, men skal saa brat svinge over Banelegemet tilhøjre. Det var een af disse Privatbaner, der ikke kjender til Led eller Lukkelse ved Overkjørslerne, men hvor den kjørende maa være sin egen Ledvogter.

Hestene poltred frem langs Skinnevejen; Jørgen sad duknakket og træt i sin grove Kavaj; nu og da faldt en Ytring om Avl og Udsæd, ellers intet. Da hørtes et fjernt Fløjt, der gjorde dem begge fuldvaagne.

„Naa, det var nok Toget, der gik forbi Stangwoj; det var ikke saa rart for Plagen der, der ikke er vant til Toget," sa Jørgen.

„Aa, vi er forbi Overkjørslen, længe før Toget er kommen herhen," svared Visti og tømmed Dyrene op. Travet blev stærkere. Alle Ytringer gjaldt nu Toget, der hørtes som en svag Stønnen fjernt i Mørket.

„Hvor snart har vi Overkjøringen?" spurgte Jørgen.

Visti syntes, Stemmen lød noget forandret.

„Aa, der kan ett vær alting langt," svared Visti. Mørket dækked hans Smil. Nu gik der Brand i Jorddunsterne der sønderude; det blamred bredt opad og til Siden, og inden faa Sekunder havde den uvisse Lysning samlet sig til et stort, rundt, taaget Øje, som puffed sig fremad langs den mørke Jord.

Jørgens Ytringer var bleven helt henne. Han sad med en unaturlig Rankhed uden næsten at berøre Vognhynden.

Hans Øjne droges af den gloende Monokle, som de paa Trods af al sund Fornuft kjørte frem imod.

„Tror du saa endnu, vi kan komme over?" sa Jørgen; der løb Sveddraaber under hans Skjorteryg.

„Ja, Gud tror a saa. Den er langt længere henne, end det ser ud til. Det kjender a saa nøje. A er kommen den her Vej saa tit."

Toget arbejded sig over en Stigning; dets Stønnen var nu meget hørlig; Blikket i Ildøjet blev fastere og fastere, og hver Lyd fra Hestenes Bidsel og Hov lød med overnaturlig Klarhed i Jørgens Øren.

„Det her er sgu at lege med baade sit eget og Hestenes Liv!" sa Jørgen og rejste sig halvt, mens han med højre Haand raged efter Linerne.

Visti skubbed myndigt hans Knoer fra Tømmen, mens han sa:

„Du er vel ett ræd, te en Kujon skal sætt æ Lyw paa Spil?"

Jørgen klemte Tænderne sammen om den kolde Pibespids og hvisked: „Det her gaar Dæwlen stjærne mig gal; men Kaa'l er der i ham!"

Faa Favne fremme skar de med en klinger Metallyd over Togskinnerne, mens Jørgen holdt sig i Dækstilling, og Plagen krummed sig som en Spaan i Springet.

„Kan du se," sa Visti og pegte til Siden med Svøbeskaftet. „Den er jo endda et Stykke henne!" Togøjets Straaler var nu som lange Lanser, der stødte i Navene og prak mellem Egerne, som vilde de løfte det undslupne Bytte ud af Agestolen.

Fra den Stund var Visti fritaget for Kujonnavnet baade af Husbond og Medtjenere.

Sommersolens hvide Straaler hopped hen ad Mønningerne paa Jakob Sjællænders Gaard, sugedes ind af dens røde Teglvægge, saa disse ved Berøring næsten brændte ens Hænder, syded og bobled i de mange Møddingdamme foran Porte og Gaardsled, saa de kogte over med Stank, der pirred Næsen med døvende Kvalme. Jakobs Gaard

ligned nærmest noget, der ved et Tilfælde var tabt bag af en Vogn ned i Skidtet, hvor det siden var bleven liggende. Lugerne hang paa een Hængsel eller laa plat ned i Sølen ved Murens Fod. Hjulspor paa en halv Alens Dybde stod allevegne med bævrende Rande i Mudderet sammen med Træskotrad og Hestesko. Overalt var der et og andet, der laa og sived Raaddenskab fra sig og forgiftet alle grønne Spirer omkring sig. Svinene gik i flokkevis omkring Hushjørnerne og grynted frydefuldt til hverandre og befandt sig som i et Svine-Paradis, bored Snudeme kvarterdybt i Møget, løfted en Gang imellem Trynen og smasked paa Stanken med Kjendermine, klapped Fluerne bort med Ørerne og roded videre. En Ronnivædder havde fundet en skyggefuld Plads henne bag nogle væltede Vognfjæl; her havde han saa længe staaet og kløet Panden mod en Klynge visne Burrer, at Toet foran nu rev som en gammel Karte. Nu kom en Flok Ænder vrikkende og vraltende frem af det østre Gaardsled; af deres forvirrede Træden hinanden over Tæerne og de mange skjæve Øjekast bagud og til Siden skjønnedes det, at der maatte være noget i Anmarch.

Ganske rigtig: to Mænd kom i dyb Samtale inde fra Gaarden og fortsatte ud ad den plørede Vej.

Den ene var en bred, tæt Skikkelse i et graat Vadmelssæt, der slutted ilde omkring ham og laa i tunge Valker over Ryg og Lænder; den anden en lang, ludende, spinkel Fyr med skarpe Træk og noget forlæst ved Øjnene. Han var i elegant Sommertøj og havde en flunkende ny Straahat paa Hovedet.

Det var Jakob Sjællænder og hans Feriegjæst, stud. mag. Ole Sig. Sigs Far og Jakob havde været Soldater sammen; deraf Besøget.

Jakobs Øjne var blaa som en sjællandsk Indsø; han talte ustandseligt, i et kortaandet, springende Sprog, der gjorde Indtryk af at være stærkt paavirket af ældre Aargange af „Højskolebladet". En Gang imellem løb han i Staa, og mens han febrilsk aabned og atter lukked Laaget paa sit Pibehoved, der var forsynet med de sønderjydske Piger, der „forglemmer os ej" — slog han tungt ud i Luften som for at gi Ordene større Eftertryk.

Jakob havde vendt sig om efter sin Gjæst, der var noget uvant til at balancere mellem saa meget Mudder i

de gule Sommersko, mens Jakob stemped sine Træskospor efter sig, dybt og fast som et Firmamærke.

„Det var no' jeg kom til at tænke paa, da vi sad ved Kaffen" — sa Jakob, da Sig var naaet hen paa Siden af ham — „at Gudsfolkets Stilling egentlig er saa mærkelig, ret saa mærkelig! Hvad synes du?"

Sig saa lidt uforstaaende i Vejret, dels ved Spørgsmaalet, dels ved dette „Du", der rejste Bymenneskets hele Ubehag.

Jakob mærked det og sa: „Ja, jeg siger saamænd „Du"; jeg synes altid, det gjør Samtalen ligesom mere inderlig."

„Maaske for Dem. De maa dog ikke vente, jeg straks skal gjøre Gjengjæld. Det er mig altfor — om jeg saa maa sige — uvant."

„Jaja; du maa naturligvis selv vide, hvorlangt du kan gaa uden at blive uærlig mod dig selv. For det er Hjærtet, der skal raadspørges i den Slags Forhold. Men fortæl mig nu noget nyt fra Hovedstaden. Er det ikke saadan lidt sløjt med Livet derinde?"

„Jeg tror dog, de fleste vil finde, at Kjøbenhavn har mer end Liv nok," svarede Sig, lidt usikker om, hvor Jakob vilde hen.

„Ja, jeg mener jo saadan med Folkelivet," sa Jakob og betoned meget stærkt.

„Nej, min gode Mand, kom De bare til Tivoli eller Alléenberg en Søndag Eftermiddag, saa skal De se Folkeliv!"

„Du forstaar mig ikke, Ole, vi taler med forskjellige Tunger; det jeg mente var, hvordan det staar sig med Hjærtelivet?"

„Hjærte i Livet . . .? De mener ikke, Kjøbenhavnerne skulde ha Mod til . . ."

„Nej, nej, nej, jeg mener, at det vist maa være ren ravgalt med Gudslivet," sa Jakob nu en Smule stødt over den andens Tungnemhed.

„Det er jo efterhaanden lidt mange Liv, De disponerer over; De er dog et farligt „Livstykke"! Jeg studerer ikke Theologi og . . ."

„Nej, det ved jeg; men du maa dog kjende lidt til Menighedslivet."

„Aa, ikke saa meget, at jeg kan tale med derom."

„Gaar du da ikke til Kirke eller Herrens Bord?" spurgte Jakob og spærred sine blaa Indsø-Øjne op, saa de var lige ved at vælde ud over deres Bredder.

„Dette bliver jo næsten et Skriftemaal," svarede Sig.

„Jaja, du behøver jo heller ikke at svare paa det, hvis det er dig pinligt. Men, I Kjøbenhavnere er dog nogle underlige Mennesker. Hvis jeg nogen Sinde kom derind — ved du da, hvorhen jeg først og fremmest vilde styre mine Fjed?"

„De fleste, som kommer ind fra Landet, plejer jo at spørge efter Rundetaarn, men siden vi nu har faaet Marmorkirken . . ."

„Det er jo dér, Monrad er Præst?"

„Saa det ved De?"

„Ja, du tror heller ikke, vi ved noget som helst her ude paa Landet."

„Jo, jeg hører altsaa, at De véd Besked med vore Præster; men hvem er saa Georg Brandes?"

Ih, det er jo ham, der fører den bespottelige Tale, at vi nedstammer fra Abekattene."

„Det troed jeg dog egentlig var en Frækhed, man tillagde Darwin."

„Barnum! Ja, han døde jo forleden! hans Billede stod i Folkebladet. Han rejste jo omkring med Dyr."

„Det er meget muligt," svared Ole Sig og blæste Røgen fra sig, noget skal man jo ta sig til. — Men hvor var det saa, De vilde søge hen, om De kom til Kjøbenhavn?"

„Til Vartov!" svared Jakob med Inderlighed.

„Vartov? — det er jo der, de gamle Koner sidder og strikker Vanter til Hedningemissionen! Det er dog formodentlig næppe for deres Skyld, De vilde gjøre Huset den Ære? Men hvordan er det — det var jo ogsaa dér, salig Grundtvig prædikede?"

„Ja," svared Jakob, nu fuldstændig i Extase. „Jeg synes, det maa være saa herligt at staa paa den Plet, hvor denne Aandens Kjæmpe har svunget Sværdet — af Guds Naade til Guds Ære."

„Aaja!"

„Kjære unge Mand, du siger det saa koldt og ligegyldigt; men for Kristenfolket i Nord er den Plet hellig Grund, saa man kunde fristes til at tilraabe I andre: drag Eders Sko af, thi Stedet, som I staar paa, er helligt!"

„Det er jo næsten Afgudsdyrkelse."

„Grundtvig har udrettet saa meget for Gudsfolket og for Hjærtesagen i Danmark, ja i hele Norden, at vi fristes til at betragte ham som mer end et almindeligt Menneske. — Og d e r har du aldrig været!" Jakob betoned hver Stavelse, mens han bebrejdende greb Sig om Jakkens øverste Knap.

„I Vartov? Jo, jeg havde som Barn en gammel Slægtning derinde, hun tog mig en Søndag med i Kirken. Men det kan jo ikke ha været i Grundtvigs Tid. Der var saa fuldt, at jeg maatte ta Plads bag ved Orgeltræderen, og det er ikke det bedste Sted for Andagten. Der stod en gammel, gammel hvid Præst for Alteret og sang saa smukt."

„Ja, det var Brandt; det var ogsaa en gjæv Mand ... „Fremad, ja frem! opad, ja op ad Forklarelsens Bjærg," det er af ham. Ogsaa denne her:

„Udi de dybe Dale
for Norden under Ø,
der vippede to Duer
alt udi Jordefrø . ."

Det er saa dejligt! —

Aa undskyld mig lige et Øjeblik," sa Jakob og styrted ind i Mejerlet, som de lige kom forbi, og fra hvilket der rulled en dump Larm ud over Gaarden, mens et favnelangt Damprør laa og nøs som et uhyre opspærret Næsebor over Indgangsdøren.

Jakob kom ud igjen med Huen skubbed bag i Nakken, og som om der ingen Afbrydelse havde været, fortsatte han:

„Nej, et sundt Kristenliv maa altid være det første, men dernæst kommer et sundt H j e m l i v. Aa, Sig, du aner ikke, i hvilken Grad vi trænger til r e n e Hjem."

Sigs Øjne droges med nogen Forundring fra Gaardens stinkende Pøle uvilkaarlig op mod de glinsende Fedtskjolde paa Jakobs Frakke og Vest. Han mindedes ogsaa det Par udkrængede Kvindestrømper — sagtens Konens — der fornylig under Maaltidet havde ligget lige klods op ad ham i Bænkkrogen, indtil han i et ubevogtet Øjeblik havde set sit Snit til at rage dem under Bordet. — Som om Jakob aned, hvor den andens Tanker drog hen, tilføjed han:

„Ja, jeg mener ikke bare saadan med Fejning og den Slags, det er den aandelige Renhed, j e g tragter efter."

Jakob fortabte sig længe i dette sit Yndlingsemne, indtil hans Søn, en Purk paa 6 Aar, kom med sænket Hoved over Gaardspladsen hen imod dem; tværs igjennem al Levvien styred han lige paa Faderen og sagde:

„Vil du saa heller ett i Dag sij mig, hwor Worherr war, før han skabte Verden?"

„Kan du tørre din Næse, min bitte Dreng," svared Jakob, „og saa gaa hen og hjælpe din Moder med at gi Hønsene."

Drengen forened af gammel Vane et Øjeblik Næse og Trøjeærme og gik saa tavst grundende videre.

„Ja, Barnehjærtet er saa forunderligt, saa sær forunderligt," sa Jakob Sjællænder og saa kjærligt bort efter Drengen. „Nu har han i næsten en Uge forfulgt mig med dette Spørgsmaal. Og jeg ved sandelig ikke, hvad jeg skal svare."

„Nej, der har han rigtig faaet Grimen over Ørerne paa Dem," sa Sig med en Latter. „Men hvad om De svared, De ved det ikke; det er dog formentlig ikhe langt fra Sandheden."

„Jamen, jeg er sandelig saa bange, jeg skal komme til at rive nogle smaa Spirer op; en k a n saa let komme til at gjøre Barnesindet Fortræd. Og, ikke sandt, der er jo dog alligevel ikke noget saa ædelt og skjønt som Barnet i os.

Faar B a r n e t bare raade,
da lever vi i værste Nød
som af vor Herres Naade."

„Ja, jeg vilde fuldtud kunne underskrive denne Bekjendelse, naar jeg bare maatte stryge s i d s t e Linje," svared Sig med et hvast Glimt i Øjet. De var nu naaet op paa Husets brede Trappetrin.

„Nej, I Kjøbenhavnere, I savner nu alligevel Forstaaelse af det grundtvigske Aandsliv," svared Jakob med et Suk, mens han iførte sig sine fladbundede Sutter, før de traadte ind i Dagligstuen.

For godt en halv Snes Aar siden var Jakob Sjællænder kommen der til Egnen med en Slump Penge og en endnu større Slump fersk Idealisme i Baglommen og havde kjøbt en forfalden Gaard af et Par bedagede Mennesker, der var langt ude i Familje med ham. Han kom lige fra en justeret jydsk Højskole med et Kors og en Mjølnerhammer i Hjørnet af sit Brevpapir og endnu med dens Bragesnak dirrende i sine Øren. Han var den første Grundtvigianer i disse hengjemte Egne, og hans Opførsel gav bestandig Anledning til Spot. Han kaldte sine Folk ind fra Lo og Nøds til Morgenandagt, bad her højrøstet Troen og Fadervoret, hvad der ingenlunde var ukjært for de unge, men dobbelt ærgred de ældre blandt Røgtere og Daglejere, der syntes, det var en sær Vigtighed af den Splejs, snart som vilde han agere Præst og ta ældre Mennesker i Overhøring af deres Børnelærdom. Kom der fremmede i Hjemmet, om aldrig saa fornemme, maatte de værsgod sidde ved det samme Bord, nyde de samme grove Retter og døje den samme Stank af Kogjødning og sure Sokker som Husets daglige Folk.

Da Jakob kom til Egnen, sad Jørgen Tidselbjærg som en Konge paa sit Næs og regjered Sognet og Kommunen med ru Haand; det navde Tidselsbjærgs Ejere altid taget for deres fødte Ret, men se om nu ikke denne Fremmede voved at angribe denne Ret; ganske vist ikke direkte — thi saa havde det været en smal Sag at slaa ham ned — nej indirekte, ved simpelthen at være der og straale sin Inderlighed og al sin forpustede Hjærtevarme ud til Omgivelserne. Det hjalp ham ikke lidet, at han endnu de første Aaringer var ugift. Han holdt hyppigt Møde i sit Hjem, hvor alle var velkomne uden Betaling. Han talte endeløst om Hjemmet og Hjemkjærligheden og havde straks alle de unge Kvinder paa sit Parti; men hvor de unge Kvinder er, der vil ogsaa af sig selv de unge Mænd indfinde sig, om ikke for andet saa for at følge dem hjem, naar Mødet er forbi.

Jakob var just ingen sleben Taler, hans Ord og Lader var lige langt fjernede fra det skjønne; men han erstattede Skjønheden med Kraften, baade i Ord og Fagter. Han havde den Vane, naar han vilde give Ordet Vægt, da at gaa voldsomt ned i Knæerne, som naar man har et Par Buxer paa, der strammer opefter, samtidig stødte han af

al Magt sin knyttede Næve ned i sin rummelige Buxelomme, saa Sømmene knaged. Ja, havde de ikke været gjorte af det solide danske Vadmel, vilde Buxerne absolut være bristede ved disse uafladelige Boksestød.

Men Troens og Haabets Glans var paa hans Pande, og hveranden af hans unge Tilhørerinder sad sikkert og var grundig skudt i ham. — Inden et Fjerdingaar var gaaet, havde Jakob talt sig til en hel Menighed; hans smaa og lave Stuer kunde ikke mere rumme den; selv om de tog baade Sovekammer og Gangen til Hjælp. Da voved Jakob at foreslaa et Forsamlingshus. Opgaven løstes som ingenting. Aktierne rulled ind uden mindste Besvær. Jakob gav højsindet Grunden; Sten og Tømmer kjørtes frem. Huset rejstes som skudt op af Jorden — et hæsligt sekskantet Monstrum var det, den fæleste Kasse i Miles Omkreds; men en af Jakobs varmeste Drømme var realiseret, og han indvied Huset med høj Tak til Vorherre — en lidt lavere til Aktionærerne — og med de drøjeste Stød, som Vadmelsbuxerne endnu havde været ude for.

Jørgen Tidselbjærg sad ensom paa sin Banke og skar Tænder. Han mærked, hvorledes al den tilskuestillede Varme og Inderlighed langsomt smæltede den Trone af Is, hvorpaa han og hans Slægt havde gjort sig det bekvemt gjennem Tiderne. Forsamlingshuset laa lige op ad Jørgens Skjel. Men for ikke at være nødt til at se det, rejste han langs Skjellet en høj Skjærm af Brædder og Fletværk, der havde kostet noget nær det samme at opføre som hele Forsamlingshuset. Da den var færdig, var Jakob vittig nok til at sende Jørgen en Takskrivelse for det kostbare Gjærde, der læede saa herligt, saa ikke blot Forsamlingshuset, men ogsaa hans bag ved liggende Gaard og Ejendom nu ikke mere mærked de svære Vestenstorme. Som ringe Erkjendtlighed vilde han tilbyde at være halvt med Jørgen om den fremtidige Vedligeholdelse.

„Saaledes skulde alt komme dem til Gode, som elsker Gud," citered Jørgen og spytted hvidt mellem Tænderne. Men det blev ikke ved Forsamlingshuset alene. Da Jakob først mærked, han havde Folkestemningen paa sin Side, rejste han i Ly af Jørgens „Læbælte" det ene halvoffentlige Bygningskomplex ved Siden af det andet. Saadan fik Sognet Brugsforening, Kjøbmandshandel, Vandværk, Mejeri, alt under vild, men magtesløs Protest fra Tidselbjærgman-

den. Det var øjensynligt: Tidselbjærgslægten havde regjeret for længe og for tyrannisk, nu kom Tilbageslaget i Form af aaben Oprør paa alle Kanter. Jakob Sjællænders Hjærne arbejded uden Ophør med nye Projekter — „det er til Folkegavn, det er til Grøde" — en Frase han brugte meget i den senere Tid. Ogsaa da han forberedte et stort Teglværk, som skulde indrangeres blandt de andre bag Skjærmbrættet; et Foretagende der vilde blive en haard Konkurrent til Jørgens, men som han formaaede flere af Naboerne til at ta Aktier i. — Jakob var aldrig i Hvile; Tømmer og Teglsten og Tagpap kjørtes igjennem Moradserne og læssedes af i Skidtet; altid hvirmed det med Haandværksfolk omkring hans Gaard; Tømmerhammerens eller Rambukkens dumpe Slag lød ud over Egnen fra den tidlige Morgenstund; Mejerifløjten kaldte animerende paa de skramlende Mælkevogne, der som Gravemaskiner roded sig frem igjennem Mudderet, mens de smaa Islændere gik i en Sky fra deres egen dampende Hud. Rejsekransen dingled paa sin Stang imod Aftenrøden over det ene nye Hus efter det andet. Jakobs Gaard var bestandig Sæde for Generalforsamlinger eller forberedende Møder om Dit og Dat. Ind imellem det altsammen holdt han Helligforsamling eller Vennemøde i Forsamlingshuset, mens Dannebrogs skjære Farver lyste lige højt over hans egen skifferdækte Gaard og Forsamlingshusets sekskantede Beghætte. Højskolesangbogen var sjældent af hans Haand. Holdtes der Mejerimøde, hvor de drøfted Kulpriser og Fedtprocent, begyndte altid Jakob med at sige: „Skal vi itte ta en Sang!" Og Jakob sang selv for med megen Falskhed i Stemmen, men med sit Hoved løftet og sit Aasyn badet i Haabets Glans.

Her holdt de omtrent, da Visti kom som Karl til Tidselbjærg. Jørgen var dreven fra Skanse til Skanse. Endnu var han dog som tidligere Sogneraadets Formand; men Sjællænderens Tilhængere havde sagt det baade højt og tydeligt, at næste Gang valgte de Jakob; og derefter indretted de sig.

Visti havde været paa Tidselbjærg i længere Tid uden

rigtig at være kommen i noget Forhold til Sjællænderen. Han havde jo mødt ham baade nu og da, ved Markskjellet eller andetsteds; han kunde ogsaa godt mærke, at Jakobs Øjne hviled forskende paa ham; men da Jakob jo var vant til at betragte alt, hvad der kom fra Tidselbjærg, som Magter, der vilde ham og hans til Livs, kom det aldrig til nogen Art af Samtale imellem dem, saa meget mere som Visti jo havde vænnet sig til at se en skabagtig og opblæst Person i ham.

En Dag sa Jørgen til Visti:

„Har du været ovre at høre æ Sjællænder."

„Ikke endnu," svared Visti.

„Det kan ogsaa være det samme. — Det er en Sa-tan!" sa Jørgen med megen Inderlighed. Da Visti fandt denne Karakteristik mindre udtømmende, beslutted han at vælge den første den bedste Lejlighed til at overvære et af Sjællænderens Møder. Lejligheden lod ikke vente længe paa sig. Visti havde set et Avertissement i Avisen, og en Eftermiddag, da han havde givet Hestene deres Foder, begav han sig paa Vej.

Han var kommen altfor sent af Sted, saa Mødet var forlængst begyndt. Der var saa fuldt, at Dørene end ikke kunde lukkes om Publikum, men stod vindaabne ud til Mørket. Visti arbejded sig frem i Gangen, hvor Folk i tunge Træsko og med Huen paa stod og drejed Fladsiden til, mens de for et Øjeblik glemte at sutte paa Mundbiddet. — Der var én, der sang derinde i Lyset med en gnældrende og rystende Gammelmandsstemme. Det syntes at være en Kjæmpevise med Omkvæd og det hele; hvert Øjeblik nævned Gamlingen „ungen Swegder", men hvad der ellers var i Vejen med ham, kunde man herude i Gangen ikke blive klog paa. Visti rejste sig paa Tæerne og saa en lille spædlemmet Mand med et graat tjaldret Skjæg, der fimped op og ned i Sangen. — „Ungen Swegder" blev ved med at beskjæftige den gamle; Visti var vis paa, han havde hørt halvtredsindstyve Vers, da der henne fra et Hjørne af Gangen lød det Spørgsmaal: „Imell alt andet Snak — er der ingen her, der har Kalvskind at sæl?" — Nogle brast i en Sprutlatter, andre syntes dog, det var for galt, og skammed den altfor ivrige Skindkræmmer til Tavshed. Under den Forstyrrelse, der herved opstod, lykkedes det Visti at bore sig helt ind i Salen. Nu kunde han da

ikke blot høre — thi derved var maaske ikke alting vundet — men ogsaa se, hvad han unægtelig satte Pris paa. — Den sjungende Methusalem havde endnu en lille Snes Vers i Baghaanden; men for den, der ikke havde hørt Begyndelsen, kunde Slutningen jo være hip som hap; Visti var nærmest desorienteret. Han gav sig til at betragte Sangerens lange Skaftestøvler med de stærkt opadbøjede Snuder, der saa ud til at ha pløjet mange Landeveje.

Endelig fik den gamle da den uendelige Vise bragt til en lykkelig Afslutning; han stumled ned fra Katedret med et meget tilfreds Smil i Bukkeskjægget. Nu gaves Ordet til én af Sjællænderens gamle Lærere fra Højskolen. Det var en Mand med rødligt Kindskjæg, lang Vadmelsfrakke og toradet Vest, der gik helt op i Halsen. Hans Træk var tunge og flegmatiske. Han standsed længe efter hvert Punktum og saa fremefter, som søgte han noget ude i Salen, men da det ikke kom, spytted han skuffet og langt ud til Siden, altsammen uden et Øjeblik at fjerne Hænderne af sine dybe Buxelommer. — Han dvæled længe ved „den Lykke, at han som ung var kommen l e v e n d e m e d i den grundtvigske Bevægelse". Hans Ord havde forøvrigt intet Fortrin frem for den almindeligste Prædiken, men hans Øjne gjorde et uforglemmeligt Indtryk paa Visti; det saa ud fra den Plet, hvor Visti stod, som havde de Lys i sig selv, et mildt rødligt Lys, som dæmpet Aftenrøde.

Efter denne tunge og tænksomme Taler kom et oplivende Element i Form af en snurrig Æventyrfortæller, der en Menneskealder var drevet rundt mellem „Guds Ords Venner" uden fast Bolig nogetsteds. Han var uhyre puklet saavel for som bag, og hans Skjæg var som et helt Krat, over hvilket Øjnene skued ud som et Par Glenter. Han var en yderst morsom og levende Illustration til de Historier om Nisser og Trolde og tangbevoksede Havmænd, der udgjorde Hovedstokken af hans Æmnevalg.

Visti havde længe set ham bagfra, hvor hans pyramideformede Pukkel og høje knoklede Skuldre inde i den solfalmede Frakke allerede tog sig mærkeligt ud; men helt uimodstaaelig var han dog først paa Katedret. Hans Hoved var ualmindelig stort; hans Skjæg naaed ham nedenfor Knæerne; naar han anstrengte sig meget, kunde han faa Hagen op over Katedrets Rand; blev han ivrig, løfted han

med Haanden sit Skjæg op, saa det faldt foran Katedret, og da ligned det store Hoved med de drilske, udstaaende Øjne en Bøhmand eller en stor komisk Maske, som man ikke kunde faa Øjnene fra igjen. Han fortalte Æventyret om „Espen Askefis" og brugte det derefter som et moraliserende Billede paa „Folkeaanden". „For om nogen taler nedsættende om Folkeaanden, saa kan alt det bejst res sæ i mæ," raabte Mandslingen og rakte sig, som skulde han veigne Puklen ud i eet Stræk. — Her hørtes en klinger Kvindelatter fra Bænken lige under „Trolden". Det var „Bitte Trine", ogsaa en Original i disse grundtvigske Kredse; om Trine fortaltes det, at hun gik aldrig ind i andre Gaarde, end der hvor hun saa en Flagstang ved Gavlen; alene der vented hun at træffe vakte Mennesker. „Trolden" saa olm ud af Øjet, da Trine lo, men Trine — den Blorp! — hende vidste han, der intet var at stille op med.

Først langt ud paa Aftenen slutted Jakob Mødet med mange skjønne Ord til de Talende og ikke mindst til „den talrige forstaaende Forsamling".

Forinden man skiltes, vilde han minde de tilstedeværende om det tilstundende Valg af Sogneraadsformand i Byens Kommuneskole den 17de dennes. Han haabed, at man vilde gi talrigt Møde, og at enhver vilde stemme efter sin Samvittighed. „Vi stemmer paa Jakob Sjællænder!" raabtes fra Forsamlingen.

Jakob henstilled endnu en Gang til Forsamlingen at medbringe Samvittigheden. — Og Skrædder Peiter, der forlængst med Pik og Pak og Naal og Saks var gaaet over til Sjællænderens Parti, sprang nu op paa Talerstolen og udbragte et Leve for Jakob Sjællænder; med Sangen „Altid frejdig!" skiltes Forsamlingen og vælded ud i det tætte Efteraarsmørke.

„Naa, saadan var altsaa Sjællænderens Møder," tænkte Visti paa Hjemvejen. „Det var der jo ikke alting ved." Der skulde i hvert Fald mere til for at omvende ham. Han havde været tilbøjelig til at tro, at Jørgen Tidselbjærg overdrev, naar han talte sæa foragteligt om „den sjællandske Syge" i Nabolaget, men var dette alt, hvad de havde at byde paa, maatte han gi sin Husbond Ret. At søge Næring i saadanne Taalemaader, det var jo som for den tørstige at stikke Tungen ud ad Vinduet i Regnvejr.

Grundtvigianismen var vist nærmest en Gaardmandsreligion — en Religion for alle dem, „der havde det g j æ v t" — et Udtryk, der hvert Øjeblik kom tilbage i Sjællænderens Tale.

Den Slags Møder skulde han nu ikke bruge sin Tid til. Desværre blev Bønderne jo ikke fodret med stort andet.

Hvilken Forskjel paa det meste af, hvad der vanked paa saadanne Møder, og det, han fandt gjennem Selvstudium hjemme i Jørgens Bogskab!

Det vared noget, inden der blev lukket op for det, men nu var der ikke noget i Vejen. Nu kunde Visti laane saa galt han vilde, og de lange Vinteraftner havde han læst af et godt Hjærte; og der havde aabnet sig helt nye Verdner for ham; især Darwin og alt, hvad der vedrørte Udviklingslæren, havde fyldt ham med en egen dyb Glæde. De andre Karle sad bestandig i deres Fritider og tarsk i Kortene; Visti læste; sjældent Romaner; han vidste ikke, hvorfor man skulde opdigte Kjendsgjærningerne, naar Livet var saa fuldt af dem, som Darwin viste. Darwin blev hans Afgud, hans Billede hang over hans Seng, og hans Exempler og Theorier laa og slog Rødder i hans unge grødeskjælvende Sind.

Det var en henrivende Sommersøndag med varm Blæst om Kinderne og gjennemskinnede Skyer i let Drift over bølgende Rug; Visti havde været nede ved Fjorden og faaet sig et friskende Bad, nu laa han i Græsset bag ved Tidselbjærgs gamle Have og lod Tankerne og Vinden lege med sig, som selv de vilde. Foran sig havde han Tørringspladsen, hvor Gaardens nyvaskede Linned var hængt til Soling. Det smælded lystigt hid og did i Luften, Mænds og Kvinders om hinanden. Nu og da kom et stærkt Vindpust og fyldte de tomme Hylstre nedenfra, saa de fik baade Knæ og Hofter og Bryst; det saa helt fornøjeligt ud; det blev en Slags Skyggekomedie her midt i Solskinnet. Især var der to intime Stykker — en kvindelig og en mandlig — der hang paa Snoren lige op ad hinanden, som opførte den grinagtigste Duet. Klemmerne

fastholdt dem til Snoren ved de nederste Rande, saa Ærmerne dingled frit. Hvert Øjeblik kom hans Arm ud fra Snoren, som kildrede han hende i Siden; av, der fik han et velfortjent Dask; men nu var Vinden der med sin Blæsebælg; den pusted ham op, saa han trued ad hende med Næven; lidt efter rakte han sine knyttede Hænder besværgende mod Skyerne og vendte sig hid og did paa Snoren; saa faldt han atter til Ro, og alt var igjen som forhen. Hyhy! nu var det hende, der dikled ham; een Gang, to Gange! vilde ikke holde Fingrene ved sig; han vred sig til Siden som i Skoggerlatter; og nu var de lige fjantede begge to . . . Men de havde kun de samme tre-fire „Replikker", saa begyndte de forfra.

Linnedet blev ved at smælde i Blæsten, men Visti var pludselig bleven indadvendt; han gik baglæns dybere og dybere ind i sig selv, indtil han naaed Bunden, og paa den sad — Martha! Hvordan havde de det egentlig med hinanden? Mon de vidste det rigtig selv? Ja, han vidste jo nok lidt om, hvordan han havde det, men hun var en sære Pige, og det i et og alt. I Gaar havde hun fyldt hans Træsko med Vand, da han et Øjeblik havde sat dem fra sig, det gjorde en ikke med den, der var én helt ligegyldig. Som hun skogred, da han intetanende tog Træskoene paa, og Vandet svupped op om ham! Hele hendes Væsen i den senere Tid havde egentlig været lagt an paa, at han skulde fri til hende; men han kjendte Slægten saa godt, at han vidste, det var det dummeste, han kunde gjøre; om hun saa elsked ham aldrig saa meget, kunde han let risikere et Nej lige i Synet; saadan var nu de Tidselbjærgere. Og det var da heller ikke hans Natur at buse paa i Elskovssager. Havde han hjulpet sig uden Kjæreste til denne Dag, kunde han vel ogsaa hjælpe sig et Stykke endnu. Men det var ikke nemt at gaa daglangs ved Siden af den Kvinde, man satte højest af alle, og dog lade som ingen Ting.

Visti lagde sig lidt tilbage i Sivene og lod sig rigtig synke hen i Erindringer om Marthas Skjønhed; Tøjet smælded lige lystigt henne paa Tørringspladsen; Poppeltræerne sused fra den gamle Have, hvor Bierne jog omkring Kronerne; nu og da hørte man Stærens Unger juble inde under Tagskjægget, naar Forældrene kom flyvende med Æde; et enkelt Nu lod Hanen de smukke Brystfjer

gnistre i Sollyset, før han med et Skrig atter svang sig ud fra Bjælkehovedet.

Visti var sunken hen i en let Slummer, da han vækkedes ved, at Martha stod over ham med ilsomme Fagter og sa:

„Aa, Visti, kom og hjælp mig med at faa Tøjet samlet i Hus. Der kommer en Æl!" — Visti var paa Benene som en Mis og traved godt ud efter den fodrappe Martha. De var allerede nede paa Tørringspladsen. Søvnen havde nu omtrent forladt ham.

„Hvad var det, du sa; kom der en Æl?" sa Visti og saa sig tvivlende om mod Verdenshjørnerne. „Det kan a ett se no' til!" Martha knag-lo. „Nej, det var ogsaa bare noget, a sa; men a var ude og se efter dig; og hvorfor skulde du ligge der og snue en skjøn Søndag hen."

„Nej, saamænd," sa Visti og gabed den sidste Sløvhed bort. „A skulde jo ogsaa hen og ha Hestene sat ned i Lukkien."

„Skal du det. A tar med. Den, der kommer først, skal ride paa den brune!" Før Ordene var udtalte, var Martha allerede i Trav hen mod Hestene, der græssed faa Bøsseskud borte. Hun løb som en Gemse med lange fjedrende Sæt, saa Visti maatte lægge i af alle Kræfter for at hamle op. Da de var omtrent paa Siden af Øget, rendte Martha sin højre Haand haardt imod hans venstre Skulder. „Bøv!" sa hun, mens Visti stegled om langt henne med Benene i Vejret. Martha skrannede. „Du snød!" sa Visti og gik høgende forbi hende.

„Og du sover jo endnu, som du gaar og stumler over dine egne Skanker!" svared Martha.

I et Nu havde hun rinket den brunes Tøjr og faaet den hen til en Grøftevold; et Sæt! og hun sad overskrævs paa det stærke Dyr, der kjendte sin Herskerindes Lune, den drejed prustende rundt i Solskinnet et Par Gange med blanke Øjne, et let Slag af det rinkede Tøjr, saa var den straks inde i Galop. Visti kom sjokkende bagefter som Naadigfrøkenens Page.

Hestene blev fæstet i det mossede Kjær; og Martha pønsed sjensynlig paa nye Skjælmsstykker. Visti følte noget helligt men samtidig ogsaa noget utrygt ved Siden af den spilop-lystne Martha, man vidste aldrig, hvilke Gavtyve hun kunde slippe løs. Paa een Gang jog de et

Væsel op; det lille smækre Dyr knøg af Sted mellem Knoldene, kun synlig nu og da som et rødt Glimt; Martha efter det i ungdommeligt Stormen! Skjørterne piskedes til Skum (eller Blonder) om hendes spændte Lægge; hendes løftede Knæer arbejded som Stempler inde i Kjolens Folder. Væslet glimted rødt nu og da forude; men det var hende dog for vævert; omsider havde hun mistet dets Spor. Da Visti naaed frem, fandt han hende paa Maven med højre Haand stemt fast omkring et Drænrør, der gav en spinkel Draabe af sølvklart Vand. Derind paastod hun, at Væslet var smuttet.

Gives der et skjønnere jordisk Syn end en ung velskabt Kvinde hvilende i Smægten paa Kjærets Mos og Fløjelsgræs! Visti kunde rigtig se hende der, hvor hun var ude af Stand til at iagtta sig selv. Alle hendes Formers bløde Konturer laa tegned under den lette Sommerkjole. Hendes Hofter og Skulderblade gik endnu bølgende op og ned efter det voldsomme Løb; hendes blonde Haarknude lyste som Hvede i den gode Sommersol, hendes Hals Solbrændthed saas langt ind under Kjolens Linning.

„Kom og hjælp mig!" sa hun. „Du skal lægge dig!" sa hun næsten bydende. „Tho ellers smutter den jo fra os! A er vis paa, den rendte her ind!"

„Ja, men a er ræd for, te Brinken ikke kan bære mig; den er no' hul, her hvor a skal ligge."

„Saa maa du holde om m i g!" sa Martha resolut. Visti la lidt genert sin skjælvende Haand om Marthas Midje og bøjed sig ud over Drænrøret. Vandet fra det stoppede Rør stied ud mellem Marthas Fingre; op om hendes blottede Albue, op i Vistis Kværk og Uhrkjæde.

„Nu maa d u holde d i n Haand for. A er bleven saa træt i min Arm. — Kan du ett nok forstaa, te naar Vandet bliver stemt op, saa en ett kan faa æ Aând, saa er en nødt til at komm!"

„Naa saadan!" sa Visti og tog med højre Haand et nyt kraftigt Tag om Marthas Lænder, mens han med venstre Haand søgte at holde Rørets Munding stoppet.

Paa een Gang knaged Græsrødderne under Visti; den hule Brink sank en hel Alen, Visti slap frivillig sin Fortøjring ved Marthas faste Hofter, slog en Kuldbøtte og

gik paa Hovedet i det dybe Bækkeleje, der dog kun havde en Smule Vand paa Bunden.

„Sagde a dig ikke nok; te det holdt aldrig!" sa Visti, mens han rysted det groveste af sig; han forsøgte endnu at smile.

„Hvorfor blev du saa ikke ved at holde om mig?" sa Martha.

„Tho saa var du jo kommen til at ligge ved Siden af mig!"

„Ja, hvad saa!" svared Martha med to glødende Øjne i hans.

Samme Nat, da Midnatsmaanen faldt ind over Kalkvæggen i Vistis Kammer, kom Martha og skjød sig næsten søvngjængeragtigt ind under Lagnet til ham.

„Det er ett and mæ," hvisked Martha ved hans Øre; hendes Stemme dirred, mens hun maalte Sengen i et lydløst Stræk.

„Nej, i Jessu Navn, er et dæ!" Hans Hjærte hamred, og hans Øjne fyldtes af Tindren, mens han i et Ryk rejste sig paa Kant for at gi hende bedre Plads. — I nogle Sekunder blev der ikke talt. Hendes Legemsvarme slog igjennem den tynde Kjole, det eneste hun havde paa: hans Sanser steg til deres højeste Potens, saa han syntes, hans Lommeuhr dikkede dobbelt saa højt som ellers. — Martha brød først Stilheden og sa: „Nu troer du maaskesig, te a er saadan en almindelig Toj, der ett kan styre sig selv, fordet a kommer saadan ind til dig uden Forlov. Men det er a ett. A er kommen til at holde saadan af dig ved at gaa og se paa dig her i Gaarden. Der er noget saa sikker i din Maade at ta alting paa. A tror, du er jen af de stærk Mænd. Ja, ett søen i Legemskræfter alene; men søen i dit Væsen. Resten kan a ett sej dæ." — Hun snoed sig ind til ham. I samme Nu laa deres Munde glødende imod hinanden, mens deres Taarer blandedes.

Efter en Stund sa han: „Saa du tror, a er saa stærk! A er ett nær saa stærk, som a skuld vær, men a skal wal se at bliv stærk, naar du vil hjælpe mig ved det, Martha."

„Ja, der er saa mange, mange andre Ting, a holdet af ved dig; men det med jen si Vilje — det er det vig-

tigste. A vild nødig, det skuld siges om mig, te a var falden for et Pjokhoved."

„Jamen, du er saa møj stærkere end a, for saadan som du kommer her til mig, saadan kunde a aldrig vær kommen til dig. Ikke for det, a ett Snese Gange har haft det i mit Ønske, men — — ja, det maa jo alligevel ha været Styrken, det har været for ringe bevendt med."

„Du har altsaa tænkt paa at linne m i n Dør, som nu a din?"

„Aa—e, manne, manne Gaang."

„Det var det, a var ræd for, du ikke havde." — Hendes Kys faldt nu som Ild over hans Læber.

Lyden af deres Kys fulgtes lidenskabeligt af Lommeuhrets Dikken, som om det forgjæves anstrengte sig for at holde Tal paa dem. Den lyse Maaneplet paa Væggen havde forskudt sig hen under en anden Bjælke, hvor Vistis Uhrpude med guldindvirket „Pil og Hjærte" kom i Transparent. Øgene gumled i Naborummet og kløed de laadne Lænder, mens Hanegalet lød ud over den dugkølede Gaard.

Martha sov i Vistis Arm, med sit Hoved ind over hans Skulder, mens han laa vaagen og drejed i Tanken hendes smigrende Ord om Styrken. Hans Lykke syntes ham umaalelig; hans Bryst var fuld af Jubel under Byrden af hendes Haar, og hans Blik vided sig, som laa han og stirred op i Hvælvinger af Guld og Krystal.

Den Sommer døde Vistis Far. Han havde ikke ligget syg ret mange Dage; ingen havde tænkt, at hans Bortgang var saa overhængende, saa man havde ikke faaet Bud til Visti, før det var for sent. Han var nu paa Vejen hjem til Faderens Begravelse. Han havde en god Milsvej at gaa fra Stationen over øde Hede; men der var saadan en Fred herude, saa han kunde faa sin Faders Billede rigtig tydelig frem i sit Sind, og det syntes han, han trængte saadan til. Det var bleven lidt udvisket for ham, det Par Aar han havde været ude, og nu kom Forholdet til Martha og drukned alt andet i sin Glans. Men som

han her gik i Hedens uendelige Stilhed, saa han igjen for sig Faderens gamle krumme og forslidte Skikkelse, der gik og nussed om i den skjæve Gaard dernede ved den sivgroede og tottede Egn. Nu kunde han allerede begynde at skimte Hjemmets Plads i Landskabet; derude hvor en blaa Dis sløred de langelige Bakkedrag, dér var det, ja!

En halv Mils Vej fra Hjemmet kom en luvslidt Skikkelse over Lyngen. Visti kjendte ham i lang Afstand; det var Rævling-Søren; han var meget gammel nu, han maatte uafladelig tørre det ene Øje, der sammen med Kinden var trukken skjæv i en Rørelse. Ellers var Søren ikke meget forandret. — Han kjendte straks Visti og sa: „Ih Goddav, Visti! D u er bleven en grumme stavelired Kaal, siden v i saa hveranner sidst! — —

Nu, hvordan staar saa æ Avl inde i Groland? — D ø r der mange derinde?" Begravelser havde jo altid været Rævling-Sørens Lidenskab. —

„Ja, for var det sig saadan, a vidst det, saa skuld a saa gjerne skaffe en Krans ivissomda. Nu begynder Rævlingbærrene jo at sværtes. — Saa skal d u nu hjem til æ Faars Begravels?" Søren talte om sligt som om en Hverdags-Forretning.

„Der vil komme mange Mennesker. Han var en jævnhen god bitte Mand. Men han var ett altid lige god ved sig selv for en anden jen at tykk."

„Hvad mener du med det, Søren?" spurgte Visti.

„Ja, du kjender vel nok di Faar. Han blev jo saadan lovlig haard til æ Dram mod æ Sidsten; og det kunde æ Gaard jo ett wal svare til, og Niels Peter da halvmindre. — Men d e t skuld a jo ett gaa og flegre om, naar Sønnen hører paa det."

Det var, som om én havde givet Visti et Stød i Hjærtet. Aldrig nogen Sinde havde han hørt d e t før, at hans Far drak.

„Har du d e t fra fremmede, eller hvad grunder du det paa," sa Visti i en kjendelig ophidset Tone.

„Te din Far vild ta Drammene for store? Det vidste da alle Mennesker. Tho enhver har jo s i n Svaghed. Ingen skal gjøre sig til over en anden. Helsen vilde de jo sige, te det tog saamøj farlig til det sidste Aars Tid. Han har jo altid haft svær ved at faa det Krumm Renter ud. Saa

gav hun det i Rettens Haand, æ Kjælling, og h a n blev udpantet. Det tog han sig nok saa møj brølnær. Siden har de tit set ham svirend. Og saadan var han da ogsaa den Dag — det forstaar sig selv — da han kjørte aa æ Land med æ Skakharv."

„Hvad er det for en Historie?" Visti hørte med større og større Forbavselse.

„Naa, du ved heller ett det! Da har æ Beskrywels saa gal været i Aviserne. Jow — det var saamænd Niels Peter — han kjørte ad æ Mark med æ Skakharv. Og det var nu ett en Tid at kjøre ad æ Mark paa, for Kornet v a r saaet og Solen ett kommen, og Søndag var det oven i Handelen. Men Niels Peter var nu bleven ved æ Bid; dér skuld afensires; og saa skakked han over tre Kirkesogne! Det var en streng Hyr for æ sølle Øghøvder!"

„A skulde snart tro, te du drev Løjer med mig," sa Visti.

„Ja, men det, *a* siger, det skal nok sæd! Han begynd saa møj forstandig paa jer e g e n Mark, men saa lod han den skjære, ind i Korn og ud af Korn; tho de kund jo slaw ham; og han var kommen over et stort Stykke Hede og en gammel Mose med aabne Skotørvgrave — te Gud Fader fri og bewaar wos naadig wal, te æ Mand heller æ Hejst ett var bleven hiel maskerired! Men da han naaet Halm Bæk — den kund han iløwle ett faa æ Helmisser over; der blev han saa tavn af Kirkefolkene. Se, da var det endlemaal, te det gik op for æ Naboer, te det vis var bløwen skidt med Niels Peter."

Visti forlod den gamle Flegremund med dybt nedbøjet Sind.

I Fødegaarden fandt han alt mærket af den sædvanlige forvirrede Gildes-Travlhed for at faa Maden færdig. Piger med hvidt Forklæde kom ud til Brønden efter Vand og raabte kaadt op til Kogekonen. — En af Skafferne kom frem i Gangdøren og larmed om, at Visti endelig maatte komme ind og faa en Dram og en Bid Brød. De

kunde ikke tænke sig, at man havde andet i Tanker end Mad. Visti søgte af Vejen for at være i Fred.

Han gik gjennem Vesterporten og udenom Gaarden. Her og der var en Væg falden ind til Svinene og atter forsøgt erstattet med nogle raadne Fjæl; Lugerne hang paa eet Hængsel eller laa og raadned i Skræppebusken ved Murens Syld. Taget var flænget af Storm og Rotter; her og der var en Sæddækker eller en Møggreb drevet ind mellem de blottede Lægter for at holde paa Resterne. „Stakkels Far!" sukked Visti. „Tog det saadan helt Magten fra dig!" — Visti gik atter i n d i Gaarden.

Faderens Lig var efter Egnens Skik sat hen i Laden — næsten som noget mindre væsentligt. Sammen med Skabe og Dragkister var det bleven „ryddet ud" af Storstuen for at de fremmede kunde faa Plads til at tygge. Visti syntes forresten, at hans Far her havde faaet den bedste Plads, man kunde ønske ham, her hvor han havde gaaet og virmet i Sommertravlhed eller skuttet sig forfrøsen, naar Sneen jog om Skorstenene. Laddene og Hjallene rakte fra alle Sider deres Straa og Vipper ned imod ham, som vilde de gi deres Husbond en Krans med i Døden, men kun havde formaaet at række den halve Vej, og da ingen tog imod, var det hele bleven hængende der i Luften over hans Hoved. En Svale fløj ind ad en knust Rude, hen over Hanebjælkerne, hvor den vendte i et hvidt Glimt og trak med et skarpt Skrig samme Vej ud igjen — som et Il-Bud fra Evigheden. Visti gik op til Faderens Hoved. Saa snart han havde rørt ved hans kolde, indsunkne Kind, sprang alle hans Graads Vældkilder op at rinde med en ubetvingelig Magt; saadan græder man kun, naar enhver Bro er afbrudt. Paa disse Bølger af Hulken, der rysted hans Legeme, begyndte Visti at tale stille og nænsomt til den døde, hvis grove Hænder, som Arbejdet forlængst havde tvunget saa stærkt af Led, at de ikke ret kunde lukkes mere, var kejtet føjet om en Salmebog. Visti hvisked med bævende Mund:

„Haar a syndet imod dig, Far! Skulde a være kommen noget før hjem til dig? Nu er det i hvert Fald for sent for o s to at snakke om d e t. Og hvis a var kommen — k u n d a ha hjulpen dig? Vilde du ha taget imod min Hjælp?"

Han kom til at tænke paa, at ligesom han nu stod

og talte over en Afgrund, saadan havde han altid gjort ogsaa i Faderens levende Live. Hvad var det for Magter, som vilde, at to Mennesker af samme Kød og Blod, som tørsted efter at kjende hinandens inderste Væsen, dog aldrig rigtig kunde naa det? De fleste Mennesker — de gik med deres Skatte som inde i en Sten; man hamred paa Stenen og hørte det klinge, men hverken de selv eller andre kunde komme ind til Skatten. Saadan havde h a n haft det med sin Far, der nu laa her under disse hængende Vipper og vented paa den sidste Haandsrækning. Hvad Mening var der i at gi os Skatte, som vi ikke kunde løfte? Hvorfor forene to Skæbner, naar de aldrig maatte naa ind til hinandens Forstaaelse? Det var, som om Visti saa det hele først nu i sit rette Lys: Faderens Liv havde været en bestandig Skuen tilbage imod Hustruens Grav; Visti, der aldrig rigtig havde kjendt denne Mor, havde sine unge Øjne fremadrettet. Men to Mennesker, der ser til modsat Kant, kan ikke ret længe følges ad. Visti hvisked endnu tættere Faderens Øre:

— „A tyt jo ogsaa, a maatt ha Lov til at tænke en bitte Krumm paa mig selv; a ment jo, a haaj en bitte Gjerning at gjøre foruden at være min Fars Søn. Men det kan jo være, te det kun var min Vigtighed. Saa vil a bede dig om Forladelse, Far!" — Endnu en Gang la han sin Haandbag imod Faderens indsunkne Kind; men Graaden sprængte nu alle Dæmninger, saa han maatte anvende hele sin Viljestyrke for ikke at henlede andres utidige Opmærksomhed paa sig og sin Sorg.

Ligfølgets Deltagere begyndte at draabe sammen. Gaarden var snart en surrende Kube med Vogne og Folk. Visti kjendte dem alle og tog mod enhvers dvælende Haandtryk, hvori Tavsheden talte. Ogsaa Farbror Palle kom lille og stille hen, hvor Visti stod; han var nu en svær gammel Mand, men for lille til at krummes. Haaret var redet sirligt foran Ørene. Tiden havde skaaret dybe Furer ved Næseroden. Han tog Stumppiben af Munden, rakte ham sin lille benede Haand uden Ord; men som han skulde slippe, drejed han sine smaa ubestemmelige Øjne fra Visti og om mod Ladelugen, hvor Broderen laa; i det samme brast han i Gjaad. I denne lille ordløse uvilkaarlige Drejning var det, som Visti saa hele sin Fars Liv.

Visti gik længere ind i Gaardvinklen for at være lidt ene. Her stod han og saa ud over de forsamlede. Det havde aldrig slaaet ham som i Dag, hvilken mægtig Forskjel, der var mellem disse Hedeslidere her og saa Folkene ovre, hvor han nu tjente. Her saa man ikke en eneste Mave, ingen Hudvalker og ingen Dobbelthager; idet mindste ikke hos Mændene. Alt var her omsat i Nytte; Sener, Marv, Knokler. Mændene var som skaarne ud af deres sandede Jorder. I deres Ansigt og Legemsbygning syntes de at gjemme en sørgmodig Fortælling om deres endeløse Kamp for Føden. Der var ikke et Savn, de ikke havde prøvet, ikke en Anstrengelse, de var gaaet af Vejen for; men deres Sind var fuldt af Overbærenhed og Skjælmeri. Om Søndagen maalte de Kirkestien med kjønrøgssværtede Træsko, men de søgne Dage var et eneste Brydetag med Skæbnen og den karrige Jord.

Da det rygtedes, at Visti vilde sige nogle Ord ved sin Fars Kiste, var Loen i et Nu fyldt med Hoved ved Hoved: Visti gik hen til Faderens Hovedgjærde og begyndte med skjælvende Mæle: „A er jo ett meget vant til at tale, men a tykkes, a maa sige et Par smaa Ord, inden vi bærer min Far ud af den her gamle Gaard, hvor han har gaaet Skjel om Skjel med de fleste af jer snart i al hans Tid. I kjender ham jo snart ligesaa godt som a selv; hans meste Liv blev jo — som da enhver Bondes — ført for aabne Luger. Han hørte til dem, der ikke holdt af at sidde i Bænkkrogen mer end haardt nødvendigt. Det Skudsmaal er a vis paa, I vil bestyrke mig i at gi ham, te han var en ualmindelig biel og stræbsom Mand. Ja, a maa sige, a har næsten aldrig truffen saa flittigt et Menneske; de Dage, han har ligget ledig, et snart talte. Saa fter det burde han jo have været en baade velholden og eykkelig Mand. Men ingen af Delene var han jo, Gud lbedre det. I Dag tykkes a, hans Ansigt for første Gang har den Fred over sig, som a kunde ha undt ham, mens han leved. Nu staar vel ingen selv helt for den Lykk, han skal ha. Men naar a skal forklare mig, hvorfor min Far aldrig naaed at blive et lykkeligt Menneske, en Mand, der var glad ved sin Gjerning, saa kan a vanskelig finde anden Forklaring end den, te han savned enhver Plan saavel for hans Liv som for hans Sliden;

det er det, a tykkes, *a* har lært, saa ung a er, siden a kom her hjemmefra, te der kan ingen Lykke eksistere her paa Jorden uden Plan; nej, vi maa ha et Maal, som vi sigter efter; har vi ett det, saa kan det ring hjælp, alt det, vi bjærge ved, for saa holder vi os ett opp' iløwle. Arbejde uden Plan, det er ett fri Mands Syssel, nej, det er Slaveri. Og det kan der aldrig komme nogen Glæde ud af. Men det er det tungeste, der kan bydes et Menneske, — at vanke sit Liv hen i et Arbejde, der ikke kan kaste mindste Glæde af sig. Derfra stammer alle de krogede Rygge, — fra et Arbejde, som vi gjorde uden Glæde. —

Men det kund jo vel se ud til, som a vilde staa her og hovmode mig over min Far, men det er saa langt fra som vel muligt. A vilde kuns gjerne te I, der har kjendt os begge to, skulde forstaa, hvorfor a tyt, te a maatte rejse ud og blive klar over mig selv, saa a ett skulde komme til at leve det samme glædesløse Liv, som min stakkels Far. Og det tror a, te a er ved at komme efter.

Og hermed: Fred være med ham, den ærlige Slider, der er gaaet træt her i denne skjæve Gaard! Han brød mange knoldede Kjær og stenede Heder her rundenom. For at tale med Job: „Nu vil alle hans Plovfurer græde!“

Saa bar de Niels Peter ud af hans halmfyldte Lo, idet de omhyggelig sørged for, at Fødderne kom først ud. Harpiksen i de friske Fyrreplanker prikked de bærende i Næsen, Kjønrøgen i det sorte Kistelaag gnistred som Rimfrost i den stærke Sol, da de bragte den slingrende Kiste med den lille spinkle Niels Peter til Sæde paa Ligvognen.

Begravelsesnatten trak et Guds Vejrlo hen over Egnen. Hagl som Dueæg dundred paa Taget og kom gjennem Skorstenen helt ind over Frammersgulvet. Lynet splittede hvert Øjeblik Mørket udenfor Vistis Vindue i Fødegaarden. Pigers og Karles Træsko begyndte en forvirret Skramlen over Teglstensgulvet inde i Dagligstuen.

„Aa, vil du da ett af Sengen, Visti? Møllen brænder!“ sa en rystende Kvindestemme.

Møllen kunde ikke ses fra Vistis Vinduer. I et Sæt var han ude af Sengen og fik Klæderne paa i en Fart. Han kom ud i Østerporten, hvor man kunde staa i Læ for Regnen og Haglene. Væggene inde i Porten var aldeles gyldne af det stærke Brandskjær. Jo, der brændte det, hans Barndoms Æventyr! Luerne havde allerede omspændt det hele og løb som fantastiske Uhyrer op og ned ad Spaantaget; det braged og hvæsed som et helt Fyrværkeri. Lægterne i det omgivende Stakit saas klarere end ved højlys Dag. Synet var af en gysende Skjønhed. Det var, som om en Jættekvinde havde slaaet sit vilde fodside Haar ned om sig; Stakittet var hendes Redekam, hvorigjennem hun trak Lokkerne med hørlige Smæld. Saadan blev hun ved at hegle sine Flammelokker, vildere og vildere, til Kammens Tænder gik i Brand med Haaret. — Midt i alle Smaabragene lød et drønende Skrald. Visti vidste Besked. Det var de store Kværnsten, der fra Mellemloftet sank søndrende ned gjennem smaat og stort. Lidt efter begyndte Vingerne at gaa rundt. Under den første Del af Branden havde deres strittende Arme gjort et højst tragisk Indtryk, — man kom til at tænke paa en Stymper, til hvem der er raabt: Hænderne op! mens han plyndres. Nu begyndte Vingerne at liste af Sted, som kunde de ikke holde Pinen ud længere, først langsomt, siden hurtigere og hurtigere, indtil de svang med vanvittig Hast inde i deres egen fortærende Blæst af Helvedesluer. Visti var stukket i Rend op imod Branden. Han var ikke længe om at naa Møllebakken. Pladsen var fuld af Mennesker, hvis Ansigter var spøgelseagtig belyste af det vældige Baal. Det var mest Folk fra Begravelsen i Gaar. En Del havde i Jaghasten trukket Kisteklæderne paa. De blev nu ikke standed allerbedst. Pladsen laa strøet med Mel og Klid fra de halvbrændte Møllesække, som man ved Brandens Begyndelse havde kastet ud fra Lugerne. Folk kunde nu ikke la være at gaa omkring og lette Sækkene, om ikke de skulde finde deres egne Forbogstaver; men den regnvædede Mel havde en svær Lyst til at indgaa Forbindelse med de sorte Vadmelsfrakker, der damped synligt i den stærke Hede efter Tordenregnen.

Da Vingerne begyndte at dreje, stod alle Mand stille i et Forbavselsesraab. Mens Farten tiltog, dryssed Ild-Pinde

og glødende Sejlstumper ned til alle Kanter, indtil selve de vældige Vinger rutschede løs og begyndte at slingre.

„Aa, vár jer endda derhenne!“ raabte Mølleren gjennem Braget; i det samme slængtes Vingerne ud over Agrene som et Par brugte Tændstikker.

Luerne fra dette Barndomsminde blev ved at flunke over Vistis Øjestene længe efter, at han var kommen hjem og i Seng.

Visti var nu Forkarl paa Tidselbjærg paa tredje Aar. Alting lykkedes for ham ude og inde. Hestene blomred af Havrerøgt. Folk standsed paa Stierne i Forbifarten, tog Piben af Munden og nikked med Kjenderens smaa betydningsfulde Nik ud over de gulnende Agre.

„Det er da no' brølskjøn Byg, Jørgen har i Aar. Det er dæwlenmæ en Knag, den bitte Vistimand.“

Det ligned ikke Jørgen at rose meget; Visti forlangte heller ikke Ros; men paa Jørgens snurrige indirekte Maade kunde han ikke altid holde sin Ros inde. Saaledes sa han i Vistis og mange andres Overværelse en Markedsdag, da han havde afhændet 40 Stude:

„De andre Aar har a knap kunnet faa Raad te saa meget som en Skjorte, i Dag har a kjøbt mig et Par nye Støvler; det er Dæwlen stjærne mig endda Bevis paa Fremgang i Bedriften. — Skal vi gaa ind og ta os en halv Kop, Visti!“

Og mellem Klynger af Proprietærer gik Jørgen ind i Beværtningen for at nyde en Gjenstand med sin Forkarl. Visti vilde ikke ha undværet det Øjeblik for en 500 Kr.-Seddel. — Men det forstaar sig, en Gang imellem maatte der tages til Rams med den gamle, om en skulde nære sig ved ham. Men han fandt sig ogsaa i at blive sat til Vægs, naar det skete med Forstand.

En Dag kom der Hestehandlere til Gaarden, et Par vævre, tykvommede Personer med Æbleskive-Ansigter og Pølsehalse. Andenkarlen havde faaet Ordre til at trække et Dyr ud af Stalden, det var en stor, sværlemmet, blommet

Hest, der tramped Stenene paa lodne Koder, og med et fint Rynkespil om de bløde Næsebor.

Prangerne trilled og hopped som Fjerbolde rundt om Dyret og følte det snart oppe, snart nede, mens deres Dobbelthager dirred i Snydelyst og Handelsfeber.

„Naa, maa vi saa høre din Pris!" sa den ene og knipsed med strakt Dobbelthage et Haar af Vesten højt oppe.

Da kom Visti med rynkede Bryn ud af Stalddøren, nærmed sig Husbonden og spurgte:

„Sælger du den brune?"

Jørgen drejed sig gjentagende for at ha Ryggen til Spørgeren saa længe som muligt.

„A spørger dig om, om den brune skal sælges?" gjentog Visti med stort Eftertryk paa Ordene, idet han nu var kommen foran Jørgen.

„Det ved a ett. Det kommer vel an paa Omstændighederne."

Den brune var Vistis Yndlingsdyr; han traadte endnu et Skridt ind imod Jørgen og sa:

„Den brune maa du ett skille Gaarden af med; hende er det ett til at undvære i Bedriften. Som Arbejdsøg er hun a l j e n ligesaa meget værd som t o af de andre. Skal vi nu til at brække det Stykke Sprakjord derovre i Ultong Eng, saa er det nok værd at ha et Dyr i sit Værge, der kan stind en Skagl. Martha vil da ogsaa blive ude af sig selv, naar h u n kommer hjem og hører, te den brune skal af Gaarden," føjed Visti til med tydeligt Forsøg paa at lokke blødere Toner af Fløjten.

„Er Øget min, heller er'et jers," hvæsed Jørgen ham ind i Ansigtet med sin vante Krasbørstighed.

„Ja, nu har a prøvet paa at forklare dig m i n Mening. Resten kan der jo snakkes om siden," sa Visti og gik skjælvende af sin nødtvungne Fægtning tilbage til Stalden.

Prangerne søgte endnu en Gang at faa Hesten fal; men faa Sekunder efter klapred den brune tilbage til Baasen.

„Naa, saa æ Hejst war nok iløwle ett din n e j e n!" ærted den ivrigste af Prangerne, da Byttet forsvandt bag Stalddøren.

Men nu var Jørgen bleven gal, og han havde allerede besluttet ikke at handle med „saadanne Landløbere". An-

denkarlen havde dog i sin Iver trukket næste Plag frem. Den ene Pranger-Tykkert tumled forpustet og lavbenet henne ved dens Mule for at faa den til at spærre Gabet op. Som han stod saadan og bødled med sine Glugger dybt i Plagens Hals, siger Jørgen til Kammeraten, der ved denne Undersøgelse havde holdt sig passiv:

„Nu skulde du gaa hen og kikk den under Halen, saa kunde I maaskesig ha den Plasir at se hinanden!"

Nu blev han snurre-ond. Et Øjeblik efter steg de til Vogns uden at ha været inviteret ind. Vognens smaa Hjul stented over Stenbroen, mens de skuffede Prangere klemte hinanden armtykke Valker i Rygstykkerne for at albue sig til Plads i samme Agestol.

Det var i de Dage, da hele Sognet var en kogende Kjedel i Anledning af det forestaaende Kommunevalg. Visti havde været kjørende op til Landhandleren efter Kraftfoder. Jørgen var taget med for at afgjøre en Kornhandel.

Butikken var fuld af Folk, der hang over Disken, drak Bjedskdramme og politisered om det forestaaende Valg. Sjællænderens Parti var tilsyneladende i stort Flertal. Lystigheden dæmpedes noget, da Jørgen traadte ind; dog kun et Øjeblik, saa begyndte det at hagle ned over ham med Spydigheder og nærgaaende Spørgsmaal. Jørgen bed igjen, men han var øjensynlig i Dag i slet Lune, lod sig tirre til altfor voldsomme Udfald mod Ytringer, der var det rene Pjank.

Da Modstanderne mærked, hvor lidt der i Dag skulde til for at faa ham ud af Ligevægt, blev de endnu mere nærgaaende og koldhøgne. En af de frækkeste i Butikken var Skrædder-Peiter, den samme som i sin Tid havde taget mod hans Godgjørenhed, men siden var bleven en lidenskabelig Tilhænger af Sjællænderen. I hans Ungdom havde han bekjendt sig til Mormonismen; efter at ha avlet et Par Børn ved to forskjellige Mødre og indledet Forholdet til en tredje fandt han dog denne Form for Religion lidt for kostbar til hans Hartkorn og hjalp sig nu i mange

Aar med samme nødtørftige Maal af Religiøsitet som andre Skræddere, indtil Jakob Sjællænders kjærlighedsfulde Forkyndelse atter havde virket som en Tændstik paa hans dialektiske Gemyts let antændelige Tønder.

Skrædderen gik nu lidt foran de øvrige, rejste sig op paa Klumpfoden for rigtig at vise sit Mod og sa med haanske Sideblik:

„Naa, Jørgen, hvem skal vi saa ha til Sogneraadsformand?"

Jørgen svared uden at ta Piben af Munden:

„A tykkes, vi skuld blive enige om at stemme paa æ Skræjjer, saa fik æ Staakler gode Kaar. Men saa maa du sgu love at holde din Sti ren for Mormons Lære; for den var i sin Tid en slem Tyngsel paa den her Kommune."

Nu sank Skrædderens Klumpfod atter ned til en spids Vinkel, mens Ven og Fjende fik sig et billigt Grin. — Men nu skød Byens Grovsmed, en sodet Atlet paa tre Alen, med Lemmer som Egebul og lange Haar ud af Næseborerne, sig ud af Flokken og sa:

„Skrædderen er en Praashæl, som det er en let Sag at komme oven paa; lad h a m hold hans Kief i! Men det er dig, bitte Jørgen, vi skulde snakke lidt med." — Og nu rejste Smeden den stærkeste Anklage mod Jørgen Tidselbjærgs mere end tyveaarige Kommunestyre; det var ikke en Kritik af enkelte Punkter, men det var en skaanselsløs Fordømmelse af hele Systemet, smaat og stort, ført med en saa tungefærdig Kraft og en saa ubehersket Voldsomhed, at Jørgen næsten følte det som en korporlig Overlast.

Jørgens Gjensvar havde ikke hans gamle braaddede Karakter.

Han svared lidt til en Side: „En skuld næsten tro, te du vild insinuere, te a haaj tagen af Kassen."

„Nej," svarede Smeden med samme Heftighed. „En hæderlig Mand har du været. Men det er ogsaa snart det eneste gode, a kan sige om dig."

De andre, der saa, at Løven mattedes, fik nu ogsaa Mod til et Fremstød. En sa: „Du har sat Skjærm op mod æ Sjællænder, men naar han nu bliver vor Formand, saa tykkes a næsten, du er nødt til at skulle ha det udvidet til hele Sognet."

„Aa, I skal ett lav jer saa høje i Sædet. I kan Dæwlen stjærne mæ ett gjennemføre hans Valg, saa gjerne I

ogsaa vild. Endnu regjeres Sognet ikke af hverken Skræddere eller Grovsmede."

„Gu kan vi føre hans Valg igjennem, ogsaa d e t som en Maarkat," svared en anden, „for den Sags Skyld kan du godt gaa hen og bestille dine Brædder straks."

Disse og lignende Udtryk raabtes nu fra alle Sider. Butikken var som en kogende Gryde af Raaben og Haanen og Træskoskramlen. Jørgens Harme og Trods tiltog ved Synet af de andres irriterende Selvsikkerhed. „Hvad maa det koste, Jørgen, te vi skal sætte hans Valg igjennem; tør du sætte noget ind paa det!" raabte man ind i Ansigtet paa ham.

Jørgen var nu hvidglødende af Ophidselse; han greb en stor Dunk, der stod foran ham, og mens hans Ansigtsfarve skifted i rødt og hvidt, skreg han ud over dem:

„Den Dag, da I gjør Sjællænderen til Formand i mit Sted, da skal a aldrig sætte mine Fødder udenfor min Sovekammerdør. Gjør a det, maa enhver gjør ved m æ, som a nu gjør ved d æ!" Med disse Ord huggede Jørgen Dunken ned i Disken, saa dens Skaar rasled hen ad Gulvbrædderne. Uden flere Ord skyndte han sig ud til Vognen, der vented foran Døren.

Visti, der med de pinligste Følelser havde overværet denne Scene, turde ikke ret tale til sin Husbond under den første Del af Hjemturen. Da ingen havde sagt et Muk i det meste af en halv Time, ytred Visti stille: „Det v a r endda nogen strenge Ord, du gik ud af Butiksdøren med."

„Ett strengere end a agter at staa ved dem!" svared Jørgen saa hvast, at det afskar al Fortsættelse.

Der havde aldrig været set Mage til Valgdeltagelse der i Sognene, som da der skulde træffes Afgjørelse mellem Jørgen Tidselbjærg og Jakob Sjællænder. Hen imod Aften var Resultatet givet: Knap $^1/_3$ af Stemmerne var falden paa Tidselbjærgmanden.

Jakob Sjællænder blev hyldet som en Imperator. De ældre gik i Procession lige igjennem Skidtet og Ajledammene op for hans Dør, hvor de gav ham Hurra efter

Hurra. Ungdommen afbrændte Kinesere og Knaldhætter. Jakobs Kone — der forøvrigt ikke var nogen anden end Mejersken fra Tidselbjærg — bød Forsamlingen ind paa Rødgrød, ved hvilken de sang et Utal af Sangbogsnumre, begyndte med:

„Har Haand du lagt paa Herrens Plov,
da se dig ej tilbage — —"

og slutted med:

„Vi, vi, vi er fro,
blandt Blomster vi bo,
og altid paa Lykken vi tro."

Da var Klokken over Midnat.

Den slagne Jørgen Tidselbjærg var kommen hjem ud paa Aftenen med et helt forstyrret Udseende. Ingen voved at gjøre ham noget Spørgsmaal. Resultatet stod tydelig nok at læse paa hans Ansigt. Han var straks gaaet ind i Sovekamret og havde lukket Døren fast efter sig. Dagen efter blev han liggende i Sengen. Martha voved sig ind med det Spørgsmaal, om han var syg, om han ikke vilde op eller i det mindste ha noget at spise? Men hun blev vist ud paa en Maade, der fritog hende for flere Spørgsmaal den Dag. Endnu tredje Døgn fik hun paa fornyede Henstillinger kun det Svar: „A er træt, lad mig ligge!" — Men Martha, der kjendte Faderens Natur, havde sidste Gang i al Tavshed sat et Fad Smørrebrød og en Kande Mælk saa nær hen til ham, at han kunde naa det fra Sengen, og da hun lidt senere titted gjennem Paneldørens Kighul, saa hun, at hver Krumme var spist. — Derefter satte hun regelmæssig Mad ind ved Husets sædvanlige Maaltider og indretted ogsaa paa anden Vis Faderens Rum som et Sygeværelse.

Da der saadan var gaaet otte Dage, uden at Jørgen gjorde mindste Tegn til at forandre Levemaade, voved Martha det Spørgsmaal, om de ikke skulde hente Doktor. Faderen saa paa hende med et næsten vildt Raseri og svared:

„Er der andre her i Huset, der trænger til Doktor. For *a* trænger Dævlen stjærne mig bare til at ha Ro!"

Saa lod Martha i lange Tider atter som ingenting, sørged bare for i Stilhed, at han ikke savned noget; satte endogsaa en Klokke ind paa Stolen til ham, saa han kunde kalde, naar han vilde hende noget. I Begyndelsen rørte han den ikke. Siden ringled og skringled det hvert Øjeblik. — — Da der var gaaet en Maanedstid, bad han om Avisen. Den snilde Martha, der havde forudset dette Øjeblik, kom hivende med alle Aviserne for sidste Maaned.

„Hov, hov!" sa Jørgen og saa op med et Smil, det første, Martha havde set paa hans Ansigt, siden han havde valgt denne frivillige Barselseng.

En Dag forlangte han at tale med Visti. Forinden denne gik ind, havde Martha instrueret ham om endelig ikke at opfordre ham til at staa op, da det bare vilde bestyrke ham i at blive liggende.

De fik en lang Forhandling om Bedriften, om Salg af Kreaturer og Kjøb af Kunstgjødning o. s. v. — Tilsidst sa Jørgen: „Hvis du kan faa æ Skillinger til at slaa til, saa gaa ned til Palles, dér staar en Tyrekalv, som „de anner" (dermed mentes Sjællænderpartiet) har haft Øjnene paa til deres Kreaturforening. Du maa gjærne gi 500 Kroner for den — men du maa jo ogsaa gi mindre! Og saa een Ting til: Hvis Gaarden bliver krævet for sin Kommuneskat (den forfalder i æ Daw), saa skal du nægte at betale den. Vil de ha den, kan de la os pante." — Visti var behagelig berørt af Ordet: os. Lod ellers som ingenting, men besørged prompte Husbondens Ordre med Tyrekalven. Da Sjællænderen nogle Dage efter indfandt sig hos Palle, blev han meget skuffet over, at Dyret var solgt. „Du havde jo næsten lovet mig den," sa han og saa stift paa Palle, der hørte til „Vennerne". „Det haaj a godnok, men a fik her javn 400 Kr. for den." „400 Kr., pyh! Vi vilde ha givet mindst 1000!"

— — —

Det kunde jo ikke være andet, end at Jørgen nu og da laa og blev lang ved Tiden. Det godted ham altid saa inderlig, naar nogen vilde tale med ham om at staa op. Men Martha, der vidste, hvor det næred hans Orm, sa til hans store Ærgrelse aldrig noget i den Retning.

„Hvorfor siger du aldrig nogen Ting til mig," sa han en Dag, da hun havde sat Middagsmaden ved hans Seng.

„Siger a ett nøj til dig! Ja, tho hvad skuld a sige."

„Du kunde da gjerne sige en eller anden Ting til mig. Altid saa stønsk!"

„Saa har a det vel ett efter fremmede," svared Martha og slog med Nakken, mens hun trak Døren i.

Saadan gik dette Aar til Ende. Jørgen fremtured i sin Trods mod al sund Fornuft. Visti tog sig af Gaardens Sager i stort som i smaat. Ud paa Vinteren opdaged imidlertid de, der kjendte Visti bedst, at der var foregaaet en Forandring med ham. Daglejerne stak Hovederne sammen og gjorde sig deres egne Spekulationer. — Der var fandenmæ noget i Vejen med gotten Svend af en Slags, hvad saa det var. Det var aldrig hændet før, at man ikke kunde faa et ordentligt Godmorgen af Visti, uden at Næsen skulde drejes om mod Stalddøren og Spyttet blive surt i Mundkrogene. Det var jo nok Martha, der havde slaaet ham de Krøller paa Næsen, for de to — de havde nu mere sammen end saadan i det jævne, det turde de bande rent paa. Men det var maaske ikke saa lige en Sag at faa det bogstaveret, for nok var Visti en værend Ka'l, men Jørgens Datter var justement heller ett nemt at ta Bagsko op paa; hun var dænenmæ myndig for hendes Trøje! Hun havde Faderens Natur paa mere end een Maade. — Lige meget nu med det: men te der var kommen Hjanker i æ Kaal der paa Lag — med andre Ord: noget alvorligt i Vejen med Visti — det kunde en misæl se uden at ta sin Bedstemors Briller paa. — —

Saadan snakked indbyrdes Gaardens Folk, og den jævne Mand har altid vist Talent for at aflæse Elskovens Barometerstand. Heller ikke i dette Tilfælde var det hen i Vejret. Der var virkelig kommen en alvorlig Kurre paa den Traad, der hidtil havde sammenbundet de to unge Mennesker. Og Skylden var Marthas.

Magister Ole Sig var stadig vedbleven med at komme der paa Egnen; sit Tilhold havde han paa Bekjendtskabets Vegne hos Jakob Sjællænder; men han kjeded sig lumsk i Jakobs højtidelige Omgivelser og strejfed ikke saa lidt ud uden at ta Hensyn til, om han kom til at omgaas Folk, der var Jakobs Modsætninger, ja det syntes næsten, som om han med Forkjærlighed opsøgte disse. Saadan var han ogsaa kommen til at tale med Visti. Bekjendtskabet stammed fra, at han var kommen op at kjøre med ham en

Dag, han havde været ved Møllen. Sig havde straks faaet Interesse for denne livlige og oplyste Bondekarl, havde aflagt ham korte Besøg paa Tidselbjærg, havde siden staaet i Brevveksling med ham og laant ham Bøger om Tidens Spørgsmaal, mest om Vistis og da forresten ogsaa Sigs Yndlingsemne Udviklingslæren.

Saadan var Visti bleven Anledning til, at Sig i denne Vinter var kommen til at holde tre Foredrag om Darwinismen i Grundtvigianernes og Jakob Sjællænders Forsamlingshus. Jakob havde givet sin Tilladelse dels for Bekjendtskabets Skyld, dels fordi han ikke anede, hvad Darwinisme var. Efter det første Foredrag saaes det tydeligt, at det trak op til Skandale. Ole Sig var en glødende Apostel for den store Englænder; han stak intet under Stol; tværtimod, i sit ungdommelige Overmod tilspidsed han Sagen og kasted en Handske til adskillige af de troendes mest fundamentale Dogmer. Midt i andet Foredrag rejste en Del af Egnens Spidser sig demonstrativt op fra Bænkene og gik ud af Salen. — Sjællænderen maatte op paa Talerstolen og fralægge sig Ansvaret; det havde han aldrig troet om Sig, at han saa aabenbar vilde saare Guds Børns helligste Følelser. Han maatte, hvor ondt det gjorde ham — her hvor Talen var om en Søn af een af hans bedste Venner — forbyde ham at fortsætte. — Som sædvanlig ved saadanne Lejligheder delte Forsamlingen sig i to Partier; der blev forlangt Afstemning. Og da nu de ældste og ondeste i Sulet var gaaet deres Vej, blev der alligevel et knebent Flertal for, at Sig skulde fortsætte, og han gjorde det, som han havde begyndt.

Visti og da især Martha var rigtig i deres Es. Marthas Slægtsblod rørte sig og tog det kraftigste Parti for Radikalisten. Hun lod sig præsentere for ham, bad ham om at besøge dem paa Tidselbjærg. Sig var en vittig og slagfærdig Mand, og h u n la ingen Dølgsmaal paa, at hun var charmeret i ham. Da det førte til Brud med Sjællænderen, var det ikke vanskeligt at opnaa Jørgen Tidselbjærgs Tilladelse til, at Sig blev indkvarteret paa Tidselbjærg, saalænge han endnu opholdt sig paa Egnen. Sig var alt andet end uimodtagelig for kvindelig Opmærksomhed; han sad og talte ud over Aftenen med Martha, efter at alle andre var gaaet i Seng; imellem gik de ud sammen, kort sagt, det saa virkelig ud til allehaande. Da saa Visti kræ-

ved Martha til Regnskab, og hun — som den der ikke havde det reneste Mel i Posen — blev vrippen, ja endogsaa bad ham passe sig selv og ikke blande sig i hendes Sager — kom Bruddet som af sig selv.

En Dag stod saa Visti nedbøjet i Jørgens Kammer og bad om at blive løst fra sin Tjeneste.

Jørgen slog Haanden i sit Sengebaand, løfted sig stødvis op og saa uforstaaende paa sin Forkarl.

„Løse dig fra din Tjeneste? Ih, hvorfor endda det?"

„Jow, a kan se, te a kan ett passe min Stilling herefter med den Samvittighedsfuldhed, som du og dine kan gjøre Fordring paa. Resten kan a ett vel sige dig."

Jørgen havde først den Tanke at byde ham mere i Løn, men derved kunde Visti let faa den Opfattelse, at han var uundværlig. — Snart faldt han naturlig ind i sin vante Tone og sa: „A plejer ett at holde paa Folk, der ett bryder sig om at være i mit Brød. Rejs du, naar du vil, Farlil!" — Derpaa sank Jørgen atter ned i Puderne med Ansigtet drejet om mod Væggen. Saadan laa han i 8 Dage uden at mæle et Ord til nogen eller røre hverken Bog eller Avis.

Saa kaldte han Martha ind. „Kom her hen!" sa han og saa paa hende med sit hvasseste Blik. „Har der været nøj imell dig og Karlen?"

Martha blev baade rød og bleg, hun forstod godt hendes Fars Fyndsprog. Jørgen blev ved at fiksere hende; han vidste, hans Datter var for stolt til at lyve sig fra noget. „Hvorfor spørger du om det?"

„For det a vil ha no Svar."

„Ja! — A har ligget ved ham hver Nat i det sidste Aar!"

Jørgen skjønned helt vel sin egen Trods i denne stærke Overdrivelse og sa:

„Saa tykkes a, Djævlen stjærne mig, te det var paa Tide, I fik hinanden!"

Det var en Haand udstrakt til at forsone Parterne. Jørgen havde vejet Sagen længe, havde tænkt ved Sørens Skjæbne og fældet hede Taarer ved hans Minde. — Men Marthas Svar bestod i at forlade Stuen. I lang Tid satte hun nu Tjenestepigen til at opvarte ham for selv at fritages for flere nærgaaende Spørgsmaal.

Skiftedagen kom, da Visti og hans Skab skulde kjøres til Stationen.

Marthas første Tanke var at skjule sig ude i Mosen mellem Tørvestakkene. Enden blev dog, at hun stod paa Trappen med sit trodsige Hoved, og Armene over Kors paa Brystet, et Trin over de andre og tilvifted ham et behersket Farvel, tilsyneladende kold og ligeglad.

De sidste Ord, hun sa til ham, da han var stegen op i Agestolen, var disse: „Dit Humbug sidder skjævt; vil du ikke ha det rettet!"

Da Vognen var kjørt, vakled hun over Dørtrinet, en Besvimelse nær. De tre efterfølgende Dage var hun ikke til at kjende for Hulken og Søvnløshed.

Visti havde siddet og bidt paa sin Tunge for at skjule sin Bevægelse. Da han naaed Stationen, sprang han af Vognen og gik hen og tog Afsked med den brune. Han strøg hende længe over de bløde Næsebor; hun søgte i Spøg med sin bevægelige Overlæbe at fange en af Knapperne i hans Overfrakke.

„Vær god ved hende her!" sa han henvendt til Andenkarlen, idet han gav Hesten det sidste Klap.

Da Vognen og den brune vendte for Stationsdøren, uden at h a n havde ved Tømmen, brast al hans Modstand. Graaden taaged hans Øjne, hans Bryst, hans Hjærne. — Men midt i Taagen løfted sig en rank, trodsig Kvinde, der stod med Hænderne over Brystet paa en knudret Trappesten.

Mens Jørgen Tidselbjærg i Vistis Forkarletid næsten havde trukket sig tilbage fra enhver Indblanding i Gaardens Drift, blev Forholdet et ganske andet, saa snart Visti var bleven afløst af N i e l s, den ældste af Børnene, der i de senere Aar havde været ude hos fremmede. Forholdet mellem Jørgen og denne Søn havde aldrig været det bedste; han ansaa ham for mindre begavet, end de andre havde været; at han havde kaldt ham hjem nu, var kun begrundet i Omstændighederne, og Opholdet var ikke fra nogen af Siderne beregnet paa lang Varighed.

Det er ikke nogen nem Sag at styre en større Landejendom fra Sengen, men Jørgen Tidselbjærg udførte Kunststykket. Han havde aldrig været mere spillevende end i denne Tid. Han indlagde et elektrisk Ringeapparat, der havde Forbindelse med alle Gaardens Udhuse, og hvis Strenge løb sammen i hans benede Haand. Han vaagned allerede Kl. 4 om Morgenen og rørte Klokken, saa hele Gaarden rysted; det var Tegnet til at komme ud af Dynerne. Ingen voved at vise sig ved Bordet, før han havde rørt Madknevlen til Nadver eller Middag. Dreng og Andenkarl havde hver deres Signal at rette sig efter; det var tit overordentligt pinligt, naar man nu var forhindret i at efterkomme Ordren og éns Klokke blev ved at ringe Dommerdag, som var der Ildløs. Saa skulde der jo megen Forklaring og mange Smaaløgne til, naar man endelig indfandt sig, inden man havde faaet forklaret Naadigherren, hvad der havde afstedkommet Forsinkelsen. Niels gik hele Dagen med Ryst i Buxerne for den „Helvedes Klokke"; for det var jo aldrig for det Bedste, man skulde kaldes ind til Faderens Seng; han fandt altid noget at morke over, selv om man havde anstrengt sig aldrig saa meget. Han skulde ikke blive gammel her i Fødehjemmet, det skulde han love for! Han havde egentlig mest Lyst til at rende fra det hele straks, saa kunde den gamle Ørn maaske selv komme paa Stagerne og overvaage sin Gaard med Øjnene og ikke med et Ringeapparat. Var det nu en Maner, tænkte Niels, at blive ved at holde Sengen som et dødssygt Menneske, naar man laa der med røde Kinder og fejled ikke den gudskabte Del uden sin egen fordømte Stivsindethed! Han kunde ha Lyst til en Dag at fylde ham Sengen med isende Vand for at prøve, om han ikke saa kunde faa ham til at slænge Benene over Stokken.

Men alt dette tænkte Niels kun naar han var allerlængst fra Faderen, f. Ex. ude i Marken, men saa snart han atter kjørte ind over Hjemmets Stenbro, var hans Trods borte og han selv bange som en Skolepog. — Jørgen havde aldrig haft Respekt for andre end dem, der havde Mod til at betale ham med hans egen Mønt. Niels misted derfor lidt efter lidt ethvert Gran af Selvbestemmelsesret; skulde han et Ærinde i Byen, maatte han pænt ind og spørge Faderen om Forlov; skulde han til Kjøbstaden, ja bare gjøre en Møllekjørsel, maatte han først ha

vidtløftige Forhandlinger med Faderen. At han ikke blev betroet til at gjøre den mindste Handel paa Faderens Vegne er noget, der siger sig selv. — Her viste sig et af de allervanskeligste Punkter: At drive Kreaturhandel eller udtage Tillægsdyr uden at faa Benene af Sengen skulde man anse for omtrent umuligt. Men Jørgen hitted paa Raad. — Han havde til en Begyndelse forsøgt at la Røgteren promenere Kreaturerne foran hans Sovekammervinduer; der kunde han i det mindste se dem; men det var lovlig lidt; kan man ikke faa Haanden paa Dyrets Ryg, kan der ikke skjønnes meget om dets Tilstand eller Værdi. Og Jørgen kløed ligefrem i de krumme Fingre efter at stryge et Høved ad Rygbenet og mærke dets lodne Hud under sine Hænder. — Hoho, nu havde han det; besynderligt at han ikke havde faaet det Indfald før! Øjeblikkelig slog han Kloen i Ringeapparatet. Kort efter skød en halvvoxen Knægt sit fregnede Hoved ind ad Sovekammerdøren.

„Hør, du Kristjan, løs de to mindste Kalve fra dje Bæssing — du ved dem, Slagter Povlsen skuld ha — og træk mig dem herind — altsaa igjennem Dagligstuen — a skal ha følt efter, om de kan hold æ Vægt."

Kristjans Ansigt blev mere og mere lys under Fregnerne; han syntes ogsaa Husbond denne Gang saa oprømt ud. Kort efter stritted et Par Kalve paa fortrædelige Klove over Stenbroen efter Hjorddrengen, der var ét Grin indvendig over denne usædvanlige Forretning. Det kneb at faa dem igjennem Forstuedøren. Ikke om saa det skal gjælde vor Hals! syntes de at sværge, mens de lukked Øjnene i stille Bøn; men da det havde givet et Par Smaaknæk i Halsbenet, tog de Tingen over tværs og kom med saadan Fart igjennem Gangdøren, at de tog Stuedøren med det samme, saa Kristjan vilde ha faaet Overballance, om han ikke havde fundet Støtte mod Langskamlen. Snart stod Kalvene med Øjne som Underkopper ved Siden af Jørgens Stolpeseng. Jørgen famled ud efter deres Rygge med sin lange Arm, som Trolden der lugter Menneskekjød. Kalvene begyndte at ta Situationen fra den fornuftige Side og rusked i sig af Jørgens friske Sengehalm. — „Det var godt, Kristjan; nu kan du ta dem med dig igjen!" — Det var første Gang, Kristjan kunde mindes, at han havde faaet Ros af sin Husbond. Men ingen skal glæde sig for tidlig! Da Kalvene forlod Sovekamret og kom ind over Daglig-

stuens renvaskede Bræddegulv, maatte den stigende Benovelse sammen med den kraftige Staldrøgt ha sit Afløb; deres Vandring fra Dør til Dør var ualmindelig tydelig punkteret; det havde ikke været dem muligt under saa usædvanlige Forhold at holde deres Sti ren. Endnu mens den sidste Kalverumpe vajed haansk i Udgangsdøren, traadte Martha ind fra Kjøkkenet. Med et eneste Blik omfatted hun det skete. Som en ung og billedskjøn Præstinde, der kommer og finder Helligdommen skjændet, traadte hun hen i Døren til Faderens Kammer og sa:

„Meget maa vi finde os i til daglig af din Vringlethed og Værkelighed og alle dine tovele Paafund — men te æ Kreaturer paa dje moged Skanker skal slæbes igjemmel ens Dagligstue og overbegjør én al Ting — det skal m i n S a l i g h e d blyw Løwn!" Hermed hugged Martha sin Slev ned i Bordet foran Faderens Seng, saa det smælded. — Jørgen havde fra sit Leje nok set Kalvenes uhøviske Udgang. „Ja, tho — — æ bitte Dyrer har jo ondt i æ Lyw," bemærked han overbærende.

„Ja, jo mer skammeligt skuld en tykke det var at slæbe dem herind. — Du har dit eget Hul her; du stander det ett for kjønt; men d e t kan du jo lav, som du selv vil. Men du vover ett tiere at komm med Høvder i æ Dagligstow — nu har a sagt dig det!" — Jørgen var formelig bleven hel bitte henne i Sengen. Han havde trukket alle fire Lemmer og alt andet, hvad der ellers kunde undværes, under Dynen; kun det halve af Munden og Mundskjægget, hvorfra tre-fire usædvanlig lange Knurhaar rejste sig dirrende til Vejrs, var synlig over Hylskenen. Den gamle skuled med glippende Øjne til Datteren, som han da aldrig havde set s a a vred før. Men tho æ Tøs ha'de jo Ret. Gu var det no Svineri; men han havde jo ikke tænkt, te æ Pirriser skuld gaa saadan og mog igjemmel æ Stow.

Jørgen var veltilpas med, at Martha endelig gik.

I alle Datterens vrede Ord havde der dog ogsaa været Antydning til et Kompromis. Hvad hun sa om hans uindskrænkede Herskemagt i eget Kammer blev ved at bore i hans Sind. Da der var gaaet nogle Dage, og Marthas Tordenblaane havde opløst sig i lette Lammeskyer, lod Jørgen tilkalde Haandværkere, der i Bindingsværksmuren udskar ham en Dør saa bred og høj, at om det skulde ha været

kunde en fuldlastet Kamel ha gaaet igjennem med Pik og Pak. Nu kom der glade Timer for Jørgen i Dynegraven. Alt i den tidlige Morgen stod der Koble af Smaafæ eller bovbrede Engstude og forlysted ham Ensomheden, mens deres runde, blanke Øjne lyste i hans Alkovemørke. Nu kunde hans kyndige Blikke følge, hvor de trivedes Dag for Dag. De strage og stridbørstede Galte maatte ind foran hans Seng og bedømmes og kløes i Nakken, før de førtes til Slagtebænken. Følhoppen fyldte Rummet med sine vældige Former, naar hun snapped Brødskorpen fra hans kjælende Hænder eller strøg Karaflen af Bordet med sin viskende Halesvev.

„Bare de Helmisser endda ett engang gaar hen og vælter Kakkelovnen!" sukked Martha og saa med Ængstelse mod Faderens Bræddedør, naar Tordenbuldret blev altfor farligt derindefra.

„Men hvad, Far skulde da ogsaa ha lidt Fornøjelse;" og det var morsomt at se, hvor disse Besøg fra Mark og Stald lived op i hans haarde Træk.

Men Forholdet til Niels blev ikke derfor bedre.

„H a n er en Dogger!" sa den gamle foragteligt. Men det var dog næppe en udtømmende Karakteristik af den ferme men forkuede Niels. Han var tværtimod baade aarvaagen og samvittighedsfuld; hans Hovedfejl var, at han var for blød og ikke havde Søsterens Næseben, naar det gjaldt om at ta til Rams med den gamle Tyran.

Især frygted Niels de Aftner, da han skulde møde op med sit Regnskab i Faderens Kammer. Ikke fordi der var noget, som i ringeste Maade minded om „Kassemangel" eller sligt; men han kunde aldrig opstille den gamle disse Talkolonner til Maade. Han gik derfor ind til Faderen med sin Kontrabog, som en Synder gaar ind for Dommen med sit Regnebræt.

Saadan var det en Aften, da Niels havde faaet spændt fra Ploven, at Klokken i Staldkammeret tog til at kime som var den tosset.

Niels skyndte sig febrilsk over Stenbroen og ind til Faderen.

„Naa, har du Regnskabet med dig!" sa den gamle, endnu før han havde faaet Døren lukket. Niels rakte med krum Ryg som en Skoledreng Bogen ud mod Faderen,

der sad oprejst i Dynerne med et tykt Tællelys i venstre Haand.

Han havde knap vendt et Par Blade i Bogen, før han arrigt begyndte at rokke frem og tilbage paa Bagen og smælde med Tungen:

„Men — thyss! thyss, thyss! — hvad er da nu det for nø Mogværk!"

Jørgens højre Pegefinger, der var brændt og sort som en Pind af den evige Roden i Pibehovedet, fôr med en stor Skygge efter sig rasende op og ned ad Bogens Sider. „Kom her hen og kik med, Farlil.

Sa a nu ett sidst, te hvad du gav ud til Klid og Svine-Æde og den Slags, det skuld du hold ud fra æ Køer djes; helsen kan jo ingen Fanden faa no Ved om, hvad det faar heller ett faar." — Nielses gode brune Kind kom tøvende og ængstet ned over Bogen, saa den lyste som Kobber i Tællelysets spruttende Flamme. Jørgen rokked heftigere og heftigere paa Bagen; hans nøgne Tæer stak kvarterlangt uden for Dynen. Han saa sig øjensynlig gal paa den skinnende brune Kind, der bued sig altfor fristende mod gal Mands Haand.

„Kan du ett forstaa, heller vil du ett forstaa!" — Paa Ordet „vil" fulgte en smældende Kjævop, der rejste den høje Nielses Hoved mod Bjælkerne. — Et Øjeblik stod han og fnøs ud af Næseborerne som en ung Klod, der har faaet et haardt Stød i Klaptræerne; saa styrted han ud af Stuen og videre mod Staldkamret, som skulde han grutte alting paa sin Vej.

Den gamle for rasende i sit Ringeapparat; han vilde ha Sønnen ind igjen. Det ringed Storm, det ringed Jordskjælv i Karlekamret. Niels gik frem og tilbage under den skjældende Klokke med tordnende Skridt, mens han trak sit gamle Tøj af. — „Hold Kjæft!" raabte han og kasted Vesten. Klokken blev ved at kime.

„Hold Hals i hule Helvede!" Han greb en tung snavset Træskostøvle og hev den op i Spilleværket med al Kraft. Klokken ramled ned fra Bjælken, saa den nu hang i kun en søndret Traad. Saa fik Niels da Fred.

Den gamle laa stadig med Kloen i Ringeapparatet inde i Sengen; hans Næse løb, og Tællelyset overdrypped hele Dynen. Men han skuld Dæwlen stjærne sig lære ham at

komme! — Aldrig havde det kostet ham saa megen Møje at holde de gamle Stager indenfor Stokken.

Martha, der altid frygted disse Regnskabstimer paa den stakkels Nielses Vegne, havde ogsaa i Dag hørt Faderens Stemme buldre derinde bag Bræddevæggen. Saa snart hun hørte Nielses ilsomme Rend over Brostenene, aned hun Uraad. Niels var midtvejs i sin Omklædning, da Martha stod i Karlekammer-Døren.

„Hvad; staar du og klæder dig om den her Tiddags?" Niels sa ingenting. „Hvor vil du hen?"

„Det ved a ett! A tror a vil hen, hvor der ett er slet saa mange gale Mennesker. — Skulde han spørge om mig, saa kan du sige, te a vild ett længer være hans Hunddreng og saa ha Hug te Tak!"

„Ja, a raader dig hverken fra eller til; men ta det Par Skjelling i din Lomme, det er nogen, a har sparet fra i Husholdningen."

Niels tog Pengene. Det var en Halvhundredkroneseddel.

Men kom da ind og faa et Bid Brød; du har jo ingenting faaet, siden du kom af Marken."

„Ja," sa Niels tonløst. Martha gik ind og satte Mad frem paa Kjøkkenbordet. Kort efter hørtes en Hests skarpe Trav i Stenbroen. Martha kom tidsnok ud i Bryggersdøren til at høre Skoens sidste Gjald i Østerporten. Andenkarlen kom hoprendende ind fra Stalden.

Den gamle skreg Allarm inde i Sengen.

„A tyt, a hør en Hejst paa æ Stjenbro."

„Det var Niels, der rejst," sa Martha.

„Rejst han paa en Hejst?"

„Han har taget den brune."

„Har han taget den brune! Saa skuld da Sa—tan!"

Som en anskudt Bjørn vælted den gamle tilbage i Dynerne.

Hele Natten fik han ikke Blund i Øjnene, men laa og klipped med de tørre Laage ud i Mørket. Atter lød der Hestetramp paa Stenbroen.

Jørgen ringed paa Anden-Karlen. Kort efter stod denne søvnrusten i Døren.

„Det var den brune, der kom igjen."

„Er hun varm."

„Ja, Skummet klatter fra hende."

„Gnid hende godt tør med en Halmvisk, og giv hende ett mer for Næsen end saadan lige til."

Nu kunde Jørgen da sove.

Niels havde bare benyttet Hoppen 3—4 Mil for at naa nærmeste Iltog; saa havde han slaaet hende værles; han stoled saa meget paa den brunes Kløgt, at hun nok ved egen Hjælp skulde finde hjem igjen. Og deri skuffed hun altsaa ikke. Folk, der boede med Vinduerne ud til Landevejen, kunde fortælle, hvordan de var bleven vækked af deres søde Søvn ved Lyden af en Hest, der i det forfærdeligste Firspring sprængte igjennem Sognene.

Det var den brune paa Vej til den fædrene Krybbe, efter at hun havde hjulpet Niels udenfor den strenge Fars Rækkevidde.

Da Visti forlod Tidselbjærg, var han besluttet paa at ville unde sig selv en lille Ferie, ikke for at gaa og slaa Dank, det følte han aldeles ingen Trang til, men for at prøve paa at blive lidt klarere over sig selv, klar over, hvor han vilde hen, og paa hvad Maade han vilde derhen. Han havde samlet nogle Hundrede Kroner fra; det gjorde ikke noget, om de alle gik, naar han saa var vis paa, at han virkelig fik begyndt ved den rigtige Ende.

Han rejste et Par Dage hjem til Fødegaarden, der nu var kommen paa en yngre Slægtnings Hænder.

Det var ham baade vemodigt og trøstefuldt igjen at vandre over disse Marker, hvor han havde lagt saa meget af sin Ungdoms Kraft og Skuffelser. Hver Knold havde sin minderige Hvisken; de lange Kjærgrøfter, han havde gravet, stod nu med Andemad og sunkne Rande. Han maatte dvæle ved hvert Skar i Diget, maatte fingre ved hver frønnet Pind i de hældende Ledstolper; imens kunde han ikke lade være over grudede Agre og lave Kjær at se ind mod en lille lav Gaard, hvis Tag næsten stod paa Jorden og hvis Møn var bevokset med Mos og vild Timian. Men der var ogsaa kommen nye Tegn i Landskabet, der bidrog til at gjøre Billedet fremmed for ham;

en høj og røgsværtet Mejeriskorsten svang til Sønder sin bølgende Røgsnært over en Række fremadknæklende Mælkevogne, og paa den nedbrændte Mølles Tomt havde der rejst sig en Smedie med et Cykleudsalg, hvor Smedehammeren og Cykleklokken satte en ny Tone imod den blide Aftenrøde.

Det falder Bondesønnen saa uvant at gaa omkring i sit nye Tøj, mens andre arbejder. Længe vared det ikke, før Visti saa Uholdbarheden deri. Det vilde se alt for mærkeligt ud, om han her i Fødehjemmet slog sig ned for at læse eller „grovelere"; saa maatte de da allesammen tro, han vilde være Degn. Blandt Hedens smaa stræbsomme Familjer er der ingen Plads for ledige Hænder; der maa alle ta et Tag i Selen de søgne Dage. Visti var kommen paa Besøg i Hjemmet paa et Tidspunkt, da de havde Tækkemænd paa Laddet, og han meldte sig nu som Haandlanger. Tilbudet blev modtaget med Glæde.

Men lige siden han havde truffet Jakob Sjællænder, havde han haft Lyst til at se en Højskole paa nært Hold. Han var paa Forhaand ikke tilbøjelig til at tro, at det ret var noget for ham; men da saa at sige alle de unge Bønder, „der var noget ved", søgte der hen, saa syntes han næsten, han skyldte sig selv at lære én af de Skoler at kjende; han valgte da den, der i Tiden stod stærkest Glorie om. Den laa i Østjylland i en lidet interessant Egn. Dér var et Par andre af hans Bekjendte søgt hen dette Efteraar; der, hvor der var saa mange Mennesker, vilde han maaske ogsaa bedre blive Herre over de nagende Skuffelser med Martha, der fulgte ham overalt som en Torn i en nøgen Fod.

Visti kom til Skolen, ligesom et Foredrag skulde begynde. Han gled ind i Salen og satte sig paa Bænken lige indenfor Døren. Øjeblikkelig begyndte man at synge. Det var et eller andet langt Kvæde af Grundtvig. Der var en underlig betagende Højhed i denne Syngen; to Hundrede unge Stemmer, der sank og steg, sank og steg, til hele det gule Bjælkeloft syntes at synge med! Nej, hvor Visti var grebet! Det var ikke som hin vaandefulde Brægen derhjemme i Forsamlingshuset, „som en Ko, der ett kan faa æ Kalv" — som Jørgen engang havde udtrykt sig.

De sang saa mange Vers, at Visti var ved at tro, det var en Sangtime, han var kommen til at overvære, men omsider naaedes der til Ende med sidste Vers og en ældre blondskjægget Mand af et brøsigt Udseende stod paa det imponerende Kateder. Visti hørte af sin Sidemand, at det var selve Forstander Rætsel. Det var da en sær Maade, han havde at tale paa. — Visti var dumpet ned midt i en Foredragsrække, saa det var lige til Nød, han kunde fatte, hvad det hele drejed sig om. Det første Navn han hørte var Schleiermacher; men hvad han forøvrigt var for en „Makker", det var ikke godt at blive klog paa. Der blev ogsaa nævnt en hel Del andre Navne, hvoraf han ingen havde hørt i Forvejen; først da Navnet Øhlenschlæger undslap Taleren, spidsed Visti Øren og tænkte: Bare han dog vilde sige os noget om ham; men nej, nu var det atter „Fr. Schlegel og Schleiermacher og Henriette Hertz" og besynderlige fremmede Bogtitler, der gled ind i Øret og ud igjen uden at efterlade andet end Træthed, — som en Aal gaar igjennem ens Haand, og der bliver bare lidt Slim tilbage. — Visti kjeded sig hjærteligt. — I Tanker sad han hvert Øjeblik og haled sit Uhr op og saa paa det. Det var en Vane, som han havde fra den Tid, da hvert Kreatur skulde ha sin Gjevt til Klokkeslet. Han havde ikke selv noget Indtryk af sin Handling, der skete helt avtomatisk; men pludselig standsede Foredragsholderen og saa med et splintrende Blik hen paa Visti og sa: „Skal den Herre med Toget, saa er det bedst De gaar med det samme! Kan De ikke forstaa, de forstyrrer mig ved den stadige Kikken paa Klokken!" — Alles Blikke vendte sig haansk mod den nye Mand, de gik ind i hans Hud som Ildnaale, saa Visti sad under Resten af Foredraget med Skamrødmen helt op i Haarrødderne. Dette forhøjed naturligvis ikke Nydelsen af det i Forvejen interesseløse Foredrag. — Visti havde næsten allerede fortrudt sin Indmeldelse; havde han ikke betalt for en Maaned forud, var han rejst samme Aften. — Nu har kjedelige Foredragsholdere den Svaghed, at de ikke kan taale at se et Uhr i anden Mands Haand. Og Forstanderen blev ved at skule til ham, saa længe han var der. — Næste Dag stod en anden affældig Vismand paa Talerstolen; han bevæged sig i spøgefulde Vendinger om Gorm den Gamle; naa, det var da endelig noget

Dansk, men lidt fjernt. En tredje talte om Santhalmissionen; en fjerde om Rævejagt i Kamtschatka. — Da Visti havde været der en otte Dage, var han allerede godt øm i Bagen af den megen Stillesidden og de uendelige Foredrag. Men Visti blev saa blid, naar de sang; saa saa han i Aanden de bølgende Marker med Rug og med Vikker, saa Bølgeskvalpet, der gaar op omkring Stranden i Midsommersol. Men hvordan var denne Klike af Mænd dog bleven enige om at undertrykke enhver Ytring om Nutidens Danmark? Hvorfor denne evige Færden paa Kirkegaarde, hos Historiens Afdøde? Var der da virkelig slet ingen Ting ved Nutiden, der fortjente Omtale? Visti forstod det ikke; han sad med tusinde Spørgsmaal paa Tungen, men turde ikke komme frem med dem af Frygt for at faa samme Behandling som ved sin Indtrædelse.

Han havde lagt Mærke til, at saa at sige alle Skolens Lærere var theologiske Kandidater; hvad var det for en vanvittig Grille af Skæbnen til evig Tid at lænke Bonden til Theologien. Det var ikke første Gang, Visti grubled over dette Spørgsmaal. Lige fra de ældste Tider havde Theologien ukaldet blandet sig i Bondens Liv; satte man ikke den Dag i Dag en Præst i hvert Bonde-Sogn, paa det at det maatte fuldkommes, at hver lille selvstændig Livsytring øjeblikkelig kunde observeres og straffes fra Prædikestolen. Bondens Liv og Færden blev fra Vugge til Grav udspejdet af statslønnede Theologer, der paatvang Bonden deres afstumpede Livssyn, der fik hans Barn udleveret til Imprægnering allerede i 6—7 Aars Alderen og aldrig slap det siden. Men kunde der tænkes to saa diametrale Modsætninger som Bonden og Theologerne? At tvinge Bonden ind under Theologiens Synspunkter vilde være som at dreje hans Arm af Led; at rive hans Hu, hans Sans, hans Interesse bort fra „det jordiske" og faa det flyttet over paa „det himmelske" — det var at saa Klinte i hans Hvede og Hejre i hans Bygmark. —

Al Bondens Lykke var grundet paa hans Kjendskab til den foragtede Jord, til Naturen, til Livet og dets Love; mens intet var Theologerne ligegyldigere, ja intet omfattet de med en saadan Ringeagt som Naturlovene; deres Hoveddogmer var jo netop en Undsigelse af de mest elementære Krav til Logik og sund Fornuft.

Stod ikke selve Fysiklæreren forleden Aften her paa

Skolens Kateder og bekjendte — tilmed under Taarer! — at han troed, at Lysbrydningslovene havde været andre før Syndfloden end efter samme; thi hed det ikke i Skriften, at Gud satte Regnbuen paa Himlen til Tegn paa den Pagt, han gjorde med Noa! Regnbuen og hvad dermed fulgte maatte altsaa betragtes som en lille Efterbevilling til Skabelsen. Slige Hokuspokus med Alnaturen for at redde et gammelt naivt Vers i Skriften! Fordi der stadig var bleven pustet Theologi i Bondens Sind og Syn, saa han vandred som i en Sfære af overnaturlige Drømmerier, blev hans Liv ofte saa spaltet og tvedelt. Hver Dag slog Naturen med højstegen Haand Theologien i Gras for hans Øjne; gjennem Kornets Sæd og Vækst, gjennem Dyrenes Fødsel og Død saa han ind i uryggelige Love, som gjentog sig med en Præcision, der ikke taalte den mindste Gaaen-paa-Akkord. Men Præsten havde været der med sin Forklaring, saa endogsaa „Guds Finger" havde været rundt i Staldene; Grisene døde ikke af en almindelig Mavepine, men fordi det var Guds Vilje; Koen fik Trommesyge, ikke fordi den havde forædt sig i Grønhavren, men fordi Vorherre havde et privat Opgjør med dens Ejer. — —

Visti kunde arbejde med saadanne Modsigelser, saa hans Sind blev hvidglødende af Vrede.

Han havde saa høje Tanker om Bondelivets Skjønhed og Betydning, at han maatte hade alle dets Forkvaklere, og da især Theologerne, disse Ravne, som havde slaaet deres Kløer i Bondens Skuldre, saa de ikke var til at vriste derfra. — Nu skulde han altsaa ogsaa møde dem her i en verdslig Skole, hvor han vilde se i en Fart at plukke en Haandfuld Kundskaber, inden han igjen søgte ud til Bondens frejdige Dont.

Disse Lærere var alle meget rare Mennesker i daglig Omgang, men de havde saa lidt at fortælle ham om Livet og dets s a n d e Mening. Han spurgte dem om Lyset; de svared med en lang Snak om Stagen. De var fødte rundt om i Landets idylliske Præstegaarde og opdragne i disses romantiske Livsopfattelse; de havde da meget faa Forudsætninger for at være Opdragere for unge Bønder, med mindre de vilde rive dem bort fra deres Rod og lære dem Foragt for det jævne Hverdagsliv. Altid var det Bonden, der skulde tages i Skole af Theologerne; det burde langt

snarere være Theologerne, der skulde gaa til Bonden og lære Respekt for Livsmysteriet, som man traf det i Mark og Stald.

Og saa al denne snurrige Snak om Thor og Odin og Livet i Jotunheim, saadan at pine Theologi ind i alt (ligesom visse Folk spiste Hvidløg til alt), denne evindelige romantiske Æstetiseren, ja, det var maaske godt for Folk, der skulde være Hedningemissionærer, eller Degne, eller Lærere i en Søndagsskole. Men her sad der Hoved ved Hoved af blonde Bondesønner, der skulde bestyrkes i at gaa tilbage til deres Gjerning, kun med videre Horisont, med friere Blik paa sig selv og Verden — var det ikke en topmaalt Forbrydelse overfor dem ikke med et Ord at nævne f. Ex. Udviklingslæren. At bruge Tiden til at snakke om Bue hin Digre og Henrik Skadelaar, men ikke ha to orienterende Ord tildvers for Darwin, Edison eller Pasteur. Det var jo at holde voxne Mennesker for Nar.

Og saa saa usmagelige de Folk kunde være! Stod nu ikke her én af Skolens anseteste Lærere tre blanke Søndage paa Skolens Kateder og talte om sin afdøde Hustru, der havde været en skikkelig og ligefrem Kone, som havde stoppet hans Strømper og redt hans Seng, men ellers ikke havde det ringeste Krav paa at beskjæftige nogen uden for den nærmeste Familie. Foredragsholderen græd, som han var pisket, flæbte til sidst saa umaadeligt, at Foredraget maatte rent afbrydes; næste Søndag begyndte han forfra paa samme Emne. Det blev et Væddemaal mellem Eleverne, om han nu vilde være i Stand til at føre Foredraget til Ende eller muligvis ogsaa denne Gang vilde kvæles i sin egen Medynk. — Visti havde den dybeste Respekt for den ægte Følelse, men denne hæslige, afskaarne Blomst, Sentimentaliteten, der har staaet i Glasset saa længe, at den stinker, uh, der lugted jo af den over hele Skolen.

Paa denne Baggrund kunde han bedre forstaa en Jakob Sjællænder og alle hans forlorne Talemaader. Her var jo i Virkeligheden det Folkekjøkken, hvori Jakob havde fyldt sig indtil Ræben. Og saadan gik en hel Sværm af vore Dages Bønder omkring med Munden fuld af Laaneord; saa ængstelige for at komme til at vise noget af deres eget. Thi hvor var det i Jakobs Mund, der var hans eget. Men hvis var Skylden? Havde Skolen nogen Sinde kaldt

paa det? Kaldte disse Skoler overhovedet nogen Sinde paa, hvad der var Bondens særlige Eje, hans Natur- og Hjemstavns-Kjærlighed, hans Dialekt, hans herlige Lune, hans Sans for de store, rene Linjer i Livet og Tingene? Hvilken af Lærerne havde taget sit Udgangspunkt i Bondens egne medfødte Muligheder. — En Streng gned de alle paa, til den skreg — den religiøse. Deres Religiøsitet skreg til Himlen, men ogsaa den skreg falsk, grundfalsk! Thi Bondens oprindelige Tro, det var ingen Højskoletro, men en Skæbnetro, altsaa i sin Bund en instinktmæssig Forstaaelse af, at vi og alt vort Væsen beherskes af ubøjelige Love, hvori ikke de hedeste Bønner kan rokke den mindste Flis.

Saadan arbejded Visti sig længere og længere ind i sin Uvilje mod denne Skole og dens selvglade Forstander. Skolen sagdes en Gang i en fjern Fortid at have tilhørt de adelsstolte Galte. Forstander Rætsel traadte nu — som fordum Diogenes — Galtenes Hovmod under Fod med en endnu større Hovmod. Rætsel tilhørte en stor, sværlemmet Bonde-Type; han gik paa brede, højnordiske Bjørnepoter, der ligesom hans Skoleprogram havde en indadvendt-kristelig Retning. Naar han leded Morgenandagten, gjorde han det med en saadan Udfoldelse af Stemmemidler, at Spurvene fløj væk fra Skolegaarden og ikke viste sig mere den Dag. Ligesom visse højtstaaende Personer skrev han sig kun med eet Navn. Om det var For- eller Efternavn maatte staa hen.

Det var i hvert Fald ikke Visti bekjendt, at han havde sagt blot eet Ord, som han fandt det værd at huske, eller som kasted nyt Lys paa aldrig saa ringe en Ting.

Disse Skoler havde forlængst overlevet sig selv. Ja, det syntes Visti. — Bonden dued i det hele taget ikke til at sidde paa Skolebænk; han var et Friluftsvæsen, som maatte gjøre sine Erfaringer i aaben Mark; i Skolen sad man bare og samled Fedme, saa Knapperne spændte om Livet, — gik Knæerne større i Buxerne og intet videre. Bonden maatte opøves til selv at læse i Stedet for at spidse Munden efter Theologernes Tyggemad. En Times god Læsning var efter Vistis Erfaringer mere værd end en hel Uges Skolegang. Han saa endnu for sig hele den lange Række af populære naturvidenskabelige Bøger hjemme i Jørgen Tidselbjærgs Dagligstue. Det havde for ham været

en Kilde til stedsevarende Glæde. Sæt Bonden i Forhold til Bogen; lad ham selv kjøbe dem, selv skjære den op, selv prøve paa at forstaa dens stringente Bevisførelse. Med Sejrsglæde vil det da efterhaanden gaa op for ham, at han udmærket fatter det hele paa egen Haand, at han har en Hjærne, der ikke blot kan tumle med Klid og Kraftfodring, men at han — uden Mellemmand — kan læse og beundre de Ord og Forestillinger, der som fra en traadløs Telegraf kommer til ham fra Verdensgenierne og de høje Aanders Værksteder.

Nej, Skolens Tid maatte være forbi, i hvert Fald for Bønder; dels var det et altfor dyrt Apparat, dels var det sletvirkende, hvor ikke det var — som det var hyppigst — ligefrem til Forkvakling.

Somme Steder i Landet kavde man begyndt at indføre de saakaldte „vandrende Kursus"; altsaa paa en Vis Skoler paa Hjul; det var et Fremskridt, men endnu ikke nok. Det var ikke Skolen, men Eleven, der trængte til at komme paa Vandring. Naar Bonden blev gift og fik en Kalv i hver Baas og to i somme, saa var faa mere tvungne og fastsiddende end han. Det vilde derfor være af den største Betydning for hans Udvikling, om han, ligesom visse Haaadværkere, maatte faa et „Vandreaar"; selv om det ikke førte ham uden for Landets Grænser; hvilken Indflydelse kunde det ikke faa paa hans aandelige Vækst, at han i Løbet af nogle Maaneder drog fra den ene Landsdel til den anden, at f. Ex. Staten eller det offentlige udstyred et vist Antal af vore fremmeligste Bøndersønner med et gratis Jærnbanekort, der lød paa 1, 2, 3, 6 Maaneder, alt efter Trang og Omstændigheder. De vilde ad denne Vej kunne gjøre sig fortrolige ikke blot med vort Lands Natur, men med de forskjelligste Dyrkningsmaader og Livsforhold. Hvilken Vexel og Interesse vilde saadant et System ikke byde paa i Modsætning til de forhaandenværende Oplysningsanstalter! Og hele denne „Undervisning" kunde foregaa under aaben Himmel, hvad der vilde stemme saa godt med Bondens Natur.

Een Uge leved han paa Vestkysten, saa Fiskerne komme hjem med Fangsten, saa Redningsbaaden manøvrere. I næste Uge overværed han Arbejdet paa en hollandsk Sukkerfabrik eller besaa én af vore største Svinestalde. Han blev fortrolig med vort Lands Færdselsveje, han lærte

ved Selvsyn, hvordan Kreaturerne forsendes og Flæsket eksporteres o, s. v.; hele Kursuset kunde afsluttes med tre-fire Ugers Ophold i Hovedstaden, hvor man besaa Samlingerne, Slottene, Ministeriets Kontorer, overværed Møder i Rigsdagen og Højesteret; gjorde en Tur til „Holmen" og en Række andre store Fabrikker, besøgte Havnen, Børsen, Toldboden, Raadhuset, fik Indblik i, hvordan en Storby forsyner sig med Lys eller Drikkevand, blev fortrolig med dens Til- og Afløb, dens Brandvæsen og andre Væsner. Til syvende og sidst: en stor Koncert, et Besøg i Tivoli, en Opførelse paa det kgl. Theater. — Hvem turde betvivle, at den Bondeungdom, der vendte tilbage fra en saadan Runde gjennem det ganske Land, vilde være bedre rustet til at gaa sin Gjerning i Møde, end den der i et halvt Aar havde siddet i et klummert Skolelokale og hørt en Række knirkende Foredrag om Grundtvig og Schleiermacher! — En Mand der gjennem et saadant Selvsyn havde gjort sig fortrolig med de fleste af vore Samfundscentraler, han vilde aldrig sidde maabende og uforstaaende, naar der taltes om de almindeligste Ting udenfor hans eget Sogneskjel. Han vilde føle sig som Parthaver i Samfundet, i Helheden, ikke blot i en enkelt Kommune. Han vilde ikke blive en Hjemfødning, en Bænkegnider, der river sig i Laaret, naar han skal purres ud til noget nyt eller usædvanligt. Han vilde heller ikke blive en gold Mystiker, der vender Skraaen sammen med gammel middelalderlig Drøv om Synd og Naade, men han vilde langt saarere ligge paa Udkig for at drage Fordelen fra det projekterede Højspændingsanlæg ind over hans nybyggede Gaard og Bedrift. — —

Disse og lignende Tanker gjæred ustandselig i Vistis Sind, mens han var paa Skolen. Paa Tomandshaand eller i Klynger. — Visti førte altid Ordet; og Kammeraterne hørte villigt efter. Naar Undervisningen var forbi, og Theen drukket i Spisestuen, blev Vistis lille Hummer gjerne et Samlingspunkt for Tilstrømningen. Her sad da hyppigt en Snes Mand af Skolens fremmeligste Elever og „diskurerede". Alt blev taget i Brug til Siddepladser, fem Mand paa Kufferten, fire Mand paa Sengen, to-tre Stykker paa Tørvekassen, een paa den omvendte Kulspand, Resten ud over det bare Gulv med de lange dampende Piber og de kolossale Sivsko strakt fremefter. Saadan sad de ogsaa en

Aften i larmende Drøften, da Skolens allestedsnærværende „Inspektør", der gik under Navn af Bombebøssen, kom styrtende til Døren og hvæsed: „Forstanderen kommer op ad Trappen!" Der blev en Stemning blandt de blonde Debattører, som naar et Skydevaaaen uforvarende gaar af i et Hjørne af Stuen. En rød Sky trak sig hen over alle Ansigterne, mens Kufferten og den dybe Stolpeseng vaanded sig under de siddende, der nu arbejded for at komme op at staa.

„Bliv paa jer Plads, for Fanden," hvisked Visti, endda ogsaa han var noget benovet ved Situationen. „En skuld næsten tro, vi foretog os noget uskikkeligt, og det gjør vi da slet ett!" — I det samme traadte Forstanderen over Tærsklen og saa som fra et Taarn hen over dem alle. Piberne var nu bleven taget af Munden, mens de anskued Guden. Sivskoene havde faaet en stærk tilbagebøjet Retning; enhver var øjensynlig villig til at indskrænke sig. De, som Vorherre havde begavet med et mindre Korpus, benytted sig af Fordelen til at krybe bag de stores Rygstykker.

Da udgik der en Røst fra Taarnet, Skjægget bølged som en Bygmark; Rætsel taled sigende:

„Her holdes nok Efterskole! med Visti som Mesteren!"

„Vi snakker om det nøj, som skal komm," svared Visti og saa hen over sin Skare som for at smælte dem alle sammen til en ubrydelig Blok.

„De er noget ung til at agere Spaamand, min gode."

„Aahvad; det er vel de unge, der skal ud i det nye, saa kan det vel heller aldrig være rent galt at snakkes ved om, hvad vi skal ud i. — — Maa a ett byde Forstanderen min Stol," sa Visti og skød beleven Stolen frem. Forstanderen værdiged ikke Stolen et Blik men sa:

„Det nye er ikke altid det gode. — Jeg hører, at De gaar og lægger min Skole for Had blandt Eleverne."

„Det er a kjed af at svare paa," sa Visti og saa ud over de andres blonde Haartoppe.

„Nej, det har han guednok aldrig gjort overfor wi anner," dristed en sværleinmet Vendelbo sig til at bemærker Han fik et lynende Blik fra Taarnets Glughuller. Herefte. førte Visti alene Forsvaret.

„A har kritiseret Skolen, det maa a indrømme; men a har givet mine Grunde."

„De har stillet Dem højnæset og afvisende overfor, hvad der overhovedet bydes paa Skolen."

„A har ikke fulgt alle Foredragene — end ikke alle Deres; — naar der lægges en altfor stor Hjumpling Kjød — hvori der ikke er saa lidt baade af Ben og Sener — over paa min Tallerken, saa maa a ha Lov til at levne."

„Er det mine Foredrag, De sigter til med Deres uforskammede Sammenligning, vil De saa forlade Skolen straks!" —

„A har betalt to Maaneder forud og desuden — —"

„De kan komme over paa Kontoret og faa Deres Penge tilbage."

„Det tykkes a snart er for galt, te her kommer vi saa mange unge Meunesker, og saa skulde vi ikke ha Lov til at snakkes ved om, hvad der rører sig i os; hvornaar er det bleven Frisind?"

„Jeg kan ikke ha en Grønskolling som Dem til at gaa omkring og opagitere Gemytterne."

„De ynder nok ikke Ungdom, Hr. Forstander; hvor gammel vilde De, te a skuld vær. Nogen hel Dreng er a da heller ett. A er paa mit 24. Aar. A har været Forkarl i 3, har naft en stor Bedrift at svare til, med baade Folk og Fæ. Men *a* er kjed af det her; for a vil ett noget Menneske noget ondt." Visti vendte sit lyse Ansigt rundt mod dem alle. „Men a tykkes ett, te der skuld vær noget at sige til, te den ene fortæller noget for de andre."

„Ja hvad fortæller De da?"

„Snart det ene og snart det andet — hvad a har læst og tænkt over; a har fortalt om Henry Georges, om Charles Darwin — —"

„Darwin, om Darwin!" Det lød som Bøsseskud — — „Her i mine Lokaler! — om Darwin — den Charlatan!"

Visti rejste sig op med et Sæt og stod nu lige foran Forstanderen. Hans Ligbleghed stak saa underligt af mod den andens mørke Klædessæt.

Med tilkjæmpet Ro sa Visti: „Maa a ett lige faa Lov til at spørge Forstanderen om, hvilket af Darwins Værker det er, som De grunder den Dom paa?"

„Det drøfter jeg ikke her.“

„Forstanderen maa sandelig ha læst Darwin meget flygtig.“

„Jeg hverken har læst eller agter at læse den Herres gudsbespottelige Bøger.“

„Naa, De har ikke læst ham, men endda ved De, at han er en Charlatan! Det forandrer Sagen! Nu skal a rejse, enten De betaler mig mine Penge tilbage eller ett.“

To Maaneder efter træffer vi Visti i Kjøbenhavn. Sin Plan tro havde han været „paa Vandring“, havde gjennemstrejfet det meste af Landet, sammen med et Par lidenskabelige Tilhængere, der var brudt op fra Skolen samtidig med ham. De havde haft en Hoben Æventyr og syntes aldrig, de havde lært saa meget i saa kort Tid. Kun havde det været lovlig dyrt; det var jo det første Forsøg, hvor ingen Ting var ordnet i Forvejen; desuden havde de selvfølgelig maattet rejse paa egen Pung. Men hvad havde de ikke set! Saa at sige ikke et eneste Sted var der bleven nægtet dem Adgang; alle vilde hellere end gjerne imødekomme disse videbegjærlige unge Mennesker. Vistis vindende Væsen indtog alle og aabned Døren for dem.

For otte Dage siden var de naaed til Hovedstaden. Visti gik nu for tredje Døgn i Zoologisk Have. Det var endnu det bedste af alt, hvad han havde set, siden han begyndte denne forunderlige Vandring. Her kom Alverdens Dyr vandrende imod ham som i sin Tid mod Adam; ja her kom de alle Dyreverdenens Paradokser som levende Illustrationer til hans kjære Darwin. Dette var ikke blot Danmark men alle fem Verdensdele med deres utallige Dyrefabler og Vidundere. Dette Bjærg af Kjød og Knokler, der kom skridende paa fire graa leddede Stolper — det var altsaa Elefanten. Den Snabel, hvormed den vilde være i Stand til at løfte en pommersk Bjælke over sit Hoved, skød den godmodig ud gjennem Gelænderet for at faa en Knald Sukker; hvis den ikke fik noget, blæste den ud af Trompeten, saa Smaabørn var lige ved at vende Gavlene i Vejret. Det dér kom vadende i uldne Sokker med to pjaltede Puk-

ler paa Ryggen og det forgræmmede Hoved paa en Stage, det var jo Kamelen; der gik en Fugl paa to skjællede Ben, høj som en Rytter til Hest og med et Næb som et gammeldags Vaffeljærn, med andre Ord: Strudsen. Der gik Giraffen og pilled Hø ned fra en Krybbe, der var fastgjort halvvejs oppe under Himlen. Og der gik Bisontyren inde i en Tordensky af Mankehaar og sort Loddenhed og skrabed i Grunden, saa Skovlfulde Grud dryssed ham ned over Lænderne; det var nu h a n s Maade at bande paa. — Visti gik i en Lykkerus af stille Forundring. Hvert Øjeblik standsed han, stak sin Haand ind mellem Sprinklerne og mødte en blød Mule. Længe blev han staaende i øm Samtale med Zebraen i den brogede Vest. Dens bevægelige Læber omkyssed hans arbejdsstærke Hænder, mens den sænked Laaget over de blide Øjne. Da han vilde gaa, blev den ved at følge ham langs Gelænderet paa energiske Hove og med smaa ivrige Hovednik. Det var, som vilde den sige: Hør, du der, hvis Hænder lugter af Hø og den vilde Mynte, der findes i Høstens Havreneg — tag mig med derud, hvor du kommer fra! Fri mig Fange af mit Fængsel! Har du ikke selv Føl derhjemme? Ved du ikke, hvad det er for en Lykke at trave? Visti var næsten rørt til Taarer ved at se ind i dens bedende Øjne. — Paa een Gang blev en lang ru Tunge slynget om hans ene Haand. Han gik et Skridt ud fra Stakittet og saa en lille Kalv, der stirred op imod ham med Kinden paa Hæld og de mest nysgjerrige Øjne. Dette Slik af en Kalvs Tunge var nok til at vække al hans opsamlede Hjemvé. Der var allerede Vaar i Luften; de brogede Sangere derinde i det store Fuglebur var præged af en egen Uro, deres Fløjt havde en lidenskabeligere Undertone, som ingen Naturfortrolig tog fejl af. Og her havde nu dette bitte Dyr slikket sig ind paa ham og faaet hans Bondeblod til at bruse. Nu maatte de første Lam være kommen ud paa Toften. Helt ud til vid Mark var de næppe kommen endnu; men søndenomme inde i Læ bag Fødehjemmets hvidtede Lade, helt nede ved den varme Sokkel, hvor ogsaa den første Mælkebøtte forsøgte at aabne sit tunge Øje, der maatte de ligge nu og fimre med Halerne og skyde de smaa Tænder hen over hinanden i kejtet Forsøg paa at være som de voxne Faar. Og lidt længere fremme parallel med den hvide Ladevæg der hængte Pigerne nu Gaardens Vask til

Tørring; der rejste de sig paa Tæerne og blev slanke i Midjen af at fæste Klemmerne om Snoren, mens Viberne gjorde Baglænssving ude over Engene, saa det dumred fra deres kløvende Vinger. Visti glemte nu alle de mærkelige Dyr baade i Afrika, Arabien og Mesopotamien for denne lille Kalv med den hjemlige Tunge. — Gud ved, om de var rigtig gode mod den lille Kalv? Den var noget hul i Siderne. Monstro de ikke havde forsømt at gi den Drikke til Morgen? Det ene Øje flød lidt. Vistis Haand naaed derhen; jo, tænkte han det ikke nok, at der sad en lille Betændelse. „Lille Kip! lille Kip!“ — Kalvens Tunge stak kvarterhøjt op under hans Trøjeærme, og da han forlod den, var hans Sind fyldt til Randen af een stor Beslutning: snarest igjen at komme ud til Dyrenes Tumme! og Bondens sollyse Færden.

Hertil bidrog ikke lidet, at han gjentagende havde faaet Brev fra Martha. Kort før han forlod Skolen, var der saaledes indløbet et paa flere Ark, der var en eneste taarevædet Selvanklage. Hun skreg som i Fortvivlelse til ham, at han ikke maatte straffe hende efter Fortjeneste. Hun elsked ham mer end nogensinde. Hendes Løb og Leg med Sig havde været en kaad Nykke, indet andet. Det var hendes Slægtsarv, den golde Trods, der havde gjort sin Ret gjældende og krævet et Offer. Det var ligesom naar hun stod og vasked op, saa kunde det pludselig komme over hende at hugge én af Tallerknerne mod Døren bare for at høre Skaarene rasle. Hun var ikke god. Det havde han maaske engang troet om hende. Nej, hun var ond, uforstaaelig ond. Derfor var det ogsaa, hun lod, som hun brød sig mer om Sig end om ham. For skjønt det sved hende i Hjærtet at se hans Lidelse, saa maatte hun dog gjøre det. Var det ikke forfærdeligt! Om hun var gaaet i Mergelgraven, efterat han var rejst, havde der ikke været meget tabt derved. Verden havde bare været et ondt Menneske mindre, skrev hun. Det vilde vel ogsaa være bleven Enden paa det, mente hun, hvis ikke hendes Far havde vidst hele Tiden at holde hende i Aande, saa der bogstavelig ikke blev Tid til at tænke paa én selv, og hvor ringe et Menneske en var. Brevet sluttede saaledes: „Jeg har forurettet dig saa frygteligt, saa jeg ikke tør bede om din Tilgivelse. Jeg søger nu kun et Liv i Glemsel. Hver Uge sparer jeg Penge fra i Husholdningen; naar jeg har

nok til en Billet, er det min Hensigt at rejse til Amerika. — Aa, min elskede Visti! Vidste du, hvor haardt jeg er straffet ved min nagende Anger!

Din Martha."

Brevet maa ha ligget nogen Tid, før det afsendtes; thi paa Foden af Arket var bleven tilføjet: „I Nat flygted min Bror bort fra Gaarden efter en Skjændescene med Far. Da jeg forinden gav ham de fleste af mine Sparepenge, kan min Rejse nu ha lange Udsigter — desværre!"

Skjønt hvert af Marthas Ord gik ham dybt til Hjærte, skjønt han læste Brevet Gang efter Gang, saa han nu kunde det udenad, kunde han dog ikke beslutte sig til at svare paa det. Heri var de senere Tiders Omflakken ikke uden Skyld; men han vidste vel, at han ikke kunde skyde sig ind under dette alene. Saa Dagen før han vilde forlade Kjøbenhavn, fik han et nyt Brev fra hende endnu mere sort fortvivlet end det foregaaende. — Hun havde ikke misforstaaet hans Tavshed, skrev hun; hun vidste altsaa nu, at han aldrig vilde tilgive hende. Til sine Dages Ende skulde hun bære paa hans Vrede! Bare han dog vilde sende hende saa meget som to Linjer, inden hun sank — — For hun følte, hun sank, redningsløs, under Angerens og Græmmelsens knugende Vægt.

Dette Brev var meget kort. Paa Foden havde hun tilføjet med Blyant: „Far siger, at han i det sidste Aar har haft en Nedgang i Indtægter af mindst 4000 Kr. Vi faar af den Grund ingen Høstgilde. Og det er jo forresten mig ligegyldigt, da jeg nu aldrig danser mere."

Visti gik længe op og ned ad sit Gulv efter Læsningen af dette Brev. Saa satte han sig til at skrive. To Gange rev han det skrevne itu, før han endelig afsendte følgende:

„Kjære Martha!

Vi to har snakket nok om Kjærlighed. Vil og tør du blive min Hustru, da vær her i Kjøbenhavn Fredag Aften med sidste Tog fra Jylland.

Din Visti."

— — To Dage efter stod Martha en tidlig Morgen i sin bedste Puds foran Faderens Seng og sa: „Ja, Far, saa rejser a!"

„Hvad, rejser du? Hvor skal du da hen saa tidlig Dags?"

„A skal hen at giftes!"

Jørgens Barm fyldtes med Gløder. I sit Udspring var det vel nok Harme, men før det kom op til Overfladen, havde det forvandlet sig til Bøn:

„Hvem skal du giftes med, Martha?"

„Med Visti."

„Hvi kund I saa ett ha giftet jer her? Kund a ett nok vær bleven betroet til at gjøre jer Bojel?"

„Saadan har Visti jo altsaa ett villet haft det."

„Martha!" sa Jørgen og famled kejtet efter hendes Haand, men før han fandt den, løb Taarerne stride ned i Kindernes Furer: „Dig kan a ett undvær, som her a ligger! — Gift jer med hinanden. Men — — du maa ett rejs aa æ Gaard. Og Visti — — faa kuns ham med dig. Hører du! I kan faa det, a haar."

Martha blev urolig. „Naa Farvel, Far. A skal jo te æ Station. Der er sørget for Hjælp til dig."

„Ja, men du kommer, som a siger? Hører du, mi Baan. Nu ber a dig."

„A kommer, Far, naar Visti vil. Nu er han min Husbond."

Den gamle sank ned med urolige Tanker. Martha smutted ud som en Lækat med Tørklædet op for de piplende Taarer.

Visti havde næsten ikke sovet i to Nætter. Vilde hun komme, eller var hendes Brev bare en ny udspekuleret Leg med hans Hjærte? Han forstod sig saa lidt paa Kvinder, især da de udspekulerte. Elskovsromaner havde altid kjedet ham. Han elsked Livet i store, rene Linjer, han droges af Klarhed og Harmoni, men al Rafinement var ham en Gru. — Det, han havde elsket hos Martha, var jo netop hendes Retlinjethed, hendes Beslutnings Styrke. Ja, naturligvis havde han ogsaa set paa hendes Skjønhed — aaeha — ja! Hvor havde han hos nogen anden fundet en saadan Forening af aandelige og legemtlige Fortrin!

Hendes Rødme var det fineste, han kunde se. Sandt nok, hendes Hænder var noget store og hendes Arme lovlig røde, men hun var bygget saa harmonisk som en ung Raa, og alle hendes Lemmer var trænede i Sport og Spring. Og saa havde han aldrig set en Plet paa hendes Tøj, selv hendes Malkedragt var altid ren, (thi til Trods for, at hun var en stor Gaardmands Datter, satte hun en Ære i at være Gaardens bedste Malker). Hendes Omhyggelighed med sit Legeme lønnedes med en Hud, der overalt var skjær og duftende som Rosenblade. — Hendes Aands Fortrin stod næppe paa noget Punkt tilbage for hendes legemlige. Hun var vel nok i stærkere Grad end ønskeligt et Forstandsmenneske. De vanskeligste Udregninger kunde hun foreta i Hovedet, og Vejmændene gik hyppig til hende for at faa uregnet deres Grusdyngers Kubikindhold. Det var ogsaa ved at smigre denne Side af hendes Væsen, at Kandidat Sig havde faaet Indpas hos hende. Han var selv et mathematisk Hoved og mente, hun vilde ha bragt det vidt, om hun havde lagt sig efter dette Fag — formodentlig med ham som Lærermester. Og saa var hun gledet over til ham — hvormeget vidste Visti ikke ret — paa et Tidspunkt da hans egen stærke Optagethed af Indbjærgningen og Gaardens Drift tog al hans Tid og Kraft og berøved ham hans Tilbøjelighed til Leg og Tant.

Men saa lidt Troskab maatte der ikke være i den Kvinde, man havde valgt sig for Livet, at hun straks drev over til fremmede Guder, saa snart hun spored et Øjebliks Træthed hos sin egen. Thi hvor blev saa den Harmoni, den Tryghedsglæde af, som han ansaa for det bærende i ens Liv! Elskov skulde ikke være én Stund med „røden Lyst", med Sanserus og Selvfortærelse, en anden Stund med Klør og rivende Katte. Elskoven skulde være som det sunde daglige Brød, der fryder og mætter og gir ny Styrke til drøje Tag i Hverdagens Stræb.

Saadan ræsonnered Visti uden Stands op og ned, mens Viserne skred.

Aftentoget gled ind. Martha steg rank ud af Koupeen med et kort Godaften, men uden Kys.

Han tog hendes Kuffert. De fulgtes næsten tavse, med god Afstand imellem sig, hen til hans Logis. Men saa snart de var naaet op paa hans Værelse, kasted hun sig i en ubehersket Hulken ind mod hans Bryst. De var

omtrent lige høje. Han strøg hendes Haar, som man stryger en ræd Fugl over Vingerne. Hendes Nakke var bøjet som en Valmue i Dug. Hans Stue fyldtes af hendes Klæders Vellugt, den de havde suget ind fra Mark og Strand. Bag den opknappede Jaket skimtedes en frisk Kornblomst, der var plukket i Hjemmets Rug.

Da hun havde grædt sig træt, og Visti længe havde strøget hendes Haar og Kind i Tavshed, tog han lempelig Blomsten fra hendes Barm, holdt den op for hendes graadfyldte Øjne og sa stille:

„Var den til mig!"

Af Ømheden i hans Blik og Stemme skjønned hun, at han havde tilgivet hende, og deres Læber mødtes i en lang sødmedrukken Henrykkelse.

Det er et Par Aar efter ude paa Tidselbjærg. Martha staar barhovedet inde i Gaarden midt i Solskinnet og fodrer sit Fjerkræ. Visti og Røgteren rumsterer inde i Staldene; foreløbig ser man dem dog ikke, hører kun nu og da deres Raaben: „Hejda! Hypsa! Hov!" — Det er i Skjellet mellem Vinter og Vaar. Solen har blyndet hele Dagen. Sneen er smæltet omkring Kjeldrammen, omkring Ploven og Slibestenen. De runde soltørrede Kamp i Gaardens Stenbro løfter sig frem af Snevædet som buede, graa Hjærneskaller.

Den natgamle Sne, der har lagt sig til Hvil paa de indre Straatage, faar dybe Huller af Solstraalernes Prikken; paa een Gang rutscher den med bristende Lyd hovedkulds ud over Tagskjægget og er i samme Øjeblik borte. Det damper hedt ud af Bryggersdøren; det damper bredt ud af de aabne Staldvinduer; Mønningen damper; Stenene damper; Jorden svinger i et Hav af Dis. — Martha staar bag en bevægelig Ring af vippende, glinsende Hanefjer og hvide, udspændte Kalkunhaler, som naar hende til Knæet. Hun tar Kornet af sit lyse Forklæde og strenter det ud over sin klukkende Flok. Hønsene pryner det med et kort Hug, Ænderne skufler med deres flade Næb, mens de med slæbende Kraaser kravler helt hen til hendes Fod; Gjæs-

sene sludrer Tiden bort og tar nu og da de altfor stræbsomme Ænder i Nakketoppen. Kalkunhanerne benytter Lejligheden til at puste sig op over al Maade, mens de kaster Haleviften fra Side til Side, og alleryderst tripper Duerne fromme og artige i Selskab med de smaa Graaspurve, der lever af Smulerne fra de riges Bord. — Martha kaster sit Korn til højre og venstre; hun er bleven noget fyldigere; men hun har stadig sin friske Ungpigerødme og ser glad og lykkelig ud.

Visti kommer frem af én af Stalddørene med en hel Borren gammelt Reb i Favnen. Han slænger det ned paa Stenbroen og siger spøgende til Martha: „Der ligger nu Slavernes Lænker!"

„Men hvad er det endda, du kommer hivend med, Visti?"

„Aa, det er de gamle Bindsler, som vi har taget af Kreaturerne. Det vil sige: det er de sidste af dem. Nu skal vi jo saa se, hvordan de vil opføre sig. Du skal være med til at slippe dem ud. A har glædet mig til det Øjeblik, te a kan ett sige af det."

— — Sagen var, at Husene — da især Staldene paa Tidselbjærg var bleven noget gamle, ikke just forfaldne — dertil havde Jørgen været en altfor akkurat Mand i sine Dage — men meget umoderne var de. Visti havde længe næret den dybeste Mistillid til den gjængse Behandling af Kreaturerne inden Døre. Se hvor lykkelige og veltilpas Dyrene var i Sommertiden, hvor man gav dem fri Adgang til de to største Goder, som Naturen kan yde os: Solen og den friske Luft! Se, hvor deres Hud blev myg og ren, deres Øjne blanke og skjælmske, deres Fodskifte muntert og rapt. De fik et Overskud af Livsglæde, de blev „kovte og kjælle", de leged og slog op og var i den skjønneste Harmoni med Livet. — Men hvilken frygtelig Modsætning til dette Friluftsliv lured ikke paa de stakkels Væsner, naar de om Efteraaret slæbtes hjem til Baasen! Her var der næppe den Umenneskelighed, som man ikke bød Dyret. Man bandt dets Hoved ned, saa det kun havde nogle faa Tommer Reb at slide i; undertiden var man endogsaa haardhjærtet nok til yderligere at forøge dets Pinsler ved at slaa Rebet om dets Øre. Her kunde det da staa Maaned efter Maaned uden anden Adspredelse end den at gumle Foderet, der kastedes for det. Selv en

bitte Kalv, der bare Dag gammel kan gjøre Hop og se saa nysgjærrig sødt ud af sine Øjne, selv den lægger man ofte fra Moders Liv et stygt Reb om Halsen, saa den staar med sin lille duggede Snude helt nede mellem sine Knæ; ja, der staar den lille Kalv i en Baas, der ikke er andet end en Retirade for dens egne Udtømmelser. Dens Skarn klistrer til dens Krop; den er altid vaad, endda den altid maa gaa med samme Trøje paa; vil den hvile, maa den synke ned i sit eget Møg, der er ingen anden Udvej; det korte, snærende Bindsel gir intet Valg. Og dog er Dyret saa rent og pænt, og saa bange for at komme til at ligge i noget stygt, saa snart det er overladt til sig selv. Hvad det lille Dyr maa lide legemligt og sjæleligt bare ved den Ting altid at skulle indaande og vælte sig i sine egne Ekskrementer! — Hvor ækel den Sag er Dyrene læres af den Omhu, med hvilken de gaar udenom deres eget ude paa Ageren, hvor de lader selv den saftigste Kløver urørt i Alens Afstand fra det forurenede Sted. — Og saa at Dyret aldrig ret kan røre Hovedet og Fremparten, bare slynge Bagkroppen lidt frem og tilbage. Det fejler ikke, at det staar med bestandig Hovedpine og Utilpashed. Og den lille Kalv, som saa gjerne vil lege! Og det vil da forresten alle Guds Skabninger, især mens de er unge. Men her, hvor det er bundet Uger, ja, Maanener, somme Tider Aar i et fedtet Reb, der skjærer sig ind i Huden, her er ikke Tale om Leg, her er kun Plads for det nødtørftigste Behov, mens det med syge Øjne og tungt Hoved stirrer ind i den graa Væg. — Er det dog ikke forunderligt, at vi vil nægte vore Velgjørere, Dyrene i vore Stalde, de primitive Nydelser, som ikke er nægtet den værste Forbryder. Thi selv en Modermorder sover dog i sin Celle uden Lænker og faar daglig Lov til en Times Bevægelse i frisk Luft. Hvorfor være Dyrenes Bødler, naar vi med samme Lethed kunde være deres Velgjørere?

Visti havde forlængst indset alle disse Skjævheder ved det gamle Opdræt, og han loved sig selv, at én af hans første Reformer, naar han fik Gaard og Grund, skulde komme til at gaa ud paa et komplet Brud med den gamle Staldindretning. — Han troed, det gik an ogsaa for Bønder at anlægge Livet saaledes, at Døgnet blev én en Glæde, hvor det nu for de fleste var en træls Graahed.

Og hvilke uendelige Kilder til Glæde havde ikke Bonden lige for Haanden — i Behandlingen af sine Husdyr. — Hans Barndomshjem havde været alt andet end et Mønsterhjem, men i een Henseende var det himmelhøjt hævet over Nutidsbondens: i det Forhold, hvori Mennesket stod til Husdyrene. Hvor vemodigt var det ikke at tænke paa éns Bedstemor og den Omhu, hun kunde vise et sygt Lam, en forfangen Ko, ja blot en saaret Kattekilling. Det var ikke bare Nytten, der havde staaet den gamle for Hovedet; hendes Omhu for de smaa havde først og fremmest sit Udspring i Hjærtelaget; hendes Følelser krymped sig ved at se hendes firføddede Myndlinge lide og vantrives. Hvor mindedes Visti hende ikke levende, den gamle næsten altid sylrende Bedstemor, naar hun tripped over Brostenene med en lille syg, forkommen Gris i Forklædet; kommen ind i Stuen, svøbte hun den omhyggeligt ind i sin Uldklokke og stak den derpaa under sin storstribede Overdyne, idet hun med Forkjærlighed udsøgte det Sted i Sengen, der endnu var varmt efter den sorte Grødgryde. — Sandt nok, Sengen fik ikke altid den bedste Behandling af den lille gryntende Patient; men overfor et sygt Væsen — det kom for den gamles Sind ud paa eet, om det havde to eller fire Ben — maatte alle andre Hensyn vige; Bedstemor viste her det samme Sindelag som den gode Redningsmand, der kaster sig i den mudrede Pøl og yder sin Hjælp uden et Øjeblik at tænke paa, om han er i nye Benklæder.

Hvor beklageligt — syntes det ham — at Kvinden havde taget sine milde Hænder bort fra Dyrene! For det var jo det, der var sket i Nutidsbondens Hjem, til ubodeligt Tab baade økonomisk og moralsk. Hun, der var saa fortrolig med Behandlingen af det syge Barn, med alt det, der klynker og lider, hun som forstod alt det spæde, alt det, der ikke havde Ord, kun Klynk for sit Savn, — forstod det i Kraft af sit Moderinstinkt — hun var gaaet sin Vej fra Dyrene; hun havde taget sin Barmhjærtighed bort fra Staldene, mens hendes Plads ofte indtoges af en brutal og haardsindet Dyrlæge, der snitted og skar, hvor der burde ha været sleget og klappet.

Hans Kone havde han ikke Behov at bede om at komme i Staldene; fra Barns Ben færdedes Martha der hjemmevant; det var næsten den Side af hendes Væsen,

han saa paa med størst Kjærlighed og Beundring, hendes Forhold til Dyrene. Martha betragted alle nyfødte Dyr paa Gaarden som hendes Myndlinge; der kunde ikke fødes hverken Føl eller Kalv, hverken Lam eller Gris, før Martha var ved Haanden; det hørte til de store Sjældenheder, at et lille Dyr døde i Vistis Gaard; de trivedes alle ved hendes Haands Varme. Bedst som hun gik ved sit Arbejde, kunde hun spøgende sige: „Jeg skal ud i min Pogeskole." Og der blev et Halløj, saa snart de smaa bare hørte hendes Trad i Gangene eller saa hendes Skjørt om et Hushjørne.

Ingen Steder mødte Visti hellere sin Kone end i Staldene, for ingen Steder var hun saa uimodstaaelig skjøn og sød, som naar hun gav Kalven Brød, eller dægged et moderløst Lam, eller sad med sit Forklæde fuldt af nyudrugede Ællinger.

Nej, Kvinden maatte atter tilbage til vore Stalde; for Dyrenes Skyld og for hendes egen med! Thi hvor var Bondepigen ikke bleven bleg og ufrisk, siden hun trak sig ind bag Urtepotterne til Brodérsaks og Hæklenaal. Ogsaa hendes Sjæl havde lidt derunder, saa hun var bleven sippet og tør, gold og korrekt, hvor hun før havde været sprudlende og djærv. — Ofte faldt det Kvinden vanskeligt at følge Manden i hans Dont; men i Bondens Gjerning kunde hun, om hun vilde det. Hvorfor vilde hun da ikke mere? Hvem havde hvisket Bondens Datter den Djævel i Øret, at det var finere „at sidde Smuk" i en Dagligstue end at løbe sig Rødme til mellem levende Skabninger, der trivedes under éns Haand.

Nej, Kvinden maatte atter blive Mandens Medhjælp ved Mælkens Sining som bag Høstens Le! Da vilde Arbejdet paany gi sin Dyrker den sunde Glæde, uden hvilken Livet mister sin Rødme og Lykken sin Ømhed og Glans. — Visti kom aldrig ind paa disse Tanker, uden at han i Taknemlighed mindedes sin Bedstemor. Han bildte sig ind at ha arvet denne gamle Kvindes Sind imod Dyr, og han syntes, han var bleven saa rig derved.

Tidens Tendens gik i Retning af at behandle alle Ting summarisk — Dyr ikke mindst — men han havde været Bonde længe nok til at erfare, at den blev lønnet dobbelt, der havde Gaver til at omgaas Dyrene som Enere, som Individualiteter. Hvorfor fik Smaamanden for-

holdsvis mest ud af sin Besætning? Fordi han ikke blot tog Hensyn til nogle Procenttabeller om Tørstof og Kulhydrater, men var agtsom paa Sindelaget hos sine Køer og Humøret hos sine Spædekalve. Et venligt Stryg om Koens Kind gjorde somme Tider lige saa megen Nytte som Koppen fuld af Klid.

Naar Visti gik ned gjennem sine Stalde, blev der et farligt Leben i Baasene; Dyrene rimmed, dryned, bræged, og gav ved ethvert Middel tilkjende, at de var saa glade ved at se ham. Og det skulde være en mærkelig Bonde, som denne Bevidsthed ikke gjorde godt. Visti kunde ved et eneste Blik ud over Stalden skjønne, om alt var, som det burde være. Hvert Øjeblik gik han op i Baasene og linned ved et Klaptræ eller følte, om Bindslet ikke snæred for stærkt om de bløde Nakker. — En Dag kom han ind i Nødset og saa, at én af Køerne havde begyndende Fødselsveer. Koen, som stod ved Siden af den, — en gammel prøvet Dame med et Utal af Ringe ved Hornranden, slikked ustandselig den syge i Panden og dryned saa langt og klogt ind imellem som for at trøste Staklen i dens Kamp for Livet. Den lange ru Tunge søgte længere og længere ned om Ørerne med dybe inderlige Strøg. Det var nu Koens Form for at kjærtegne. — Saadan et „menneskeligt" Træk hos en gammel tungmavet Ko kunde gjøre Visti godt i mange Dage.

Og nu var han altsaa naaet til det Øjeblik, hvor han første Gang skulde prøve denne indgribende Reform, da hvert Bindsel skulde overskjæres, og hvert Dyr faa Lov til at rejse sin Nakke efter dets Bestemmelse, saa højt og saa frit, det vilde, og drikke al den Lys og Luft, det kunde. — Tanken havde ruget i ham længe, men fuldmoden blev den først i hine Foraarsdage i Zoologisk Have. Her saa han den jo ført ud i Virkeligheden. Her gik Dyrene i en aaben Stald med fri Adgang til en Fenne udenfor. Ja, de Folk havde Øje for Dyrets Tarv og Værdi, de voved ikke at stænge det inde i klumre Rum, langt mindre lænke det med tykke Reb til et Bæssingtræ. Naturligvis var der enkelte ondskabsfulde Exemplarer, som maatte ha deres egen Behandling; dem straffed man med Enecelle og berøved dem saaledes Fordelen ved „honnet Selskab".

Murere og Tømrere havde nu omkalfatret alle Tidsel-

bjærgs gamle Stalde og forandret dem efter Vistis Plan. Der er jo altid Plads nok omkring en Bondegaard, og det Rum, der gik med til ca. 100 Dyrs Indelukker, beløb sig vel til op imod et Par Tdr. Land. — Nu var altsaa det Tidspunkt kommet, da Kreaturerne skulde slippes ud. Visti og Martha stod i spændt Forventning og vogted paa Øjeblikket. Paa Slaget 12 skulde alle Døre aabnes paa videst Gab.

Visti stod med Uhret i Haanden. — „Saa!" raabte han til den gamle Røgter, der var posteret inde i Huset. Den første Lem gled til Side paa sine Ruller, og ti blankbrogede Køer skred med Værdighed ind paa Arenaen. De snused til de nye harpiksdrivende Gjærdestænger omkring Indelukket, men opførte sig behersket interesseret. Næste Lem gik op: Et Dusin Smaakalve hopped med korte Begejstringsbrøl ind i deres Aflukke, og saadan gik ti-tolv Døre op hver for sin Art, ligervis som hin Vaardag paa Ararat, da Noah & Sønner fik travlt med at faa Lugerne fjernet og det pjudskede Kræ ud af Baasene. I mindre end et Kvarter var alle Staldene tømte og hver Fold uden for befolket med hoppende, legende, nysende Væsner, der drak sig en Rus i den milde Vaarsols overdaadige Lys. Visti gik fra Fold til Fold med lysende Øjne, og Martha maatte hvert Øjeblik hen til Tremmerne og klappe en Ko paa Snuden eller nappe en Kalv i Øret.

„Det er en af de skjønneste Dage i mit Liv!" sa Visti. „A h a v d e næsten aldrig troet, a skuld ha faaet Held til at løse Opgaven i den Udstrækning. Nu er en da fri for at lade, som om en ikke ser alle de bønlige Blikke, naar en gaar ned gjennem sin Græbning. Nu behøver en ett at gaa gjennem sine egne Stalde som en Slutter eller en Straffefoged; men nu har en gjort for sine Kreaturer, hvad en tykkes, der skuld komm' et til gode."

De blev begge i lang Tid ude bag Dyrenes Indelukker og glæded sig over deres Myndlinges ubeherskede Tilkjendegivelse af det Velbehag, de følte ved at udsættes for Vaarsolens og Vaarvindens kjærtegnende Slegen.

Der blev de kommende Søndage en Valfarten til Tidselbjærgs Stalde som næsten til et Menageri eller en zoologisk Have. Kirkefolket gik halve Mile af deres Vej for at komme hen og se Vistis sidste Paafund. Gamle Bønder med sort Tørklæde helt op om det graa Hageskjæg og i kjønrøgblankede Træsko stod „fornumrede" foran Tremmerne ind til dette nye og gav gryntende deres Besyv til Bedste. „Det er sgu en Sprekulanter, den Visti; men det, han her har lavet, er nu iløwle ett det galest, han har hittet paa. Men det har nammæ ogsaa kostet Søslinger!"

Den store Forandring med Staldene kunde selvfølgelig heller ikke undlade at gjøre Indtryk paa den gamle derinde i Sengen.

Han var det sidste Aars Tid faldet ikke saa lidt af paa den. Hans gamle Hæftighed og Tyranni havde givet Plads for en klar og uforbeholden Resignation. Saa snart Visti var vendt tilbage med Datteren som Hustru, lod Jørgen Sagføreren kalde og overdrog Gaard og Grund til Svigersønnen. Det viste sig her, at der endnu var gode Rester tilbage af gammel Rigdom paa Tidselbjærg, saa de to unge begyndte med en ikke hel ubetydelig Kapital, og mere vilde der blive, naar den gamle helt faldt fra.

Jørgen var tilsyneladende glad ved at kaste Tøjlerne til Visti, hvis enestaaende Dygtighed og heldige Haand han forlængst havde lært at højagte.

Tidselbjærg havde i Jørgens Tid ligget som omgivet af en kinesisk Mur til alle Kanter. Det var Visti om at gjøre at faa denne Mur sprængt bort hurtigst muligt, at faa alle de Rør og Ledninger, der havde bragt Fornyelse og sundt Blod til de omgivende Ejendomme, forlænget ind over Tidselbjærgs Enemærker.

En af Vistis første Handlinger bestod i at nedbryde den latterlige Bræddevæg imod Sjællænderen; Tidens Tand havde dog allerede besørget det meste, Resten blev kjørt hjem og brugt som Brændsel, ogsaa nu og da i Jørgens Kakkelovn. Gaarden fik hurtig Andel i alle Egnens Sammenslutninger: Mejeri, Vandværk, Telefon, Lys. Jørgen laa daglig og hørte Haandværkere rumstere i snart ét Rum, snart i et andet. Han spurgte vel fra Sengen, hvad det nu var, der skulde laves om. Martha gav ham Svar, og

med et „naa!“ gik han videre i sin Avis. Men da man en Aftenstund brat tændte den elektriske Pære med 20 Lys' Styrke over hans Hovedpude, vælted han baglæns om i Dynerne som en Kyklop, der rammes af Tordenkilen. Med en styg Grimase over det forstyrrede Ansigt rejste han sig halvt op paa Albuen og hvæsed i sit gamle Had: „Kommer det nu ogsaa fræ æ Sjællænder!“

De beroliged ham med, at det stammed fra Kjøbstadens Lysstation.

„Ja, Fanden ved det! Han har da nok haft noget med det at gjøre paa en Paasown, den Skaadfisk!“

„Aa-e, hvor det da skjærer i Øjnene, det Kram,“ sa han og holdt „Stiftstidenden“ op over Issen som Lysdæmper. I lang Tid blev han endnu i andres Paasyn ved med at benytte sig af det tilvante Tællelys; men naar Datteren og Svigersønnen var gaaet i Seng, rørte han i Smug Kontakten, smækked den op og i, solded i Lys, og fejred rene Orgier af Dagklarhed — saa han til sin store Overraskelse kunde læse selv de mindste Bekjendtgjørelser i sin uslippelige „Stiftstidende“, lige saa let ved Midnat som ved Dag.

Han læste stadig mest naturvidenskabelige Bøger og tænkte grundigt over Tingene. Han tog Varsler og gjorde Iagttagelser over tusind smaa Ting, som andre, der bevæger sig i større Cirkler, ikke lægger Mærke til. Det gamle Familiebarometer inde i Sengen paa dets lange ormædte Træstativ var Gjenstand for hans ivrige Studier Nat og Dag. Gjennem sit Kammervindue havde han Udsigt til en gammel Brønd med et langt graat Tov i Dybet; han lagde altid nøje Mærke til, hvor mange Slyngninger der forblev paa Bommen, naar Spanden var i Hvilestilling. Efter disse Rebninges Antal (det vil sige efter Vandstanden) varsled han om Vinterens Strenghed eller Havresaaningens Begyndelse. Han kunde ligge Timer og lytte til to Dødningeuhres monotone Duetter i en Bænkfjæl, og kunde ogsaa faa det drejet omkring til Fingerpeg for Mennesker og Dyr. Et Par summende Fluer gjennem Sengens Halvskimmer fik nu for ham den samme Betydning som tidligere et Par Huvfugles Sus over Fjordvejlerne. Især var han bleven alvidende om Nattens Lyd. Hans Høreorganer havde faaet en næsten overnaturlig Skarphed. Alene gjennem sin Lytten stod han i Korrespondance med Lo og

Stald — især om Nætterne, hvor han hyppig var den, der varskoed Visti, naar en Hest havde stødt Grimskaftet, eller en kælvende Ko stønned om en hjælpende Haand.

En Rævs Skræben mod Daggryet kunde faa ham til at rejse Ørerne i Sengen som en Jagthund, og en Hanes Galen i Forstuen var en hel Symfoni af jublende Vellyd og Morgner af Lys og Dug.

En Fest fejred han ogsaa de lange Rimnætter; naar Svanetrækket kasted sig ned i Vaagerne midtfjords eller langs en af Odderne østerude, mens Bølgeskvulpet leged med de tynde Isflager under en Lyd, som krydsed de Klinger, da slog Svanernes sære Halstoner imod hans Bræddeloft, bløde og slørede som Klarinetter i et Brudetog. Da sov han ikke mere end lige til.

Han, der tidligere havde været høj og knoklet uden ringeste Antydning til Fedme eller Mave, laa nu og blev tyk og opdunstet; hans hvasse mejslede Træk lod han gro til med et stridt Skjæg, der glinsed og rev som Tænderne i en Karte. Med Sorg havde Martha iagttaget, at hendes Far, der altid forhen havde været ordentlig og pillen med sin Person, nu blev griset og ligeglad. Hun, der havde lagt Mærke til hans tykke Ben og vatersottige Knæ, var for sin Del overbevist om, at han aldrig kunde støtte paa Benene mere. Men med Vilje udtalte hun den modsatte Mening, da hun vidste, at han stadig troed paa sit frie Valg i saa Henseende. Var han trist og nedslaaet, behøved hun bare at sende Bud til et Par af de gamle Venner og faa dem til kraftig at foreslaa ham dog endelig en Gang at staa op igjen. En saadan Opfordring mødte han men Haanlatter; men det satte ham samtidig i et Perlehumør.

Visti spilled aldrig den Komedie, men han satte sig ofte ved hans Seng og drøfted Tidens Tanker med ham. Og skjønt han ikke kunde udstaa Kortspil, og skjønt Atmosfæren ikke altid var den bedste inde i Jørgens Alkove, indvilged Visti ikke saa sjælden i en 66, hvor Kortbordet var den gamles Overdyne. Da kunde Jørgen le af fuld Hals, naar han trak den snilde Svigersøn rigtig grundig til Vands.

Men helst talte de sammen om Gaarden og Besætningen og Vistis talrige Driftsplaner.

Saadan sad Visti og Martha en Aften i Skumringen

ved den gamles Seng og drøfted løst og fast. Det var kort efter, at Visti havde aabnet de nye Kreaturfolde, og Jørgen var overordentlig interesseret. Visti fortalte om det Liv, der var kommet over Dyrene, siden Bindslerne fjernedes, og hvilken ublandet Glæde det nu var for ham at færdes mellem sine Kreaturer.

„Du kan endda tro, Faar, te det er en Fornøjelse om Morgenen at faa Træskoene paa og komme ud og faa Skodderne skudt til Side for Kalvene og se dem komme fiem een for een. Det er snart som dengang, man var Dreng og aabned for Duerne. Aa, de kommer med nogle Øjne saa store og blanke, som havde de ligget og drømt om det Øjeblik hele Natten. Og saa strækker de sig, saa det knager i Ryggen paa dem. Har Humøret lige fra Morgenstunden af! Nu er det en Fornøjelse at ha Kreaturer, naar en har det i sin Magt at være god ved det hver Krumm."

„Aa, du store Barn!" sa Martha og tog ham lempelig i Øret. „En kan snart ikke faa ham til at ta Maden i Ro, før han igjen skal vesten om og kikke til det."

„Ha, ha, ha! Nej, du kan ha Ret i det," sa Visti og lagde sin Arm om Martha for at drage hende ned paa sit Knæ. „Der gaar maaske aa møj Tid for mig til at kikke paa det. Men tho du har da ett møj og la mig høre; du kikker nok ogsaa jævnad derom."

„Naa, du gaar saadan og belurer én," sa Martha spøgende.

„Ih, maatt a ett véd det," sa Visti og strøg hendes rødmende Kind.

„Jow saamænd maatte du saa. *A* tykkes ogsaa, det er noget af det skjønnest, a har set. Og har en en øwles Endskal Brød, saa er det saa nem at løbe om te æ Smaakalv' med det. Og saa Malkningen — te en nu kan sidde ude med det i Stedet for inde i en beskidt Baas!" sa Martha.

„Og Køerne kan bliv ved at holde dje Maal med æ Mælk?" spurgte den gamle.

„Aah, de gir da meget mere," sa Martha.

„Og saa ikke at ha et stivt Svin i Gaarden og ikke en Kalv, der jo ikke er saa ren og strag, som den var vasket i grøn Sæbe."

„Og nu har du heller ikke forbygget dig paa det,

Farlil — hwa? — saa det kommer til at svie?" spurgte Jørgen med sin grødede Bas.

„Ja, hwad tho Penge har det kostet; det koster at ha Idéer, det var ett sær. Men det koster fandenmæ endnu mere ingen at ha", sa Visti med et ungt Slæng i Kroppen.

„Ja, det sæder wal godtnok," sa Jørgen tænksom. — Han var bleven hel ubegribelig ivrig og urolig og laa og kjørned i Dynerne, som et Barn, der ustandselig sparker af sig.

„Hvor mange Høvder gaar der saa deromm?" spurgte Jørgen.

„Hvor mange? Ja, lad os se, der gaar vel op imod en hundrede Stykker.

„Og det møwrer ett hinandet, stikket ett hinandet æ Øwn ud?"

„De gaar sgu saa fromme, som var de ræd for, te de skulde faa det gamle Reb om Halsen igjen, hvis ikke de opførte sig skikkeligt," sa Visti.

Paa een Gang brast det ud af Jørgen som i stor Lystighed: „Det er jo ett til at ligg still og høre paa alt det, I der sidder og fortæller. — Det er Dæwlen stjærne mig lige ved at kunne løfte én af Sengen! — A — a — a — vil op og se det! Ja, det er et Ord. A staar op i Morgen den Dag!"

Martha saa med et ræd og bedende Blik fra Visti til Faderen. Visti greb hendes Haand og forstod det.

„Ja, Jørgen, nu er det jo heller ikke værd, te du ligger og forivrer dig".

„Forivrer mig! Nej, *a* har faaet mig en god Middagshvil, a kan hjælp mæ jen Lidt; nu er det snart syv Aar sind a gik ad æ Seng. A kund vist træng te at faa Halmen ryvstet."

„Ja, ja, Jørgen, lad os nu sove paa det," sa Visti, mens han og Martha gik med Godnat ud af Kammeret.

Jørgen sov ikke stort den Nat af bar Forventning om Dagen, der skulde komme. Blodet jog af Sted i Feber og

skylled alle hans Betænkeligheder med sig. Ligesaa voldsom han før havde kuet ethvert blødagtigt Ønske om at komme op og være som andre, ligesaa heftig lod han sig nu rive hen af den modsatte Stemning. Alle hans indespærrede Friluftslængsler, som han med Voldsomhed havde tugtet tilbage til deres Lænker, sneg sig nu frem i Flok og Følge og brød deres Aag for hans Øjne. Han saa nu atter Hav og Fjord i evig Blaanen; han saa de lange, lige Agre fra Tidselbjærgs Porte og ud til de vaade Skjelgrøfter, hvor Væslet har saa travlt om Høsletten — helt ud mod Fjorden i Syd, hvor Regnspoven staar paa et Ben paa de mudrede Smaaholme. Han saa Gaardens Rugmark med de hvide Flintesten; den herlige grønne Foraarsrug! Intet i Verden kan vise Mage til Grønhed som Rugen, naar den endnu har Sne i Agerfuren. Syv Aar var det, siden han havde set denne velsignede Ting: Rug, Rug, grøn Rug! — Flokke af hvide Høvder, Stude og Smaakalve, der alled sig i Ryggen, naar de klappedes med en gjæv Haand, kom vandrende ind i hans Drømme med blanke Horn. — Aa, Dyrenes Horn, denne simple svejfede Form, — og Varmen inde mod Roden! — Hvor længe mon det var til Dag? — Jørgen famled efter Kontakten. Den elektriske Gnist lod Klokkens uforstyrrelige Ansigt træde ud af Mørket. „Tre Kvarter paa to —? Aa, hvor det kan gaa og smøle, det Skidt!" sukked Jørgen og vred atter Kontakten i Hvil. — Han kasted sig længe hid og did, men fandt ingen Søvn. Atter smækked Kontakten og Mørket skjulte sig under Bordet og Sengen. Hvad var det nu, han havde for? Han slog Dynen til Side og betragted med stor Iver sine Ben. Han forsøgte at løfte den ene Fod i Vejret og la Lyset spille paa Tæerne. — „Dér var vist ikke noget i Vejen," tænkte han. Men ligesom han ikke var hel sikker i sin Sag, laa han endda, efterat han havde slukket Lyset og stak Foden udenfor Dynen og prøved de forsømte Muskler. — Men hans Tøj, hvor mon det var henne? Havde han mon Tøj mere? Han blev formelig hed om Ørerne. Kunde det ikke helt være faldet i Smuld eller kanske forvakket, saa ingen vidste, hvor det var mere? Hans Træsko var jo da nok gaaet i Kakkelovnen, og han kunde Fanden ikke passe de andres Træsko! — Men nu skulde han se at komme til at sove, ellers fik han jo aldrig Afgjøring paa

Natten. Han la sig om paa Siden. Men det var ikke til at dy sig for de Tanker om, hvad der nu vilde hænde ham i Morgen. Tænk, om han nu vidste, hvor han kunde finde sit Tøj, og han saa stod op og trak i det uden videre, hjalp sig selv som før Karl og gik ind og præsenterede sig for Martha, fuldt paaklædt. For der var misæl noget ved hende, ligesom hun ett troed, te han var i Stand til at komme ud af Sengen. Hun vidste nok ett, te de gamle Stude havde de stive Horn — det skulde endda gaa galt, om et friskt Menneske ikke kunde trække i sine egne Buxer. — Hvor Dæwlen havde de gjort af jen si Sager! Hér stod jo et Skab med hans Klæder i farom god Daw' — — men det gav han dem vel Lov til at flytte; hvornaar var nu det? — Ja—a, det var vel sagt en fir Aar sind.

Den Visti han vild jo altid ha Forandringer! aa—e—ja! Nu skuld han saa op og se, hvordan han havde turet med det. For en Knag, det var han for Alvor. — Nu begyndte Tankerne i den gamle Ring, ud til Vigene, ud til Vejlerne, ud til de brogede Stude paa side Strandenge. Her gik han i Bløde. Søvnen tog endelig hans urolige Sjæl.

Klokken viste højt op paa Formiddagen, da Jørgen atter vaagned. Martha havde været inde paa Taa for at linne et Vindue ud til Haven. Lærketrillerne ringled og pingled over Poppeltræerne, og ind ad Ruden kom en vidunderlig Duft af bristende Knopskjæl og solvarm Muld.

„Ih se, saalænge a i Dag ligger og lurer!" sa Jørgen og saa lysvaagen ud over det lille Rum. „Martha!" kaldte han. „Hvor har du saa mit Tøj?"

Martha og Visti, der var inde i Nabostuen, kom hen i Døren. „For nu maa en sgu til at prøve de gammel Stager, om de kan hold æ Mon". — Jørgen var om mulig endnu mere opsat end i Aftes.

„Aa, Faa'r, tror du nu, det er værd at prøve det i Dag," sa Martha.

„Prøve det i Dag!“ snevred Jørgen helt hvip. „Skal a op, kan a Dæwlen stjærne mig aldrig forlange bedre Vejr end som i Dag.“

„Nej, Vejret er saa møj godt“, sa Visti.

„Og en skuld wal se Kreaturerne i godt Vejr og ett, naar det slaar ind med Regn og Kuld, og det staar og hænger med baade Nies og Ører,“ fortsatte Jørgen. „Kom nu med jen si Tøj, om du har det.“

Martha følte, at enhver Indvending var omsonst. Et Øjeblik efter kom hun med hans Helligdagstøj over Armen. Visti var fulgt med ind i Kamret. De kunde ikke skjule Bekymringen, der stod i deres Øjne.

„Nu maa du jo vær meget forsigtig, Jørgen,“ sa Visti.

„Ja, a agter sgu ett at stikk i Rend fra jer,“ svared Jørgen. „Har du mine Buxer?“

Jørgen havde sat sig paa Stokken.

Ved forenede Anstrengelser fik de ham dajet i baade Buxer og Strømper. Jørgen skjæmted hele Tiden. Han var bleven en hel Virtuos i at sidde, og Nakkens Stejlhed lod intet tilbage at ønske. Men nu var det jo Bentøjet, der skulde bejles til. Strømperne havde svært ved at komme over de resne Ankler; men det lykkedes dog Martha tilsidst. Jørgen sad allerede myndig paa Sengestokken med sine Fødder mod Gulvet, Martha paa den ene, Visti paa den anden Side.

„Skal vi saa prøv æ gammel Orreværk!“ sa han og la sine lange Arme om de unges Skuldre. De rejste sig langsomt og tavse i Vejret, følte hans uhyre Vægt, der blev stærkere og stærkere, som de retted sig op.

Martha pusted under Byrden, ogsaa Visti havde nok at gjøre.

„Ih, hvor bliver jen si Bjen aa! A staar jo her, som stod a paa æ Bowser aljen'. — Tho A kan ett find æ Jurd med mi Fædder!“

„Kan du slet ett støtt paa dem“, stønned Martha.

„Nej, tho a kan ett fornemm æ Jurd.“ Sveden hagled ned af ham. — „Lad I mig gaa ned igjen. Det her er tøwtløs Arbejde.“ — Som en Sæk Mel sank han mod Sengestokken og blev siddende i stum Fortvivlen.

„Ja, saa er *a* jo færdig med min Strudjen,“ sa han, mens Læberne dirred under Afmagtens Graad.

„Skal vi ikke prøve endnu en jenle Gang“, sa Visti.

„Tho naar a ett kan fornemm æ Bjen en ska støtt paa, hvad er der saa at prøv!" — Og nu med Taarerne vældende ud af de rynkede Øjne: — „Og her laa a og troed, te a var en faale Kaa'l, der kund gjør, hvad a vild — og saa er a ett andet end den elendigste Krøbbel!"

„Faa'r, nu maa du ett blyw alt forharmt. Ved du hvad, vi kan lave dig en Rull'stol, ligesom en har set det med somme andre gamle Folk, der er ring tebens."

„A skuld lade mig trille omkring som et Barn, der knap kan grib æ Patt; nej Dæwlen stjærne mig, om nogen skal faa mig at se paa en Hywlbor! Giv mig saa hellere en Kugle, som en anden Helmis!" — Lidt efter sa han, med sammenbidte Tænder og som fra en Brønd af Had: „Det haar a for den Sjællænder, der kjor øwer mæ med hans Mogvogn!"

Den Dag og Aften gik, uden at man kunde faa ham til at ta Næring til sig. Op imod Sengedags gik Martha stille ind til hans Leje, la sin Haand paa hans, forsøgte at sige noget, men sank i det samme ned i Hulken.

„Hvad, Martha, hvi kommer du her! Græd du ett for mig. A er jo selv Skyld i min Ynk. — Gaa du i din Seng, mit Barn." — Der var noget usikkert i Stemmen, ikke den tidligere kommanderende Røst.

Martha sa gjennem sin Hulken: „Hvi skulde vi nu ogsaa gjøre dig Fortræd med vor Glæde i Aftes! A vidst jo godt, du kund aldrig støtt det mindste Kieren paa de sølle syge Ben."

„Vidst du det! Hvor kund du da vide, hvad a ett vidst selv."

„A kund jo se, hvordan det var fat med dig, naar a var inde at lette under dig. Men en kund jo aldrig sige dig nogen Ting, som ikke gjorde det værre, end det gjorde det bedre."

„Aa nej, vi Folk her i Tidselbjærg, vi kan wal brækkes, men vi blev ett skabt til at bøjes! Men gaa nu i din Seng, mi Baa'n, og lad mig ligge. A har jo selv valgt min Plads."

Det blev en ond Nat for den gamle Jørgen Tidselbjærg. Hans Tanker havde hidtil altid været vendt udad, nu kom de og rettede Spydet mod ham selv. Alle sa de: Nu er du en Krøbbel, Jørgen; ringere end noget andet Menneske; langt ringere end baade Skrædder Peiter og Lamm Soren. Og du har dig selv at takke for det. Du havde et Helbred som en Dragonhest, og nu er der ikke saa megen Stivelse i Benene som i et Par Læderbuxer. Saadan havde han faaet det lavet med Kroppen, men nu Sjælen? Jørgen kasted sig haardt i Sengen, som haabed han at sno sig fra det; men nej, det forfulgte ham — som Tandpine! Hvordan havde han handlet med sine Aandsevner? Var han ikke ogsaa i den Retning et sølle ring Mennesk? Jow saamænd var han d e t. Hvad havde han vel faaet ud af Livet med de Gaver, som h a n var født med? Maatte han ikke skamme sig, saa lidt det var bleven til med ham. Som nu hans Kone, den sølle Kvind! Ja, hun gik jo fra Samlingen, det var nu det, det var. Men kund han ikke ha baaret lidt mere over med hende, inden hun stent rent ikuld? Aa, hvor var hun en ynde Pig! Da troed en jo aldrig, si Lykk skuld faa End. Men tho d e n fik endda End. Aae—ja, gjord en d e t. Og Søren — aa, b i t t e Søren! — — Her randt hans Hjærte fuldt af Graad, der ingen Lise vilde gi ham. — — — Du har ikke været af mine Tanker nogen Dag, siden de fandt dig i æ Trug. — — Niels? — — skid med Niels; han var en Dogger fræ æ Framend aa. Han forstod sig ett paa nowe Slaws Lig; det var æ Muers Sindlav i alle Maader; havde han gjort h a m Uret — og det sa jo Marlha — saa laa der en Sparekassebog til ham paa 20,000, om han vild hent den. Hent han en ett inden fire Aar var gaaet, saa skuld de gaa til den fri Fattigkasse. „Nej, b i t t e Søren — haaj a beholdt dig, saa haaj det hele staaet paa andre Nagler. Og dig har a selv drevet i Døden! Naar a kund handle saadan mod det bedst, a ejed, hvad kund a saa ett hætt paa mod alle andre! A har jo v e l hjulpen en fattig Stønnis nu og da, naar han rend til mig ved et Dige, og han ett haaj Brød til æ Børn — a tror endda ogsaa, a engang hjalp den her tovle Skrædder, der nu humper i æ End af æ Sjællænder — men skuld der vær noget stort i det for en walholden Mand at gi en fatte Dæwel en Haand, naar han trængte! Den der kunde tærske 100 Traver Rug —

han skulde rose sig af, te han havde kylt en Haandfuld Spildkorn ud til Spurvene!" — Nej, han havde saamænd ikke hjulpet noget Menneske, saa det var værd at gjøre no Skej af. Og nu kom han heller ikke til det mere, for det her kom han ikke fra, i Dag havde han faaet hans Dødsdom, det kund han føle i alle hans Lemmer. — Aa, ja, ja, ja! Hvad var det, der spændte saadan om ens Hjærte, som han laa her i Maaneskjæret? Var det alle de gode Gjærninger, som han kunde og skulde ha gjort, men som han havde spærret inde bag et Gitter af Trods! — Aa, hvad skuld alle de Bebrejdelser til; nu var det jo altfor sildigdags te at vende Ploven og begynde et nyt Bed; han havde gjort hans sidste Omfure. — Skjønt han nu havde ligget i Sengen i syv Aar, havde han aldrig følt sig saa træt som i Nat. Han var i sine Ben, som havde han gaaet hundrede Mil, og saa var han dog ude af Stand til at flytt en Fod.

Her hørtes en svag Lyd; han rejste sig besværlig op paa Albuen og lyttede; en Kvist i Pilen udenfor hans Vinduer gned sine smaa hvide Vanter ind imod det mørke Glar. — „Ja, nu kommer der en skjøn Tid for alle andre — saanær som mæ. De vil blive tidlig til Farts med dje Saaning i Aar; det har a set paa æ Kjeldbom." Saa laa han igjen stille. Men paa een Gang rejste han sig brat over Ende med alle Sanser spændt til det yderste. — — „Aa, Herregud", sukkede han, mens han blev ved at lytte: Vildfugletrækket havde naaet Jyllands Kyster. — Et tusindstrænget Instrument klimpred oppe i Maanelyset over de slumrende Gaarde; det lød fint og sprødt, som naar den sidste Is ringler til Fjords paa de sorlende Bølger i en af de krumme Engbække. Jørgen kendte hver Tone i dette natlige Orkester; Hjejle og Vibe, Ryle og Klire — de var hans fortrolige Omgangsvenner fra hans første Barndom. Han havde kunnet bestemme dem den Gang paa en eneste Fjer. At de skulde komme just denne Nat, da al Ting vilde ind paa ham og møvre ham! Ja, overfor dem, overfor Naturen — der havde han altid kunnet være sig selv; de havde givet ham det bedste, hans forspildte Liv vidste. — Nej, te de kund komm i Aften — nu skulde han dø rolle! „Det var det bedste Fadervor, der kunde læses over mig!"

Vatersoten bredte sig stærkt de følgende Dage. En Søndag, da Vaarsolen kasted smaa Firkanter over det hvide Gulv, lukkede Martha sin Fars Øjne. Et af hans sidste Ord var: „I skal ett folde mine Hænder, som om a bad, for det gjør a ett. Men læg min højre Haand paa mit Bryst, saa mit Hjærte des længere kan holde Varmen, for om lidt vil det saamænd træng til det." — Saa var han inde i den store Vildelse, der munder ud i Døden: — — „Fowl — Fowl — — Vild-Fowl! — — — A kan ett find æ Jurd med mi Fædder"! — — —

Visti sad en Søndag i Højsommervejr oppe paa Bavnebjærg og saa ud over Landskabet. Bavnebjærg var et Højdepunkt ud imod Fjorden, bevoxet med Lyng og Blaabærris; det samme Punkt fra hvilket han første Gang havde set Martha!

Naar han var hjemme, forsømte han aldrig nogen Søndag at komme derop; det var ham noget af en Gudstjeneste. Her la han sine Planer for Ugen; her bygged han sine Hvælvinger for Fremtiden.

I Dag var der særlig rart heroppe. En hvas Blæst havde i de sidste tre Døgn staaet ind over Egnen, nu var den falden til en frisk Brise, der blæste een Høduft og Sønden-sol ind i Nakken. En Gang imellem kom en fortumlet Hveps lynende op over Kolden, slog et Par truende Zigzagssting over ens Kasket og var saa langt, langt henne! Visti maalte sine Markers Bredde med Øjnene; han kjendte jo her hver Kvadratfod Muld. Histnede stod Rugen og drejed og svang i de brune Knæ, der begyndte at blive haarde som en moden Ært; nu efter Stormen minded den om en Fugl, der pudser de knækkede Fjer. Længere ude paa Kjærene stod Byggen, der ligefrem gnistred af Blankhed nu efter al den tørre Blæst, der havde drejet det Ansigtet om i Nakken. Havren var som sædvanlig ligeglad, løb i muntre Bølger, der kunde minde om Kjædedans, helt ind til Bakken, hvor Visti sad, og ringled op imod ham med sine tusinde smaa Klarrekøller. Visti lagde Øret mod den spæde Ringel, mens Høduften ude fra Engen

fyldte hans Næsebor. Ud over Vænger og Højmarker stod de græssende Dyr som hvide Smaaprikker, nærmest hans egne, fjernere andres — mindre og mindre — lige til Himmelranden. Til højre laa Fjorden i Dag mere blaa, end Himlen er blaa, fuld af svulmende Sejl, ikke Hverdagens og Fiskerens graa Sejl, men Søndagens og Lystsejladsens kridene Sejl. Inde paa Fladvandet paa Bredden, hvor Bunden nu var haard og riflet, efter at Stormen havde brugt den som Valkefjæl, gik en Flok nøgne Drenge og „traadte Flynderunger", larmed og øste Vand over hinandens brune Kroppe. En voksen Karl kom i Løb hen over Digerne med et Badehaandklæde over Armen og nærmed sig Flokken. Visti saa, det vai hans nye Forkarl. Han fulgte ham med Øjnene. Hop, der sprang han over et Pigtraad og ind i en Fenne, hvor Visti havde en Snes Smaahøvder gaaende; nu skulde vi se! Visti var bleven meget opmærksom. Dyrene efter ham i brogede Stimer! Saadanne Smasdyr er ikke bedre end Mennesker; de blir saa nysgjerrige af Ensomheden og Indespærringen. En Mand med et Haandklæde er skam nok værd at faa nøjere undersøgt. „Men kan han nu gaa igjennem Stimlen uden at gi sig af med dem?" tænkte Visti, „saa er han ikke m i n Mand!" — Nej, der vendte han sig og strøg en af Kalvene over Snuden; der gnubbed han en lille Kvie — med tøsede Øjne — under Kværken. Nu er der kommen Forstaaelse imellem dem. Nu maa de allesammen hen og lugte til hans Haandklæde; se hvor de ryster paa Ørerne og snøfter med Krøller paa Næsen ved Sodaduften. Nu har han hele Flokken i Hælene lige til Stranden. De vil ikke slippe ham; de vil lege mere endnu. — „Den Karl er jeg ikke bange for at gi 100 Kr. mere i Løn til næste Flyttedag," tænkte Visti, helt oprømt ved dette lille intime Indblik i en af sine Folks Karakter. — Han kom til at tænke paa, hvordan han i Forgaars havde overrasket Gartneren i at gaa og snakke med Træerne, mens han rensed under dem. Saadan gjorde vist alle „gjev Mennesker", alle dem, der skulde ha lidt mere end det Par Sølvskillinger ud af deres Dagværk, ja alle, der vilde ha G l æ d e af deres Arbejde, maatte betragte alt levende som Individer, ikke bare som en Masse. Selv Skjærveslageren sad jo bag Skjærmen og snakked med Stenen, mens han drejed den i Haanden for at faa dens bedste Side op; Røgteren snak-

ked med Køerne, gav dem Kjæle- eller Øgenavne, karakterisered dem snart i Skjæmt og snart i Vrede. Kun de onde og skulende blandt ens Tyende slog Dyrene i Tavshed — og det gjorde anderledes ondt. Hestene saá saa skræmte ud ved saadanne Hug. De blev aldrig nær saa rædde, naar man lod Munden gaa.

Den Dreng, der bar Roer ind og sparked Koen paa Benet, før han havde varskoet hende, han blev ikke gammel i Vistis Brød.

Saa drog Tankerne ad nye Veje; han var jo ikke kommen herop for at hæfte ved en enkelt, men netop for at gi dem det frie Løb, som Hverdagen med sit tvungne Slid ikke kunde tillade. Det var vel netop Hviledagens Velsignelse, at den satte vor Is i Drift. Man fik sine Ideer om Søndagene, men man maatte pænt ud og realisere dem om Hverdagene, ofte i Kamp og Sved. Men Fritid var ligesaa nødvendig som Mad. Naar Arbejdet gik daarligt for en af Vistis Folk, kunde han sige til ham i ramme Alvor: „Trænger du til at sove? Gaa saa bare hjem og læg dig!“ — Han troed ikke paa Værdien af det Arbejde, der ikke var gjort med et glad Sind. Dovenskab — den vidste han nok, der eksistered; det havde han altfor mange Exempler paa. Han var selv til Tider ganske luddoven. Det var de sørgeligste Tider i hans Liv, da han intet gad og intet formaaed. Men han behandled den som enhver anden organisk Lidelse, som et Ildebefindende alle kan blive Offer for. Han fandt for sit eget Vedkommende hyppigst dens Aarsag i en eller anden diætisk Forsyndelse. Blev den hævet, var han atter arbejdsglad. Hvorfor skulde ens Folk da ikke ha det paa samme Maade? Hvorfor skulde Dovenskaben altid tydes som en Last, naar den fandtes hos Tyende og Daglejere, mens man, naar det gjaldt én selv, altid kunde finde en nærliggende ydre Aarsag. Jo mere man kunde behandle ens Folk som sig selv, jo mere man kunde indgyde dem Sans for Hygiejne og Properhed med deres Legemer, jo sjældnere vilde man paatræffe Dovenskab. Visti havde nu altid fremskyndet sine Folks Lyst til at bade; det var vidunderligt, hvad det frisked; hvor det efterhaanden drev enhver Sløvhed paa Flugt, saa endogsaa temmelig indgroede Døgenigter blev kvikke og arbejdsduelige. Kapløb og Boldspil havde noget af den samme Virkning. — Men ellers var Tyendespørgs-

maalet den store Drage over hans Gaard og alle Gaarde. Der var Tyende, der vilde opføre sig som Æsler, om saa de blev behandlet af Himlens Engle; det var mest den Type, der havde faaet deres Opdragelse paa Herregaardene under Eder og Prygl. Der var andre, som man med den bedste Samvittighed kunde betro Gaard og Gods, Plag og Ko, vore Værdier, vore Børn, alt det vor Lykke og Velfærd var knyttet til; var den Tyendetype ikke til enhver Tid i overvældende Flertal, da maatte Samfundet under de nuværende Forhold simpelthen falde i Smuld.

Forøvrigt imødesaa han en Tid — saa farlig langt henne kunde den næppe være — da ingen mere skulde tjene af Nød og Trang, men enhver Familiefar skulde kunne gjøre Krav paa saa megen Jord, som han og hans Børneflok kunde leve af, til den selv stiftede Hjem. Da vilde man ikke mere opleve det Børnemisbrug, der er et af Tyendeforholdets sørgmodigste Sider. — Beholder ikke Storken og alle andre Fugle deres Unger hos sig, til de er modne og flyvefærdige? Kun Mennesket nødsages til at sparke Ungerne ud af Reden, før Dunene er udviklede og Svingfjerene har Bærekraft.

Vil de saa tjene, da gjør de det af eget fri Valg som Gaardmændenes Børn nu om Stunder! — Visti indsaa vel, at dette vilde kræve en hel anden Jordfordeling end den nu gjældende: Øxen vilde ikke alene lægges ved Roden af Herregaardene, men ogsaa en betydelig Del af Bøndergaardene maatte lade sig partere. Men deri saa han intet ondt. Hvad var vel naturligere, end at Jorden gjordes mere og mere „flydende", at den lod sig skubbe ud og ind efter Befolkningens Stigen og Falden. Begrebet den faste Jord, den uafhændelige Ejendom, havde været een af de virksomste Faktorer ved Dannelsen af det Proletariat i By og paa Land, der nu foruroligede sig selv og Verden. Jordgnieren, ser ikke kan afse en Skovlfuld Muld af det, hans Papirer lyder paa, er lige saa uhyggeligt et Fænomen som Sagnenes Lindorme, der hensigtsløs lagde sig tilrette paa Skatte, der skulde ind i den almindelige Cirkulation.

Heller ikke Vistis Formand Jørgen Tidselbjærg kunde siges fri for den Art Jordgnieri. Visti vilde gjøre hans Brøde god igjen, ikke en overflødig Stump af Gaardens Jorder skulde faa Lov at ligge goldt hen. Han havde be-

gyndt med de store Kjær og Strandenge, han vilde fortsætte med Udparcelleringen af Agermarken, Gaarden havde i Virkeligheden 2—3 Gange saa meget Jord, som han rigtig kunde gabe over. Visti lod Gaardens tidligere Tjenestefolk ha Fortrinsret ved Udstykningen og lod Ejendommene skride paa de for Kjøberen gunstigste Vilkaar. Han slutted som saa: Gaarden selv har aldrig haft nogen Nytte af disse Ejendomme; jeg kan ved egen Hjælp heller ingen Nytte vente mig. Men g i r jeg Jorden bort til dygtige og foretagsomme Hænder, da vil der i Løbet af faa Aar ligge en Række Hjem, som vil være en Pryd for Egnen. Gjennem deres Trivsel og Velfærd vil jeg være lønnet mer end tilstrækkelig. — Tidselbjærg selv var gjældfri; der hviled da næsten ingen Byrde paa disse Jorder, og det var forunderligt at se, hvor hurtigt de blomstred i Vejret. Visti skaffed Bygning og Besætning paa rimelige Afbetalingsvilkaar. Syv nye Hjem laa allerede og røg i Morgensolen ved Randen af den blaa Fjord; men Visti kunde gjøre Plads til mer end tyve til. Og netop denne Sommer var han stærk optaget af sine Nybyggerplaner; uden at han egentlig selv vilde det saa, blev disse Planers Brod i deres Udløb vendt mod Jakob Sjællænder.

Sagen var den.

Omme under Fjordbakkerne, der i en lang Udstrækning bestod af Kridt, havde der, mest ved Jakob Sjællænders Initiativ, dannet sig en Cementfabrik, hvis Arbejdsstyrke rekruteredes af Egnens Smaafolk. Som Mider i gammel Ost krøb disse Skikkelser ud og ind ad disse graa Skrænter, til de fik nøjagtig Jordlagets Farve. Deres Klæder, deres Fodtøj, deres Ansigts Rynker var altid pudret og gjennemtrukket af Kridtstøv. Deres Hænder var plissede og udtørrede af den fortærende Kalk, deres Øjne brændte røde, og deres Aandedrag fyldtes af det evigt hvirvlende Støv. — Da disse Arbejdere hørte om Udstykningen af Tidselbjærg Strandenge, kom de i Skarer til Visti og bad ham løse dem ud af deres Helvede. Visti ynkedes over disse fattige Mennesker, de fleste Familiefædre, som tidligere havde været Daglejere og Gaardskarle, men nu ved Skjæbnens Ugunst havde maattet la sig lænke til Industriens Skubkærre. Han loved at skaffe Plads til en Snes af de dueligste. Netop i disse Dage havde de opsagt deres Pladser paa Fabrikken. Da dens Aktier stod slet i For-

vejen, er det ikke at undres over, at det gav et Chok i Jakob Sjællænder, da han hørte, at hans Cementfabrik skulde afstaa 20 af dens ældste og solideste Arbejdere. Han havde længe haft til Hensigt at opsøge Visti; han var netop i Dag paa Vej over til hans Gaard, da han af een af Folkene hørte, at Visti maatte søges oppe paa Bavnebjærg.

Visti kjendte ham allerede i lang Afstand, anede vel ogsaa noget om hans Ærinde.

Jakob kom noget besværlig op over den høje Bakke, indhyllet i den blaa Tobakstaage, hvori han altid vandred, hellig og søgn. Aarene havde taget ualmindelig stærkt paa ham. Der var ikke ret meget tilbage af den blaaøjede Idealist, der havde sat Krusninger i Andedammen for 10—15 Aar siden, og som ved sin første Fremtræden havde faaet alle de elskovssyge Bondedøtre til at varme Krøllesaks i timevis, før de gik til hans Møder. Nu sad hans dengang saa smægtende Tilhørerinder som bredbugede Madammer rundt om i Gaarde og Huse og havde gjort adskillige selvstændige Iagttagelser baade over „Hjemmets Betydning" og „Kjærlighedslivet"; i en Krog af deres Dagligstue laa der maaske endnu slængt en gammel fedtet Sangbog som eneste Erindring om deres Ungdoms Sværmetid. — Det ottekantede Skrummel af et Forsamlingshus stod og fik slemme Huller i Tagpappen og ingen brød sig om at reparere det. De af „Grundtvigianerne", der ikke havned i den krasseste Materialisme som Jakob selv, var drevne over til Missionen. Kort sagt: Opløsning og Flugt paa alle Kanter. Naar Jakob nu holdt Møde, var det sjældent eller aldrig med „Vennerne", men som oftest med et eller andet Aktieselskab til Udnyttelse af Egnens Moser, Lergrave eller Mergellejer.

„Aaeha," sa Jakob og satte sig tungt ned i Lyngen ved Vistis Side. „Du sidder endda sval og godt heroppe, mens en anden maa strabesere sig, selv paa en Søndag Formiddag."

„Ja, her er rart; tykkes du ett ogsaa?"

„Ja, jeg vilde nu tilplante denne Bakke; det er svært, en saa oplyst Mand som du ikke er mere oppe for Beplantningen." Det var den eneste tilbageblivende af Jakobs mange „Sager".

„Da vild a endda nødig se Træer paa den her Plads; hvad vild der saa blive af min Udsigt, som a er ret saa hjatglaa ved."

„Ja", svared Sjællænderen, „men vi skal ogsaa tænke paa dem, der kommer efter os?"

„Aa, de faar vel nok de Tændstikker og det Kakkelovnsbrænde, de skal bruge. — A har lagt Mærke til, te dem der ett snakker om Fortiden, de snakker om Fremtiden. Men der er aldrig een, der snakker om Nutiden; det er ligesom for ring at snakke om. Men det er da den eneste Tid, vi har nogen Magt over. Dem, der er puttet i Jorden, kan vi ingen Hjælp yde, og dem, der kommer efter os, de vil vist bede sig meget fritaget for vor Hjælp; a tænker, de vil tro sig myndige nok til at hjælpe sig selv. Nej, lad os faa alt det, vi formaar, ud af vor eget Liv og vor egen Tid. Mer kan der ikke forlanges af os. — Her gaar vi og tojer; æ Tid løber fra os ved at snakke om det, de gjorde for hundrede Aar siden eller vil gjøre om andre hundrede Aar; en Dag ringer de saa Solen ned over os; vi er selv bleven til Fortid uden at ha levet i vor egen Tid. — Det er det, a kalder tokkiwon. — Nej, hver ny Dag skal ha sin egen Glæde og sin egen Glans — kan vi ikke gi den det, saa er vi nogle Stympere, og vort Liv et Stymperliv. — Det siger a rent ud."

„Ja, jeg er nu itte Fritænker," sa Jakob ligesom hen i Vejret.

„Fritænker eller ett Fritænker — har det noget med den Sag at gjøre? Du er vel et Menneske i to Træsko som en anden og staar dig derfor ved at ha dine Ben ved Jorden."

„Ja, det var netop det, jeg vilde foreslaa for os begge to; skulde vi derfor ikke snakke om noget andet?"

Visti, der skjønned, at hans Hede havde ført ham saa langt ud, at han virkelig havde blottet sig, rødmed, da han svared:

„Jow, tho lad os saa det, skjønt det var ikke i gamle Dage, te du gik af Vejen for en Diskurs, selv om det ett absolut drejed sig om Hverdagssager," sa Visti.

„Nej, men jeg er itte saa troende, som jeg har været."

„Nej, det ved a, og det er jo godt at ha noget at

slaa af paa, siger de. Men hvad var det saa, vi skuld snakke om?"

„Du sælger ud af din Jord i Tiden; kan jeg itte kjøbe noget af dig?"

„Nej du kan ett! Det er da rent ud at sige dig det."

„Nej, du vil hellere sælge til mine Arbejdere."

„Ja, a vil hellere unde dem noget, der ett har no i Forvejen, end dem, der lægger det i Dynge for at holde andre fra det. Men a sælger for Resten ikke til nogen. A er saa heldig at ha faaet min egen Jord til Gavs; for samme Pris faar andre den af mig, naar a først har fundet dem Folk, a ynder."

„Og dem tror du bedst at finde ovre hos mig?"

„A kund sikkert ogsaa finde dem andre Steder; — naar det er ulykkelige Mennesker, en søger efter, behøver en ett at lede længe. Men Folkene — især da de ældste ved Cementen, de har været hos mig og bedt mig næsten paa deres Knæ om at ta dem væk fra dine Lergrave, og da a kjender mange af dem som dygtige og arbejdsomme Folk — tykkes a næsten ett, a kan forsvare at gaa dem forbi."

Nu fo'r den gamle Agitatoraand i Jakob; han sprang op som en Brand, og idet han gjentagende punsed sig selv med tung Næve i Buxelommerne, raabte han ned i Ansigtet af den liggende Visti: „Ja men ser du da ikke, at du rungenerer mig. Du splitter jo mig og mit Værk ad! Jeg troed, du var et rettænkende Menneske, og saa er du jo værre end nogen Socialist." — Jakobs Øjenbryn skød sig op og ned med Ordenes Tynge.

„Hør nu Jakob," sa Visti spagt og greb efter hans ene Buxeben, „sæt dig nu alstille ned igjen og lad os snakke sammen som et Par føre Folk. For hvis Skyld har du vel bygget den Historie derovre i Fjordbakkerne, for din egen eller for dine Arbejdsfolks?"

„Naa ja, jeg skulde vel mene, jeg har skaffet mange fattige Mennesker et Stykke Brød ved dette Anlæg."

„Det kan være sandt nok. Men til syvend og sidst saa bygger du for din egen Fordels Skyld. Og det har du jo Ret te; men du skal vær det bekjendt. Det er ett en Veldædighedssag at være Fabriksejer."

„Men du vil være veldædig derude paa dine Kjærenge," sa Jakob spydigt.

„Nej, aldeles ett," svared Visti og slynged sig hastig omkring. „A vil bare prøve en ny Fremgangsmaade. Nu har andre, saa længe vi kan huske, søgt Lykken i at gjøre sig selv rige og andre fattige; nu vil a prøve at komme til Lykken fra modsat Side. Saa kund det jo endda være, te der var nogen, der vilde følge mit Exempel. A tykkes ett, der skuld vær saa møj at resikere. For sig mig ærlig Jakob: Er du lykkelig!"

„Hvad mener du med det?"

„A mener, om du har nogen Glæde af at se dit Arbejde trives, om det bringer dig — ikke bare nogle Fedtsyle nu og da, men ogsaa en virkelig personlig Hjærtevarme, ja, det vi paa gammeldags Maade kalder en Fryd, en Glæde!"

„Nej, jeg var saamænd tilfreds, jeg var af med det, det Hundskidt deromme, for det sluger langt mere, end det gir, og jeg har kun haft Kvaler af det, til den her Dag!"

„Der ser du! — Og dine Arbejdere — tror du, de er særlig lykkelige og tilfredse?"

„Det maa de vel ikke være, naar de er paa Springet til at løbe væk fra det hele."

„Altsaa, du har ingen Glæde af det, dine Arbejdere har ingen Glæde af det — og saadan noget unaturligt Kram skulde a betænke mig paa at slaa i Smadder, naar a kan byde 20—30 Familier ikke blot et Levebrød, men et Arbejde, der kan fyld dje Liv med Glæde fra Morgen til Aften, fordi det er deres eget, som deres Hjem bliver deres eget."

„Og den Jord vil du la dem ta gratis?"

„Som a siger: De faar den til samme Pris, som den staar mig selv i. Den Jord har aldrig været beboet af andre end Viber og Storke; nu holder a grumme meget af de Fugle, men a holder endnu mere af at se Glæde og Trivsel mellem levende Menneskebørn. — Hvis a haaj haft til Hensigt at blive en rig Mand — ja saa kan a godt se, te saa gaar a baglænds; nej a maa først og fremmest være en lykkelig Mand, der selv er glad og er med til at gjøre andre glade; og nu har a faaet Lyst til at se, hvad lykkelige Hænder kan udbringe af den Jord, som der ikke hviler andre Byrder paa end Lufttrykket.

Og a haaber, te een og anden skal ta mit Exempel op. Da kom vi maaske endda ett saa bitte et Nyk te fremad."

„Ja, du kan sagtens, Visti, du er din egen Mand."

„Det var du til at begynde med i ligesaa fuldt Maal som a. Men du tragted høtter; du vild ett la dig nyw med de Smaaskillinger, en Bonde kan lave; du skulde ogsaa til at lege med Maskiner. Men lad vi Bønder holde os fra Industrien; der faar vi sgu altid Halen i Klemme. Vi har endnu ikke faaet noget Smid paa at tjene Penge uden at bestille noget. Vort Arbejde er endnu knyttet til Ærlighed — og den gjør sjælden sin Mand rig — i hvert Fald gjør den det møj laangsom."

„Ja," sa Sjællænderen eftertænksomt; „du har jo Ret i meget af det, du siger, men hvordan skal jeg komme ud af det, dette her?"

„Ja, naar Folk ivissomda kan komme ud af det Hus, der er gaaet Ild i, selv om det klinkbrænder om Ørerne af dem, saa maa du vel ogsaa kunne komme ud af den Red'lighed; kan du ett finde nogen Dør, saa maa du af en Væg, om saa det svider dig baade Skjæg og Haar."

„Ja, men sig mig, hvordan a skal komme løs!" næsten skreg Jakob Sjællænder.

„Det kan a ett, inden a kjender din Status."

„Min Status! Den kjender jeg ikke selv, og det er knap nok, jeg tør lære den at kjende."

„Fører du da ingen Bog?"

„Nej, hvad skulde det gjøre godt for. Jeg plejer at ha det i Hovedet; men der skal en jo ha saa meget, saa det ene kommer let til at trykke paa det andet."

„Da tykkes a, det er en meget gal Ting at være uvidende om sin økonomiske Stilling, især naar man har saa meget under Hænder som du, Jakob".

„Du kan ogsaa tro, det skaffer mig mange søvnløse Nætter. Men hvordan skal jeg faa Greben under det. Vil du hjælpe mig til Klaring?"

„Ja, naar det ikke skal være lige i Dagene, saa vil a saamænd godt det, i Fald du betror mig til det."

„Og din Stilling til Arbejderne . . .?"

„Ja, den er ett til at rokk ved. — Det indser du ogsaa godt, te hvor 20—30 Menneskers Lykke staar overfor eens, ja der maa den ene vige."

„Ja, du har jo Magten, og du synes ikke at ha Skrupler ved at bruge den," sa Jakob bedsk.

„Du ta'r fejl, Jakob Sjællænder. A har aldrig haft let ved at fortrædige mine Medmennesker. A skal gi dig et bitte Eksempel: Det var det første Aar, a tjente Jørgen Tidselbjærg; da var det jo saa grumme gal med dig og ham. Saa er det en Dag, du havde Helligforsamling eller hvad det nu var; det var da kommen til Jørgens Kundskab; saa siger han til mig: Vil du spænde for Ajletønden og kjøre Ajlen ud og sprede den ved det østerst Skjel — altsaa lige op ad din Mark. Det var en Dag med Vestenvind, og det vilde jo ha gjort det mindre behageligt for dine Gjæster at ta mod den Pris en Dag igjennem.

A forstod jo straks Meningen, men a tænkte: Den Spøg skal Jørgen nu alligevel ikke faa noget Held af. A kjørte ud paa Marken med Tønden, kjørte op og ned ad Ageren langs Skjellet, som det var bleven mig ordret — men der var bare ikke en Draabe i Tønden. Men gammel Jørgen var en slinde Karl; han lod sig ikke saadan narre. Han mødte mig sønden Laden og sa: „Det var Ajle, der skulde ha været kjørt ud og ett Fis. Vil du sætte Tønden paa sin Plads!"

A tænkte, mens a spændte Hestene fra: Nu faar du din Rejsepas! Men han mælte aldrig siden et Ord om det, saa han har vel ogsaa indset, te a ett var den rette at forlange den Slags af."

„Naa, jaja. Du vil saa komme over til mig en Dag med det første," sa Jakob.

„Ja, det skal a wal."

„Ja, for a kan jo lig'saa godt ta mit Stød nu som om et halvt Aar."

„Du mener, te de Lerbrinke derude vil skride ned over dig først eller sidst?"

„Ja hvad naar du ta'r Arbejdskraften . . ."

„Aa, Jakob, lad os nu skilles i det gode. Og saa træffer vi hinanden en Dag, naar vi begge to kan se roligt paa Sagerne."

Nogen Tid efter, da Visti en Morgen var gaaet ud i Duggen for at se til sine Stude, mødte der ham et underligt Syn: En stor Flok Rotter kom i trillende Hop ned over et gammelt Jorddige. Deres Rygge stod i en Bue, deres skjællede Haler var skraat opadrettede; de peb og bedes og gav hinanden Øretæver, dratted ned af Diget og var med et Sæt oppe igjen, mens deres vagtsomme Øjne funkled omkap med Dugdraaberne. — Denne mærkelige Oplevelse bragte Vistis Tanker hen paa den synkende Skude og Jakob Sjællænder, hvorfra Rotterne syntes at komme.

Han beslutted sig da til at aflægge ham Besøget ligesaa godt i Dag som senere.

Det var længe siden, han havde været ude ad den Kant til; der var noget i hans Natur, der krymped sig ved at være Vidne til det Svineri og den Ordensforagt, som var bleven Sjællænderens sørgelige Livsledsagere.

„Hvor Dæwlen kan nu noget Menneske holde Hyren, der har faaet Tingene ind i den Skure," sukked Visti; han var løbet i Staa paa en tør Plet en Snes Favne fra Jakobs Gaard for ligesom at lægge en Plan til at komme nogenlunde tørskoet videre. Med Kjæppen til Stødd naaed han omtrent Halvvejen hen til Gaardsleddet ved hele Tiden at balancere ude ved Grøfteranden. Nu standsedes han brat af en tyktflydende Strøm, der fra Møddingen bulned ind over Vejen. Her var gode Raad dyre. Stormen havde væltet en Halmstak lidt længere fremme og ført dens Indhold ud over Sumpen; men Vognene havde allerede kjørt det saa dybt i Bunde, at det ikke mere afgav nogen Bæreevne. Visti var atter gaaet i Staa for at recognosere. Da saa han et Glimt af Jakobs graa Frakke i Nødsdøren. „Halløj, Skipper!" raabte Visti. Jakob kom hen imod ham. Hans Træsko var som smaa Truge, saa de bar godt op. „Vil du ikke kom den her Vej," sa Jakob og slog med Fingeren en stor Luftbue norden om Møddingen. „Det er bleven saa opkjørt dernede, saa det snart ikke er til at finde Bund i."

„Nej, det er vist nok," sa Visti, „det er no grimt Vejfyld den Slags. Det er ett tykt nok til at træde i og heller ett tyndt nok til at sejle i. — Hvor vil du saa ha' mig hen ad?" spurgte Visti, han var igjen omgivet af flydende Gjødning til alle Kanter. „Aa kund du ett skubbe dig den her Vej," sa Jakob og stødte til en Halv-Dør i

Ladegavlen. — „Da er det endda rart at føle fast Grund under Fødderne," sa Visti, da han tramped op over Ladens Lergulv.

De kom ind paa Gaardspladsen. Allevegne Dynger af Skrammel, brækkede Arbejdsmaskiner, gammelt Hustag, der var skubbet i Bunke.

„Du ynder vel ett min Skik?" sa Jakob; han havde fulgt Vistis Øjne, der for hen over Gaarden uden at finde et Hvilepunkt, hvor de fandt det Umagen værd at dvæle.

„A vil ett raade dig til at ta Patent paa den," sa Visti. „Forresten er du jo ett alene om — ja undskyld! — Svineriet. Det er jo vor Bondes Skjødesynd. De Værdier, der aarlig trædes ned i Skidtet, de repræsenterer sikkert Millioner, foruden hvad andre Ulykker Griseriet anstifter. Ja du maa undskylde, te a her ta'r lidt stærk paa Veje, men i Orden — ude som inde — ser a ett bare en økonomisk, men ligesaafuldt en moralsk Værdi."

„Ja, lad os nu gaa ind, saa kan vi jo endda snakke om det"! sa Jakob for ligesom at faa Visti trukket bort fra Æmnet.

Visti satte sig paa Bænken og saa rundt paa Skilderierne, hvor Mændene fra Jakobs Vækkelsestid endnu hang i stor Afblegethed. Grundtvig, der engang havde udgjort et straalende Midtpunkt, var sunken halvt ud af Rammen, og ingen havde vist Gamlingen den Velvilje at hjælpe ham op igjen. Ingemann havde faaet Glasset slaaet ind og faaet revet en stor Flænge i sit hvide Skjortebryst; Frederik d. 7de stod omtrent paa Hovedet, hvad der klædte hans Korpus meget ilde, men det syntes ikke at ha vakt Jakobs Opmærksomhed.

Visti og Jakob satte sig ind til Skrivebordet, og der blev de det meste af Dagen; Jakob hentede Regninger og Kvitteringer og gav Forklaringer. Visti sad uforstyrrelig med Blyanten og „lavede Status". Jakob blev mere og mere nervøs for Udfaldet, som Tiden gik. Engang imellem gjorde han et Spørgsmaal, men fik bare et Grynt til Svar. Saa hørte han op med at spørge.

Da der saaledes var gaaet nogle Timer, hvori ingen havde forladt Stuen, rejser Visti Hovedet og siger, idet han skyder et Papir ud paa Bordranden:

„Den Sag der — den maa vi ha noget bedre Rede paa?"

„Hvad er det for en Sag?"

„Ja, æ Brugsforening!" Det undgik ikke Vistis Opmærksomhed, at Jakobs Haand rystede, da han tog Papiret fra Bordet og førte det op for Øjnene.

„Du maa ha flere Papirer om den."

„Flere Papirer —?"

„Ja, Kvitteringer; om dine Indkjøb osv.," vedblev Visti utaalmodig.

„Kvitteringer, siger du — hm! —"

„Ja, Jakob, vil du ett ha Sagen opklaret, saa kan du saa møj godt blive fri for mig, a er ett kommen her over for at stille min Nysgjærrighed; det er saa langt fra." —

Visti var sprunget op fra Stolen og gik hæftig over Gulvet.

„Vil du gjøre nogen Brug af min Hjælp, forlanger a bare, te du skal lægge Kortene paa Bordet. Og det ogsaa hver Lap!"

Jakob gik endnu en Gang hen og roded i en Skuffe og kom tilbage med en Haandfuld meget fedtede Regnskaber. „Det var itte for at stikke noget til Side," sa Jakob; „men det er itte saadan at ha Rede paa det altsammen."

Saa gik der atter nogle Timer i Tavshed. Hen ad Midnat, da Visti var dødtræt af Anstrængelse, sa han, mens Jakob for tiende Gang havde spurgt til Balancen uden at faa endeligt Svar: „Ja, der er ingen Tvivl mer; du er saamænd bankerot, bitte Jakob; du maa ett blive ved i den Skure een Dag længere, hvis da vil ud af det som en ærlig Mand, og det tænker a jo da du vil?"

Jakob sank ned paa en Stol. „Jeg vil itte snyde nogen, det er itte min Agt; men det er alligevel saa haardt dette her."

„Ja, det ser a wal. Men a kan ett forsvare at døl' det for dig. Den Underballance der paa Brugsforeningen, den er a kjed af; den kan der maaske komme meget ondt ud af. Faar du ikke den ud af Verden, inden ret længe, saa frygter a, det gaar ilde."

„Ja, men jeg vidste ikke andet, end jeg var ude af den Gjæld — jeg har jo givet Protokollerne fra mig."

„Nej, du vidste ikke andet. A tror sgu ett, du vil snyde nogen. — Men her ser du, hvad a talte om før: Orden — Orden! I sin Gaard som i sin Pengeskuffe! Det er din Uorden, som har fældet dig, som den fælder Tusinde om Aaret her i dette Land."

„Jeg er altsaa helt fallit."

„Ja," sa Visti stille.

„Hvad raader du mig da til at gjøre."

„Først og fremmest maa du dække den Underballance ved Brugsforeningen. Resten gi'r sig af sig selv." — De talte endnu noget frem og tilbage. Da Visti skulde gaa, greb Jakob hulkende hans Haand og sa: „Jeg siger dig Tak. Nu ved jeg da Sandheden, om ogsaa det er en Sandhed til Døden."

„Aa, Jakob, du er jo ett no gammel Mand endnu; du bryder dig wal en Vej."

Som i et Udslag af Galgenhumor spurgte han, da Visti stod paa Tærsklen: „Kan jeg ikke komme over og blive din Staldkarl?"

„Nej, Jakob, det kunde vi vist ikke enes om; men du skal ett komme til at lide Nød; du kan, hvad Dag du vil, faa hos mig ligesaa megen Jord, som du selv kan behandle. Og det skal du faa paa samme Vilkaar som de andre. Saa staar du selv for, hvad du vil ha ud af det."

„Ja, Tak skal du ha," sa Jakob; men han tænkte: Ikke engang til at være hans Staldkarl er jeg god nok!

— — —

Det var med alt andet end et muntert Sind, at Visti gik hjem i Mørket fra Sjællænderen. Atter havde han faaet det stærkeste Indblik i, hvorledes en af Naturen usædvanlig begavet og velmenende Mand gik i Spaanerne paa Grund af Uorden. Hvornaar vilde dog vor Bonde lære at respektere denne den uomgjængeligste af alle Livets Krav; thi det var Orden, hvor der overhovedet skulde være Tale om Samfund eller Kultur. Forlængst havde vor Bonde bevist sin Dygtighed, naar Talen var om Arbejdets Nytteside; hvorlænge vilde det vare før det gik op for ham, at Arbejdet havde endnu en Værdi, og det endda den væsentligste, men som de fleste lod ligge urørt: den moralske, den æstetiske Værdi. Skjønhedssiden ved Bondelivet gik uhjælpelig i Vasken for de fleste.

I Vistis Barndom var Bondehjemmet fire Huse omkring

en Mødding; nu var det altfor ofte fire Huse i en Mødding, som her hos Jakob Sjællænder. Naa, alle burde selvfølgelig ikke kjæmmes over samme Kam. Især burde Kvinderne roses for den Renlighed og Orden, de skabte, saalangt deres Magt rakte. Det var at ønske, at den Renlighedssans, der havde haft saa gavnlige Følger paa Kvindernes Omraade, maatte kunne udstrækkes ogsaa til Mandfolkene i Lo og Stald.

Men det var ikke en Reform, man løb til; hvad havde kan ikke selv kjæmpet og stridt, før han havde faaet gjennemført en taalelig Arbejdsplan paa sin Gaard. Her skulde gribes med haandfast og myndig Haand. Hovedvanskeligheden var altid det Tyende, man havde at arbejde med. Deres Opdragelse var som oftest saa skjæv og misvisende, at de betragtede ethvert Krav om Orden og Metode som en mod dem rettet personlig Fornærmelse. Som Aarene gik, havde han dog naaet at sætte sin Vilje igjennem, men ikke uden mange bitre Erfaringer. Nu kunde han selv og enhver huskjendt Mand gaa hen — om saa skulde være — i Mørke og finde det Redskab og det Stykke Arbejdstøj, der skulde bruges. Forspandstid, Røgtetid — alt gik paa Minutten. Ingen større Spild af nogen Art; og Spild — det var ikke nogen hel ringe Post i Nutidens Bondebedrift. Visti var tilbøjelig til at antage, at det, der gik i Skuddermudder paa en middels Herregaard, kunde en Gaardsfamilie leve af; og det, der tankeløst bortødsles ved Uorden og Slendrian paa en større Bondegaard, kunde en Husmandsfamilie leve højt paa.

Men værre end dette haandgribelige Spild var dette Aandsspil og Lykkespild, der gik i Svang rundt om i Hjemmene, fordi Husfaderen ikke magted den rent menneskelige Opgave at faa Arbejdet til at gaa med Liv og Appel. Det Arbejde, der var udført med et graat Sind, vilde altid være slet gjort, og den Orden, der var skabt uvillig eller under Tvang (man havde bare Behov at tænke paa den militære Orden!), men som ikke havde nogen Rod i Sindelaget, vilde hverken glæde eller gavne nogetsteds. — Nej, det var Skjønhedsglæden, der skulde vækkes, i stort som i smaat. Bonden ejed den Glæde saa fuldt som nogen; den var bare bleven forfusket af en Flok tarvelige Moralister, der havde huseret med vor Bondestand i en stiv Menneskealder, hvor Resultatet var blevet som nu

hos Jakob Sjællænder, et mixtum compositum, et Rørsammen af intet og allehaande, af forældet Theologi og forladte Overklassemeninger. Lutter fortørrede Skorper og humleløse Ølsjatter, der var bleven hældt i den samme store Fælles-Gryde og kogt til Højskole-Øllebrød.

Naar Bonden overlodes til sit Instinkt, tog han sjældent fejl. Den gamle Bonde havde en langt sikrere Smag for Skjønhedsværdier end Nutidens Bonde. Det viste de Huse, hvori han hyggede sig: Salsen med det jævne, hjemlige Straatag og den hvide, tungede Gesims, der fik én til at tænke paa den sirlige Kniplingsbort om Gammelmors „Kappe"; det viste det hvide Sand, der strentedes rundhaandet ud over Trapper og Stenbro og sjældent fattedes selv foran det tarveligste Bondehjem. Det viste de store blankskurede Kobberkjedler, der bevaredes trindt om i Hjemmene, skjøndt de forlængst var gaaet af Brug. Det viste den sikre Anvendelse, som Fortidsbonden forstod at gjøre af de to simple Farver: Rødt og Hvidt. — Bonden elsked Synet af et blommet Øg over alt; hvor kunde hans Øjne lege langs dets pomrede Hofter, og hans Sind strømme over af Gjævhed og Skjæmt, naar hans Haand ordnede Dusken omkring sin Plags Koder! Traadte han ind i en Stald, og hans Øje fandt en særlig veludviklet Form hos Ko eller Kalv, da følte han den samme Øjenlyst som Kunstneren, der træder ind i en Billedhal. Hvorfor skulde hans Skjønhedsglæde agtes ringere end Kunstnerens? Var Marmor maaske mere end levende Kjød og Knokler! Han forsømte ingen Søndag at gaa rundt om sin Rug og nyde dens myge Duft og glade Vækst, og kunde han faa „wor Muer" listet med, saa var der ingen Ende paa hans Oprømthed.

Men naar Vistis Tanke gled hen mod den gamle Bonde, havde han altid et nærliggende Eksempel i Jørgen, som havde vist ham Vejen i næsten eet og alt. Ja, jo mere Tiden skred, jo mere kom han til at omfatte denne sære, stikne Mand med den dybeste Kjærlighed og Beundring. Hvilken Modsætning til Sjællænderen i Ydre som i Indre! Hos Jakob var alt Lapper og Laan lige indtil hans Ansigt, hvor Trækkene var saa runde og udflydende, som havde den gode Gud og Skaber tværet rundt i dem med en Pind. Hos Jørgen havde der hersket en næsten pinlig Ængstelse for, at han skulde slippe selv den mindste Tave

af sig selv; men denne paradoksale Selvhævdelse dækked trods alt over en Flamme, hvori Bonden engang skulde hærde sit Plovjærn, saa han fra en veg og slatten Drømmer skulde forvandles — ikke til en L a a n e r men til en S k a b e r. Og ogsaa dér havde Jørgen vist Vejen ved at søge ikke blot Styrken, men G l æ d e n i sit eget Milieu. — Ja, Glæden, den sad hjemme ved vor e g e n Bordende og vented paa os, enhver især!

Som altid naar en Tankerække greb Visti, snakked han højt; nu var han kommen ind paa sin egen Mark. Rødkløverens søvntunge Hoveder slog mod hans Ankler, og Rajgræsset strøg sin Dug af i hans Sko. Paa een Gang sprang en Hare op ligefor hans Fod. Han løfted Hovedet og saa sig omkring. Maanen var kommen nogle Favne op over Gaardene i Øst. Taagen laa over Lavningerne, hvor Elverpigen dansed og slængte sin Særk paa Vidjen; en Bæk risled et Steds i Dalen med en egen monoton Sylren, som gik den og ledte efter noget, den havde tabt. En mudret Lugt af Fjordtang laa over hele Egnen. Saa traadte Visti ind i en Strime Duft af vejret Hø. Aa, denne Høduft! Det var som naar ens Bedstemor brændte Lavendler om Søndagen, tænkte Visti, mens han nærmed sig sit Hjems maanehvide Gavle.

Det er en Søndag paa Tidselbjærg tre Aar efter. Visti og Martha har været rundt i Stuer og Stalde og fundet alt vel — nu holder de Søndagstvæt; de staar hver i sin Balje med en Dør imellem sig og lar Styrtebadets Straaler skumme ned over deres sunde Kroppe. De raaber muntert til hinanden gjennem Bræddedøren mens Vandet plasker i Zinkkarret. Saadan bader alle i Vistis Gaard hver Søndag Formiddag fra den mindste til den største — saa nær som Røgteren. Det gamle Svin har Vandskræk; der har knap været Vand paa hans Krop, siden den Dag han døbtes. Han er det braveste gamle Menneske mod Dyrene, der tænkes kan; han vasker med Fornøjelse Svinene, saa de skinner som Billardkugler, men taler én med ham selv om at faa lidt Vand paa Kroppen, bliver han smækfornærmet.

Visti er allerede steget ud af sit Kar, staar og trækker Skjorten ned om sig og fryder sig over den udsøgte Duft af nyt Linned, der er tørret paa grønt Græs.

„Er du snart færdig?" raaber han overgivent ind til Martha. Hendes Dør gaar op; med Haanden om Klinken hælder hun sig langt ind i hans Rum. Hendes hvide udtungede Linned poser ned om hende.

„Se du selv ar bli færdig, før du skynder paa en anden én!" siger hun drillende, endnu med de bare Fødder paa Dørtrinet. — Paa een Gang flyver Kaadheden i hende. En varm bred Solstraale ligger paa skraas af de hvide Gulvbrædder. Hun løfter Særken op til Knæet og danser en „Masok" over den lille Guldflod paa Gulvet. Fødderne fjedrer og smækker mod Brædderne; Solstraalen forgylder hendes Knæ og Vrist i glade Glimt; Haarets udslagne, blonde Bølger hopper som en Manke paa hendes Skuldre; bare en halv Snes Dansetrin — og hun er atter borte — som en Lygtemand — i en skraldende Latter! Visti, der er kjendt med hendes kaade Paafund, ser henrykt efter hende. — Der glider ogsaa lidt Vemod i Blikket ved Tanken om, at hans skjønne, sunde Hustru endnu aldrig er bleven Mor.

Lidt efter træder de begge fuldt paaklædte ind i Dagligstuen. Her er alt omtrent som i Jørgens Tid. Malede Skrin og tunge Standkister langs Væggene. Jørgens Portræt i stort Format hænger for Overbordenden. Sølvbægrene klirrer ligesom i Drømme inde i Skjænken, naar en kraftig Fod sættes haardt i Gulvbrædderne. Jørgens sølvbeslaaede Merskummer (Visti ryger ikke selv), hænger med blankpudset Laag paa een af Sidevæggene. Alt er jævnt og afstemt, som havde hver Ting for lange Tider siden selv valgt sin Plads. Der er over Stuen det, som vi kalder H y g g e, noget der ligesom besjæler Tingene, saa de staar og sender Ynde fra sig, som Blomster udsender Duft, — Hygge — en sær gammeldags Ting, som ikke kan skabes ved Kommando, som i de fleste Hjem erstattes af den Simili-Hygge, der kaldes Pillenhed; den er kun kold, kan laves af enhver Tjenestepige, mens den ægte, den sande Hygge er lutter Sjæl og kun vil findes der, hvor Husmoderens varme Aande har dugget paa hver Skaal, mens hendes ømme Haand har drejet hver lille Ting til Rette paa den Plads, hvor hendes medfødte Instinkt har sat den.

— Den Solstraale, som før havde leget mod Marthas sunde Knæ, morer sig nu med at slaa en gylden Løkke omkring Ølkruset, at skjare i de hundredaarige, baandslagne Kisters buede Laag, strejfe en aabenstaaende Døre Messinghaandtag for omsider helt inde i Vistis Helligdom at faa nogle ligefremme Bogrygge til at te sig som Pragtbind.

„Hvor skal vi gaa hen?" spørger Martha, saasnart hun har bragt i Orden efter Badet.

„Aa, det er snart ligemeget," siger Visti. „Det er godt Vejr, ihvor vi gaar."

De kommer ud paa Stentrappen, hvor der er strøet med nistrende stridt Sand. Gaarden ligger i et Lyshav. Duerne kurrer i Tagvinklernes Mospuder. Kokken gjør stram Honnør og galer hele sin Vagt til Gevær, da dens Husbond og Madmor glider forbi den i Portskyggen. De træder udenfor Gaarden. Solen gir Løftelse til alle Guds Gaver og sætter som en Glorie omkring Husenes Mønninger. En enkelt hvid Due gjør et Slag ud i Luften, gider ikke! men vender paa stillestaaende Vinger hurtig tilbage til Taget.

Det er et udpræget Bissevejr med en Himmel som blaaset Mælk. Den gamle Røgter labber af Sted med bart Hoved og kuglet Ryg inde bag det overbødte Bagstykke; de nøgne Fodballer smækker for hvert Skridt fem krogede Tæer dybt i det hede Sand; paa Husbondens Spørgsmaal svarer han kun med en sidelæns Mumlen og en lang Skraatobaksblarp ud over Agren for at antyde sin Trofthed og Pligtfornemmelse. Pragtfluer og Gaasebiller sejler sidelæns gjennem Luften og havner paa Vistis Frakkekrave; en Mariehøne, der ser ud som en overskaaren Ært, dumper ned paa Marthas Haand og bliver ikke givet fri, før alle dens Prikker er talt op, hvorved det tillige er godtgjort, hvad Rugen skal komme til at koste i Aar. — Visti og Martha gaar glade og frie hen ad den sandede Markvej. Alle, der møder dem maa sige: Hvor de to Mennesker dog ser godt ud sammen! De er næsten lige høje. Visti i Halvstøvler og graa Spændefrakke. Han er uden Skjæg; hans Træk er just ikke regelmæssige; hans Underlæbe er lovlig stor og har Tilbøjelighed til at hænge, naar noget gaar ham imod. Hans Kindben træder stærkt frem, især nu i Sommertiden, hvor Arbejdet har pillet

Vinterfedtet af ham. Men han har Sangvinikerens smukke lyse Pande og skjælmske Smil i Øjenkrogene. Han er især stolt af sin Næse, der hverken er kroget eller slej, men smalrygget med fine, følsomme Næsebor, der kan lugte gjennem Sten! — Martha har alle sin Faders karakteristiske Træk, men i blidnet Form. Hendes Næse er især et Pragtstykke; smal med en ganske fin Bukkel, der vilde staa vidunderligt i Elfenben. Hendes Øjne har en Farve som Blaaklokker, lidt skraastillede — „ligesom Storkens, naar han ser mest gavtyvagtig ud" — driller Visti. Hendes Mund er lovlig smal; i Underlæben staar et tungt Ar efter et Fald fra et Hølad. Hendes Hudfarve er det friskeste, man kan fæste sine Øjne ved — „som Jordbær med Fløde," siger Visti, „naar Jordbærrene koster tre Mark Potten." Som alle Kvinder er hun bange for at blive fed, og hendes runde Hofter og frodige Barm er ikke nogen betryggende Vagt om Slankheden.

Men saalænge Martha udretter omtrent lige saa meget som hendes to Piger tilsammen, er der næppe nogen overhængende Fare.

Det tørre Vejstøv pulser efter dem som Røgen fra et Lokomotiv; de frække Solstraaler skinner lige igjennem Marthas klare Kjole og heder hendes Barm og faste Ben. Hvert Øjeblik, naar der er noget, han vil vise hende, maa Visti over Vejsporet for at lægge sin Arm om hendes Midje; saa ser hun først stort og varmt paa h a m og siden mod den Ting, som han peger paa. — Nu er de naaet ud til Gaardens Roemarker. Visti gaar op igjennem Rækkerne og glæder sig hjærteligt over deres Frodighed og Velplejethed, som han selv har overvogtet. Paa een Gang faar han noget studsende i sit Ansigt; han bøjer sig ned og tar en Vantrivning op fra Ageren; han staar en Stund med den i sine Hænder, drejer den foran sit Ansigt, faar et helt modvilligt Præg, som vilde han sige til Skiftingen: „Hvad er det for no med dig! Har jeg ikke været mod dig nøjagtig som mod alle de andre! Hvi lønner du mig da saa ringe!"

„Hvad er der i Vejen med d e n," spørger Martha, der ser Skyggen, som glider over Mandens Træk. „Aa, det er en sølle „Atterlaaring", det maa vær af en ring Slaw; saadan kan en jo ogsaa mellem Mennesker træffe

én, der fra Barnsben af er bestemt til æ Fattiggaard." Han lader Roen dumpe og gaar videre.

De kommer forbi den nu snart modne Rug. Barnet er atter oppe i Martha; hun løber ind mellem de mandshøje Straa, sænker sit Ansigt lidt ned: „Tit-tit! Løjnør! [1]). Nu er Martha bleven henn!" — De bøjede Vipper strømmer sammen og stryger hende hen over hendes sunde Kinder, hen over Halsen, ned under Hagen; stryger i smaa, lette Ryk, som en Haand i Søvne. Saa er hun atter ude i hans Favn. Lidt efter gaar de forbi Dyrenes Vandingssted, hvor Blikspanden ligger foran Truget.

„Nu skal du se Løjer!" siger Martha og hopper over Pigtraaden ind i Kreaturfennen. Hun griber Blikspanden og bruger den som Tromme, mens hun kalder: „Kippe, Kippe, Kippe, Kip!" — Med den Lyd kunde hun altid kalde Kalvene til sig, mens de var smaa, og Tiden var inde, at de skulde ha deres Mælk. — I samme Nu Trommen gik, saa man halvhundrede Dyr, hvide, hjelmede, brogede i strygende Trav hen over Kjærene; helt ude fra de yderste Holme, hvor de er vaded hen for Bremserne, kommer de med løftede Halse og vajende Haledusk; i Smaagrupper og enkeltvis; de yngste forrest med fyrige Hop, de ældre og tungere flegmatisk, ligesom tvivlende, noget tilbage — søger de ind imod samme Punkt, til Martha staar i en broget forskydelig Sværm af sine kjære hornede Venner.

En Stund efter dukked de begge op paa Vistis Yndlingspunkt Bavnebjærg. Da de havde siddet lidt sa Visti: „Kan du endnu huske dengang, du kom kjørende med den brune og den Hest, der siden kom til Vøvtrup, og a kom ned fra Højen her og fik Hold paa din Tejne."

„Om a kan huske det?" Martha saa ud over Landet, som overskued hun i et eneste Blik hele sit Liv siden da.

„Da var der nok ikke mange, der skulde ha tænkt, te vi skulde ha bleven saa jens om vore Sager," sa Visti.

„Ikke det? Da vidst a det lige med det samme, a saa dig!" Denne uforbeholdne Bekjendelse, den herligste

[1]) Laaddenøre (Kjælenavn).

en Mand kan høre efter Aaringers Giftermaal, blev lønnet med et stort Kys for Horisontens Aasyn.

„Ja, der ser jo lidt anderledes ud paa Tidselbjærg nu end dengang," sa Visti med et betegnende Nik af Huen ud mod Kjærene.

„Ja, min Far var ett meget for Forandringer; der er du saa møj hwellere," sa Martha og tog ham i Haartoppen. „Ja, hvad om min Far vilde sige, om han kunde se op? Æ Gaard split ad og kløvn i jenne smaa, grattede Ejendomme, hvor der før var en stor sammenhængende Flamm —."

„Nej, ynde det vilde han jo sagtens ett. Men enhver Tid har jo s i n e Krav. Og vel skal vi ære de gamle, men vi skal ett gjøre dem til vore Afguder."

„Nej, aaenej! Men dér er jo det Punkt, hvor a har vanskeligst ved at følge dig. A er ræd for, te hvis min Far havde levet, a saa der vilde ha holdt med h a m."

„Saa maatte a jo ha prøvet, om a ett kunde ha omvendt jer begge to," sa Visti fortrøstningsfuld.

„Ja, du er nu altid saa kolhøgen, og tho, det er vel møj derfor, en holder af dig." Her strøg hun ham let over Kinden.

„Men helsen kan a sige dig én Ting, gotten Visti: det var en hel anden Plaser at lægge Sadlen paa en Hest, før jen si Jord blev split ad paa 30—40 Hænder; da kunde en ride snart saa langt, en kan se, alt det en Hest kunde pinspringe, helt ud til de yderste Kjær, — uden en eneste Forhindring — og vende omkring og komme varm og veltilpas hjem. Sætter en sig nu paa en Krikke, saa har en knapt gjort en halvsnes Hjunt, saa er en inde paa andre djes. Det er snart aldrig Umagen værd mere at trække et Dyr af Stalden for 'et. Ja, det kan du ett forstaa, som ett selv rider."

„Jow, v i s t kan a forstaa d e t, bitte Martha!" vrissed Visti. „Det forstaar a endda saa m ø j wal, te den Side af Livet ogsaa har sit Værd. De store Strækninger, Godserne, Herregaardsskovene, — de e r skjønn; og hvad vi paa nogen Maade k a n bevare uden Skade for det hele — jowvist, skal det bevares! Hederne, Skovene især — hvad der kan gi Landet en Skjønhedsværdi uden at ta Brødet ud af Munden paa de mange."

„Ja, du med din Brødpose!" svared Martha, men vi skulde da ogsaa gjerne ha det saadant, te vi kunde røre os."

„Det er vel ikke nødvendigt, vi hverjen skal røre os til Hest; for saa kan vi da endelig ride paa Landevejen. En ridende Dame er skjøn, naar hun har Magt over sig selv og æ Hejst — du er ualmindelig skjøn paa en Hejst, det tør a godt sige dig; — men du er i mine Øjne endnu skjønnere paa en Malkstol, og du gjør endda ikke saa lidt mere Nytte det sidste Sted end det første. — Se alt det, som det gamle Aristokrati dyrked for sin Fornøjelses Skyld: Jagt, Ridt, Væddeløb, og hvad det nu hedder altsammen — a siger ett, te det hver Krumm var af det onde, a siger bare, te det kom for faa til Gode; det avled Sportens Glæde, men den skal vor Tid og Eftertiden erstatte med Arbejdets Glæde! — Hjorten i vore Skove, ja, hvor er den skjøn! Adelsmandens Datter i de høje Sale, jo vist er hun dejlig; dér er Slankhed, Holdning, Race; det skylder hun vel for en Del til Sporten, men især skylder hun det til Lediggangen. Men hvorfor skulde denne Lediggang vare evig? Du har jo da ikke fortrudt, te du har lagt dig efter at malke; selv om du ogsaa var en Stormandsdatter."

„Nej, det ved Gud, a ett har! Det vilde a ett undvære for aldrig det."

„Naa, hvem ved. Nu sætter Grevedatteren en Ære i at ride en Fuldblods; kanske vil hun en Dag sætte den samme Ære i at malke ti Korthorns."

Martha slog en lys Latter op. „Søde Visti, hvor er du naiv! Men du er en gjæv Mand iløwle."

„Naar Abraham, Isak og Jakobs Hustruer og Døtre kunde baade malke og vande Kamelen — saa kan Grev — Noksagts Døtre vel ogsaa! Hvor kan Arbejdet komme i Ære, saa længe vi holder den Slags priviligerede Arbejdsforagtere? Foragtere af Arbejdets Haandtering, men sandelig ikke af dets Frugter!"

„Ja, alt det er vi jo enig om, Visti; det er bare det her med Gaardens Udstykning — der kan a ett sige andet, end a tykkes, du kund ha gaaet lidt mer lempelig til Værks."

„Du tykkes, a har levnet Gaarden for lidt?"

„Ja, skal a vær ærlig, kan a ett sige andet."

„Er du da ræd for, te vi ett skal faa det, vi har behov?"

„Nej, Visti, saa længe a har saa god og dygtig en Mand som dæ — men — alligevel — ja, a kan ett ret sige det." — Martha brister i Hulken.

Visti ser sørgmodigt bedende paa hende: „Jamen Martha! a troed virkelig, vi var enige om den Ting; a har da ett gjort det helt uden dit Minde."

„Nej, men du var jo altid saa hentagen, saa een ett kunde nænne at sige dig imod. — Og det er naturligvis heller ett andet end no gammel, overgjemt Særhed, der hører min Familie til — men naar en for nogle Aar siden sad heroppe paa æ Hyw, saa kunde en se snart hvorhen en vilde, saa var det éns eget; lige fræ æ Sønderfywr og ud til Ultong Sig! Da var det nemt at finde sit Skjel, for Skjellet var æ Fywr. Nu ved a ett mer, hvor vort Skjel gaar. — Men hvad, du ved det jo, Visti!" sa hun og bøjed sit taarevædede Ansigt ind under hans Albue.

„Ja, men se dig da nu om, Martha!" sa Visti med et stort Bueslag af den frie Arm ud mod en lang Række lyse Hjem, der strakte sig i en malerisk Halvcirkel langs den blaa Fjordkant. Vist 40 Smaahjem talte man her fra venstre til højre; allesammen hvidstrøgne; enkelte med nye Rørtage; de fleste med rødt Tegltag. Visti havde i nogen Grad ladet Udsigten fra dette hans Yndlingssted være bestemmende for Anlægget, og heroppefra stod den røde Tagrække vidunderligt til Landskabet, hvad enten man saa den i Forhold til Græs- og Kornmarkerne eller til den evig blaa Fjord i Baggrunden. — Naar man nu spejded ud mod Østens Fjordbanker, saa smuskedes ens Blik ikke mere af Fabrikskorstenenes uhyre Sværtekoste; Cementfabriken var nedbrudt, og dens Arbejdere havde for en væsentlig Del nedsat sig her i disse lyse Hjem. Yderst til højre boede selve Jakob Sjællænder nu paa tredje Aar. Det saa virkelig ud til, at han havde nemmet nogle af Vistis bedste Leveregler. I hvert Fald skinned hans Hjem i Dag omkap med de andres og sendte en hvid stillestaaende Skorstensrøg fra Søndagens Suppegryde lodret op i den tindrende Dag.

„Ja, bitte Martha," fortsatte Visti og peged atter ud, „alt det, der dér ligger og lyser langs det blaa Vand, det har a ofret nogen af mine bedste Tanker og snart vor

hele Kapital efter din Far. Har du ett været enig med mig i det, saa er det noget sent, du siger mig det."

„Men Visti! Nu maa du ikke igjen faa mig til at græde! A har jo ett andet imod det, end det a sa før, te det ligesom klemmer os inde. — Men a forstaar da saa sær wal din Glæde, og du kan da heller ett tvivle paa, te *a* kan se det skjønne i at skaffe Brød og Sundhed til saa mange Familier."

Se det var Strenge, der fandt Gehør i Vistis Bryst.

„Ja," sa Visti, „a tykkes, te a somme Tider førhen har haft kjønne Ideer og ogsaa da haft Held til at udføre dem — som nu den om den rette Behandling af sine Kreaturer, om det ny Maskinhus for hele Sognet, om vor Fællesrejseforening, der nu er lige ved at blive statsanerkjendt, vor Højspændingsanlæg og Bogforening — hvad jen sin Tid nu er gaaet til — men det derude, det er nu alligevel det bedste, jeg har givet mine Kræfter til. Og det kunde vi aldrig ha udrettet uden din Fars Penge. Det kan godt være, du har Ret i, te han vilde ha stridt imod, inden han havde givet sit Minde; men havde a faaet Held til at forklare ham, hvad det ret drejed sig om i æ Uddrav — saa er a vis paa, te vi haaj faaet ham med os. Din Far var ett selv en Mand med mange Ideer, men han havde Respekt for Ideer, og jo dristigere de var, jo nemmere lod han sig vinde for dem. Det var en af Grundene til, at Darwin blev hans Et og Alt. Du husker da ogsaa, hvor opsat han blev paa at se de nye Stalde; at det ikke lod sig gjøre — tho det tog han wal næsten hans Død over."

„Ja, kunde du ikke overtale ham, saa kunde ingen Menneskebarn gjøre det," sa Martha.

„Og en kunde endda faa din Far til at strække sig vidt, naar det gjaldt Smaafolk og deres Lykke. Ja" — afbrød Visti her sig selv — „du tykkes maaske, a kunde spare mig al den Snak; med det vild bedrøve mig, om du troed dig selv altfor stærkt i Uoverensstemmelse med din Far; a satte din Far saa højt, og Baandet mellem ham og dig — det vilde a endda nødig ha reven over. A haaj vel gjerne set, te du ett var bleven den sidste af denne stærke Slægt; men den Glæde skal vi vel altsaa ikke ha."

Nu brød Taarerne igjen voldsomt frem af Marthas Øjne.

„Du maa ett græde . . . Hører du Martha! Det var ett min Mening, te a vilde saare dig. En kan jo bare somme Tider gaa og længes efter en bitte blød Haand, en kund klemm om. — Skal vi ta en bitte Dreng til os, — hvad Martha? — A véd en bitte sød Dreng hernede i et af Husene som a tror, vi maatt faa."

Martha slog Armene om hans Hals og trykked heftigt hans Ansigt ind mod hans Barm for ligesom at lukke hans Mund.

„Lad mig saa sige dig det da!" Hun førte sin varme Mund hen imod hans Øre.

Visti sprang op og stod sitrende foran hende. Taarerne skød op i hans Øjne.

„Er det Sandhed!"

„A tror 'et. A vilde ett, du skulde ha haft det at vide, inden a var hel sikker i min Sag — men — ja — nu er det jo altsaa sagt."

„Skulde der virkelig times os det, te der igjen engang skulde komme til at gaa en Vugge paa Tidselbjærg! Det er ikke sket, siden din egen blev sat paa Loftet!"

Det var en bedaarende Julimorgen faa Dage efter. Visti spændte sine Øg for Ploven umiddelbart efter Davren for at fælge Grønagre; der var faldet en god Blødding om Natten, saa den stive Bund var ganske gjennemvædet. Regnfaldet i den hede Julinat havde avlet en stærk Taage, der havde Møje med at lette; til at begynde med kunde Visti ikke se synderligt længere end til Øgenes Ører, men nu begyndte Solen at kratte til Side i de uldne Masser, snart gik Visti under blaa Himmel og snart igjen under Taage. Midt i dette Under mellem Lys og Kaos standsed han sit Spand for at se og lytte. — Taagen følte altfor vel, at Slaget var tabt, nu gjaldt det om at redde Tilbagetoget. Bakkernes vældige Isser dukked først frem, saa kom efterhaanden den flade Mark, men endnu kogled Taagen i Dalene. Nu og da kom en Kolonne af Skygger op fra én eller anden Dalbund og søgte at undvige, men blev straks nedskudt af Solens Pile; det røg endnu her og der i

Agren, som laa der Gløder under Plovfurerne; men snart var ogsaa dette Blændværk forsvundet; paa denne Side af Fjorden var der ingen Taage mere, men ovre paa den modsatte Bred langt mod Syd havde den taget Opstilling som en Række fantastiske Bjærge, som Solen et Øjeblik laante sin bedrageriske Glans, saa det saa ud, som havde de Alpesne paa Toppene. Himlen over Vistis Hoved var nu saa høj, at intet Jordisk var i Stand til at naa den; alligevel syntes Lærkerne — de smaa Vovehalse — at ville gjøre Forsøget. De havde endnu Væde paa Vingefjerene efter Natteregnen, men de stænked det fra sig som Triller i det svimle Himmeldyb. Taagen havde efterladt Markerne i et Hav af Perler, som Solen først gløded til Ædelstene, — Safirer og Rubiner, men senere afsløred som det bare Vand og lod forsvinde i en let Damp.

Visti stod et Øjeblik i den nyfødte Morgen med Haanden paa sin Plov. Hans Lunger spændte sig løftende mod Ribbenene for at faa Plads til saa meget som muligt af den græsfriske Morgenluft; hans Sanser, der nu var badede af Duggen, fik en overnaturlig Styrke. Han kunde høre Tøjrekøllers rytmiske Bump helt ovre fra den anden Side Fjorden; han kunde tælle Ruderne i det Spejlbillede, som Fiskerhytten ude paa Næsset kasted i Fjorden, tilligemed Neddet foran Døren, hvis Lodstene slynged svagt paa Billedet i Vandet. — Han hypped atter sine Heste i Gang; der sad gyldne Dugdiamanter i deres Man, og helt ud paa Ørespidserne funkled det i rødt og blaat.

Solen hersked nu almægtig i Landskabet; Maagerne vendte sig i dens Strimer ude over den kølige Fjord, Ruderne gløded i den hvide Husrække langs Fjordkanten. Køerne stod i lange lige Rækker over Højagre og Pakkeskraaninger og havde travlt med at fylde Vommen af det duggede Græs, før Fluerne kom og ødelagde Madroen. Kirker stod som Vartegn hist og her paa fjerne Fjordbakker og rakte forgjæves mod den blaa Himmeldrøm.

Visti pløjed.

Plovsjærnets stærke Rytme havde fanget hans Sind. Hans Støvler flyttedes tænksomt til denne Rytme; Naturens egen sunde Hjærteslag lød til ham gjennem Mulddampen. Han følte sig med eet saa ydmyg og saa glad som et Barn, der har faaet Lov til at gaa i Furen og holde Tømmen for Far. Han kjendte, hvor han og Jorden blan-

ded Aandedrag i denne Stund. Hans Livslinje tegned sig ren og harmonisk som en Sti gjennem dugget Græs. Hans Attraa havde altid været at lytte sig ind til Naturens Hvisken og af dennes dunkle Sprog skrive Reglerne for sin Livsdag. Derfor kræved han saa energisk af sig selv som af sine undergivne Orden, først og fremmest Orden. Orden var Naturens Grundlov. Orden var i Menneskesamfundet lige saa gammel som Ilden. — Orden var i det almindelige Dagligliv kun et andet Ord for Redelighed, Ærlighed, Bravhed. Bondens Gjerning med dens hundrede smaa Ting, der greb ind i hinanden og gav Summen, kunde mindst af alt undvære Ordenen. — Nej, bare indstille sig efter Naturen, i stort som i smaat; thi af lutter smaa Ting var Bondens Liv sammensat — fra Pattegrisen til Kløverfrøet, der ikke er en Millimeter i Tværsnit.

Visti pløjed i dybe Tanker, stadig med Plovjærnsrytmen kogende i sit Øre. Paa een Gang fløj en lille Fugl frem mellem Hestens Ben og slæbte sig besværlig lidt til Siden, før den letted med et Angstskrig. Mellem den tilhaands Fremben laa en Lærkerede med fire gabende Smaaunger.

Barnet i Visti var vakt med det samme. Han la' sig ned paa Knæ og omklamred den spinkle Rede med sine store Hænder. Først tænkte han paa at flytte Reden, men hvad om Moderen saa blev skræmt og ikke turde komme til Ungerne, saa maatte de jo omkomme, de Stakler. Nej, der var ikke andet for, han maatte la et Bid af Græsset staa, og det kunde heller ikke være saa farligt, om den Strime Fure stod til næste Plovning. Med lidt Besvær fik han Hestens truende Hove trukket til Side og Ploven lempet forbi de forsvarsløse smaa; med Sindet varmt af Godhed fandt han snart paany Muldens og Plovens Jærnrytme. — Smilet sad endnu en Stund om hans Læber ved Tanken om de smaas lykkelige Redning; men saa hærdedes Mundens Linjer atter til deres vante Strenghed. Med Naturen kunde han altid komme overens, men nu Menneskene? Gik han ikke her og pløjed mere ensom end paa en Ø i Havet!

„Jeg saa ud i Natten efter en Ven, men jeg fandt kun — Bekjendte." Sladderen sad rundt om i Gaardene og rev hans Rygte til Peberrod paa dens Rivejærn. Mændene stod

i Smug og iagttog hans Færd; de kom sjældent til hans Dør, men holdt nok af at staa og glyne ved hans Hushjørner. De stjal hans Metoder, som man stjæler Tørv om Natten; saa friedes de for at sige Tak. Med Velbehag saa han, hvor hans Dyrkningsmaader, hans Frøvalg og Sædskifter bevæged sig langsomt som en tung, grøn Skygge hen over Bakkerne bort fra ham, saa det nu snart havde naaet Herredsgrænsen. Fra ham var det, at det meste af al. denne Grønhed var kommen, men han blev ikke mindre bagtalt for det. Var han mon ikke erklæret Fritænker! Gud fri én naadig vel! — Havde hans Svigerfar ikke ladet sig brænde som en Hedning! Var han ikke borgerlig viet, Skarnet! — — Saadan gik Kværnen i Dalen. Man ynder ikke de Folk, der er saa langt foran Hoben, at de ikke kan naas med en Sten i Nakken.

Saadan tænkte Visti, mens han pløjed én Vej med Front til „Fjenden". Da vendte han Ploven paa Wojnsageren og pløjed ind mod Nybyggerbyen. Solen var nu kommen højt paa Himlen. De hvide Mure og de røde Tage lyste over venlige Smaahaver. Talrige smaa Russerspand var kommen ud paa Lodderne i samme Ærinde som han; hist og her dumled et lyslokket Barn efter Faderen i Plovfuren. — Da fyldtes Vistis Øjne af Tindren; hans Munds strænge Linjer brast i et Smil. Fyrretyve muntre Plovjærn skar hist Marken i Takt med hans eget! Han stod altsaa ikke ene; de Folk hist henne var hans Venner for Livet. Endog Jakob Sjællænder priste ham som sit Livs Velgjører.

Vistis Rige var vel ikke stort. Mindre nu end nogen Sinde. Dog syntes det ham stort nok. — Blot der et eneste Sted under den danske Sommerhimmel laa bare 50 Tdr. Ld., som viste Idealet — ja, var det ikke allerede meget? Naa, Idealet naas vel aldrig helt, men flytter sig med os, — som Glorien om vort Hoved i Morgenens Dug. Jorden er det store Mysterium; og ingen bliver færdig med at løfte dens Skatte. Her havde han valgt sin Plads, her vilde han blive til sine Dages Ende. Thi her havde han fundet den Tryllevaand, der gjorde hver ny Dag blank og rig: Glæden ved sit Arbejde.

Visti løfted endnu en Gang Hovedet fra Ageren og mødte Synet af de 30 smaa Plov-Spand, der endnu gik ind mod Fjorden i deres egen Damp.

Ja, saadan havde han drømt sig Lykken: Fra sin egen sollyse Firkant af Grønagre og groende Muld at se ind i andre sollyse Firkanter, hvor Dagningen lo til stræbsomme Mennesker, der gik med Arbejdsglædens gode Smil paa Læberne.

Da kom Martha løbende med Sus i Lokkerne ud fra Gaardens Gaardsled hen imod ham. Hun var dog kun kommen Halvvejen, da hun standsed i Pløjemarken og tog sig op til Mellemgulvet i den dybeste Forundring. Han standsed Ploven, som for at løbe hende i Møde, men hun vinked med sit hvide Lommetørklæde, lo og løb atter, saa hurtigt hendes Ben kunde bære hende. I næste Nu var hun henne paa Siden af ham.

Rød og hvid af Løb og Lykke klapped hun hans Haand, der laa brun og bred paa Ploven, og sa: „Nu er a vis i min Sag! A k u n d 'ett lad et være, a maatt her ud og sige dig det!"

„K j æ r e Martha!" sa Visti og kyssed hendes tungtaandende Mund, der dufted som nymalket Mælk.

Hestene satte sig stille i Gang. Dampen emmed op fra deres Manke og Haarlag. Maagerne var komne ind fra Fjorden og føg som hvide Kaver bag efter Furen med Skrig og Skræp. Martha gjorde en Omfure med. Rank og skjøn og med Barnet under sit Hjærte gik hun nær ind til sin Mand.

Ploven skar hen mod den stigende Sol. Græsrødderne brast med smaa Smæld. — Vistis Mund smiled med alle dens gode Linjer. Med højre Arm styred han Spandet og Ploven. Den venstre laa tæt om hans Hustrus Liv.

HVOR DER ER GJÆRENDE KRÆFTER

LANDARBEJDERROMAN

Proprietær Sigvaldsen hented sin 12-aarige Datter ved Stationen. Det gjorde han to Gange om Ugen, naar hun havde været inde i Kjøbstaden til Spilletime. Det var bidende koldt med let Snefog, saa Proprietæren var kommen i Kane. Blæsten jog hvast omkring den røde Stationsbygnings Nordgavl, hvor Pumpen stod med Mavebælte af Byghalm. Et Tæppe, der laa løst paa Kanens Forlæder, grebes af Blæstens Hvirvler og førtes trillende henad den snelagte Stationsvejs Kjørebane.

Proprietæren mumled en Ed mellem Tænderne og saa ud ad Perronen til, om ikke han skulde kunne faa Øje paa Stationskarlen. Da traadte en ranglet, spinkel Dreng i tyndt Blusetøj og med en falmet Vadsæk i Haanden ud af den pibende Stationsdør. Proprietær Sigvaldsen peged med Kanepisken mod det rullende Tæppe forude og sa: „Aa, Dreng, kan du ikke hente mig det Tæppe der!“ Det lød som en Kommando mere end som en Anmodning. Men Villads var vant til at kommanderes med, han smed sin Smule Vadsæk paa Trappestenen og indhented snart det løsslupne Tæppe; let pustende kom han og rakte det ind i Kanen; Proprietæren tog imod det med en but Tak og sa henvendt til Datteren: „Vil du ha det om Fødderne, Cecilie? Ja, for det er sgu koldt i Dag!“ „Nej Tak, jeg har nok!“ sa Tøsen og skutted sig behageligt i alt det bløde Pelsværk, hvori baade hun og Faderen sad begravet til op under Næsen. „Aa“, kommandered Propietæren endnu en Gang henvendt til Villads, „løb om og stop Tøjet godt ned ved den anden Side. Jeg er bange for, min Datter ikke har faaet Stroppen rigtig paa.“ — Villads fór om til Cecilies Side, stopped og stopped, som gjaldt det Livet, og var lige ved at brække Neglene for at faa

nederste Stroppe paa, som Cecilie ganske rigtig havde ladet staa uknappet.

Tøsen sad imens voxen-fornemt tilbagelænet og fixerede ham frækt ovenfra med sine mørke Øjne, idet hun tænkte: Det var da nogle farlig store Fregner, han havde, helt ned paa Halsen! Og det midt paa Vinteren! Andre havde da kun Fregner om Sommeren; for da klædte de. Ja, Damer med rødt Haar de vilde jo nu ligefrem være væmmelige, hvis ikke de havde Sommer-Fregner. — Just som Villads af sig selv havde givet sig til at ordne ved en Læderrem, der havde snoet sig paa Hestens Kryds, bøjed Cecilie sin røde Mund op mod Faderens Øre. Pisken, der allerede var løftet til Knald, sank atter med sin Sølvdup ned mod Proprietærens stærke Laar. Hvad var det nu for en Grille af Tøsen? Han saa med et haardt Blik fra Drengen til den væltede Vadsæk derhenne paa Stentrinet. Men Cecilie blev ved at nikke til Faderen som for at understrege sit Ønske.

„Vil du med op at kjøre?" spurgte Proprietæren, næsten som kunde det ha været Villads, der havde haft den Dristighed at bede om Plads. „Ja, mange Tak," sa Villads. „Nu ja, se saa at ruppe dig." Proprietæren peged med Pisken paa et tilrimet Bræt lige foran sig; Villads hapsed Vadsækken og knøg op paa det anviste Sæde. — Det skar godt hen ad Landevejen, da de først var ude af Stationsbyen. Men Vinden var skam ogsaa hvas og lige imod. Villads havde dog Ryggen til den, men den var ogsaa ualmindelig udsat, for Overtøj var der jo ikke noget, der hed, og Uldtrøje eller Underbuxer og slige blødagtige Paafund — til en Tjenestedreng? Er du sær! Kanesuset delte hans tynde Haar i Nakken og prak ham i den nøgne Hud med sine Rimnaale. Af og til kom der en Sneklimp fra Hestens Hove lige ind i Skallen paa ham. Han var ogsaa i sin Uagtsomhed kommen til at sidde lige for Hesten, men flytted han nu til Siden, saa skulde han jo til at varme et nyt Stykke koldt Bræt, som der laa et tæt Rimlag paa. Nu havde han da faaet det varmt, der var under ham; bare Buxerne nu endda ikke vilde hænge ved, naar han skulde af, for det kunde godt hænde, naar der var Rim paa Sædet. For „Frøkenen" dér havde grinet af ham een Gang, det havde han nu set; det var, da han lige var kommen op og havde lagt sin Vadsæk ved Siden

af sig og saa havde faaet den Side op, som der var Bødeklud paa; da han saa med et rask Snup vendte den omkring, saa smilte hun, saa han blev helt befippet; saa hun havde saa meget vel forstaaet, at han vilde skjule den Bødeklud. Han turde nu knap se hen til hendes Kant mere. — Aa, hvor var det dog koldt! især om Fødderne. Bare han ikke skulde faa Ørepine igjen, saa var det ingen Sag. — Aa, om han maatte ha laant det Tæppe, som han havde løbet ind ude paa Vejen! De andre brugte det slet ikke! Det laa midt imellem dem til ingen Verdens Nytte! Men de var vel sagtens selv saa varme, at de ikke kunde tænke sig til, hvordan en anden én havde det; og han skulde da ikke ha noget af at sige det. For det var allerede nok, at han var kommen op i den fine Kane, skjønt han var lige ved at fortryde det; men det var nu „Frøkenens" Skyld, det saa han godt, og det var jo pænt af hende; hun var vist slet ikke saa slem; hun vilde sikkert ogsaa godt ha givet ham Tæppet dér, om hun havde vidst, hvordan han frøs. — Uh, nej det var ikke til at holde ud længere! Han vilde ligefrem ikke se paa det Tæppe; han kom bare til at fryse mere af det. — Nu var der noget andet, det var galt med: Hans Næse vilde til at dryppe! Lommeklæde? Jo, pyt, havde han Lommeklæde! Og snyde Næsen med Fingrene — ligeover for „Frøkenen" der! — Det kom ogsaa af al den Kulde. Han troed, han havde listet sig til at faa Draaben ned paa sit Ærme, men „Frøkenen" vendte sig nu helt om for at skjule sin Munterhed. — Han skulde aldrig mere kjøre i Kane sammen med saadan én! Villads var nu ødelagt for et langt Stykke Vej.

„Du skal ud og i Tjenesten?" bemærkede Proprietæren op ad en stejl Bakke, hvor Hesten gik i Skridt.

„Ja, til Søren Østergaards i Vinkel."

„Det er tidlig, han tar mod Tjenestedreng."

„Jamen, jeg skal ogsaa hjælpe med at røgte." Villads sa det, fordi han viste, at det var noget mere anset end almindeligt Hjordliv.

„Ja, saa forstaar jeg det," sa Proprietæren og tømmed paany Hesten i Trav.

Det havde ligefrem givet Varme, syntes Villads, at komme til at snakke lidt. Men nu peb den kolde Nordenvind atter igjennem hans Øretjavser, og Luftsuset slog

gjennemtrængende ned om hans Knæ; han knuged dem sammen for at holde paa Varmen; saa begyndte han stille at hamre dem mod hinanden.

Da rakte Cecilie atter sine friske Læber op i Højde med Faderens opslaaede Pelskrave. Men Bjælderinglet hindred ham i at opfatte hendes Hvisken.

„Hvad er det, du siger?" Da slynged hun sig som en spændt Fjeder frem af Pelsværket og ind imod ham; hun talte nu halvhøjt.

„Saa-aa?" sa Proprietæren og saa ligegyldig over paa Villads. — „Du fryser da ikke!" — Men Cecilie havde allerede grebet det ledige Tæppe og rakte det energisk over til ham.

„Tak. Men her er nok min Vej. Saa vilde jeg gjerne af," sa Villads, mens han med Møje betvang sin Tænderklapren. Endnu en lille Tid saa Cecilie ham med hoppende Vadsæk at springe som en Gjed tværs over de rimede Pløjemarker.

Villads var drevet ud med Høvderne ved Davredags. Nu var det snart ved den Tid, da det kunde være rart at kigge lidt i éns Melmadsklæde. Han lod Haanden løbe følende hen over Pakken. Der var noget der skød Ryg inde under det blommede Tørklæde, som var bundet i et Hundeøre. Det var nok et Stykke Medisterpølse. Bare den saa endda ikke var saa salt, som den plejed at være. — Villads begyndte at trille Pakken op i Haanden. Dér aabenbarede sig den første Skuffelse. De spadebrede Rundenommer var viklet ind i et Stykke graat Indpakningspapir. Villads blev altid saa fornøjet, naar Omslaget bestod af en Avis. Det gjorde ikke noget, at den var nogle Maaneder gammel, den blev alligevel nydt som det herligste Krydderi til de tørre Rugbrødsskorper. Men i Dag var der altsaa ikke noget i den Retning. Villads gav sig til at tygge med en fortrædelig Mine, som udførte han et ukjært Arbejde, som man nu engang skulde ha til en Side, da Klokkeslettet var til det. Med bred Haand ud over Brødskiven hugged han Tænderne i den fra en Ende

af, saa der stod tydelige Halvcirkler i den bløde Krumme. Før han bed til, vendte han hver Gang Melmaden i Luften og keg den paa Vrangen, som vilde han forvisse sig om, at der ikke krøb en Flue der; det var saadan en Vane, han havde lagt sig til. — Villads var nu ved Konfirmationsalderen; men de fleste vilde tro, han var ældre, for han var stor og langbenet efter Alderen. Han laa her paa højre Albue i Lyngen med sine svære Træsko strakt fra sig. Hans slidte Træskobeslag skinned som Sølv i Solen. En Gang imellem vred han sig om og keg ud over Lyngtoppene efter Studene; saa fik hans Midje et Udseende som et snoet Tov.

Som han nu laa der og tygged halvt modvillig paa det sejge Brød og den istede Spegepølse, fik man et uforholdsmæssigt stærkt Indtryk af hans Kjæver; det saa ud, som om alle hans Ansigst Linjer pegte derhen med noget forvovent og grumt, der heller ikke var Blikket fremmed men af og til kom flyvende over Øjenstenene som Høg over en Dam. Var han god eller ond, Kløren dér? Det fik man intet Svar paa i en Haandevending; selv havde han aldrig gjort sig det Spørgsmaal. Saa fik andre ogsaa bie paa Svar et bitte Stød. Han var et forældreløst Barn, eller saa godt som — hans Mor en fattig Tjenestepige, der havde ladet sig besove af en Bos, et Subjekt, der nok skulde være af god Familie, nogle talte om en Præstesøn, der var kommen paa gale Veje og var bleven vist fra Studeringerne. Moderen var død for et Par Aar siden.

— — Villads var bleven ved at gumle med den Fortrædelighed, der ved Synet af det graa Papir straks havde sat sig fast. Vestenvinden, der i Dag var temmelig strid, havde vristet en messinggul Lok løs ved hans ene Øre og fejet den hen over hans Ansigt. Et Par Gange havde Villads strøget den bort med et vredt Slæng, nu var den der igen. Villads formelig smed sin Mellemmad ned paa Lyngen, letted Huen op, greb om Haartjavsen med fuld Haand, som man tar en kaad Plag i Pandelokken, gav den to-tre forsvarlige Stød fremefter, saa det formelig dunked i Hovedbunden, og strøg den derpaa op over de andre. Nu kunde den vel saa la være at forstyrre éns Madro! — Villads spiste ikke helt op. Han stak en Hjumpling Brød ned i Trøjelommen til sin Yndlingsstud — mer muggen

var han dog ikke, end han husked det — men hvad skulde han nu forslaa Tiden med fremefter? Nu var han jo nok mæt i Maven, men der sad saa meget andet og svelted inde i ham, der saa sjælden fik nogen Næring, Gud bedre det! Hvem der endda havde haft noget at læse i, tænkte Villads; saa var det ingen Sag; for at læse var nu det bedste, der var til! Men hvorfra skulde han faa noget at læse? Hans Husbond — Soren — havde ingen Bøger. Jo, Biblen, naturligvis, og Ludvig Harms. Men det var Historiebøger, han mente, eller Bøger med Billeder i. Men de var ikke saadan at faa fat paa. Og Soren blev da ogsaa altid gal, naar han en enkelt Gang fandt Villads med en Bog i Haanden. Men de sa, at henne i et Nabosogn et Par Mil borte havde de et Lejebibliotek, som man kunde laane hjem af. Derovre vilde han se at komme til at tjene, naar Pladsen hos Soren var udløben. For her gik man bare og blev et Drog ligesom Soren selv. For hvad troed man, han brugte Bøger til? Jo, naar han kom ind om Aftenen, tog han Avisen; han havde næppe læst ti Minutter, før han blev søvnig. Saa flytted han fra Bænkkrogen over i Bedstemors Stol ved Kakkelovnen; men dens Fjedre var slappe af Ælde, saa Soren sank altfor dybt i den. „Tag mig Prækenbogen dér, lidt gesvindt," sa han til Villads; saa la han Ludvig Harms under sin mødige Bag. Det var al den Anvendelse, han gjorde af Husets eneste Bog. Saadan skulde Villads rigtignok ikke behandle sine Bøger, om han nogen Sinde fik nogen; hvad han naturligvis ikke gjorde foreløbig. For nu skulde han konfirmeres, og det vilde koste mange Penge. Det kunde være Præsten skulde ha en hel Rigsdaler. For Villads havde jo ikke som de sndre Smør eller Æg at gi af; og han kunde da heller ikke la sig konfirmere med Træsko paa. Soren havde da ogsaa sagt, at han skulde være glad, om Konfirmationen og det, han tjente i Sommer, kunde gaa lige op. — Men han skulde nok engang faa Bøger, det skulde han vise dem! Ogsaa Bøger som var hans egne, og som han kunde ta ned og læse i, naar han var færdig med sit Arbejde. For det skulde da være en grim Husbond, der vilde nægte én det.

Villads drev henover Lyngen imod den Stud, som han havde tiltænkt Brødskorpen. Da den saa ham, kom den i humpende Galop i Møde med ham paa Halvvejen

og tog Gaven af sin Vogters gode Haand. — En kaad Brise jog hen over Lyng og Kjær; den blæste ligefrem Smaahvirvler i Haarlaget paa Studenes Rygge og slængte deres gule Haleduske langt ud til Siden; Porsen rasled, naar dens fattige Grene gnubbed sammen, Frytle og Djævelsbid slog deres Hoveder mod Jorden, og Katskjæg og Kambunke lod sig trække efter Haaret, som Vinden havde Nykker til. Det var netop Vejr som dette, Villads ynded; da kunde man rigtig faa Søvnen og Karlekammerstøvet blæst af Øjenkrogene. Hurra for den friske Blæst! Villads smed Træskoene og fór i store Esser ud om sine Høveder som en udsluppen Kalv. Han kasted sin Hue paa Vinden og mored sig med at løbe den ind. — Da fik han pludselig noget andet at løbe om Kap med.

Langt inde i Heden imod Vest glimted noget hvidt; det saa ud som et drejende Hjul, der dreves frem af Blæsten; snart var det paa Jorden, snart atter højt oppe. Da det kom nærmere, opdaged Villads' skarpe Øje, at det var et stort Stykke Papir, en Avis, eller maaske et Ugeblad, der havde revet sig løs fra Asken paa én eller anden velhavende Mødding og nu gik paa Æventyr sammen med den kaade Septemberblæst. Villadses Hjærte begyndte formeiig at banke af Spænding. Papiret var nu et halvhundrede Favne fra ham, men satte han sni til, maatte han snuppe det derhenne bag den hjelmede Stud. Villads lagde Damp over Lyngen, saa de nikkende Lyngtoppe stod i en Streg for hans Øjne. Nu var han kommen i Flugt med Papiret; han havde allerede Gribetøjet fremme, Fingrene skilte, Musklerne spændte helt op til Albuen. Men et Par Favne fra ham indhentedes Papiret af et usædvanlig kraftigt Vindstød; det kastedes imod en Myretue, der bued sig op af Lyngen, laa der og blafred et Sekund, kom ind i en ny Hvirvel, tog en gal Retning og gik til Vejrs hen over Hovedet paa den skuffede Villads. Da det blamred forbi højt over ham, slængte han sig opefter med en Ed — som Ræven, der gjør et ørkesløst Spring efter en Urkok. Villads gav ingenlunde op med det samme. Han var godt oplagt til et Væddeløb, han havde rendt om Kap før i Dag baade med Kammerater og bissende Studekalve. Den Avis maatte han ha, koste hvad det vilde! Da Papiret laa og viftede foran ham midt paa den standsende Myretue, havde han set, at det var

et Billedblad; det var ligesom Vinden bladed i det og hver Gang fik ny Undere op for Villadses hungrige Øjne. Han havde ikke set et Billedblad i Aar og Dag; men dér fór altsaa et i Luften over hans Hoved. Her var da ingen Tid til Betænkning. Villads bened efter Papiret, som var det Ære og Liv om et gjøre. Hans hærdede Hæle sank dybt i det knasende Lav; de lange sejge Lyngris pisked ham om Læggene, mens Medvinden satte en bred Haand mod hans spinkle Skulderblad for ligesom at skyde efter. En Gang til havde han været l i g e ved det; d a trimled han over en Rævegrav, og Avisen var atter langt henne! Saadan løb han vel en god Fjerdingvej over Lyngbakker oa Smaalavninger til Sveden sprak ud af hans Tindinger, og Ribbenene løftedes op og ned over hans arbejdende Lunger.

Som han naaed en større Sænkning, kom en lille lavstammet Mand i et Par hvidstænkede Buxer over Lyngen. Med en Kalkbørste høged han paa Skrømt efter Villads, mens han opslog en god Latter. Villads gav sig ikke af med at standse her, hvor Skraaningen gav Læ og derfor en Mulighed; jo, min sandten! daled ikke Papiret ned — som en hvid Due paa en Husmønning! Villads kasted sig hen over det og kluklo af Sejrsjubel, mens han krammed Bladstumpen i sin Haand. Bladet var dog næsten saa helt, som var det fløjet ud i Verden lige fra en aaben Posttaske. Ja, paa et af Hjørnerne kunde man jo nok se, at det havde strejfet en Møddingpøl, men fuldt af Billeder var det paa alle Sider. Kort sagt et kosteligt Fund i en lille opvakt Hjorddrengs begivenhedsfattige Døgn.

Da Villads vendte sig om for at begynde Tilbageturen, saa han, at den lille Mand med Kalkbørsten havde stillet sig paa Bakkepynten, som om han vented paa ham. Det ynded Villads ikke allerbedst; ingen vidste jo, hvem h a n var, og hvem h a n kunde gaa og sladre til. For han var jo kommen lovlig langt fra Studene. Men ligefrem at gaa en anden Vej for at komme udenom ham, saa ogsaa mærkeligt ud. Villads arbejded sig op gjennem den høje Lyng med rund Ryg og fjale Øjne, der anstrengte sig for at se en anden Vej. Men det v a r nok ham, den bitte vented paa; for han blev ved at staa og glyne.

Da Villads var kommen nærmere, saa han for sig en

lille mildtsmilende Mand med blond Skjægkrans, sort Halsklud og hvide Kalkstænk paa Træskolæderet.

„Naa, du fik nok Hævs paa den omsider! Skjønt der skal rendes godt til i Dag for at faa Hold paa den Slags; Vinden har da hvistet min Lue af to Gange, siden jeg gik fra Hjemmen." — Den lille Murer var nok en snaksom Mand, tænkte Villads.

„Saa passer du Høvder herude, kan jeg tænke mig?" fortsatte han. „Ja, saadan rendte jeg saamænd ogsaa det første ind, jeg fik at læse. Det smager godt den Slags — naar en først kommer i Ly for en Knold med det. For en kan missel gaa og blive lige saa sulten for en Bog som for sin Unden. Ja, saadan har jeg det da. Men der er endnu for faa, der har det paa den Maade, desværre." — Det var da en mærkelig Tale syntes Villads. Men sandt var det. Det havde h a n følt de tusinde Gange.

„Du har saa ogsaa Lyst til at læse, kan jeg forstaa, da du er rendt saa langt af din Vej for at gribe en Stump Avis?"

„Ja," sa Villads aandeløs, „havde en endda noget at læse!„

„Du kunde komme hen til mig en Søndag Eftermiddag, om du kan faa fri saa længe. Du har bare behov at spørge efter den bitte Murer ved Trøndmosland. Jeg kunde endda sær ha en Bog, der kunde fornøje dig." „Ja, jeg siger saa mange Tak!" sa Villads; han følte, at han allerede havde faaet en Livsven. — Et Øjeblik efter gik de hver mod sit Verdenshjørne.

Det var en rigtig storhimlet Septembersøndag, at Villads gik ud paa Æventyr for at finde det Hus ved Trøndmosen, hvor den lille Murer havde slaaet sig ned. Han havde ikke været ude af hans Tanker siden den Dag, de mødtes paa Hedeskrænten. Det havde holdt meget haardt at slippe løs, men Husbond havde dog givet sig, om end stærkt surmulende. — Ingen ved, hvad Friheden er, som en Hjorddreng, der een eller højst to Gange en Sommer

faar en Frisøndag, der fuldt ud er hans egen. Den første halve Fjerdingvej rendte han ud af karsken Bælg uden at se sig tilbage for at være vis paa, at ingen Stemme fra Gaarden skulde forhindre hans Flugt; for det havde somme Tider hændet, at én af Karlene havde standset ham i Gaardsleddet og faaet noget at jage ham efter, eller Sorens langtrækkende Varselsbrøl havde kaldt ham tilbage tværs over Kjær og Pløjemarker og betroet ham, at han havde glemt at sige, at de Stude derhenne i Byvænget — det var næsten en halv Mil frem og tilbage — naturligvis skulde flyttes, før han kom til Strolen fra det hele den udslagne Dag. I Dag havde Soren ikke været at se, da Villads forlod Hjemmet; men det var netop betænkeligt; hvor let kunde han saa ikke dukke frem fra én af Gaardens Lavninger, inden Visti kom uden for Husbonds Enemærker. Det var med bankende Hjærte, han piled ud ad Vejen, saa længe den løb over Gaardens bakkede Jorder; først da han stod vel hyt Pokker i Vold paa en Gravhøj helt ude i Randen af Heden, gjorde han et højt Befrielsesspring i Luften: „Satten gaal mæ! Nu kan du skid, bitte Soren!" — Hvor var Verden stor heroppe fra! Øjne og Bryst udvidedes samtidigt ved Beskuelsen. Det, der gjorde hans Lykkefølelse end større, var Synet af andre Hjorddrenge, der pænt maatte blive ved Kjæppen i Dag med. Han havde trukket et Par Sko paa hjemmefra, som en Tjenestekarl engang havde efterladt under Karlekammersengen; han havde saamænd blanket paa dem en halv Time, før de begyndte at smile til ham igjennem den grønne Skimmel; et Par frygtelige Kander var det, men det var jo da Sko; for Træsko paa en Søndag, naar en skulde paa Besøg hos saa rar en Mand —! Men dette her gik ham vist alligevel æpaa! Skjønt han knap var kommen en Fjerdingvej bort, var hans Fødder, saa de kogte. Han syntes endda nok, der skulde være Plads; han havde da stoppet mindst en Tomme gammelt Avispapir ind til Taaen. Men han havde jo ogsaa gaaet paa de bare Ben hele Sommeren, — og det var det nok bedst, han blev ved med — i Dag ogsaa. For hvad kunde det hjælpe, at den øvrige Person var sat i Frihed, naar Fødderne vedblivende sad underkuede! Saa fik han jo ikke den rette Glæde af Søndagen alligevel. — Villads krænged Skoene af og la dem ved Siden af Højen med de fæle, hullede Bunder i

Vejret. Der kunde han saa ta dem igjen, naar han kom tilbage, om han gad. Nu da ogsaa Fødderne var løste af deres Fængsel, nu først var han veltilpas fra Top til Taa!

I et køligt Bad af Dug og Morgenlys gjenoptog han sin Vej mod Trøndmose. Han kom snart langt fra Hjemmen. Landsbyerne laa ude mod Himmelranden i disblaa Fjærnhed. Høvderne brøled langs med Aadalen, der endnu var fuld af Morgen-Em og Mosebryg — især hvor Aaen krummed. En Kirkeklokke østerude begyndte at lege med sin store Rangle; i Begyndelsen kunde Villads ikke blive klog paa, hvor den Kirke var henne, men snart saa han dens Spir og en Tredjedel af dens hvide Taarn stikke op over Bakkeslugten som en Finger af en Vante. Og det vared ikke længe, før det skjønnedes, at Klokkens Kalden havde frugtet; for der var allerede hist og her Kirkefolk paa Stierne. Ogsaa paa den, Villads fulgte. Det var sært at være saa langt borte, at man mødte Mennesker, man aldrig havde set før; hjemme kjendte han jo alle. De kom saa langsomt ad de hvide Stier, der bugted sig hen over Lyngbakkerne. Manden var gjerne forrest, Konen kom et Stykke bagefter i samme Sti, dog aldrig længere end at de kunde føre Pratten, uden at Manden havde nødig at vende sig om. Men Samtalen var kun Konens Spørgsmaal og Mandens Svar — det hele i bar Enstavelsesord. Villads veg langt ud i Lyngen, naar han mødte nogen, som var han i Uvished om, om det gik an, at han gik her og tog Plads op for Folk, der færdedes i saa alvorlige Hensigter. Det gjorde ham ogsaa genert, at de altid først saa paa hans Fødder. Dér kunde de jo nok se, at han var en fattig Dreng; en Gaardmandssøn skulde jo vel være kommen i Støvler en hellig Søndag. Han kunde ogsaa godt mærke, at deres Hilsen var noget skjødesløs i den Anledning. Og Missionsfolket — og dem var der af paa alle Stier herude — de kunde jo af de bare Fødder gjætte sig til endnu en Ting: at han ikke agted sig i Guds Hus; de gjorde her og der Mine til at standse og paatale Sagen. Skulde en fattig Knægt, naar han h a v d e faaet en Frisøndag, luske Guds Hus forbi; sagde dog ikke David, at man skulde holde sig til Gud i sin Ungdom! — Langt, langt ude paa Hedestien mødte Villads noget, der nær havde gjort ham rigtig ræd: Fire mørke Mænd kom bæ-

rende med en Ligkiste; det var kun en Barnekiste, saa der var jo ikke meget at være ræd for. Men Villads havde dog aldrig oplevet noget lignende. De to Bærere gik i Stien, de andre to i Lyngen, indtil de skifted; saa blev det de sidstes Tur til at komme i Stien. Moderen gik forvaaget og grædende bag efter med de smertende Øjne uden Ophør fæstet paa den lille svajende Kiste.

Endelig naaed Villads Trøndmose, en uhyre Sænkning med kun et Par smaa Lerhytter ved sin Rand. Her var uendelig stille og øde. Tørveskruerne stod som endeløse Geledder af Soldater fra den ene Moserand til den anden, men det var ogsaa omtrent det eneste opragende paa hele den store Flade, naar man da ikke regned med de vældige Neg af Kyes og Mosesvingel, der som et Dyrs Haarlag dækked alle de tusinde af udgaaede Tørvegrave, samt en enkelt blottet Kjæmperod af en opgravet Oldtidseg. Villads styred i Løb lige mod Murerens Hus — én af de sidste Kirkegængere havde peget paa Stedet med sin Salmebog. Huset var fint kalket udvendig, som et Skilt for Forretningen; men det saas paa Taget, at vor Murer havde langt til Tækkemand, for her havde Maar og Ilder sat deres Spor i Hul ved Hul, og Storm og Ælde havde redet Ranke paa Hyttens Rygning, saa der stod dybe Saar og Buler i den overgroede Mønning. Men omkring dens frønnede Hjørnestolper glimted det med Bier i hastig Flugt ud og ind og frem og tilbage; og keg man over det lave Kaalgaarddige til Sønder for Indgangsdøren, saa man vist en Snes lave Bistader mest af Tag i Form som en gammeldags Nathue, der har rejst sin Top mod Loftet.

Da Villads lidt usikker i Knæerne skræved over Dørtræet til den lille Arbejderstue, sad Mureren uden Vest ved Bordenden og var i Færd med sin Søndagsbarbering. I saadan en Situation kan et Mandfolk let faa et Skjær af gnaven Utilgængelighed, især hvis Kniven er sløv, eller andre Uheld er stødt til. Villads savned i hvert Fald den Hjærtelighed i Modtagelsen, som han havde gjort Regning paa, og med nogen Ret at dømme fra deres første Møde. Det var knap te Mureren lukked Munden op til et Velkommen. Villads blev staaende lang og ranglet med de bare Fødder paa den sandstrøede flade Kampesten indenfor Tærskelen, mens Generthedens Krænkelse skylled som en Rødme hen over hans Hals og Kinder. Mureren havde

faaet en afbrækket, mangekantet Spejlstump til at ballancere nogenledes mod den bugede Ølpotte; men ved den mindste Rystelse faldt den om paa Bordskiven; det hændte netop, da Villads aabned Stuedøren og gav Anledning til den Stemning, som laa over Forholdene ved Villads Indtrædelse. Men Villads var alt for ung til af egen Erfaring at vide, hvad Ansvar der hviler paa den, som staar med en nystrøgen Barberkniv i den ene Haand og en Sæbekvast i den anden; ellers vilde han ha forstaaet, hvor vanskeligt — ja rent ud sagt umuligt — det er at lægge et elskværdigt Udtryk over et Ansigt, der er dækket med Sæbeskum. Mureren blev endnu nogle Sekunder ved med at bide Kjæverne sammen; man hørte Knivens Kradsen mod Underbunden; en Gang imellem steg Lyden for Øret; det var, naar Æggen var kommen f o r et Kalkstænk inde paa Kinden; da gik Murerens Mund omtrent om til Øret, mens Øjet paa samme Side stod som et Spiger med Rynker og Revner ud over Kind og Tindingben. Efter et Par heldige Strøg saa den lille Murer med det ene Øje paa Gjæsten, mens det andet stadig var hæftet ved Spejlstumpen: „Nej, hvad ser jeg, er det dig — hæ, hæ, hæ! — Ih gaa fra Døren, min Dreng!" Nu kjendte Villads igjen sin Ven fra forleden, blev tryggere og gjorde et Par Trin ind over Lergulvet. Da opdaged han, at der var endnu et levende Væsen i Stuen; inde i en afsides Krog bag Bilæggeren sad en ældre Kvinde med sort Tørklæde om Hovedet og med Hænderne — nej, man maatte snarere sige — Armene i Skjødet. Hun var umaadelig svær og ubevægelig; det var ikke til at forstaa, hvor Blorpen havde samlet al den Fedme herude i denne magre Hytte; men saadan har Livet jo saa m a n g e Gaader.

Nu begyndte den fede at tale fra sin Krog bag Ovnen; bare ved at dreje Halsen saa meget, at der sprang en tredje Hage frem under de to andre:

„Hvis Dreng er du, min Far? — Kan d u undværes fra Høvderne saadan en varm Bissevejrsdag? — Kan du ikke tjene saa meget, at du kan faa noget paa Fødderne?" osv. En hel Række Spørgsmaal, der krøb tværs over Villads spagfærdige Svar. Nu gjorde Mureren en Pavse i Barberingen, la Nakken tilbage og saa op i Loftet — han havde nemlig lige brugt Sæbekvasten under Hagen —: „D e t er min Kone; hun har mistet Hørelsen; og den

Slags Folk er gjerne meget nysgjærrige. Gaa du bare hen og fingr ved en Bog!"

Nu først opdaged Villads, at Væggene jo var ombesat med Bøger; alt eftersom han saa, traadte Reol efter Reol ud af Halvmørket. Det var for Villads det mærkeligste Æventyr. Aldrig havde han tænkt sig Muligheden af, at der kunde samles saa mange Bøger paa eet Sted. Hans Øjne stod som Gløder i Hovedet paa ham; han gjorde et Trin hen mod en af Reolerne. Da lød Kvindens Røst atter bag hans Ryg:

„Kom ett til æ Mands Bøger, for saa kunde han gjerne blive urisse!" [1])

„Jeg har givet ham Lov til at se sig én ud," bed Mureren en Sætning af mellem Tænderne.

„Hwa—ah!"

„Jeg siger: „Hold du nu din Mund, Ane." Da dette Svar var særlig afpasset til hendes Behov la hun atter Hagerne tilrette paa Kjolelinningen og saa en anden Vej.

Endelig var den lille Murer bleven færdig med sit; han saa nu helt snøg ud og traadte hen til Villads. „Finder du dig noget, som du kan lide?"

„Aaha, hvor er her endda mange Bøger!" sa Villads og saa beundrende op og ned af Reolerne.

„Ja, der er maaske ogsaa for mange til mit Hartkorn," sa Mureren, „men uden dem var jeg vist gaaet til. For hun derhenne," han gjorde en overflødig Hovedbøjning hen ad Ane til, „hun er ikke altid lige rosomt et Selskab."

„Er det nu ogsaa én, du skal ha forført?" kom det fra Krogen, hvor Ane sad.

Mureren vendte sig raskt, næsten som gjaldt det et Ørefigen, og sa: „Lad du nu vi andre om vore Sager, og runsel du af ud i Bryggerset til dit!"

Lidt efter dumped det hult i Lergulvet under Anes svære Træsko. Klinkefaldet ramled i med et Knald. Saa blev der Husfred. Villads saa halv forskrækket fra Døren og op i den lille Murers Ansigt. Men dér var ingen Ting at læse, i hvert Fald ikke for Villads.

Laust Murers Bogsamling var virkelig i sin Art ene-

[1]) vrippen.

staaende paa et Tidspunkt, da de fleste Bønder hjalp sig med en Salmebog og en Almanak og saa maaske endnu et Par „Værker", der ikke kunde bestemmes, fordi de savned Titelbladet og endda mere. Murerens Samling var Resultatet af et Livs Flid. Det var ingenlunde udsøgte Varer, men det var „Bøger", for saa vidt som de var baade heftede og indbundne; det besørged Mureren selv om Vinteten, naar det var sløjt med Kalkningen; Indbindingen svared egentlig godt til Indholdet, kludret og primitiv som den var; baade gamle Lædertrøjer og kasserede Støvleskafter var taget i Brug som Bogryg, og „Forgyldningen" indskrænked sig til en Omgang Blanksværte. Bøgerne var mest gamle Føljetoner og Skrabsammen, som han fandt paa Folks Lofter, hvor han kom og kalked, Ting, som han havde taget for en Brøkdel af Daglønnen eller en Firskilling til én af Ungerne. Men ind imellem var der ogsaa udmærket Læsning baade af Skjønlitteratur og oplysende Bøger. Anes Røg og Smøg havde dog gjennem Aarene lagt en slem Fernis over Bindene; men vilde man studere hos Laust Murer, fik man ta det med, og det gjorde han selv og alle med en god Vilje.

Mureren og Villads havde faaet en Stabel Bøger hen paa Bordet foran sig. Mureren forklared, Villads hørte betaget til.

„Men jeg har ladet dig sidde med tør Mund; du har jo gaaet en lang Vej." — Mureren gik hen til en Skjænk i Væggen og fremtog en stor Hjumpling Bikage, som han la paa en Tallerken og satte frem for Villads tillige med et Par Skiver Grovbrød. Den brune Lynghonning funkled gyldent inde i Voxkagen. Villads brød den over med de bare Hænder som i Patriarkernes Dage. Det var et Kongemaaltid for en altid sulten Dreng. Mureren gav ham Vand til, der var hentet i et Mosehul neden for Huset, for „Ane hendes Øl var gawn ad".

Villads spiste, mens Øjnene var delt ligelig mellem Honningen og de mange Bøger.

„Det maa endda være skjønt at ha saa mange Bøger?" sa Villads.

„Ja skjøn! — En god Bog, bitte du, du faar dig dænenmæ aldrig en bedre Ven i dine Dage! Du kan ta den ned, du kan la den staa; den bruger ikke Kjæve for det. Men slaar du den op og begynder at læse i den, Gud-

bevareś, hvad har den ikke at fortælle dig! Da hvis Bogen dur noget! — Her ligger nu f. Ex. én om Schweitz. Maa jeg spørge, kommer vi fattige Djævle ud, hvor en faar noget at se? Aldrig af Stedet! Det har vi jo ikke Raad til, bitte du. Men her ligger en Bog; tror du ikke, den ved Besked med det hele? — Værsgod ta den med dig hjem, min Dreng, og læs den, saa har du paa en Maade ogsaa været i Schweitz. Se det er den Slags, min Dreng, der gir Kondovitte."

Villads havde helt glemt at tygge for at lytte til Mureren.

„Kunde en ikke ogsaa faa noget at vide om „æ Vejsterhaw"; den vilde jeg endda gjerne læse om?"

„Jow, æ Haw; — det var ikke godt andet! Fortæller Degnen jer ikke noget om „æ Haw"?"

„Jo, de andre faar Geografi, men det er altid om Morgenen. Og saa tidlig kan jeg ikke komme hjemmefra, naar jeg først skal ha alle de Høveder ud. Og det siger Soren, jeg skal."

„Ja, der har en det! Fattigbarn skal altid narres; ogsaa for de faa Kundskaber, han skulde ha at gaa ud i Verden med. Hvad Raad er der for det! Jeg ved ikke andet Raad, end te vi faar vænne os til at ta selv. Hvad vi blev forhindret i at faa i Skolen maa vi se at komme til paa en anden Fasown. Saadan har i hvert Fald jeg indrettet mig. — Hvad tror du, bitte Villads, jeg ser af Verden? Gaar vi ikke, hverén, alle de fattige — og mange af de rige ogsaa — som paa Bunden af en Grøft. Dér fødes vi, dér dør vi. Og Verden, den store, skjønne Verden — nej, der er saamænd aldrig nogen én, der saameget som linner paa Døren ind til den, — saa en fattig Stakkel kunde faa endda en bitte Kig!

„I Længsel, i Længsel vi lever!""

— Da Villads saa op i den gamle Murers rynkede Ansigt, der nu pludselig var bleven saa forandret, hang der store Taarer i hans graa Øjenvipper.

Villads blev hos den lille Murer hele Frisøndagen ud. Da han hen paa Aftenen gik hjem over den store Hede med sin Hyrdetaske fuld af Bøger, leged der mange glade Forhaabninger i hans unge Sjæl.

Villads kom en Dag hjem fra Skolen og saa meget spekulativ ud. Saa snart Lyset var tændt, og den uundgaaelige „Hangrød" var sat til Livs, tog han Tavle og Penalhus frem og valgte en Plads i Stuen, hvor han kunde være mest uforstyrret.

„Hvad er det, du sidder og grovelerer over," sa Soren.

„Jeg kan ikke regne mit Stykke, og Degnen kan heller ikke."

„Ihsaa. Tho lad mig se det. Jeg var ikke saa dogret til æ Regning, mens jeg gik i Skole. Hvor er du henne?"

„Det er „Tredje Del. Flader og Legemer,"" sa Villads knapt.

„Flade Legemer! Jeg har hørt Tale om flade Øretæver, men flade Legemer det kjender jeg missel lidtagtig til." Soren skød sig ind paa Bænken til Villads og gav sig sammen med ham til at granske Tavlens Indhold.

„Nej den Slags, det forstaar jeg mig sgu ikke paa. Det var ikke kommen paa Mode i min Tid," sa Soren og trak sig tilbage i Bænkkrogen. „Og naar Degnen ikke kan regne det, der faar hans gode Betaling for det, hvem skal saa regne det?"

Bare Soren endda vilde holde hans Knævver i, tænkte Villads, saa en anden én kunde faa Fred og Ro. Snart begyndte Soren at smaanikke i Skjæret fra den dinglende Hængelampe. Kort efter flytted han over i Bedstemors Stol ved Bilæggeren og gav sig modstandsløs i Søvnens Arme. Villads sad imens ved Langbordet en Time og en til, skrev op og streged ud; ind imellem kom der et let Støn, før han fo'r videre over Tavlen. Han blødte sin Griffel mellem Læberne et Øjeblik, før han atter anfaldt „Opgaven" fra Ryggen, fra Siden, bagfra. Hans Talkolonner slæbte som en Rinkning efter Griflen fra Ramme til Ramme. Saa spytted han Tavlen lige midt i Synet og lod bagefter i Ophidselse sit Trøjeærme fare frem og tilbage hen over hele Smøren.

„Pjalt!" snærred han mellem Tænderne og begyndte et nyt Angreb. Om det var Opgaven eller muligvis Degnen eller sig selv, han sigted til med Skjældsordet, kom aldrig for en Dag. Henimod Midnat vaagned Soren af sin

Slummer og saa forundret op imod Klokskiven over Villads' Hoved.

„Hvad, sidder du der endnu? Jeg synes, det maatte være Sengedags for saadan en Karl."

„Nu har jeg mit Stykke," sa Villads med Triumf i Stemmen.

„Har du æ Facit! Ih Død og Krone; saa er du jo fandenmæ villere Hoved, end Degnen er."

Nu kom der herlige Timer for Villads, mens han vogted sin Hjord. Murerens Bøger fulgte ham i Hyrdetasken, hvor han saa drev. Han var som en Blomst, der vender sit Ansigt mod Solen og drikker dens Lys. Al hans Slægt ned igjennem Tiderne var bleven sat paa Steder, hvor der ingen Lys faldt; deres Sjæle var derfor kun blege og graa, som Sjælene bliver, hvor de tvinges til at gaa i Kreds omkring en Potte Grød. Brødet skulde Mennesken ha, og Brødet fik de da saa nogenlunde til Nødtørftighed, de fleste da. Det hørte nu til Sjældenhederne, at man langs Landevejene fandt Folk, der vaanded sig af legemlig Sult; men den stakkels menneskelige Sjæl, som sukker under Vesten af enhver af os, hvor mange var der, som tog dens Fornødenheder med i deres Beregninger?

Nu var Villads naaet hen til en Kilde, hvori han endelig kunde læske sin Tørst: Den bitte Murers Bogsamling.

Han passed ikke sine Dyr ringere for det; nej, det maatte man ikke kunde sige ham paa, at Bogen sløved hans Opmærksomhed for det Arbejde, han havde paataget sig; han flytted sig fra Knold til Knold med Flokken og sænked saa atter sine Øjne som et Bor i den herlige Bog. Og paa sin Hedeknold sad han lidt efter lidt og opdaged Verden, alt eftersom han vendte Bogens Blade. Og den lille Murer var en forsynlig Leder af hans boglige Opdragelse. Den bare Underholdning tilmaaltes ham kun i smaa Partier; Mureren vilde ha, at han fortrinsvis skulde læse de Bøger, der satte en Hvirvel i Tanken, der gav ham en Lejlighed til at studse og overtænke sin egen

og sin Stands Stilling i Forhold til de andre Stænder. Han var med andre Ord tindrende tendensiøs, saadan som aandsvakte Smaafolk, Gud ha Lov, er det til Dagenes Ende.

Og Villads var paa sin Side fuld af Taknemlighed mod sin nye Vejleder. Tidligere havde han i Læsning slugt alt, hvad han tilfældig kom forbi — som en Hund, der med Begjærlighed gnaver enhver Knokkel, den finder paa Møddingen — blot for at fylde et tomt Rum. Men den lille kløgtige og forfarne Murer han vraged og udvalgte som en omhyggelig Far for sin Myndling. „Nej, den lar vi staa, til vi er bleven nok saa tørre bag Ørene; men her er én, den er karenmæ lige vor Handel! Men læg Papir om den, min Dreng, for at den ikke skal komme noget til. En har knap noget i sit Hus, der er saa gjæv som en Bog, men heller ikke noget, som dumme Folk behandler saa ilde. — Lad os passe paa Bogen, bitte Villads! Det er ved den, te den fattige skal løfte hans Hoved og engang blive hans egen Værge."

— Men Soren, Villads' Husbond, saa med Uvilje paa Murerens Bøger og gav dem gjerne et Singeldus hen ad Bænken, naar han kunde komme ad med det. Selv havde han aldrig læst nogen Ting, heller havde han da savnet det. For der var Raad nok til det i hans Gaard, som der altid er Raad til Bøger, naar bare L y s t e n er vakt. Men naar han allerede faldt i Søvn, før han var kommen midtvejs i sin Avis, hvordan skulde det saa gaa ham med en Bog. — Nej, Fanden med deres Læsning; det var aldrig til andet end Fortræd, mente Soren. Ikke da for „vi Bønder". Hvad havde de ud af det, de, der læste i hans Sogn? Fandenmæ aldrig en Hak! Ja, de kunde komme til at sidde og glyne i Sogneraadet i Stedet for at passe deres Handtering. Der var ingen Frygt for, at nogen skulde sætte h a m i Sogneraadet. Det var han ikke nær oplyst nok til. Det eneste Hverv, han havde haft, var, te de havde gjort ham til Snefoged, det kunde en da komme om ved, og det faldt jo paa en Tiddags, da en ikke tøded saa meget med det.

Men skulde nu én sin Hjorddreng til at hænge over en Bog, det var da en led Nykke! tænkte Soren.

„Kom her hen, saa jeg kan føle i din Hjordtaske; det er fandenmæ ikke Melmad alt det, du har brokket i d e n!"

raabte Soren til Villads en Morgenstund, da han atter drev Studeflokken ud af Gaardsledet mod Heden. Villads standsed og kom paa meget modvillige Fødder hen imod sin Husbond, der uden videre jog sin Haand i Posen til Albuen og haled en Bog op.

„Tykte jeg det ikke nok!" sa gotten Soren og knuged Bogen, som beredte han sig til at slaa en Øretæve med den. „Du skal ikke lægge dig efter at ta Bøger med i Heden, Farlil, saa længe du skal drive med Kreaturerne. Griber jeg dig i det en Gang til, saa skal du faa saadan en Sanskage, te du skal huske det én lidt! Forstaar du det, min Far!"

Villads forstod særdeles godt. Med en Fornemmelse som én, der er bleven udplyndret for det bedste, en ejer, kom han tilbage til Studeflokken. Der vanked ualmindelig mange salte Svirp til Studene under den Uddrivning, saa hans hornede Kammerater saa forskrækket tilbage paa deres Vogter, som gik der og knuged det løftede Piskeskaft, mens Krænkelsens bedske Taarer trak Striber ned over Kindens utallige Fregner. Siden lærte Villads ude i Heden at bygge et lille Gjemme af Sten og Jord og hylle det over med Lyng. Her gjemte han sin Bog, uden at den kom noget til, og uden at Soren nogen Sinde opdaged, at han læste i Marken.

Om Vinteren gik det bedre, skjønt ogsaa den havde sine Fortrædeligheder under Sorens Tag. Saa længe Dag var paa Sky, var det jo paa ingen Maade tilladt at læse, og om Aftenen kun betinget, efter at der var presset al den Nytte af ham til Kartning eller Fjerribning, som det blot var muligt. Men naar han havde faaet ryddet Dyngen af Uld eller Dun fra sig, saa listed han stille Bogen ned fra sin Bjælkehylde, slog op ved Mærket, som han havde lagt forrige Aften, og sænked sig over den, som Humlebien fordyber sig i en Blomsterkalk. Det passed Villads saa godt, at Soren næsten altid paa dette Tidspunkt sad ved Ovnen med vidtskilte Ben og snorked. Villads havde

forlængst lært at lempe sig efter Forholdene. Ellers hører det ikke til noget af det letteste at læse i en fælles Samingsslue, hvor de Voxne fjanter eller samtaler, og Børnene hyler og laver Kommers af Hjærtens Lyst. Men har ikke alle fattige Mennesker med nogen Videlyst maattet tilegne sig Kundskab paa denne Vis! — Villads havde fundet en Maade, hvorpaa han i nogen Grad kunde lukke Støjen ude; han støtted sine Albuer paa Bordskiven, greb op om sine Ører og pressed de smaa Næver haardt ind mod Tindingerne. I denne Stilling kunde han sidde hensunken over sin Læsning Time efter Time uden at agte, hvad der foregik omkring ham. Vilde man bare lade h a m i Fred — han skulde sandelig ingen fornærme. Selv om der var Plads dér, satte han sig aldrig midt under Hængelampen, det kunde let udfordre Spottelysten, som var han ubeskeden og vilde ta altfor meget for s i g af Lyset. Nej, han valgte den yderte Plads paa Bænken, helt ude i Halvdunkelheden, hvor de fede Fluer summed i tung og usikker Flugt over Fyrrebordets brune Knaster, indtil de dumped paa Hovedet i den laagløse Ølpotte.

Men Sorens ældste Datter, Maren, en opløben Tøs i Overgangsalderen, havde den største Morskab af at ærgre og forstyrre ham under Læsningen. Ikke sjældent, naar han sad midt i det mest spændende, kom der drattende et Stykke Kartoffelskrælling eller en Æggeskal ned i Bogen, og det skulde aldrig fejle, naar Villads med et Ryk saa op fra Bladet, stod Maren i Frammersdøren og hyled og skoggerlo over sit vittige Indfald; men bortset fra, at Villads ad den Vej tidt fik en fæl Plamage i en pæn Bog, som ikke var hans egen, var det ogsaa ubehageligt paa den Vis at blive revet ud af Drømmen. Men hun var Husets forkjælede Datter og han bare en fattig Tjenestedreng — tilmed under kommunal Opsigt — optaget af at samle nogle Kundskabssmuler til Hjælp under den brydsomme Livsvandring, der laa foran ham som for alle i hans Stilling.

Villads havde netop af sit Forsyn, den lille Laust Murer, faaet udlaant F a b r i c i u s' D a n m a r k s h i s t o r i e. Det var et Klenodie i Murerens Samling; det saa man paa den Omhu, hvormed han havde ladet det indbinde i brunt Læder og „ægte Forgyldning"; dette var gjort af en Fag-

mand og ikke kludret sammen paa Murerens egen klodsede Teglstenspresse. Han havde strøget kjærtegnende hen over Bindet og lagt den omhyggeligt i graat Papiromslag, før han rakte den til Villads.

„Nu vil du være mig god ved den, mit Barn," sa den lille Murer. „Jeg har maattet kalke i fjorten Dage, om det kan gjøre det og kneben mig selv af paa Skraaen lige saa længe for at kunne faa Raad til at kjøbe den Bog. Lad den ikke ligge, hvor Børnene kan faa deres fedtede Fingre i den. — Nu i Guds Navn, tag du den saa med dig! Og gid du maa faa den samme Glæde af den, som jeg har haft."

Villads gik hjem over Heden med Skatten under sin Arm. Hans lille Hjærte svulmed imod den tunge Bog, der trykked mod hans Sideben, mens den forjættede ham saa mange glade Timer. Blot han nu ikke i alt for høj Grad skulde vække Sorens Vrede, for de andres Spotterier vilde han ta til sit gode Nøje. — Men Soren var saa lunefuld; han kunde blive ren splintrende gal ved at se en Bog, og den her var vel ogsaa storladen nok til en bitte Dreng? Det var i hvert Fald ikke muligt at slaa den op uden at blive bemærket; med een af de mindre og lasede fra Murerens Hylde kunde man bedre sidde paa en Bænkende i al Tarvelighed og faa de fjendtlige Magter til at tro, at det var en Bog, man var falden over ren tilfældigt; men een paa den sidstes Størrelse kom man ikke i Besiddelse af ved et Tilfælde. Det maatte der være mere under. Soren vilde straks opgjøre sig Sagen paa den Maade: Saadan en forbandet tyk Bog vilde det ta en farlig Tid at faa læst igjennem, og den Tid skulde stjæles fra Arbejdet! Thi han var af den Formening, at al Tyendets Tid var hans, ogsaa den saakaldte Fritid. I hvert Fald var Bøger altid mistænkelige i Sorens Øjne, for der kom altid „Kigser" i Hovedet paa dem af ens Folk, der læste. Lad dem saa hellere ta et rent Slag Kort, mente Soren — han holdt selv meget af en „Skjevindsel" eller en „Fjedtmule" ivissomda — men Bøger eller Blade i et Karlekammer eller ved et Dagligstuebord — saadan noget forbandet Skidt! — Saa skulde ens Folk snart komme til Rend efter Forsamlingshuset eller Foreningsmøder, hvor der blev lagt Raad op imod Husbonden for at klemme ham af med noget mere i Løn. — Saadan havde Villads tidt hørt Soren ta paa

Veje ved Davrebordet, eller hvor han fandt en Lejlighed til det.

Det var bleven meget sent, før Villads naaed hjem den Aften. Nætteren var jo spist, det fik endda være det samme; han ofred gjerne Nadveren for en Tur til Mureren. Hele Huset var gaaet til Sengs; selv skulde han jo ligge ved Karlen derhenne i Karlekammeret. Han gik ind gjennem den gjødningsdampende Stald, hvor Hestenes Gumlen i de dybe Krybber lød som en hul Dumren. Der var hundekoldt og klamt og ækelt stinkende i Karlekammeret, men Villads kunde ikke modstaa Fristelsen til, før han putted sig ned under Hylsklædet til sin snorkende Medtjener, at faa et lille Kig i „Danmarkshistorien". Han havde jo set, der var saa mange Billeder i den. Lagde han den nu fra sig, fik han i lykkeligste Fald først Lov til at blade i den i Morgen Aften efter Indrøgtningen. Om Dagen skulde Soren helsen nok holde en i Aande. Villads famled sig forsigtig frem til Lygten, som stod slukket paa Karlekammerbordet; efter megen Leden og Skraben fik han ogsaa Hold i en Æske Tændstikker. Den osende Bliklygte kasted sin Flamme hid og did, mens den svedte Stank fra sig; men Villads var ikke bedre vant, han bladed om fra Billed til Billed i den tykke Bog, mens Nattens Time led. Det var en kold Vinternat; der hang armtykke Istapper med brune Næsespidser ned for hans Jærnvindue; ogsaa hans Fødder var ret som Is, og Hænderne lyste blaarøde i det grumsede Lygteskjær; men han kunde ikke rive sig løs fra den skjønne Bog. Paa een Gang hørte han hule Trad paa Gaardens Stenbro; han troed sig allerede udleveret af det forræderske Lys, slukked Lygten i største Skynding og krøb sammen bag Døren. Det var Soren, det var ikke til at tage Fejl af. Men han kunde høre, at han var Støvler; saa havde han været i Byen og var for Hjemgaaende. Og — Gudskelov! — Lyden forsvandt mod Stuehuset! Saa kom han dog ikke her hen! Villads skød sig af Buxerne og famled sig i Seng til den snorkende Karl. Her var al-varmt! Villads trængte sandelig ogsaa nok til at blive tøet op. Huha, hvor han havde frosset! Men nu vidste han da ogsaa, hvad han havde at glæde sig til i de kommende Aftener: Bogen! Han havde ladet den ligge paa Bordet. Der var da vel ikke blarpet Petroleum fra Lygtelampen? Og Musene, det Pak, som under Søvnen

løb lige under ens Næse, vilde de la den ligge i Fred Natten over? De havde skam gnavet alt Fedtet af Karlens Skaftestøvler forleden og raspet noget af Lædret med, og ens Træskovisker kunde de nu aldrig la være i Fred, men haled dem ud over Lergulvet hver eneste Nat. Men hvor kunde han gjemme Bogen, saa de ikke fandt den i dette her Hul? Jo, nu vidste han det! Villads kastede de nøgne Fødder mod Stengulvet, greb Bogen og la sig med den i Armene. Saadan sov han endelig ind.

Det var nogle faa Dage efter. Villads havde læst i Danmarkshistorien om Aftenen inde i Dagligstuen; men af Frygt for Musenes Hærgninger i hans eget Kammer havde han dristet sig til at la den blive inde i Stuehuset. Han havde lagt den hen paa en Hylde, hvor han ikke troed den i nogens Vej.

Om Morgenen efter Davren, da han et Øjeblik var inde i Dagligstuen, kom Maren, Husets Datter, med Balje og Karklud og skulde tørre Bordet af. Hun saa nu — hvad ikke Villads i Hastværket havde lagt Mærke til — at en fremmed Haand havde været i Lag med hans Danmarkshistorie og efter endt Brug ladet den ligge paa Overbordenden. Maren, der som sædvanlig var i Krigsstemning, kom blarpende med sin vaade Karklud hen over Bordpladen. — „Altid skal en da ha dine Bøger og dit Kram og gaa og tøde sig efter! Væk med det, det Maag!“ sa Maren; i det samme hugged hun, halvt i Ondsind, halvt i Kaadhed, til den svære Bog, saa den kured langs hele Bordskiven, fløj med al sin Vægt imod Klokhuset og ramled endelig med Bump og Stød ned under Bænken, hvor den som en skamskudt Fugl blev liggende med udspredte Vinger over Teglstensgulvet. Det hele skete som paa Tælling: Eet — to — tre! Maren var en Pige med Haandelav! Villads blev ganske vild af Sorg og Vrede. Han sprang ind paa den langt større Maren og gav hende en Næsestyver, saa Trutten sprang op og blødte og Ansigtet hovned. Saa løfted Villads grædende sin Bog op af dens Nedværdigelse og skyndte sig ud af Stuen.

Maren stod tudende foran Spejlet det meste af den Formiddag og drejed sin opsvulmede Klumpnæse for Glaret, mens hun svor frygtelig Hævn, naar hendes Far kom hjem. Og Maren holdt sit Ord. — Da Soren ud paa Aftenen fik at vide, hvordan Tjenestedrengen havde behand-

let hans Datter, „bare for en Pjalt Bog si' Skyld," gik han ud i Staldkammeret med et godt Stykke Hampereb lagt dobbelt i sin faste Haand, og nu gjennemvalked han dermed den nøgne Dreng, saa han bar baade Stjerner og Striber efter det i lange Tider. Men ude i den mørke Stald foran Karlekammerdøren stod Maren med brune spillende Øjenstene og nød det nattlige Opgjør. — Det var en god Ting at ha en rar Far, tænkte Maren, hasted ind før Soren, og med Lampen højt løftet kasted hun endnu et forskende Blik i Spejlet, før hun lod den magelige Seng knage under sine faste Jomfrulemmer.

Nogle Aftener efter var Villads paa Vej mod Mureren med den mishandlede, laante Bog. Lige saa glad og henrykt han havde været den Aftentime, da han førte den hjem til sit mørke Kammer, lige saa nedtrykt og hjærteklemt følte han sig i Aften, da han skulde bære den tilbage igjen. Det var nu ogsaa skammeligt, som den pæne Bog var kommen til at se ud! Der hvor den faldt, havde der staaet en hel Dam af Snavs og Snesmeltning fra Mandfolkenes Træsko; det var ikke bleven fejet ud efter Davren. Desuden havde Bindet faaet et dybt Sprag i Faldet, saa det var næsten saa slemt, som det kunde være. Villads havde gnedet og gnedet paa de tilsmurte Blade, men det havde kun gjort ondt værre. Det var naturligvis uklogt af ham at ta mod saa pæn en Bog, naar han vidste hvordan hans Forhold var derhjemme til Sorens, men nu var det jo een Gang sket. Han havde ikke faaet saa farlig meget læst i den; han turde simpelthen ikke ha den i Huset længere, naar den ikke kunde ligge i Fred i Dagligstuen. For i Karlekammeret blev Musene værre og værre, hvis det ikke ligefrem var Rotter. — Murerens Lys var allerede dukket frem af Mørket forude; snart stod han foran den lille skjæve Dør, hvor Kalkbørsten, stukket ind i Tagskjægget, lyste svagt over Indgangen. Hvor henrykt havde han ikke mangen en Gang tidligere hoppet over denne Tær-

skel; i Aften maatte han ligefrem kjæmpe med sig selv for at faa Mod til at gaa ind.

Laust Murer, der sad fordybet over een af sine Bøger, tog imod ham med et Frydeskrig: „Ihnej, er det Villads, der kommer listende; da er det bleven sildigdags for dig, min Dreng.“ — Villads gik et Stykke op i Stuen bort fra Murerens Lys. Nu da han skulde til at ta Papiret af Bogen, var det bedst at staa her i Halvmørket. „Naa, har du allerede Bogen med dig. Den har nok ikke smagt dig, bitte du? For du bilder da ikke m i g ind, te du allerede har faaet Tid til at læse d e n igjennem.“ „Jo, nu siger jeg saa meget mange Tak for d e n,“ sa Villads og gjorde et Par Skridt hen mod Reolen for at faa den stukket fra sig. „Nej, hov, kom du kuns her med den; jeg er nok den bedste til at finde Pladsen, hvor den skal staa,“ sa Mureren og rakte Haanden ud efter sin Skat uden at gaa bort fra Lyset, Nu følte Villads sig fortabt; med Taage for Øjnene vakled han hen mod Vennen og stak nølende Bogen i hans fremstrakte Haand. Mureren la' den fast ned ovenpaa den, han læste i, slog den op paa maa og faa, og dér laa pludselig de to værst besudlede Blade som en blottet Anklage midt i det kolde Lampelys. Det løb helt rundt for Villads. Murerens lille, runde, godlidende Ansigt med alle de skjælmske Rynker om Øjne og Næserod var med eet blevet saa truende stift og stramt. „Men hvad — hva — hvad er det her for en Handtering. Een sin Bog overbegjort!“ — Nu lukked han den om Pegefingeren og svang den under en vred Drejning op i venstre Haand, mens højre Haands Fihgerender løb langs Bogryggen. „Og-saa Bindet er spoleret! Hvordan er det endda, du har standet mig d e n gjæve Bog! Tho paa den Fasown kan j e g jo ikke være tjent med at laane dig af mine Bøger!“ — Villads havde stadig holdt sig inde i Halvlyset; nu brast det sammen for ham i en vild Hulken, der rysted hele hans Krop.

Mureren slap pludselig Bogen og saa hen paa sin ulykkelige lille Gjæst. Hans Ansigts Linier havde nu atter faaet deres vante blide og godlidende Udtryk. Han havde rejst sig op og lagt sin rynkede Haand paa Villads Haar, der var mere solbleget end Børsterne i h a n s Kalkkost. Endnu var det ikke Villads mulig at fremføre en sammen-

hængende Forklaring, men op gjennem sin Hulkens Vaande fik han dog fremstammet: „Jeg — jeg — jeg skal nok betale dig Bogen, naar jeg bliver saa stor, te jeg kan tjene nogen Løn, som er min egen . . . Men jeg kunde ikke gjøre ved det . . . For det er ikke mig, som har gjort det . . . For jeg vilde netop passe saa godt paa den, som jeg kunde . . .“ Nu gik Villads Forsvar atter til Bunds i Hulken. Men fremstødt og stumpevis fik den lille Murer sig efterhaanden forelagt hele den simple Sandhed. Hans Hjærte blødte ved Tanken om, at han havde saaret den allerede saa dybt mishandlede Purk. „Aaeja, aaeja! Jeg kjender det hver Krumme! De smaa Hjorddrenge — det er ogsaa et Stykke Danmarkshistorie; de er godnok ikke bleven taget med i den, du havde laant af mig; men deres Tid kunde vel ogsaa komme. Og vær nu ikke vred paa mig, fordi jeg ikke lige straks kunde sanse til at sætte mig ind ind i, hvordan det hængte sammen.“

Mureren gik et Øjeblik hen til Skjænken i det ormstukne Panel, og da han vendte tilbage, havde han et lifligt Stykke Bikage paa Underkoppen, som han stilled paa Bordet foran den grædende Villads.

„Tør nu dine Øjne, min Dreng, og put dette i din Mund. Og saa maa du vel se efter Hjemmen igjen, for det er jo bleven noget sildig for dig i Aften, og du skulde jo ikke gjerne sove over dig i Morgen tidlig.“

Da Villads løb hjem over Heden, var det, som der var bleven taget en uhyre tung Ting fra hans Sind. Han sprang og sprang langs den krumme Hedesti, hvis hvide, frosne Sandbund glimted i Maaneskjæret; det jubled i ham for hvert Spring: „Han er ikke vred paa mig!“ Men en Gang imellem under et særligt højt Spring kunde en aparte strammet Buxefold komme til at skrabe over et af Saarene efter Sorens Bøddelreb; da skured hans stærke Tænder sammen under en hørlig Gnidsel, som een, der har bidt i Flint, og hans røde Haand forvandledes til en Kølle, der truende dunked mod hans Knæ.

Villads kom en Del sammen med en Nabohjorddreng, Andreas, der gik i en anden Skole, hvor Forholdene var mindre gammeldags end i den, Villads søgte. I Andreas' Skole havde de en Sangbog, hvori der ikke bare var Salmer, for dem var Villads alt andet end henrykt for; for de var tit sær ubegribelige, endda de skulde kunnes til Punkt og Prikke, hvis ikke en vilde risikere det værste. Men Andreas, den Fleggermund, vidste at fortælle om Sange, som én aldrig fik Tærsk for, som slet ikke „skulde kunnes", men som de kunde hver een alligevel. Villads og Andreas sad en Dag paa en Knold i Heden og drøftede Sagen. Andreas fortalte. Villads lytted mistroisk til.

„Jamen, kan du da ikke sige mig, hvad det er, I synger om," sa Villads utaalmodig over den andens Pral.

„Hvad vi synger om? Tho vi synger om Alverdens Ting," svared Andreas, „om Dyr og Fugle og saadant noget. Og om Kjærlighed," tilføjed han med en Latter ved Tanken om, at han voved at ta saa voxent et Udtryk i sin umyndige Mund.

„Det er Løwn i din Hals!" sa Villads.

„Det forsikrer jeg dig; det er lige saa sandt, som jeg sidder her.

Han twærs over Bænkene hang,
hun lystig i Dansen sig swang
hun legte, hun lo
med én og med to,
hans Hjærte var nærved at bristé,
men det var der ingen der vidsté.

Er det maaske ikke Kjærlighed, maa jeg spørge?" sa Andreas. Stemmen lød kjæk og udfordrende.

„Jo, tho det kunde jo næsten lyde til det," indrømmede Villads nølende.

„Og saa er der én om saamøj en simpels Bondemand."

„Synger I ogsaa om en Bondemand! Nu stiger den, karenmæ. Er han her fra Egnen?"

„Det ved a 'tt!" sa Andreas ærligt:

„Jeg er en simpels Bondemand,
men jæwn og ligefrem,
dog elsker jeg min lille Stand,
thi i mit ringe Hjem

der blomstrer . . . bomst—bom—bom—
— dér voxer Buxer milde
med Farve o g med Duft . . .

— Nu kan a 'tt mer."

„Ja, men hvad siger da Degnen, naar Tiden gaar med at synge saadant noget?" udbrød Villads.

„Degnen! tho han synger da selv for, din Torsk; kan du ikke forstaa saa meget," svared Andreas, kjæphøj ved Tanken om endelig at ha eet Forspring for den ham ellers saa overlegne Villads.

„Synger I da aldrig i jeres Skole?" udbrød Andreas.

„Nej ikke andet end: „Naar Solen ganger til Hwile": den synger vi somme Tider, naar vi er ved og skal gaa hjem. Men saa er Drengene jo gjerne saa forskjøtte; og saa vanker der karenmæ af den gamle hans Klø-Reb, og det ogsaa noget, der synker i Bunde! Saadan var det i Aftes, vi er kommen lige dertil, hvor der staar: „Da bliver ogsaa mit Indre forunderlig fredeliggjort", saa slaar Degnen min Sidemand l i g e ned i hans Stjærn og raaber: „Kan du læ' ned, din Spøgels'!" han har vel ikke sunget rigtig med i æ Repetis. — Men jeg ved ikke, hvad du vilde tykkes om at faa „d i t Indre fredeliggjort" paa den Fasown. — Nej, kunde en endda være kommen til at gaa til saadan en Degn som ham, d u har. — Mon en ikke kunde kjøbe saadan en Sangbog?" sa pludselig Villads.

„Det ved a 'tt," sa Andreas; han følte i hvert Fald, at det laa himmelvidt udenfor h a n s Muligheders Grænser.

Villads udmaled for ham, hvor skjønt det vilde være, om de havde en saadan Sangbog at forslaa Tiden med herude i Heden. Begge havde de jo gode Sangstemmer. Andreas skulde saa lære Melodierne af Degnen i sin Skole og la dem gaa videre til Villads. Men Bogen var jo det vigtigste.

„Hvad tror d u den vil koste?" sa Villads, der ikke kunde komme bort fra den skjønne Tanke.

„Det har jeg ingen Interesse om," svared Andreas med et Udtryk, som han mente at have hørt Karlene bruge.

„Men den vil da nok rive baade tre og fire Lammeskind til sig."

„Tror du, den kan faaes til Diges?" (Dige var Kjøbstadens største Kolonialhandler).

„Nej, Dige han har kuns Kontrabøger; han har ikke engang Salmebøger, for det har min Mor spurgt om engang," sa Andreas.

Indkjøbet af en Sangbog blev længe ved at optage de to Kammeraters Sind. Nu stod Bathemejmarkedsdag for Døren, da Villads skulde trække til Kjøbstaden med Stude; da skulde — om alt gik vel — den store Handel slaas. Ved et indviklet Beregningssystem, hvor Møntfoden var Lammeskind og „knevlede" Piskesnore, bliv Udgifterne ligned saaledes, at Villads skulde bære Broderparten, da det jo var ham, der væsentligt blev den nydende i Forholdet, saa længe han ikke kunde Melodierne.

Saa stod Villads da hin Markedsdag i sine frygtelig medtagne Snørestøvler, der var et ringe Laan fra anden Side, paa den høje Boghandlertrappe i Byens Hovedgade og var forfærdelig benovet ved det nye og uvante Hverv, som var bleven lagt paa hans spinkle Skuldre. Han tøved en Tid lang paa Trappen og kikked grundig ind ad Glasruden som for at faa Overskue. Han saa da for sig et stort, højt Rum, hvor Bøgerne stod i uoverskuelige Kolonner over og ved Siden af hinanden, som strøgne Sten i en vidtløftig Tegllade. Og bag en lang, bred Disk stod der en værdig ældre Mand med sirlig, hvidt Skjæg, der næsten skjulte hans buede Skjortebryst. Villads saa bedrøvet ned paa sine opadkrummede og tilgrisede Støvlesnuder og derfra op ad sine grove Klæder, der var fulde af Kohaar. Der hørte virkelig Mod til for en bitte, fregnet Hjorddreng at træde over denne Tærskel. Gud ved, om der ikke var blevet ham noget bildt ind? Det kunde da vist aldrig forholde sig rigtigt, at den flotte Mand dér solgte Bøger. Hvorfor boede han saa ikke i en Kjælder ligesom Jørgensen herhenne, hvor en kjøbte sine Træsko? Villads var lige ved at ønske, at han havde været ved Jorden igjen, for den høje Trappe var ikke fri for at faa det til at svimle for ham.

Boghandleren fandt hans lange Tøven foran Døren mistænkelig, gik om foran Disken og nærmed sig Butiksdøren for at aabne. Villads, der aned Mandens Hensigt, kom ham i Forkjøbet; med en trekantet Drejning vinkled han ind i Butiken. Boghandleren saa strengt paa hele hans ubørstede Fremtoning, især saa han hvast paa Huen, som Villads i Forfjamskelsen havde ladet sidde paa Hovedet.

„Jeg vilde gjerne ha Lov og spørge, om det er her, te en kan kjøbe en Sangbog? Villads syntes, at det var en svær heldig Sætning, han havde faaet ud af det. Det virked derfor pinligt, da han som Svar modtog: „Tag din Hue af, Dreng, naar Du kommer paa fremmede Steder; har man ikke lært dig det i Skolen?

Var det ikke nok det, Villads tænkte, han var ikke Handelsmand, men noget andet af en Slags.

Tho det var jo snart lige saa fornemt som i Kirken, tænkte Villads, men fjernede skyndsomt Huen.

„Du ønsker en Sangbog, siger Du? Hvad skal det være for en Sangbog, min Ven?" sa den strixe gamle Boghandler, nu allerede en Del formildet.

„Ja, det skulde være én Magen til den, de synger i i Jested Skole."

Det var jo en noget ubestemt Titelangivelse, men den gamle Boghandler gav sig dog i Gang med at prøve sig frem til Knægtens Smag. Imens brugte Villads Øjne og Sanser som en Jagthund, der er sluppet ind i en Vildthandel. Nej, at der virkelig var saa mange Bøger til i Verden! Det var alligevel noget andet end Murerens lille Bix; Hylde over Hylde baade i dette og i de tilstødende Lokaler; og her og dér paa Reolerne hang der Portrætter; det maatte vel være af dem, der havde lavet Bøgerne, tænkte Villads, eller kanske ogsaa af dem, der bandt dem kjønt ind. Og der stod en stor Globus; og Masser af Papirer og Skrivesager laa der udstillet paa Disken, og altsammen saa pænt, saa det gik slet ikke an at røre ved det med de Fingre. For han var krasbørstig, den gamle, det kunde en snart mærke. Han kunde sikkert godt stikke én et Ørefigen, om man kom hans Sager for nær. Boghandleren var vendt tilbage fra sine Hylder med nogle Sangbøger, som han bredte ud paa Disken. Han stod i høj Figur og fornem Fjernhed, da han ikke ynded den Lugt, der laa om Villads' landlige Person. En gammel, sirlig Herre med bred Hat og Paraply var kommen ind i Butikken. Boghandleren forlod strax Villads og gav sig til at expedere den anden under sirlige Buk, mens han spurgte til den gamles Befindende. Villads havde nu gjort sit Valg; det blev „Morten Eskesen".

„Hvad skal jeg gi' for den hér?" tørned Villads' Ramjydske pludselig tværs igjennem de tvendes gjensige, form-

fuldendte Forbindtligheder, som en Spyflue gjennem et Edderkopspind.

„1 Kr. 25!" snærred Boghandleren, mens han trak Hyssingen fast om den gamles Pakke.

Av! saa havde Villads nok alligevel taget fejl Bestik. Han hentede sin lillebitte Drengepung op af Vestelommen og begyndte prøvende at lægge Pengene paa Rad; de var slem røde om Næbbet de fleste af dem; hist og her skelede en Tiøre gjennem Armoden, men da det hele var overtalt et Par Gange, fattedes der 15 Øre i Summen. For en halv Time siden havde Villads kjøbt en Kop Kaffe og en Jødekage, nu fik han Grund til at angre denne Letsindighed.

„Ja, saa faar jeg den vel ikke med mig i Dag?" sa Villads, saa bønligt paa Boghandleren og greb i det samme om „Morten Eskesen", som om det smærted ham at skilles fra den elskede Gjenstand, nu da han var den saa nær.

Den sirlige Boghandler, der med et halvt Blik hen ad Disken havde set, at der ikke var Penge nok, sa' strengt: „Du maa ikke fingre saa meget ved Bogen, min unge Ven, naar du alligevel ikke faar den med dig."

Nu var Kunden ogsaa bleven opmærksom. Han havde øjensynlig set dybere i et Par bekymrede Drengeøjne end Handelsmanden. Han kom hen og la sin lille sirlige Haand paa Villads' skraa Skulder. „Du ser mig ud til at være en lysvaagen lille Klør; hvad er det, du er kommen i Handel om?"

„Det er en Sangbog."

„Maa jeg se! — „Morten Eskesen"! Den er sandelig fortræffelig! Og du har ikke faaet Penge nok med til den? Hvor meget er der jer imellem?"

„15 Øre," sa Villads lavt.

„Da skal du sandelig ha din Bog med dig hjem," sa den gamle leende og la det resterende paa Disken. „Lad mig saa se, at du synger dig til rigtig meget godt Humør i Fremtiden! Farvel, min Dreng!"

Boghandleren fulgte den Gamle til Døre med sirlige Buk og megen Skrabud. „Farvel, Pastor Karlsen, Farvel!"

Den Markedsaften, da Villads gik hjem over Heden med „Morten Eskesen" i Lommen, følte han sig som en Konge. Det var den første Bog, han nogen Sinde havde ejet, og han maatte mange Gange paa Hjemvejen føle ned i Yderlommen, hvor Bogen danned en Kjæmpeknude. Lommen paa modsat Side strutted lige saa stærkt af sure, halvmodne Æbler, som han havde erhvervet sig ved at holde en fremmed Stud, mens dens Ejer var inde i Teltet og drikke Lidkjøb. Villads gik gnaskende frem ad Vejen, mens Livet laa forjættende foran ham. Saa snart han var kommen hjem, fandt han Karlens Pen og Blæk og tegned med store Bogstaver og vidtløftige Slyngninger disse Ord paa Bindets Inderside: „Denne Bog tilhører mig Villads Pedersen, barnefødt i" osv. — hele Ramsen saa langt Geografien vilde staa ham bi. Egentlig var det lidt af en Tilsnigelse; thi Andreas havde sandelig ogsaa bidraget med en surt erhvervet 25 Øre og derved aldeles blottet sig for kongelig Mønt; uden dette Offer havde den attraaede Bog næppe været erholdelig. Men det var Villads plat umuligt at bekjæmpe sin Lyst til at stemple Bogen som sin; Andreas maatte saa, om han gjorde sig obsternasig, holdes skadesløs paa anden Maade, i værste Tilfælde blødgjøres ved en Dragt Klø. Han skulde ogsaa nok gjemme et Par af sine skurvede Æbler til ham; han kunde nemlig ikke selv fordrage flere; han begyndte allerede at faa Tarmvrid af dem, han havde knusket.

Saa gik han den Aften i sin Seng og sov ind mødig og glad med den lille graa Bog i Tankerne; mere lykkelig end om en Ædelsten havde ligget under hans Hovedpude.

Dagen efter mødte han Andreas, der jo heller ikke var uden Forventninger i Sagens Anledning. De satte sig ned paa Fællesknolden og bladed. „Nu maa du vide, du har rene Fingre", sa Villads og saa Andreas strengt paa Neglene. „Vi vil Surenknagmæ ikke ha den begjort lige med det samme."

Villads forsøgte i Begyndelsen at skjule, at han allerede havde skrevet sit Navn i den, omsider maatte han dog betro Bogen helt i Andreas' Hænder. Andreas sortned lidt under Øjnene, da han saa Villads' lidt for tydelige Ejendomsmærke paa det hvide Blad. „Jamen, det er da ogsaa min noget af den!" sa Andreas med et hæftigt Hovednik.

„Ja-a," trak Villads paa det, men lod i det samme én af de sure Smaaæbler dratte ned paa Andreas' Knær. Andreas haled det frem af Lyngtoppene og kneb nu det ene Øje i. Snart stod det klare Vand ham i dem begge to, mens han tygged. „Er den ikke god?" spurgte Villads. „Jow," svared Andreas og svælged, mens de sure Safter var lige ved at rimpe ham Næseborene sammen.

Villads havde endnu et Par Æbler i Lommen, men kunde eet bringe Udslaget, kunde det jo maaske gjøre Virkning andre Steder. Og da Andreas hørte, at Bogen havde kostet over en Krone, indsaa han jo meget vel, at hans tyndslidte 25 Øre var som en Loppe i en Ødlade.

Et Øjeblik efter var de midt i Sangen. De sure Æbler havde klaret Stemmerne. Andreas var meget oplagt og uendelig sejg i sin Rolle som Forsanger — thi i Skolen var han just ikke af dem, der glimred; han spærred Munden højt op som en Storkeunge, der knebrer første Gang, og lod Tonerne stige mod den blaa Septemberhimmel. Solen skinned helt ind mod hans Gane, og Tungen slog Volter med Trimulanter og Sving inde i Lysstrimen. Villads kom slæbende og usikker bag efter med Øjnene hefted i Bogen. Han var jo Begynderen; men han nemmed let. Saa det vared ikke mange Dage, før han kunde næsten lige saa mange Melodier som Andreas. Og nu fyldte de den udstrakte Hede med deres Jubel, snart forened, snart adskilte, hver ved sin Hjord.

Folk standsed paa Vejene i stille Aftentimer og lytted ud mod disse fjerne Barnestemmer, der fremleged Fædrelandssangene i ukunstlede Toner, mens Duggen faldt over mørknende Kjær og over Engenes spredte Hø.

En Sommer, da der var mindre at forrette ved Kreaturernes Vogtning, var det lykkedes Villads ved at gaa Husbonden stærkt under Øjne, at faa en 4—5 Dages Ferie, en enestaaende Begunstigelse i hans Stilling. Han vilde besøge en Moster i Vesteregnen, som af og til skrev nogle sødladent kristelige Breve til ham, — saadan fore-

gav han i det mindste; men Sandheden var at han tørsted efter at se Vesterhavet. Om Havet gik der de forunderligste Sagn imellem de Folk, blandt hvilke Villads færdedes; det var Drømmen og Æventyret her i Hjemfødningens afstængede Ro. Der blev fortalt om Strandinger og de mærkeligste Hændelser; Gaarde forsvandt paa een Nat og kom aldrig mere til Syne; Havet brød ind og satte halve Herreder under Vand; det hed sig, at det kunde ha Bølger som Huse, kunde kaste store Dampskibe ind paa Stranden og vride deres Jernsider itu, som var det Blikkrammer. Steg Vandet højt i den lille Fjordarm, var det Havet, sugedes den næsten tom, saa Bunden laa blottet i hele den lave Vig, saa var det atter Havet, som havde været paa Spil. Storm, Torden og andet Uvejr blev altid tydet som direkte Udsendinge fra Havet, og naar pludselig en varm Sommermiddagsstund forvandledes til en gusten og rauslet Efteraarsdag, der isned én til Marv og Ben, saa hed det sig, at det var H a v s u g e n, som var Skyld deri — — Havsug! Alene Navnet havde noget dystert og urovækkende ved sig, syntes Villads. Blandt Murerens Bøger havde han fortrinsvis søgt noget om Havet. Hver Strandingshistorie eller Baadekæntring i den lokale Avis havde øget hans Begjær efter at skue dette vidunderlige: „æ Haw," som alle i disse Egne talte om som noget saa givet og absolut, men som saa at sige ingen uden en enkelt „Bøste" eller Bissekræmmer med egne Øjne havde set.

Lange Uger i Forvejen gik Villads og fyldte sin Drengesjæl med gjøglende Forventninger om, hvad han skulde komme til at opleve paa den Tur. Hvad vilde han ikke, naar han kom tilbage, ha at fortælle de andre Drenge, som ikke havde kunnet faa d e r e s Pæl op, fordi de ikke som Villads havde Mod og Udholdenhed til at hænge i, indtil de fik deres Krig frem. Det havde nu heller ikke gaaet helt glat for ham selv — men han havde sidste Efteraar ene Mand taget et stort Stykke Kartofler op langt hurtigere end nogen Voxen, det slog Hovedet paa Sømmet, saa Soren gav ham dette Løfte: 5 Dages Ferie til næste Sommer. Sommeren var jo nemlig paa dette Tidspunkt langt henne, og Soren havde vel tænkt sig den Mulighed, at Villads kunde opgive det i Mellemtiden; men Villads haged sig som en Høg ved Løftet og holdt

Liv i det ved jævntad at minde sin Husbond om det, naar Lejligheden viste sig gunstig. Godt var det for Villads, at han havde den hellige Moster derude i Vesten; det var skam hende, der trak ham over Knuden, da det begyndte at stramme. Hun havde jo aldrig set den Knægt, som hendes Søster var kommen saa akavet til; selv havde hun ingen Børn, men hun havde nu faaet Samvittighedsskrupler overfor Villads, og i Brevene spurgte hun baade flittigt og indgaaende om hans Forhold til Guds Rige, om det var jævnhen gode Kristne, han var i Huset hos, og om han ikke selv forsømte at blive indlemmet i de helliges Samfund. — Villads var slinde nok til at la Soren læse de helligste af Mosterens Breve, og Soren blev mere betænkelig ved at forhindre et Møde imellem dem; tho kunde hun gjøre ham til et Guds Barn, som det kunde lyde til, hun havde i Agt, saa skulde en jo nødig forhindre hende i d e t; tho det var ikke sært! Det var jo ganske vist en stukken Tid, te æ bitte Kyter vilde til skrævend; en kunde jo gjerne faa Brug for ham til at vende en Haandfuld Hø og saadan hen ad Vejen; der var saamænd aldrig Mangel paa Bestilling i en Gaard som hans! Men h a n vilde ikke gaa fra, te han jo — som halles — havde lovet æ Knæjt en Ugflugt, jow, aaejow! Men tho, Aaret var jo langt, og — — — Kort sagt, Soren forsøgte atter at faa Henstand. Men Villads gav ikke Fir, og hvad der maaske bidrog ikke uvæsentligt, var den Ting, at han skulde konfirmeres til Efteraaret og kunde da hitte paa at skifte Plads, hvad Soren ikke var saa glad ved. For han saa godt, at Villads var en svær dygtig Knægt paa h a n s Maader. — — Og Villads sejred. En vidunderlig Julimorgen var bleven udset til Afmarchen. — Villads havde ikke nogen Sinde haft stor Grund til at tro paa Lykken; han indretted sig derfor klogelig, som var den ikke til. For at hindre, at noget i sidste Øjeblik skulde spærre ham Vejen ud af Sorens Gaardsled, rejste han sig den Morgen længe før end nogen anden var kommen op og piled af Sted vesterud, alt det, han kunde ta. Han havde en yderst dunkel Forestilling om Maalet for sin Vandring. Laust Murer havde laant ham et gammelt Jyllandskort og givet ham et Kursus i at orientere sig paa det. Men ellers gik han fremad efter bedste Beskub. Den første Mil eller halvanden var han dog saa

nogenlunde kjendt med Vej og Sti; og da var alting saa frisk og nyt; Solen var lige kommen op omme i Nordøst; Synet rakte saa milelangt ind over fjerne Sogne, hvor et hvidt Kirketaarn med mørke Glamhuller i en trekantet Gavl løfted sig som et Vartegn over lave Bøndergaarde, hvis mossede Rygge damped i Morgenlyset. Nu først begyndte Folk at lette paa Dynerne rundt om i Hjemmene. Her og der kom en morgenduelig Hund ud til Hushjørnet og kjæfted efter ham; dens Glam svared igjen i fjerne Bakker og Dale. Villads var nu kommen saa langt bort, at han syntes, det kunde være Sjov at kigge tilbage; han gik op paa en Bakke og saa sig om. Der laa Sorens Gaard et bitte Stykke fra de andre; jo, den der med Husmøllen og Dynddyngen og den store Ajlkule til højre. Nu var det ved den Tid, da Soren plejed at hamre paa Karlekammerets Jærnvindue: „Kan I lette jer derinde! Der er nok at ta Hænderne i heroppe! Kommer du af Sengen, Mosjø Villads? Hører du?" — „Lad ham nu bare staa og gjelstre! Han husker nok ikke, te han *har* givet mig Lov!" — Villads' Barm svulmed i Frihedsbevidsthed. Lad nu Soren rende og virme omkring Hushjørnerne og skjælde sig selv og Alverden Hæder og Ære fra, fordi han havde ladet ham stikke af, i hvert Fald inden han havde „flyttet" *første* Gang. Soren blev nok god igjen; helsen kunde Villads flytte et andet Sted hen; nu skulde han snart konfirmeres; saa fik Sogneraadet *ikke* noget at sige over ham, ikke da mere end lige til. Og han vilde ikke tjene den Vringel alle hans Dage. Ja, somme Tider var Soren ikke saa slem. Men Bøger *kunde* han nu ikke fordrage; ikke taale at se dem i Villads' Hænder for lidt eller meget. Heller ikke om Middagen, naar de andre tog en Skraber; for det var da den eneste Tid, en kunde læse om Sommeren, uden netop de Dage, en var i Heden med Kreaturerne. Hans Sangbog var bleven ren borte for ham i den senere Tid. Han var ligefrem vis paa, at det var Soren, som havde taget den og maaske brændt den. Men naar han nu blev rigtig stor, saa skulde han karenmæ nok faa Raad til at kjøbe sig en Sangbog igjen. Det var da godt han ikke havde taget den før; for nu kunde han næsten alle Sangene udenad. Men nu vilde han ikke tænke et Muk mere paa Soren, nu vilde han af Sted vesterpaa, alt det han kunde pinspringe. For han skulde

maaske løbe hele Dagen for at naa det. Men det kunde han ogsaa godt; han var vis paa, te han slet ikke skulde blive træt, om saa det vared ved lige til Aften. — Og Villads stak i Rend igjennem Sogne og Landsbyer, mens Solen baged ham paa Ryggen, saa Sveden damped op fra hans Halslinning.

Da han havde løbet et Par Timer eller tre kom han forbi en Vogn, der slunted af Sted med nogle Møllesække bagi. Villads sa pænt Goddag og skjeled op til det magelige Sæde paa en bred Møllesæk. Kusken, en lille graaskjægget Gamling med et bredt, godmodigt Ansigt, forstod saa meget vel Villads' Øjekast og sa uden at standse: „Slaa du kuns æ Røv i æ Sæk, om du kan kratte op i en Fart!" — Villads var ikke sen til at ta mod den høflige Indbydelse. I to Hop satte han sig bums paa den varme Sæk, saa Sigtemelet støved ud under ham. Men den gamle maatte ha noget for sin Villighed, om ikke andet, maatte han ha sin Nysgjærrighed tilfredsstillet. „Du løb saa lin ad Jorden; hvor er æ bitte Kaal fræ?"

„Jeg er ovre fra den anden Side af Aaen. Jeg skal te æ Haw."

„Æ Haw!" sa den gamle med Eftertryk og drejed sig med et Ryk helt mod Villads, der havde Fødderne bag ud over Vognsmækken. „Er du da stukket af fra Husbonden?"

„Nej, jeg har Ferie."

„Ferie! En Knægt som du har Ferie?"

„Ja, for jeg har taget Kartofler op!"

„Tag mig nu min Læderlue! — Nu stiger den! Du har taget Kartofler op; den her Tid Aars; du er nok en jævn Skjærer!"

„Nej, det var i Efteraar!" sa Villads krænket.

„Naa saadan! Ja, det kan jo ha sin Rimelighed. Men hvad Fanden vil du ved æ Haw efter?"

„Jeg har en Moster dér."

„Det var sgu en hel anden Handtering. Saa har du jo noget at rejse efter. Men hvordan finder du det nu, min Far?"

„Jeg har et Kort. Det ser jeg efter."

„Naa, har du saa megen Kondovitte? Ja æ Haw, den gaar jo lige lukt om Danmarks Rige," sa den gamle patetisk.

„Nej, ikke om det hver Krumme."

„Ikke det; saadan har jeg sgu da ladet mig præke for."

„Nej, Vesterhavet gaar ikke længere end som til Skagen, saa kommer Skagerak, og saa kommer Kattegat og saa saa mange andre Vande."

„Da er du da en slinde bitte Ka'l! — Hvad var det, du kaldte den?" sa den gamle ærtende: „Skagerik-rak!"

Villads laa grinende hen ad Møllesækken. Den gamle dikled ham i Siderne med Piskeskaftet. „Og alt det ved du, din Morris; en skulde snart tro, du havde været der."

„Nej, jeg har læst det," sa Villads.

„Naa, saa er du jævnhen god til æ Bog? Bare du saa ikke lar din Læsen gaa ud over Bestillingen, Farlil." — Den Snak kjendte Villads igjen. Det var, som Soren kunde ha sagt det. Ellers var der intet hos den fremmede, der minded om Soren. — Da den gamle en halv Mils Vej længere henne vilde dreje med en Ensporvej ind til en firlænget Gaard begyndte Villads at krybe ud over Sækkene for at dumpe til Jorden. Men Kusken stansed ham og sa: „Vil du ikke med mig hjem og ha noget til din Melmad? Jeg ved sgi ikke, hvad du er for en bitte Trædring; men du har saa meget no grande Øjne."

Dejlig mæt og vel tilpas gav Villads sig efter endt Maaltid atter paa Vandring. Et Par Mil længere fremme kløved Vejen sig i to; Villads rendte i Hold og gav sig til at kigge paa sit Kort, som Mureren havde vist ham det. Som han stod her ved en Vejsten, kom en Stodder trækkende med et Par Smaastude. Han saa arrig og gigtbrudden ud og skjeled ondt til Villads' Kort, bag hvilket han vejred Tidsaanden. „Da var det endeligmaal ogsaa noget at se en grøn Unge staa kav-ret paa en Landevej og glyne paa et Landkort eller hvad Fanden det nu er. Put du kuns dit Kort og dine Anstalter i din Lomme, min Fa'r, og lad mig sige dig Besked med Vejen; for dér gaar den rette justered Vej til Ringkjøbing, men ta du med den dér, saa kommer du, Fanden hukk' mæ, før eller siden til Lemvig, om du saa aldrig har været der før!"

Villads kom uvilkaarlig til at skrup-le af Stodderens energiske Sprog. Men nu blev den Tvære saa gal som Filax.

„Du skal ett grinn af mig, din moged Dreng. Jeg har været i flere Kjøbstæder end du paa Lokummer. Jeg har ligget i Rendsborg for Longens Karl, før din Far kunde pikke Boghvedegryn af en Tintallerken!"

„Aaeha!" tænkte Villads, „det var nok bedst en anden én kom hér fra." — Den arrige blev ved at skjænde og bande ud ad Vejen, mens han nu og da vendte sig og høged ad Villads med Kjæppen. — Saadan Forskjel der kunde være paa Mennesker! tænkte Villads og skyndte sig ud ad Ringkjøbingvejen.

Det blev ham dog snart for ensformigt, ogsaa for haardt for de nøgne Fodballer, at følge den grudede Landevej. En Mils Vej henne kneb han med en Hedesti; nu var han tilpas; han knøg ud ad Stien som en Harrekilling, mens de stumpe Lyngris strøg ham hvast om Anklerne, og det klæbrige Blevver i Smaadammene kvased op mellem hans skilte Tær. Synet vided sig mere og mere. Solen stod nu i Sydvest; Himlen ligned et Faareskind som er klippet med en sløv Sax; Solflimret siedes ned over nær og fjern som gennem et Dørslag. Nogle tunge, klumpede Ting danned Kjæde mod Horisonten; Villads vidste det var Hedetørvsstakke; han havde selv været med til at opbygge adskillige. — Som han løb i fjedrende Sæt hen over Lyngen fik han „en Stikke" i Foden: „Av, for Surren!" aanded han og løfted sig i det samme op paa Taa og løb endnu et Stød. Den Slags Uheld hændte ham næsten aldrig hjemme paa hans egen Hede, hvor han kjendte hver Knold og vidste Besked med alle baade skjulte og aabenlyse Fjender. Det blev ham dog snart for træls at løbe paa Ben, der var ulige lange; han satte sig ned paa Buxebagen og drejed den smertende Fod ind i Sollyset. Jo, der sad den! En rigtig fæl Vissetorn. Villads kneb og kneb med de tvende Negle, mens han stemte Tænderne haardt sammen om sin Smerte. Men det lille Fæ havde bidt sine Negle til Morgen, derfor kunde han nu ikke rigtig faa om den. Men fik han den ikke ud, vidste han, det vilde „bulle" og øde ham al Glæde ved Turen. Han blev da ved med at klippe og klippe med de sløve Negle, til Taarerne stod ham i Øjnene af bedsk Harme. Men „Tængerne" vilde stadig ikke faa fat, skubbed maaske endda Tornen dybere ind under Huden. Villads' Fortvivlelse var stor. Naar en rask Dreng pludselig

mister sit spændstige Kast i Foden, hvad er der saa ved ham! At blive „springhjalt" herude paa vildfremmed Hede, hvor der var langt til alle Mennesker, det var i Sandhed en haard Skæbne for en Løber for Herren. Villads kasted sig endnu en Gang over Foden med al sin Energi; han ligned under Arbejdet et sammenrullet Pindsvin, der ligger og knurrer med Snuden mellem sine Bagben; hans Øjesyn dummedes af hans Afmagts-Taarer, og Anstrengthedens Sved sprang frem og væded Skjorten mellem hans Skulderblade. Paa een Gang tabte han rent Besindelsen, han hyled som en Hund, der har faaet en Bensplint i Ganen; han prygled løs paa den smertende Fodballe med Næven; han slog sig selv paa Kjæven, saa det sang ham i Tænderne, kasted sig bagover, spjætted, rulled om sin egen Axe, og laa tilsidst plat paa Maven og bed i Lyngrafterne. Efter denne Udladning faldt der Fred paa ham. Han blev liggende og græd ganske stille, med Ansigtet ned i det kølende Lav. Uden at forandre Stilling faldt han i Søvn. Da han vaagned, var Solen nær dens Nedgang. Der stod Plovfurer af Lys og Sky ind over Himlen fra Solspandet i Nordvest. — Saasnart Villads aabned Øjnene, slog de fremmede Omgivelser ind over ham som en Brænding, og fra den syge Fod gik et Svirp op igjennem hans Sind. Da han krummed sig hen over Saaret, følte han Trætheden ligesom stivne hans Knæled; jo, han havde jo nok ikke løbet saa faa Mil i Dag. Nu vilde han i hvert Fald blive nødt til at slaa Havet af Tanken til i Morgen. Men det kunde vel ogsaa blive godt, bare han kunde faa den Pig ud af sin Fod! Men Søvnen havde gjort ham saa godt og dæmpet al hans Ophidselse. Nu angreb han Fjenden paa en hel ny Maade; med en Negl paa hver Side af Ømheden danned han en Hudvalk og klemte Tornen frem; efter en Stunds Mod holdt han den mellem Fingrene. Han prøved Fodens Førlighed ved at vrikke den op og ned; nu var det atter som det skulde være! Han gjorde et højt Spring af Glæde. Men han følte sig saa slunken i Tarmene nu efter alle disse Anstrengelser. Han stak Haanden i Hyrdetasken og fremtog en Melmad, der var krum og soltørret som en gammel Saal. Nej, den vilde han gjemme, til han kom til en Bæk, hvor den kunde blødes i Vandet. Saa kasted han sig over alle Hyrdedrenges Trøst i Nøden: Sortbærrene og plyndred Rævlingens lave Buske, til han

om Munden var mere sort end en Jydepotte. — Saa kom Aftenen, for saavidt som Solen gled under; men da det var midt i de lyse Nætters livsalige Tid, blev Daglysningen ved at staa i Skyen til henad elleve, flytted bare længere og længere nordpaa. Men Villads var godt tilfreds med at komme til Hvile. Og hans Seng var redt; der fattedes bare lidt til Overdyne. Men Villads vidste Raad. Han plukked i Hast en stor Dynge af den høje Brændlyng, som voxed saa rigeligt her paa Skrænterne. Og da han syntes, han havde nok, skød han sig ind under Dyngen og forsøgte at sove. Men nu hævnede det sig, at han allerede havde taget Forskud. Han kunde ikke finde Søvnen endnu; men det gjorde saa godt i Knæene at hvile. Naar det blev endnu mere mørkt skulde han nok falde i Søvn. Det var forresten mærkeligt saadan om Natten at sove under aaben Himlen; om Dagen var det en hel anden Sag, naar man kunde gjøre det for Kreaturerne. Han havde kun sovet ude om Natten to Gange før, da han havde været med nede „paa Søen" efter Hø. Men da var de jo flere. — Han var slet ikke bange. Der var ingen Spøgelser til, ikke herude da. Paa Kirkegaarden maaske; skjønt Mureren sa, der var heller ingen Spøgelser paa Kirkegaarden men det var tossede Folks Snak. Men derfor sa Folk ogsaa te bitte Laust var Frimurer; men det var Løgn; for Frimurere de blev sorte i deres Hals; men det var han da ikke — Gud ved, om han ikke selv var bleven sort — om Munden — af Rævlingbærrene? Han gned sig paa Læben med een Finger og holdt den op mod Halvlyset; den var begsort. Føj endda! Da maatte han redlenok ha sig skrubbet i noget Vand i Morgen tidlig, ellers vilde man grine af ham. Folk kunde grine for det allermindste. — Saa kom han til at tænke paa, hvor han var bleven overbegrinet, da han var kommen i sin Plads første Gang. Hans sølle Mor leved endnu dengang, og hun fulgte ham i Pladsen og bar hans Kuffert for ham, for det han var saa bitte. Men hans Mor havde jo tjent derovre paa Fyn i saa mange Aar (det var da ogsaa der, han var bleven til), men derovre gik Pigerne jo med Mælkespanden paa Hovedet, og saa havde hun jo da ogsaa taget hans Smule Kuffert paa Hovedet. Den stod paa Enden ovenpaa en lille Krans. Men hans Mor vilde jo drikke, Gud bedre det! og for at stramme sig lidt op, stak hun Haanden ind

under sit Forklæde og fik fat i en bitte Flaske; men da hun nu vilde ta sig en Slurk, dejsed Kufferten hende bag af Hovedet, saa hans Tøj trilled ud. Og det havde Folk set. Og saa grined de, først af hendes Uheld med Flasken, men ogsaa fordi noget Menneske kunde være saa taabelig at bære en Haand-Kuffert paa Hovedet. — Den Historie havde han tit maattet høre, og hans Mor blev siden aldrig kaldt andet end Ka' Flask'. — Saa gled Tanken overpaa Mosteren. Hvordan mon hun vilde ta imod ham? Vilde hun gi ham Penge til en ny Bog? Han havde da selv 50 Øre, om ikke der skulde blive nok. — Her jog han febrilsk Fingrene i Vestelommen. — De var der ikke! Da skulde han da vel ikke ha tabt dem, da han skabte sig saadan i Lyngen? Det formelig smækked i Haarrødderne, saa ræd blev han; han stod nu atter oprejst i Lyngen og fór ind og ud af alle Lommerne, mens Munden havde sat sig i Rette til Graad. Nej, dér kom de jo. At han ikke ogsaa kunde huske det! Han havde jo netop ved Udfarten for en Sikkerheds Skyld lagt dem i Buxelommen. Han skød sig atter ind i Lyngdyngen saa lang han var og klapped den hvide Lav sammen om sig.

Nu var det saa mørkt, som det blev. Lyngens Syre prak i Næsen. De blege Stjærner traadte modvilligt frem, efterat man først længe havde stirret paa samme Himmelpunkt; en enlig Flok af trækkende Fugle surred pibende tværs over den gjennemsigtige Nathimmel. Ellers var alt den evige Ro! — Som Villads var lige ved at smaadumse, rejste han sig brat paa Albuen og saa vesterud med Forbavselse malet i sine slørede Træk. Noget mystisk havde bestrøget hans Lyngleje. Se, nu var det der igen! — Et sejlkrumt Glimt, der mejed hen over den duggede Hede og atter svandt som et Nordlys. Det var Fyret paa Bovbjærg Skrænt, som milelangt mod Havet slængte Fingerkys ud i den lyse Sommernat. — Med denne gyldne Gaade paa sin Nethindes Bund overgav Villads sig til Søvnen, der spired frem af Legemsvarmen under den syreduftende Lyngdynge.

Da Villads atter slog Brikkerne op, var det fuld Morgen; det samme Sceneri, som han havde set de hundrede Morgner derhjemme paa sin egen Hede, laa nu ogsaa her foran ham: Et milevidt Plan svøbt i blaa Dis, der var gjennemspundet af Solguld! Villads strakte sig med Velbehag, strøg Lyngresterne af Buxebenene og gav sig paa March vesterpaa. Nede i en frisk Lavning drev der en Bæk mellem sejge Vidjeklynger; her toed han omhyggeligt Ansigt og Ben, bag efter dypped han sin tørre Brødskorpe i „Vaskefadet", spiste og visked Krummerne fra Munden. Nu havde han for Alvor Mod paa en Løbetur. Da han havde løbet den første Mil og et godt Stykke ind i den næste, sagtned han foran en Landsby, der var i Færd med at vaagne. Der lød Gaaselarm ud til ham gjennem Smugdørene og det hvined hvast fra en usmurt Vandpost, hvis Stang førtes at en kraftig Næve. Villads gik op igjennem Bygaden; alle Gaardene laa med de bare Ender ud i Vind og Vejr, ingen Haver, ingen Blomsterbede, ingen klippede Hækker; kun hist og her en nikkende Stokrose foran Ruderne. Saa kunde en da se, en var i „æ Vejsteregn". Et Sted hang et hvidt Hjul til en Trillebør ved Siden af Døren, mens der i Butiksruden stod et Fad med Hvedebrød, altsaa var Manden vel baade Bager og Karetmager. Villads gik ind og kom tilbage med to glinsende Jødekager; gnaskende fortsatte han med Vejen ud af Byen. Efter endnu en Times Løb saa han pludselig en uendelig graa Vold, der langt i Vest stod mod den blege Luft med nogle underlig uldne og udviskede Vejrlinjer. Det var Klitterne. Han naaed dem henad Middag. Først nogle lave Hobe af Sand i en Kaabe af Graa-Ris og stift Græs, senere nogle uhyre Kegler i skingrende Hvidhed, hvor bare en enkelt Dusk Marehalm stod og slog Cirkler i Sandet om sin Fod; men hvad der tegnedes i det ene Vindpust blev strøget ud i det næste; det var som to Væsner, der ikke kan blive enige om Regningen. Nu maatte Villads da snart være ved sine Længslers Maal. Han røg ind mellem Klitterne og huj! op paa den højeste for at spejde! Men Havet saa han endnu ikke. Det vilde nok holde ham for Nar. Troed man maaske, det var disse Sanddynger her, han var rejst efter; nej det var skam Havet selv, han vilde ha fat i. Men hvor meget han end ased og strabadsered sig, var det endnu kun Klit bag

Klit. Han blev til sidst helt overvunden af al den Strudjen op ad Sand og ned ad Sand; da opdaged han fra én af de højeste Toppe, at han havde set Havet — næsten hele Tiden, naar han bare kom tilstrækkelig til Vejrs; han havde bare ikke formaaet at skjelne dets Blaahed fra Luftens. Men fik da de Klitter heller aldrig en Ende! Dem havde han snart faaet nok af, tykte han; tho den ene var jo nøjagtig som den anden. Villads var hel ærgerlig og galhodet, da han endelig stødtræt og udaset stod paa den yderste Klitrække og saa den umaadelige Kystlinje og den hvide, brede Strand, mod hvilken Brændingens Plov uden Ophør vælted sin fraadende Skumfure. Da stod Drengen alstille som den, der med eet oplever et Under. Havets kolde Sug aanded paa de svedende Porer i hans Pande og Tinding; hans Øjne, der havde rimpet sig sammen ved Klittens smertende Gloen, drak Ro og Forundring af dette kølige Blaa, der fyldte ham med en ubeskrivelig Fornemmelse af Livsmod, som om det viltre Hjærte ikke længere kunde rummes i hans Bryst. Midt i Beskuelsen udstødte han et Raab og slog en Vejrmølle ned ad den høje Klint. Sandet knased under hans Tænder, da han naaed Bunden for i høje Spring at stile mod Brændingsdundret. Og nu begyndte denne Leg med Bølgen, som ingen rask Dreng kan trættes ved. Vel var Brændingen i Dag ikke særlig høj, men til Tider kasted den dog Skummet en halv Snes Favne ind over den graa Strand, der var skraa som et Scenegulv. Somme Tider satte den et kraftigt Sprøjt ind mellem Villads' Knæ, til andre Tider orked den kun at slikke hans nøgne Fod. Saadan jog Tiden under den hvide Klit. — Paa een Gang stod Villads foran et Vrag i Havstokken. Det var et gammelt, irret Jærnskib med halvt henrustede Bjælker i Kryds over Kryds. Vraget saa ud til at ha staaet der meget længe; det laa halvvejs paa den ene Side, saa Solen lyste helt ned i dets rustne Bund, men i Ulykkesstunden havde Brændingen rejst det paa Enden; Bagstavnen var endnu helt skjult i Havet, men Forstavnens forvitrede Jærnstel stod højt op i Luften, stribet af Fugleskarn. — Villads gik længe omkring det i tavs Forundring. Han saa paa de sønderflængede Skibssider, hvor det tommetykke Jærn var vredet og vrængt og drejet og snoet — som Spytkrøller. I Dag var Havet fromt som et Lam, men saadan

var det nok ikke altid. Det saa man da her. Men hvilken rolig Dam, der var der ude bag i Skroget, saa Vraget danned som et umaadeligt Badekar, fyldt af det friske skvulpende, salte Havvand. Det maatte ellers være noget andet at faa over Kroppen end den røde, lunkne, levrede Blækvædske, som Villads i Almindelighed maatte ta til Takke med derude i Hedens Dyndhuller eller Skottørvgrave. Han havde ikke ret haft Mod til at gaa i Havet fra fri Strand, saa meget mere som han ikke kunde svømme. Men komme til Havet og ikke ta Bad var altfor pjokket, syntes Villads; og her var lige Stedet! — Her kunde han holde sig fast ved Vragets Bjælker, om han skulde faa en Overhaling, som det nok kunde se ud til. — I en Fart skød Villads sig af sine svedige Klude og entred ind i Skroget over den hældende Ræling. Det solhedede Staal brændte ham formelig under Fodsaalen. Saa snart han var naaet til Vandet i det rustne Bassin, følte han sig forsigtig for med Fødderne at ikke der skulde ligge usynlige Farer i Form af Jærnstumper eller forvitrede Nagler. Indad mod Landsiden var Bjælkerne hævede højt over Vandspejlet, som det laa i Dag, men udefter forsvandt det mønjerøde Bjælkeværk dybt i Havet; det var ligefrem uhyggeligt med Øjet at følge de røde Bjælkers Trinrække, som de skød sig ind under Vandmasserne, lig en Kjæmpestige til forfærdelige Dybder. Villads slog forsigtigt prøvende sine Arme op om en af Bjælkerne midtskibs og tog en Dukkert. Men her naaed Vandet ham næppe til Knæet, og han kravled endnu en Bjælke frem. Haahaa! det hjalp allerede storartet; nu gik Vandet ham til Hofterne. Han dansed og sprang til sine egne lystige Toner, han kjørned rundt som en Klod, der svømmer i et Høl i Aaen. Men Vandet hjalp endnu ikke nok til at gjøre ham let i Springet; først naar det tog én under Armhullerne, fik man den Fornemmelse af at blive baaret af brede, bløde Hænder. Det vidste han hjemme fra Aaen, naar d e n begyndte at skraane ned mod Høllene, hvor Vandet staar med disse glatte, omdrejende Smilehuller, op af hvilke det klukker, som naar en godmodig Pige ler.

Bare han turde vove sig hen til den næste Bjælke; det var den sidste oven Vande, og det endda kun nogle Tommer. Hvorfor skulde man ikke kunne vove d e t? Villads keg ud over Rælingen. Her var jo ikke den ringeste

Fare. Brændingen naaed slet ikke herop; jo, et enkelt Skvæt, men det døde man da ikke af. Var man endelig kommen herud til Havet, skulde man ogsaa gjerne ha den Fornøjelse af det, man kunde faa. — Villads begyndte forsigtigt at arbejde sig langs den bugede Skibsside hen til den yderste Jærnbjælke, mens Vandet tog ham Tomme for Tomme. Snart slynged han sine senede Arme om den rustne Bjælke og gik ned som en Dykker. Ah! nu var det just som det skulde være. Vandet stod her i Jævnmaal med hans Skuldre. Her havde der lejret sig en Del Tang og Smaagrus paa Vragets Bund, saa man kunde tro det var selve Havbunden, man stamped imod. For hvert Stamp med Foden mod Vragets Bund røg man til Vejrs som et Flaad. Han vejed ikke mere end en Fjer; han kunde fly-y-ve, uhej! Saa fløj han, op og ned og ned og op, uden at trættes en Kjærne.

Her havde han Hovedet saa lavt, at han saa godt som ikke kunde se ud over Havet. Brændingen vendte under Bulder sin vilde Fure kystlangs for i samme Nu at se den vælte tilbage igjen, som i al Evighed. En Gang imellem røg et blankt Skvæt tværs over Vraget, da lød der en sitrende Syngen fra Bunden af Skroget som af en Kjæmpekonkylje, og Villads løfted sig lidt højere i Armene, mens han med Gys lod sit Blik glide ned langs de røde skraanende Stigetrin, der forsvandt i Underverdenen. Villads stamped og sprang, stamped og sprang under det bevægelige Havvands rytmiske Gliden og Flaad. Paa een Gang fangedes hans Øre af et Brud paa Rytmen. Der gik et Stød igjennem Skroget, som forplantet sig til hans srakte Hælsener; en Larm, et Bulder, som naar en fuld Mand vil ind i sit Hus! I samme Nu fik Villads den fraadende Brænding over sit Hoved. Blæretang og Korkstumper piskedes i Kreds helt ude i Forstavnen. Villads Hoved var dukket over Bjælken og Vandoverfladen, men Armene spændte som Remme om det rustne Jærn. I samme Nu løftedes hans Legeme fra Dybet; de vrede Vandmasser snoed det, boltred med det som med en død Fisk, der har vendt Bugen i Vejret. Men endnu spændte Armene som en Blækspruttes omkring det røde Jærn. Villads havde knap fundet Bunden med Fødderne og spyttet det bedske Vand ud, før han havde et nyt Styrt over sig; atter hvirvledes hans hvide Legeme rundt inde i Jærnskroget, jaget

af Snegleskaller og Korkstykker. Dette gjentog sig tre Gange med nogle Sekunders Pavse. Da gled Brændingen atter tilbage i sin gamle Skure. Og med skjælvende Lemmer og som én, der har haft Foden paa Stigen til de dødes Rige, kom Villads endelig løs fra Vraget. Hans Arme var omtrent hudløse, hans Knæ og øvrige Lemmer var sodbrune af Skrog-Rust. Men han var frelst — som ved et Under. Men til yderligere Leg med det lunefulde Hav havde han nu tabt enhver Lyst.

Hos Mosteren tilbragte Villads den følgende Nat. Hendes Hus med grønmalet Dør og Vinduer laa lige bag Klitten; hun sad Enke efter en Fisker, der var bleven derude. Hun var stærk missionsk. Overalt i den lille Stue var der ophængt Skriftsteder i Guldbogstaver. Mosteren sad i Lænestolen saa sort i Klæder og Sind, som var hun lige trinet ind fra Mandens Begravelse. Nu var det dog syv Aar siden. Hun bad først en lang Bøn, før hun gav Villads af den tørrede Flynder, men da var den ogsaa delikat. Villads havde ikke haft Brødbid i sin Mund siden Morgenstunden, saa han havde intet at udsætte paa Maden. Næste Dag vilde hun ha Villads med i Missionshuset; det laa kun et bitte Nyk her østerpaa; der kom skjønne Præster, og Klittens Folk, gamle som unge, kom der saa godt som hver een. Naturligvis havde Satan nogle Børn, ogsaa her, som i Stedet for at gaa i Guds Hus gik paa Hvillingfangst; men hun vilde ikke haabe, te Villads hørte til de Skumpier. — Villads lod Sagen staa hen i det uvisse, til Frokosten var vel spist; saa smutted han igjen ned til Havet og gik sønderpaa, til han traf en vældig Arbejdsplads, hvor man var i Gang med et stort Dæmningsværk. Her saa Villads det forunderligste, han endnu havde set i sine livskabte Dage: Gravemaskinen, der gjorde det ud for hundrede Skovle — foruden et Utal af anden Mærkværdighed. Villads havde plantet sig oppe paa en Bakke, der gav den ønskeligste Udsigt til hele Arbejdspladsen. Mest droges hans Øjne dog af Gravemaskinen. Aldrig havde han haft Tanker om, at noget saa-

dant var til. Det rasled og brødes i Kjæder og Spil, mens en uhyre Jærnarm svang i Luften og — dybt nede under Villads' Fødder — slog en Næve i Bakken saa stor som en Vognfadding. Se, hvor den kratter opefter som en forfærdelig Troldarm, der vil se at komme paa det rene med, hvad der er i den Bakke; Grus og Kampesten rasler ud mellem hans striglende Kløer; han vilde rigtignok ha faaet Skidt under Neglene, tænkte Villads, om ikke alle Fingrene havde været af Jærn! Naar han har fyldt sin forvovne hule Haand, lar han det i Favnehøjde dumpe ned i Tipvognene, saa de hopper fra Skinnerne. Og saa kommer der et lille vrinskende Lokomotiv og tilbyder i en Haandevending at løbe hen med hele Klatten. Ryk-ryk! Ryk-ryk! siger det lille Lokomotiv og stritter af Sted ud mod Havet med alt det, som Trolden kar krattet op, hugger sig frem under smaa Smæld, som naar én spytter paa en hed Kakkelovn. — Længere henne standsed han ved Rambukken, der ogsaa blev drevet ved Damp; han saa Kraner, der greb Kvadere sværere end Møllesten og svang dem rundt i Luften, som han kunde svinge en Maltpose. Og dog vilde Havet, naar den blev rigtig gal i Skallen, slaa dem i Smadder mod hinanden som et Par gamle Træsko. Han kunde ikke rive sig løs fra Pladsen heroppe for alt det æventyrlige, her var at se paa. Arbejdsfolkene blev opmærksomme paa den agtsomme Dreng og bød ham med ved deres tarvelige Maaltider. Han satte sig beskedent ned i Klitten hos dem, og de langed hen til ham baade Brød og Pølse, langt mere end han kunde faa spist. Mange af dem talte et Sprog, som han ikke forstod en Tøddel af. Villads sad der som en lille skallet Ælling, der er dumpet ned mellem Vildgjæs. Men de vilde ham det alle saa vel. En Gang fandt han hele fire Klukflasker strakt ud imod sig paa samme Tid, mens der blev pludret og nødet paa ligesaa mange Sprog; Villads lo en god jydsk Latter, mens han skjulte sit generte Ansigt bag en mægtig Rundenom med Spegepølse paa. Det var den morsomste Dag i Drengens Liv. — Dagen efter var han paa Vej mod Hjemmet. I en Fjords Fladvande, hvor han havde vadet, var han kommen til at træde paa en Kjæmpekarl af en Skruppe. Han løfted et Par Gange den store Fisk ved Halen, den sprælled, og han lod den dumpe og saa den atter forsvinde i Mudderet foran hans Fod. Var

det ikke en Skam at la den herlige Fisk gaa? Hvor vilde det ikke kunne bidrage til at formilde hans tvære Husbond, om han kunde lægge Skrubben paa Bordenden foran ham ved hans Tilbagekomst! Men den var jo nederdrægtig tung, og slimet da ogsaa, saa man fik jo nok sit Tøj halvvejs ødelagt. Og tre-fire Mil hjem, det havde han da til visse. Men han trængte saa haardt til den ringe Bestikkelse. For det var jo virkelig en skjøn Fisk. Vilde Soren ikke blive glad ved d e n, var han ikke værd at gjøre noget for. Villads bar den tunge Fisk i Land og gav sig paa Vej. Han havde ikke løbet en halv Mil, før Sveden drev af ham. Havde han endda kunnet ta Fisken paa Ryggen, var det ingen Sag; men saa fik han jo sin Trøje komplet tilsvinet; for det var farligt, hvor den var slimet. Den havde allerede sat nogle slemme Plamasjer paa hans Buxer. Og den Finger, han havde baaret den i den sidste Fjerdingvej, var knap til at føle, saadan surred det i den. Men Villads fortsatte med sin uhandelige Byrde. En Mil fra Hjemmet stønned han omkuld i Vejgrøften. Var det alligevel ikke bedst at smide den! Hans Arme var nærved at slides af Led. Han havde en stærk Hovedpine af Anstrengelse. Hvem skulde tro, det var saa svært at bære en Fisk. Jo, det var Vejlængden; nu havde han da nok baaret den paa tredje Mil, og han var jo ogsaa en Del træt af de svundne Dages Strabadser. Men smide den her — saa havde han jo lidtlig ud af alt sit Slid; nej, den maatte med ham hjem! Villads vakled videre med den slimede Skrubbes Hale slæbende i Vejstøvet. Ud paa Aftenen naaed han daanefærdig Hjemmet. Saa træt havde han aldrig været, te han kunde mindes.

Da han næste Morgen tidlig kom ind i Stuen, sad Soren ved Bordet og var allerede et godt Stykke henne med Skruppen.

„Naa, saa de fanger den Slags ved æ Haw," sa Soren og slikked Fedtet af Fingrene.

„Ja, egentlig er den jo ikke fra æ Haw; jeg fanged den i en Fjord ikke langt derfra," sa Villads beskeden.

„Ja, tho da var den jo nok værd at faa samlet med," sa Soren og skød en svær Skive med Kniven ind i Munden. Villads bagtes indvendig af Sorens forblommede Ros.

„D u skulde vel ogsaa gjerne ha en enlig Bid af den,"

sa Soren, og skubbed den temmelig kjødløse Halespids hen til Drengen, „tho det er jo da snart dig, en kan takke for æ Traktement; og det er jo rart at faa en hægen Bid."

Villadses Ansigt straaled ved saa megen uvant Ros. „Men du har Fandenmæ ogsaa haft din Frispas til Gavns i dem sidste Dage; saadan kan den missel ikke blive ved at bogstaveres!"

Der kunde en høre, tænkte Villads, hvad der vilde ha vanket, om ikke en havde haft Skruppen at lukke Munden paa ham med!

Og derefter afpilled enhver i Tavshed s i n e Ben.

Villads blev i Sorens Brød ogsaa efter Konfirmationen, ikke fordi det var nogen særlig god Plads, nej langtfra, den var i de fleste Retninger meget tarvelig, men nu havde Villads engang vænnet sig til den, og efter hvad han havde faaet Lejlighed til at undersøge: han vilde heller ikke andre Steder faa Lov til at være sig selv eller faa synderlig bedre Vilkaar at arbejde under. Og hvad Læsning angik, havde Soren omsider nødtvungen fundet sig i det, saa han i det mindste lod ham i Fred, naar det ikke gik ud over Arbejdet. Det var dog ikke gaaet af uden svære Rivninger. Villads søgte altid saa vidt muligt at faa Akkord paa Arbejdet, især da Tærskningen; naar han saa havde tærsket sit bestemte Antal Neg, tog han sin Bog frem og læste et Kapitel, før han gik videre. Skjønt det var en klar Aftale imellem dem, havde Soren svært ved at dy sig. Naar han ikke længere hørte Plejlens Dump paa Lergulvet, kom han skjevlende og gav ondt af sig, følte paa Vipperne i Udlæget, om der nu var lagt ad, saa a l l e Kjærnerne var banket af Axene. Engang da Villads efter et af sine vante Snuptag laa strakt i Halmen med Ansigtet ned i Bogen, kom Soren strygende paa sine flade Træsko inde fra Foderloen og gav ham et forsvarligt Klask over Bagen med en Kasteskovl, han havde i Haanden. „Da s k a l jeg, Vorherredød, smøre dig din Æst! Er det paa den Maade, du vil agere Tøndtærsker

med en Bog paa Neget og en Plejl, der hænger kold paa Væggen!" — „Tho saa er du jo ikke én, en kan gjøre en Aftale med!" svared Villads vredt og snoed sig omkring, saa han fik Bagen i Læ. Omsider fired Soren dog ogsaa her, da han endelig saa, hvad der var udrettet. Værre var det, at Villads tog saa hidsigt fat for at faa noget læst, at han damped af Sved og blev atter gjennemkold under Læsningen. Derved paadrog han sig til Tider saa heftig en Forkølelse, at det trued med at gaa over til noget værre.

Villads var efterhaanden bleven en stor og stærk Bunnis med ualmindelig godt Haandelav, for hvad han blev sat til. Soren vidste derfor nok, hvad han gjorde, naar han gav en Smule Fir her og der og ikke til enhver Tid tog den alleryderste Sveddraabe. Villads' Aftener var endelig blevne helt hans egne, saa han udelukkende kunde hellige dem til Bogen. — En Kvæld stod Soren næsten forlegen og hælded sig over Bordskiven, ved hvilken Villads sad: „Det er bleven galt, ser du, Farlil; vi vil lige komme til at vante 200 Favne Sime, kan jeg se. Jeg har svært ved at faa nogen fremmed til at stryge dem i Tiden — og — hvordan stryger de dem saa? — Jeg ved godt, jeg har lovet dig at respektere dit Aftensæde; det er ikke nær saadan, men æ — som Talen er, jeg er pinnede kommen i Betryk."

„Jow, naar min Husbond kommer til mig paa den Fasown, — saa skal jeg aldrig nægte at stryge ham de Simer." — Dermed la Villads øjeblikkelig sin Bog og gik ud og hented Taget ind.

Villads' Læsning blev naturligvis noget tilfældigt sammensat. En Tid lang slugte han alt, hvad han kunde komme over i Naturfag; men her havde Mureren — der stadig var hans højre Haand — langt fra fulgt med Tiden. Han var en Gang kommen over noget gammels Rips-Raps, som en Student havde ladet ligge i Præstegaarden. Her var blandt andet en ældgammel Fysik og en skimlet Fysiologi; den sidste gjorde Villads især meget ud af. I sin Forskerrasen hængte han i Smug Husets gamle Kat for at sammenholde dens elendige Tarme og øvrige Indvortes med Bogens skjoldede Sider. Han lod ingen Slagtning paa Gaarden gaa sig forbi uden at benytte Lejligheden til at et Indkig i Dyrets organiske Bygning. Han graved ned i

Ageren til Muldvarpen for at se, hvordan den indretted sig i sin Bolig, ja han brød sig ned i den frosne Tørvemose for at komme efter, om de talte sandt, der sa, at Hugormene om Vinteren laa i sammenrinkede Klunter ved Roden af de store Ørnebregner. Han vilde altid gjærne til Mølle, da der var saa meget at iagttage ved de gnislende Hjul, der surred rundt dybt inde under skimlede Lofter, hvor der lugted surt af midret Mel og Hjulsmørelse, og hvor armtykke Spindelvæve, hvide af Klid og Kværnstøv, bevæged sig spøgelseagtigt i Lufttrækket fra de susende Remskiver. Men det bedste var dog selve det store Vandhjul, der trak det altsammen som et tungt, langmodigt Dyr, der med skummende Manke vælted rundt om sin egen Axe. Villads havde selv været en Knop til at opstille den Slags i det smaa nede i de talrige Vandrender under Engbakkerne. — Saaledes maatte alt nære hans Kundskabsbegjær i disse første Opvæxtaar, da man begynder at sammenligne og skjønne voxent. Det var, som om denne Drengesjæl endnu bestod af lutter Radier, der straalte ud til Tingene for at belyse dem og drage sig dem til Nytte.

Imens voxed han ovenud af Konfirmationstøjet, blev skulderbred og lændestærk, kort sagt, „en staveleret Karl", som Pigerne saa efter med kjendelig Blidhed i Øjenstenene.

Villads havde naaet den farlige Tid — Lømmelalderen — der farer saa haardt frem mod de fleste. Man er Dreng, men vil med Djævels Vold og Magt være Mand. Da gaar der farlige Storme over ens Fjord; skrækkelige Uhyrer stiger fra Dybet og kigger ind over Rælingen, vender det hvide ud af Øjnene og gaar igjen til Bunds med en Haanlatter. Stakkels fattige Dreng, som skal staa den Kamp igjennem alene, uden Far, uden Mor, uden ringeste Ven eller Frænde!

Lidenskaberne er alle vakt, men Viljen, der behersker dem, ligger endnu som et Nøgle uredt Garn.

Hestene er spændt for, der er alt raabt: Hyp! men Tøjlerne, ak Gud, de ligger slængt over Hestenes Rygge. Det er i den Alder, Drengene lusker sig til at kigge ind ad Pigekammerets Nøglehul. Det er den Alder, hvor de har kejtede Bevægelser overfor Kvinderne, fordi de har været nærgaaende imod dem i deres Tanker. Men de samme Kvinder, som de drømmer hedt om ved Nat, støder dem haansk til Side ved Dag, og for at løfte sig i deres Øjne gjør de nye Daarskaber og høster endnu dybere Ringeagt. Alt det, der senere skal blive deres Pryd, er nu som skabt dem til Kval. Deres ranglede Lemmer maa døje alle mulige Stiklerier: „Hør, bitte du, du er da vist bleven taget for tidlig fra Patten;" eller det Par Knurhaar, som en Knægt i Smug har staaet og halet i til Morgen foran en Spejlstump, hvor maa han ikke drilles for dem! „Nu maa du endelig ikke glemme, inden du gaar i Seng, at gjøde dem vel med Hønemøg!" — Naar han vender sig fra Kvinderne, har han Taarer i Øjnene, og han sværger mellem sammenbidte Tænder, at han skal huske dem det! Men det mindste venlige Ord fra deres Side stryger alting ud, og han vil gaa gjennem gloende Ild for dem! Eet Pigebarn var der dog, til hvem Villads' Had aldrig kølnedes, det var Maren, der havde skaffet ham alle de fule Klø og aldrig blev træt af at sladre til Faderen om ham. En Gang havde Villads paa lømmelagtig Manér udspekuleret en meget vovet Hævn; han overrasked Maren ude i det halvmørke Høgulv og stod alt hos hende med glødende Øjne som Maar over en Høne; da mærked han med eet, at hans Fjende kun værged sig paa Skrømt; hun var ikké det mindste kjed af det! — Vred og flov slængte han hende fra sig, som een der løsgjør sin Haand fra en Kaalorms Sugeskaaler. — Heller ikke hos Karlene gaar den stakkels Fyr Ram forbi. Kommer han hen i Loen, hedder det: „Dig kan vi virkelig ikke bruge her, før du har lært Plejlvisen." Og saa maa den unge Splejs værsgod ta den voksnes Plejl om Halsen, mens to haandfaste Næver klemmer til, og saa stiger Knægtens Hyl mod Hanebjælkerne, mens hans Taarer drypper i Langhalmen for hans Fod; og den voksne skogrer: „Ja, saa fik du den da lært, den er noget bedrøvelig i Enden; men det er skam de fleste gode Viser." Eller der siges til ham: „Du vil være Karl og kan endnu ikke ta en Skraa. Kan du holde denne

her i Munden bare 5 Minutter, skal du faa en 25 Øre." Og saa maa han jo forsøge, for der er næppe det, han ikke vilde gjøre, om han kunde blive Karl ved det. Og der bliver dejgnet en rigtig Ville Tobak sammen til ham, den bliver overhældt med lunken Pibesovs og til sidst et: Pøj-Pøj! for at den i alle Maader skal være, som en Skraa b ø r være, og saa stikkes den ind under hans Gane, der hvor Visdomstanden plejer at pippe frem; og alle Karlene staar i Kreds og har deres bredeste Grin ude, og Minutterne tælles paa Sekundskiven, og Staklens Farve skifter fra rødt til hvidt og fra hvidt til grønt og ligblaat; da brister det for vor lille Helt; hans Hoved falder med et Knæk ned paa hans Bryst, det er, som om det raa Lergulv aabner sig under ham; det synger ham ud af Ørerne, som løb der en Ten rundt inde i hans Hjærne, hans Pande og Lemmer bedækkes med tunge Sveddraaber, og under krampagtige Opkastninger, der truer med at bryde hans Sideben, styrter han til Jorden som en dugget Skræppe, der rammes af en Hjordkjæp. Og Karlenes onde Latter skralder hen over hans fortumlede Hoved. — Intet af alt dette undgaar en fattig, forældreløs Dreng; intet havde heller Villads undgaaet; han kunde endda de fleste Steder glæde sig til et Ekstratillæg, fordi han led af den foragtelige Lyst til Bogen, der da kun anstod „Pige-Drenge" eller andre sygelige Svæklinge. „Du maa jo ha Bændelorm," sa de større til ham. „Du læser dig jo ligefrem Røven ud af Buxerne. Tag du dig hellere en Tøs som vi andre; hun skal sgu nok pille dig Læsenykkerne af Trøjen." — Men Villads kunde ikke opgi Bogen, hvor meget han end blev drillet. Han holdt dog ikke af — som forhen — at sidde og læse aabenlyst for alles Øjne; nu dyrked han Bogen som en hemmelig Last. Han blev skamrød i Hovedet, naar en af de voksne Karle kom over ham en Søndagstime bag et Dige eller en Høstak, hvor han sad hensunken over en af Murerens Skatte.

Villads traf hyppig Andreas sin Syngebror fra Hedeknolden; h a n havde aldrig haft noget at slaas med i Retning af Bogen. Ja, han vilde gjerne vise sin gode Sangstemme, der havde skaffet ham mange Triumfer baade hos Karle og Piger, men det var h a m Hip som Hap, hvad han skulde synge, bare han kunde Melodien. Han var paa Alder med Villads, men mindre af Vækst og heller

ikke saa sværlemmet. Men han „gjorde det allerede ud" for før Karl, skjønt knap fyldt 17 Aar; i Aar gjorde han Karls Besked baade i Slæt og Høst, og til næste Aar skulde han „te æ Hejst'", og højere end at komme paa fortrolig Fod med Hestene kan der ikke sigtes af en Tjenestekarl. Andreas havde Øjnene fulde af Tøsesjov og frække Betroelser. Skraasovsen skrev allerede 111 ned mellem Hagens spredte Skjæghaar, og han vædded sjælden om mindre end 12 Bajere. Han var ret, som en Karl skal være, sa man i de Kredse, hvor han og Villads færdedes. Andreas' farvede Beretninger om Ølsoldets Glæder og Legestuens Mysterier lokked omsider Villads op fra Bogen og ind i en Verden, der hidtil havde staaet ham temmelig fjern.

Midt i Sognet i en Sænkning, hvor to lerede Veje skar hinanden under skjæve Vinkler, laa Kroen. Dens Hestestald gabte graadigt efter alt levende, gaaende som kjørende, der kom ad Landevejen. Dens Indgangsdør stod altid slaaet langt tilbage mod Væggen, for at ingen — nok saa fattig i Aanden — skulde ta Fejl af Retningen. Udvendig at se til var den ikke uden en vis Venlighed. Dens gule, nystrøgne Bindingsværksmur med de sorte Stolper i den okrede Væg gav Indtryk af malerisk Hygge, og de høje Havepopler, bag hvis Gjærde man skimted frønnede Bænke og hullede Anretteborde, kasted Solstænk og Skyggemønstre ud over den gamle Gaards knudrede Brolægning.

Men var man kommen indenfor, forsvandt sporløst enhver Erindring om Hygge. Luften herinde var saa ubehagelig nærgaaende, at man et Øjeblik holdt sig for Næse og Mund. Hvad lugter der ikke af i en Krostue, hvor der savnes Properhed? Det var, som om man brat stod midt i fuld Mands Aande. Man flytted fra Krog til Krog, man gik prøvende ind i et andet Rum; men Stanken fulgte efter og satte sig usynlig paa Stolen ligeoverfor én. Saa opdager man, at alt, hvad man tar paa, Stole, Borde, Bænke, lige meget hvad, klæber til éns Fingre, som var det bestrøget med Lim. Det er Aarenes Uhumskhed og Snavs,

som har sat sig fast paa Tingene som et tykt, sort Lag af Væmmelse. Saadan var denne Kro, som om alle Sognene deromkring havde ydet hvert sit Bidrag af Gemenhed, og Kroen havde saa dejgnet det sammen med en god Portion af dens eget, dens Mados og Ølbærme, dens Brændevinssjatter, dens Stalddunst, dens Ræb og Gylp og Spy i Krogene. — Her flokkedes alle Egnens svage Gemytter — som Bier om den dampende Bærmetønde; her lagdes Grundlaget til Karakterens Ruin, til Familietvedragt eller Selvmord, naar Fallitten stod for Døren; her sad Gaardmanden i „den fine Stue" sammen med Gjødningsagenter og Kreaturkommissionærer og banded Satan stente sig og drak Stjærnekognak, spillede 66 og gjorde gale Handler, der bragte Konen til at hulke ved Hjemkomsten. Her sad Husmanden i Stodderstuen midt paa Søgnedagen og slog sig Bælgen saa fuld, at han skraalte af det, mens Konen kravled ensomt i Turnipsageren, hvor Ukrudtet stod højt over Kulturplanterne. Og rundt om ved Krobordene flokkedes efter Fyraften Egnens Ungdom indtil de alleryngste, der endnu kunde passe Konfirmationstrøjen; disse sidste sad med blanke, forundrede Øjne og røg kejtet af Cigaren og søgte at efterabe de ældres Tag, naar de slængte sig bagover mod de fedtede Stolerygge og tømte Ølglasset i eet Drag. Og alle fra de store til de smaa fyldte de sig med det ækle, bedske, danske Øl, der gjør søvnig og tung, men aldrig glad, der øjeblikkelig røber sine Hensigter ved at lamme og trykke alle de ædle Organer, mens de lavest liggende, de, der fremskynder Fylderiet og det plumpe Begjær, altid er sikrede det længste Tøjrslag.

Villads havde hidtil holdt sig helt klar af Kroen, skjønt den nydelseslystne, fordærvede Andreas havde halet stærkt i ham. Villads havde fundet Erstatning for baade Kort og Øl i Bogen; han vedblev at være en lidenskabelig Læser, og hans Læsning forvandled ham lidt efter lidt til Agitator. Da Tyende- og Landarbejderbevægelsen naaed til hans afsidesliggende Egn, stod han straks i Flammer og kasted sig ind i Kampen for Organisationen med hele

sin voldsomme Energi. Han havde allerede faaet stablet en Tyendeforening paa Benene, men den led endnu af alle de Børnesygdomme, som den Slags er udsatte for i gammeldags, konservative Egne. Husbonderne var over en Bank ædende gale paa Villads, og selve Kammeraterne undlod hyppigst at yde ham Støtte. Men Villads havde den sande Agitators Natur: jo mere Modvinden blæser paa dem, jo højere flammer deres Ild.

Saa var det en Aftenstund omkring Villads' 20de Aar, at der sad en Del Tjenestekarle og bælged i Øllet inde i den oplyste Krostue. Villads var ogsaa til Stede; han var dog endnu ikke rykket hen til Midterbordet, der lyned af Glas og Flasker mellem vaasende unge Knægte med Andreas som Midtpunkt. Villads havde beskedent slaaet sig ned ved et Sidebord, hvor han havde nogle Foreningsanliggender at drøfte med en Kammerat, der sad lige over for ham. Det var en spinkel, fregnet Fyr med blaa Kirtel-Ar ved Ørerne; paa Grund af hans Hverv i flere Foreninger kaldtes han af de andre altid for „Næstformanden". Han havde Afholdsstjærnen paa sit Frakkeopslag og saa af og til fortørnet-sky over til Midterbordet. Kromanden, en falleret Proprietær fra Nabosognet, sad lidt fra Selskabet og saa med Velbehag, at hans Øl løb i de unge Spirer omkring Bordet som nymalket Mælk i Spædekalve. Han havde endnu Vommen i Behold fra de gode Middages Tid; den tog imod allevegne, naar han flytted sig, saa man godt kunde ha nogen Grund til at formode, at det var ham, der gik og gned sin Flomme af paa Stolene.

Han havde længe siddet og fixeret Villads, som han knap kjendte, men som der jo gik mange Rygter om for hans Agitations Skyld. Hængelampen i Loftet satte Kromandens Rævefysiognomi i Transparent.

Andreas drejed sig om paa sin Stol og sa henvendt til Villads: „Kommer I ikke over til os andre?"

„Næstformanden" saa helt forskrækket ud.

„Se, nu blev „Næstformanden" helt bleg mellem Skuldrene," fortsatte Andreas leende. „Men tho Wolle hér," han pegte paa en allerede stærkt perialiseret Fyr ved Midterbordet, „h a n staar da ogsaa i Afholdsforeningen. Ikke sandt, Wolle?"

„Jo, begribelig!" svared Wolle hikkende, „men" — hik! — „jeg er ikke fanatisk."

Nu fik Kromanden et Anfald af sin mavefede Latter, der ligned en Række Opstød, satte skjæmtende sin Haandbag paa Højkant ved Siden af Munden og raabte ud i Kjøkkenet: „Amalia! Kom ind med en Potte Kjærnemælk, her er et Par Afholdsmænd, som vil drikke Dus!"

„Næstformanden" forlod krænket Lokalet. Villads gik over til de andres Bord, greb en Stol og sa: „Hvad er det, I sidder og vrøvler om? Kan jeg faa lidt med af det Skedevand?" Bajere raktes ham fra alle Sider.

„Ja hold! Maa jeg ikke nok ta een ad Gangen." — Kromanden havde med et halvt Øje set, at Villads endnu ikke havde Tavet, men var en ny Mand, der „skulde vænnes til", før han blev noget værd for Forretningen; han satte sig derfor uden videre hen ved Siden af Villads og gav sig i fortrolig Snak med ham. Han havde hørt meget om hans store Læselyst, sa han; det var altid rart at vide noget, men der skulde ogsaa være en Maade med det, for holdt man ikke Maade, saa kunde man sgu risikere at læse klar Fanden til sig.

Ja, Villads mente nu, at skulde der tales paa den Maade, saa kjendte han flere, der havde drukket sig Fanden til, i hvert Fald drukket sig Fanden i Vold.

„Skal det være en Spydighed?" spurgte Kromanden. Hans laskede Hænder stod paa hans Knæ for at sætte Stivere til den nedhængende Vom.

„Du kan ta det, for hvad du vil," svared Villads med et udfordrende Tonefald.

„Ja, skidt saa med det; men nu skal vi sgu ha noget ordentligt at drikke, da vi har faaet en saa belæst Mand i vor Midte," sa Kromanden med en Skranne. „Jeg gir en Flaske Kognak. — Amalia!" Han drejed Flæskenakken en ringe Kjende i Flippen. „Vil du komme med — — — Det er sgu sandt, de Tøse er ikke hjemme i Aften." — Han rejste sig nu under Bævren fra Stolen og skraaed hen bag Disken. — Han kom tilbage under ny Beklagelse af Døtrenes Fraværelse. Kromandens Døtre var en stor Støtte for Forretningen. Naar noget Filureri var i Gang, satte de sig altid trofast hen til Faderens Side. Det undred mange, hvor de Tøse kunde drikke, uden at det mærkedes paa dem. Den ene høje Kognak forsvandt efter den anden bag deres gantende Læber, uden at Pigernes Ligevægt kjendeligt forrykkedes. Det saa ganske trolddomsagtigt ud. Det

hele beroede dog kun paa et af den talentfulde Families sædvanlige Taskenspillerkneb. Faderen havde lært sine Tøse, at de altid skulde ha en halvfyldt Kaffekop staaende foran sig; naar de saa havde tømt Glasset i een Slurk, skulde de tugtigt nippe til Koppen og lade den hvasse Mundfuld forsvinde der. Det var altsaa ikke dem, der drak af Koppen, men snarere Koppen, der drak af dem. Naturligvis maatte Kunststykket udføres med Forsigtighed og Takt, og Kaffen tit fornyes i Kjøkkenet. Endnu havde aldrig nogen opdaget Fiffet, endda det havde gaaet i Aar og Dag og bragt Kromanden ganske pæne Summer i Skuffen; thi alle vilde jo prøve at kapdrikke med de Pigebørn, som drak de stærkeste Mandfolk under Bordet. „Mine Tøse kan Fanden hwint mæ drikke saa meget, man vil byde dem; naar de bare kan faa Kaffe nok til det," sa Kromanden og klasked sig selv haardt i Knæene. Og enhver, som havde Lyst, kunde paa Stedet forvisse sig om, at han talte sandt.

Kromanden havde været inde paa Lageret og vendte nu tilbage med en støvet Gamling af en Kognaksflaske. — — Støvet, der sad paa den, var dog kun Gulvfejning, hvori han havde rullet den for at forlene den med Ærværdighedens Stempel. Han holdt den ved Hylsteret ind i Lampelyset over de unges Hoveder og lod dens Etikette med alle dens gyldne Stjærne-Løgne funkle dem for Øjnene, før han med Proptrækkeren gav den Naadestødet. Imens udkrammed han sin noget materialistiske Livsfilosofi. „Se Bajerskøl og Brændevin det kan være godt nok at lægge i Bunde med, men det er sgu egentlig Begravelsesdrik. Nej, denne her" — Flasken fik et fedt Klask over Maven — „det er den, Præsten drikker Juleaften for at faa den rette „Korasi" i Prædikenen Julen ud. Den kan Fanden hwint mæ faa en Han-Elefant til at danse Svejtrit, om saa det var paa Hans Majestæt Kongens Begravelsesdag. Uden den havde Kong Salomon aldrig faaet Korasi til at bejle til Sidsel Sidsærk. Det har jeg tit sagt til mine Pigebørn: Vil I bare gi mig en Flaske af den med i Kisten, naar j e g skal harovsen — saa kan i pinnede godt spare en Del af al den øvrige Flitterstads. — Tag dig bare et Bær eller to af den, Mosjø Villads," her slog han ham ned imellem Skulderbladene, „saa faar du Fanden hwint mig ikke Mus i Maven, saa længe vi har denne

Fuldmaane." — De andre lo af Kromandens Vittigheder og skylled dem ned med Kognakken. Villads drak endnu lidt reserveret. „Naa, har du det saa ikke ligesom lidt bedre?" sa Kromanden ironisk efter en Stunds Forløb.

„Du tror kanske, jeg er bange for at drikke!" sa Villads truende.

„Ja, du sidder unægtelig, som var du ræd for at brænde dig paa Glasset. De andre behøver jeg ikke at skynde paa. De falder jo jævn godt til Patten."

Villads slog næsten samtidig to høje Glas i Kraasen, retted sig unaturlig højt paa Stolen og sa:

„Vil du gi mig en Flaske til!"

„Det var endelig kjønne kristelige Ord i disse Tider," sa Kromanden og bævred paany over Gulvbrædderne. Andreas straaled; de falske, brune Øjne spilled; nu var han endelig ved at kunne være Vennen bekjendt!

Skraalet tiltog omkring Bordet, hvor de 7—8 Mand sad; enhver fik noget halet frem, som der kunde prales med; een havde en Urkjæde saa tyk som et Grimeskaft. Den Slags kunde ikke kjøbes mere med mindre den blev bestilt, løj Ejeren. — — Det kunde da aldrig være Sølv? „Var det ikke Sølv" — Ejermanden spytted af Ophidselse — „saa havde der heller aldrig i deres Levedage været Sølv til!"

Saa kom een frem med en Svanekniv, som han lod slaa tilbage mod Rygfjederen med et Smæld som et lille Pistolskud. — Fanden med Fjederen; nej, det var paa Æggen, man kjendte en Kniv; turde han prøve dens Bed mod denne her! Ja, Fanden, som han kunde bande, turde han saa! De to tarsk deres Knivsægge imod hinanden, saa der stod Gnister over Bordet. Bag efter ligned de mere et Par Savblade end hæderlige Svaneknive.

„Ja, I har noget at prale af," sa Villads, hvis Tavsheds Skorpe nu endelig var bleven tøet op af den hvasse Kognak. „I kan jo knap læse indenad; I er nogle Patentfjols hver een!"

„Aa, lad nu være med den Gnavenhed," sa Andreas, der atter begyndte at fortryde, at han havde taget Villads med. — „Jamen det siger jeg. For det er sandt! I læser ingenting, I ved ingenting, I dur til ingenting! Uden til at trælle for de andre. Ja, jeg mener ikke, at I bestiller for meget; der er sgu faa, der bestiller for meget i Dan-

mark. Nej, vi bestiller ikke for meget, men vi faar for lidt for det. Se, det er Humlen! Hvem vilde ikke gjerne bestille dobbelt saa meget, naar det han tjente, maatte gaa i hans egen Lomme, og han saa maatte føle, han ikke skulde ringeagtes, for det han gjorde det grove Arbejde. Hwa?"

„Aa, sikke nu noget Sludder, Kammerat," sa Kromanden og søgte at faa Villads om Halsen. „Er her nu nogen, som ringeagter dig, naar du drikker som et Mandfolk, der h a r bekræftet sin Daabspagt."

Villads skubbed Kromandens slimede Fangarme fra sig og sa: „Aa, ti du bare stille, din Klistervom! Tror du ikke, vi kjender d i g allesammen! Hvad er du fed og lasket af, om ikke af vore fattige Syle? Og den Dag, vi har lagt vor sidste Dagløn hos dig, og du ikke længere vil være os bekjendt, da kan vi faa et Spark i Enden, saa vi ryger ud ad Døren der, og du vil staa øverst paa din høje Trappe og sige: Pøj! lige ned i Ansigtet paa os!"

„Aa, lad os nu være fri! Hvad er nu det for en Manér?" raabtes der fra den anden Side af Bordet. „Nu ha'de vi det endda saa rart allesammen."

„Nej, nu skal han, saa bander jeg, ha rent Linned paa; det er vel mig, der gi'r den her Omgang!" sa Villads og drejed sig endnu en Gang heftigt mod Kromanden. „Hvorfor er der næsten aldrig mere en Skilling mellem Tjenestefolk, naar man vilde, de skulde kjøbe en god Bog eller støtte en syg Kammerat? Hvor mange Tjenestefolk er der ikke, der knap kan holde Skjorten paa Røven? Er det ikke, fordi han dér har lænset jer Pungen, spørger jeg? Han er sgu meget værre end en gemen Lommeryv; for Tyven han tar da kun vore Penge fra os, men ham her, naar vi gaar bort fra ham, saa er vi sgu saa klippede som en Puddel ved St. Hans."

„Ja, men nu vil vi sgu ikke høre mere om det. Vi er ikke kommen til socialdemokratisk Vælgermøde, bitte Villads," raabte Andreas.

„Nej, det kan være sandt nok," svared Villads lidt betuttet. „Men hvorfor skal I saa være daarlige Kammerater? I ved godt, hvor jeg render Sognene rundt for at faa jer med i Sammenslutningen, saadan te vi kunde faa vore Kaar forbedrede. Men naar jeg saa skal ha Kontingentet, saa har I gjerne brugt Pengene, og saa kan jeg gaa med

en lang Næse. Men saa bli'r jeg, Fanden æd mig, kjed af det, Kammerater; det kan I vel nok forstaa! For jeg spinder sgu ingen Silke ved den Knaphandel. Der er snart ikke et Sted, man vil ha mig mere til en Dags Arbejde; nej, vi har ingen Brug for Socialister til wos, siger de; saa jeg kan sgu snart komme til at logere ved Madam Græsmejer. Men j e g skal ikke gi fortabt, skjønt I er revnende ligeglade med det altsammen. — For kan jeg maaske faa jer til at møde, naar der piftes ad jer? Saa skulde jeg da først bestille en Tønde Øl ved ham her og stille den op paa Talerstolen og saa la enhver dreje paa Tappen efter Behag. Men det er sgu til at græde over, naar man selv er lus-arm, te ens Kammerater mellem Landarbejderne ikke har mere Forstaaelse af deres egen nedtrykte Tilstand, end at de svirer det hele op og holder en blaa Mandag paa hele Molevitten."

„Hvor skal vi ha vort næste Møde?" var der en der spurgte.

„Det ved j e g sgu ikke. Nu har den her Proprietær Sigvaldsen jo kjørt rundt i Sognene og lavet Blæst, saa der er ikke et Lokale, uden at det ogsaa er bleven lukket for os," sa Villads. Lokalespørgsmaalet blev yderligere drøftet. Kromanden havde under Villads' straffende Tale trukket sig tilbage i sit Fedt og sin Fornærmelse uden at mæle noget. Desmere tænkte han. Villads, der havde haft Frejdighed til at sige ham alle de drøje Ord lige i Synet, skulde bare tage sig i Vare. H a n skulde nok finde en Lejlighed til at lægge den Klipfisk i Blød. Han slog saadan med Halen endnu, men giv Tid! Lad ham bare rende lidt med Snoren, til hån blev mat i Kjæften. „V æ r r e end en Lommetyv!" saadan havde han sagt, den Horeunge; men lad ham vente. Bare roligt Aftræk; Kromanden havde ikke noget at haste efter.

„Jamen saa kan vi jo risikere, at der ikke kan holdes Møde mere, naar alle Gaardmænd og Proprietærer lukker deres Forsamlingshuse og ogsaa deres Lader for os," bemærked en bekymred Sjæl i Laget.

„V i skal holde vore Møder, selv om saa det bliver paa den aabne Landevej!" sa Villads og snoed sig mod den bekymrede.

„Jamen, naar saa Vinteren kommer?"

Saalangt havde Villads endnu ikke tænkt, og der blev

en tung Pavse omkring Bordet. Midt i al Stilheden sa Kromanden paa en halv krænket, martyragtig Maade:

„Foreningen kan faa Lokale hos mig. Min store Sal staar til jeres Disposition, og den skal ikke koste jer en rød Øre!"

Alle saa forbavsede hen til Villads. Det var sgu et flot Svar paa alle hans ubehøvlede Uforskammetheder. Kromanden beholdt sin lidende Martyrmaske paa, mens han tog et behersket Slurk af sit Glas.

„Ja, det Tilbud kan vi ikke forsvare at la gaa fra os," sa Villads; for det første, en Forening maa gjøre Fordring paa, det er jo nu alligevel Tag over Hovedet." Mere vilde Villads ikke sige. Men en af de andre tilføjed: „Det maa vi ha et Glas paa, og det skulde gjerne være et med dobbelt Væge!"

Og saa havde man begyndt at drikke for Alvor, til de var lige taabelige allesammen. — Der droges Fingerkrog. Villads fejred letkjøbte Triumfer; han trak de øvrige een for een over Bordet, saa Flasker og Glas rasled ned paa Gulvet. Men da Soldet var paa sit højeste, havde han væddet om, at han kunde løfte Kromanden i stiv Arm, og vips, før denne Bakkus kunde hindre det, havde Villads bøjet sig ned og grebet hans Stol ved Benene; i næste Nu svæved Kromand med Indhold oppe under Gibsdækket. Han sad saa from som et slagtet Svin; saa stærk havde alligevel ingen troet, Villads var, tilmed da han var kjendelig beruset. For første Gang i sit Liv bad Kromanden sagte til sin Gud og Skaber. Men der skete ham intet ondt. Da Villads havde vaklet Stuen rundt med sin mærkelige Trofæ, satte han ham forsigtig som det skjøreste Porcellæn ned paa Bordet mellem Flaskerne; nu tog de hinanden i Haand og dansed som vilde omkring dette Gudebillede. Og Kromanden sad paa sin Trone og smiled naadigt ned til sine Slaver, der før havde tugtet ham med Svøber, men nu hylded ham med Sang og Hyl.

Efter et saadant Sold kunde Villads gaa og skamme sig over sig selv i flere Dage. Han følte det, som om hele Underlaget gled med ham i et stort Skred. Skulde han ikke ha mere Kraft til at staa imod end de andre sølle Sutter, der aldrig havde læst en Bog og ikke kjendte til noget somhelst! Han var sgu en knøv Foregangsmand, der laa og trilled sig i Snavset foran Kromandens Dør som forleden Aften, fordi han var for svirende til at finde Vejen hjem. Var det derfor han havde læst de mange Bøger og søgt at faa Kundskab fremfor de andre. Var det ikke taabeligt af ham at bortbytte alt dette for Kromandens Slavekognak; for det var jo ikke nok med, at han selv gik til Bunds, men han trak jo ogsaa hele Foreningen med sig, som det havde kostet ham og andre saa mange Ofre at faa stablet paa Benene. Det gik som gloende Naale igjennem ham, mens Tindingerne værked efter den sidste Svir. Bare han ikke havde været saa grutstærk, for det var ligesom al hans Ulykke skulde komme derfra. Det gjorde ham jo til en Helt i Kammeraternes Øjne, at han havde disse umaadelige Kræfter. Nu kunde de aldrig la ham være i Fred mere, men de smigred ham og overhængte ham, for at han bestandig skulde deltage i deres Kommers, der som oftest gik ud paa Drik og Slagsmaal. Der blev ingenting ved det, sa de, uden de fik ham med. Og saa lod han sig jo næsten altid overtale; ikke til at begynde med; men nu gjorde han. Han var somme Tider ved at synes, at dette Levned jo egentlig var ganske grinagtigt. Men han kunde ogsaa standse midt i Orgiet og Spektaklet og hviske hen for sig med et fjollet Smil, der var paa Grænsen af Graad: Dette her gaar jo ad Helvede til! Men havde han faaet noget i Hovedet og kom ind i en Legestue, syntes han ikke, der var noget herligere til end at slaas. Naturligvis saa han helst, det gik ud over de rette, men han tog det i den Henseende ikke saa nøje; dette at hviste og slænge med levende Kroppe var ham i slige Stunder en Fornødenhed; at jage stærke, blødende Mænd foran sig som en Flok Høveder, høre dem bande og se dem vige og styrte — han kjendte til Tider ikke højere Fryd. Da følte han sig som en Ætling af de gamle Bersærker, naar de havde propet sig med Mjød og Flæsk saa længe, at de blev mandolme, styrted frem med blod-

skudte Øjne og rev i Springet lange Splinter ud af Skjoldene med de brede, blottede Tænder.

Der var noget, der hed „at rydde en Legestue". Alle Smaasplejse gik og fabled om den Ting, saa det frøs dem af Angst under Huden. Enhver der havde haft Mod til en saadan Daad om bare een eneste Gang var sikker paa at blive æret og erindret som „stærk Mand" til sine Dages Ende. Det var i denne Idræt, at Villads en Tid lang havde sin Styrke. Den blev sjældent rost af Værten, for der gik jo ikke saa faa Ting i Løbet. Anledningen behøved kun at være den simpleste af Verden. Det hele kunde stamme fra et Pigebarn, som to vilde danse med paa een Gang. Som oftest var der altid betydelig Spænding mellem Herregaardskarlene og almindelige dødelige; de første ansaa sig for Folk af en finere Extrakt, mens de udenfor deres egen Lejr næsten uvægerligt betragtedes som Bøller. Men hvad nu end Aarsagen kunde være: i mindre end et Minut kunde Uvejret have besat Huset og true med at vælte hele Kassen. Kvinderne og de svagere Elementer tog under tugtige Hvin vilde Svømmetag mod Udgangen, og selv de stærkere sprang for Villads' Støvlehæle og Næveslag som vilde Dyr i Skoven. Efterat der igjen var bleven Vindstille, og den triumferende Villads som en snøftende Plag krydsed gjennem Salen, kunde han maaske hale noget laaddent frem under én af Bænkene langs Væggen. Det var saamænd den skikkelige Spillemand, der saa snart hans erfarne Blik havde set, mod hvad Hjørne det bar, punsed Fjolen i Kalveskindet, krøb med begge Dele under Forhøjningen, hvor han sad, og dækked Fjolen med sit Skrog, til der atter blev Fred i gamle Danmark.

Den Tid var for Villads Vedkommende forlængst overvunden da Pigerne behandlede ham haansk. Nu var de snarere ved at gjøre ham indbildsk med deres Beundring. Han var jo saa grutstærk, og den Slags rygtes let blandt en vis robust Art af Kvindfolk. Han var jo ubestridelig ogsaa en flot Fyr, selv om han aldrig aflagde en vis Skjødesløshed i Klædedragt. Især hang hans Buxer saa

ilde paa ham. Han brugte aldrig Seler, kun Rem, og naar den er for slapt spændt, faar hele Personen noget hængende ved sig; det ser ud som om Tyngdepunktet ligger paa et Sted, det ikke er fint at nævne. Altfor stærke Mænd i Almuen — der ikke har faaet Kræfterne afballancerede — faar let noget tungt og sjokkende ved sig. Villads havde det. Han slentred rundt i en Bølge af Stald og ond Lugt fra alle de stinkende Karlekamre, som havde været hans eneste Opholdssteder gjennem Aarene. Men det ranglede havde han ikke mere; da han endelig var bleven færdig med at voxe i Toppen „la han sig ud", saa det formelig knagede i Trøjen, og fik højt Bryst og brede Skuldre, der ikke havde nødig at bejle til nogen Skrædderkunst for at gi et tilforladeligt Indtryk. Med hans Lemmers fuldmodne Form vaagned der ogsaa stærke selvantændende Kræfter i hans Blod, Kræfter, som alle Tiders Præster og Moralister har slaaet Vand paa uden at se saa farlig megen Glæde af deres Anstrengelser. — Mens Villads, saa længe han holdt sig fri af Flasken, ogsaa var meget ædru i det erotiske, var det, som om hans stigende Trang til Spiritus ogsaa paa Kjønsomraadet slapped hans Modstandsvilje. Han gik efterhaanden ret kraftig paa Sjov, og da Bonden lige saalidt skodder for sit Pigekammer som for sin Kornlade, var der ingen Vanskelighed ved at komme igjennem Dørene selv med en ret rummelig Moral. Naar Villads sammen med den øvrige Ungdom havde fulgt en eller anden Kammerat hjem ad de maanelyse Sogneveje, kunde han pludselig — mens de andre larmed videre — være forsvunden af Flokken, uden at nogen aned, hvor han blev af. Han sad da som oftest ved én eller anden dunkel Pigeseng og talte ømt og indtrængende til den, der laa i den; for at gjøre det mere bekvemt for dem begge, havde han maaske flyttet Sengen hen i Maanen ved Vinduet, som man flytter et Barns Vugge. Hun var da, for Guds Skyld, ikke bange for ham? for saa skulde han ta hans Lue og gaa med det samme; hun kunde da vel nok huske ham; de havde jo da danset sammen den Aften ved Skovballet; han var ikke hel ædru i Aften, men havde faaet saadan saa passelig; han syntes, det var længe siden, han havde set hendes milde Aasyn, og da han nu lige var kommen her forbi — — — De andre vidste ikke et Muk af det; han vilde blæse de andre en lang March, naar

han bare maatte sidde ved hendes Seng et Øjeblik og saa høre af hendes egen søde Mund, at hun ikke var vred paa ham. — For strengt taget, han kunde jo ha opsat sit Besøg til en anden Tid, men nu faldt det saadan ind — som sagt —, at han kom lige forbi, og saa syntes han, det kunde være Plaser at høre, hvordan hun havde det, om hun var kommen godt hjem den Aften — — — Nu var der bare een eneste Ting, inden han gik, den Haand her havde da været saa kold hele Aftenen; det var ingen Manér som d e n Haand var kold! Vilde hun føle? B a r e han maatte faa varmet den Haand, saa skulde han gaa som et nyfødt Menneske bort fra hendes Kammer; v a r det for meget forlangt? Hun skulde vide, hvad han led, naar den Haand var kold! — — — Og Kvinden laa der i de varme Dyner, og putred som en Høne i Mørke og hørte paa hans ustandselig Ordstrøm, og hendes Hjærte skjalv i Bevidstheden om at ha denne beundrende Kjæmpe siddende paa sin Sengestok, og paa een Gang lo det ud af hende, saa hun maatte kvæle Latteren under Dynen, og to hvide Arme, som Maanen gjorde endnu hvidere, udstrakte sig efter hans kolde Haand; og inden ret længe var den myg og varm, og før han gik, løfted han Sengen paa Plads og stopped ømt Dynen ned om hende, der blev tilbage.

Det var en Maaneskinsaften i Midsommeren, at Villads kom gaaende hen over de duggede Marker mod Kroen, hvor han nu havde sit Ophold Dag og Nat. Han var i en noget oprørt Sindsstemning; han kom ude fra den lille Murers, og det var i Aften revet ud med dem. Villads husked endnu hvert Ord, der var bleven sagt. Som sædvanlig var han taget derud for at laane et Par Bøger af Vennen. Saa havde Mureren stille bemærket, at han tykte da, det var saa længe imellem, at han kom og laante nu om Stunder. Ja, mente Villads, der v a r maaske gaaet et Par Maaneder siden sidste Gang. — Ok, sa Mureren, der var da gaaet saa m e g e t længere; et halvt Aar — det var det da tilvisse!

„Det er Løgn!" svarede Villads brydsk. „Men om saa var, skylder jeg maaske nogen Regnskab for, hvor meget jeg læser eller ikke læser!"

„Nej, aaenej, aaenej," svared Mureren, mens han blinked heftigt med Øjnene. „Og du har jo ogsaa fundet saa meget bedre Bog at blade i, siden du begyndte paa Kortspillet; og Kroen, hvor du jo er søgt til — det er jo et farlig rosomt Sted for et ungt Menneske, det var ikke sært!"

„Jeg vil, Dæwlen rende mig, ikke ha hverken dig eller andre til at snage i min Livsførelse. — Der har du dine Bøger og dit Kram, saa skal du i hvert Fald slippe for at blive overhæflet af mig mere!" — Med disse Ord havde Villads slængt den Bogpakke, han havde faaet under Armen og var tumlet ud af Huset. Da den lille Murer ogsaa var kommen ud til Hushjørnet ligesom for at kalde ham tilbage, var Villads langt inde over Lyngen. — Og nu gik han her med sænket Pande og gjenopleved hele sit Forhold til denne Mand, ligefra de havde mødt hinanden den Dag, han løb efter Avisstumpen over Lyngheden. I Begyndelsen stormed Villads heftigt frem ad Vejen, men jo mere han fjernedes fra Murerens Hytte, des sagtere blev Gangen i Skoene; til sidst løb han hvert Øjeblik helt i Staa, som vilde han tilbage og gjøre det skete godt igjen. — Han taalte ikke disse Hentydninger til sin Fortid! Kom det Mureren eller nogen ved, hvor han boede, eller hvad han tog sig for? Han var vel voxen Karl, skulde han tro. Det kunde maaske nok se noget sært ud, at han lagde sig ind paa Kroen, men var der nogen anden, der havde tilbudt ham Logis, siden han var bleven omvandrende Daglejer; „ikke, Fanden rende mig, en eneste!" De var jo lige ved at stene ham allesammen, siden han havde faaet lavet den Tyendeforening. Men han vilde blæse dem et Stykke; siden han havde faaet Arbejde ved Tørvefabrikken, havde han sit rigelige Udkomme; naturligvis ærgred det dem, Proprietær Sigvaldsen og de andre Storhanser, at de ikke længere kunde tilføje ham Krænkelser eller Fortræd, som dengang han maatte ta Brødet af deres Haand, og han tvivled ikke om, at de pønsed paa at komme ham paa tværs i hans stadige Stræben for at samle Tyendet. Men endnu havde de da forresten holdt helt godt sammen paa Foreningen; det Frafald, der var ved

sidste Generalforsamling, skulde han let faa erstattet af ny tilgaaende Medlemmer, naar han nu havde faaet afholdt de tilsigtede store Sommermøder, som der var bleven talt saa meget om. Det kunde maaske godt siges — hvad ogsaa andre end Mureren havde lagt ham paa hans Tallerken — at Kroen var et alt andet end heldigt Sted for en Bevægelse, der mest bestod af unge og ubefæstede Sjæle; det minded maaske noget om Bibelens Ord: „at uddrive Djævle ved Belzebub;" men hvi lukked man alle Egnens Forsamlingshuse for dem, hvi skyed man dem, som førte de Pest eller anden Smitte med sig; han var sig ikke anden Brøde bevidst end at gi Rankhed til Underklasserne, saa Daglejere og Tjenestefolk kunde komme paa énsdan Hammel med andre hæderlige Mennesker. Og dette med Kroen — naa, h a n vilde vel ogsaa ha foretrukket et andet Sted, om det havde budt sig til. Men forresten tog Kromanden jo ikke en rød Øre i Leje, heller ikke af ham personlig. Nej; en Dag kort efter, at Villads havde opgivet sin faste Tyendeplads, kom Kromanden til ham og tilbød ham gratis et lille Loftskammer, han havde staaende. „Det er ikke noget, jeg lejer bort", sa han, „saa du kan ligesaa godt faa det, som at det skal staa tomt til ingen Nytte." Var det da underligt, at Villads slog til? Hans Indtægter var ikke s a a flotte heller, at han skulde kunne lade haant om gratis Værelse. Der var jo vel dem, der ymtede om, at Kromanden vidste nok, hvad han gjorde, naar han knyttet Villads saa nær til Forretningen. Og der kunde vel heller ikke siges andet, end at en h e l Del af hans Kammerater kom hyppigere til Kros nu end forhen, saa gotten Kromand fik den Husleje rigeligt godtgjort. Men hvorfor lod man overalt det unge Tyende bo saa uhyggeligt, at de foretrak Kroen for Hjemmet; i Kroen kunde de i hvert Fald k j ø b e en Art Livsglæde for deres fattige Skillinger. Men skidt var det, det Mixeri med Kroen, det kunde godt siges. Han havde jo ogsaa faaet altfor lidt bestilt ved Bøgerne det sidste Aars Tid; deri havde Mureren jo — paa en Maade — Ret. Dér var jo ingen Fred til at læse i Fritiden. Han havde jo aldrig saa snart faaet begyndt, før Kromanden kom i Trapperne og kaldte ham ned saa til én og saa til en anden af Bekjendtene. Og naar man saa havde faaet de mange Omgange og atter kom op paa Kammeret, var man jo ikke oplagt til at læse. For

lidt Søvn fik han jo ogsaa. Og de Satans Tøse af Kromandens, de skulde ogsaa nok holde én i Aande. Nej, Mureren havde jo forresten Ret i meget, det kunde han godt se nu; men han kunde jo ha sagt ham det paa en ordentlig Maade, ikke slænge ham det lige i Ansigtet, at han drak og spilled Kort, saa han forsømte alt andet. Han havde jo forresten været svær god ved ham, den lille Murer, gjennem alle de mange Aar; ogsaa næsten ligefrem storartet! Nu sad han maaske og var harmt over dette her. — Han var saadan „en blød Mennesk", den Murer, og der var saadan en Følelse i ham for dem dernede, der gjerne vilde kradse op af det Mudder, de maatte leve i. Hvis ikke han havde taget Villads ved Haanden, hvor mon det saa havde endt med ham? Og saa havde han nu lige gjort ham saa harmt. — Skulde han ikke vende og gaa tilbage? Han v a r da oppe endnu, for der kunde en se hans Lys. — Hvad mon Klokken var? Det var sandt, den havde han jo „stampet" — hos Pantelaaner Mikkelsen; naar nogen spurgte, sa han jo, den var ved Uhrmager. — Villads var sagte gaaet i Staa — som et Uhrværk, hvis Lodder kommer til at støtte mod Bænkfjælen. Den stjærneblege Sommernat hvælved sin Klokke over Kjær og Enge. Arkerne strakte sig langt ind over Himlen som uhyre Palmeblade. Vipperne drypped fra de yderste Spidser. Mosekonen kogte sin Sejd i hver en Tudsepyt eller Tørvegrav. — Da fangedes Villads' Øre af en ond og vild Lyd, der sønderslitted Nattens Ro. Langt ude ved Bunden af den Markvej, som han selv vandred ad, gik en fuld Mand og tog paa som et Dyr. Villads stod og blegned i Fuldmaanens Lys. Han vidste Besked. Nu havde hans Morbror Pæ Frandsen igjen én af sine Raseture. Denne Morbror havde fyldt hans Sind med Gru lige fra Barndommen. Han var Kvartalsdranker. Han ejed et lille Sted, som han holdt godt nok, og var en meget omgængelig Mand i det daglige, saalænge han ikke lugted Brændevin. Men bedst som han gik ved Ploven, kunde han slaa sig gal, slænge Tømmen over Ryggen af de trækkende Stude og styrte af Sted over Spergel og Grønagre til nærmeste Brændevinsudsalg; og naar han saa atter kom ud, da maatte han brøle. Folk tog fastere om Kjæp og Svøbeskaft, naar de hørte ham forude; Skolebørnene gik lange Omveje for ikke at træffe ham paa Stien. Døgn

efter Døgn, saa længe det onde var over ham, kunde han drage fra Sôgn til Sogn og gjøre det usleste for en Draabe Brændevin. For bare den tarveligste Sjat i en harsk Pæglkrukke fik de raa Karlfolk, der sad og spiste Mellemmad inde i Folkestuen, ham til at lægge sin lønlige Ting paa Bordpladen. Da flygtede Kvinderne med Hvin mod Dørene, mens Karlene lo som Hingste. Men naar Raseriet var ved at ebbe ud af hans skjælvende Sind, da kunde man i en Skumringstime ved én eller anden Hedebondes Overbordende se et gribende Syn, mens Husets Folk ved Nederbordenden i Tavshed spiste deres Nadvergrød: Den i Graad opløste Pæ Frandsen, som havde faaet et lille hørgult Barn — Husets Mindste — lokket hen paa Bænken til sig og nu sad og fortalte dette Barn om hele sit ødelagte Liv! Barnet kunde endnu ikke tale og endnu mindre forstaa dette rystende Menneskes fremhulkede Fortvivlelse, og Grødæderne ved den anden Bordende ansaa Sagen for dem uvedkommende. Men en Gang imellem gik der et lyst Drag over Drankerens fortrukne Ansigt, som et Kornmod over Midnattens Sky. Da tog han den lilles spæde Haand mellem sine feberklamme Hænder og sa som fra Bunden af et Dyb: „Har du n u forstaaet mig, min b i t t e Dreng?" Og Knægten dingled med Skoene under Bænken og saa sig omkring med de blankeste Øjne, stolt over at være bleven Gjenstand for en søndret Sjæls Fortrolighed.

Men i Aften var der nok langt frem til dette Livsdramas forsonende 5. Akt at dømme efter Pæ Frandsens natlige „Balseneren". Hans raa Brøl slog imod Himmelvæggen og gav Ekko i alle Retninger i den duggede Nat. Det lød, som gik han og sloges med selve Satan derinde under Fuldmaanen. Alt Liv og Lyd tystned. Kun disse vilde Brøl blev ved at skingre gjennem Sognene.

Villads havde gjort omkring. Han vilde tilbage og bede sin Ven om Forladelse. Det lille Lys saaes saa sørgmodigt ude over Mosen; til hver Side af det paa Sydhimlen lyste en blank Stjærne. Da gik Murerens Lys pludselig ud. Saa var han jo gaaet i Seng. Nu var det da saa sært at komme stavrende og rive ham op i det bare Linned, som var der Ildebrand. Nej, saa fik det at være til de igjen mødtes. — Villads kom atter ind paa den Fuldes Markvej; men han vilde ikke træffe ham for aldrig det. Han kravled

bag et Dige, mens Staklen drog forbi. Pæ Fransen knækled frem som et sanseløst Rov for sine egne tombede Syner. Han gjorde Udfald ind over Marken, han fægted med Knytnæven mod noget over sit Hoved, han svingled, han greb sig selv i Brystet, saa hans Vest posed ud, han sloges med sit eget Legeme tværs over Vejsporene, saa Gruset stentede for hans Træskonæser; saa brølte han endnu højere og sendte en Haglbyge af sydende Eder op mod de Rædsler, der jog i Luften over ham.

Den unge, stærke Villads laa bag Diget og rysted ved sin Slægts Jammer. Denne Morbror skulde jo ogsaa ha været saa umanerlig stærk i sine Karledage. — Nej, Mureren havde Ret: Kroen var ikke et Sted for h a m. Kroen var et rigtig beskidt Hul i alle Maader. Men han boede der jo unægtelig gratis, tilsyneladende da. Nej, han vilde se sig om efter et andet Logis; om ikke før saa til Vinter. For han var ikke af nogen s t æ r k Slægt, hvor gjerne han end lod sig smigre for Kræfter. — Han lytted endnu en Gang tilbage til den ulykkelige Slægtning, der gik der ensom og foragtet i den øde Nat, en Vanvittig, et Udskud, der sloges med Dyret i sin Sjæl — „af Dybsens Nød", som det hed i Salmen.

Nu var Villads kommen saa nær, at han atter kunde se Kroen i den lyse Nat. Dens brede Hestestald stod der som en Ruse i Maanestrømmen og gabte efter Bytte — Flyndere og Smaatorsk. Nu saa det ud, som den havde faaet Fuldmaanen mellem Kjæverne. Inde fra Krostuen faldt der en bred Lysstrime hen over Gaardens mønstrede Gjærdeskygger. Der var altid Lys i Kroen. Lige over for laa Forsamlingshuset med det tjærede Paptag; der var aldrig Lys, men altid stænget, lukt og slukt. Ogsaa lukt og slukt for alle Tidens Bevægelser. Nej, Mureren havde Ret, tænkte Villads med et Øje til hver sin Side af Vejens Boliger, „det staar ikke godt til der, hvor Kroen skal besørge Oplysningsværket". — Den Aften gik Villads en Omvej ad Bagtrappen for ubemærket at komme op til sit ildelugtende Loftshummer.

Villads blev ved med at bo paa Kroen, dels fordi han nu engang var kommen i Vane med det, dels ogsaa fordi det faldt ham vanskeligt at faa anden Bopæl. Men skjønt Kromanden bestandig optraadte som Villadses bedste Beskytter, havde han langt fra glemt den Hævn, han havde svoret ham hin Aften ved de unges Sold, da Villads' Mund var løben løbsk.

Det var en Formiddag nogen Tid efter, at Proprietær Sigvaldsen og et Par af Egnens Bønder sad i Kroens „Finestue" og nød en Kognakstoddy. Kromanden selv fik en Opfordring til at ta en Gjenstand med, og han flytted en Stol hen til Selskabet, brygged sig en Grog, skød Maven til Rette over Knæerne, la Albuerne paa Bordskiven og gjorde sig det bekvemt. Proprietær Sigvaldsen kunde i Vægt og Skikkelse næsten maale sig med Kromanden selv, over Skuldrene var han endda en Del bredere, men hans Ansigt havde en betydelig friskere Kulør af den stadige Færden i Mark og Stald, og det saas, at h a n s Velnærethed stammed mere fra Gryden og Stegepanden end fra Øl og Drik.

Proprietær Sigvaldsen, der var noget drillevorn, og som havde lagt Mærke til den Følelse af Velvære, hvormed Kromanden skød Armene over Bordet, satte sit Glas mod hans og sa: „Ja, saadan skulde en anden én ha det! Staa af sin Seng, naar man ikke kan sove mere; og naar man saa endelig er kommen op ikke ha andet at tænke paa, end hvad man i Dag skal drikke en Kæfert i! — Hva, ikke sandt? Det kan vistnok uden Overdrivelse kaldes for: „et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord!""

Den sidste Del af Talen var henvendt til de to Bøndermænd, der vred sig paa Stolene af Latter, da alle svær godt undte deres Ven Kromanden et Hagl.

Kromanden maatte jo le med, men over Glasset skotted han dog hen til Proprietæren, som vilde han prøve at komme efter, hvad Meningen var; for saa direkte plejed Proprietær Sigvaldsen jo dog ikke at gaa ham paa Skindet. Da der var vexlet endnu en Række mere neutrale Bemærkninger, greb Proprietæren paany om Glasset med bred Haand og sa: „Naa, lad os saa tømme vort Bæger og ønske Kromanden god Søgning. Kun maa de ikke regne med v o r Nærværelse herefterdags. Naar vi har betalt denne

ringe Skjænk, saa gaar vi vor Vej for aldrig oftere at sætte vore Fødder i disse Lokaler."

Kromanden begyndte at bævre i Kjæbetøjet. Han saa uforstaaende fra den ene til den anden. Bønderne fik travlt med at støde deres Tobaksaske ned i Pibehovedet, mens de sa:

„Jow, vi er godnok enige; og det halve Sogn og vel endda mere vil gjøre som vi andre."

„Jamen, kan jeg da ikke faa at vide, hvad der er i Vejen?" sa den betuttede Kromand.

Proprietæren la sine mægtige Rygvalker tilbage mod Stoleryggen, kasted Manken i Vejret og sa: „Vi havde længe ventet, at De vilde ha lyttet til Befolkningens Krav og ha givet denne Villads og hans forbandede Forening et Spark over Dørtrinet. Men tværtimod har vi nu i Aar og Dag set Dem holde Haanden over denne Sammenrotning, saa De har skjænket baade Villads selv og hans Tyendeforening Lokale, Lys og Varme. Ja, man siger, min Salighed, at De lar Fyren bo ganske gratis her i Huset og opvartes af Deres egne Døtre. Men dersom De tror, at De kan byde Egnens Befolkning denne Haan, efterat vi — privat og offentlig — har stænget alle Døre for den Hvalp, saa tar De meget fejl, Højstærede! — Disse Menneskers Frækhed har dog ingen Grænser!

Nu skal De høre, hvad der hændte mig forleden i min egen Gaard: Det var noget efter Middagsmaden; mine Karle staar hver med sit Spænd og skal i Marken. Saa ser jeg en ung Fyr — ikke Villads selv, men sagtens én af hans Gefrejtere — skride ind ad Porten, over Gaarden, hen mod Folkene. Han havde noget over Armen, der kunde se ud som en Bladpakke — og, Fanden gale mig! griber han ikke i det samme sin Bladbunke og rækker en Avis til hver af Karlene! Nu ber jeg Dem! Lige midt i Arbejdstiden, mens Husbonden selv staar og ser paa det! Jeg blir flintrende gal, det kan De vel begribe! Jeg raaber Fyren an. „Vil du behage, Mosjø, at komme herhen med din Avispakke!" Han kommer slentrende hen imod mig. Huen paa Hovedet, og det hele! Stikker den frække Karl mig saa ikke sin beskidte Avis lige op i Næsen! Men nu var jeg bleven vred for Alvor. Langer jeg ham saa én over Skrotten med min Spadserestok — og jeg slog min Salighed ikke falsk til. „Ud af min Gaard!" siger jeg,

„øjeblikkelig! Og viser du dig her mere med din forbandede Avis, skal du faa min Gordonsetter i Hælene paa dig!" — Men i det samme smider alle Karlene Tømmerne og kommer og kræver deres Afregning. Ikke Fanden gale mig, jeg kunde faa dem til saa meget som at spænde Hestene fra og sætte dem paa Stald! Saa viser det sig, at de er i denne Oprørsforening ind ad en Kant, uden at jeg ved et Muk af det. Nu ber jeg Dem! Kan det danske Landbrug fortsættes paa denne Façon!"

En af Bønderne svarede: „Nej, det er vi missel færdig med, at drive Landbrug, paa de Maader, te æ Tjenst'folk skal bestemme, om der skal udrettes noget eller ett."

„Og hele denne skammelige Bevægelse, der breder sig fra Sogn til Sogn, den har De, Kromand, taget under Vingerne. Saa man skulde næsten tro, at De var — — ja, jeg siger det lige ud! — at De var bleven — rød Socialist, ja, at De var bleven — fjollet!" — Proprietæren spytted et langt Spi, saa der rejste sig en svag Støvsky i et Hjørne af Stuen.

Kromanden rakte over og la beroligende sin pølsede Haand paa den opbragte Proprietærs folderige Frakkeærme og sa:

„Hør mig nu, Hr. Proprietær Sigvaldsen — har De egentlig nogen Sinde anset mig for at være dum?"

„Nej, ærlig talt, det har jeg sgu ikke — før nu."

„Godt! Kunde De saa ikke overlade til mig at ta den Stok Bi op! Jeg har ogsaa en bitte Fugl at plukke med gotten Villads. Men lad den nu faa Fjerene skudt ud hvereen, inden vi begynder. Her er min Haand paa, te jeg skal bringe den Karl til at neje sig, ogsaa ligesaa nydelig. Men det kan ikke laves paa een Dag. De maa gi Tid, bitte Venner. Den, der kan vente, kan blive Konge i Sverrig, som Talen er, saa kan han vel ogsaa blive den Swissi hans Bussemand."

„Ja, vente! Hvor lang Tid skal vi vente? Mens Græsset gror, dør Horsemor, og skal det Væsen fortsættes ret længe her paa Egnen, bliver det saa Banden en Umulighed — i hvert Fald for det større Landbrug — at ha det med Tjenestefolk," sa Proprietæren.

„Ja, men saa siger vi: inden Tamperdag," sa Kromanden.

„De vil skaffe os den Fyr fra Halsen inden næste

Tamperdag! Dersom De kan holde det fast, saa gir jeg den Dag ti Flasker Champagne."

„Det var skjønne Ord at høre!" sa Kromanden og klasked sin Lab ned i Proprietærens, mens de to Bønder nikked bekræftende som et Par Stokkemænd.

„Men. Hr. Proprietær," fortsatte Kromanden, „jeg kunde ha Lyst til at sige Dem endnu et Ord, men det skulde være under fire Øjne."

De to gik ind i Nabostuen.

„Jeg vilde be Dem om at passe paa Deres Datter," sa Kromanden lavt.

„Min Datter, Cecilie! Hvorledes?" buldred Proprietæren, saa det runged gjennem alle Stuerne.

Kromanden nikked. „Jeg tror ikke, hun ser paa Villads helt med de samme Øjne som De, Hr. Proprietær."

„Hun ser ... hun ser ikke ... — Min Datter skulde ... skulde — staa i Forhold til — — Gud fri mig naadig vel! ... Vise Agtelse for denne Person!"

„Ja, nu maaa De selv om at forfølge Sagen," sa Kromanden, da han saa, at Stikket havde bidt.

Kort efter forsvandt Proprietæren ud ad Krodøren som et natligt Tordenvejr.

Nægtes kan det ikke, at Folkesnakken denne Sommer beskjæftigede sig stærkt med de to, Villads og Frøken Cecilie Sigvaldsen, og det saa langt fra uden Grund. — Frøken Cecilie var sin Fars eneste Datter, høj, lys, først i Tyverne; havde haft flere erotiske Sværmerier, men endnu ingen, der bandt. Hun og Villads havde gjort hinandens Bekjendtskab paa en lidt usædvanlig Maade. Frøken Cecilie havde hyppig hørt Faderen rase mod denne Villads, der efter hans Udsagn satte Egnen i Oprør, men hun bekymred sig ellers ikke om den Hurlumhej; hun var jo Proprietærdatter, hvad vedkom det hende, at Folkene kræved mere i Løn! Naar bare ikke Faderen benytted det som Paaskud til at nægte hende en ny Aftenkaabe, saa pyt være med det! Hun havde hørt, at et af Bevægelsens Klagepunkter var, at Karlekamrene skulde være saa

sløje. Det var meget muligt; hun kom aldrig paa de Steder; hendes Far sa, at de var ikke ringere, end de altid havde været, men Folkene var noget Rak nu om Tider, sa han. — Men der var dog nogle af Karlene, der kunde ha helt pæne Øjne, tænkte Frk. Cecilie, som nu ham — hun husked ikke hvad han hed — der smækked Vogndøren i efter hende i Forgaars, da de skulde til Herregaardsmiddag. Hvordan mon saadan én egentlig vilde ta en D a m e om Livet? Det var vel næsten som at blive favnet af en Bjørn. — Uha!

— Saa var det en fin Søndag Eftermiddag henimod Aften, at Villads, der nu igjen havde begyndt at læse heftigt, havde sat sig med sin Bog bag en Høstak nede ved den brede Aa, der løber igjennem Engene. Han sad med Ryggen til baade Aaen og Stakken og var stærkt optaget af sin Læsning. Naar han saa ud til venstre, mødte Øjet i Aasvinget en Klynge høje Sværdliljer, hvis brede, blanke Blade glimted i Solen; en Stork gik og fisked henne i en Vandrende, og Myggene begyndte at svirre om hans Hatteskygge nu imod Aften. — Han var lige bleven færdig med et Afsnit i Bogen og tog sig en Pust, før han bestemte sig til, hvad han nu vilde. Da syntes han, han hørte et svagt Hundebjæf; han kasted sig omkring og keg ud til den Kant, som Stakken i hans forrige Stilling havde spærret for. Det gav et Jag i ham. „Død og hellige Pine!“ der stod en Dame — midt i Afklædningen! Det var sgu Frøkenen oppe fra Herregaarden; Naa, det maatte han sige, det kunde forresten blive muntert nok! Hun maatte jo være kommen fra modsat Side langs Aaen uden at ane Uraad. Tho den ene Høstak lignede jo her den anden, og hvor skulde hun ogsaa tro, der var Folk paa Engen en Søndag, da alt Arbejde hviled? Og saadan en Smule Skjødehund, som hun førte med, er jo saa dum; den aned heller ingenting. Frøkenen havde allerede smidt baade Kjole og Liv og rev lystigt i Hægter og Bændler, mens hun missed mod Solen. Hvad skulde han gjøre! Dét her blev jo Skandale. Havde han opdaget hende en l i l l e Smule før, kunde han ha rejst sig og gaaet; men nu . . . hun stod jo allerede halvnøgen . . . Gud, hvor var det nydeligt og hvidt, fra yderst til inderst! Hun stod et Øjeblik nøgen og rank — som en Solgudinde og bøjed Armene tilbage for at skubbe Haaret under

Hætten. Den røde Aftensol gjorde hendes Legeme gyldengult; hun var den nyskabte Eva, der blaaøjet og slank vandrer ind mellem duftende Høstakke. Da bøjed Frøkenen sig smidigt ned og tog den lille Grævlingehund i Armene; alting var hængende paa Dax; den rysted i Skindet mod hendes nøgne Bryst, da hun pulsed ud i den syngende Strøm. Aaens Vand naaed knap den høje Kvinde til Knæerne, saa Villads' benaadede Øjne havde ikke nødig at slippe hende et Sekund. — Da hun havde vadet og rullet og pjasket sig selv og Hunden en Tid lang, kom hun atter skruende ind mod Bredden med kaade Slag i Vandskorpen og Skuldrene skinnende af Badet og Nedgangssolens Lys. Hunden gjæsped af Iver og havde Tungen langt ude, da den sprang fra hendes vaade Favn ned mod den grønne Aabred. Selv nøled hun, før hun satte Foden paa Bredden, som en Vandnymfe, der tøvende forlader sit Element. Den lille Dax havde faaet Livsaanderne vakt i Badet; i Glæden ved, at det var overstaaet, fo'r den gjæffende omkring paa de krumme Ben, mens det emmed od af dens sorte, glatte Pels. Frøken Cecilie gav sig ingen Hast med Paaklædningen; hun snused mod Høduften, kasted et ømt Blik paa de gule Liljer ved Høllet og saa derfra ned paa sine unge Knæ. Men lige med et begyndte den strejfende Dax en hidsig Gøen. Den havde stillet sig op bag ved Villads' Høstak; den kjæfted løs, skjalv i Huden, letted paa Øreme; gjorde saa et skjævt Hop til Siden, men holdt bestandig den virrende Hale stift i Vejret. „Hvad gik der af Hunden?" tænkte Frøkenen. Hun kaldte paa den, men den var ikke til at bringe til Fornuft. „Saa var der nok igjen et Pindsvin." Det var Daxes Arvefjende. Endelig var Frøken Cecilie fuldt paaklædt, hun kasted Haandklædet over Armen og gik hen for at se, hvad det var, Hunden saadan tog paa for. Paa een Gang saa hun som i en Taage et stort, voxent Karlfolk, der laa bag Stakken med Ansigtet halvt dækket af en Bog. Paa Kvindevis udstødte Frøken Cecilie et Skrig. Saa snart deres Øjne mødtes, gik der en Iling over Villads' Ansigt, som havde man dyppet ham i Blod. Han rejste sig halvt op paa Albuen; han følte, han maatte sige noget, men det blev kun til et stønnende Gisp. Ogsaa Frøkenen tabte al sin vante Sikkerhed, kasted Hovedet trodsigt bagover, som en Hoppe, der bereder sig til at bide; stod et Sekund, vred

og skjøn, drejed sig saa med et Slæng i Midjen og gik den Vej tilbage, hun var kommen. — Men nu ved Overvejelsen var det egentlig først, hun blev rød, skoldende rød!

Havde han virkelig set hende nøgen? Det var det Spørgsmaal, hun gjorde sig selv for hvert Trin ind over Engen, og hver Gang gik der en skoldende Bølge ud over hendes Legeme. — Jo, det havde han; hvorfor havde han ellers rødmet saa forfærdeligt? — Skulde hun gaa tilbage og slaa ham i Ansigtet! Det var dog frygteligt; dette grove, udannede Menneske! Han vilde ha noget at fortælle om, naar han kom hjem til sine tarvelige Kammerater! Aa, det brændte hende formelig under Linnedet; det var disse frække Øjekast, der havde strøget op og ned ad hendes Legeme — som Brændenælder. Det var denne Villads, det turde hun vædde paa! Han laa nok saa ofte saadan paa ensomme Steder — — Aa, hun kunde dræbe ham! — Hendes Far havde engang foræret hende en Lommepistol; nu var den dog vist bleven borte . . . Mon hun kunde straffes, dersom hun gik tilbage og skød paa ham? — Hun begyndte en stille, ynksom Graad. — Pludselig standsed hun. — Jamen, han kunde jo da endelig ikke gjøre for, at hun var kommen listende og havde trukket af Tøjet . . . Og et raat og slet Menneske vilde vel netop ikke ha rødmet? For hun havde da aldrig set noget Menneske saa flov og flad, som da hun fik Øje paa ham bag Høstakken. Det var næsten, som naar man greb hendes Dax i at slarpe af Flødespanden . . . Denne Flovhed havde jo næsten gjort ham smuk. Han var vist egentlig en flot Karl paa sin Maade. Han havde jo ligget ned, men han saa ud til at være høj. Og dette at han laa saa alene og læste en Søndag Eftermiddag i Stedet for at gaa paa Sjov, det tyded jo da heller ikke paa noget tarveligt i hans Væsen. — — Frøken Cecilie var naaet hjem og gik straks i Seng. Hun vilde ikke tænke mere paa det! Laa dog Time paa Time og tænkte ikke paa andet — det frygteligste Uheld, en ung Kvinde kan komme ud for. Snart var hendes Sind gjennembølget af Vrede, snart igjen mildnet af Forsoningens Taaredug. Uden egen Skyld var hendes intimeste Jeg kommet i et fremmed Menneskes Vold. Hun havde en beskjæmmende Hemmelighed med en grov og udannet Mandsperson, der

tilmed var hendes Fars bitreste Fjende. En Hemmelighed ... Ja, bare det dog maatte vedblive at være det! Men hvis han pralede af det ... Hvis hun — Proprietær Sigvaldsens Datter — skulde slæbes nøgen igjennem alle Kamrene — ved Gud i den højeste Himmel, hun skød ham! Saa fik der komme, hvad der vilde!

Da Frk. Cecilie næste Morgen vaagned i sin gode, hyggelige Seng med de hvide blondekantede Lagner, havde næsten hvert Gran af Bitterhed forladt hendes saa let omskiftelige Sind. Hun laa en god Stund vaagen med den nøgne Arm op under sit rige Haar og spekulered over Sagen. Solen faldt mildt og sommerligt ind over Kammerets røde Tapet og gnisted i et Par hvide Stene i Frøken Cecilies Søndagssko, der var stillet op mod Sideveggen. Et Par af Straalerne fordybed sig i hendes Linned og Haandklæder paa det hvidlakerede Klædesstativ, saa Kamret fyldtes med en hidsende Duft af varme Essenser og løsgjort Klor. — Engang imellem nynned hun tankefuld derhenne fra den krøglede Pude, og for at faa Kølighed ind under Dynen gav hun et Hop, saa Fjedrene toned, mens hun strakte Hals for at faa sit Ansigt at se inde i den store Pillespejl. Da det ikke ret vilde lykkes, sprang hun med eet ud af Sengen, nærmed sig paa de bare Fødder Spejlet, trak med et rask Tag Natkjolen ud over Hovedet og stilled sig lige ind i Glarets Favn. Saadan var det altsaa, han havde set hende! Var det nu saa slemt, at det aldrig kunde tilgives ham? Kunde hun ikke godt være det bekjendt — og Vorherre da ogsaa for den Sags Skyld? Man tog vist gjennemgaaende den Slags alt for højtideligt. I Syden baded jo — efter hvad man sa — Mænd og Kvinder sammen; det vilde hun nu aldrig kunne gaa med til. Men hvor meget blev der ikke vist frem i en almindelig Ballsal, og hvor meget mere vilde der ikke blive vist, hvis de fleste bare turde! — Frk. Cecilie havde begyndt at ta Tøjet paa, men slap derfor ikke den begyndte Tankegang. For „Uheldet" var alligevel for friskt til, at hun saadan uden videre kunde glemme det. Der

vilde sikkert gaa lang Tid, om hun overhovedet nogen Sinde glemte det. Havde hun dog bare vidst noget mere om den Villads! Det var alligevel saa sært, at et vildfremmed Mandfolk saadan gik omkring med intimt Kjendskab til éns Legeme; alt det man anstrænger sig mest for at skjule, ja, betragter som en af Livets højeste Opgaver at holde skjult. Men var det nu alligevel ikke et Held, at det var er saadant Menneske og ikke en af hendes Ligemænd, der var bleven den indviede; f. Eks. Fætter Frederik; nej, det havde hun ikke kunnet leve over! Han var altfor ækel; han vilde nu ligefrem lure! Og saa praled han altid med det. Fætter Frederik var en Gabflab! — Det var skammeligt, hun ikke vidste, hvor den Villads færdedes de søgne Dage; det maatte vel en af Pigerne kunne gi hende Rede paa. For hun var nu vis paa, at hun kunde godt vise sig for ham igjen, uden at det skulde gjøre hende stort — i hvert Fald om otte Dage! Det kunde være rart at se, hvordan han vilde ta det. For han var nu sikkert ikke noget ondt Menneske; dertil havde han set altfor elskelig flov ud — og flad — du alstyrende! Nej, det Ansigt glemte hun aldrig!

Der gik en otte Dages Tid, og Frøken Sigvaldsen var lige optaget af „sit Tilfælde". To Aftner efter hinanden var hun nu gaaet ud ad en Markvej inde ad Sogneskjellet til i det Haab at træffe Villads paa Vejen hjem fra Arbejdspladsen; hvorfor hun vilde træffe ham, gjorde hun sig egentlig ikke nogen klar Forestilling om; men hun syntes, „det var Sjov", om hun kunde faa ham til at sætte det Ansigt op endnu en Gang. Ja, saa var der maaske ogsaa en lille bitte Smule andet med i Spillet — — Forelsket? — I en Tørvearbejder! Proprietær Sigvaldsens Datter! — Hahahaha! — Hun lo, saa det skraldede efter. Nej, men det kunde da være meget Sjov — bare at møde ham; man havde jo ikke saa mange Oplevelser herude paa Landet, saa man ikke skulde være nøjsom. Og hun havde jo ikke noget at frygte af ham. Hun havde forresten hørt en Del om ham i de sidste Dage; det var en af Bryggerspigerne, der havde fortalt hende det. De havde nok aldrig der i Sognet set den Mand, som ikke han kunde lægge fladt ad Jorden. Alle Piger var som gale efter ham, for saadan som han kunde føre i Dansen! Men man skulde ta sig i Agt for ham, sa

Trine, for han havde da vist mere end eet uægte Barn, efter hvad de sa. Og naar det tog ham, kunde han bælge sig med Øl, saa ingen kunde begribe, at han holdt til det. Han havde det saadan i Ture. De sa, at han drak kun, naar noget var gaaet ham stærkt imod; Trine vilde sige, at det mest var Kromandens Skyld. Hun fandt øjensynlig ingen Fejl ved Villads — maaske dog med Undtagelse af de smaa „Uægtheder", der altsaa var kommen paa gale Hænder. Men han var ikke til enhver Tid nem at faa fat i; for han læste jo næsten altid, saa han var lige saa klog som baade Præst og Degn og een til!

Nu var Frk. Cecilie altsaa temmelig vel forsynet med Kundskab om Fyren. Hun var vis paa, han havde holdt tæt som en Karl om deres „Hemmelighed"; for hun havde nu og da lyttet til Pigernes Samtaler — det var en Vane, hun havde svært ved at beherske — — og Villads havde ofte været paa Tapetet, men der var ikke falden en eneste Antydning i den Retning.

Det var nu tredje Aften, at Frøken Cecilie gik paa sin Markvej for at møde Villads. Dax havde pænt maattet blive hjemme; hvad skulde han ogsaa med for? Her var jo ingen Høstakke. Og det kunde saamænd godt være, at Mennesket kunde blive pinlig berørt af at se Hunden igjen. Hun havde den samme tynde Kjole paa som paa Engen i Søndags; og i Aften var det koldt, saa hun vilde haabe, han snart kom, for ellers kunde hun let risikere en Forkølelse. — Men Tiden gik, og der kom heller ikke den Aften nogen Villads. Og Frk. Cecilie blev ligefrem vrippen og gav sit onde Lune Luft i Skjældsord mod den intetanende. Det skulde rigtignok blive sidste Aften, hun skulde gaa og vente paa den Træskobonde, Hvad bildte han sig ind! Klods-Hans, som Prinsessen havde sat Stævne; men Klods-Hans kunde ikke faa Træskostøvlerne trukket op af Tørvemosen. Saadan var det med de Bondeøg, de kom aldrig, naar man vented dem. — Py, som om hun havde ventet nogen! Ventet paa — ham! — Hahahaha! — — Nu maatte hun rigtignok se at komme hjem i en Fart. Der havde da vel ingen set hende gaa frem og tilbage paa Markvejen; nu var det jo tredje Døgn.

Da hun naaed Hjemmet, mødte hun Proprietæren uden for Porten.

„Hvad, Cecilie; er du ude saa sent, og uden Overtøj?“

„Ja, Far, jeg har rigtignok gaaet en varm Tur. Aa, Far, jeg er saa varm!“

Ved Frk. Cecilies fortsatte Lytten efter Pigernes Samtale fik hun Underretning om, at der næste Søndag Aften skulde være en Art Skovbal, hvor Villads skulde komme til Stede, og hvor det formentlig vilde gaa hedt til, da der for Tiden hersked et spændt Forhold mellem Villads' Parti og den Afdeling af Landarbejdere, der betegnedes som „Herregaardskarlene“. Frk. Cecilie var straks besluttet paa at være med. Da Aftenen kom, klædte hun sig fint paa og mødte op mellem de andre. Hun var umaadelig nervøs. Hun havde aldrig før været med til Buledans og aldrig set et Par Mandfolk slaas — det brugtes endnu ikke i hendes Familie. — Til en Begyndelse blev det hende en Skuffelse. Der skete intet usædvanligt. Dansen foregik i Kromandens Telt, og der dansedes jævnt skikkeligt Svejtrit og Masok, saalænge ingen havde faaet noget i Hovedet. Der var ingen, der dansed med h e n d e, der blev kun skottet hen til hende i Forbigaaende og efter alt at dømme hvisket overordentlig meget om hendes Nærværelse. Man tog hende vel nærmest for en Spion fra Herregaarden; hvad vilde h u n her efter? Pigerne maalte deres fattige Dragt med hendes flunkende Silke og Guldstads. Hun stod op mod én af Teltstiverne; inden længe var der lagt god Afstand mellem hende og de andre; de dansende Par, der sejled hende nærmest, kom ind i en Sky af Heliotrop og duftende Vande; hendes Hat var et rent Vidunder af Blomster og nikkende Fjer, der repræsenterede større Værdi end samtlige tilstedeværende Hatte og Bør; uheldigvis skattedes Kunsten kun ringe her i Laget, her holdt man sig til Naturalier i Form af den Pige, man kjendte bedst. Frk. Cecilie blev taalt, men heller ikke mere — som Fasanen der fra Skovens Toppe er dalet ned mellem en Flok Husmandshøns. — Frk. Cecilie var ikke fri for at fortryde, at hun havde vovet sig herind.

Men hvor blev dog Villads af? Mon hun ogsaa vilde være Luft for h a m? Hun vilde nu i hvert Fald ikke gaa, før han var kommen. Dansen bølged ud og ind efter Lunets Lov, tilsyneladende kun i ringe Grad holdt sammen af et Par knevrende Violiner, der søgte at faa deres Brumlebas og pibende Diskant op gjennem Støvletrampet. Det lykkedes kun en Gang imellem; da fik man et Jav i Øret, som naar en skjærende Sav pludselig inde midt i Brædtet rammer et Sømhoved. — Frk. Cecilies Øjne blev ved at løbe hen over de dansendes hoppende Haartotter, om hun dog ikke et eller andet Sted kunde faa et Kig af h a m. -— Jo, endelig! Villads var, stor og flegmatisk, kommen ind i Teltet fra venstre, nogle Øjeblikke før en ny Dans skulde begynde. Frk. Cecilie kjendte ham straks; han var klædt paa omtrent som sidst. Høj, skulderbred, kobberbrun Hals, et lyst Overskjæg, som ikke var altfor vel plejet. Til at begynde med havde han ikke set hende, der stod halvskjult af Teltstolpen; da Spillemændene nu anslog en ny Dans, kom Villads intet anende hen mod hendes Plads i Nærheden af hvilken der stod en Pige, som han havde til Hensigt at byde op. Pludselig fik han Øje paa Frk. Cecilie; det saa ud, som han vilde gjøre omkring, men da han allerede havde gjort Tegn til sin Meddanser, blev dette dog opgivet; han tog nu ogsaa de to sidste Skridt hen til Pigen, la Armen om hendes Liv og dansed ud. Men i den første Overraskelse, da han og Frk. Cecilies Øjne mødtes, overskylledes hans Ansigt af den samme hjælpeløse Rødme, som da hun havde taget ham bag Høstakken. Det var hans Meddanserske paafaldende, saa lidt snaksom Villads var i Aften, ligesom at han under Dansen holdt sig bestandig oppe i den ene Side af Teltet, endskjønt der var betydelig bedre Plads nede ved Indgangen. Frk. Cicilie sitred af Spænding, hvor hun stod. Hendes Øjne var ikke et Sekund fra Parret. Villads maa ha haft en Følelse af det, for da Dansen var forbi, satte han Damen af i det modsatte Hjørne af det, hvor han havde hentet hende. Men dristig skifted Frk. Cecilie Plads, gik højere op og læned sig til en ny Teltstolpe: hendes Duftsky flytted usynlig med og gjorde, at der ogsaa paa det nye Stade blev taget øjeblikkelig Afstand af de nærmeste. Villads havde igjen hvirvlet sig ind i Dansen; nu holdt han sig mest til den fra Frk. Cecilie fjerneste Kant

af Gulvet; ikke en eneste Gang kom han hende saa nær, at hun kunde fange hans Blik; men hans Adfærd tog hun ikke fejl af: Det samme stakkels flove, flade Mandfolk som paa Engen! Gud, hvor var han sød! tænkte hun. Men en Dans med ham kunde hun nok skyde en hvid Pind efter, og ligefrem gaa hen og byde h a m op — det undsaa hun sig dog ogsaa ved. Saa blev hun staaende paa sin duftende Stængel og saa paa de andres Morskab. — Paa een Gang kom der virkelig „en Kavaler" og bød hende op; det var en lang, fregnet Splejs, som nok tilhørte Herregaardskarlenes Parti. Frk. Cecilie hopped ellevild ind i Dansen med ham. Han havde et frækt Ansigt, men dansed forøvrigt upaaklageligt. Og da nu Isen var brudt, blev der ligefrem Rend om hende; hun var nu aldrig af Gulvet. I Hurlumhejen glemte hun Villads, og da hun i en af Pauserne saa ud over Salen, var han forsvunden. — En Timestid efter, da han vendte tilbage, havde han drukket. Det var der nok ogsaa andre, der havde, og Stemningen var ved at ta Farve af det. Frk. Cecilie havde forladt Dansen et Øjeblik for at nyde en Sodavand. Da hun atter nærmed sig Teltet, var Opgjørets Time allerede inde. Pigerne kom hujende og støjende som Gjæs ud af Rummet: „Karlene skal til at slaas! Det er Villads, ligesom sædvanligt. — Frk. Cecilie naaed hen til Teltdøren; hun rejste sig paa Taaspidserne og saa ud over de bølgende Hoveder; der var en Brummen og en Summen derinde, som i en Bikube, naar Dronerne skal hives ud. Snart fik hun Øje paa Villads' høje Kjæmpeskikkelse; han stod som en ung Viking i en Ring af truende Modstandere, der saa godt som alle havde været Frk. Cecilies Meddansere. H e n d e s Navn blev kastet frem og tilbage mellem dem og Villads. Men, Gud forbarme sig, var det hende, de skulde til at slaas om! Der gik en hed Strøm igjennem Frk. Cecilie, som formelig fik hendes Hjærte til at banke mod Korsettet. Paa een Gang saa hun Villads kaste sig som en Tiger ind mod den sværeste af Herregaardspartiet; denne tumled over Ende med et vældigt Bulder. Nu skreg Kvinderne endda højere og flygted til alle Kanter. De fleste af Karlene søgte ogsaa at redde sig ud i det Frie. Villads havde slaaet endnu et Par Mand til Gulvet og forfulgte to andre tværs over Rummet med velrettede Spark af Støvlesinkerne; de brølte og skreg, indtil

de mørbankede og sanseløse sprang lige mod Teltlærredet paa et Sted, hvor dette var sammenrimpet; Lærredet brast, og de ulykkelige befandt sig nu i det frie, hvor deres rappe Hæle snart bragte dem uden for Villads' Rækkevidde. Villads kom jagende tilbage til Kampladsen som en fyrig Plag, men her havde Herregaardspartiets Fører nu atter faaet sig stablet paa Benene; Frk. Cecilie saa ham gjøre Front mod Villads, mens han tog en hæslig rusten Lommekniv frem og maalte ham med et skummelt, blodunderløbet Blik. Frk. Cecilie udstødte et Skrig. „O, Kniven!" raabte hun. Villads forstod Vinket, og i et kattesmidigt Spring drejed han sig til Siden i det kritiske Øjeblik og ramte sin Modstander med Støvlen lige mellem Ribbenene. Med et Brøl styrted Goliat for anden Gang om, mens hans Kniv rasled hen ad Gulvbrædderne. Bandende og ømmende sig kravled han mellem de andres Ben ud af Teltet. For nu ligervis som sin Kollega Samson at slaa hele Filisterbanden med eet Slag sprang Villads hen til Midterstangen, der bar hele Teltet; han kløv op ad Masten og havde allerede sine vældige Hænder om Tværstiverne — hele Teltstellet gik levende for hans Rusk; hvert usseligt Øje tumled af Sted, ud, ud! inden de fik Teltet over sig; da løb Frk. Cecilie, saa alle hendes hvide Skjørtekniplinger bruste, paa rappe Sko ind over Gulvbrædderne mod den Vanvittige; hun standsed lige under ham og raabte: „Godaften, Villads! Vil De knuse mig, saa gjør det! Nu er De og jeg de første, der rammes."

Villads saa nedefter; tog sine vældige Næver bort fra Tværribberne og kom glidende ned ad Masten.

„Undskyld, Frk. Sigvaldsen! Jeg vidste ikke, at De var til Stede! Det vil sige . . . Det vil sige . . . det . . . er jo Løgn!" Villads stod der skoldrød.

Frk. Cecilie lo dæmpet: „Ja, det er jo da ingen Løgn, at De har behandlet mig, som om jeg ikke var til Stede. — Gaar De med lidt ud af Vejen?"

„Ud ad Vejen? Forfærdelig gjerne! Undskyld, Frk. Sigvaldsen, jeg er noget fortumlet. Jeg skulde vist ikke ha drukket den sidste Gjenstand."

„Nej, og vist heller ikke den næstsidste!"

„Det er muligt! Det er meget muligt. Aa, maa jeg lige — — maa jeg lige bade Ansigtet her ved Kjeld-

truget." — Han gik hen til Brønden og overøste sit Ansigt, vendte dog ret hurtigt tilbage. „Se saa, Frk. Sigvaldsen, kom saa med det altsammen!"

„Hvad skal jeg komme med?"

„Frk. Sigvaldsen, jeg er fuld i Aften, men jeg er ikke mere fuld, end te alle mine Handlinger staar mig klart . . . Aa, undskyld, — de har nok revet mig den Krave op; maa jeg knappe den; naa, Knappen er nok henne, ja, saa er der jo ikke noget at gjøre ved det!" Han søger paany at holde Skridt med Frk. Cecilie. „Nej, Frøken, skal vi ikke være ærlige mod hinanden . . , Det der skete den Eftermiddag nede ved Aaen, — jeg har s k a m m e t mig — saa forfærdelig; men jeg forsikrer Dem, Frk. Sigvaldsen, ja jeg gir Dem min Salighedsed paa: jeg var i k k e gaaet derned for at lure! J e g er ikke bedre end andre Mandfolk; i mange Ting vel endda en Kjende værre; men d e t maa De ikke tro om mig, Frøken."

„Jeg tror det heller ikke; jeg har egentlig ikke troet det et Øjeblik."

„Aa, Gud ske Lov!" sukked Villads.

„De siger det saa rørende?"

„Ja, for ved De hvad, Frk. Sigvaldsen, jeg vilde nødig staa som et lumpent Menneske i Deres Øjne."

„Og De har heller ikke talt om det til nogen?"

„Frk. Sigvaldsen! jeg er altfor fuld i Aften; men da jeg sad inde ved Drikkebordet, da sa jeg til mig selv: Nu passer du paa din beskidte Kjæft, Villads! sa jeg; du har set en Guds Engel i Paradisklæder, — ja, undskyld Frøken, saadan sa jeg til mig selv; set hvordan hun klæder sig af, hvordan hun klæder sig paa; der er ikke set Mage til Spil paa det kongelige Theater!"

Frk. Cecilie havde Møje med at holde sig for Grin; mens Kjæmpen stolpred af Sted ved Siden af hende, dybt besat i sit omtaagede Sind af hendes skjønne, nøgne Form.

„Ja, De h a v d e da heller ikke haft Behov at sidde og stirre paa mig hele Tiden," sa Frk. Cecilie i spøgende Bebrejdelse.

„Frk. Sigvaldsen! — jeg havde faaet Billet til h e l e Forestillingen! Jeg er et Mandfolk; et syndigt Mandfolk, om De vil; jeg kunde Gud straffe mig ikke dy mig."

„Men De har beholdt det som en Hemmelighed for Dem selv, ikke sandt?"

„Det var det, jeg kom fra, Frk. Sigvaldsen. Det sa jeg til mig selv: Viilads, sa jeg, hvis du lar bare eet Ord undslippe dig til nogen Moders Sjæl, saa skal jeg slaa dig paa din Keje, saa Tænderne skal rasle ned i dine Støvler! sa jeg. Men, Frk. Sigvaldsen, jeg har mine Tænder i Behold — alle sammen, Gud ske Lov! Er De saa vred paa mig, Frk. Sigvaldsen?"

„Jeg har egentlig aldrig tiltroet Dem nogen Lumpenhed, hvorfor skulde jeg saa være vred paa Dem."

„Tusind Tak! — Ja, saa er vi jo egentlig klar. Jeg er bange for, jeg har gaaet og generet Dem med min fulde Snak."

„Nej, tværtimod! Jeg er Dem taknemlig for, at De vil følge mig; ellers skulde jeg jo gaa alene."

„Tusind Tak!" — Saa blev der nogen Tids Tavshed, mens de gik hen ad Vejen i Maanelyset. Begge gik de og smaasmilede til sig selv, som to gode Børn, der tripper hvert ud af sit Vejspor i æventyrlig Tro paa, at noget herligt maa møde dem før Vejsende. Han tænkte paa denne skjønne Aabenbaring fra Aaen, Kvinden uden Lyde, der havde besat hans Tanker som et Syn. Han havde været ræd for, at hun altid vilde ha betragtet ham som en Slubbert; nu havde hun sagt, hun troed ham ikke til noget ondt. Her gik hun tilgivende ved hans Side paa den duggede Markvej; hendes Fod fjedred i en sød Rytme mod den haarde Vejbund; der gik Bundter af Vellugt fra hendes Klæder over til ham, Dufte fra andre Verdner end dem, han kjendte. Og hans Rus, som Nattens Køligheed dog havde svalet noget, forlened Stunden med en sær Harmoni, der løfted det alt sammen op i Stemning, Lykke, Godhed. — Hvad der vilde hænde i næste Sekund, ja om der vilde hænde noget som helst, det raged ikke ham; han gik her i Maanens Straaler indved en mirakelskjøn Kvinde, der havde tilgivet ham hans Synd. Det var ham nok. I Morgen, naar Rusen var trukken sin Vej med alle Illusionerne, og han vaagned paa sin fedtede Hovedpude i det stinkende Loftsrum i Kroen — ja, saa var han atter Tørveælteren fra Trøn-Mosen, der nu igjen havde lavet Skandale og smadret Kromandens bovlamme Stole mod Herregaardskarlenes tykke Pandeben; men i

Aften! Han gik i en Sky af hendes Vellugtsaande; I han med sin grove Haand turde række over og røre ved — om saa bare en Fold af hendes Kjole!

Og hun? Ja, hun havde jo kun drukket Sodavand, og hun havde ingen forskjønnende Rus at se det igjennem altsammen. Men derfor saa hun alligevel alt andet end nøgternt; der var vaagnet noget urmenneskeligt dybest inde i hende, siden den Aftenstund ved Aaen; en atavistisk Følelse af, at den Mand, der har set en Kvinde nøgen, har Krav paa at eje denne Kvinde. Hendes Standsinstinkter gjorde, hvad de kunde, for at faa hende fra det; alle hendes Slægtstraditioner holdt larmende Familieraad, — men hvad hjalp det; gik hun ikke her og sitred i Bevidstheden om, at hun aldrig vilde slippe helskindet uden om denne grove Mand, for selv om ikke h a n vilde strække Haanden ud — hvad han ikke havde gjort Mine til — saa følte hun, at hun selv vilde nødes til at gjøre det. Derfor banked hendes Puls stærkere og stærkere, jo længere de kom frem af Vejen. Hendes Øjne gled sidelæns hen over hans Skikkelse, som han trasked frem, lidt bag hende, som en stor, godmodig Bjørn, der sjokker i sin Styrke. Saa urimelige Kræfter havde altsaa denne Mand, at han kunde sætte Skræk i et helt Sogns Karle. Men hvordan mon han var overfor Kvinder; vist forfærdelig hensynsløs, naar han havde faaet Indpas. Det var skammeligt, hun ikke havde faaet saa meget som en Dans med ham; ja, de havde end ikke haft hinanden i Haanden endnu; mon han vilde gi hende Haand, naar de nu om lidt skulde skilles? — Skilles! Uden at der var sket det allerbitterste, endda hun var gaaet derhen med de hedeste Forventninger! I 8 Dage havde han jo ikke været af hendes Tanker; hun havde ligget vaagen ud over Nætterne for at fantasere om h a m; havde han mødt hende derude ved Sogneskjellet, som hun havde haabet saa inderligt, ja, saa havde hun givet ham alt, alt, uden ringeste Afslag, fordi hun ikke k u n d e andet, saadan som det Hele nu laa for hende. Og saa skulde de retnu skilles, maaske for aldrig mere at g a a hinanden saa nær — — Der gik en Skjælven igjennem hendes Lemmer og noget som Graad steg op i hendes Strube.

Hun kjæmped med Stemmen, til den atter fik et naturligt Tonefald, idet hun sa: „Tror De ikke, Villads, vi

begge gik bedre, om De — f. Ex. — tog mig under Armen?"

„Frk. Sigvaldsen, jeg vil ikke nægte, at jo noget saadant har foresvævet mig; men jeg turde ikke sige det; jeg er saa generт af mig overfor dem, jeg kan lide."

„De kan altsaa nok lide mig?"

„Aa, bitte Frøken, De maa ikke lege med mig; jeg er haard som Flint overfor Mænd, men en smuk Kvinde kan faa mig til at flæbe. Og jeg vilde nødig komme raalende hjem i Aften."

Som Svar læmped hun stille hans højre Haand om sit Liv. Uden Tynge lod han den dvæle paa hendes faste Hofte, der steg og faldt under Gangens Rytme.

„Jeg klemmer vel ikke for haardt?" sa han lavt; hans Aandedrag kildred i Haaret ved hendes Øre.

„Har j e g sagt noget?" svared hun.

„Nej, — desværre!" — svared han. Nu stod de ved hendes Fars Port.

Da tog han sin højre Haand fra hendes Midje, førte den op til sine Læber.

„Jeg tror, De kysser Deres Haand? Hvorfor gjør De det?"

„Fordi den har ligget om Deres Liv."

Nu gik hun lige op mod ham og sa med en ubeherskelig Skjælven:

„Læg den der da igjen!"

I samme Nu knugedes de i et stort, altforglemmende Favntag for hendes Fars aabne Port.

Aftenen derpaa en Timestid efter Solnedgang saa man Frk. Cecilie gaa ud af Fødegaarden og ta Engvejen, der førte mellem Bakkerne ned til Aaen. Hun var klædt i en tarvelig, jævn Bomuldskjole af den Slags, som huslige Kvinder bærer i Hjemmet; ogsaa Hatten var klædelig men uden Pragt. Som sædvanlig gik hun frem i en Sky af Parfumer. Hendes Øjne saa noget forgrædte ud, hvad der vidned om, at hun havde kjæmpet en haard Kamp med

sig selv, inden hun havde besluttet sig til at komme til Stævnemødet. Hidtil kunde det hele gjælde for Leg, men i Aften vilde det blive Alvor, det følte hun.

Hun var endnu et Bytte for sin indre Kæmpen og standsed en Gang imellem for ligesom at ta sig sammen til en afgjørende Beslutning; jo nærmere hun kom Aaen, des mere tøvende blev hendes Skridt. Omsider naaed hun dog helt ind mellem Høstakkene, der sendte en sød, bedøvende Duft hen i den duggende Aften. Hun naaed helt ud paa Aabredden, hun spejded og lytted, men der var ingen. Han var ikke mødt! Hun blev pludselig grebet af en sær Skræk. Hun som ellers ikke var bange af sig, hun begyndte med Eet at ryste som et Espeløv; gik hun ikke her alene paa den øde Eng uden en Skabning til at beskytte sig, om nogen vilde hende til Livs? Hele hendes døgnlange Ængstelse vaagned til nyt Liv. Hvad var det dog, hun stod i Begreb med! At kaste sig hen til et plebejersk og udannet Mandfolk, der naturligvis vilde misbruge hende til det yderste, en Slagsbror, en Drukkenbolt, der havde forstyrret hele Egnens Fred, der haded hendes Stand, hendes Familie og maaske gotted sig ved at knække og ydmyge den gjennem hende. Endnu kunde hun gjøre med sig selv, hvad hun vilde; om et Øjeblik var det for silde, da maatte hun lystre hans Luner i eet og alt; for stærk — det var han; det havde hun mærket i Aftes. — Hun kunde da vist endnu komme bort. Aa, hvorfor var hun dog gaaet herned! Hvad vilde hendes Mor ha tænkt, om hun havde levet, hun den sirlige gamle Dame med de korrekte Krøller, hvis Portræt hang i Forgyldning derhjemme over Flygelet. Hun havde vist aldrig været fristet til noget saadant; nej, alt dette Væsen stammed nok snarere fra hendes Far; hans Forhold til deres skiftende Tjenestepiger og Husjomfruer — naa, det var ikke værd at fordybe sig for meget i det; hendes Far var en blodrig Natur; men Mænd er jo Mænd; de læmper sig altid nogenlunde uskadte forbi den Slags. Hun maatte sandelig ta sig i Agt, hendes Ære, hendes Slægt, hendes ansete, kjødelige Slægt! — Angsten berøvede hende nu al Selvbeherskelse; hun løfted sit Skjørt op over Knæet og løb tilbage ad Engvejen, løb sindssvagt — som en Kat, der uforvarende overraskes i det frie og nu tar den hurtigste Vej imod Hjemmet. — Aa, hvor hun løb! Som rendte

hun omkap med sin Skæbne; eller som én, der er lokket i Baghold og nu prøver at undvige ved at spænde i til det yderste. Og mens hun pusted og løb, klynked hun hen for sig: „Åa, hvorfor gjorde jeg det!“ — Inde paa Engen forude stod en Klynge mørke Vidjer; hun hidsed sig op til den Forestilling, at det var dér, Ulykken lured. Kunde hun naa helskindet dér forbi, var hun reddet! — Hun satte Farten op og rendte forbi Busken, saa alle hendes Pulse hamred, hun klynked og bad inderlig til Vorherre, at det maatte lykkes, og sagtned omsider inde mod Landengen, helt fortumlet, næsten ude af Stand til at trække Vejret. — Nej, hvor var hun bleven hed!

Der hang Sveddraaber i Krøllerne ned foran hendes smaa røde Ører, og hun kunde mærke Sveden rinde i Kløften mellem hendes Bryster. — Ak; var hun ved at gaa fra Forstanden! — Det var al den Spænding og Ophidselse, hun havde aandet i det sidste Døgn. — Tys! Var det ikke Mennesketrad, som lød dér? Hun tørred sig hæftigt over Ansigtet, gned det Salte af Øjnene og søgte at beherske sin Angst, mens hun brat gjorde helt omkring og gik mod Aaen igjen. Hun hørte Villads komme nærmere og nærmere, med stærke, tunge Trad, der bragte Gruset til at stente mod Grøfterne. Det var midt i de lyse Nætters Halvlys, saa han maa straks ha set, hvem det var; men hun vendte sig ikke om; men fortsatte fremad; bare saa usikker i Hofterne, fordi hun vidste, at hver af hendes Bevægelser nu blev iagttaget af h a m; og den Bevidsthed at hans stærke Blik bestrøg hendes Form fra Top til Taa var lige ved at lamme hende; og mens hans Skridt lød fastere og fastere i hendes Øren, exede hun frem som én, der i Drømme er gaaet ind mellem Skinnerne foran et frembrusende Lokomotiv og føler, at om et Øjeblik maa det hjule hende ned.

Et Par Minutter senere havde Villads lagt sin Arm om hendes Liv, og se, da var alt forandret, som var der sket et Mirakel i Naturen! Hvilken Strøm af Vilje og Mandsmod gik der ikke fra den Arm til hendes Hjærte! „Lad nu komme, hvad der vil og skal!“ Nu var der ikke mere nogen syg Angst for Fortid eller Fremtid. Nu løsnedes hele den daglange Kamp mellem Forstand og Følelse i en Strøm at Taarer, der blinked i Maanelyset, før de faldt

som en varm Dug over hans store kjærtegnende Hænder. — De kyssedes og slegedes og kom ingen Vej. De traadte hinanden over Tæerne, gik i Blinde mod én af Grøfterne, reddedes ved et Vidunder i sidste Minut og fandt atter den gyldne Middelvej; dog aldrig ret længe; i næste Sekund var Ligevægten atter forstyrret. Hendes aabne sødtduftende Læber aanded op imod hans, som en natlig Blomst, der vækkes af sin Slummer. Maanen lyste ned i hendes hvide Nakkes Dun, ned under hendes aabne Halslinning, hvor der stod en let Rødme efter hans stærke Kys. — En Bekkasin kom ud af Engens Mosebryg og drejed i en skarp Vinkel lavt over deres Hoveder med en forræderisk Fløjten, der gav Ekko i de ludende Engbakker. Men Yderverdenen existered knapt for de tvende; de sansed kun hinanden, og ingen sansed dem; deres Beslutninger kom dybt inde fra og udløste sig som i Drømme. Han smilte, og hun græd; men det var den samme Lykke, den samme grundmenneskelige Følelse hinsides godt og ondt, der gav sig dette kun paa Overfladen forskjellige Udtryk. — Saadan fortsatte de deres Vandring langs den dybsporede Engvej, snart forlæns, snart baglæns; to smaa Skridt, to og et halvt smaa Skridt . . . indtil de atter kom aldeles i Vejen for hinanden. Saadan gik det til han i et stormende Overmod svang hende højt paa sin Arm og bar hende — ind gjennem harpixsvedende Pors og dugdynket Siv og Kogleax, hen over gyngende Mosedrag, ind mellem duftende Stakke af Hø, frem mod Aaen, den mumlende, rygende, irissmykkede Aa, hvis maanebelyste Strøm laa der mellem de klukkende Brinker, som et Stykke skinnende Atlask, et uhyre Væv, strakt paa Bleg i den fredsæle, slumrende Julinat.

De Dage og Uger, der nu kom, blev de rigeste, som de begge havde levet, ja ingen af dem begreb, at der kunde være saa megen Lykke lagt hen til bare to Mennesker. Det var i Sommerens fagreste Tid, da Livet helst leves under aaben Himmel. Det gik naturligvis ud over Nattesøvnen, især for Villads, der maatte arbejde haardt om

Dagen; men han var en Kjæmpe i Helbred som i alt andet. Det var, som de begge havde en Fornemmelse af, at de maatte nyde deres Lykke, mens de ejed den. Thi sligt maatte jo ikke vare evigt; skulde vel heller ikke. Derfor kunde de godt ta lidt dristigt til Skatten, og de øste den ud over hinanden, mens deres Munde smiled. Og det er mærkeligt, saa let Kjærligheden er at komme af Sted med, saa længe den ikke skal udnyttes praktisk; thi da er den jo en ren Satan! Men derpaa tænktes endnu meget lidt eller slet intet, thi de turde ikke tænke — ligesom Skattegravere ikke tør tale — af Angst for at gaa Glip af Guldet, som har blinket for deres Øjne. Naturligvis var hun den, der paa alle Maader gjorde den største Indsats. Men hver Gang han i sin overstrømmende Taknemlighedsfølelse søgte at gjøre en Hentydning dertil, la hun smilende sin Haand paa hans Mund og sa:

„Nu ikke et Ord mere om dette! Jeg er vel nok endnu Proprietærdatter, men Gud ved hvorlænge! Min Far er vist meget forgjældet; allerede i Fjor var han lige ved at ryge af Pinden, siger man. Og selv om jeg skulde føde et Barn — hvis det er det, du sigter til — saa ved jeg ikke rettere, end at det er derfor, vi Kvinder er til. Jeg finder vel ogsaa nok en Krog i Verden, hvor jeg kan vugge det, mens jeg tænker paa dig; kanske kommer du ogsaa en Gang imellem og ser til os." Nu havde hun store Taarer i Øjnene. Paa een Gang rysted hun dem ned i sit Skjød, greb ham om Hovedet og sa i et tungt Kys: „Saadan ser du, at ethvert Martyrium ogsaa har sin Sødme."

„Men jeg har ingen Ret til at kræve noget Martyrium af dig. Du kunde maaske ha faaet en Greve?" sa han.

„Naa, en Baron kunde jo ogsaa gjøre det," sa Frøken Cecilie med en Latter. „Forresten har jeg slet ikke brudt mig om at faa nogen som helst — før du saa mig, som jeg var."

„Og du var en Engel!"

„Ja, der ser man! Min Far har aldrig kunnet faa mine Dragter kostbare nok; det er nu Smagen mellem hans Standsfæller. Du synes maaske, jeg er smukkest med slet Ingenting paa, og du har rost mig for den tarvelige Kjole her, som jeg selv har syet; saadan bliver du den billigste Beundrer, jeg har haft."

Villads' Mund søgte nær ind til hendes Øre, hvor Smaagruberne stod fulde af Vellugt:

„Cecilie, kunde du nogen Sinde tænke at gifte dig med mig?"

„Tænke at . . . Snak ikke om det endnu! Jeg holder af dig som af ingen paa denne Jord. Men der er endnu saa meget som . . . Nej, jeg kan ikke sige dig det!"

„Hvorfor kan du ikke det? Jeg troed, vi nu kunde sige hinanden alt. Er det alligevel, fordi jeg bare er Landarbejder?" Villads mørkned under Øjnene.

„Villads, bliv nu ikke vred. Men jeg er endnu ikke værd at eje for dig. Jeg har lært umaadelig meget, den korte Tid, jeg har kjendt dig, men jeg er alligevel ikke nærved at kunne se helt med dine Øjne. Du skulde la Æblet hænge, til det er modent. Vi er jo da ogsaa begge saa unge, at vi har Tid til at vente. Tror du ikke, at du med Tiden kunde komme ind i noget . . ."

„Ja, der har vi det! Det er min Fattigdom, du gyser for . . .!"

„Du gyser jo selv en Gang imellem for Fattigdommen, og du er dog vant til den; skulde saa ikke jeg ha Lov at gyse? Tænk, om man tog en forkjælet Potteplante og satte ud i Vinterkulden; tror du ikke, den omkom? Men saadan en forkjælet Ting er netop jeg. Men jeg skal prøve, om mit stakkels Skrog egner sig til at la sig hærde. — Ja, nu ser du naturligvis igjen kun min Standsegoisme, der vil gardere sig for alle Tilfældes Skyld, og det er saa sandt, saa sandt, de Riges Egoisme er forfærdelig; men Smaafolk har sandelig ogsaa deres Skjødesynder, blandt andet deres Letsindighed. Og den er heller ikke saa ringe hos dig selv. Men hvorfor skal vi nu sidde her og kradse hinanden til Blods; vi vil jo dog hinanden det allerbedste." Hun strøg ham ned over hans stærke Træk. „Skal vi saa se at komme hjem."

Før deres Veje skiltes, sa hun:

„Villads, hvorfor bor du egentlig paa den afskyelige Kro?"

„Ja, hvor skal jeg bo? Mit Værelse koster mig jo ikke noget der."

„Jeg er bange for, det koster dig altfor meget."

„Du tror da ikke, jeg sidder og bælger hele Tiden bort."

„Jeg tror, du sætter altfor meget af det bedste i dig over Styr, hvis du bliver ved med at ha den Samgang med Kroen — — Aa, men jeg ved ikke, hvordan det er fat med mig; jeg er kommen til at bebrejde dig saa mange Ting i Aften."

„Ja, jeg synes ogsaa, du er lidt underlig."

„Ja, det er ligesom jeg har mærket de sidste Dage, at der er noget i Gjære. Far er ikke længer imod mig, som han plejer at være. Bare ikke han og den onde Kromand har haft Næbbene sammen. Men det faar vi jo tidsnok at vide. Farvel, min søde elskede! Og tilgiv mig saa, at jeg har været noget streng imod dig i Aften. Jeg skal nok være rigtig sød næste Gang!"

Hun vendte sig og gik rank og fjedrende hen mod Fødehjemmet, der laa der i Halvmørket bag den store Have, som et tungt, strengt Ansigt, der har trukket sig ind i sit Skjæg. Villads blev staaende og saa forelsket efter hende. — Hun havde gjort ham noget forstemt med sin Snak om Faderen og Kroen og alt det. Nej, det *var* naturligvis ikke rigtigt, at han holdt saa meget til paa den Kro, deri havde hun jo Ret, og naar de nu havde haft deres store Agitationsmøde med den berømte Hambro, som de vented sig saa meget af, saa vilde han atter gjøre Forsøg paa at skaffe sig et andet Lokale; til den Tid maatte alt blive ved det gamle.

Hvor hun dog var ængstelig, den søde!

— Hvad var *det*? Var det ikke Proprietærens vrede Stemme, han hørte? Skulde *han* virkelig ha siddet oppe og luret paa hendes Tilbagekomst? Villads løb hen imod Herregaardsporten.

Frøken Cecilie var imidlertid naaet ind i Gaarden. Da hun havde set Lys i sin Fars Værelse, aned hun allerede Uraad. Aldrig saa snart lød hendes forsigtige Trin paa Trappen, før Proprietær Sigvaldsen sprang ned mod hende og brølte:

„Kommer du saa endelig! Hvor har du været! Hos din Forfører som sædvanlig! Den Usling, den Skurk, den Slubbert! Og ham er *du* i Ledtog med! Du fortjente, at jeg gjennemprygled dig her midt paa Trappestenen!" Han knuged Ridepisken over hendes Hoved, mens han med venstre Haand greb hende haardt i Armen: „Ind med dig, Tøjte!"

Hun var lige ved at snuble over Dørtrinet, men han rusked hende paa Benene igjen, som et vaklende Barn. Lyset sitred over hendes blege og Faderens fortrukne Aasyn.

„Hvad har du at svare mig til alt dette!" brølte han endnu en Gang.

„Ingenting!"

„Det er altsaa sandt!" Med en kvappende Hulken rakte han Armen med Ridepisken i Vejret og lod den atter klaske ned mod sit tykke Laar. — „Du er denne Slubberts Elskerinde?"

„Dersom det er Villads, du mener: ja."

„Du er maaske allerede med Barn ved ham?"

„Vistnok," svared Cecilie lavt.

„Saa skal du, Satan støde mig, ogsaa ud af Huset endnu i Aften!" Han saa nu ud som en vild Tyr, der har skimtet rødt. „Men først kommer du her og gjør mig Rede og Regnskab for Sagerne." Han greb hende om Haandledet og slæbte hende hen mod et Skab. „Op med dine Dragter, dine Kaaber, dine Smykker! Læg det frem for mig! — Her!"

Hun tog ud af Skabene skindbræmmede Kaaber, Selskabstoiletter, Fløjlskjoler, Silkeliv — og la det i en mægtig Dynge over Sofaryggen.

„Hvor er Dragten, du fik til Kammerherrens Fødselsdagsmiddag?"

„Her."

„Naa, saa Smykkerne! Lidt gelik!"

Hun samled dem sammen fra laasede Gjemmer og Læddiker, Guld og Sølv i Broscher og Kjæder, her og der en skarpt blinkende Sten; tilsidst laa det altsammen i en toppet Dynge paa Mahognikonsollen, foran hvis slebne Langspejl hun havde pyntet sig de tusinde Gange, snart til Fest og snart til Hverdag.

„Ogsaa det, du bærer der under Hagen! Læg det til de andre!" kommanderede Faderen; han pegte paa en lille Sølvnaal til nogle Kroners Værdi, som sammenholdt hendes simple, selvsyede Kjoleliv.

„Jamen, det har du slet ikke givet mig, Far!" Nu først begyndte hendes blege Læber at bæve.

„Det har han altsaa givet dig!" Proprietær Sigvaldsen skar Tænder. „Men saa har jeg givet dig det!" — Der

faldt et Slag. — — „Vil du saa straks komme hid med det!"

I det samme sprang Gangdøren op. — Villads stod i Stuen.

„Hvad!" raabte Proprietæren i det frygteligste Sindsoprør. „Gaar din Hund og lusker her paa min Gaard! Ud med dig, Slubbert!"

Proprietær Sigvaldsen drejed Svøben omkring for at lange til ham med Skaftets tykke Ende. Villads afparered det vilde Slag med sin Arm. I det samme klasked Proprietæren med et tungt Skvalp mod Gulvtæppet.

„Du maa ikke slaa ham, Villads! Aa, hør, hvad jeg siger!" bad Cecilie klynkende og gik ind imellem dem. „Slog han haardt til din Arm?"

„Aa nej, jeg har staaet for Skrald før i mine Dage."

„Du trænger dig ind her og overfalder mig i mit eget Hus," raabte Proprietæren, mens han kom paa Benene.

„Jeg overfalder ingen, men jeg har for Skik at værge mig og ogsaa værge dem, der har Værge behov."

„Du fortjente, at jeg kaldte paa mine Karle og lod dig skyde som en gal Hund!"

„Aaja, vil De ikke lige k a l d e paa Deres Karle og lade dem se lidt af, hvordan de opfører Dem mod Deres egen Datter. J e g har set det, jeg behøver."

„Saa det har du, Æsel!" snærred Proprietæren, „gjennem Vinduerne altsaa; som en anden Indbrudstyv!"

„Nu vil jeg raade Dem til at moderere Deres Udtryk!"

„Du havde maaske ventet, at min Datter skulde ha bragt dig disse rare Sager i Medgift."

„Nej, saamænd havde jeg ikke. Den græder ej for Guld, som ej Guld ejer. Desuden har Deres Datter ikke lovet at gifte sig med mig."

„Det var besynderligt! Jeg troed, hun s u k k e d efter at komme til at bo i et Tørvehus."

„De har altsaa taget fejl, Hr. Proprietær, i dette som i saa meget andet." Villads saa med et tungt Blik over til Cecilie.

„Men endda du ikke vil gifte dig med hende, har du haft Gemenhed nok til at besvangre hende. Usling!" snærred Sigvaldsen, ligbleg i Ansigtet.

„Nu tier du stille, Far!" raabte Cecilie og gik stolt op imod ham. „Naar du nu jager mig nøgen ud af min M o r s

Gaard (for det var hende, der bragte dig Gaarden), saa skal du vide, at du har aldrig ladet mig lære Nogenting, hvorved jeg selv kunde tjene mit Brød. Saa længe jeg vilde være Pynteris til dine egne og dine Jagtherrers ødsle Middage, da var der ingen smalle Steder. Og naar du nu lader saa indigneret over, at jeg har givet mig hen til den Mand, jeg agter, saa glemmer du, hvor tit du næsten har skubbet mig ind i Favnen paa de fine Labaner, som du ansaa for et sømmeligt Parti, men som jeg foragted. Du er ikke den rette til at optræde med moralsk Indignation. Hvad om min stakkels Mor kunde stige ned fra Rammen der og pege rundt paa alle de Stuejomfruer og Bryggerspiger, som maatte herfra i Utide."

„Vil du nu holde mig din Hals! Ud med jer begge to, siger jeg! — At jeg dog ikke har min Hund herinde!"

„De kan tro, Hr. Proprietær, Deres Hund er ikke nær saa bidsk eller uretfærdig mod Deres eget Kjød og Blod, som De er selv," sa Villads og nærmed sig Udgangen, som Cecilie allerede havde passeret.

Paa Tærskelen standsed han og sa: „Pas nu godt paa Stadsen der, for den ser alligevel ikke ud som noget, I)e har tjent med egne Hænder."

„Hvad mener Du, Slubbert?"

„Jeg mener, at De skal ikke ønske Dem den Dag, da rette vedkommende faar Lyst at plukke Dem for Deres laante Fjer."

„Skylder jeg maaske Dig noget, Hvalp, andet end en Dragt Prygl?"

„De skylder mig det, Hr. Proprietær, at De endnu har Arbejdskraft her paa Gaarden. Deres Datter er gaaet i Forbøn for Dem. Efter denne Aften har De ingen Datter mere, derfor heller ingen Forbeder. Nu maa de ikke ta mig det fortrydeligt, om jeg gir et Fløjt til Organisationen."

„Hvorfor vil Du ødelægge mig?"

„Hvorfor vil De ødelægge Dem selv! Først har De forfulgt mig fra Sogn til Sogn, lukket alle Forsamlingshuse, alle Arbejdspladser for mig, saa der kun er levnet mig et stinkende Hul paa Kroen; nu forfølger De mig oven i Kjøbet i Deres egen Datter. Jeg troed, De var bleven klog af Skade. Men De skal høre fra vor Tyende- og Landarbejderforening med det første! De staar der og gir den som en anden Vorherre, der har jaget vore

første Forældre ud af sit Paradis, fordi de synded mod ham. Men den Rolle ligger nu vist alligevel en bitte Gryssen ved Siden af Deres Talang. Jeg har taalt det af Dem indtil nu, men nu kommer min Tur til at spille Trumf ud, og lægger jeg mig i Selen for det, skal jeg faa Dem til at eksplodere med et Knald — som en Lus paa et Fyrfad! — Tro mig nu paa mine Ord, Hr. Proprietær!"

„Han vil ødelægge mig! Han vil ta Arbejdskraften fra mig!" græder Proprietæren. Derpaa hvæser han: „Aa, vil Du ikke blive staaende der paa Dørtrinet, til jeg faar lagt et Skud Rævehagl i min Dobbeltløber! Aa gjør det! Jeg skal være tilbage — lige om et Øjeblik!"

Helt forstyrret løber Proprietæren ind i et Sideværelse. Villads skynder sig efter Frøken Cecilie. — — Kort efter dundrer et Skud ud i Natten med Ekkobulder over alle de slørede Banker.

„Det var din Far, der stod i sin Port og skød efter mig," sa Villads, idet han saa tilbage mod den truende Herregaard. —

Det var nu bleven Tiden mellem Sommer og Efteraar. Villads stod hver Dag i de store, tunge Træskostøvler i Trøndmosen og ælted Tørv op. Her stod han muttersene fra tidlig Gry til sildig Kvæld og sled for tre. Det var et Arbejde, der mantte gjøres, mens der endnu var Vejr og Sommervarme til at tørre Tørven; om faa Uger vilde Regnen komme og drive ham op af Graven; men en 14 Dages rimeligt Vejr endnu vilde hjælpe svært i Pengepungen. Han havde allerede en smuk Klat — baade Sølv og Sedler — liggende derhjemme i sit aflaasede Skrin. Tørven gav godt i Aar paa Grund af det stadige Vejr, og det kunde nok gjøres nødigt. Han havde faaet Forpligtelser, som han som hæderlig Mand ikke kunde smyge sig fra, vilde da heller ikke, aa nej endda! Cecilie, den kjære, kjære Cecilie, som havde lidt saa meget for hans Skyld, hun kunde sandelig trænge til en hjælpende Haand, saadan som Sagerne nu stod for hende. — Jaget ud af Faderens Gaard med bare det hun gik og stod i, var Cecilie

rejst til Kjøbenhavn for at ta fat paa hvad somhelst. Villads havde dengang laant hende sit Uhr til Pantsætning foruden det Par Sedler han havde i Pungen. Men det var en uheldig Tid, hun kom derover, Arbejdsløsheden havde hærget; saa havde hun da endelig faaet Arbejde paa et Vaskeri, og nu gik det fermt; hun strøg Herrekraver. Hun havde haft let ved at lære, og man var glad ved hende i Forretningen. Der var mange Herrer, der standsed ved Vinduet, indenfor hvilket hun stod ved Strygebrædtet. Og siden kom de egenhændig med Vasketøjet og sa mange tossede Ting til den høje, smukke Strygejomfru. Det var nok mest fra et Seminarium der i Nabolaget, at de galante Herrer kom. Hun fik nu allerede en hel pæn Løn; men inden ret længe vilde der jo komme en Afbrydelse: Barnet, aa Barnet, hans og hendes Barn! — Hun skulde ikke vel staa hjælpe- og pengeløs, naar den Time oprandt. Hver Øre han kunde tjene denne Sommer, skulde han ærligt sende hende. Kammeraterne sa om ham, at han ligefrem var bleven en Pinovn; han knapped sig selv af baade i Tobak og Øl og gik med slidt Humbug og skjæve Støvlehæle for at lægge Penge op — til hende! — Han standsed et Øjeblik med Skovlskaftet under Hagen og saa ud over den øde Mose; saadan stod han lidt og stirred hen for sig med tunge, blakkede Øjne som i en god, varm Drøm, hvor hendes høje, lyse Skikkelse legede og lo i Engenes og Sommernætternes Æventyr.

„Og hun skulde ikke være god nok til ham!“ Ok, hvor kunde hun snakke! Hun mente det formodentlig ogsaa omvendt. Men giv bare Tid. Han var endnu først i Tyverne; han vidste kun halvt, hvor Livet vilde hen med ham. Men at det maatte glide over ad hende til, det kunde aldrig slaa fejl. — Med et voldsomt Ryk rev han sig løs fra sit Drømmespind. Var han tosset! Stod han her og drev, nu Solen allerede var kommen om i Sydvest! Han sprang atter med et Plump ned i den levrede Tørvepyt, saa Dyndet sprøjted alenhøjt op ad Væggene; han sank næsten lige til Støvleranden i det grødede Ælte, han hugged Spadebladet vildt i Mosens røde Kjød og flænsed lange Flommer ned i Æltet, traved rundt i Trossen, til hver Knold og Klump var jævnet med Foden, og begyndte saa at øse Tørvemassen op i Trillebøren. Saadan fortsatte han Dagen igjennen, snart i Pytten, snart paa Brinken,

mens Tørvens sorte Dejg dækked hver Grønsværsplet fremefter og til Siderne og dejgnedes op som uhyre sorte Vafler, hvis Tegning og Streg gaves af Tørveformens rudrede Ramme.

Efter længere Tids Tørre og Godtvejr var det i Dag ved at blæse op til Forandring. Bygerne hang slapt i Luften og faldt ned i flade Draaber for ingenting; et Par var nok til at bløde igjennem et Skjorteærme. Enkelte Strygere med Hagl i Spidsen og et Lyn, et Tordenskrald som „Pudelens Kjærne", trak op over Heden. Villads saa ud. En Byge tog Sigte lige mod ham. Den blev nok bas! Haglene hopped allerede som Dambrikker over Æltetørvenes mørke Tavl. Regndraaber, store og flade som Fingerender, faldt med et Smæld mod ens Buxeknæ, gik til Bunds i Tøjet og føltes straks koldt ved Skindet. Huha, et Lyn! og saa et Skrald, der raldred hen over Mosen saa Flokke af forskrækkede Smaafugle knirked og peb hen over de vædede Lyngtoppe. I Løbet af et Nu var det hele strøget forbi; nu stod Solen atter klar i Sydvest; men Bygens hendøende Sus hørtes endnu forude. Villads stod med tunge Regndryp i Ører og Overskjæg og saa betaget hen efter Bygen. Den maled skam med bred Pensel! Den stabled den syvfarvede Regnbue op i Sprakjorden som en Port til Himmerige. Granplantagen bagved tog sig ud som et Staffeli. Farverne til Kunstværket blev smidt henad Ageren i Blæstens Vrede sammen med Hagl og Sand og og splintrede Vanddraaber. Der stod det, — Gudsunderet, Regnbuen! Lynilden fór i Triumf ind under dens Hvælving; Tordenvognen med Thor paa Bukken ramled og skramled mod dens gyldne Stolper, før den hugged sig igjennem. — I næste Sekund var det hele revet ned og rejst op igjen milelangt inde over andre Sogne og Herreder.

Bygen var aldrig saa snart trukket bort, før Villads gjenoptog sit Arbejde med fornyet Kraft. Han havde atter staaet sænket over Graven i anspændt Ælterads, da han retted Skulderen og ratted sig en Kjende. Han kasted et Blik ud over Lyngen, hvor Rengdraaberne nu svingled og funkled i det kraftige Sollys, da han pludseltg stod som forstenet. Hvad var dette her! Tho der var Ild oppe! Og det var jo — ih, søde Navn, — det var til den bitte Murers! — Det havde misajn godt fat allerede; Røgen

kvulmed op over Mønningen. Ildens Dragetunger slikked rødt ud af Tagets talrige Maar- og Ildergange. Villads tænkte med Sorg paa Murerens mange Bøger, og hvor vanskeligt, ja umuligt det vilde blive at redde d e m. Han svang sig øjeblikkelig op af Tørvepytten, smed Træskostøvlerne og satte i Løb tværs over Mose og Skottørvgrave for at naa hen til Murerhjemmet, der laa et Stykke inde paa den anden Kant af Mosen. Da Villads naaed over, var Hytten forlængst et redningsløst Rov for Flammerne; Taget v a r skredet og Lægterne gløded som overhedede Staaltraade, der klatted ned under en uophørlig Knitren og Smælden; Flammerne slog i Luften som Lagner i Blæst, og gjennem de udbrændte Vindueskarme saa man ind i et ulmende Baal i mange Farver; det var den lille Murers Hjerteskat: Bøgerne, hvoraf det kun var lykkedes at redde nogle faa tilfældige Bind. Villads var først kommen om i Læsiden. Mellem en Bunke Ripsraps, gamle Møbler og Kjøkkenkram, stod ogsaa Husets Lænestol; og sandellg om ikke den døve Ane sad i Stolen med Armene i sit Skjød og betragted Ilden, mageligt lænet tilbage, saadan som hun havde yndet at sidde Aarene igjennem ved Stuens Kakkelovn.

„Ja, det er helsen no, der kan fytte! Tho det meste var jo da Bøger og den Slags Kram," sa Ane og kroed sig i Bevidstheden om, at hun i Dag var Begivenhedernes Midtpunkt. „Nu er du misæl færdig med din Læsen, min Far, i Laust hans Bøger da!" føjed hun til henvendt til Villads, som vidste, hvor haabløst det er at svare en døv.

„Goddag, Villads!" lød i det samme Murerens Stemme ved hans Øre. „Ja, du maa undskylde, men i Dag kan jeg ikke vel byde dig indenfor!" — Men det gik alligevel ikke for den bitte Murer at slaa det hen med en Spøg. I samme Nu, som Villads saa vemodigt-venligt ind i hans trofaste, graa Øjne, brød han sammen i en ubehjælpsom Snøften, der fyldte alle hans Kinders dybe Rynker med Taarer. — Villads forsøgte midt i Jamren at finde nogle Smuler Trøst til ham, og sa: „Ja, Grisen er da bleven reddet, ser jeg — og Ane er da o g s a a kommen ud."

„Jow, det var ett sær; hende har Vorherre endda været saa god at la mig beholde — — ogsaa usveden i alle Ender og Kanter!"

Villads saa skarpt paa Mureren, ikke lidt forbavset ved

den Udtryksmaade her foran Ildens Alvor. Mureren rakte sig op mod hans Øre og sa: „Det er hende, der har sat det paa. Jeg ved det ligesaa nøje! Men ikke en Lyd om det til noget Menneskebarn!"

„Men, Jøsses, Laust, hvad siger du?"

„Jow, hun har truet med d e t i mange Aar. Nu har hun endelig gjort Alvor af det!"

De var naaet hen i Nærheden af Branden, hvor Væggene nu begyndte at ramle omkuld, saa Tomtens Indre blottedes.

„Alt det, jeg har kunnet nosle sammen i min Armod, der ligger det!" sa Mureren i et nyt akavet Forsøg paa menneskelig Graad. Villads havde laant en Brandhage fra én af Folkene. Han stak den ind mellem de faldne Vægge og gjorde et hastigt Ryk fremefter; en forkullet Bog rulled hen for deres Fødder og kom til at ligge med et Billede i Vejret. Villads bøjede sig ned og læste: „Rolf Krake og hans Mænd springer over Ilden!" — Da vidste Villads, at det forkullede Værk var et Bind af den Danmarkshistorie, som hin Nat i Drengeaarene havde indbragt ham saa læsterlige Prygl.

„Se, Laust!" sa Villads og peged energisk paa Billedet og dets Underskrift. „Ser du ikke, hvad der staar?" Men Mureren forstod i Dag ikke sin forbrændte Bogs Sindbilledsprog, sa bare dette: „Det var den gjæveste af a l l e mine Bøger. Aa, Herregud naade mig!" — Lidt efter lidt samled Branden sig til et Baal i Bunden.

Villads var paa Vej hjem fra Ulykkesstedet. Klokken var allerede ud paa Aftenen; det havde været saa svært for ham at forlade den lille Murer under disse Forhold. Han havde ikke været til at trøste med noget som helst. Villads løb i Staa i Lyngen og vendte sig om. Branden lyste stærkt endnu. Det var alt det gamle Papir og de fedtede Bogbind, som Flammens Tand ikke ret kunde bide igjennem. Saadan havde Murerens fattige Hjem nok aldrig før lyst for Egnens Folk; hans Bøger da halvmindre. Nej, mellem d e m gjaldt han blot for en Særling — „en bitte

Praashæl", kaldte de ham, „en Nosselmand, en Fillifut, der læste Alverden, men knap kunde holde sine egne Buxer oppe for Armod". — Og nogen Ret havde jo Folkesnakken, det maatte Villads indrømme. Mureren havde læst Hellig og Søgn og stablet Bøgerne op til begge Sider af Kakkelovnen, saa de havde naaet Loftet. „Havde det endde været Tørv," sukked Ane og skutted sig mangen en bidende kold Vinteraften, naar der savnedes Brændsel, som Mureren ikke havde kunnet faa bjærget, endda han boed lige ved en udstrakt Tørvemose. Det var jo ikke Meningen med Bogen, at den skulde hvile som en Dødvægt paa vor Energi; aa, nej, da! Han havde altid selv brugt den til at sætte Kraften i Sving. Han blev aldrig hverken Grubler eller Drømmer. Han vilde ha Tag i selve Livet, gribe Øjeblikket i Haartoppen og trække det over til sig. Han var vist egentlig en Drankernatur i mer end i een Henseende. I Brændevin var det, Gud bedre det, alt for tydeligt! Her var der kun en Haarsbred mellem ham og Afgrunden! og i Kjærlighed, — jo, ogsaa dér var han vistnok en Dranker; hans Samvær med Frk. Cecilie havde jo været som en maanedlang Svir, ubændig, ubeherskelig; men det var da en Svir i ædle Varer, tænkte Villads. selv om Tømmermændene ikke alle var udeblevne. Ogsaa i Læsning var han vist en Dranker. En stærk Bog virkede paa ham som Brændevin; han læste selv det tykkeste Lys ned i Stagen; den graa Morgen havde mangen Gang taget ham ved Bogen, mens Sengen stod urørt. Hvilken Modsætning til den lille Murer! Han var i et og alt „Maadeholdsmand", en nøjsom, ja, en gjerrig-nøjsom Mand, der altid tog til Takke med Smulerne; bare la een Tørv paa Ilden ad Gangen og halvfrøs, mens Villads maatte se Baal. — Saaledes var de i ét og alt modsatte Naturer. Mureren afskyed Spiritus, tog kun en Mundfuld Brændevin, naar han havde Tandpine, men spytted det ud igjen, saa snart det havde linnet Smerten. I Kjærlighed, aa, Gud naade ham! — holdt han sig gudhengivent til den døve Fedtklump af et Fruentimmer, der forsimpled ham og gjorde ham endnu mere ensom i sit Hjem, end han var noget andetsteds.

Thi naar alt kom omkring, var det maaske dog denne sidste Egenskab, der gjorde dem mest væsenforskjellige. Villads var en Selskabsnatur, en Broslager, der figurlig talt

altid gik med en Planke paa Skulderen for at kunne komme i landfast Forbindelse med andre. Han var født Kammerat med Alverden. Mens Mureren havde nedsat sig derude ved Mosen, saa langt af Vejen som muligt, maatte Villads altid bo, hvor der var Liv og Kommers og en Mulighed for at erhverve en Meningsfælle.

Villads var paa Hjemvejen drejet om ad et Kjær, hvor han havde et Kobbel Faar staaende, som han ejed, og som han omhyggeligt flytted af Sted hver Dag paa Vejen fra og til Mosen. Han forsømte ingen Dag at lette paa sine uldne Venner for at skjønne, om de tog til i Vægt; og hver Gang tænkte han paa Cecilie, hvor glad hun vilde blive, den Dag han kunde sælge dem og sende hende alle Pengene tilligemed, hvad han havde tjent i Tørvemosen. Aa, det var ingen Sag, naar man havde saa skjøn en Kvinde at gaa og tænke paa og stride for! — Stakkels bitte Murer! Villads vendte sig endnu en Gang og saa ud mod Brandskjæret paa Sydhimlen. Hvilken forfærdelig Skæbne alt sit Liv at være lænket til en Fedtklump som Ane! Og i Dag havde altsaa hendes lurvede Sjæl spillet sin Es-Trumf ud imod ham, — maaske som Tak for et hvast Ord fra h a n s Side —; stukket Ild paa hans Hjærteskat; bare det ikke ramte ham dødeligt! — Nej, Mureren havde aldrig haft Ide om at n y d e; det var en stiltiende Antagelse, at Fattigfolk kun var kommen til Verden for at forsage. Al h a n s Slægt havde aandelig og legemlig sultet og tørstet (uden hvor den betled sig til Brændevin); men denne aarhundredlange Sult og Tørst havde nu samlet sig i h a m; men han havde ikke i Sinde at gaa til Side for Livets Goder, om de bød sig frem. Hvilken Sødhed havde der ikke været i Forholdet til Cecilie, netop fordi han havde haft denne gode Appetit. En Gang imellem havde hun vel nok set lidt forskrækket paa ham, havde Cecilie, men forøvrigt bøjet sig som et Lam efter hans Vilje. Det var ligesom, hun havde vidst fra første Sekund, at nu steg hun ned i Underklasserne. Naadigfrøkenen slog en Dør i Laas bag sig og gik ned i Folkestuen! Det var der maaske adskillige i hendes Stand, der havde gjort før hende, i Spøg, i et Slags Komediespil, for „at prøve, hvor galt det kunde gaa," men de havde altid passet at gaa i Land, mens Isen kunde bære. Men saadan havde Cecilie ikke ordnet sig. Hendes Hen-

givelse var gjort i dyb Alvor. Derfor var der heller ikke en Fiber i hende, der skjælved overfor Faderen, den Aften hun joges bort. Saadan et Kvindesind var der Guld i, tænkte Villads. Bare han nu maatte vise sig værdig til hendes Tillid; især ikke lade hende staa ene ved, hvad de havde været to om. Hun var jo ikke vant til at ta fat som han; i det mindste maatte han da kunde gi hende Udkommet, — den søde, kjære Cecilie! endelig ikke komme til at staa som en Pjalt i hendes Øjne! Hun som selv var saa rank og stolt og havde elsket ham, fordi hun troed det samme om h a m. — Hvad mon hun forøvrigt havde sigtet til den sidste Aften, da hun talte om hans Standsfællers „Letsindighed"? Var det mon hans Tilbøjelighed til Svir og Kroscener?

Da Villads kom nær mod sit Logis studsed han ved en underlig larmende Lyd i det fjerne; først tog han det for en Flok Vildgjæs, men da han holdt Vejret og lyttede, hørte han, at det var Pæ Fransen, som igjen var ude at skjenne. Nu var det længe siden, han havde hørt Morbroderen. Han troed egentlig, han var falden til Ro. Men heri tog han altsaa fejl. — Med en tung Skygge over Pandebuen gik han ind og stænged Døren heftigt bag sig.

Nu fløj der hver Dag Vildgjæs over Herrederne, mens Hjejletrækket drog med tungsindig Fløjten over Stubmarkerne. Vinden holdt sig fortrinsvis omme i Sydvest, hvorfra den sendte flossede Skyer med sur Regn ind over Kjærene, hvor der stod store Vanddamme under Porsbuskene og Stargræssets rustrøde Totter. Bonden gik og drypped og skød Ryggen ud i den vaade Vadmelstrøje, mens han aflæssed sine Møgkykker paa Brakjorden, hvor Vandskyllene havde lavet Riller og Render mellem Furene. Nu var det ikke til at tænke paa at ælte flere Tørv i Aar. Villads samlede alle sine Redskaber i en Bunke, svang dem paa Skulderen og tog Vejen hjem over Bakkerne. Da han kom forbi Faarekoblet slog han dets Reb om Haanden og trak Dyrene efter sig op paa Højmarken, hvor der var mindre vaadt i Bunden og bedre Læ mod Natte-

vinden. Hans Sind var fyldt af det fuldbragtes Harmoni; det havde været et ualmindeligt godt Aar for ham; Tørvene var ikke alene lavet, men de var ogsaa solgte; og til gode Priser. Nu kom der en Tid, da han kunde unde sig nogen Fritid, kunde læse og suge Kundskab, hvad der var blevet ham ligesaa nødvendigt som Mad og Tobak. Nu skulde han ogsaa faa Tid til lidt stærkere at ta sig af sit Hjærtebarn Landarbejderforeningen. Der var bleven ymtet noget om, at den var gaaet for Lud og koldt Vand, mens han var saa stærk optaget af Frk. Cecilie; det var nu bare Skumlerier, som han tog sig let. Foreningen havde aldrig haft ssa mange Medlemmer som i Øjeblikket, og nu skulde de paa Søndag slaa deres Hovedslag, hvor Hambro, den store Agitator og Folketingsmand kom til Stede som Taler, saa Villads vilde faa rigtig meget at bestille i denne Uge med at ordne det hele til Festen; de andre Bestyrelsesmedlemmer var alle i fast Tjeneste, hvor de ikke kunde slippe løs før Fyraften; saa Arrangementet vilde komme til at hvile udelukkende paa ham. Men nu havde han jo ogsaa Tid til det; og Raad da ogsaa! Han stansed paa Bakken og ligesom strakte sig for at faa de arbejdsmødige Skuldre skudt til Rette igjen efter de vældige Tag i Tørvegraven. Han var vis paa, at Hambro vilde rose hans Forening. Han gad vide, om han ret mange Steder havde set Mage til Sammenslutning mellem Landarbejdere? Men Villads var heller ikke kommet sovende til det. Ud paa Cyklen hver Søndag med Bladpakken under Armen! Agitation og Samtaler i Karlekamrene til Midnat og tit dérover. Ikke en rød Øre som Vederlag, det mangled bare! men Udlæg af egen Lomme oven i Kjøbet! han havde i hvert Fald brugt mange Tilapssedler for sit Vedkommende paa Foreningens Trivsel; og det skulde aldrig angre ham, naar han bare maatte se Fremgang som hidtil. Naar det nu kunde blive et rigtig stort Møde, som kunde gi et flot Overskud, saa skulde de surenmæ ha en Fane! Han havde allerede spekuleret en Del over, hvad der skulde staa paa Fanen! Han var ikke selv Mand for at forme det; det var jo ikke enhvers Sag; men han haabed, han skulde faa Hambro til at hjælpe sig med det. Det havde gjort saadan et Indtryk paa ham ved Murerens Brand, de Ord af den ødelagte Bog, der var kommen til at vende i Vejret, da han rev den ud af

Flammen: „Rolf Krake og hans Mænd springer over Ilden!“ Noget i den Retning skulde der staa paa deres Fane. For saadan havde deres Forening voxet sig stor — under den giftigste Forfølgelse, den hvasseste Modstand fra Bønder og Proprietærer. Men de havde sat haardt imod haardt, og nu var de over det sværeste.

Hele Dagen forud sled Villads ensomt fra tidlig Morgen for at pynte Festsalen med Flag og Granris. Hans lungestærke Fløjten slog som Lærketriller derinde i den tomme Sal. Hammerslagene lød taktfast som Trommehvirvler langt ud over Landevejen, og kigged man ind ad Døren, hang Villads med dinglende Ben højt oppe under Fjæltaget for at fæste Guirlandernes grønne Rinkninger som en fortløbende, svajende Prydelse over og under Hanebjælkerne; en lang Brandstige stod rejst midt i Salen; Villads sprang katteagtigt fra Bjælke til Bjælke med den vældige Granslange fastknyttet til sit Bælte. Flag hang paa Snore og Stænger oppe og nede; de bølgede hid og did for det stærke Gjennemtræk. Villads maatte ha frisk Luft. — Han havde tumlet meget med en Idé om en egen Vægdekoration bag ved Talerstolen: Denne skulde selv flankeres af Kornneg, Rug, Havre og Byg. Men højt til Vejrs oppe paa een store Endevæg bag Taleren skulde formes en Roset af allehaande Arbejdsredskaber, Skovle, Leer, Plejle osv. Han havde i den Anledning afhentet næsten hele Landhandlerens Redskabslager og gik nu i Gang med at fløjte det paa Plads. — Allersidst hented han en stor Buket Sværdliljer nede ved Aaen og anbragte dem paa selve Talerstolen. Deres indre Symbolik stod næppe klar for andre end Villads selv, og havde de paa denne Aarsens Tid mistet det meste af deres Sommer-Pragt, stod det dog i Villads' Magt, saa snart han tænkte paa Cecilie, at udstyre dem med baade Blomst og Duft. — Villads' Fløjten blev ved at hvirvle ud af de aabne Døre og Vinduer. Ind imod Aften kom „Næstformanden“, som ogsaa for Tiden bestred Hvervet som Foreningens Kasserer. Han smed Cyklen ved Muren og dumred ind i Salen. Den

lille, lavstammede Mand med de rødviolette Kirtelar og de tunge, plissede Fregner over de knudrede Kindben elsked Foreningen over alt andet og var fuld af evig Bekymring for dens Trivsel og Vel. Han elsked ogsaa Villads, om end han frygted hans voldsomme og ubeherskede Temperament. Næstformanden saa med inderlig Glæde paa hans Arbejde, saalænge han betragted Granerne, Fanerne og alt det gammelkjendte. „Det er endda forfærdelig skjøn!" Men da de kom til Villads' originale Vægdekoration, gav det et Kvap i Næstformanden.

„Men hvordan kan det endda være, te du hænger Møggrebe op paa Væggene?"

„Kan du ikke forstaa det; det er jo vort Vaaben!" sa Villads med store Armgreb. „Naar man kommer ind til en Herremand, saa ser man tit en Dekoration, der er lavet af gamle Sabler, Pistoler, Øxer og andre Narrestreger."

„Det var da noget sær noget at pynte op med; saadanne Remedier til at hugge Folk ihjel?"

„Jo, det var ikke sært! Men saadan er nu Smagen der paa Lav; og den faar vi la dem beholde! Men kan du ikke forstaa, te dette her skal være en Slags Symbol at sige, et Billede paa vort Arbejde."

„Nej, jeg kan ikke faa i mit Hovede, te en skulde kunne gjøre en Væg kjøn med nogle Møggrebe. Men en kunde jo hænge et Par Flag over det."

„Jeg tror, du er taabelig, vil du, te vi skal overdække Dekorationen, som jeg har haft det Mas med!"

„Har det nu ikke ogsaa været dyrt at leje."

„Det har ikke kostet en rød Øre! Kjøbmandens Redskaber tar jo ingen Skade af at hænge her en Dag over, og én og anden kan maaske sidde og blive saa forelsket i Gjenstanden, at han gaar hen og kjøber den af ham."

„Tho saa var det jo snarere vi andre, der skulde ha noget for at hænge dem op."

„Ja, du siger noget! Det ærgrer mig bare, at der fattes een Ting. Saadan en Vaabendekoration, forstaar du, den havde gjerne et udstoppet Hoved af Hjort eller Vildsvin i Midten. Jeg vilde ønske, jeg havde haft Hovedet af en rigtig gammel dum og stædig Stud, saa vilde jeg ha hængt det midt i hele Stadsen, og nedenunder vilde jeg ha skrevet: Proprietær Sigvaldsen!"

„Nej, Villads, det maa du suren sparke mig ikke gaa hen og gjøre da! Saa kunde vi risikere at faa en stor Mulkt; og det kan vor Kasse ikke holde til."

„Kan du ikke forstaa Løjer!" skogred Villads. „Men var det for meget til ham?"

„Nej, det er en anden Sag."

„Har han nu ikke affolket sin Gaard med Karle, fordi han ikke vil finde sig ind, at de gaar ind i vor Forening?"

„Jo, den sidste rejste i Aftes. Saa er der kun den gamle Røgter tilbage; og han drikker næsten hele Tiden; men det ser Proprietæren meget hellere, end at en Karl melder sig ind i sin Organisation."

Kromanden havde denne Eftermiddag gaaet og listet gjennem Lokalerne paa en egen nervøs Maade; Gjæster havde der ikke været nogen af uden nu og da en Haandværker eller en Handlende, der havde et eller andet at aflevere til Festen og Villads. Dennes overgivne Fløjten blev ved at skingre igjennem Stuerne og forfulgte Kromanden, hvor han gik og stod. — Han havde flere Gange været henne ved Vinduet og set ned ad Vejen, men hver Gang trukket sig mellemfornøjet tilbage. Endelig lige ved Mørkets Frembrud rullede en let Vogn ind over Stenbroen. Kromanden fo'r atter til Vinduet; paa hans opklarede Træk saas det tydeligt, at her var det længselsfuldt savnede. Snart drøned et Par drejlsklædte Mandfolk med stærke, rødsprængte Ansigter og svære Pølsenakker ind i Stuen. Det var Slagtere oppe fra Stationsbyen, som Kromanden havde noget for med.

Villads var ved at lægge sidste Haand paa „Vaabendekorationen", da Kromanden stod sledsk venlig i Døren til Foredragssalen og sa: „Hør, Villads, jeg er saa mari kjed af at skulle forstyrre dig; men der er kommen et Par Slagtere, som skal ha nogle af vore Lam, og du har jo talt om, at du med det første skulde ha solgt dine Faar. Jeg indestaar for, at det er ordentlige Folk at handle med. Vil du ikke ha et Ord med dem?"

„Naa, er der Handelsfolk!" sa Villads oprømt. „Nu er jeg lige færdig; saa det kunde aldrig passe bedre."

„Død og Pine, som her er stadset op!" sa Kromanden og gjorde sig Anstrengelse for at lægge sin Galte-

Nakke tilbage og kigge op. „Det er sgu noget, du har Ære af, Villads! Og den der!" han nikked op mod Dekorationen, „det er snart som til en hel Landboforestilling med Gevinster og Tombola og en Dans med Tøsen i Enden af det!"

Kort efter stod Villads nede hos Slagterne. Faarene blev hentet hjem i en Fart, Handlen tog sin Begyndelse. Slagterne trak dog Sagen hen. Nu vilde de først ha noget at spise. De invitered flot Villads og Kromanden til at spise med. Der vanked mange høje, klare Snapse, mens der stadig prangedes om Faarene. Villads var rigtig i et Perlehumør. Han følte sig som Begivenhedernes Konge. Han havde lige sluttet sin Tørvesæson med det bedste Resultat i mange Aar; og i Morgen skulde de ha Fest over alle Bjærge; havde han ikke pyntet Salen for det samme; smukt, fandenmæ! — og nu sad hér Handelsmænd til hans Faar! Saadan var selv Fattigmands Liv fuldt af de mærkeligste Tilskikkelser! „Skaal!" Dette animerende Raab lød uden Stands Bordet rundt. Alle fandt noget at smigre ham for og maatte ha Lov til at drikke med ham. Og Villads drak virkelig saa gjerne i Aften — udenforstaaende vilde ha sagt: altfor gjerne. Han havde taget saa forsigtig til Brændevinen denne Sommer, mest fordi han var bleven saa indtrængende advaret af Frk. Cecilie, men ogsaa fordi han havde haft saa umaadelig travlt og i sine Fritimer fundet Erstatning i hendes Favn.

Men nu var Sommeren jo forbi, forbi var det altsammen, Sorger som Glæder — — „Skaal!" surred det igjen mod hans Trommehinder. — Det var farlig, som de Snapse tumled rundt i Skallen paa ham i Aften; det var sikkert, fordi det var saa længe siden, han havde nydt noget rigtigt; men saadan et Par Slagtertampe — de skulde vel ikke sidde og holde h a m for Trekant; kunde d e taale det, kunde han, saa banded han, ogsaa. „Skaal!" — Snapsedrikkeriet fortsattes, mens der nu og da førtes højrøstet Handel om Faarene. — Da Maden var taget af Bordet, gled et Par Flasker med gyldne Etiketter let og naturligt ind i Ensemblet. Kognaktoddyerne damped mod Kromandens skidne Loftsbrædder. Villads tog stadig de andres Handel for Alvor. Jo, de kunde saa meget godt faa hans Faar; men h a n trængte ikke til deres Fedtskillinger; vilde d e skambyde ham, vidste han saa udmærket,

hvor han kunde faa Afgjøring for sine Kræger, for Slagter Pallisen, De ved, han var nu ren pistrængt for at faa dem fal.

Ud paa Aftenen kom Kortene frem. De vilde ikke sidde og trække hinanden op, sa Kromanden; men Tiden skulde jo gaa med én Slags; de kunde jo spille — bare paa fire 25 Ører, det kunde da ikke rive nogen sin Kok af Raanen. — Villads fandt ingen Grund til at gjøre Ophævelser, da man nu havde beværtet ham saa nydelig. Han havde forresten aldrig duet meget til Kortspil; men der var jo ingen Ben i d e t. Kortene kjendte han da, og han kunde jo holde op, om han mærked, han begyndte at tabe. „Men nu maa I sgu ikke la være at drikke, fordi en spiller med jer," sa Kromanden, „for saa har jeg jo ingen Fortjeneste af jer. Skaal! Dette her er forresten min Omgang!" „Tho det var jo en fidél Mand," tænkte Villads. — Man klinked med den vittige Vært og begyndte at tjese Kortene. De havde ikke spillet ret længe, før der laa en hel Sølvdynge ved Villads' højre Haand. Villads var umaadelig salig; først i Bevidstheden om, at han vandt Bunker af Penge, men dernæst ogsaa paa Grund af den Fuldhedsfornemmelse, der lod Tingene strømme forbi hans indre Syn som en Karussel. Han var kommen til at se over gaa den Stakkede af de to pumrede Slagtere. Gud bevares, hvor var den sølle Karl fuld! tænkte Villads. Han kom ligefrem til at le højt ved Tanken om den andens Overbelastning. H a n vidste da bogstavelig ikke, hvad Udspil han gjorde mere. Det var ingen Sag at tjene Penge, naar en spilled med saadan et Par Flyndere, hæhæhæ, sikke en Dynge Sølv han havde; Død og Krone! — Hvor var det, han havde set en saadan Sølvdynge før? . . . Paa Konsollen hos Proprietær Sigvaldsen . . . Cecilies frarøvede Smykkeskat . . . Der gik ligesom et Stød igjennem ham. — Cecilie . . . Fremtiden . . . Festen i Morgen!

Men han t j e n t e jo, han tjente jo glubende! — Atter forsvandt Cecilie i Rusens Hvirvler. —

Da det graa Morgenlys stod for Kromandens fedtede Vinduer, var Værten og den ene Slagter forsvunden i Dynerne, mens den anden, den Stakkede sad og strammed sig op med Sprut og Spegesild, mens han holdt godt Øje med Villads; det maatte for enhver Pris forhindres,

at han kom til at sove, før han havde spillet sin Rolle til Ende, det havde han lovet Kromanden, før denne gik til Bis.

Villads sad og sløved henne i Stuens mørkeste Krog og gjorde sig fortvivlede Anstrengelser for at komme til Bevidsthed om Nattens Hændelser. Han havde krænget sin højre Jakkelomme ud og sad hele Tiden og plukked i dens Foer; mens han snakked højt med sig selv:

„Jeg kan dælenmæ ikke begribe et Muk af det hele. Her laa alle mine Penge, hver Gudsens Øre; dem havde jeg fandenmæ hevet op af Mosen, ganske alene! Det var drøjt, kan De tro, De, Slagter dér! — Men jeg kan ikke forstaa . . . Jeg maa jo saa ha lagt dem fra mig et eller andet Sted . . . Det er j e g kjed af . . . Det vil sige, det kan jo egentlig være revnende ligegyldigt . . . Det var jo mine egne Penge . . . Det vil sige, det skulde jo være til Ceci . . . cilie . . . Men mine Faar? . . . Jeg fik jo slet ingen Ting for mine Faar. Hva Slagter? Vil De sige mig, hvor det kan være? De skal Fanden rende mig komme med Pengene for mine Faar; hører De nu, hvad jeg siger . . .“

„Aa, hold nu op med det Vrævl! Kom nu herhen og faa en Dram og en Spegesild,“ snærred Slagteren, „og lad os saa være voxne Mandfolk!“

„En Spegesild! Tror De, De faar saadan et Par Faar for en Spegesild!“ — Saa begyndte han igjen at plukke i Frakkeforet, mens hans krøblede Tankegang paany drog i Rundgang omkring den Kjendsgjerning, at han i Løbet af Natten havde tabt h v e r Øre af sin Sommerfortjeneste og to fede Faar oven i Kjøbet!

Slagteren, der var sat til at passe paa Ofret, havde megen Møje med at holde baade ham og sig selv vaagen, men opad Formiddagen rejste Kromanden sig atter af Fjerene, og nu kom der igjen Liv i Kludene og Masser af Spiritus paa Bordet. Saadan fortsattes der, til Mødet nærmed sig. Kromanden havde dog været saa omsorgsfuld at hjælpe Villads i hans Helligdagsklæder; Barbering kunde der ikke være Tale om. Saa snart han begyndte at dvaske lidt, fik han en ny Opstrammer af Spiritus. — Paa een Gang stod Næstformanden foran Villadses Bord; hans altid bekymrede Øjne flakked haabløst fra Kromanden til den

slagne Kjæmpe, der med halvbrustne Øjne sad og lalled noget uforstaaeligt Tøjeri hen i Luften. I næste Sekund havde Travlheden drevet Næstformanden til andre Kanter af Forretningen. — Kroen var nu fyldt af Gjæster, mest Bønder, der kom af Nysgjerrighed for at se den berømte Taler. Værten drog fra Klynge til Klynge rundt om ved Bordene, la Munden til ens Øre, nikked hen til Pladsen, hvor Villads sad lammet og bedøvet; lo dæmpet, rakte Tunge og skar Grimacer; saa gik han larmende helt bort til Villads, slog ham paa Skuldren og sa:

„Saa; nu skal vi op og til Møde, gamle Svend! Lad os nu se, du spærrer Ørerne godt op til Partifællens Tale; hvad, gamle Dreng, — saa du kan huske Lexen i Morgen!"

„Hold Kjæft, dit Fedtdyr! Tror du ikke, jeg ved, hvem du er?" knurred det dybt i Villads' Strube, som naar der stikkes en Lapsestok ind ad Tremmerne til Hanløven.

Nu var Mødesalen fyldt til sidste Plads; Folk skubbedes og trængtes ved alle Indgangene; Taleren gik bred og stærk og memorerede oppe foran den brede Vægdekoration. Den bekymrede Næstformand gik hen og hvisked noget i hans Øre. Hambro afførte sig Overtøjet og steg uden alle Ceremonier op paa den smukt prydede Talerstol. Et Øjeblik efter runged hans mægtige Røst igjennem Salen. Alle var nu lænket af hans myndige Ord, saa kun de indviede la Mærke til, at Kromanden med Villads under Armen kom ind ad en Sidedør og tog de for ham og Husstand reservede Stole i Besiddelse.

Villads gjorde et travrigt Indtryk med de stive Skjægstubbe og det trævlede Humbug, der stak op i Nakken. Han lod sit sløve Blik glide hen over den tætpakkede Sal; et Sekund syntes han ogsaa at hefte det ved Taleren; da han saa de grønne Iris imod Vægdekorationen, lo han hen for sig som i en god Drøm. — Lidt efter sank hans svære Hoved ned paa hans Bryst, mens Talerens Torden dumred over hans trætte Isse og det hængende Overskjæg. Villadses Søvn begyndte som en lille privat Lur, der kun forstyrred ham selv; men snart henvendte den sig mere og mere til Offentligheden. Det begyndte som en svag Piben i hans Næsebor, men inden længe var det steget til et Bulder, en vanvittig Snorken, der

kørte tværs over enhver anden Lyd, ogsaa de logiske Sætninger, som Taleren udslynged med saa megen Styrke og Liv.

Hambro havde nogle Gange kastet haarde Øjne ned til Villadses Stol, men da ingen havde gjort Mine til at skaffe ham Ro, hugged han sin Næve saa haardt i Pulten, at Irisvasen styrted mod Gulvet, og raabte: „Dette hér vil jeg ikke finde mig *i*! Jeg forlanger, at I smider mig denne døddrukne Mand ud!"

I det samme satte Kromanden sin Næve i Villadses Ribben og brølte ham ind i Øret: „Han siger, du skal smides ud!" — Villadses Snorken standsed midt i et Skrat. — Smides ud — han —! Han v a r altsaa til Legstue. Det var ikke bare noget, han havde siddet og drømt! Og han deroppe, Spillemanden altsaa, han vilde ha h a m smidt ud! — Hele Slagsbrornaturen var nu vakt i ham. Som en Bjørn, der har rejst sig op paa to, sjokked han over den frie Side af Gulvet, tog Talerstolen med Hambro og alt, som man tar en Vugge med et Barn, og satte den forsigtig helt op mod Endevæggen, saa Taleren nu stod indespærret som i en Gangvogn. Folk begyndte at ane Uraad og fo'r i vild Opløsning mod Udgangene. Kvinderne skreg; nogle trimled under Bænkene, men klatred videre paa Knæerne. Villads grabbed allerede med lystne Poter efter de bagerste. — Da svang Hambro Benene over den favnehøje Talerstol og stod med eet tæt op ad Villads og raabte, saa hans Anstgtsmuskler sitred:

„De opfører Dem som en Sjover! De har her ødelagt Deres fattige Kammeraters Sag for l a n g e Tider! Gaa hjem og sov Deres Rus ud og skam Dem som en Hund!"

Villads saa et kort Sekund ind i det stærke, forbitrede Ansigt, der ikke viste Spor til Frygt, derfra ud over den tømte Sal: „Jamen, hvor er jeg henne!" Hans Øjne gled videre, hen over Talerstolen, hen over Dekorationen og den væltede Iriskrukke: „Aa—aah!" Under en vaandefuld Klage som fra et saaret Dyr vakled han ad en Sidedør ud i Natten.

Det stod Villads klart, at efter hvad der nu var sket, maatte han forlade Egnen; baade for sin egen og for Kammeraternes Skyld. Efter en kort Samtale med Næstformanden sneg han sig hjem og hentede sine faa Pakkenelliker og forsvandt uden at gi en Moders Sjæl Besked om, hvorhen han rejste. Endnu en Jammer maatte han ha med i Kjøbet, før han forlod Hjemegnen, som han troed — for bestandig. Øvrigheden havde været paa Egnen for at holde Forhør over den uopklarede Brand til Murerens. Ved Forhørsdommerens Bortrejse tog han Ane med sig. Dagen efter fandtes Mureren hængende kold og livløs i et forkrøblet Træ ved den nedbrændte Hjems østre Gavl. Det var det eneste Træ paa hele den udstrakte Hedeflade, og efter Branden var det knap Træ mere.

Villads følte sig nu som én, der med voldsom Haand selv havde overhugget sin Rod. Hvor skulde han nu ty hen?

Siden hint Besøg ved Vesterhavet i Drengeaarene havde dette altid suget i ham; og da han nu havde hørt om et stort Kanalanlæg ud ad disse Kanter til, hvad var saa naturligere, end at han meldte sig der for at faa Arbejde. Det var ganske vist væsentlig Bissere og Sjovere, han saa kom til at arbejde sammen med, men det var jo ogsaa blandt dem, han hørte hjemme efter hans Opførsel mod sig selv og sin Organisation; det havde Arbejderføreren jo da ogsaa sagt ham op i Øjnene; og alle vilde gi ham Ret.

Ved dette Kanalværk træffer vi da Villads blandt Mennesker og Forhold, til hvilke han hidtil havde kjendt lidet eller intet. Her var en Arbejdsstab paa henimod 200 Individer, noget underligt Sammenskylning det meste, Landevejstrækkets Bærme og Bundfald, alle de lette, nytteløse og slage Kjærner, der gaar nedenud af Soldet paa Samfundets store Rensemaskine. — De fleste var drevne hertil af samme Grund som Villads; fordi der ikke var andet tilbage; de kom her i sammentiggede Pjalter og umagede Sko, hærget og rystet af Udskejelser og Delirier; de vaskede deres Skjortelas og kogte deres Suppe i den samme Blikspand, sov under de hvælvede Tipvogne og stegte deres sparsomme Flæsk paa en Skovl ved et Baal i Klitten. — I Begyndelsen følte Villads sin Stilling som én,

der fra Stuen er styrtet ned i Kjælderen: omsider tog han det som et Slags selvvalgt Forbedringshus; et ringe Liv, ganske vist, men havde han maaske fortjent det bedre? Hvad havde han gjort med de Penge, der skulde ha hjulpet Cecilie? Og hans Kammerater — havde han ikke udleveret dem alle til den argeste Haan? Nej, han havde det bare, som han havde fortjent det. Og det var ham, der havde læst alle de mange Bøger? Jo, han var en ferm Bakkelaurius! — Her vilde han ikke arbejde mere end højst nødvendigt; for hvad skulde d e t gjøre godt for; hvad havde han na at stræbe efter? — Cecilie? Aa, gaa til Helvede! H u n skulde maaske forsørge h a m, det Svin, han var bleven til! Nej, aldrig mere tænke paa Cecilie! Skjønt hvordan skulde han la det være, naar han ikke engang kunde drikke sig fra det? Skjønt han havde ikke haft mange ædru Stunder, siden han kom her. Brændevin fandt man alle Vegne; der var altid en Sjat paa Bunden af en eller anden grøn Flaske, og den ene rakte til den anden. Disse grønne Flasker — man gled i dem overalt, hvor man gik. De laa altid og glaned i Solen mod den hvide Klit. Men det var nu det samme, naar man havde taget en rigtig god Slurk af saadan en Djævel, saa sved det mindre, Biddet der ved Hjærterødderne; saa var det næsten, som man blev et ordentligt Menneske igjen, ja som havde man slet ikke gjort noget, der var saa gefærligt. „Tøv nu lidt! Drikker jeg nu een Gang til, saa bliver jeg sgu ligefrem et Dydsmønster!“ Villads tømte den grønne Trepæglsflaske til Bunden og skubbed sine udmagrede Lemmer til Rette i Sandet under Tipvognen. Han kunde dog endnu ingen Hvile finde; der var noget, der kradsed ham under Skjorten paa venstre Skulder. „En Lus altsaa. Bid du bare i Bunde, Kammerat! Nu er vi to paa samme Hammel!“

Saa begyndte han at snorke. I Søvne banked han et Par Gange med Næven paa det Sted, hvor Utøjet bed. Saa begyndte han at snakke i Søvne . . . „Hvem har taget mine Penge! 400 Kr. og et Sølvur! Vil du komme med mine Penge, Slagter! . . . . Kromand, du er en Kjæltring! Du stod bag min Stol og saa mine Kort . . . . Cecilie! . . . . Aa, du maa ikke gaa fra mig . . . . Cecille! . . . . Ræk mig din Haand . . . . Jeg synker!“ — Villads rejste sig saa brat paa Enden, at han slog Panden mod

Selv den mest omtaagede vakled hen til Kamppladsen og bored sig ind i Ringen for at faa et Kik af den Komedie.

Der skulde ikke ruttes med den ædle Kraft; een Holmgang gjorde Udslaget. „Hummeren" stod allerede og grabbed med Klosaxen ud efter Villads som een, der gjør Forsøg paa at fange Møl; men Villads vilde ikke godvillig gaa i den Sax; der var ogsaa — for ham at tykke — noget mystisk, fordægtigt ved hin „Fandens Haand", som de jo kaldte den; han havde ogsaa nok set paa „Kongen", naar han droges Katstrudje og haled 7 Mand ind ved et Reb eller en Remskive. Nej, det var vidst bedst at komme lidt billigere til det, ved et rask Snup, tænkte Villads. Ligesom det Kreatur, der havde laant ham Navn, havde „Hummeren" al sin Styrke gjemt i Fremparten. Kunde man lamme ham dér, var Sejren sikret. Paa een Gang havde Villads valgt sin Taktik; i et Øjeblik, hvor „Hummeren" havde ladet sin højre Arm synke, sprang Villads i en lynsnar Bevægelse ind mod Kjæmpens højre Side, slog sine krystende Arme om hans Ribben, pressed sin Hage lammende mod hans Overarmsmuskel, saa hele „Hummeren"s højre Arm sad som i en Bandage ind mod hans Sideben. „Hummeren"s Øjne krøb som paa Gummi-Stilke ud af deres Huler, mens hans frie, men marvløse venstre Barnehaand tværed Villads under Næsen som en Lampepudser. I samme Nu knaged „Hummeren"s Skal, hans Ribben og hans Molskindsbuxer; „Kongen" blev løftet omstændeligt fra Jorden og lagt mod Underlaget, som naar man vender en Pandekage; en Haandfuld 5-Ører ralded fra hans Lomme ud i Sandet. — Kammeraterne stod omkring Ulykkesstedet med en Mine, som vented de endnu et Numer, nemlig Sol og Maanes Fald — under et gevaltigt Sprøjt — ned i den gravede Kanal! — —

Villads fejred ogsaa andre Triumfer. Disse Bisser her næred, som de Bymennesker de var, en indgroet Frygt for Dyr, især da Dyr med Horn. De gik lange Omveje for ikke at komme i Tøjret til en fredelig, kreblhornet Ko. Det mored hyppig Villads at ha lidt Grin med dem for denne Frygtagtighed. En Dag havde han fanget en lille Harekilling oppe i Klitten og kom bærende med den paa Armen. Et Øjeblik efter havde han hele Arbejdskolonnen omkring sig som en Flok Skoledrenge. — „Hvad er det dog for en sød lille Kanariefugl?" var der een, der sa.

den Pibe ind. Saa forsøgte han lidt efter lidt med en anden: sin Smidighed og sine Bjørnekræfter, og her havde han absolut bedre Held med sig.

I et primitivt Samfund som dette vil der altid være en naturlig Trang til en Konge, der hersker over Gemytterne med raa Vælde. De havde en saadan „Konge", som fik Broderparten af Tobakken og Brændevinen, og hvad der nu ellers kunde skattes af i et Samfund af den Art. Ligesom Fortidens Kykloper var denne Konge halv Kjæmpe og halv Krøbling; han var ligesom ikke bleven rigtig færdig i den ene Side; de sa om ham, at han gik paa to Højreben; hans venstre var i hvert Fald noget forkrumpent, og hvad hans Hænder angik, var der den Mærkværdighed, at mens hans højre havde syv Mands Styrke, var den venstre kraftløs og spæd som et nyfødt Barns. Med sin Højre kunde han sprænge et Reb, om det var nok saa tykt; han var derfor en Mand at ha ved Rambukken; naar „Kongen" la sin Pote i Rebløkken, røg „Bukken" tilvejrs som en Fjerbold. En komisk Forestilling var det derimod at se ham forgjæves anstrenge sig med den venstre; det hændte ikke saa sjældent, at han fik Lov til at tømme Andenmands Flaske, men paa den Betingelse, at han kun maatte bruge venstre Haand. Da maatte han næsten altid lægge sig ned paa Jorden og lirke og læmpe, før han fik Flasken trillet hen til sine Læber. Egentlig hed han nok Gustav, men paa Grund af denne iøjnefaldende Forskjel paa Hænder kaldtes han mest for Hummeren, hvilket Dyr jo hyppigt faar en Klo slidt af under Kampen, hvorpaa der voxer en Dværgklo frem igjen. Men en af „Studenterne", der havde Kjendskab til Botanik, havde døbt hans Gebræklighed: „Guds og Fandens Haand", hvad der var lige ved at bringe Hummer-Navnet i Glemme; med Henblik paa hans Døbenavn forkortedes det nye til „Gussen".

Villads havde altid været vant til at være Numer et, hvor det kom an paa Kræfter. Men han var ikke vis paa, at han kunde magte denne nye Modstander. Derimod var det tydeligt, at denne var aldeles vis paa, han ikke kunde, for han behandled ham — som han da forresten behandled de fleste — med udsøgt Overlegenhed. Dette vilde Villads i Længden ikke finde sig i, og derfor blev der arrangeret en Styrkeprøve. Det var et rigtigt Skuespil for Havgasterne!

Selv den mest omtaagede vakled hen til Kamppladsen og bored sig ind i Ringen for at faa et Kik af den Komedie.

Der skulde ikke ruttes med den ædle Kraft; een Holmgang gjorde Udslaget. „Hummeren" stod allerede og grabbed med Klosaxen ud efter Villads som een, der gjør Forsøg paa at fange Møl; men Villads vilde ikke godvillig gaa i den Sax; der var ogsaa — for ham at tykke — noget mystisk, fordægtigt ved hin „Fandens Haand", som de jo kaldte den; han havde ogsaa nok set paa „Kongen", naar han droges Katstrudje og haled 7 Mand ind ved et Reb eller en Remskive. Nej, det var vidst bedst at komme lidt billigere til det, ved et rask Snup, tænkte Villads. Ligesom det Kreatur, der havde laant ham Navn, havde „Hummeren" al sin Styrke gjemt i Fremparten. Kunde man lamme ham dér, var Sejren sikret. Paa een Gang havde Villads valgt sin Taktik; i et Øjeblik, hvor „Hummeren" havde ladet sin højre Arm synke, sprang Villads i en lynsnar Bevægelse ind mod Kjæmpens højre Side, slog sine krystende Arme om hans Ribben, pressed sin Hage lammende mod hans Overarmsmuskel, saa hele „Hummeren"s højre Arm sad som i en Bandage ind mod hans Sideben. „Hummeren"s Øjne krøb som paa Gummi-Stilke ud af deres Huler, mens hans frie, men marvløse venstre Barnehaand tværed Villads under Næsen som en Lampepudser. I samme Nu knaged „Hummeren"s Skal, hans Ribben og hans Molskindsbuxer; „Kongen" blev løftet omstændeligt fra Jorden og lagt mod Underlaget, som naar man vender en Pandekage; en Haandfuld 5-Ører ralded fra hans Lomme ud i Sandet. — Kammeraterne stod omkring Ulykkesstedet med en Mine, som vented de endnu et Numer, nemlig Sol og Maanes Fald — under et gevaltigt Sprøjt — ned i den gravede Kanal! — —

Villads fejred ogsaa andre Triumfer. Disse Bisser her næred, som de Bymennesker de var, en indgroet Frygt for Dyr, især da Dyr med Horn. De gik lange Omveje for ikke at komme i Tøjret til en fredelig, kreblhornet Ko. Det mored hyppig Villads at ha lidt Grin med dem for denne Frygtagtighed. En Dag havde han fanget en lille Harekilling oppe i Klitten og kom bærende med den paa Armen. Et Øjeblik efter havde han hele Arbejdskolonnen omkring sig som en Flok Skoledrenge. — „Hvad er det dog for en sød lille Kanariefugl?" var der een, der sa.

„Kan du ikke se det, Fjols, det er jo den, som Peter er dumpet i til Examen." — Peter var en havareret medicinsk Student.

„Kan den bide?" — „Om den kan bide?" Villads lod Fingrene glide under dens Overlæbe, saa de brede Fortænder blottedes. „Den maa være morderlig kras til at bide Stangskraa; men jeg bruger nu Kardus, saa jeg har ikke noget at undvære af." — „Hvad bruger den dem til?" spurgte en anden og pegte paa de lange hængende Ører. — „Ih, ved du ikke det! Det er til at vifte med, naar Far skal hjem til Midda'en." — „Ja, og her gjemmer den sine Smaapenge," sa Villads og lettede paa Halestumpen. — Haremis sad gravalvorlig paa Villads' Arm og hørte dannet paa alle disse nærgaaende Udtalelser. — „Men nu skal I sgu ta jer i Agt," sa Villads, „for nu kan jeg mærke, han ønsker at komme af og tisse". — Fut! I det samme gjorde Mis et Hexespring ind i Klyngen. Mændene retirered baglænds, brødes, knubsedes og vælted over hinandens slatne Molskinds-Ben for hurtigst muligt at slippe til en Side. Villads hyled af Latter ved at se deres barnagtige Ængstelse.

Da Villads mærked, hvor hans fortrolige Omgang med Dyr imponered de andre, blev han dristigere og dristigere. I een af de salte Engsige i Læ af Klitten stod der tøjret en Bøl eller kastreret Tyr, som tilhørte en Husmand i Nærheden. Da det var Villads noget af en Fornødenhed at ha Dyr omkring sig, opnaaed han Husmandens Tilladelse til at passe Bøllen, flytte den og gi den Vand og ellers se den til gode, naar ikke dens Husbond gjorde Krav paa dens Kræfter til Ploven. Da Husmanden ikke var længe om at se, at Villads havde Haandelag som Studepasser, gav han ham temmelig frie Tøjler over Dyret. Og Villads vilde sandelig ikke Bøllen andet end godt. Fra sine Drengeaar var han vant til at gjøre den bedste Stud i Hjorden ridevan; og det vared ikke længe, før han ogsaa nu havde gjort den stærke Bøl til det frommeste Ridedyr, tænkes kunde. Han red paa den til og fra Vandingsdammen; han gjorde hele smaa Landture paa Bøllens brede Ryg; altsammen til Kammeraternes umaadelige Forbavselse. Men hans Ærgjerrighed hidsed ham endda videre. I Smug lokked han Bøllen ud i Kanalens dybe Vand; først stejled den noget ved det uvante Element, men inden længe

svømmede den som en Odder med største Velbehag, endda med Villads paa Ryggen oven i Handlen.

En Høstsøndag med slet Hav, bare en Kjende Braad i Havstokken, saa Havgasterne et frydeligt Syn, der kaldte hver en Mand i Firspring til Stranden: Villads kom stormægtig sejlende paa Ryggen af sin ejendommelige Ridehest ned ad den brede og dybe Kanal, der førte i Havet. Skjønt enhver havde ventet det, standsed han ikke ved Kanalmundingen, men fortsatte lige lukt ud i det salte Hav, der tilsyneladende tog gjæstfrit imod den spøgefulde Vovehals. Bøllen svømmed udefter uden at gjøre ringeste Modstand, med bløde Slag i Vandet af de udspilede Klove, som en lysvaagen lille Kattekilling der er kommen paa Fiskefangst; dens Rygben laa i Vandspejlet som en Tankestreg, lidt bag efter fulgte — som et afsluttende Punktum — Bøllens fyldige Haledusk. Villads sad som en „Pavsi" henne bag Dyrets Bovben og havde nogen Møje med at holde Hælene fæsted under Bøllens mægtige Bug. Hans Hoved var uden Bedækning, hans stærke Skuldre vugged under den stribede Arbejdsbluse. Folk rendte i Stimer inde paa den solhvide Strand og raabte og lo i Munden paa hinanden. Havde nogen kjendt Mage til Brydhammer! Han regned da ikke Livet mer end en ovsen Ko! „Dristig gjort, min Salighed," mumled Ingeniøren, der ogsaa var blandt Tilskuerne; blot han nu ikke forregned sig; for Havet var jo nu alligevel ikke Kanalen; i hvert Fald skulde han ikke ha faaet Lov til at gaa ud uden Tov paa, om h a n havde været til Stede, for der gik i mellem Stunder nogle slemme Understrømme her langs Kysten. — Bøllens Ejer var ogsaa kommen herned og var meget sejg af sit stærke Dyr. „Jo, han skal fandenmæ nemt klarere for dem begge to; det er saa meget en Vandhund, og han har missæl godt af at faa hans Lopper dipped!" — De havde nu naaet den første Revle, men tog endda en lille Streg. Hurraraabene gjalded Villads i Ryggen fra de glade Kammerater paa det Tørre. Villads drejed sig halvt om og vinked med højre Haand som Tak for Hyldesten. Bøllen snøfted tykke Aandestraaler ud af de løftede Næsebor. — Da vendte Villads lempeligt sit Ridedyr under nye Tilraab og Hurrabrøl fra Landfolket. Saa snart han fik sig vendt helt omkring, kunde han jo nok se, at Afdriften havde været ret betydelig; han havde ved Udfærden dog næsten helt undladt at styre ved Bøl-

len, saa det var formodentlig Dyret selv, der havde valgt den Vej. Han var dog ikke kommen mange Favne ind efter, før han mærked, at den mægtige Tyrekrop blev ligesom skruet omkring af en usynlig Kraft; han var virkelig kommen ind i en undersøisk Strømhvirvel, der fumled ved Dyrets og hans egne Ben. Bøllen selv følte med eet, at den var kommen i mystiske Magters Vold og udstødte et halvkvalt Brøl, mens den ligesom stivned i Strækket. Dyrets Angst forplanted sig til h a m og omvendt. Sveden sprang frem paa Villads' Pande endda her i det kolde Hav; han tog haardt i Bøllens Tømme for at drive den frem til ny Forsøg; den begyndte nu at kjørne med Klovene i Vandet som en Skibsskrue, naaed ogsaa nogle Favne ind, men med vældig Afdrift sydpaa, og selv nu, da Bøllen la alle Kræfter i, blev den skruet paatværs af sin egen Retning.

Villads gjorde nu ikke flere Forsøg paa at tvinge Dyret frem, men gav sig fuldstændig dets Instinkt i Vold; søgte, saa vidt det var ham gjørligt, at dølge sin egen Dødsangst og ved smaa Klap og Tilraab rejse Tyrens Mod til at anstrenge sig til det yderste. Folkene inde paa Land var forlængst blevne opmærksomme paa den Fare, hvori han svæved, og fulgte ham nu i Tavshed, mens Understrømmen drev af med ham. Det var næsten ikke mere til at kjende, at de nærmed sig Land til Trods for Tyrens kraftige Anstrengelser. Al Villads' Tanke var nu rettet mod dette, om den Understrøm, der leged med ham, vilde støde mod Land eller maaske bøje længere ud i Havet; i sidste Tilfælde vilde han være redningsløs fortabt. Han vidste jo heller ikke, hvor længe Bøllen kunde holde Kampen ud; somme Tider la den vældigt i, men uden meget Resultat; naar den efter en saadan Kraftudfoldelse atter ophørte at slaa med Klovene og følte, at den blev skruet forkert i Strømmen, udstødte den en vaandefuld Drynen som Tegn paa sin Afmagt. Saadan fortsattes den vilde Leg strandlangs det meste af en Fjerdingvej. Da slog Understrømmen pludselig en lunefuld Sløjfe mod Kysten, saa Villads kom Stranden saa nær, at de vagtsomme Kammerater kunde hive et Tov ud over hans Skulder; efter nogle mislykkede Kast faldt Rebet ned over Bøllens Kryds. Villads var ikke sen til at gribe det og faa det slaaet om Tyrens Horn, og i Løbet af faa Minutter var Villads og Bøllen nu halet tværs

over den farlige Strøm i Havdybet. Men det var heller ikke alting for tidligt, at Hjælpen kom, for Tyren var helt fortumlet af de mange ufrivillige Omdrejninger, og Villads var som lammet i Hofterne af den Krampagtighed, hvormed han maatte stemme sine haarde Hæle imod Bøllens udspændte Sider. — Endte saaledes dette Slag kun halvt som Sejr halvt som „Vandgang", saa var der dog under Villads' Fart over Afgrunden dukket noget op til hans Sjæls Overflade, som han knap vidste sig i Besiddelse af mere: hans Lyst til endnu en Gang at ta et Tag med Livet. Han havde egentlig boltret sig lidt rigelig i den Tanke, at Livet — efter hvad der nu en Gang var sket — var ham ligegyldigt. Men nu derude paa Dybet — han havde, saa min Salighed, været lige ved at bede sin Skæbne om Pardon, ja, om en naadig Frelse fra disse mystiske Kræfter, der som Hajer snoed sig om hans Laar og Ben. Hvad vented han sig da mere af Livet og Fremtiden? — Den Aften rulled han en Brændeknude hen for sin Hybels Dør for at ha Grublefred; men da Kammeraterne alligevel trængte ind med deres Beundringsvrøvl og Drikkesjov, skubbed han deres fremstrakte Flasker fra sig og bad dem rejse ad Hækkenfelt til. De hængte med Overskjægget, saa sørgmodigt paa ham, tog saa selv en Slurk af den forsmaaede Flaske og spurgte:

„Er du syg, Kammerat? Kan du ikke mere ta Næring til dig?"

„Jeg er ikke syg, men jeg vil for en Gangs Skyld gaa ædru i min Seng. Godnat, Folkens!" — — Brændeknuden blev atter med et Spark trillet hen for den hængselløse Dør.

En Dag kort Tid efter kom Andreas og slog sig ned paa Pladsen; han var lige sluppen ud af Soldatertrøjen, stod nu uden Tjeneste, og da han havde hørt, at hér var Arbejde og Penge at tjene for en rask Svend, var han nu søgt herud. At ogsaa Villads var h e r, derom aned Andreas intet. Som rimeligt var, var han Villads en kjærkommen

Gjæst, da han havde adskilligt Nyt at melde fra Hjemegnen. Der kan jo endda hænde en Del i Løbet af to-tre Aar; og saa længe var det nu, siden Villads forlod disse Kanter.

Ikke uden en vis stammende Generthed udfritted Villads Barndomsvennen om Organisationen. Jo; Andreas holdt sig ikke tilbage med Oplysninger. — Efter det bevægede Møde i Kroen havde det en Tid lang set ud, som om det hele skulde dejse over Ende. Modstanderne skogred og slog sig i Knæerne af Henrykkelse; det var jo ikke saa sært. Kromanden drak sig mere og mere plakat i Bevidstheden om at ha reddet Samfundet — i det mindste da det større Hartkorn — indtil han en Dag „sank stendød ned af en Prop". Andreas fortalte det, som kunde det ha været en Kognakprop eller lignende; men det var en Blodprop. — Efter nogle stærke Slingringer havde den lille bekymrede Næstformand dog faaet Forenings-Skuden baxet i Havn. Hambro havde været i Foreningen og talt engang for nylig og været fuld af Ros mod „Næstformanden" for hans Sejghed til at holde sammen paa Stumperne. Andreas havde et fedtet Udklip af Referatet i „Arbejderbladet". Han tog det ud af Lommebogen og rakte det til Villads, der strax fordybed sig i det. Han saa, at Hambro især havde fremhævet Trofasthed og Udholdenhed som de Egenskaber, der skulde bære Smaafolks Sag til Sejr. De Rige, alle de med Grunkerne, de havde Raad til at smykke sig med iøjnefaldende Dyder; Dyder, der bralred og glimted langvejs ligesom deres Kaner og Seletøjer, naar de fór paa Landevejene; saadanne Dyder holdt de Rige sig f. Ex. i deres Heltemod og Ædelmod, i deres Tapperhed og Pyntelighed, og hvad der nu altsammen var særlig de Riges Arv, altid flunkende og skinnende; Dyder til Stads mere end til Brug; men Smaafolk, mine Venner, de maa ha Dyder, der først og fremmest var gode at slide paa; ligesom Smaafolk selv gaar i en graa og tarvelig Dragt, saadan skal ogsaa deres Sjæl være klædt i graa og tarvelige Dyder; saadanne Dyder er netop Trofasthed og Udholdenhed; graa og smaa tilvisse; men dog var det dem, der skulde bære vort stakkels forvirrede Samfund over Afgrunden. Og han kunde se, at der i denne Forening var bleven kjæmpet tappert baade i Trofasthed og Udholdenhed siden sidst, han var

her; ellers havde Foreningen ikke hængt saa godt sammen efter det, der den Gang skete! — Og Bladet føjed saa forklarende til i en Note paa Foden af Spalten: „Denne Ytring sigter til et saare pinligt Optrin, da Taleren forrige Gang var i samme Forening, idet den daværende Formand under Indflydelse af Spiritus overfaldt baade Hambro og Forsamlingen paa en uhørt pøbelagtig Maade, der nær havde kostet Foreningen Existensen."

Andreas kunde daarlig skjule sin Skadefryd, da han uden Ord fik sig Referatet leveret tilbage; men Villads' sænkede Pande fortrak sig i en Række forvirrede Tværrynker, der vidned om stort indre Opgjør.

Villads spurgte nu ikke om mere, ønsked nu allerhelst, at den Fleggerhans vilde pakke sig igjen. Andreas havde aldrig været meget værd som Kammerat, glæded sig egentlig mest, naar det gik hans „Venner" ilde; havde sikkert gottet sig inderligt over Villads' taabelige Udfald mod sit eget Værk. — Andreas blev ved med at la Munden løbe om Løst og Fast fra Hjemegnen. Villads drejed Siden til og tænkte paa Referatet, og hvad dermed stod i Forbindelse, indtil Cecilies Navn faldt den lillebru nøjede Pjevverkjæve ud af Munden. I det samme var det, som Villads havde faaet et elektrisk Stød; han drejed sig brat om mod Andreas. Hvad kunde han ha at melde om Cecilie? Selv havde han ikke hørt til hende eller om hende i de nu næsten tre lange Aar. Og Andreas fortalte vidtløftigt og igjennem Villads' talrige Afbrydelser, hvad der kan berettes ganske kort: — Proprietær Sigvaldsens Sejr over Villads og hans Landarbejderforening havde kun været en Skin-Sejr;han fik aldrig en ordentlig Karl i sin Gaard efter dette; ingen vilde tjene ham uden Sjovere og Pak, og selv de løb deres Vej, naar det passed dem. Da der var gaaet et Par Terminer, var Sigvaldsen færdig med at være Herremand. Gaarden overtoges af Kreditorerne. Løsøret kom paa Auktionsbordet. Den før saa myndige Proprietær skød sin Jagthund og lejed sig ind i et Par smaa Arbejderstuer i nærmeste Kjøbstad, hvor han sad og hutled sig Føden til ved lidt Mellemhandel for Byens Kreaturopkjøbere. Men et Efteraar faldt han om paa Gaden og maatte bæres hjem; han havde faaet en Rørelse, der lammed ham saavel paa Lemmerne som paa Mælet. Som en hjælpeløs, stinkende Klump laa han nu altid i Sengen og tæred sin beskedne

Alderdomsunderstøttelse. En Arbejderhustru med mange Børn, der boede Dør om Dør med Proprietæren, havde paataget sig at se ham til, made ham og rede hans Seng. Men man kan tænke sig, hvad Skred det havde. Konen var ikke selv mere renfærdig end lige til, og denne svære, uhandelige Mand, der hverken kunde støtte eller staa, var langt over hendes spinkle Kræfter. Til sidst var det næsten ikke til at nærme sig det stakkels Menneske for Urenlighed og Stank.

Da stod Frk. Cecilie en Søndag Morgen som en Lysets Engle paa Faderens Dørtrin. Hun havde endnu sin vante Rankhed; hun var lidt fyldigere, men ogsaa blegere end ellers; det sidste skyldtes dog noget den lange Rejse hid med Nattoget. Hun nærmed sig Faderens Seng i smaa stødvise Ryk; hendes Øjne var ikke fra hans sløve opsvulmede Ansigt.

„Men stakkels Far!" sa hun, mens Taarerne brast hende ud af Øjnene. Sigvaldsens døde Hænder blev liggende i deres Grav paa Overdynen; heller ikke andre af hans Lemmer rørte sig; kun Tungen gav et Hik som et gammelt Slaguhr, hvis Viser er naaet til Timestedet, men hvis Slaglodder er hægtet af. At han kjendte Datteren, det saas i hans Øjne, fra hvilke Graaden vælded som to Floder, der forenedes under Struben. Cecilie var nu naaet helt hen til Faderens Seng; her la hun sin unge varme Haand ovenpaa hans døde Hænder. Saadan stod hun længe, mens begges Taarer talte deres stumme Sprog. Paa een Gang følte hun, hvor Stuens giftige Luft begyndte at stemme hende for Brystet; hun løb da hen og slog med et vredt Kast Vinduet om imod Muren. „Dette er jo ikke et Sygeværelse men en Stald!" mumled hun og søgte efter et Søm, hvor hun kunde hænge Overtøjet fra sig uden at faa det tilsmudset. Og skjønt hun var overtræt af Jernbanetumlen og det var en hellig Søndag oven i Kjøbet, havde hun straks taget sin Beslutning: Faderens Værelse og Seng i Orden inden Aften! Lige overfor hos Madam Pedersen, laante hun en Gulvspand, kom ogsaa i Besiddelse af Sæbe og Skruppe, kiltred sit pæne nye Skjørt op og begyndte at skure, saa det praased om hende. Faderens Øjne derhenne i Sengen blev af Forbavselse saa store som Uhrglas. Cecilie skured selv hans Gulv! Hvor i Alverdens Riger og Lande havde hun lært den Slags? Ikke

mens hun var hjemme i hvert Fald. Ogsaa Madam Pedersen kom nu ind og var deltagende. Det var en Skam da, det var vist, det var! Aldrig Tale om det! Saadan en rejæl Frøken, som havde rejst hele Natten! — Cecilie var af den Mening, at det var en endnu større Skam at la være. Saa vaagned Arbejdsiveren ogsaa i den forhutlede Madam Pedersen, og hun hented Vand ind og kom med Skuresand; for det vilde hun nu ha Lov til at sige, „at det var ingen Maner, at Frøkningen laa og roded, naar en anden én fik Betalingen.“ Madam Pedersen skaffed ogsaa en ren Madrasse til Proprietærens Seng, saa inden Aften var Stuen undergaaet en komplet Forandring, og det hjælpeløse Menneske havde faaet Lindring for sin Hudløshed og andre Plager; hans Seng lyste nu med rene Lagner, og han selv laa velmadet og kjæmmet i de udluftede Dyner.

I to Maaneder veg Datteren knap fra Faderens Seng. Hun gav ham hver Skefuld Mad i Munden og tvætted ham daglig, som man tvætter et Barn; hun anbragte et Uhr paa Væggen lige for hans Ansigt, saa han kunde følge Tidens Gang; gik hun et Øjeblik i Byen, havde hun altid smaa Lækkerier med hjem til ham, somme Tider stilled hun endogsaa en Blomst hen til hans Hovedgjærde, især naar der var Iris paa Torvet, thi den var stadig hendes Yndlingsblomst. — Naar hun i Begyndelsen tog Overtøjet ned fra Knagen, kunde hun se af Angsten i Faderens Øjne, at han var bange for, hun skulde forlade ham for stedse.

En Dag, da hun stod og trak sine Handsker paa, fulgte han hende som ellers med disse hunderædde Øjne; hun gik da stille bort over Gulvet, la s i n Haand paa hans afsjælede Hænder og sa: „Far, j e g rejser ikke fra dig! Jeg kommer l i g e straks tilbage til dig!“ Saa fyldte Taarerne atter deres Flodlejer, det eneste Sprog der nu var levnet den før saa bydende Kraftkarl. Saa en Morgenstund, da Cecilie som sædvanlig kom ind for at pusle om Faderen, fandt hun ham død i Sengen, ramt af et Hjærteslag.

Cecilie lukkede hans Øjne, — det eneste, der havde været Liv at spore i i lange Tider — stænged Døren og gik ud for at ordne alt til Begravelsen.

Samme Dag, han sænkedes i Jorden, forlod hun atter den lille By, stille — man kunde næsten sige lydløst — som hun var kommen.

Villads laa i Sengen næste Morgen og kunde ikke blive færdig med at tænke paa, hvad han i Gaar havde hørt om Cecilie. Herregud, hvor var det dog en velsignet Tanke at vide, at hun leved; men hvor leved hun, og hvordan leved hun? Andreas havde jo ikke set hende, og ikke ret mange havde. — Og at hun havde taget sig saadan af sin Far, efter at han havde vist hende det Sindelag! — — Ja, Villads havde altid vidst, at hun var en god Sjæl. — God Sjæl! Hahaha! Jo, han var den rette til at tale med om „gode Sjæle"; saadan en Bisse, der havde bidt Hovedet af baade Ære og Skam. Hvad om hun kunde kigge ind til ham nu, hun, som selv var det reneste af alt, og kunde se, hvor han laa og svined i det! Og han var endda ikke syg, nej, han havde et Helbred som selve den Onde. Men gik han ikke og svired det altsammen bort i Sprut og Brændevin saa han ikke engang kunde holde Lusen af Skjorten? Jo, gu var han luset! — Han sprang op fra sit Leje og gik hen til Vinduet og kikked i Skjorten. — Føj for Helvede! Han trak med et stort Ryk Skjorten ud over Hovedet og gav den et Spark hen i en Pjaltebunke. Ja, men han havde jo ikke noget at ta paa! De andre var jo gaaet til Brændevin. Ja, saa gik han i Dag uden Skjorte, for den der skulde Dælen, som han kunde bande, koges, og det skulde han ogsaa være Mand for at gjøre. Han kunde naturligvis sagtens ha faaet en af Fiskernes Koner til at gjøre det, men for det første var det saa aparte at komme hjantende med bare een Skjorte, og forresten skulde de ikke ha ham at grine af, te han var én af den Slags. Villads begyndte at trække Arbejdsblusen over den bare Bælle, det gussed noget i ham, men han saa sig misfornøjet omkring i Krogene. — Føj! Hvornaar mon her blev fejet sidst? Det var da ikke siden han flytted ind. Og det var endda ham, der i sin Tid havde agiteret saa ivrigt mod Karle-

kamrene og deres Svinagtigheder og havde talt bevægede Ord om Renhedens og Sundhedens Betydning for den opvoxende Ungdom. „Renhedens og Sundhedens Betydning!“ — Villads løfted haansk en halvtømt Trepæglsflaske ved Proppen op for Ruden. „Ud med dig, din Djævel!“ sa han og slængte Flasken langt hen igjennem det aabne Vindue; en Række andre, tømte og halvtømte fulgte ilsomt efter. Saa begyndte han at rydde op i Hulen, feje og strø Sand, hvilket sidste han jo ikke havde nødigt at gaa langt efter, da det skinned gjennem Marehalmen udenfor hans Dør. — En rødnæset Kammerat kom til Tærskelen. „Kan du ikke gi en Dram og en Gang Fedtebrød?“ „Nej, gu kan jeg ikke,“ svared Villads, kort for Hovedet. „Men dér har du Salt til Fedtebrødet,“ han overøste ham i Kaadhed med sit Strøsand; og derude kan du selv hapse min sidste Brændevin. Og bliv mig saa ude med dit Svineri. Du kan vel se, jeg gjør Hejer!“ Bissen stod maabende uforstaaende og begabed ham og gik saa ud og fandt de halvtømte Flasker i Marehalmen og holdt dem een for een op mod Lyset. „Gud Fader bevars, sikken Behandling af Vorherres Gaver!“

Med én af Villads kasserede Flasker under hver Arm kom han ned til Kammeraterne og sa: „Villads er bleven skjør i Knappen! H a n fejer! Gud straffe mig! ligesaa sandt, som jeg staar her! H a n bærer Sand ind og sin Brændevin ud, og der er, fandemæ, saa rent, som var der fist hos ham.“

Villads var i den senere Tid hver Aften, naar Arbejdet var til Ende, gaaet hen til en Fisker K r æ F æ j s t d a l for at læse Avisen. Han boede lige bag Klitten, saa Villads havde knapt et Kvarters Gang derud. En Eftermiddag i Slutningen af September, da han var kommen i samme Ærinde som tidligere, fandt han alle Døre aabne, men ikke et Menneskeøje i Huset. Saa vidste han Besked; de var alle ved Havet. Han baned sig Vej gjennem Klitterne, gik paa maa og faa; det interessered ham altid stærkt at se Fiskerne komme i Land med deres Fangst; men Vejret

havde været slemt uroligt i den senere Tid, saa han troed næsten ikke, de havde været ude i Dag. Han kasted vanemæssigt et Blik hen til den meteorologiske Stander paa yderste Klit. Død og Pine, den viste alle tre Kurve øverst paa Masten, saa der var nok Spænd paa den i Dag. Villads satte i tungt Trav det sidste Stykke Vej. Da han kom ud paa yderste Klitrække, saa han, at Stranden myldred med Mennesker, og det nok ikke bare Fiskernes Familier og Slægtninge, men ogsaa adskillige, der var kommen løbende fra andre Sogne, saa snart de havde lagt Mærke til, at Vardens tredje Kurv var hejst. Det var just ikke for det, at det blæste saa meget, men Havet var kommen i ondt Lune, det saa den kyndige med et halvt Øje; der maatte saa vel gaa Storme længere ude, eller hvad der nu havde vakt dets Vrede; men Brændingen var ualmindelig bøs, rulled og brød med Brøl og Fald paa en egen heftig umetodisk Maade, der rev Bølgerne til Skum og hvert Øjeblik blotted Havdybet lige til Bunden, saa man gjennem en vild Flænge saá ned i det gnislende, skurende, rasende jagede Sand og Grus. — Tre-fire Baade var kommen i Land og allerede i Færd med at bære Fangsten ind. Nu fattedes bare Kræ Fæjstdals Baadelaug med 6 Mand foruden Føreren Kræ Fæjstdal selv. De havde jo saa nok været lidt længere ude end de andre og havde derfor ikke saa godt kunnet iagttage Tegnet paa Vejrstangen. De ventede Fiskeres Hustruer gik nu her paa Stranden i deres tynde Tøj og søgte at holde sig tapre. En enkelt kunde dog ikke la være, mens hun stirred ud, at sige — ikke til nogen bestemt, men ligesem hen i Vejret: „Aa Gud i Himlen, gid de snart maatte vise sig!"

„Der er de, knage mig!" sa en bred, krusskjægget Fisker i gul Oljetrøje, og løfted en Finger, der var pansret af Fiskeskjæl helt ud til Neglen.

„Ih hvor da!" udraabte et Par Koner, mens de hælded deres Tinding mod hans strakte Arm og spejded langs den, som var den en Søkikkert. Nu var der ogsaa andre, der fik Øje paa en bitte Prik ude bag de brølende Revler. Havet laa imellem de ventende og Baaden som noget, der mindede om flade, snedækte Bjærge; det var ikke til at forstaa, at de kunde komme helskindede over disse med Baad og alt. Den lille Skude, ikke større for Øjet end en Muslingskal, skar en god Fart indefter. Snart be-

steg den ufortrødent de hvide Bjærge i yderste Revle; den forsvandt i mørke Dale og gabende Bjærgslugter, blev undertiden borte saa længe, at Kvinderne derinde paa Stranden vendte deres blege Ansigter om imod Klitten og klynked; men atter ser man Baaden paa én af de hvide Bjærgtoppe med sex strittende Aarer magtfuldt ud til Siderne. Og mens Øjnene brænder af Anstrengelse inde paa Land, puffes og kastes, roes og løftes Baaden ned paa det Sletteland, der strækker sine mørke Vande mellem de to yderste Revler. Baaden er nu i Læ af de skumhvide Vandbjærge, der synes at ligge i Højde med den blege Maanesegl omme paa den efteraarsblaa Aftenhimmel. Paa samme Maade som yderste Revle klares ogsaa den mellemste. Fiskerne er nu saa nær Land, at deres Hustruer raaber deres Navn ud til dem og vinker, ikke med Lommetørklæder eller sligt, men med den tunge, arbejdshærdede højre Haand, en underlig stiv Saven i Vinden med Haandfladen, der kun uegentlig kunde kaldes Vinken. Og Mændene derude, de ser det maaske, skjønt det er ikke sikkert; de gjengælder det i hvert Fald ikke; de kjender nu alle Stundens haarde Alvor: Brændingens Brøl har fanget deres Øre; deres Hænder er groet i eet med deres Aarer; deres Øjne og øvrige Sanser kjender nu kun een: Føreren. Vil han, at de n u skal gjøre Springet over Afgrunden, eller ønsker han at vente? Kræ Fæjstdal har fisket paa dette Hav i 40 Aar og mere. Han er bleven graa i Brynene af at spejde ud over det. Ingen Fragtmand paa Landjorden kan kjende sit afstukne Stykke Vej bedre end han sit Hav; dog sitrer hans stærke Haand, hvor fast han end griber om Rorpinden, hver Gang han nærmer sig hin hvide Brændingsstreg mellem Liv og Død. — Baaden har nu varpet sig ind over et Stykke slet Hav, hvor Tangblade og syngende Skum sliber mod Baadsiden, da følger atter et Stykke med krappe Bølgetoppe; Baaden flyver ud og ind, op og ned som en Kastegynge; naar Bagstavnen er højt oppe, lyser den blanke Hvillingfangst som Sølv i Baaden. — Nu maler den frygtelige Brænding som titusinde Møllehjul kun tyve Alen inde. Vil de ta deres Tørn straks? Ingen derinde paa Stranden kan for Spænding mæle et Ord. Villads føler sit Hovedhaar løfte Huen op fra hans Isse. — Aarernes lange Stankelben slipper og griber, slipper og griber. Da lyder et: Stop, den gamle

Kræ Fæjstdal har rejst sig garderhøj i Baaden. Han er en Høvding at skue, en Høvding i gult Oljetøj! Myndig og rank staar han der mod det oprørte Hav. Øjnene under de graa Buskebryn ser snart frem og snart tilbage. Han ynder ikke den Bølgerække, som kommer lumskende der bagude. Et nyt knapt Ord, og Baaden glider atter udefter; for hvert Aaretag nu falder der tunge Taarer fra Kvinderne paa Stranden. Derindefra kunde den forandrede Manøvre maaske se ud som en Flugt, men for den, der fra Baaden havde set de krappe Bølgekamme agter, saa det snarere ud, som fór de Fjenden i Møde. — En Tid lang vented Baaden ude mellem de to Revler, hvor Havet som oftest laa slet; Hustruernes Øjne stirred taareblindede ud mod deres Husbonder, hvis Sydvest og gule Trøjer lyste mod den nedgaaende Sol; da kom Baaden med een Gang nærmere, baaret paa en vældig Bølges Ryg; den førte dem lige til Brændingsranden som et stort, fromt, taalmodigt Dyr, der kun er skabt til at bære alt det, man vil hobe paa det. Men lige i Brændingsbraadet skaber det sig uvan; det fnyser, det stritter, det raser, det sætter sin forfærdelige Pande mod Bunden og slaar en Kulbøtte, saa alt, hvad der sidder paa dets vilde Ryg, Mænd og Baad, ryger ud over dets flyvende Manke. Gjennem en Forvirring af favnehøjt Sprøjt og sønderslaaet Skum, af Vand, der flyr, og Grus, der gnisler, pløjer den knagende Baadstævn sig med et Tørn ind i den skraanende Strands Sandvolde. I et Snup har raske Hænder grebet det indkastede Anker og fæstet dets hvasse Flyk paa det Tørre. Mænd og Fangst er bjerget; paa Tofterne sidder 7 tungtaandende Mænd med Søvandet drivende nedad Kinderne og de gule Oljetrøjer.

Villads havde været i Midten af hele dette Optrin; hans Nerver havde knap nok endnu paa Hjemvejen udladet al deres Spænding. Dette her var ingen gold Leg med Faren som hans, da han gik til Havs paa Tyren; nej, nej! Dette var den sure, bitre Strid for Hjem og Arne. Og den kunde indfinde sig, hvad Dag det skulde være. Med hvilken Ret unddrog h a n sig disse Pligter? De havde da ellers staaet ham klart nok forhen, da han var mere af en Mand og mindre af en sølle Brændevinsklud, der skvalped om paa Tilfældighedens Strøm. Nej, maalt med slige Mænd som dem, der nys kom ind med Dagens Fangst,

var han ikke sit Salt værd! — Bedst som han gik, skød Taarerne op i hans Øjne; han saa atter for sig den Scene, han nys havde oplevet: Da Føreren Kræ Fæjstdal steg ud paa Sandet, gik hans stærke, benede Hustru med det grove Tørklæde om Haaret frem til ham, slynged sin Arm om hans Nakke, trak ham ned til sig og sa: „Gud ha Lov, en har dig, Krejsten!" Resten havde opløst sig i hendes Graad.

Kræ Fæjstdal havde en halvvoxen Datter, Sigrid, der lige fra Barnsben havde været vant til at færdes blandt Bisserne paa denne Arbejdsplads. Hun var deres Guddom. Var det en Dag, hun ikke havde vist sig, syntes ingen, det var rigtig fat. Hos Kjøbmanden var det lige saa selvsagt, at de skulde ha et Par Stykker Brystsukker til Sigrid, som de skulde ha Brændevin og Tobak til sig selv. Og den halvvoxne Sigrid færdedes saa hjemmevant selvfølgelig mellem disse raa, fordrukne Mænd, hopped sammen med dem paa Tipvognene og lod sig rutsche ud ad Skinnerne til Stoppestedet, eller gik til Vejrs med Cementblokken, naar den vældige Dampkran greb saadan en 10,000 Punds Fyr ved Kraven og holdt den ud fra sig i stiv Arm. Der var somme, der undred sig over, at dette gik godt, — Libellens Flagren over en Møddingdam! — men Sigrid kunde ingen Dag undvære sine Venner dernede ved Rambukken og Støbeformen, saa det fik at gaa. — De blev al-gode og ømme i Blikket, naar de saa hende komme hoppende ud af Marehalmen, saa Sandet røg fra hende. Hun var Pladsens Skytsaand og Solstraale; enhver af Bisserne talte om „vor Sigrid", som kunde det ha været h a n s egen Datter; de havde jo nok lagt Mærke til, at Sigrid var paa Vej til at faa smukke, runde Ben som nogen Frøken fra Byen, men det kunde jo ha sin naturlige Aarsag i al det gode Brystsukker; en lille Gris blev jo ogsaa glat og trind, naar den fodredes bravt med Lækkerier. Der var ganske vist det lille Træk fra forleden Dag: „Hummeren" havde været inde i Byen, og da han kom tilbage havde han foræret hende „en Pipirøvhest" — et

Kunstværk med Fløjte i Halen; først havde hun da blæst nogle ovenud grinagtige Toner lige op i Overskjæget paa „Gussen", og derpaa havde hun bøjet sig forover og grinet, saa det knaged i hendes Livsstykke. Da var „Gussen" bleven noget stødt, thi han forstod godt at denne Latter var en Kritik af hans Indkjøb, og saa sa han: „Ja, undskyld, Frk. Vipstjært, at jeg ikke i Stedet for kom med en Forlovelsesring!" — Men ellers havde der aldrig været nogen Kurre paa Traaden dem imellem. — Hun var Barnet, Kjæledæggen, som med Munden fuld af Brystsukker efter Fyraften blev baaret paa deres Arm op over den fygende Klit, mens de ømt klemte hendes Fod i Skoen eller strøg Skjørtet til Rette over hendes dinglende Ben. — En Maanedstid efterat Andreas var kommen der til Pladsen, fik han en Aften Pigebarnet til at nyde en Blanding af Mjød og Brændevin, og da Sigrid som Følge af denne uvante Drik var bleven saa søvnig og forvirret, saa hun ikke vidste, hvad man gjorde med hende, tog Asnet hende med ind i sit Kammer og beholdt hende der Natten over.

Næste Dag hen imod Aften, da Kræ Fæjstdal var kommen af Havet, traadte han bleg og forstyrret ind i Huset til Villads og begyndte stammende og forpint at indvi ham i det Skete. Sigrid var kommen løbende hjem til Moderen tidlig om Formiddagen, rent ude af sig selv. Nu havde hun fortalt sine Forældre alt. Kræjsten havde hørt et Nysmaal om, at Villads skulde kjende denne her skarns Person, og saa vilde han da snakke med ham først, inden han gjorde mere ved det. — — Barnet laa saamænd derhjemme og græd, saa det var en Ynk at høre paa. Nu havde hun gaaet her i saa mange Herrens Aar og haft hendes Frisprog med dem hver én, og ingen havde tænkt, der skulde lure noget ondt i det, og saa skulde det ske, te saadan et skarns Menneske . . . Den ulykkelige Fader førte ikke Sætningen til Ende.

Villads var selv som ramt af Lynet ved at høre om Andreas' Slubbertagtighed. Villads havde ikke set ham hele Dagen; men han skulde nok prøve at finde ham og sige ham, hvad han kunde vente.

„Ja, for det her vil vi ikke finde os i, hverken jeg eller hendes Mor."

„Nej, det forstaar jeg endda saa meget godt."

Nogen Tid efter at Kræ Fæjstdal var gaaet, kom Andreas ind til Villads. Han skotted ud af Øjeenden og viste alt andet end god Samvittighed.

„Hvor har du været henne i Eftermiddag?" spurgte Villads bøst.

„En skulde snart tro, du var min Husbond; kommer det dig ved?"

„Hvad kommer du da her efter?" bruste Villads op. „Ud af min Dør med dig, Slubbert, inden jeg slaar dig, saa du trimler for min Fod!" — Andreas stod trængt op i Krogen bag en væltet Stol og holdt sine Hænder op over sit Hoved, over hvilket Villadses Næve trued som en Rambuk.

„Hvad har du med mig at skaffe?"

„Jeg ved det hele. Sigrids Far har været her. — Skurk!"

Villadses Øjne borede ham fast til Væggen.

„Du har ingen Ret til at sætte dig paa den høje Hest lige overfor mig; det kan jeg sige dig! Du har selv forført en Pige, endda en Herremandsdatter og ladet hende og hendes Barn skjøtte sig selv, som de kunde bedst!"

„Satan!" Villads saa nu rødt, men hans frygtelige Næve faldt ikke. Han vakled tilbage som for et Dolkestød, og Andreas fortsatte. „Hun har maattet slæbe i det som nogen Skurekone og mange Gange endda ikke haft det, hun kunde spise sig mæt i, især den Tid, hun laa."

„Hvor ved du det fra?"

„Det ved jeg fra den Tid, jeg var henne. Der var én paa min Belægningsstue, der kjendte hende vel?"

Villads gik nu bleg og bævende over Gulvet og samled tilsyneladende med Fatning alle den andens gloende Pile i sit Hjærte. Men for dog at faa en Ende paa det, sa Villads dæmpet: „Men gaa nu din Vej, Andreas, og kom hen til Barnets Far inden Sengedags; det vil jeg raade dig!"

Andreas blev ved at slaa om sig med bølleagtige Forsorenheder . . . Saadan en Rendetøs . . . Han kjendte nok den Slags . . . De var tit de allerværste . . . Hvorfor passed Forældrene ikke bedre paa saadan en Unge? . . . Han havde ikke noget at snakke med dem om. Vilde de ham noget, saa . . . I det samme hørtes stærk Tale og

Larm uden for Huset. Andreas blev ligesaa hvid som den Væg, hvorved han stod. Ingen af dem havde mistydet Larmen. — Rygtet om den lille Sigrids Skæbne var efter Faderens Komme løbet over Pladsen som et Blus. Hele Bissernes Sværm var nu paa Dørtrinet for at ta Hævn.

„Nu Gud naade dig!" hviskede Villads; „aa, hvifor rendte du ikke, mens en Dør stod dig aaben!"

Andreas gjorde et Kattespring op i Vindueskarmen, men blev straks stødt tilbage af en kraftig Næve udefra. I det samme fyldtes Villadses Hule af opirrede Mænd, der raabte og bandte i Munden paa hinanden.

Forrest blandt de indstormende var „Hummeren", der straks havde fakket den rystende Andreas i sin vældige Klosax. Hvilke Hensigter havde de med Fyren? Sikkert ikke de blideste at dømme efter Raabene og de mange højrøstede Forslagsstillere — hvoraf enkelte helt indianske — tog Ordet simpelthen for Lemlæstelse og Kastration. — Villads maatte opbyde al sin Snille for at afværge en ny og endnu større Forbrydelse end den med Sigrid. — Villads vendte sig mod „Hummeren" og sa:

„Jeg er glad ved, Gussen, at du er kommen med herhen; for du er da et forstandigt Menneske; de andre synes komplet at være gaaet fra Samlingen." — „Hummerens" Opførsel hidtil havde forresten ikke udmærket sig fremfor de andres, men den tykke Smiger, som Villads smurte ham ind i, løb i ham som brej Smør, saa han pludselig la sig efter Forsonlighed. „Ja, lad nu vær og bruge Kejen saa forbandet, Kammerater, og la vos høre efter, hvad Villads har at sige vos."

„Ja, I har vel nok forstaaet det saadant, at jeg ikke vil forsvare den Fyrs Handling," begyndte Villads.

„Nej, det mangled sgu ogsaa bare," raabtes der.

„Aa, lad nu bare Villads tale og hold Kjæft med det Vrævl, ellers b'ier I sgu hevet ud af Hullet der, det skal jeg sige jer Mand for," sa „Hummeren" truende til Afbryderne.

Villads fortsatte: „Ja, som jeg siger, vi plejer jo gjerne her i det daglige og kunne passe vore egne Grejer saadan med Moralen og de Sager, ikke sandt, Kammerater? — Ja, men saa maa vi fandenmæ heller ikke lave den for tyk, saadan at Loven og Øvrigheden kommer stejlende og sla'r ned paa hele Banden. Derfor kan det ikke nytte

med al den Blodtørst, Kammerater; vi maa finde paa noget andet; det er jeg ogsaa vis paa, „Gussen" vil gi sin Anbefaling; for „Gussen" er, Kraft stejle mig, ingen Dumsnude eller Han-Idiot, som man kan ramme Femtomsplanker ned med, om I tror d e t!"

„Hummeren" havde nu opgivet enhver selvstændig Politik for at støtte Modpartens. „Jo, det er altsammen i sin gode selvfølgelige Orden, hvad Villads der gik i „Briksen" for, det samme omtrent havde jeg ogsaa tænkt at sige, hvis I havde kunnet la mig komme til. — Det kan slet ikke nytte, Kammerater, at man foreslaar v o s at lave større Rammesjang eller Blods Udgydelse selv med saad'n skabet Urangutang som han her." Her fik Andreas et Armklem, der gik ham til Marv og Ben; „for det kan vi let komme til at fortryde paa inden Morningen.

Men vor lille Sigrid er nu en morderlig sød lille Pige, som vi allesammen har baaret paa voreses Arm som et Lam; og det er nu ligefrem til at græde over, at saadant et forstokket Pindsvin skulde komme her i vor fredelige Menage at bo, som hun skulde blive Gjenstand for. Og derfor siger jeg nu, Kammerater, at vi skal ikke beskide os altfor meget paa den infame Avekat, men vi skal gi ham en rigtig regederlig Livfuld Tæsk og saa heraus igjennem Kanalen med Murmeldyret; lad ham saa bare rende hjem og sladre til Mor og sige, hvorfor det var han fik det." — Efter nogen Knurren vandt denne filosofiske Domsafsigelse almindeligt Bifald. Enhver spændte nu sin Rem af Buxerne. „Hummerens" „Fandens Haand" havde det rette Smid paa at lægge Stymperen i „Hvilestilling" over Bordkanten.

Efter at Hensigten med Afstraffelsen var bleven tilstrækkeligt fastslaaet og understreget ved de mange hørlige Klask af Læderremmene mod Offerets dybt nedbøjede Agterparti, slæbtes Andreas udenfor i Mørket og slængtes i Kanalen som en kasseret Hundehvalp. Maa hørte ham plaske i det mudrede Vand og klatre i Land paa den anden Bred. Lidt efter var Andreas og al hans Nød forsvunden i Maanenatten.

Hvor „lempelig" man end havde søgt at gaa til Værks i denne delikate Sag, gav den dog Anledning til et Efterspil, som kunde være bleven „artigt" nok, om det var hændt et andet Sted.

Da den mørbankede Andreas naaed ind til nærmeste Kjøbstad, gik han i sin Dumhed op paa Herredskontoret og fortalte vidt og bredt om den Overlast, hvis Gjenstand han havde været; Kløene stod jo endnu med friske Spor i hans syndige Kjød, saa det faldt ham let at præstere den fornødne Lægeattest. Han havde dog helt undladt at meddele noget om Mishandlingens Oprindelse og Aarsag. — En Dag dukked saa en stram og brøsig Politimand op over Klitbakken, der førte ned til Støbepladsen. „Hvad er det for en udstafferet Graaspurv?" mumled „Hummeren" til den nærmeststaaende; „han glor, som havde han kjøbt Glarøjne i Gaar og nu er ude for at prøve dem tilpas." „Hvad Satan er den af?" sa en anden. Betjenten styred lige paa dem. Med et skjødesløst Kast med Pegefingeren mod Huens Guldsnor spurgte han hen over Hovedet paa dem alle: „Er her en Gustav Erichsen, Cementstøber?"

„Ja, det kan du lige bande paa, der er; men søger du Arbejde hos vos andre, vil du saa ikke først afføre dig den Paafugledragt der, for ellers kunde du let risikere at faa Mel paa Trøjeærmet." I det samme „Hummeren" sa dette, styrted han en morderlig Klump Støbemasse ned i Formen, saa Levvien stritted i Straaler ud til alle Kanter.

„Uforskammede Svinepels!" raabte Betjenten og rysted sig som en Puddelhund for at faa de klæbrige Cementklatter til at slippe Uniformen.

Derpaa tog han med stor Alvor sit Skilt op fra Brystlommen. „Vil du til at spille Kort. Jeg synes, du tar Klør Knægt op af Lommen?"

„De er anholdt," sa Betjenten bøst.

„Det er Løgn, j e g er født paa Læsø; men hvad raver det dig!" I det samme blæste „Hummeren" i Fingrene; hele Arbejdspladsens Stab kom nu løbende fra hver en Kant og slog Kreds om „Panseren". Det haglede ned over ham med haandfaste Nærgaaenheder: „Hvad er du for en Rejerstork?" „Har d u faaet Lov til at gaa i Byen uden Barnepige?" En, der pegte paa hans Guldstads i Uniformshuen, sa: „Han ligner, Gud straffe mig, noget, der har hængt paa Juletræet lige siden Fastelavnsmandag."

„Har du vaaren ude med Rumsterstangen lige fra Morningen?"

— — Nu kom Betjenten endelig igjennem med sit Ærinde: „I har mishandlet et ungt Menneske, saa hans — hm — Underextremiteter sad i et blodigt Kjød, og bagefter kastet ham i den dybe Kanal og det tilmed midt om Natten."

Men nu traadte „Hummeren" med stangende Pande ind imod Anklageren og sa: „Nej, undskyld, Hr. Politivips, nu gjør du os Uret: Klokken var kun 3 Kvarter paa ti, og hvad den Sag angaar med Kanalens Dybheder, saa er jeg nu vis paa, at den ikke engang vilde naa dig til Halsen; du vil vel ikke gjøre os den Fornøjelse at prøve ad? — For nu skal jeg sige dig een Ting, din Rejerpiller," — „Hummerens" Mine blev stærkt truende: „Den Fyr, som du her kommer og laver Blæst om, han har gjort Indbrud paa en lille god Pige, der ikke er mer end som et Barn at regne for. Nu kan du gaa hjem og sige Fatter det, saa har du noget at rende med!

Men forresten har du ikke noget og skal ha klinket her i vores Jurisdiktion, at du ved det!"

„De er maaske Herredsfoged her i — Jurisdiktionen, som De udtrykker Dem?" sa Betjenten spydigt.

„Ja, det er akkurat det, jeg er! Ikke sandt, Kammerater?"

„Jo!" lød det i Kor.

„Nu kan du selv høre! Se, I har naturligvis saadan nogen farlig fine Love, der hvor du kommer fra; det er saa derfor, du vil ha vos andre straffet, for det vi forsvarer en lille Pige imod en beskidt Knægts Ondskav og Hummelejstreger?"

„Han skal i Kanalen!" raaber man rundt om Betjenten.

„Naa, synes I, det er værd, Kammerater?"

„Han har ikke noget her at komme stejlende efter!"

„Nej, det har han sgu ikke.

„Naa jaja da, skal vi stemme om det," sa „Hummeren", — Alle rækker Hænderne i Vejret. „Ja, saa er det jo vedtaget. Hvor mange Døbninger skal vi gi Avekatten?"

„Syv!" „Naa, nu er det heller ikke værd at rutte slet saa meget." „Fem da." „Naa — hvis han kan kureres

med de tre, hvorfor skal vi saa strabadsere vos mer med Fjolset?"

„Hummeren" var altid vant til at slaa Hovedet paa Sømmet. Man traadte nu hen og la Hænderne paa Betjentens Frakkekrave.

„Vil De begaa Vold mod Deres lovlige Øvrighed?" raabte denne i den yderste Ophidselse og vridsted Hænderne af sig.

„Lad nu være med den Slags, til du er kommen over paa den anden Side af Kanalen. Her er det vos, der sla'r Takten. — Haraus med Kaluriussen!"

Det var atter „Hummeren", der talte.

— Nu var Kanalen naaet. To Mand fik Betjenten ved Benene, to ved Skuldrene, Legemet sattes i en slyngende Bevægelse. „Hummeren" stod lidt til en Side og talte, ligesom ved Rambukken; ved Slaget tre røg Betjenten midt ud i Kanalstrømmen, saa Vand og Mudder stritted favnehøjt til alle Kanter. Ved et Reb om Livet haledes Offeret atter ind til Brinken.

„Kan I se; allerede den første Dukkert har taget Stivelsen. Ved Nummer tre blir han sgu saa myg som en nyslikket Kattekilling."

Der blev atter talt; ærligt og redeligt skulde det gaa til efter Vedtægterne i dette „Samfund". — Da Betjenten havde faaet sin tredje Dukkert, aabned Kredsen sig for ham; han kunde gaa."

„Farvel, lille Pansermand. Hils hjemme! Og skulde det være en anden Gang — — Naa ikke!" Og derpaa med en rask Drejning mod Kammeraterne: „Jeg tror, Gud døde mig, han blev fornærmet!" — Under en skraldende Latter gik Staben nu atter til Arbejdet.

Men aldrig mere efter denne Dag saa nogen Politi mellem Havgasterne.

To Maaneder efter træffer vi Villads i Kjøbenhavn. Her er han taget ind udelukkende for at opsøge Cecilie. Andreas' sidste haarde Ord om hendes store Nød og For-

ladthed under Barselfærden havde brændt Villads som Gløder. De sidste Maaneder havde ikke været til at holde ud for en ætsende Blanding af Længsel og Samvittighedsnag. Men han vilde ikke for sin Død komme ribbet og tomhændet. Komme? Ja vidste han, om hun vilde modtage ham, eller kunde modtage ham? Hvad kunde der ikke være sket i Mellemtiden! Turde han vente, at hun skulde gaa og haabe paa ham, efter at han havde behandlet hende saa ringe, ikke engang skrevet til hende, saa hun i det mindste kunde vide, om han leved. Hun kunde med den største Ret ha baade forlovet og giftet sig. Det havde da næppe fattedes hende paa Bejlere, saa smuk og indtagende hun var; — hver Gang Villads naaed til det Punkt i sine smertefulde Overvejelser, blev han skoldhed over hele Kroppen. — Skulde det lille Barn maaske her ha været hendes Lykke i Vejen? Han vilde da holde dobbelt af hende for det Barn; men det vilde naturligvis ogsaa være en anden Sag, naar man vidste, det var éns eget. Ja, hvor det egentlig var mærkelig at gaa her og vide, man var Far, og dog ikke ha set sit Barn! Andreas den Laban, kunde jo egentlig ha nogen Ret i at sætte ham paa lige Hammel med sig selv. Han havde ganske vist aldrig haft andet end godt til Ords med Cecilie, men hvad kunde det hjælpe, naar det var faldet ud til idel ondt? Og saadan maatte hun da føle det. — Mon hun virkelig troed, han var en Skurk? Hvor skulde hun vel kunne faa anden Opfattelse; thi hvor var den, der kunde fortælle hende den rette Sammenhæng? Og ret beset, var han saa ikke om just ikke en Skurk, saa i hvert Fald et karakterløst Menneske? Det Helvedes Drikkeri! Var det nu helt ude af Kroppen paa ham? Atter løb det som Kuldegysninger igjennem ham. I tre Maaneder eller mere havde han ikke smagt Spiritus; men havde Cecilie valgt sig en anden, eller vilde hun ikke mere kjendes ved ham, ja, da vilde det komme igjen, da vilde han drikke, til han styrted . . . Da vilde han faa sin Slægts, sin Mors og Pæ Frandsens Skæbne. — Det følte han.

Villads havde nu i to Døgn gaaet op og ned ad Kjøbenhavns Gader uden at kunne beslutte sig til at gjøre noget alvorligt for af opspørge Cecilie. Det var en sær Følelse, halvt af Følelse og halvt af noget — han vidste ikke hvad. Være i den samme By som hun og ikke gaa

hen til hende. Her var han rejst denne lange kostbare Rejse, bare for dette ene at møde hende; og mens han kjørte herind, syntes han ikke at Toget jog hurtig nok af Sted, og nu gik han her og turde, t u r d e bogstavelig ikke fremskynde en Afgjørelse — som en Pjevs af en Knægt, der Nætter igjennem har ligget hylende af en syg Tand og nu er naaet til Tandlægens Dør og saa ikke har Mod til at gaa op! — Villads havde heller intet ud af Byen ellers, thi hans Øjne saa i disse Døgn kun indad; mest holdt han sig ude omkring Søerne, fordi han her var mindst udsat for at blive kjørt over, hvad han havde været l i g e ved, men ogsaa fordi hans Instinkt tilhvisked ham, at Cecilie skulde søges paa Nørrebro; der var det, hun boede i den korte Tid, de skrev sammen. Til sidst blev han i sin ejendommelige Sindstilstand ogsaa betænkelig ved at gaa d e r, i hvert Fald ovre paa Nørrebrosiden; thi tænk, om han mødte hende!

Det var nu paa tredje Døgn, at Villads vanked ubeslutsom omkring fra det ene til det andet uden den bitterste Interesse for noget som helst udenfor sig; skjønt han intet havde bestilt, syntes han aldrig, han havde tilbragt saa anstrengende Døgn. Han spiste og drak til de mest uregelmæssige Tider og først naar han var lige ved at dejse om af Sult og Træthed. Han gik med lange sluntende Skridt og Øjnene i Fliserne og vækkedes først op ved en Kusks Brøl, naar en vildt svajende Vognstang trued med at splintre hans Sideben med to Hestes Kraft. Vistnok for tiende Gang var han løben i Staa foran Jærngelænderet ved Frihedsstøtten; dér var saadant et rart Indhak i Færdslen, hvor en stakkels Djævel kunde staa i Fred, naar én da holdt sig nær nok til Rækværket; og her blev Øgene vandet; det var noget af det morsomste, han havde set endnu. Det var akkurat som hjemme. — Han gik selv hen og tog Blikøsen, holdt den under Vandstraalen og drak. Det var skam godt Vand; d e t minded ham atter om en eller anden Koldkilde bag en Hedebakke, der luded mod Vest. Saa sank han igjen dybt i sig selv for paany at komme tilbage til det eneste ene, hende, der havde trukket ham de mange Mil — og nu stævned ham for den Domstol, fra hvilken der ikke gaves Appel.

— — —

En stærkt opvixet Mandsperson uden Overtøj, men

med et skrigende Slips under Hagen var skraaet over Kjørebanen hen imod ham; en anden i omtrent samme Indbinding blev ventende staaende inde paa Fortovsranden hvorfra han opmærksomt iagttog baade Villads og sin Medsammensvorne.

„O, De finder Vederkvægelse ved et iagttage Friheds-støtten! Herligt Mindesmærke! Storartet interessant! Fredrik den fjære! Grundlovens Givelse! Stavnsbaandets Løsning! — Ja, jæ e osse fra Landet af." — Villads maalte „Fangeren" med sit gamle, olme Slagsbrorblik, nedefra og op.

„Det kunde De sgu nok se ud til. Forbedringshuset ligger jo ogsaa paa Landet. De er nok kommen ind med Firetoget?"

„Øh — De mener?" Han saa ud, som havde han faaet Sennep i Næsen.

„Jeg mener, De skal ingen Ulejlighed gjøre Dem for m i n Skyld. De kommer ikke til at kjøre i Skoven for mine Penge. Fjols!" Kammeraten inde paa Fortovet havde allerede set, at det var en Forbier, spytted tyndt og begyndte at slentre ud ad Vesterbro til; den anden kom slukøret efter.

„Naa, ser jeg virkelig saa kvajet ud?" tænkte Villads. „Ja, men det er sgu ogsaa for galt, som jeg gaar og laver den — som et Barn, der har gjort Skarnsstreger og nu ikke tør komme hjem af Frygt for Ris i Numsen." — Han begyndte nu at gaa med heftige, maalstærke Skridt ad Søerne til; midt paa Dosseringen standsed han et Postbud i rød Frakke. „Undskyld, at jeg tar mig den Frihed, — men jeg er ukjendt her i Byen; De skulde vel ikke vide, om der i det her Kvarter bor en Frk. Sigvaldsen?"

„Det er nogle Aar siden, jeg havde dette Distrikt; men jeg synes, ligesom jeg kjender Navnet. Ved De hvad, De skulde gaa ind hos Urtekræmmeren der paa Hjørnet og faa Lov at kikke i hans Vejviser." — Villads takked. — Han gik ned i Kjælderbutikken og kjøbte en lille Ting til at stikke i Lommen, hvorpaa han spurgte efter Vejviseren. „Vejviseren. S'gjerne. Hvem søger De, min Herre?"

„Frk. Cecilie Sigvaldsen."

„Frk. Sigvaldsen, s'gjerne! Kommer her i Forretningen. Bor omme i Blaagaardsgade."

„Hvor er det omtrent?"

„Blaagaardsgade, s'gerne ... Lige ned ad denne Gade ... Første Gade, venstre Haand! S'gjerne ... Farvel, Farvel, min Herre!"

Villads' Skridt gjennem Nørrebrogade blev mere og mere nølende. Vognenes Bulder ude fra Kjørebanen døved mere og mere hans Sanser, saa han flytted Fødderne som en Søvngjænger. Da han drejed ind i Blaagaardsgade, rysted han, som havde han Kolden. — Men pludselig var det, som om en stenhaard Beslutnings Haand havde taget ham i Nakken og sagt: „Nu ingen Krumspring mere! Vær nu en Mand!" — Een Angst var da altsaa taget fra ham; hun var ikke gift, da hun endnu hed Frøken Sigvaldsen. Et Øjeblik efter stod han foran et blaat Skilt med paamalede strøgne Flipper i Hjørnerne. „„Villa — Fransk Vask og Strygning. Cecilie Sigvaldsen," stod der over Døren. „Villa!" tho det var jo Begyndelsen til Villads; mon det var mere end et Tilfælde? — Han stirred paa denne ganske almindelige Dør og tænkte: „Naar du igjen gaar ud af den Dør, ved du, om du er frelst eller fordømt. — Men Jærnhaanden bag i hans Nakkeben tillod ingen Kniben udenom denne Dør. Og da han la Haanden paa dens Greb, var han saa rolig som efter et Bad i Vesterhav. — Gjennem Dørens Glasrude havde han set, at der ingen var i Butikken, og han var ikke fri for at faa et lille Tilbagefald til det Ønske, at hun maaske var ude. Dørklokken kimed som et lille arrigt Vækkeuhr. Døren modsat Indgangen begyndte at aabnes; en høj, slank Kvrnde med Ansigtet vendt mod det Værelse, hvorfra hun kom, og stadig talende til nogen derinde, kante sig ind ad den knapt halvaabne Dør:

„Nej, nu skal lille Iris være en sød Pige. Mor kommer tilbage lige med det samme!" Med et raskt Kast i Skjørtet drejed den talende sig helt omkring. Cecilie og Villads stod — lige maalløse — overfor hinanden. — Hun brød først Tavsheden, mens hun gik et Par forsigtige Skridt længer frem:

„Villads! Det er dig, Villads?"

„Ja. — Maa jeg være her lidt?"

„Om du maa være her?"

„Ja ... ja, ikke bo her; bare saadan tale lidt med dig?"

„Vil du da rejse din Vej igjen?“ Hendes Øjne var bleven fortvivlet store.

„Jeg ved ingen Ting, Cecilie, før jeg har hørt din Mening?“

„Min Mening om hvad?“

„Om jeg skal — rejse igjen.“

„Aa, kjære Villads, skal vi ikke tale med hinanden, som i gamle Dage?“

„Jo, gjør det . . . Cecilie;“ han havde ledt efter et ømt Ord at føje til hendes Navn, men da han fik det paa Tungen, turde han ikke bruge det.

„Ja, men du da . . .?“

„Ja, se med mig er det en anden Sag. Jeg er saadan et ringe Menneske . . . . Jeg kan slet ikke forstaa, at du ikke straks jager mig ud af din Stue.“ — Nu begynder disse Dages Spænding og Træthed at opløse sig i Graad, ligesom en kold Luftning kan forvandles til Regn, naar den mødes med Sol. „Jeg drak og spilled jo alt det bort, som du skulde ha haft, Cecilie.“

„Ja, ja, ja, ja, det vil vi ikke snakke om nu; senere Villads! Men sig mig een eneste Ting: Elsker du mig endnu, Villads?“

„Om jeg elsker dig, Cecilie? Jeg er et meget ringe Menneske; alt har jeg omtrent sat over Styr, men min Kjærlighed til dig, det er en Guds Gave, som ingen har kunnet ta fra mig.“

„Og det er Sandhed?“

„Ellers er der ikke Sandhed til!“

Hun faldt ind til hans Bryst. „Villads! Jeg tror dig, naar du siger det. Jeg har altid troet paa dine gode, ærlige Øjne. Jeg vidste, at hvis du leved, saa vilde du engang komme til mig og vor lille Pige, saadan som du er kommen til mig nu. Aa Tak, Villads!“ Hun slynged sig ind til hans Mund i et stort, sanseløst Kys.

„Aa, hvor du er god, Cecilie; men jeg er saadan et ringe Menneske;“ hans Taarer faldt paa hendes Skulder. Hun følte, at han vilde blive lindret, om hun tog mod hans Bekjendelse, og hun loved at høre stille paa ham. Og saa la han hende hele sit stakkels Liv blot lige fra den Stund, de havde givet hinanden det sidste Kys. Og hver Gang han uden Sminke havde fortalt noget, der rigtig skulde fastslaa hans dybe Fald, syntes Cecilie, han

var bleven hende endnu kjærere, saasom Kvinden — ligesom Frelseren, fordi der altid er noget af Frelseren i hende selv — nu engang elsker mest — ikke de pletfri og selvglade, ikke de altfor karske — men til evig Tid dem, der har L æ g e d o m behov.

Da Villads Dagen efter gik ud af den lille fixtmalede Butiksdør sammen med Cecilie, der var i sit nyeste Dress, var det som Alverden havde forandret Karakter, Byen selv ikke mindst. Hvor havde han dog i Gaar og de tidligere Dage haft sine Øjne henne! Nu gik han jo som i et stort og mærkeligt Æventyr, der forskjønnedes mange Fold af den Harmoni og Varme, der efter Opgjøret med Cecilie gjennemlutred hans Sind. Han fyldte sit Bryst som en Hvælving med Stadens Liv og Sollys til alle hans Blodkorn sang for hans Øre; med en Bevægelse af Armen ud i Luften greb han jublende efter Solstraalerne, som vilde han slaa sin Haand i Himlen og løfte sig op. Myldret, Færdslen, Torvenes Liv — alt fængsled ham og tog hans Opmærksomhed fangen og fyldte hans Bryst med den Varme, det nye giver. Og Cecilie var en udmærket Ledsagerske; hun kjendte nu Hovedstaden ud og ind, hun elsked den og gøs egentlig saa smaat for engang at skulle undvære den. Hun førte ham igjennem Gaderne til de berømte Bygninger og Slotte, som han kjendte fra Bøger og Aviser. Villads studsed og undredes ved det altsammen. I Gaar havde han været døv og blind for selv de mærkeligste Fænomener; men hvorledes skal ogsaa den se og sanse, der gaar med en Dolkespids i sit Hjærte! Men i Dag tog han fyrstelig Erstatning for i Gaar, mens hans milde Læge, hans Sjæls Frelserinde og reddende Engel gik her ved hans Side. Cecilie førte ham ogsaa sikker og tryg igjennem Menneskebruset; hun lo ham artigt ud, naar det kjæmpestore Mandfolk var ligeved at blive kjørt over af en Barnevogn, eller fortvivlet stranded paa en Gadehelle, hvor hun maatte tilbage ud i Vognstrømmen og ha ham hevet ind paa Fortovet, inden han rendte badus mod en Omnibus. Villads maatte her lide den samme

Tort som alle landlige Uskyldigheder, der første Gang betræder en Storbys Fortove, de kan ikke lige straks finde Byens Rytme, den Appel, hvormed det hele flytter og drejer sig. De er som uøvede Dansere, der kommer ud af Takten og træder andre over Foden og selv bliver traadt eftertrykkeligt. — Men alle Villads' smaa Uheld og alle hans Krops talløse, skjæve Vinkelkrydsninger, hvor de stærkest befærdede Gader skar hinanden, endte, naar de først var overstaaet, i en befriende Latter, hvori Cecilie la for, og Villads som Latterens benovede Gjenstand kom hujende lidt bagefter. — Men Cecilie foragted heller ikke at føre ham ind i mere rolige Livszoner, hvor Idyllen blomstrer, de ringe besøgte, højtidsfulde Slotspladser ved Amalienborg, de skyggefulde, værnende Kolonnader omkring Christiansborg; og her kunde en fast Arm finde et roligt Leje om et fuldbarmet Liv, ja, naar der passedes lidt paa derhenne i Rundingen, var et varmt Kys af en søgende Mund ikke aldeles udelukket, selv om Middagssolen lyste udenfor paa de grønne Tage. Men Vandringens Triumf havde den snilde Cecilie dog glemt til sidst.

„Kan du nu sige mig, hvad d e t er?" sa Cecilie, som hørte hun en Skoledreng i Lexien; de kom paa venstre Fortov op ad den gamle bugtede Kjøbmagergade.

„Tho det er da fandenmæ Rrrun-detaarn!" — Der stod det for Villads' forskende Blik som en gammel sodet Bul op igjennem Historien. Det havde han set uden paa Almanakken, endnu før han kunde stave, det havde Bønderkarlene, der havde været inde som Soldater, fortalt om, mens de om Kvældene sad opad Kalkvæggen og strøg Halmsine. Villads havde ikke tænkt sig Rundetaarn saa rynket og graa. Han vilde ikke ha fundet det underligt, om han havde set en gammel sidskjægget Trold sidde med rød Lue og dinglende Skovbotræsko i hvert af dens sorte Vindueshuller. Han blev ikke lidt forundret, da han hørte, man kunde gaa op i det. Det var jo næsten som at gaa indeni et levende Væsen. — Der lugted surt derinde som paa gamle Trappegange; af Skimmel og Ælde, af flygtig Kalk og dampende Mursten. Men de var unge. Deres spændstige Ben iled op ad de slidte Sten og traadte Ærværdigheden under Fødder. Dog kom Kjækheden ikke

lige strax; Villads havde en Del Læsning i Tanke, som han skulde ha til at passe.

Han begyndte derfor Opstigningen noget belastet af sin historiske Viden. Cecilie var ikke betynget af noget saadant, men følte sig let jaloux paa den historiske Muse, syntes i hvert Fald, at Damen burde afstaa Førsteretten til hende; hun skubbed paa Dril Villads op mod den sværtede Midtpille og fik ham kysset til Fornuft. Pludselig gik Kvindens List op for Villads i hele dens Udstrækning; hun havde jo næsten ikke før nu kunnet finde en Lejlighed til at føre sine tørstende Læber mod hans. „O, den Engel!" — Villads glemte glad alle historiske Almanakker; han kyssed hende, saa der gik Lys i Halvmørket under den sværtede Murpille; han kyssed, som der aldrig er bleven kysset paa Rundetaarn! Og h u n holdt ham fast. — Jamen, skulde de da ikke videre? „Nej, der var forresten ikke noget at se deroppe, ikke saadan da; og Turen var f o r f æ r d e l i g anstrengende, især naar man var i Korset."

Jo, Gu skulde man til Tops; dér maatte jo netop være storartet oppe! Snak om en Ting! Nu rask! Hyp, hyp! — Villads greb hende om Haandleddet. Hun løb og pusted og stritted imod, saa han atter maatte standse; han tog endnu et Par hurtige Kys fra hendes pustende Mund; saa svang han hende paa Armen og bar hende langs den stigende Sneglegang, mens hendes gode Barm vugged i blide Dønninger mod hans Kind og Øre.

De stod paa Taarnets Platform i den kolde Novemberluft og spejded ud over de takkede Tagrygninger, der lyste under dem i Teglstensrødt. Villads' Videlyst var ikke til at mætte. — „Nej var d e t Rigsdagen! Der vilde han knage sig ned; kanske en kunde faa Ord med Jens Busk; for det var dænenmæ en Karlmennesk! — „Nej, ikke i Dag!" bad Cecilie; nu skulde de hjem og spise — og se til lille Iris. „Iris!" Villads fik atter Armen om hendes Hofter, „Hvor det er kjønt af dig, at du har givet vort Barn det Navn! Men du maa ikke nævne det for tit; for saa kan én ligefrem komme til at længes — — derhen, hvor vi alle tre hører hjemme."

„Ja, her faar én vel aldrig d i g til at blive?" spurgte Cecilie lavt og saa hen over Skorstensskoven og de grønne Taarnspir.

„Nej, bitte Cecilie. Det er jeg nok ikke skabt til. Det er svær skjønt at se det, men blive her" . . . Han rysted hæftigt paa sit Vildmandshoved.

„Saa skal vi heller ikke," sa hun ømt og la sin Haand over hans paa Jærnrækværket.

Nedad gik det i Huj og Spring og svære Bump i Villads' sinkede Storstøvler; han greb hende og slap hende og greb hende og slap hende atter, og den aarhundredgamle, dystre Murgang, der sandelig ikke blev bygget til Fjanten, gav Genlyd af deres Latter og kaade Leg.

Kommen ned paa Fortovet ordned de sig ærbart ind i de andres tugtige Pasgang. Og den stærke, bredskuldrede Villads saa tillidsfuldt ud i den blaa Dag, der hvælved sig over Søerne og Dronning Louises Bro; og alle unge Mænd vendte sig efter hans ranke Brud og saa, hvor hun var lykkelig og skjøn!"

Lad det være 12—14 Aar efter. Villads og Cecilie har været gifte omtrent ligesaa længe. Han har en større Husmandslod, en Parcel mellem ca. halvtredsindstyve andre, hvori man delte Cecilies Fødegaard og et Par tilstødende Gaarde. Villadses Ejendom er paa en 14—16 Td. Land, jævngod Muldjord. Hans Hjem ligger højt, lidt til Siden for de andres. I lang Afstand ser enhver, at der bor en lykkelig Mand. Hans lille hvide Gaard er ikke klistret op paa maa og faa, men hver Sten er lagt med Omtanke, saa det dvælende Øje fyldes med Velbehag. De tre hvide Længer, hvoraf Gaarden bestaar, ligger ligesom en aaben Favn ud mod de duftende Marker og Høstens Neg. Ellers er alt, Træværket, Luger, Porte og Stakit, strøget med rød Farve, der lyser varmt i Aftenens Sol. Villads elsker sit Hjem lidenskabeligt; hver Haandfuld Muld i dets Grund er saa at sige gaaet igjennem hans Hænder. Han har altid et eller andet for, der skal gjøre det endnu en Kjende smukkere og værdifuldere. Han betragter det som en stor Lykke, at han straks fik den gode gamle Muld at tumle med og ikke f. Ex. en Hedelod, hvor han kunde have gaaet og slidt sig vind og skjæv, før der gaves ham nogen

Erstatning for Møjen. Han har meget respektstridige Meninger om Jorden, som forøvrigt om alt andet — men han belægger sine Meninger med gode Beviser. Naar han hører nogen snakke ferskt om „rationelt Landbrug" og „de store Fremskridt indenfor Bondestanden", opløfter han en haansk Latter. „Tho det eneste en saadan finder helt konsekvent gjennemført endnu i vort Landbrug, det er da fandenmæ snart Sjuskeriet," siger han og retter sig udfordrende op. „Men hvordan skal det være anderledes, naar Folk er for stolte til at lære noget. — Det vared længe, før vi fik Læger herud paa Landet. Inden det kom, laa Folk og „døde ved egen Hjælp", som det hedder; ogsaa mange Gange, hvor et bitte Raad fra kyndig Haand kunde ha reddet et kostbart Liv, en Familieforsørger, en ung Mor med Børn og Ansvar. Nu har vi Guds Velsignelser herude paa Landet af baade Menneskelæger og Dyrlæger; men en anden vigtig Ting er der, som stadig overlades til sin egen Omsorg eller til helt ukyndige Hænder: Jeg tænker paa den Jord, vi dyrker. Ja, hvorfor kjendes endnu ikke Begrebet en Jordlæge, ligesaavel som en Dyrlæge?" — Naar Villads kom ind paa det Emne, saa rendte han hed i en Haandevending; han kjendte fuldtud Betydningen af Jordens Udnyttelse; han var selv saa kræng om at ta hvert Hjørne med, at han kunde harmes dybt ved at se paa Flertallets Sløsen. Saa kunde hans Ord falde saadan:

„Du har en Vædder, der bliver syg; øjeblikkelig til Telefonen og raabe Storm paa en Dyrlæge, te han maa da endlemaal komme, alt det Helmisserne kan pinspringe! Men hvem har du at sende Bud efter, Farlil, naar din Ager begynder at hænge med Ørerne? Fandenmæ aldrig en! — Og at din Ko bliver syg, og din Krik bliver syg, aaejow; det er alvorligt nok; men bliver din Mark syg, saa bliver, saa minsyv, ogsaa snart din Pung syg! — Ja, det siger jeg lige ud: Det er ikke Millioner, men det er Hundreder af Millioner, der gaar i Brokkassen for os Aaret om, fordi vor Jord ligger og klager sig, og ingen ved, hvad den skader.

Nej, som jeg siger: lad os faa oplært en Række praktiske Jordlæger, lad os begynde med een i hver Herred; og har vi faaet rigtig begyndt, vil vi snart ha een i hvert Sogn. — Men det skal ikke være én af

de hér, der bare har Brillerne, men der skal Fanden hwinț mæ ogsaa være Indmad bag Brillerne! Har I saa forstaaet mig? — Aakja; saadan kunde der laves saa meget hen ad Vejen, om ikke Folk var saa stolte, saa store og saa stolte. Og hvad er de saa stolte af, bitte du? Af deres Dumhed, Farlil!" —

Saadan talte Villads mangen god Gang, mens hans Nabohusmænd lytted. — Han var forøvrigt selv bleven en Slags Jordlæge for dem alle derude paa den gamle Herregaardsmark. Al den Tid, han havde tilovers, rejste han rundt til dem og hjalp enhver, der ønsked det, med Raad og Daad. Nu kom hans flittige Omgang med Bogen ham stærkt til gode. Han fik endogsaa dannet en Slags Vandrebibliotek mellem Husmændene, hvori han ogsaa forstod at læmpe andet ind end bar Landbrugslitteratur. „Tho vi Husmænd, vi vil sgu heller ikke leve ved ene Grovbrød og Skummetmælk, vi maa sgi ha en bitte sød Kage og putte i Munden en Gang imellem, aldrig saa lidt, men noget, der smager vel."

Det var hans Undskyldning, naar han havde ladet én eller anden æstetisk Bog glide med i Pakken.

Hans Naboer udtalte tit deres Forundring over, at han kunde faa Tid til at læse. „Ikke Tid til at læse!" Villads snoed sig ivrig om mod Tvivleren. „Du kan lige saa godt sige, at du ikke kan faa Tid til at trække dit Vejr eller lade dit Vand! — Jeg kan altid faa Tid til at læse, men jeg kan ikke faa Tid til at læse nok! Jeg kunde have været saa meget dygtigere en Mand, naar jeg kunde ha læst noget mere. Nej, det er ikke Tid til Læsning, det mankerer paa, men det er Lyst, bitte Folkens. — Vi kan heller ikke altid slide; behøver det sgu da heller ikke, hvis vi virmed noget mindre og vidste, hvad vi gik efter.

Tho er Jorden saa gjæv for os, te vi ikke kan aisé den ét Øjeblik, tho saa faar vi det jo aldrig bedre, end den Dag, te vi ligger med vor Næse i den efter vore Ører." — Saadan snakked han for sine Standsfæller; mange lytted til den Tale og traskede efter; og det var ikke de ringeste.

Her ude paa „Herregaardsmarken" fandt han flere af sine tidligere Kammerater fra Tyendebevægelsens første Dage. Ingen kunde helt hamle op med ham som Jord-

dyrker; den, der kom ham nærmest, var ogsaa her „Næstformanden", der var lige stadig bekymret som forhen, men et exemplarisk lille Pligtmenneske i alt, hvad han tog sig for, hvad enten han røgted en Kalv eller styred en Foreningskasse.

Nu leved Villads da først det harmoniske, samfundsnyttige Liv, som alle Dage havde været hans Drøm, men som hans voldsomme Sind forhen havde slaaet itu, ligesaa hurtigt hans Flid havde stablet det op. Naar de andre spurgte ham, hvoraf det kom, at alting saadan kunde lykkes og trives for ham, saa svared han med et varmt Smil: „Jeg har en Engel i mit Hjem; og den Slags kan Vorherre nu éngang ikke nægte noget." — Og den „Engel" var naturligvis Cecilie. Hun havde kjæmpet haardt især de første Aaringer, da deres Udgifter var store og Indtægterne saa godt som ingen. Da udnytted hun til det ydetste sit Kjendskab til „Fransk Vask og Strygning". Aldrig havde nogen der paa Egnen set Mage til Kravebryst, som dem der udgik fra Cecilies Strygebræt; der gik Ry af dem videnom, til Proprietærer og Storbønder, til Kommiser og Landhandlere; hun havde altid Overmaal af Arbejde; til Tider var hun nærved at segne under det. Men naar hun saa, hvor Villads sled baade for to og tre uden nogen Sinde at betragte det som andet end det selvfølgeligste i Verden, saa skammed hun sig over sin Svaghed, græd et Par Trætheds Taarer, der faldt paa den glødende Bolt, og damped bort med en Syden uden at sætte Spor nogetsteds, end ikke paa hendes bløde Kinder, der var ligesaa myge og friske som i deres første Kjærlighedsaar.

Den Gang tjente Cecilie mangen en kjærkommen Skilling til Renter og Afdrag; nu, da de var kommen over deres Ting, havde de egentlig ikke denne Biindtægt behov; Cecilie sa da ogsaa nej til en Slump, men helt vilde hun ikke slippe Strygeriet, det gav hende gode Lommepenge, og hvad der var hende det vigtigste: det bragte unge Mennesker til Huse — Tyende og Landarbejdere, som Villads fik Tag i for sine Idéer og kunde være til Hjælp og Vejledning, som hans Hu stod til. Saadan blev de to Menneskers Hjem, hvor der altid hang hvid Vask paa Tjørnehækken, et naturligt Samlingspunkt for Omegnens gifte som ugifte Tyende og Landarbejdere, især Søn-

dag Formiddag, naar de færdigstrøgne Mesterværker blev afhentet. Da kunde Villadses Langbord til Tider være helt ombesat af rygende, leende og diskuterende Mænd, der her under Villadses sikre og klare Førerskab fik den første Indvielse i Politik og Samfundsøkonomi eller hvad der nu laa nærmest til Drøftelse i Aviser og Rigsdag. De ældre blev her skolet i at haandtere Tanker og Samfundsbegreber, der rakte uden for deres egen Faarehæk, og det unge Tyende kom til Indsigt i, at det var værd at stræbe for højere Idealer end dem, der tog Sigte paa et fedtet Spil Kort i den ene Lomme og en Tobakspibe i den anden. Villads kjendte jo selv saa godt som nogen, hvad der i Almindelighed hindrer den tjenende Stand i at faa sit Hoved op i Jævnhøjde med andre Menneskers: Deres forsømte Skolegang, deres hjemløse Stilling, deres ringe Raad, deres Sinds Flygtighed og en Hoben andre Ting; men sad han ikke selv her som Exempel paa, at det altsammen kan overvindes, naar der ikke er Orm i Kjærnehuset og man aldrig helt slipper sin Selvagtelse. Og de fulgte hans Blik ud over hans exemplarisk drevne Jordlod og hen mod hans høje, ranke Hustru, der just stod under Bjælken i sin lange hvide Strygedragt og lyste hans Stue fuld af Smil. Thi ikke alene h u n lyste — af Renlighed og Sundhed, men alting om hende lyste af hendes Lys. Sengene skinned af hvide Lagner og nystrøgne Overliggere; de lange, kunstigt sømmede Vinduesgardiner bølged i det morgenduggede Gjennemtræk, der ogsaa vugged med Geraniens Ranker. — Kun to Ting var der, som stod og gav Mørke til Stuerne: et gammelt Skrummel af en Standkiste paa Størrelse med Noæ Ark og et falmet Klaver med mange brustne Strenge. Det var et Par Vragstumper, som Cecilie havde reddet ud af det fædrene Skibbrud i Barndomshjemmet, og som hun nu ikke nænnede at skille sig ved. — Hun lærte forøvrigt sin Datter de første Spilleøvelser paa det samme gamle Klaver, hvor hun selv havde lært dem, under dybt forskjellige Forhold. — Villads nød nu aldrig Spiritus, endikke den ringeste Snaps mere.

„Jeg har tit spekuleret paa," sa en Søndag én af de ældre ved Bordet, mens han betænksom banked Piben ud over Tobakskassen, „hvordan du kom fra det hér Drikkerads, Villads; for det var vi nu alligevel ræd for, der skulde have taget Magten fra dig."

Villads saa alvorligt hen for sig ved dette uventede Indbrud i hans Sjæls Gjemmer og sa:

„Ja, tho da kunde jeg vel nok fortælle jer det, om jeg vilde. Ser vi ikke det en Gang imellem, te den Skytte, der har været lige ved at skyde sig selv eller kan være hans bedste Ven, han lægger Bøssen ned? — Var det samlet paa eet Sted, det jeg har drukket i mine Dage, saa tænker jeg, en kunde ha druknet en Elefandt i det. Og meget, alt for meget, er der bleven druknet i det, baade for mig selv og andre. Jeg har aldrig kunnet nippe til nogen Ting, skulde altid slaa Bælgen fuld; og saa laved en jo Utuskstreger." —

Pludselig sa hans Kone fra sit Strygebrædt for at hjælpe sin Mand bort fra dette pinlige Æmne:

„Du behøver jo ikke at drikke, Villads, du er jo et glad Menneske endda."

„Det er ogsaa sandt, Cecilie," sa Villads og trykked hende blidt ind til sig.

Hans gamle Sind og Voldsomhed kunde dog vaagne i ham endnu med et Raseri, som en Hund under en Kakkelovn; kom det over ham i Nøds eller Stald, kunde han kyle baade Kalv og Gris over Bessingen.

Cecilie havde engang for at tøjle ham fortalt en Historie om en lignende hverregal Mand, der var saa klog, naar det hér Gale kom over ham, at løbe hen i Laden og bide i en Sule, til Raseriet var ovre. — En Dag, hun hørte Villadses vilde Rumsteren, stod hun pludselig i Staldøren med løftet Pegefinger: „Er du rendt varm! Skal vi ha dig hen til den slemme Mand i Laden!"

„Hø-hø-hø!" grinede Villads endnu med Galsindets Grøde i Struben, mens han stod og hjalp en Pjevs af en Tyrekalv paa Benene, der var svinglet omkuld for en drøj Singeldus. „Tag nu det Brød der og giv den lille Kalv, fordi du har været ond ved den." „Hø-hø-hø!" sa Villads og kom nølende og tog Brødet af sin Hustrus gode Haand.

Saadan leged de Livets skiftende Leg Dagen lang. Altid i Arbejde, men altid parat til en Skjæmt. — Han kunde standse midt i Stuen, hvor hun stod bararmet og lys og strøg med disse bløde Bevægelser, der var hende saa egen; hendes Arme var endnu hvide og myge som Marven i et Siv.

„Egentlig er du jo altfor skjøn til en Husmandsstue, men det er en daglig Fryd at ha dig her!"

„Kjære Villads!" Hun gik ind i hans Favn som en Brud. Han kyssed hende i den bløde Grube, hvor Armen bøjer, og Aarerne er blaa.

Det hændte ogsaa, at han fik hende med endnu en Gang til forelsket Leg omkring Høstakkene paa hendes Barndoms maanelyse Eng.

Han vilde saa gjerne gjøre det godt for hende, men det var jo ikke altid, han havde Gaverne.

Saadan kunde det ske, at han en Morgen bad hende saa indtrængende om at blive i Sengen, naar hun Dagen i Forvejen havde haft en rigtig vanskelig Vask, eller andet havde udmattet hende. Han skulde nok lave Kaffen. For i hans Bissedage var der ingen, der kunde mestre ham i „at klare Kaffen". — Med stor Møje lod hun sig da omsider nøde tilbage i Puderne, mens han gik ene og skramled i Kjøkkenet. Og saa laa hun og hujed ud til ham om Kaffedaasen og Posen, der skulde skylles, og hvor Fløden skulde tages! og „saa for Guds Skyld ikke ride noget paa Gulvet!" Og saa gaar det naturligvis hverken værre eller bedre, end at der lyder et Skaltorn fra noget, der dejser ned fra „en af de forbande Hylder, hvor en ingenting kunde faa Hold i, saa overfyldt det var"; — og her staar jo saa „Patienten" paa nøgne Fødder foran Familjeskorstenen — og maa med gevorpen Magt under Hyl og megen Sprællen bæres ind i Sengen igjen. — Saadan klared Villads den Kaffe!

Særlig mange Fornøjelser bød deres jævnmodige Hverdagsliv ikke paa. Men de vilde gjerne begge se og høre. De fulgtes troligt ad til Møder og Foredrag omkring i Omegnens Forsamlingshuse, og naar der kom kjøbenhavnske Skuespillere til Provinsbyen, spændte Villads de smaa Russere for deres lille pæne Vogn og kjørte de 2—3 Mil ind til Staden; da var Cecilie altid i stort Toilet med Nedringning som ved de rigtige Premièrer. Hun græd altid meget over de — ganske vist ofte — begrædelige Stykker, der var hende som en Kirkegang.

„Dette her er da virkelig ikke til at græde over, Mor," hvisked Villads i Parkettets Halmørke. En fjollet Marquis gik deroppe og laved Tossestreger med en Kammerpige.

Cecilie græd alligevel.

I en Mellemakt sendte hun Blomster op.

De kjørte hjem under Novembernattens høje Stjærnehimmel. Cecilie havde endnu ikke forvundet sine Taarer. Villads kunde godt mærke det gjennem sin venstre Arm, der berørte hendes højre Kaabeærme. Han vilde saa gjærne trøste hende, men det var ikke nemt.

„Har du svært ved at glemme Kjøbenhavn, bitte Mor?"

„Nu maa du ikke faa mig til at græde igjen, Villads ... Men det var jo bleven mit Hjem den Gang, ingen andre vilde kjendes ved mig; som det vel er bleven saa manges, som ingen vil kjendes ved." Noget efter tilføjede hun, som kunde det være glemt før: „Den gjorde mig vel ikke meget godt, men den gjorde mig da heller ingen Fortræd."

Der gik atter en halv Mils Vej i Tavshed, saa sa Villads: „Hvad vilde du sige, om vi kunde ta til Kjøbenhavn igjen?"

„Hvordan skulde det dog gaa til?"

„Jeg har været Kredsen tilbudt som Folketingsmand ... Jeg tænker nok, jeg kan faa den endnu ..."

„Jamen, hvad skulde vi saa gjøre med vort Hjem?"

Villads tøved noget; saa sa han lavt: „Ja, ... det skulde jo saa ... sælges."

„Sælge vort Hjem! Som vi har lagt alt det Arbejde i, og som du elsker som din Øjesten — —? Villads, du skal aldrig høre mig græde for Kjøbenhavn mere ... Og vi maa da ogsaa tænke paa Iris."

Iris var nu saa stor, at hun godt kunde vække de moderlige Bekymringer. Hun voxed godt op ad sin høje, ranke Mor, blev næsten ligesaa smuk; intet Under heller; var hun ikke bleven til i en duftende Høstak under Fuldmaanen, mens Klyden trak over Kjærene, og Karlsvognen spejled sig i Moderens Øjne? —

Vognen poltred nu ind paa den Vej, der bar opad mod „Herregaardsmarkens" mange venlige Smaahjem, hvis lyse Façader laa saa klare under Stjærnenatten.

Højest oppe lyste deres eget Hjem i det klare Maaneskjær med de tre favnende Længer til venstre og den velplejede Tjørnehæk til højre, hvor Cecilies sidste Vask skinned som Sne paa Risene.

„Nu kan vi snart naa vort Hjem igjen, bitte Mor," sa Villads.

„Ja, Gud ske Lov!" sa Cecilie.

Villads fortsatte:

„Det er jo egentlig mærkeligt at tænke ved: hvis du nu havde taget ham „Baronen", der stod saadan efter dig, saa var du maaske i Aften bleven kjørt hjem med fire for; nu maa du ta til takke med et Par jævnhen Russere."

„Ja, egentlig var jeg vel en sær Kone til dig, lille Villads; men jeg har anstrengt mig for at fylde min Plads ud ved Siden af dig. Og du maa ikke tro, jeg har følt det som et Offer.

For der er bedre ved din Side, som du siger, efter to smaa Russere end i Karet og med fire for, naar det saa gaar i Nyk og Syk."

„Ja, her kjører vi jo paa gammel Herregaardsjord," sa Villads.

„Ja, oven i Kjøbet min egen Fars. Han hørte til dem, der aldrig kunde forstaa nogen Ting, af det, Tidsaanden fører med sig. Men kan de andre forstaa noget, før de ligger i Grøften?"

„Nej, aaenej! tho det er vel ikke store Sager!" Cecilie fortsatte, mens hun i Glød vendte sig om mod sin Mand:

„Det synes jeg, maa være det skjønneste af alt: Bevidstheden om, at man tilhører en Stand, for hvem det nu altid gaar opad, og maa gaa opad! Jeg er jo kun en Snylter paa din Stand."

„Nej, bitte Cecilie, saadan maatte det endda ikke vel forlyde, hvor én fylder sin Plads saa godt som du," sa Villads.

„Jo, det er sandt, hvad jeg siger!" vedblev Cecilie i Heftighed. „Jeg skulde egentlig være gaaet rabundus med min Far; men jeg kravled herop til dig og blev reddet."

„Ja, det kunde vel ogsaa siges paa en anden Maade."

„Jeg kan ikke sige det anderledes. Personlig kan jeg altsaa ikke deltage i den Opgangsfornemmelse; men du maa føle den, og vort Barn skal føle den. Det er det, jeg synes er saa skjønt!"

„Ih bitte Cecilie, du taler jo saa varmt, som stod du paa en Tribune," sa Villads bevæget.

„Ja, er det ikke ogsaa en Tribune, min Fars, min Slægts udstykkede Gaard!"

Nu sa Villads; „Aa, hvor det kan gjøre én godt at høre, te du tykkes, det gaar opad for min Stand og for mig selv! For det trænger vi til at høre hver én alle vi Smaafolk, der til Tider gaar og krasler haardt nok i det for en Krumme menneskelig Tilværelse, eller hvad en nu vil kalde det. — Der er altid nok til at gjøre os forknyt og ring, nok til at sætte en Fod paa vor Nakke og trykke til; men de milde Ord til os, de bliver gjerne henne.

Men hvis jeg maa sige det, saa er det, som du under din egen Stand lidtlig Ros; der er Kræfter ogsaa i den Stand; aae, store Kræfter, hvormed de kunde hjælpe baade sig selv og vi andre, hvis ikke de var for stolte til at bruge dem."

„Jamen deri ligger det jo! Og saa gaar det dem jo alligevel, som min Far; de faar dem ikke brugt uden til at træde andre ned, indtil de selv trædes dybest ned."

„Jamen se, bitte Cecilie, du er jo da — som du sa før — kommen over til os andre, med din Kjærlighed og alle dine milde Kræfter; hvorfor skulde saa ikke én eller anden i din Stand kunne ta dit Exempel op og gi Standsfordom, og hvad der falder dermed sammen, en god Dag, og blive et Menneske med vi andre, og faa Kræfterne, de bundne Kræfter, taget i Brug til noget hwell."

„Ja, det er ogsaa smukt tænkt altsammen, lille Villads; men du kjender ikke min Stand, — dens Goldhed og dens bundløse Egoisme. Men nu kjender jeg din, i dens Svaghed, som i dens Styrke; begge Dele har jeg mødt i rigt Maal, mens jeg har elsket dig."

„Og tror du, Cecilie, endda, te vor Styrke kan holde saa meget Mon med vor Svaghed, te den bestandig kan gaa jævnt i Vejret med os, vi Smaafolk?"

„Ja, kjære Villads! En Stand, der har mange Mænd som du, den kan ikke andet, den maa gaa opad!"

Nu tog deres maanelyse Hjem dem helt i sin Favn.

JENS LANGKNIV

AF FJENDS HERREDS KRØNIKEBOG

Han var — som Hedens Sagn endnu forkynder —
en Røver med een Dyd og tusind Synder.
Efter Byrons „The Corsair".

FORORD

GJENNEM Jordbundsundersøgelser ved vi, at vort Land er bygget op af en Række geologiske Lag, der skyder sig ind under det som Blade i et Løg, og følger i den samme Orden ligegyldig næsten paa hvilket Punkt af dets Overflade vi stiller os. Men denne lagdelte Historie ophører ikke med Geologien, men gjælder ogsaa i vort Samfundsliv, saa at de samme historiske Aflejringer vil træffes i omtrent enhver Del af det danske Land. Man kan da studere hele Danmarkshistorien gjennem et enkelt Sogns eller Herreds Historie, kan blotte alle Aflejringer ligefra Oldtiden til vore Dage, hvis da ellers Dokumenterne staar os bi. Det er dette, der gjør Topografien og Lokalhistorien saa tiltrækkende — i hvert Fald for mig, saa jeg i de sidste 20 Aar har tilbragt mindst én ofte to af Aarets Maaneder paa Arkiver. — Et Sogns Historie er et Lands Historie; de samme Skæbner, de samme Kampe, de samme Ængstelser, de samme Haab; kort sagt Samfundstilstanden grebet i sine store almindelige Træk vil paa ethvert somhelst Tidspunkt af Danmarkshistorien være ens i Fjends- og Sokkelund Herred. Og jeg har da i denne Bog forsøgt at vise, hvordan min Hjemegn reagerede mod Trediveaarskrigen. Til dette Formaal har jeg brugt en Skikkelse, om hvilken der endnu den Dag i Dag lever adskillige Sagn i Egnen omkring Alheden.

Jens Langkniv er ikke bare et fingeret Navn, men en nu fuldt afhjemlet historisk Person.

I ca. 20 Aar har jeg søgt efter ham dels i Tingbøgerne, dels i Lensregnskaberne, dog uden Resultat, da jeg ikke troed, han skulde søges saa langt tilbage. Den, der har Æren af at ha bevist, at Jens Langkniv ikke bare tilhører Sagnenes Verden, men notorisk har levet og „virket" her i Nørrejylland, er Arkitekt F. Uldall, som i Aaret 1912 i en Artikel i „Samlinger til jydsk Historie og Topografi" (4. R. 1. B. S. 211) kommer til at nævne en jydsk Morder- og Tyvebande, som han har truffet det Herrens Aar 1598 og som den Gang anførtes af en vis Jens Langkniv; denne Meddelelse suppleredes Aaret efter i samme Tidsskrift (S. 520) af den unge Kulturhistoriker Hugo Matthiessen, idet han citerer et Uddrag af Randers Tingbog for 24. Juli 1598, der godtgjør, at Jens Langkniv denne Sommer trækker rundt i Østhimmerland nærmest som en Art Taterhøvding, over hvis forbryderske Hoved Lovens Sværd er udstrakt. Flere af Banden er sat fast og venter paa Strikken, men Jens har hidtil undgaaet Fogdernes Efterstræbelser. Mere vides endnu ikke om ham, og jeg er tilbøjelig til at sige: „Gudskelov!" Thi jo friere har jeg kunnet tumle med ham.

Jeg vilde ha givet en Specie til, at det var mig, der havde fundet den historiske Jens Langkniv, ligesom jeg i sin Tid fandt de Blicherske „Kjeltringer": Lange Margrethe, Linka Smælem, Peiter Benløs o. s. v. (se min Blicherbog II. S. 99 ff. 124 ff. 185), men da det nu ikke er mig, saa sparer jeg mine Penge og tar Revanche ved at skrive denne Roman, ved hvilken jeg har søgt at bibringe andre noget af det Gys, der gjennemskar mig som Barn, naar de gamle rigtig aabnede for Fortællerkisten med hvad de vidste om deres Barndoms Rædsel, Røveren med det vilde Navn.

„Bogvennen", April 1915.

Jeppe Aakjær.

LAD det være saadan en tre Hundrede Aar siden — Dag og Time er nu glemt — at man i den lille forblæste By Daugbjærg en Aftenstund skulde til at tænde op under en af de smaa Kalkovne, som fra Arilds Tid har givet denne Landsby Dragning og Mystik. Det var Aarets smukkeste Tid. Rugen stod overalt med Dræ mellem Læberne; man mærked det paa Duften nu i Natteduggen. Maanen steg betynget op omme over Hedebakkerne i Nordovst; den havde slet ingen Hast med den Ting; stod ligesom stille et Øjeblik og følte med sit brede, bløde Lys hen over alle de knudrede smaa runde Kalkbakker, der minded om en Række hvide Maver, der var bleven overrasket, før de havde faaet Tid til at trække det nødtørftigste op over sig.

Daugbjæig har altid haft Ord for at være en munter By, som ikke forsømte nogen Lejlighed til Fest. Nu havde det alle sine Dage været en sagt Ret, at naar der tændtes op under Kalkovnene skulde der gjøres Gilde, og da det her var Præstens Ovn, der var i Ilden, saa var det altsaa ham, der skulde gjøre Gildet, hvad han da ogsaa var villig nok til, som ikke var saa sært; thi i modsat Fald kunde det gjerne hævne sig paa Kalken. Og det var ingen Narspøg. Men han kunde nu ikke selv være med, om ogsaa han havde ønsket det, for det var Lørdag Aften, og da skal Præsten jo lave sin Prædiken. Men det kunde endda ogsaa være det samme, for Præsten havde en Kone, og hun kunde saa meget vel staa det i Rette, saa ingen skulde savne Præsten det bitteste. Hun var som en Loppe paa en Glød, lille og bollet, men „saamøj faale glovn" efter Karlfolk; hun havde rødt Haar, og de skal jo være de værste; over hendes Ansigts Rundinger som hendes Kinds Smilehuller laa der en egen lysende Bleghed, som Elver-

taage over aftenlig Eng, og hendes Øjne indskrænked sig som oftest til to langelige Aabninger, der blev helt henne, naar hun lo.

Den skikkelige Præst kunde aldeles ikke styre det lille Kvindemenneske, der sjælden var hjemme nogen Nat til Ende og helst aanded i en Luft af Rus og Kaadhed.

Og nu skulde hun altsaa lave Gilde der henne ved Kalkovnen, og Gud skal vide, der b l e v Gilde! Nu har deres Brændevin der i Daugbjærg vel altid kradset nok saa meget som andre Steders, ikke da mindst i de Tider, her er Tale om, hvorfor der ogsaa skete Ting, som nu vilde være ret utænkelige.

Saadan et Gilde, det kunde enhver komme med til, Folk, der gik paa Landevejen, som Folk, der kom hjem fra Marken. Saa snart det var bleven saadan jævnhen mørkt, saa tog Kalkbrænderne de glødende Emmer paa deres Skovle og gik op paa Banken og slængte det i en vild Bue ud i Luften. „Hu—u—ij!“ sa de, saa det gjalded i Bakkerne, naar de slængte Ilden fra sig; det gjentog de tre Gange. Anden Indbydelse fik Folk ikke, og det var altid tilstrækkeligt. Kort efter begyndte man at myldre op imod Kalkovnen, der allerede laa og emmed en blaa Taage fra sig. En havde en Flaske Mjød med sig, én Øl, én Brændevin, én havde Kager eller en Kavring Smaabrød, én en Klat Smør — de færreste kom tomhændede. Men den rødhaarede Præatekone kom naturligvis med Broderparten, det var jo ikke mere end rimeligt, da det var deres Kalk, der skulde brændes. Folk blev ved at strømme til den hele Aften, mest unge Mennesker, Mænd og Kvinder om hinanden, ogsaa enkelte gamle brændevinshægne Stødere, der egentlig hørte hjemme andet Steds. Og de drak tæt, idet de ligesom sa til sig selv: Det er ikke nok, at Kalken brændes; den maa sgi ogsaa læskes! Og der blev skaalet, og der blev skrattet, og hvert Skrat gik milevidt ud i den stille Aften, og Folk laa i fjasende Klynger under de forundrede Stjærner, og den rødhaarede Præstekone tripped rundt mellem Klyngerne, som en Flamme, der var hoppet lige ud af Ovnen.

Men hvad de end drak — der vilde ikke rigtig skabes nogen Fest langt mindre tændes nogen overstadig Lystighed. Det var, ligesom de alle kjendte hinanden for godt;

deres Vittigheder og Historier havde været brugt for ofte ved lignende Lejligheder.

Da dukked der pludselig ud af Mørket en ung, sorthaaret Kjæmpe, der var sine 74 Tommer til visse og havde en tilsvarende Skulderbredde. Ved Ilden fra Kalkovnen saa man, hvor hans Øjne funkled ved Synet af de mange unge Kvinder; hans Træk var store og forvovne, men egentlig ikke uskjønne; hans Ansigt var glatraget, men med sorte Stubbe i Bunden. Han syntes at være vant til at byde sig selv til Bords, thi uden at afvente Invitationen satte han sig paa Skraaningen saa nær op mod to glade Pigebørn, at de paa Skrømt flytted til Side med et Hvin, mens de samtidig tilkasted ham udfordrende Øjne.

„Faar man noget at drikke her, for der vanked ikke stort, hvor jeg sidst kommer fra."

„Nej, hvordan var det, Jens," svared en af Kalkmændene, „stod du ikke i Gaar i Rosborgs Halsjærn; det kom mig for, det blev sagt mig, da jeg var der med et Læs Kalk."

„Jo, det var ikke al Ting Løgn, her har du Syn for Sagn," han greb ned i Lommen og fremviste Stumperne af en sønderbrudt Bøjle.

„Er du brudt ud! Død og salte Kritt! Det bliver en dyr Omgang for dine Rygstykker, om du mere render paa Kaptajnen."

„Dyrest for hans egne!" svarede den ankomne med en truende Panderynke.

Nu først gik det op for Pigerne, hvem de havde mellem sig; det var nok den Jens Langkniv, som der fortaltes alle de gale Streger om, men som de færreste endnu havde set. Han boede nemlig et godt Stykke Vej Øster paa, langt inde i et andet Sogn. Især gik der mange Fortællinger om hans Krybskytterier og hans galante Æventyr. Han var jo forfærdelig smuk, syntes Pigerne, og som han maatte være grutstærk, at han med de bare Hænder kunde bryde ud af et Halsjærn! De lejred sig i Klynger om ham, mens han fortalte om sine Bedrifter, sit Udbrud og sin Flugt fra Hævneren. Den bollede Præstekone var straks paa Siden af ham med Opfordring til at drikke mere.

„Ja, svared Kjæmpen og smisked til Bollen. „Nu har

jeg slukket den værste Tørst, nu drikker jeg kun for Selskabs Skyld. Vil du drikke med mig?"

Præstekonen nejed og stødte sit Glas mod hans.

Jens tog om hendes bare Arm og rykked hende ned til sig; hun gjorde ingen Modstand. De skød sig baglæns op mod Ilden, der kyssed paa Fingrene ad Fruens røde Haar.

„Hvor langt har du hjem?" spurgte han.

„Ikke ret mange Trin. — Jeg bor heroppe i Præstegaarden.

„Hvad Satan, er — — d—d—du gift med Hr. Jacob! Saa har jeg hørt megen Tale om dig."

„Det samme har jeg om dig," svared hun og rykked helt ind til ham.

„Du minder mig om et natligt Ildløs, hvor Luerne slaar ovenud af Taget. Maa jeg varme min kolde Haand over Ilden?" Han la sin stærke, senede Haand oven i hendes Haar og rusked det let.

„Det Haar maa være forbandet farligt at gaa rundt med i en Præstegaard, med mindre vor Far har gode Slukningsremedier."

De drak igjen sammen af den tunge Mjød, hvis Hede gaar lige til de ædleste Organer. Saa trak de sig baglæns hen i Skyggen og hvisked løndomsfuldt, mens en Række halvt misundelige, halvt skadefro Øjne fulgte dem paa Vej. De andre fortsatte Lystigheden og Drikkeriet; dog faldt der snart Døs over Forsamlingen, nu da Jens havde trukket sig til en Side.

Paa een Gang vendte han med et: Hu-uj! tilbage til Selskabet, slog et Kraftspring hen over et Par sovende Fyldebøtter, vendte Vejrmøller over Pigernes Klynger og stod paa to stærke Ben midt i Flokken. „Jeg tror, min Salighed, I ligger og snuer hveranden. Det kan i vente med, til I kommer paa Hovmarken." Han gav et Par af de nærmeste et Spark bagi. „Er det en Maner at holde Fest paa, naar der vanker baade Brændevin og Mjød og andre søde Sager — Hu-uj!" Her greb han den triveligste Pige i Flokken som en Kattekilling og hvisted hende op over sit Hoved, gjentog Kastet, slap hende i Luften, slængte hende højere og højere som et Nogel Sime, mens hun rulled sig sammen som et Pindsvin og revnefærdig af

Latter og Mellemgulvskildren dumped ned i hans mødende Bjørnefavn.

Det kunde Præstekonen ikke se paa, uden at ogsaa hun maatte prøve.

„Aa, lille Jomfru Ildløs," sa han og strøg hende dvælende over Haaret, „med dig tør jeg sandelig ikke prøve den Spøg. Dig skal man bære paa Hænderne og ikke saadan kyle med."

Men den elskovssyge Frue blev ved med at trænge ind paa ham. Han tog hende da under Armhulerne, og mens han ligesom vejed hende i stiv Arm sa han:

„Nej, der er Grænser! Du er for let! Je—je — j e g kan ikke garantere, at du ikke bliver hængende ved din Klokke i en af Grenene eller dumper ned i Krattet etsteds, hvor ingen kan finde dig!"

Han undred sig over, at hun ikke kunde forstaa, at det var saadan en Slags Blyhed hos ham, at han ikke vilde ha h e n d e slængt op til Begloelse, men den tøsede Frue stod og strakte Hænderne op over hans Bryst som et Barn, der vil tages paa Armen. Naa, Tøsen v a r altsaa dum, saa i Fandennavn da, lad hende faa sin Vilje! Han kyled hende op, som noget man slænger fra sig i Vrede. Præstekonen steg i skraa Flugt, mens man saa hendes rædde Øjne — og lidt til. Saa vendte hun. Og mens Flammehaaret ligesom blafred i Lufttrækket, segned hun ned mod Jenses Bringe i en forvirret Opløsning af hvidt og hvidt og altfor hvidt.

„Du lagde vel ikke Mærke til, om Solen var ved at komme?" sa et vittigt Hoved i Selskabet, da Fruen endelig var kommen sig af sin Daanelse.

„God Aften, Jens!" lød pludselig en Stemme nær ved hans Øren: „Dette her ynder du nok bedre end at staa som Bindhund ved Døren til Kaptajn Anreps!"

Jens vendte sig brat og saa en midaldrende Kvinde af et vildt Udseende; hun havde Tiggerbylter for og bag; hendes store, krogede Næse syntes ligesom bestemt til at hakke hende Vej, og Øjnenes snedige Skalkhed kom i gylden Belysning her ved den natlige Ild. Det var Tatersken Kjæn Smalend, der til Stadighed trak Herredet rundt sammen med Manden Daniel Runsel. De boede i en Saadhytte paa Ørum Hede, men den stod altid tom uden enkelte Gange om Vinteren, naar Frost og Sne lagde

„Men saa skal I ogsaa høre om hans Henfart," sa Jens, idet han nu begyndte at digte paa fri Haand. „Tho da hans Tid var udløben, kom jo Fanden, forstaar I, og kræved hans Salær. Det var ikke for det, te det var saa farlig stort, for det var bare Herremandens Sjæl; tho noget maatte han jo ha for sin Villighed. Første Gang blev han snydt, da maatte han i Stedet for Herremanden trække af med deres Bindhund; men det var ikke noget daarligt Bytte, for Hunden var sgi meget mere værd end Herremanden, hvis da Fanden gaar paa Rævejagt, hvad jeg tænker v e l, han gjør.

Men næste Gang den Slemme kom til Døren, da havde han sgi Papirerne i Orden, da maatte Herremanden værsgod og holde her. — Da Folkene kom ind i hans Kammer om Morgenen, kunde de se, hvor de havde slawens, saa Væggene var al overblødte, og paa den hvide Kalk stod nu Herremandens Haand, og lige ved Siden af kunde en saa se æ Dæwel hans Klører; saadan langvejs den ene blodige Haand ved den anden. Og da de saa gik ud paa Stenbroen, saa saá de, te alt Taget var fløjet af Huset ovenover æ Herremand hans Kammet. Saa der var jo Vejen, de var taget. — Og der blev jo saa gjort Begravelse, det forstaar sig; men det er nu saa meget vist: — der var ingen Lig i d e n Kiste, men den var fyldt af ene Kampsten. Og da de kom op til Mønsted Kirkedør med den her Kiste, saa holdt Præsten ikke anden Ligtale over ham end den her:

„Vi sænker nu i denne Grav
den strenge Herres Bene, —
men hvor hans arme Sjæl blev af,
det ved kun Gud alene!""

Da nu Fantasien havde faaet sit, blev der atter Tid til at lette paa Mjøddunkene og skylle efter med den kradse Brændevin. „Lad os drikke, Folk, mens vi er ædru," raabte Jens. Men de fleste havde vist egentlig forlængst — uden ret at vide det — passeret denne gyldne Grænsepæl. Jens Langkniv ogsaa. Han var saa overstadig glad — som Bindhunden, der paa en ubegribelig Maade en mørk Nat er kommen løs af Lænken. Aa, det forbandede Halsjærn, hvor havde det snæret ham i Kjødet; ja, Strimen vilde sidde der en god Stund endnu, og saa Harmen

Haand. — I maa huske paa, te han var en grim gammel Stodder, som i det Kapitel havde vanskelig ved at bjærge Føden, og der skulde jævnhen meget til der paa Lav."

— Forsamlingen er nu bleven godt spændt, thi i hvad der fortælles, kjender de igjen deres egen Naboherremand Kaptajn Anrep paa Rosborg, der for nylig har sat Jens Langkniv i sit Halsjærn for Vildttyveri.

„Naa, Tiden gik, og gik jo saa meget fornøjeligt for Herremanden, for det han nu aldrig havde behov at ligge ene om Natten. Og det er jo en rar Ting, da især naar en er gammel og har ondt ved at holde Varmen i æ Bælle. — Men det kan jo ikke forundre noget Menneskebarn, te dette her satte megen Vrede imellem Folk. Tho har en en Kjæreste, ja saa har en en Kjæreste, og saa har andre at holde deres Fingre dérfra! Men nu havde Fanden een Gang givet Spøgelset dette her lange Tøjrslag, saa han snart kunde græsse over hele Herredet, og saadan var der lovlig lidt at stille op med ham i Tiden. Men der var endda nogle gode Hoveder, der fandt paa at spille Herremanden et Puds. De fik Hold i en gammel Pulverheks: Sorte Sidsel — ja tho, det var jo Moderen til Kjæn Smalend, som nys gik herfra — hende majed de ud som den yndigste Mø, sørged for, te hun blev strammet an et Sted, hvor Herremanden havde sin Gang, og aldrig saa snart han saa dei her dejlige Pigebarn, saa blev han jo hel pillevrik, ja, saa hentagen i hende, te han ikke kunde sove den Nat, med mindre hun vilde ligge ved hans grønne Side. Men det kan I jo vel forstaa, te det vilde Sidsel da ikke paa nogen optænkelige Maader. Men Herremanden var ikke til at kviste fra hans. Han vilde ha sin Vilje. Hun maatte værs'god holde haran! Ja, saa skulde Sidsel da ogsaa føje ham, endskjønt det var hendes Natur haardt imod; men een Ting maatte han love hende — te der ikke skulde blive tændt Lys i deres Kammer. — „Ih, hvi ikke det?" spurgte Herremanden. — Nej, for det var nu saadan hendes kvindelige Finfølels, sa Sidsel. Og saa bøjed han sig i det Stykke. Og saadan opnaaed vor Herremand endelig den Ære at komme i Brudeseng med Sidsel Rakkers."

En Skoggerlatter lønned denne Fortælling, i hvilken alle havde gjenkendt deres egen kvindekjære Kaptajn paa Rosborg.

„Men saa skal I ogsaa høre om hans Henfart," sa Jens, idet han nu begyndte at digte paa fri Haand. „Tho da hans Tid var udløben, kom jo Fanden, forstaar I, og kræved hans Salær. Det var ikke for det, te det var saa farlig stort, for det var bare Herremandens Sjæl; tho noget maatte han jo ha for sin Villighed. Første Gang blev han snydt, da maatte han i Stedet for Herremanden trække af med deres Bindhund; men det var ikke noget daarligt Bytte, for Hunden var sgi meget mere værd end Herremanden, hvis da Fanden gaar paa Rævejagt, hvad jeg tænker v e l, han gjør.

Men næste Gang den Slemme kom til Døren, da havde han sgi Papirerne i Orden, da maatte Herremanden værsgod og holde her. — Da Folkene kom ind i hans Kammer om Morgenen, kunde de se, hvor de havde slawens, saa Væggene var al overblødte, og paa den hvide Kalk stod nu Herremandens Haand, og lige ved Siden af kunde en saa se æ Dæwel hans Klører; saadan langvejs den ene blodige Haand ved den anden. Og da de saa gik ud paa Stenbroen, saa saá de, te alt Taget var fløjet af Huset ovenover æ Herremand hans Kammet. Saa der var jo Vejen, de var taget. — Og der blev jo saa gjort Begravelse, det forstaar sig; men det er nu saa meget vist: — der var ingen Lig i d e n Kiste, men den var fyldt af ene Kampsten. Og da de kom op til Mønsted Kirkedør med den her Kiste, saa holdt Præsten ikke anden Ligtale over ham end den her:

„Vi sænker nu i denne Grav
den strenge Herres Bene, —
men hvor hans arme Sjæl blev af,
det ved kun Gud alene!""

Da nu Fantasien havde faaet sit, blev der atter Tid til at lette paa Mjøddunkene og skylle efter med den kradse Brændevin. „Lad os drikke, Folk, mens vi er ædru," raabte Jens. Men de fleste havde vist egentlig forlængst — uden ret at vide det — passeret denne gyldne Grænsepæl. Jens Langkniv ogsaa. Han var saa overstadig glad — som Bindhunden, der paa en ubegribelig Maade en mørk Nat er kommen løs af Lænken. Aa, det forbandede Halsjærn, hvor havde det snæret ham i Kjødet; ja, Strimen vilde sidde der en god Stund endnu, og saa Harmen

over Mishandlingen, den Vanære at gjøre ham til en Ting, man kunde gaa omkring og beglo fra alle Sider. Han skulde ellers nok vide at holde sig i Respekt, saa længe man lod ham Halsen fri; men ved Skampælen! Den kolde Jærnkrave værked endnu i hans Nakkeben. Og hver en Hovbonde, der kom vringlende forbi med sit Møglæs — saa standsed han og flired; sa ingenting; spytted flamsk ud til Siden og flired! Den usle Træl, der selv havde skraalet som en Tøs i Barselseng, naar Ridefogden havde ladet ham binde til Træhesten, for, som han sagde, at hans Bag kunde faa at føle, hvad hans Træsko vejed, han gotted sig nu i Skadefryd over at se Styrken kuet! Naa, alle var de nu ikke saa lumpne. Han skulde aldrig glemme Ladekarlen, at han i Forbigaaende havde trykket ham en god Nævfuld Tobak i Haanden. Og den lille Kjælder-Stine — var hun ikke, dækket af Mørket og Stengjærdet, kommen ud til ham, som han stod der ved Brønden, med et dejligt Stykke Dyresteg under Forklædet, — Steg fra den forædte Kaptajns eget Bord! Jo, Stine, den Engel, havde et Hjærte af Guld! — Men den Morgen, da Kaptajnen, trind og velfodret, var kommen ud af sit Kammer og hen i Lænken til ham og med sin ondeste Latter havde spurgt, hvordan han ynded sin nye Rolle som Lænkehund, og om han nu ogsaa havde gøet flittigt, da der kom fremmede til Gaarden! — aa, at ikke hans første Handling som fri havde været at brænde Gaarden ned om Ørerne paa ham! Han greb sig uvilkaarlig til Nakken. Nej, der var jo intet Jærn mere! Men de var jo nok ude efter ham. Den Støver! — det var forbandet, han ikke havde faaet Livet af den, før han forlod Gaarden; fik den Færten af ham, var han fortabt. — —

„Hvi Satan drikker I ikke, I Drønnerter," vaagned han op og kasted sin Toplue i Vejret.

Han tænkte paa, hvor tørstig han havde været i Halsjærnet, greb et tungt Krus, tømte det til Bunden og hugged det mod en Træstamme, saa Skaarene rasled dem om Ørerne. „Hu-uj!" raabte han og vendte en Vejrmølle op over Bakken. Hvad skulde han dog gjøre med sin generende Styrke, der stadig sad og prikked ham under Vesten, men som oftest trak hans Vogn i Vejgrøften. En Gang imellem gik Kraften fra ham i et Brøl. Aa, om een dog vilde ha drillet ham bare saa meget, at han et eneste

Sekund kunde ha faaet Lejlighed til at stille sin Sult efter Bedrifter!

En gammel Bærekjælling, skjæv i Lænderne af at slæbe paa Kalktruget, og med tre irrede Tænder over Kors i Formunden, stilled sig i udfordrende Positur foran ham:

„Har du Lyst til Sjov, saa kan du sætt din Pose!" Maanen skinned langt ind i Kjællingens aabne Mund, hvor de tre Tænder kasted Skygge. Da den fra hendes Side velmente Opfordring til at „gaa paa Sjov" end ikke fik saa meget som et Svar, blev hun ond i Sulet og sa saa højt, at de alle skulde høre det:

„Hvor har du gjort af din Kniv i Aften, Jens?"

„Min Kniv kan tidlig nok komme for en Dag. Tror du, en staar i Halsjærn med Værge paa, din Gravso!"

Jens gik nynnende ind i Flokken for at læske sin Trang til Foretagsomhed. Der stod der en sværlemmet Kalkbrænder paa skrævende Ben i graa Uldsokker og saa uheldbredelig gnaven ud. Jens la sin svære ru Haand over hans Ansigt og strøg nedad: „Det er Medgang!" og med en kartende, opadskridende Bevægelse over Næse og Mund, der somme Steder tog Huden med: „Og det er Modgang!" Kalkbrænderen saa efter denne Behandling ud som en Hund, der pludselig præsenteres for en Træskosnude; men da det var Jens, fandt han det klogest at sluge sin Snærren.

Lidt udenfor de andres Kreds var to Slagsbrødre kommen i Totterne for en Tøs; de stod og knusked godt til hinanden med benede Næver. Jens' Øjne blev pludselig glansfulde og store. Han lod dem først prygle hinanden godt igjennem; men ligesom den ene havde givet Modstanderen en forsvarlig Næsestyver, skred Jens ind, tog dem begge i Kraven, hælded dem bag over hver til sin Side, saa Maanen lyste over deres Aasyn: „Her maa ingen Ufred være, saa længe j e g er til Stede! Se nu pænt op til Worherr og bed hinanden om Forladelse som et Par rare Drenge!" Han førte deres Ansigter saa nær mod hinanden, at deres Næser hvæssedes som to Knivblade; men deres Raseri var endnu saa stort, at de spytted hinanden mellem Øjnene. „Nej," sa Jens, „saadan kan jeg ikke forsvare at sende jer hjem til jeres Mor! Vil I nu pænt ta og kysse hinanden og vær knøv' Venner!" Og han tog dem begge saa haandfast i Nakkebenet, at de

ikke fandt anden Vej ud af Klemhærken end at lægge deres Skraatobaksmunde over Kors under Jens' blide Velsignelse.

Paa een Gang kom Præstekonen med flagrende Klæder og et Krus i hver Haand springende ind i Klyngen. „Vi skal danse, vi skal danse! Vil du ikke danse med mig, Jens?"

„Om jeg vil danse med dig, lille Jomfru Ildløs!" — Han tog hende under Armhulerne, løfted hende tilligemed hendes to Mjødkander op i Jævnhøjde med sit Ansigt og gav hende et Smækkys lige paa de blussende Læber: „Ogsaa rundt om hele Sogneskjellet, om saa skulde være!" Hun lod begge sine Kander dumpe for at kunne lægge Armene om hans Hals.

Saa begyndte Dansen hen over de kuplede Smaahøje. Præstekonen sprang som et Egern; hendes Haar løste sig og hopped hende til Bæltet. Skalmejens Tone gennemskar Natten over de duggede Dale, Uglen i Kirketaarnet sendte nu og da sit Varselskrig ind i Spillet. Henne til Syd laa Dojsen som en stor, stor almægtig Isse, der havde støttet Hagen paa Jorden for i Nattens Ro at tænke uudsigelige Ting om Jordens Slægter. Maanen, der var rykket ned mod Sydvest, forlened den tusindaarige Gamling med en hvidgullig Skjægglorie. Hidtil havde man danset nogenlunde i Kreds; nu blev de alle som vilde; med Præstekonen og Jens Langkniv i Spidsen sprængte de Kredsen og dansed hen over de smaa Kalkbakker, hvis Flint skar igjennem Skoene, dansed op ad Dalskrænten, dansed op ad den stejle Sti til Præstegaarden; her foran Salshuset laa der en Lysfirkant i Græsset fra det Sted, hvor den flittige Præst ved Tællelyset studered sin Prædiken. Han aabned en Rude, saa ud — og gjenkjendte sin egen forvildede Kone, der foran hans oplyste Vindue hopped og sprang, med Haaret løst, ved et fremmed Mandfolks Side. „Claudine!" kaldte Præsten, men sank i det samme hulkende ned over sin Prædiken. Men det taabelige Par dansed videre, mens Lyset fra Præstens Vindue bestrøg hendes hoppende Hovedpryd og lod hendes røde Manke lyse som i Blod. De naaed Kirkestætten. Ved et Dansespark af Jens' Sko knaldedes Laagen om mod Kampestensdiget, saa Uglerne rasled ud af Glamhullerne; de dansed hen over Kirkegaarden med de hældende Trækors i Maane-

lyset; de dansed ind ad Vaabenhuset, op ad Kirkegulvet, forbi den Korsfæstede paa Kalkmuren; de dansed lige op til Altret og Knæfaldets Plyds. De andre, Par for Par, fulgte ravende efter. — Her vælted de sig svarligen i Synd, i Sanserus og vilden Tummel, leged Tagfat over Stolestaderne, galed som Haner fra Prædikestolen, og megen anden Ugudelighed, som Sagnet har opbevaret. Saaledes fortsatte de endnu en god Stund, indtil Bymændene ved Præstens Anskrig kom til Stede og rensed Kirken med deres Spyd.

Op paa Formiddagen træffer vi Jens Langkniv i en Lyngstak paa Sønder Resen Hede; han er lige vaagnet efter en styrkende Søvn. Han tar sig op til Panden. Hvad er det, der sidder jo Blod paa hans Haand? Jo, nu husked han det, det var jo Delefogden Mads Larsen, den samme der havde bragt ham i Halsjærnet, han havde faaet ham drevet op i en Krog ved Fonten, havde sat ham sit Spyd for Brystet og forlangt Overgivelse, han saa jo, at Jens i Dag var uden Kniv. Saa maatte han gribe om Spydet med gram Haand, som man griber om Nælder, og saadan fik han denne Smøre. Det havde ikke blødt saa lidt; han maatte se at faa det forbundet. Han rev en Flig af sin Skjorte og surred det rundt om Haanden. Det var godt, det ikke var sket i Gaar, tænkte han; thi med den Haand kunde han ikke ha klappet den bollede Præstekone. Og hun var det nok værd. Han dvæled i Nattens Oplevelser. Almuesmanden i ham var smigret ved denne sidste Erobring; en Præstekone — — han mærked noget af den Frækheds-Fornemmelse, der faar Kirketyven til at drikke Altervin; i og for sig er den ikke bedre end anden Vin, tværtimod, men det smager altid lidt af Helligdommen.

Det gik jo vist lovlig vildt til i Aftes; kun dunkelt mindedes han det skete. Nu skulde han naturligvis atter ha hele Koblet efter sig — Kaptajnen, Delefogden og al anden nidkjær Øvrighed. Hvor længe vilde han kunne und-

gaa deres Efterstræbelser? Det var vist noget meget slemt dette med Kirken. Havde Delefogden ikke ymtet noget om Bremerholms Jærn! Ubegribeltgt, at han var sluppen fra dem i denne sin omtaagede Tilstand. Det var nok bedst, han søgte at komme længere ind paa Heden. Men hvad skulde han leve af? Ja, Gud ske Lov, saa var der da Landevejene! De blev vel omsider hans eneste Tilflugt; det var jo snart ikke muligt for en rask Svend at nære sig paa anden Maade, naar ikke man var skabt som alle andre til at trælle for Foged og Herremand. Men hvad skulde der saa blive af hans stakkes Mor, den gode Sjæl? Hans Mor! akja, hun havde saamænd grædt sine Øjne røde mange Gange for hans Skyld; men vilde hun græde mindre, om de lænked ham til Skubkarren! — Og Laura! den solbrændte Faarepige, der lugted af Pors og Lammeuld; Hvor var det ikke længe siden, han havde set Laura! Hun maatte jo være herude paa Heden etsteds med sin Faareflok. Med eet fik han en fortærende Længsel efter Laura: hvad var alle de andre mod hende, naar han rigtig blev sig selv bevidst. Præstekonen! — havde hun Lauras ranke Vækst og smeltende Ømhed; kunde hun snart klappe en i Knæ med et Stryg af sin varme Haand, snart laane ens Pistol og nedskyde en angribende Ulveflok! Nej, det var alle disse skjønne Modsætninger hos Laura, der betog ham og løfted hendes Navn over alle Navne. Ja, han maatte finde Laura, lige i denne Time! Men han havde jo ladet hende forstaa, sidst de mødtes, at næste Gang vilde han komme med en Gave. Han troed, han var kommen til Viborg Marked, men i Stedet for havde de sat ham i Halsjærnet; han skammed sig over at komme uden den Gave, hun sikkert vented. Han roded op i sine dybe Lommer; men hvad var det; paa een Gang haled han en Sølvkam frem. Han sad og drejed den i Hænderne, mens Solen trak lange Glimt ud af den. En rigtig dejlig, fint ciceleret Sølvkam med smaa indlagte blaa og grønne Stene. Det var jo et Mirakel. Hvordan var denne Kam kommen i hans Lomme? Jo, jo! nu mindedes han det hele; det var i Aftes, da Dansen antog saa vilde Former, da havde Præstekonen løst sit Haar og saa uden videre stukket Kammen i hans Lomme for ikke at være generet af den under Dansen. Men det var vel ikke Meningen, at den skulde betragtes

som en Skjænk. Det vilde tværtimod være lumpent ikke at levere den tilbage, selv om Konen ikke udtrykkeligt havde sagt, at det var et Laan. Denne Kams Værdi kom vel paa Højde med Præstens halve Aarsløn. Det var formodentlig en Trolovelsesgave fra ham til hende. Hvor var den nydelig! Og hvor vilde den straale i Lauras store Haar; hvor glad og taknemlig vilde hun blive! Nej, nej! Ikke Tale om det! Det var nok, han var Krybskytte og Kirkeskjænder, han maatte ikke blive Tyv ogsaa! — — Skjønt han havde jo ikke selv taget den — — Hun havde jo lagt den i hans Lomme — — — Nej, nu maatte der siges Stop; ikke et Ord mere om den Ting! Desuden, hvad vilde ikke Laura være udsat for, om den Sag kom op? — — Og hvad vilde hun tænke om ham, om hun kom under Vejr med, hvordan han var kommen i Besiddelse af dette Smykke. — Nej, han fik da ogsaa denne Gang gaa tomhændet til sin elskede Pige, hvor stærkt det end pinte hans Forfængelighed. — Han gik ud af sit Skjul for at komme efter, hvor Laura drev med Faarene. Op paa Højene turde han ikke gaa af Frygt for at udlevere sig for meget til sine Efterstræbere. Saa krøb han frem gjennem Lavningerne, mens han hele Tiden lytted skarpt op mod Vinden. Der var det: En fin, sprød Ringlen, Faareklokkens fjerne Messingklang. En god Timestid efter stod han foran en høj, solbrunet Pige omkring de 20. Hun gik i grønt Skjørt, der naaed hende til midt paa Læggen, og røde Bindærmer, hvis Trøje stod aaben for Barmen. Det var Laura. Han la sin stærke Arm om hendes vigende Midje og kyssed hende mange Gange midt paa Munden, mens hun stod ret op og ned og lod hjælpeløst Bindhosen og Hjordkjæppen synke. De gik bag en Gravhøj, i hvis Læ Klokkelyngen stod og nikked med det violette Hoved. Hans grænseløse Lykke over Gjensynet overvælded hende; han fortalte ustandseligt om sine Oplevelser, hvorfor hun ikke havde set ham i næsten 14 Dage. Hele Koblet var nu efter ham. Mønsted, Daugbjærg, Mænd og Lænkehunde, alt var sluppet løs paa ham; men han kjendte et Smuthul her Vester ude i Heden, der skulde ingen gribe ham.

„Jamen, hvordan vil du faa noget til Føden?“ spurgte den praktiske Laura. „Er du saa ikke sulten nu da?“ Jens vilde ikke nægte det. Et Par Haandfuld Trønbær, som han

havde fundet i en Tørvemose paa Vejen herhen, udgjorde al hans Fortæring for i Dag. Laura fik løst op for sit Melmadsklæde. Noget af det første, der kom til Syne, var en tommetyk Raamælkspandekage. Jens spiste med den største Graadighed, mens han ind imellem snærred ad sine Forfølgere. „Træffer jeg denne Delefoged mere paa min Vej — —" Jens gjorde en uvilkaarlig Bevægelse med højre Haand hen til Hoften, hvor han plejed at bære sin Kniv.

„Aa, nej! Jens; det maa du aldrig gjøre! Det vilde bare blive til Ulykke for os begge to," sa Laura.

„Skal jeg da la dem ta mig og slaa mig i Jærn med det samme."

Laura saa skræmt op paa ham. „Nej, Gud fri os!"

„Ja, men det gjør de, om de faar mig fat."

Laura gav sig til at græde, stødvist og tungt som et hjælpeløst Barn.

„Du græder, Laura! Du græder over mig! Det maa du ikke."

Men desmere han klapped hende, desmere hun græd. „Du kan da nok tænke, de faar mig ikke fat. Jeg har ikke min Kniv hos mig i Dag, det er derfor, jeg er lidt modfalden. Men i Nat lister jeg mig hjem og henter den."

Han klapped hende endnu mere, stadig med venstre Haand. Den syge havde han hidtil holdt skjult i Lommen. I et Øjebliks Iver fik han Kluden skubbet af, og Flængen kom til Syne.

„Men hvad er det endda, der er gjort ved din Haand!" sa Laura og standsed midt i en Taarebyge.

„Ja, den har faaet et lille Rift, det var jo dernede i Daugbjærg."

„Var du i Daugbjærg i Aftes?"

„Ja, ganske flygtig, ja, jow."

„Og du var med til Gildet ved Kalkovnen?"

„Jo, jeg kom saadan, inden de slutted."

„Saa var du sammen med Præstekonen?"

„Ja, jeg tror forresten nok, der var en Person til Stede, de kaldte Præstekonen; saadan lidt lavstammet af Figur — — Men det var det, vi kom fra med den Flænge der i Haanden — —"

„Hvem havde hun saa at fjante med i Aftes?" fortsatte Laura.

„Ø—h — —."

„Ja, ved du da ikke, te Præstekonen er ren fjollet efter Mandfolk. Hun faar jo et Barn hvert Aar, men de siger da, te æ Præjst er ikke Far til nogen af dem."

„Ja det er jo ikke nem for en anden en at kloge i. Hun fik ingen Børn, mens jeg var til Stede — te jeg da ved af at sige."

Nu grinned Laura, saa hun trilled rundt i Lyngen; og ogsaa Jens grinned, mens han trimled efter Laura, til de laa i hinandens Favn. De blev begge purpurrøde i Ansigtet af al denne Skogren.

Laura var kommen til at støde mod hans Lomme. „Aa, der kunde jeg nok snart ha kommen til at gjøre Ulykker." Laura saa op paa ham, saa Jens kunde forstaa, hun troed, det var til hende, det der i Lommen.

„Ja, det var jo det, jeg kom til at love dig sidst."

„Aa, det havde jeg saamænd helt glemt," sa Laura paa en Maade, saa Jens forstod, hun ikke havde tænkt paa stort andet. „Nej, lad os endda aldrig snakke om det, nu det kan knibe at skaffe det tørre Brød."

„Nej, saa ussel fattig er en da heller ikke," sa Jens, „te en ikke skulde kunde faa Raad til at gi sin Kjæreste en Gave," og han stak Haanden i Lommen. „Vil du nu se, hvad jeg har tænkt at forære dig." Han la Sølvkammen i hendes Haand; hendes Øjne straaled af Betagelse. Kammen løb gjennem hendes Fingre frem og tilbage, hvorpaa hun, siddende paa Knæerne, med en stolt Gebærde løfted den op i sit store Haar. „Nej, en b i t t e Kjende mere tilbage," Jens hjalp hende med den sunde Haand. „Saadan skal det være." Laura knejsed og rokked agter og frem paa Knæerne, som en der staar for et Spejl. Atter havde hun faaet Kammen ned i Haanden; hun vejed paa den, hun besaa nøje alle dens gnistrende blaa og grønne Stene.

„Den minder jo om den som Præstekonen . . ." Laura standsed midt i Sætningen og stirred med aaben Mund paa Kjæresten. „Nej, nej, nej, jeg tar en ett!" Og nu i den dybeste Fortvivlelse; „Aa, Jens, Jens! du skal la hende faa den igjen! Aa, hører du, hører du!"

Jens forsøgte at drage hende imod sig, men fik to

kraftige Hænder stemt for Brystet. Nu var Lauras Graad ikke Hulken, men den pinefulde Smaagraad, der svider i Hjærte og Mellemgulv. Resen Kirkeklokke tog til at ringe; det var bleven Aften, uden at nogen havde lagt Mærke til Tiden. Stille gav Laura sig til at samle sin Flok. Jens gik ydmyg bedende efter hende med den forsmaaede Kam i Haanden.

„Nu skal du love mig at gjøre, som jeg ber dig!" sa Laura gjennem sin Graad, mens hun drev sin Flok ad Sejbæk til.

Jens vendte sig tøvende og drog ad modsat Kant, længere ind over Heden.

Det var tre Maaneder efter.

Kromanden i Sejbæk — Wolle Grejersen — og hans trivelige Kone Stense sad ved deres Husgavl efter Dagens Møje og lod Hvilen falde paa sig. Børnene bygged Huse henne i Sandgraven; nu og da steg et skarpt Vræl op fra Graven, naar Bygherrerne var kommet i Klammeri, eller et lyslokket Hoved kom frem af Bakkesiden med Hænderne fulde af Sand og Grud.

„Lad os se, I kan vær nogen rare Børn!" formaned Stense, mens Strikkepindene tingled i de flittige Moderhænder.

En Kjørestud, der gik og gnaved bag den klinede Ladevæg, havde listet sig hen til Hussiden og begyndte at klø den buede Pande imod det lave Tagskjæg. „Da skulde Skam ta ved dig, din lede Rallik, staar du og splitter jen æ Tække ad;" raabte Wolle Grejersen og styrted hen for at slaa Studen paa Mulen. Den haarde Jord dumred under dens klodsede Skankers Trav, mens den gjorde Flyvt til Siden for at undgaa Huggene. — Wolle gik tilbage til sin Ægtemage; Klokken henne i Resen Kirke begyndte at ringe Solen ned; det lød saa dæmpet, næsten underjordisk i den svale Aftenvind, der havde mættet sig med Duggen fra de smaa Hedelavninger, hvis Skrænter er klædte med Vibefedt og Klokkelyng.

En Hjejle strakte Hals mellem Porsranker og fløjted ensomt og milelangt.

Den høje Septemberhimmel hvælved sig over den tusindaarige Alhede, hvor de røde Tyttebær samled Sødme bag de blomstrende Lyngranker. Smaaskyer var gaaet til Ankers midt paa Himlen og kom ikke mere af Stedet den Dag; et Lynglæs med en hvid Pige paa Toppen skumpled af Sted over Bakkerne mod Øst ind ad Nygaard til. — Midt i Stilheden hørtes en hidsig Ringlelyd fra Dalen sønder ude.

„Nu kommer Faarene nok hjem fra Heden," sa Stense og flytted Pindene i Haanden. „Saa maa jeg saa mari om og ha noget Vand slaaet op til dem, sølle Dyrer; for Mos og Lav, det er tør Kost." — Kort efter hørte man Brøndvippens Skrigen i de usmurte Nagler, mens det kolde Vand pøsed ned i Truget.

De raggede Hedefaar kom i Smaatrav op over Bakken til Gaardsleddet og stod snart i Stimer med de graa Muler over Vandtruget. Hyrdepigen, den ranke og lyse Laura, stod imens ventende bag sin Flok; ogsaa hun havde den trofaste Strikkestrømpe mellem Hænderne. En stor langhaaret Hund, med hængende Tunge ud af Gabet, bored sig frem til Enden af Truget og slarped larmende Vandet op, mens Faarene mistænksomt veg til Side.

„Aa hold, Kastor, skulde Faarene nu ikke først ha dje Aat!" sa Stense og gjorde Mine til at ta Hunden i Nakken.

„Da fortjener han saa møj wal at faa slukket hans Tørst," sa Laura, „for uden ham er det ikke godt at sige, hvor mange Faar en var kommen helskindet til Hjemmen med."

„Ih, hvi det?"

„Jow, tho jeg mødte to brølstore Hanulve, lige som jeg skuld dreje af fra æ Slej. Men Kastor han var helsen ett ræd for hans Trøje, nej, han var allat med det samme. Han flyver lige i Kasilkenen af dem. De viste alle deres lange Tænder. Men jeg skal love for, de fik deres Refurium! De vælted rundt i Lyngen som et stort Trille Hø at se paa; Slavver og Fraade stod ud af Halsen paa dem. Og som de tog paa! For I kan tro, han rysted dem deres Pjalter. Den ene er jeg da vis paa, der fik Benet bidt i

Gras, saaden som den hvæled. Jow, Kastor han er surenmæ hans Brød værd."

Nu var Wolle Grejersen kommen til.

„Hvad er det, du fortæller, Laura, har du nu igjen været i Kast med Ulve? Det er da forfærdeligt, een ett kan ha sine Faar i Fred for det Parti. Du tror, den ene fik et Knug?"

„Ja, det var da farligt, som den hjalted. — Men det kund jo ogsaa ha været en Varulv, for de hjalter jo altider," sa Laura.

„Aa, skidt med det Sludder! Hvor rendte den henad?" sa Wolle Grejersen.

„Den forsvandt op gjennem Stordal."

„Kastor! Kom du med mig!" raabte Wolle Grejersen jægerfyrigt; han havde allerede hentet Bøssen inde ved Bjælken og skred nu ud ad Gaardsleddet.

„Aa, hvi vil du nu strabesere dig efter det, — den her Tid Dags tilligemed," raabte Stense i Faarestidøren. „Du kund gaa hen og kom rent ilde af Sted og skyde dig selv, hvor du mente en anden."

Men Wolle var allerede langt henne.

Imens rykked Mørket nærmere ude fra de tavse Hedesletter. Nu og da drog en Regnspove med et trist klagende Skrig henover Gaardens Mønning højtoppe. De lave Huse med de hvidmalede Lervægge sank endnu mere sammen under Nattens Tynge. — Noget hvidligt havde længe glimtet inde bag de smaa blyindfattede Vinduesruder; nu og da bevæged det sig lidt fremad og til Siden. Den, der gik Ruden nærmere, saa i Halvmørket en lille vissen Olding, der sad for Bordenden og fordrev Ensomheden med i smaa Mellemrum at klaske sig selv oven i Hovedet og saaledes mase det Utal af Fluer, der daled ned over hans skaldede Isse. Det var en af Egnens Særlinger, der gik under Navn af den gale Student. I sin Ungdom havde han besøgt Latinskolen i Skive, men paa Grund af Drik og „andet dissolut Levned" var han bleven Skolen forvist og var nu hyppigst at træffe ude paa de kringlede Veje mellem Landsbyerne, hvor han gik og snakked Latin med sig selv, mens han plukked sin Hat fuld af Markblomster. Da han var lidt i Familie med Stense, havde hun givet ham en fri Alkove her i Kroen, som han tyed til, naar han var bleven træt af at vandre,

og ikke andre Stoddere benytted den. — Han havde nu maset en hel Legion af Fluer paa denne sin primitive Fluesmækker og stablet dem i en Dynge paa Bordskiven foran sig; det dunked bag den gamle knudrede Hjærneskal; ogsaa Armen var træt af Myrderiet; han skubbed sig ind i Bænkkrogen og lod Øjnene løbe uvist omkring i Stuen. Skulde han gaa ud i Nødset og maaske faa et Krus nymalket Mælk hos Stense? Det hændte, at hun stak en Skaal til ham i Ny og Næ. Han havde jo endnu et Par Brød-Hjumplinger i Tiggerposen fra sin Vandring i Gaar. Men han maatte jo ikke praje for meget, saa de skulde gaa hen og blive led ved ham og gjenne ham paa Døren; saa havde han kun Landevejsgrøften tilbage, og den var god nok i Solskin og Sommervind, men man havde ikke altid Godtvejr som i Aften, Gud bedre det.

Studenten nærmed sig Udgangen. Her mødte han Børneflokken, som var ren ellevild af Henrykkelse og Skadefryd over en stakkels Hugorm, som de havde faaet fat omme i Sandgraven og nu bar paa en Grøvelspade imellem sig; hvert Øjeblik dratted det arrige Dyr ned i Grudet, saa hvæsed det ud ad breden Flab, saa den lange sorte Tunge spilled som Flammen i en Smedeesse, mens der ligesom funkled Gnister bag de kalkede Øjne.

„Børn, Børnlil endda, hvad er det for en farlig Leg, I der har for! Dersom den faar en af jer fat i Haand eller Fod, saa æder den sig frem i jert Kjød, til den naar jer Hjærterod. Leg aldrig med Slanger, Børn, det lede giftige Gespenst; det ved I ikke i jeres barnlige Ufornumstighed, at det var Slangen, som forførte vore første Forældre til den Syndens Lod og Løvned, under hvilket Alskabningen sukker. Lad mig dog fri eder fra den som fra alt ondt!" Med disse Ord bøjed han sig ned og greb Ormen heftigt om Halen og holdt den i stiv Arm ud fra sig. Dyret vred sig som en Spaan i en Flamme for at komme sin nye Angriber til Livs, men kunde aldrig faa sit Hoved saa højt, at dens Hugtand naaed Maalet. Efter nogle udmattende Kropkrøller sank den ned efter Lodlinjen og gav sig over i sin Skæbne.

Børnene stod forfærdede omkring Troldmanden, der gik ind i Stuen med sin Fangst og blev borte.

Lidt efter kjørte et Studespand op for Krodøren. Tre Mænd sprang ned fra Agebrædtet og buldred ind i Kro-

stuen, bag hvis Ruder der kort efter tændtes Lys. En fjerde Skikkelse, af hvilken man kun saa Omridsene, blev siddende i Vognens Bagpart uden at gjøre Mine til at stige af.

Snart rejste der sig stærk Latter og Støj inde fra Stuen; det var det stærktbryggede Øl, der gjorde sin Virkning. Især var der een Latter, der runged over de andres, det lød, som naar der væltes en Tømmerstabel. Studene saa sig lidt usikre omkring paa dette fremmede Sted og la sig saa plat med et hult Bump ned ved Siden af Stjærten, først den ene og snart fulgte den anden Exemplet. De hengav sig straks til deres Fritidssyssel: Drøvtygning. Skikkelsen bag i Vegnen — om Mand eller Kvinde kunde ingen sige — rørte hverken Hale eller Finne; nu og da kom der ligesom et Støn, saa blev der atter stille. — Saadan løb Tiden. Studene tygged Drøv med den faldende Nattedug i Skjægget; Krogjæsternes Latter inde i Stuen danned Trommehvirvler.

Saa vendte Wolle Grejersen tilbage fra Ulvejagten, Kastor stilled sig op bag ved Vognen og gøed ad den uforstyrrelige Figur paa Bagsmækken.

„Godaften!" sa Wolle, da han gik forbi Spandet. Intet Svar. — „God Aften, siger jeg!" Stemmens haarde Klang røbed, at nu var Wolle stødt; men han fik stadig intet Svar.

„Hvad Fanden er du for en Klyni; kan du ett gi ordentlig Folk et Svar!" Wolle gik ind i Stuen. Fra Karmens Lysaabning havde han allerede maalt Gjæsterne.

„Naa, I kan da svare paa én sin Godaften; for den, I har ladet blive paa Vognen, ser ud til at være falden fra æ Høg og til æ Kukmand og ha tabt Munden under Vejs.

En Lattersalve lønned denne Vittighed.

Wolle Grejersen skubbed et stort Ulveskrog fra højre Skulder og lod det med et Skvalp dumpe ned mod Stengulvet. En kraftig Blodstrime glimted i Tællelyset fra hans ufarvede, hvide Vadmelskofte.

„Der kan sgu blive et Par gode Klører at slaa op paa Viborg Raadstudør," sa den nærmeste af Gjæsterne, Delefogden Mads Larsen fra Daugbjærggaard, en Mand med et brøsigt, selvbevidst Udseende.

„Nu er det godnok ogsaa en Tid siden, der er skikket

noget af det Utøj afsted fra vor Egn. Det er vist ikke sket siden det Aar, da Prins Christian var herude paa Vildtbanen, og vi fra Daugbjærg og dem fra Mønsted var ordred derud som Klappere; da blev der nedlagt mer end ti af det Asens Kram, lutter store, svære Graaulve, som den, der ligger her. Det var et skjønne Lin for de spæde Lam og ens stakkels Faarhøvder." Snakken gik videre om Ulve og deres slemme Gjerninger mod Kreaturer og vejfarende Mænd.

Wolle Grejersen hørte kun halvt efter. Hans Øjne droges derimod mere og mere af den anden i Selskabet, en uhyre Kleppert af Legemsformer, men af et groft, militært Udseende; hans kobberbrune Ansigt med et Par Øjne som Tinknapper var ligesom overdraget med en klæbrig Fernis af Talg og Ølbærme; Tøjet hang om ham i slubrende Folder, Støvlenæserne krummed kry til Vejrs, de uhyre Støvlekraver sank ham som Sokker ned til Anklerne, ved Bæltet havde han en kort Daggert, der mere ligned en Slagterkniv end et hæderligt Vaaben. Han sad lidt til Siden helt for sig selv, som om de andre vilde holde ham tre Skridt fra Livet. Nu styred Wolle ikke sin Nysgjerrighed længere, men sa henvendt til Jætten: „Med Forlov og spørge: Jeg tykkes, jeg skuld kjende den Person for Anseelse — — det skuld da'tt vær —" ligesom om han fyldtes med Ængstelse ved sin egen Formodning, saa han over paa den tredje i Laget, en spinklere Bondeskikkelse, der øjensynlig gjorde sig Anstrengelse for at gi sig et fornemmere Præg end de øvrige, men som dog havde ladet det bero ved spredte Forsøg, deriblandt to Rækker Sølvknapper ned ad Vesten og en strikket Toplue, hvis Kvast var ualmindelig fyldig og ny. Det var Kromandens gode Bekjendt Degnen i Resen, Mikkel Vistisen, en farlig Tingstud, som altid hidsed sine Omgivelser til Lovtrækkeri og Proces. Især var han kjendt som Egnens værste Hexejæger; de gamle Kvinder var ikke faa, som han havde faaet dømt til Baal og Brand. Wolle Grejersen gjætted straks, da han saa Degnen og Delefogden i Kompagniskab, at der maatte være noget Fidde ved det af en Slags. — Wolles Spørgsmaal angaaende den enligtsiddende Gjæst var bleven hængende i Luften. Den ukjendte udstødte en dyb Rømmen, der formelig stænked Wolle i Ansigtet. Endelig tog Degnen Ordet og læsked den spørgendes Nys-

gjerrighed: „Det er — med Respekt at melde — Bødlen i Viborg, Mester Peiter Buchner!"

„Til Tjeneste!" sa Bødlen med sin Grødbas og la Haanden op mod Kasketskyggen, hvorefter han igjen sænked sit uhyre vaade Overskjæg i det svære Ølkrus foran ham.

Wolle Grejersen gjorde et Ryk, saa Stolebenet skreg mod Lergulvet. Den gamle Student var nu kommen ind i Stuen og satte sig hen i Kakkelovnskrogen med sine Brødskorper og en Blikpotte paa Knæet.

„Hvad er det saa for et sølle Menneske, der skal holde for i Dag?" spurgte Wolle.

„Ja i Dag har vi gjort en Fangst, som jeg ikke vilde kvitte for tyve Rigsdaler!" sa Degnen og gjorde et knejsende Kast med Huekvasten, saa den dasked helt op ad Kalkvæggen.

„Ja, Mikkel Vistisen, dine Fangster er snart ved at sætte hele Egnen i Forfippelse. Det ser jo ud til, at ingen mere kan være sikker om Liv og Helse. Du har jo endogsaa villet bære Mistanke mod Præsten i Vridsted, den hæderlige og lærde Hr. Niels Paaske. Du er inde paa en farlig Vej, Mikkel Degn, og jeg for min Del vilde ønske, te du vilde holde dig til dit Embedes rette Remedie, sjunge og bede retteligen i Brigsdøren, som det anstaar sig en kristelig Degn og Medhjælpere. — Hvem er det da, som du har faaet i Garnet?"

„Jow, i Dag har vi hentet Woldborg i Qualderhuset," svared Delefogden.

„Woldborg!" udbrød Wolle Grejersen og Stense samtidig og saa rædde paa hinanden. Wolle kasted sin Stol med et Ryk om mod Degnen og sa: „Woldborg er den gjævest gamle Kone, jeg har truffen, og den skulde ha en Djævel, som gjorde hende noget ondt."

— Degnen svared uforstyrrelig: „Og jeg siger, hun er den værste Pulverhex i hele Fjends Herred! Og det drister jeg mig til at kunne bevise. Vi har alt hendes halve Tilstaaelse. Naar hun nu i Nat paa Rosborg kommer under Mester Peiters faglærte Behandling, faar vi nok ogsaa den hele.

Mester Peiter er en Mand, der forstaar sine Ting!"

„Maa jeg takke, ha, ha, ha," skrukked Bødlen og hil-

sed ærbødig over til Mikkel Degn. „Jeg gjør jo kuns min ringe Skyldighed.“

„Sig ikke det, Mester Peiter,“ tog nu Delefogden Ordet. „Bødlens Embede maa anses for et af de nødvendigste i Landet. Thi var ikke Bødlen med sit Straffens Ris, da vilde vel nok Pak og Skarnsfolk succomsive ta slig Overhaand her i Landet, at vi vilde faa en Satans Plage, og Christenhedens Kaar vilde blive som blandt Tyrken og Morianen. Det sae da ogsaa forleden vor brave Herredsfoged Jacob Nielsen udi Smollerup: „Lad os være glade for Mester Peiter,“ sae han, „i disse ugudelige Tider, hvor hvert Sogn har sin Hex og hvert Døgn sin Troldkarl.“

„Er det saa Woldborg, der sidder herude paa Vognen?“ sae Wolle Grejersen.

„Aajow,“ svared Degnen, „vi annammed hende herhenne i Koldkur, hvor hun sad som Spindekone. Jojo, det var et smukt Spind, hun tvandt paa den Ten! Hexeri og Satans Kunster. Hvem er Skyld i al den Faareskurv og Fædød her rundenom?“ gik Degnen videre.

„I Nat døde den bedste Hoppe for Simon i Rabes, laa stridt med alle fire Sko fra sig, da de aabned Stalddøren i Morges.“

„Det er jo Snive de har, deres Heste derovre i Rabes; det har vi jo kjendt saa længe,“ sa Wolle Grejersen.

„Jo, det er en rar Snive! Hvem har saa strentet Hexemel og Uglefis paa Dørtrinet, som jeg saa med mine egne Øjne? Nej, hun e r en viderspænstig Kvind, som kan skjønnes af mer end een Materie. Hende var det, som kasted Æggstaal for Kaptajnen paa Rosborg, den ædelige Mand J o h a n A n r e p, saa han ikke kunde komme af med sit Vand i fjorten Dage eller mere, men laa og skreg til Gud i Himmelen ligervis som en Barselkvinde, saa Mikkel Bartskjær maatte komme hid fra Skive og tappe hannem som et Ølfad. Og det altsammen af den Aarsag, at Kaptajnen en Morgenstund havde grebet paa fersk Gjerning hendes uvorne Søn Jens Langkniv — Gud slaa den Ærkeskjælm! der han i Rosborgs Skov stod skrævende over et af Kaptajnens Hjortedyr, hvorfor den ædelige Mand lod hannem som en garstig Vildttyv sætte i Gaardsens Halsjærn, der at staa udi tvende Døgn uden Afladelse, indtil han skjændeligen undveg.“

„Ja, det var godnok paa Tide, te Woldborg fik hendes Klører snevvet," mente Delefogden.

„Ja, denne Kvind er mere Hex end alle de øvrige tilsammen," gik Degnen videre. „Aflagde ikke An Knæppes fornyssens den Bekjendelse, før hun med Stigen blev kastet paa Baalet, at hun havde lært al sin Kunst og Troldskab hos Woldborg i Qualderhuset?" raabte Degnen. „Det var til samme hendes Hus, at nævnte Knæppes blev ført af Woldborgs flyvendis Aand, hin fule Handjævel Blak Fisselskank den Midnattens Time, da de tog Manddommen fra Smeden i Fusager. Omrørte onde Aand vilde nok ikke haran med en god Vilje, men da lagde Woldborg den gjenstridige Aand — reverenter talt — med Æsten i Vejret over Langskamlen og traktered ham saa med en Krabask af Jenbærris, at han skreg mere hardt end et knivstukket Skovsvin. Da svor den lede Aand ved sin mørbankede Æst at være hende til Vilje i alle Maader, og gik da Woldborg ud i Smugdøren og tog Tørvesmuld i sin venstre Haand og kyled det op i Luften, og før det atter var nederfalden, se, da var Stuen hvørmende fuld af alle Egnens mærerske Hexe, hver med sin laadne Marekat af en Smaadjævel paa Skjødet. Og nu blev det ganske Parti paa een Gang hardt forbistret og suksomsive forvandlet i Fuglelignelse, saa de med vilde Skrig opfor i Luftens Sfære. Ved Opfartens Begyndelse var de ikke større end som nogle usselige Stære, men alt som de fløj, voksed Fjerene paa deres Ryg og Bene, saa om en andt Lidt var de at skue som en Draagihob eller en Flok skrigendis Galgeravne. Da kom der højt over Heden en susende Stork; han knebred dem an fra Norden, mens de kom fra Sønden, og det var ingen anden end den skinbarlige Belsebub selv. Og nu skulde Woldborg rigtig vise hannem hendes Lærdoms Kunster, hvis Aarsag hun skikked dem alle udi en Dans. Saa dansed de da man væk trende Gange avet om Smedens Hus udi Fusager, alt mens Fanden trak i Bælgen, saa Gnisterne sprang for Smededøren, og for hver Repetis tog de Sinder i deres venstre Haand og kasted over deres Hoved i Fandennavn for saaledes at vende al Lykke og Korasighed fra Smeden, saasom det jo var ham, der havde skaffet Kaptajnen paa Rosborg de Halsjærn, hvormed Woldborgs Søn blev straffet retteligen. Men siden har den Fusager-Smed vandret som

en Ræde at kalde for, med et Popelsislag over sin venstre Lænd og rivendes Svej og Pine helt ned i sine Hambugter, saa han venter ikke ret sin Førlighed mere, ja endog hans Bælge, der forhen var saa god som ny, er siden hin Stund, da den Slemme havde hans Klører ved den, bleven saa gisten og engbrystet, at den næppe lader sig kalde til Lyd igjen for mindre end ungefær trende blanke Sølvdalere."

Men nu greb den gamle Studiosus, der under de andres Samtale havde siddet og gumlet paa sine Brødskorper, ind i Talen og sa: „Ja, du Mikkel snakker, som du har Vid til; du er en ganske ulærd Mand og kjender intet til Latinen, ellers vilde du skamme dig ved din saa store og grove Ufornumstighed. Frygter du aldrig selv for en ond og brad Død, saa ubarmhjærtig du farer fort imod alle andre og mest dem, som i Forvejen fattige og besværede ere?"

„Vil I nu bare høre paa Soren," sae Wolle Grejersen og rev sig fornøjet i Ærmet; „der vil du dænenmæ finde en Mand for din Haand, Farlil, hvad Kondovitter anbelanger. Soren har gaaet i Skive sorte Skole og lært mere end hans Fadervor, hvorimod du er kuns for en Bonde at regne, hvor meget du end kryr dig af dit Degneoffer."

„Ja," fortsatte Studenten og fægted med sin tømte Blikpotte hen mod Mikkel Vistisen, „jeg kunde mit Conjunctivum og mit Ablativum etcetera, før du kunde staa paa Taaenderne og glodde en Væg eller haandtere en Møghakke."

„Hvem er denne vrede Mand?" spurgte Bødlen over til Mikkel Vistisen.

Degnen bøjed sig langt hen mod Mester Peiter, som det blot gik an at nærme sig hans uhæderlige Person, og sae:

„Bryd eder ikke om hans forvirrede Tale; han er en Vagabondus uden Fornuftens rette Brug!"

„Ah so, han lever af Almissebrød," sae Bødlen og lae sig ligegyldig tilbage imod Kalkvæggen.

Studenten fortsatte:

„Skulde ikke hellere du, der gaar Præsten til Haande paa det hellige Sted, tænke paa din egen arme Sjæls Syndeskyld end pønske paa Fortræd for din fattige Næste

og Medkristen? Denne Jord er mere end haard nok i Forvejen; vi behøver ikke at gjøre den værre. Alle gjør vi det værste, vi ved; hvor naar skal vi da blive det onde kvit?"

Her afbrød Mikkel Vistisen ham og sae: „Tør du da sige god for Woldborg og paastaa, at hun sagsøges uskyldigen?"

„Og tør du paastaa, at det virkelig er sølle Woldborg og ikke meget mere hendes Søn, Jens Langkniv, som du vil til Livs med dine Lovtrækkerkneb?"

— Her gjorde Mikkel Vistisen næsten et Hop paa Bænken, mens Studenten fortsatte:

„Tror du ikke, jeg er kommen under Vejr med, hvordan din Datter Laura, der tjener her i Gaarden, og Jens Langkniv har det med hinanden!

Naar du nu kunde faa Moderen brændt som Hex, saa haaber du at faa din Datter gjort led ved Sønnen. Og det Regnestykke er maaske ikke saa tosset. Men jeg vilde i dit Sted betænke mig to Gange paa at føre en uskyldig til Retterstedet. Og kan ikke andet holde din Haand tilbage, saa er det nok værd at tænke ved, at Jens Langknivs Hævn ofte rækker lige saa langt som hans Kniv; det har mere end een maattet fornemme. Nu har jeg raadet dig for dit Bedste. Hvis du ikke vil lyde mig, saa maa du staa din egen Tarv."

Under den sidste Del af Samtalen havde Bødlen gjort flere dybe Nik, der næppe skulde tydes som Bifald, men snarere fortalte om den vage Kamp, der foregik i hans opdunstede Legeme med Øllets og Søvnens besnærende Aander. Hver Gang han atter havde faaet sin stejle Nakke, der var brun som en Gulerod, plantet med militærisk Holdning mod Kalkvæggen, slog han en Slurk Øl i Kraasen; men det gjorde kun Sagen værre; snart snorked han som en Vildorne. Delefogden skuled lidt til ham, tømte saa sit Ølkrus — og gled samme Vej. Da de andres Tale et Øjeblik gik i Staa, hørte man de tvendes Snorken som underjordiske Drøn.

„Ja, Retfærdigheden sover — efter sin Sædvane!" sae Studenten med et bittert Smil. I det samme gjorde han en Vending over Lergulvet og ubemærket af de andre lod han den Hugorm, som han havde taget fra Børnene, dumpe fra sin Tiggerpose ned i Bødlens ene vidt gabende

Støvlekrave. Krybet gjorde sig det straks mageligt hos sin nye Vært, slog sig i en Kringle og stak vel til Mode Hovedet, med Brodden spillende, ovenud af Mester Peiters Støvleskaft.

I det samme slog Studenten ud med Haanden, og med Højtidelighed i Røsten raabte han: „Ja, Retfærdigheden sover, men Hævnen vaager. Se!“ Han peged energisk paa Hugormen, der nu omslynged Bøddelbenet i hele dets Udstrækning. Degnen og Wolle Grejersen udstødte samtidigt et Forbavselsesraab. Studenten brølte den snorkende Bøddel ind i Øret: „Vaagn op, imens du vaagne kan!“ Mester Peiter sprang halvt op fra Stolen med højre Haand ved sit Værge og med en Kraft, saa det tømte Ølkrus klasked i Gulvet. „Ikke saa hidsig, lille Bøddel. Vil du ikke først kigge efter, hvad det er for en lille Kanaliefugl, du har faaet i dit Støvleskaft!“

Mester Peiter krummed sit uhyre Ben og saa Slangen, der nu bugted sig helt nede ved hans Ankel.

„Donnerwetter! Sacrament! Jesus og Marie! hjælp mig!“

„Een ad Gangen, lille Bøddel! Een ad Gangen! Der er knap med Plads, som du ser!“ Studenten smiled skadefro.

Bøddelen havde grebet sit Sidevaaben, som han holdt i stiv Arm ud i Luften med Odden ned; Sveden skylled ham ud af Porerne.

„Det er den verdammte Betler oder Vagabundus hier, der har spillet mig dette Putzement! Tag mig fluks den Schlange væk, eller jeg skal bryde din Hals!“

„Ikke for mange overilede Udtalelser eller rare Expressioner, min fromme Bøddel; det kunde let observeres fra Støvleskaftet, og Hugorme lider ikke overdreven Affekt eller Sindsbevægelse,“ svared Studenten uforstyrret.

„Nej, du skal fandenmæ tale dannet til Soren“, sa Wolle Grejersen. „Helsen er du kaput.“

„Aa guter, guter Mann, hvis du fjerne dette lede Kryb, saa forærer jeg dig paa staaende Fod et Stykke Hampereb, som endnu aldrig nogen Mand har været hængt udi. — Usle Reptilie!“ hvæsed han ned i Støvlen og vendte Sværdodden samme Vej.

„Ingen Overilelse!“ sa Studenten.

„Hvad om vi forsøgte at lokke den heran med noget

Honning paa et ringe Stikke Brot; jeg har hørt, de ynder saa vel Honning mit Brot," foreslog Mester Peiter.

„Saa er den missel kommen paa en skidt Plads, det er saa møj vis," skranned Wolle Grejersen. „Jeg troed, den Slags holdt saa meget mere af Jedder og Forgift." — Wolle fortsatte med et polisk Blik til de andre: „Jeg plejer nu at skyde dem; men den her sidder vel skidt for æ Skrald; helsen har jeg godnok Bøssen ved Haanden!" Retfærdighedens Fuldbryder slog afværgeede ud i Luften.

„Hvad om vi lod Degnen læse over den!" foreslog Delefogden, som omsider ogsaa var vaagnet til Bevidsthed.

„Ja", svared Wolle Grejersen, „naar en har omgaaedes Hexe og Troldkarle saa længe som Mikkel, saa maa der vel sær noget ha hængt ved."

„Ja, det maatte da være en meget ringe Degn, der ikke kunde slaa en Hugorm i Lytten, enten med et Fadervor eller en anden ringe Ting. Lad os nu se dine Fagter, Mikkel," drilled Delefogden.

„Aa, pas du dig selv!" vrissed Degnen.

„Nej", fortsatte Wolle Grejersens, „her bliver nu ingen anden Udvej, end at bede om Godtvejr ved Soren. Han er den eneste, der har nogen Kondovitter om Skriften af dem der er herinde".

„Jeg bliver en Krippel for Livstid," jamred Bødlen.

„Ja, men saa kan du glæde dig til, te din Tid bliver ikke lang," sa Wolle Grejersen. „Den Slags der — de gjør ekspedit Bestilling, ligesaa vel som du selv."

Bødlen flæbte som et Barn. Det fede Randersøl løb ham i gule Taarer ned ad Kinderne.

„Vil du ikke ha Præsten?" sae pludselig Fogden deltagende.

„Aa, vil han ikke ha Fanden!" sae Wolle Grejersen.

„Ja, tho da er det da ikke alting langt til vor Far i Daugbjærg, om en skulde hente ham. Og det er jo aldrig af Vejen at være paa den rette Side."

„Hvad Side mon du saa selv er paa, bitte Delefoged," ærted Wolle sin højnæsede Nabo.

Bødlen flæbte endnu et Par Potter Øl fra sig, mens det Ben, som Slangen omklamred bævrede som et Siv i Tordenvejr.

„Nej, det kan sgu aldrig Nytte en Kjærne. Her kunde en ha Præsten siddende til den lyse Morgen, om han

skulde ha alle Mester Peiters Synder skrevne op. Og saa lang Resprit tror jeg nu ikke, han faar af ham dernede i Kravestøvlen, hvis ikke der kommer bedre Hjælp," sae Wolle mere og mere skadefro.

„Aa, hjælp mig, Vagabundus!" flæbte Peiter endnu en Gang ud af sit rigelige Ølforbrug, mens han greb Studentens Haand med begge sine.

„Mit Navn er Søren Mørch, Studiosus, om det er mig I taler til," sae Studenten irettesættende.

„Hjælp mig, Studicosus, Theodotus, Philophotus!" jamred Bødlen og gjorde Mine til at kysse hans Haand.

„Ja, I faar øve Eder en Kjende i Taalmodighed. I kan for saa vidt godt bestille Eder et Krus Øl til," svared Studenten. Lidt efter kom han tilbage med Husets ærværdige Spændebibel, som han langsomt og højtideligt satte sig til at blade i. Bødlen fæsted sine rødrandede Øjne ved ham i den største Forundring. Ogsaa de andre slutted op om den graanede Studiosus, der med sit hvide Haar og de blege magre Ansigtstræk, som blev endnu blegere i Skjæret af det spruttende Tællelys, ligned en Aabenbaring fra en højere Verden. Paa een Gang gav han sig, vendt mod Bødlen, til i Præketone at fremsige følgende Stykke af Mose Bog:

„Og Herren sagde til Moses og til Aron sigendes: Naar Pharao siger til eder sigendes: Gjører en underlig Gjerning!" — Mester Peiter havde ikke hørt mere, før han skruptuded. Studenten fortsatte uforstyrrelig: „Da skal du sige til Aron: tag din Kjæp og kast for Pharao; den skal blive til en Slange. Da kom Moses og Aron til Pharao og gjorde saa, eftersom Herren havde befalet. Og Aron kasted sin Kjæp for Pharao og for hans Tjenere og den blev til en Slange!" — Her slængte Studenten sin Stok ned i Gulvet foran Mester Peiters opstaaende Støvlesnuder, saa det ramled. Bødlen tuded endnu højere. Studenten fortsatte: „Da kaldte ogsaa Pharao ad de vise og Troldkarlene, og disse — de ægyptiske Troldkarle — siger jeg, — gjorde det samme ved deres Besværgelser og kasted hver deres Kjæp, saa de blev til Slanger. Men Arons Kjæp opslugte deres Kjæppe. Og Pharaos Hjærte forhærdede sig, at han hørte dem ikke. Og Herren sagde til Moses: Pharaos Hjærte er haardt, han nægter at lade Folket fare. Gak til Pharao aarle og sig: Herren de Hebræeres

Gud har sendt mig til dig og sagt: Lad mit Folk fare, at de kan tjene mig i Ørken, og se, du har ej villet høre hidindtil. Derpaa skal du vide, at jeg er Herren: se jeg slaar med Kjæppen, som jeg har i min Haand, paa Vandet, som er i Floden!" — Her langed han ligesom tilfældig Bødlen en mægtig Singeldus over Skrotten med Kjæppen, som han havde samlet op fra Gulvet — „og det skal omvendes til Blod," slutted Studenten og lagde Bogen sammen med et Smæld. Det var den føleligste Aftensang, der længe var bleven kvædet for Bødlen. Hans vedholdne Gnubben-sig viste, at den havde gjort Indtryk. Og spændt saa nu alle paa Studenten. Denne gjentog med stor Højtidelighed: „Lader da mit Folk fare, at det kan tjene mig i Ørken!" Gaa saa ud, og løs stakkels Woldborg af hendes Reb!

„Løse Woldborg!" skreg nu Mikkel Vistisen. „Den Pulverhex! Aldrig i Evighed."

„Ja, saa kan jeg intet udrette," sae Studenten.

Bødlen bad og trygled baade Degn og Delefoged; han hopped højt paa Stolen med stive Ben og Øjne, der stod ham næsten ud af Hovedet, hver Gang Ormen slog en ny Løkke om hans Ankel.

Da ramled det pludselig i den stenpikkede Forstue. En Mand kom med stor Voldsomhed ind i Huset og rev Døren op som i en Explosion.

„Godaften, Jens!" sae Wolle Grejersen forfippet, da han saa Jens Langkniv paa Dørtærskelen.

Han var klædt i hvidt Vadmel som andre unge Bønder.

Vreden og Ophidselsen gik som ustyrlige Ilinger over hans Ansigt.

Paa venste Arm bar han et raat Ulveskind, der havde sat Blod paa hans Klæder og Haand; i den højre blinked hans berygtede Vaaben, en lang spids Kniv, der formelig hopped, da han saa Delefogden og det øvrige Selskab. Af hans Ribben, der gik voldsomt op og ned, skjønnedes det, at han havde løbet stærkt.

Fnysende, ond og vild gik han ind i Stuen mod Delefogden og sae:

„Hvad har I gjort med min Mor?"

Hans Øjne løb fra den ene til den anden. Da ingen rykked ud med Svaret, sa Kjæmpen:

„Ikke et Øje af nogen Slags Lige, der skal komme levende over det Dørtrin, før I har sagt mig, hvad I har gjort med min Mor!"

„Hov nu, Jens; kunde der ikke hittes nogle mindre Ord?" sae Wolle Grejersen. „De tre dér kom kjørende hertil fra Koldkur med din Mor ved Kvældnætterstide, da jeg endnu ett var kommen hjem. Din Mor sidder herude paa Sædefjælen. Mig og Soren har snakket med dem om at faa hendes Reb løst; endnu er det godtnok ikke bleven til Alvor. Men tho det kunde jo være, te Mændene kunne lade sig besige, nu de ser, hvem der staar i Stuen."

Jens Langkniv lod endnu en Gang sine Øjne løbe som en svidende Brand hen over dem alle. „De vilde maaske ha en skulde prutte lidt med dem; men jeg skal Satan brænde mig tale flydende til jer, I Karle!" Med disse Ord vendte Jens sig, rasende som en ung Tyr, mod Delefogden, som den mest ansvarlige. Denne værged for sig med sit Øvrighedsskilt, men Jens blæste ad de Narrestreger. Lensmandens Navn blev stukket ud. „Lensmanden!" fnøs Jens Langkniv ud af sine opspilede Næsebor. „Det var lige paa Tide te den Fyr blev nævnt. Er det ikke netop Lensmanden, der har baaret sig ad som en Skjælm! Har ikke han givet Navn og Underskrift til alt det, her gaar i Svang i Dagene — hele denne lumpne Jagt paa stakkels Mennesker, der er mere uskyldige end nyfødte Børn i det de anklages for.

At sidde paa sit Slot langt bag om det hele og fælde Dom paa Dom over værgeløse Kvinder som min Mor og hendes Lige — er det den Slags Sager, Kongen holder Lensmand for — føj for den Slemme!

Naturligvis har han faaet god Hjælp af den Skumpi, der sidder og skuler denhenne paa Bænkenden." Her vendte han sig brat mod Mikkel Vistisen. „Giv bare Tid, Mikkel! Vi to skal tales ved under fire Øjne inden altfor længe!" Degnen skød sig som en klæbrig Skygge længere ind i Krogen for Jenses lynende Blik. Aldrig saa snart havde Jens drejet Siden til ham, før han søgte at humre sig ud ad Døren. Men Jens var mere end almindelig godt forsynet med Øjne, han forstod straks Mikkels Hensigt; i et Nu havde han revet sin Kniv fra Stroppen og i et hvislende Kast sused den ind i Bjælken over Degnens

forbløffede Hoved ikke tre Tommer fra hans pralende Huekvast.

„Du vil vel ikke gjøre mig og dig selv den Tjeneste at blive paa den Plads, du har, indtil jeg giver dig en anden!“ sae Jens, mens han som ved en Edderkops Traad atter drog sin Kniv til sig. Det hele skete som i et Lyn. Staal blinked, Staal rasled — saa blev der stille som i en Bagerovn. Bødlen sad saa ræd, at det stod blankt under ham. Studenten vimsed om som en syg Rotte. Wolle Grejersen saa med et betydningsfuldt Nik hen til Degnen, som vilde han sige: „Nu har du sgu faaet fremmede i dit Haar. Du maa helst holde dig i Rumme, Mikkel, saa længe Sagerne staar i den Pris.“

Jens havde atter vendt sig mod Delefogden. „Hvorfor har I bundet min Mor — som et Kreatur, sig mig det!“

„Jeg har den Ordre fra Lensmanden, te jeg skal bringe hende død eller levendes. Og hun sparked og kratted saadan om sig, te hun ett var til at komme nær til“, svared Delefogden.

„Og saa har tre store Karlfolk kastet sig over en gammel Kone. I har noget at gjøre jer til af! Kneblet hende har I vel oven I Kjøbet?“

„Ja hvad, hun tog jo paa og skræbte, saa det kunde høres Mile hen; den Skraalen kunde en da ikke ha at høre paa den hele Vej.“

„Og hvor vil I nu hen med hende?“

„Jeg har Ordre til at føre hende til Rosborg; der vil saa en af Lensmandens Folk komme og sige, hvad der mere skal foretages i Sagen.“

„Og Bødlen, det fordrukne Svin, han har givet Møde. Hans Redskaber venter ham herude i Vognen. Jo, det er lagt nydeligt til Rette hver Krumme! Og min Mor, aa, Gud naade hende! Hun skal altsaa pines! Skal gruttes under de forbandede Hænder der“ — peger paa Bødlens hængende Klo — „hendes gamle, gigtsvage Lemmer skal rives af Led paa hans djævelske Maskiner, hendes Fingre og Haandled skal rækkes og brækkes af hans Tænger og Tommeskruer — derfor er det, I har bundet hende!“

„Ja, hvad, Konen skal forhøres,“ sae Delefogden.

„Ja, pinlig forhøres!“ raabte Jens. „Siger hun nej,

skal hun bare pines mere; siger hun ja, skal hun brændes!"

„Hun skal behandles efter Lo—ven!" sae Delefogden og skød sin Bug ind over Bordskiven mod den opsidsede Jens Langkniv.

„Og dér har du saa mit Svar til Loven og de Sataner, som pynter dje Søllehed med den!" Med disse Ord planted Jens sin Kniv i Delefogdens Vom, saa hans Tænder gnisled sammen som et Par Kværnsten. I en sort Blodstrøm segned Fogden ned mod Bænken.

„Ih Gudfaarebewaars, Jens, hvad er det, du har faaet din Haand til!" raabte Wolle Grejersen.

„Nu ingen Snak om det! Jeg har gjort, hvad jeg maatte gjøre! Naar Loven er saadan, te den kan ta fra os det bedste, vi ejer, saa — —

Naa, jeg ved vel, hvad der vil følge. Aa, lad mig faa min Mor herind, lige et Øjeblik!

Mikkel fik Tid til at undrende, men han har ikke set Jens Langkniv for sidste Gang!"

Under de sidste voldsomme Scener havde Mikkel Vistisen og Bødlen begge vogtet paa en Lejlighed til at smutte bort, Bødlen havde Angsten fra to Sider, først fra Hugormen i Støvlen saa fra den unge Knivsvinger, der fyldte Stuen med Utryghed. Overfor Ormen var Bødlen gaaet over til Angreb af Frygt for, at den fra Støvlen skulde besætte hans Benklæder. Til Trods for hans Voms uhyre Omfang gav han sig til at trække Støvlen af: det lykkedes ham over Forventning; da det dræbende Stød rettedes mod Delefogden, havde Mester Peiter badet i Sved allerede faaet Støvlen ud over Sokken. Jens Langkniv kunde ikke faa sit Vaaben til sig, før Degnen vinkled sig ud ad Gangdøren; Mester Peiter tog den afkrængede Støvle i Haanden og humped ligesaa gesvindt Bagdørsvejen.

Jens tvivled ikke om, at de snart vilde vende mandstærke tilbage.

Imidlertid havde Wolle Grejersen og Studenten overskaaret gamle Woldborgs Baand og fjernet Kneblen af hendes blodige Mund, nu kom de dajende med hende ind over Tærskelen, Studenten gik foran med en Lygte, mens Wolle Grejersen gik bagefter og støtted hendes Ryg.

Jens mødte Moderen i Døren og hjalp hendes følelses-

løse og tunge Ben over det høje Dørtræ. Hun var en lille vesen Kone at se til, sort Hvergarnskjole, sorte Sokker, sort Hovedklæde.

„Aa—e—ha! ha! — — Nej! Er det Jens! Hvordan er du kommen her? Aae, Jens, Jens! — De bandt mig da saa haardt de — Mennesker!"

„Aa Mor, sig hellere: de Dyrer!"

„Tho jeg kan ett skimm nogen Ting; mine sølle Ben! De knøgelt mig rent ned. Aae, ha, — ha! Kund ikke en — — — række mig en Taar Vand."

De pusled om hende. Jens trilled Moderens iskolde Hænder og Fødder i sine Hænder for at faa dem til Krylt, saadan som hun de hundrede Gange havde varmet hans Hænder som Barn. Den gamle begyndte at tø lidt op og blive meddelsom; hun vendte stadig tilbage til det brutale Overfald. „Ih hvor blev de af de tre Mennesker, der gjorde mig alt det Onde?" Hendes Blik gjorde et Flak over Stuen og mødte Delefogdens blodige og sammensunkne Skikkelse. Med en frygtelig Anelse fæsted hun sine Øjne paa Sønnen: „Aa—e! Jens! Jens!" Og mens hun bøjed sig forover og rokked hid og did i Hulken, sae hun: „Saa er det forbi med os — begge to!"

„Aae, Mor, jeg kunde ikke holde min Haand tilbage, da jeg hørte, hvad de havde gjort dig og mere havde i Sinde at gjøre."

„Ja, men er det saadan fat, mit Barn, saa maa du af Sted — før de vender tilbage; du kan reddes; jeg staar ikke til at redde."

„Da er du jo da uskyldig, Mor, i hver Kjærne, de anklager dig for? Er du ikke?"

„Jow, det kalder jeg Gud den almægtige til Vidne paa; men det var de andre ogsaa; hver eneste een; men hvordan gik det dem? Men tænk nu ikke for meget paa mig, min Dreng. Nu er det dig, der vil blive hadet. Kom endelig snart herfra!"

„Og her skal en staa med alle de Kræfter, saa en tyt, en kunde grutte al Ting, og skal saa snige sig fra det hele — snige sig fra min egen sølle Mor, naar alt ondt vil ind paa dig!"

„Snak nu ikke om det, Jens, men find til Døren, mens Tid er. Heden kjender du!

Sønder ud, sønder ud — der er jævnhen store Skove

at hæle sig i. Men vil du endelig hjælpe din gamle Mor endnu en Gang saa — — — Maa jeg hviske til dig, Jens!" Han bøjed sit Øre ned mod hendes mishandlede Mund; hun slog sine magre Arme om hans brune Hals. Hendes hede Aande fyldte hans Øre med Kogen: „Har du ikke en Strikke ved dig? Saa sørger jeg selv for Resten." Jens forstod hende, gjnnnemsøgte sine Lommer og lae hemmeligt noget i hendes gamle Haand.

Som Jens Langkniv gik ud af Moderens Favn, styrted Laura ind fra Frammerset.

„Og du er her, Jens — og paa den Maade!"

„Maaden har jeg ikke selv valgt; heller var der nogen at vælge imellem." — Nu kom den gamle Studiosus til Døren; han havde længe gaaet og holdt Udkig. „Nu vil jeg raade dig til at vælge en anden Plads, Jens, mens Tid er; jeg hører Larm og Hestetrav hen ad Dojsen til; det er nok Mikkel, der har været i Daugbjærg efter Forstærkning."

„Vil du ta med mig, Laura; nu; straks!" spurgte han aandeløs.

„Ja men, du er jo — — Er det da ikke dig, der — — —" Laura saa med rædselslagne Øjne hen mod den dræbte Delefoged.

„Jo; du har Ret. Det er mig, der er Morder, og det er min Mor, som er mistænkt for at være Hex, hvor længe det saa bliver ved Mistanken! Tag du dig endelig i Vare! — Min arme Mor!" Han strøg hende endnu en Gang over den rynkede Kind. „Farvel — — — Tilgiv mig!" Han stod et kort Nu i Døren, hvor hans Blik laa tungt paa Laura.

Da hørtes der fjern Hundeglam. Han dukked sig under Karmen og lod Døren falde i efter sig. I det samme raabte Laura: „Jens, Jens! Jeg vil jo godt!"

Men Wolle Grejersen greb hende fast om Armen: „Aa tænk dig vel om, Laura, før du kyler dig ind i dette her!" Laura gik hulkende tilbage mod Framerset.

Alheden blev samme Nat gjennemsøgt med Heste og Lænkehunde lige til Morgenstunden. Jens Langknivs Spor var der ingen, der fandt. — Hen mod Solopgang kjørte Mikkel Vistisen gamle Woldborg over Heden til Rosborgs Fangehul.

Den Morgenstund drog Laura grædende i Heden med sine Faar, og Taarerne tørred knapt inden Middag. Hvad var det ikke for et Tordenslag for hende, at Jens — hendes elskede — nu maatte flygte som en fredløs fra Sted til Sted, skjule sig i Skove, grave sig ned i Jorden, allevegne forfulgt af Hævnens aldrig hvilende Trusel.

Nu var det fire Aar siden, hun første Gang traf ham; hun var da 17 Aar, han at Par Aar ældre. Han var ansat ved en Arbejdskolonne, der smelted Myremalm af Mosejorden i en af de Hedelavninger, hvor hun drev med Faareflokken. I hendes store Ensomhed og Ungdom havde hun søgt hen til disse Arbejdsmænd for Selskabs Skyld — naar Faarene undte hende Ro; og hun havde moret sig over det usædvanlige Arbejde, de røde og blaa Flammer og det dampende Malm, der strømmed som smeltet Talg ned i den sorte Jordform. Hendes Øjne droges snart til den høje, stærke Gut, der gik saa spændstig og rankrygget for Børen imellem de andre krumbøjede og saglende Graaskjæg. Først kom hun der for Ros Skyld, men det vared ikke længe, før hun kom der udelukkende for h a n s Skyld. Hun var dengang endnu hjemme hos Faderen, og han begyndte snart at tale om, at Faarene holdtes for meget paa eet og samme Sted; de skulde ogsaa en Gang imellem drives længere Øst paa, hvor Lyngen var ung og Lavet friskere og mindre afbidt. Da Laura blev ved med at holde sin Flok i Nærheden af den smukke, rankvoksne Jens Langkniv uden tilstrækkelig at agte de faderlige Formaninger, gav Mikkel Vistisen hende en Aften efter Hjemkomsten en kraftig Lining Hug af et Stykke Haarreb, endda hun var saa godt som voksen Pige. Det blev den væsentligste Anledning til, at hun løb hjemmefra og gav sig i Tjeneste hos Wolle Grejersen. Siden, da det gik op for Degnen, hvad det var, der bragte Datteren til saa vedholdende at kredse omkring Pajmose, blev han aldrig træt af at skildre hende Jens Langknivs forbryderske Forvorpenhed. Saa ung han var, var han allerede Hjemegnens Rædsel og Afsky. Mikkel Vistisen tog det under Udmalingen af Knøsens Karakter ikke altfor nøje med Sandheden. Han var, efter Mikkels Udsagn, ikke blot Fjends Herreds værste Slagsbror, men han stod ogsaa i Rygte for andre slemme Gjerninger og var en saa godt som overbevist Faare- og Hestetyv. I Fjor red han til

Viborg Marked paa anden Mands Øg og slap det først løs udenfor Byens Port, saa Dyret kom travende hjem gjennem Krat og Rugmarker værre mishandlet end den usleste Rallik. Han stjal sig paa Kaptajnens Vildt i Skovene, ja endogsaa paa Kongens Dyr i Vildtbanen, hvad der var halsløs Gjerning og om kortere eller længere Tid vilde føre ham i Galgen som det Afskum, han var. I Degnens sidste Beskyldning var der sikkert en god Del Sandhed. Jens Langkniv var en lidenskabelig Krybskytte, der tildels underholdt sig selv og sin fattige Mor med, hvad han skød i Skov og Hede. Qualderhuset var derfor sjælden uden en Steg i Gryden, om den stammed fra Kaptajnens eller Kongens velbesatte Bord, tog Jens Langkniv det ikke saa nøje med. Men naar hans Avindsmand Degnen i Resen fortalte, at hans Fader var bleven rettet for Landevejsrøveri, var det det pure Opspind. Hans Far havde været Dyrvogter under Silkeborg, men var bleven taget til Soldat og faldt som saadan i Kalmarkrigen. Jens havde kun en dunkel Erindring om ham; forøvrigt gik ogsaa det Sagn, at Jenses virkelige Far var en ung Junker paa Slottet. Efter Faderens Død var Moderen flyttet fra Lovringegnen hen til Qualderhuset, der i lang Tid havde ligget øde under Rosborg. Woldborg havde faaet Lov til at flytte ind i Huset, da Herskabet fattedes en dygtig Spindekone, og ved Spind og noget Biavl havde den stræbsomme Enke opholdt sit og Sønnens Liv, indtil Knægten selv var bleven i Stand til at forhverve noget til den knappe Husholdning.

Skjønt han skød godt med baade Pistol og Flint, brugte han hellere sin ejendommelige Kastekniv, som havde givet ham det frygtede Tilnavn, og som han havde øvet sig i Brugen af helt fra Barnsben. Med den kunde han pirle en Skovdue ned fra Grenen med endnu større Sikkerhed end med et Ildvaaben. Han var Kunstner med Kniven; det mored ham at vise sin Færdighed i Kastet, og det lae en Glorie af Rædsel om hans Pande, som han forstod at udnytte til sin Fordel. Denne Kniv kom let af Bæltet; Egnens Slagsbrødre og Sviregaster kjendte den og respektered den; men i Gaar var det første Gang, at den helt tog Magten fra ham og gav Dødssaar. — Nu havde han ganske vist gammelt Nag at hævne paa Mads Larsen; han havde mere end een Gang krydset hans Sti og

været Angiver overfor Herredsfogden i Smollerup, den gjæve Jacob Nielsen — men det var jo Delefogdens Bestilling. Han havde ogsaa sin væsentlige Del i, at Jens forleden var bleven sat i Rosborgs Halsjærn, og nu den brutale Behandling af hans Mor, som Jens næred en rørende Hengivenhed for, og hvis Uskyldighed var ham selvindlysende! —

Alt dette og mere gled igjennem Faarepigens Sind den bedaarende Morgenstund, da hun drev sine Faar ud over den dampende Hede. Det var midt i Lyngens Blomstring: fra Himmelrand til Himmelrand var Himlen et farveskjært Felt af brunt og blaat i den herligste Sammenføjning. Der var falden megen Dug om Natten, nu steg Solkuglen op ude over Viborg og drev de lette Dampe foran sig; snart fik alle hendes Lam Dug i Skjægget, de bræged kjælent og slog op med Fimphalerne; alle Hedens bleggraa Blomster stod og nikked med glimtende Dugdraaber, der laa som en Perlesæd milelangt ud mod Solskinnet, røde, blaa eller grønne Perler paa Dugtæppets matgraa Undergrund. Og denne fortryllende Væde indgik hemmelige Forbindelser med Lyngen og fik den til at aabne sine inderste Gjemmer for Duft og Sødme, saa Laura vandred frem i en Sky af Vellugt. Den høje Hede med de gule Kokhoveder havde een Duft, de lave Sænkninger med den blaa Ensian eller den rødlige Benbræk en hel anden. Tørvemosen med Soldug og Vibefedt dufted anderledes end de sivgroede Kjær, hvor den hvide Leverblomst stod og nokked lav og liden inde under de blaa og ranglede Djævelsbid. Porsens Duft brast den ud af alle Porer, naar Faarerne tripped igjennem dens blaa-grønne Buske, der løfted sig saa selvbevidst og urørt over de øvrige Vækster, da dens Blade var for bedske til, at noget Kreatur vilde nappe af dem. Laura drev sin Flok dybere og dybere ind i Dughavet; nu og da blev en Tot Lammeuld hængende paa en Enebærgren; Lammenes Tænder nebred og afbed den duftende Lyngs Skud i smaa rytmiske Ryk. Flokken spredtes og drev; Solen steg; Taagen tyndedes, stod endnu kun tæt i Lavningerne, hvor Angemusen leged med Hop og Pip omkring de nedgroede Tørvegrave. Laura gik bøjet bag efter sin Flok, helt utrøstelig i sit Pigesind. Paa hendes venstre Haandled slantede Melmadsklædet, fra hvilket der steg op om hende en tæt Em af nybagte Pande-

kager. I de løftede Hænder bar hun den evig uslippelige Bindehose, hvis Pinde gik helt mekanisk. som var de en Del af hende selv, men hvis Masker nu var vaade af hendes Taarer.

Al hendes Sind og Tanke var hos hendes flygtende Kjæreste. Vilde han klare sig ud af den skrappe Forfølgelse, eller vilde de faa ham fat og ta hans Liv! Hendes Far vilde sikkert ikke spare nogen Møje for at faa ham opsporet. Der var allerede, før hun drev hjemmefra, gaaet ridende Bud til Lensmanden paa Hald, og Rytteren histude, der piled af Sted Sønder hen ad Koldingvejen, det var nok Ilbudet til Lensmanden paa Silkeborg, med hvis Skove Jens Langkniv var lige saa fortrolig som Ræv og Hare, og til hvilke han sikkert nu havde taget sin Tilflugt. Aa, om dog Rytteren maatte styrte og brække Halsen, tænkte Laura, eller der maatte times ham noget andet ondt, inden han naaed frem til hendes Kjærestes Fordærv! Mon ikke Jens skulde være saa klog selv at holde Øje med Vejen, naar Rytteren nu skulde igjennem Skoven. Nej, Gud fri os, saa blev han vel Morder paany; skjønt — — de kunde jo da ikke ta hans Liv mere end een Gang, og for Drabet paa Delefogden gaves der nok kun een Straf. Det var ogsaa Jens klar over; ellers var han aldrig flygtet saa hovedkuls under disse Forhold. Men her var nok ikke andet at gjøre. Delefogden havde været en ond Mand, der ikke var langt fra at fortjene sin Skæbne; han var Aarsag til mange uskyldige Menneskers Død de sidste Aaringer. Ja, Laura vidste jo godt, at hendes Far var aldrig et Haar bedre, snarere værre; det var altid ham, der opspored Vildtet, og Mads Larsen, der kom og fælded det. Siden hendes Far var kommen ind paa alt dette Lovvæsen og især denne frygtelige Hexejagt, forsømte han alt andet; hans Jordlod forfaldt, Avlen fik ofte Lov til at staa og raadne paa Ageren, det var knap, han fik Tid til at passe sine kirkelige Forretninger. Uger ad Gangen holdt han gamle svagelige Mennesker indespærret i sit Hus, hvor han sulted, ja prygled dem, eller mishandled dem paa endnu værre Maade, for at drive dem til at bekjende, at de havde haft Samkvem med den Slemme eller redet paa Katte og Gedebukke til Troms Kirke eller Bjergelide. — Hendes Mor, der ynkedes over Staklerne og somme Tider havde sat en Skaal varm Mad hen til de altfor ud-

hungrede, sparked og hundsed han og sa, at hun stod i Ledtog med disse Djævelens Afskum. Selv saa Laura aldrig Faderen, uden at han trued og tigged hende om at bryde med Jens Langkniv, og naar han nu havde spillet gamle Woldborg over i Øvrighedens Hænder, saa vidste hun nok Aarsagen. Men Woldborg havde aldrig gjort hende andet end godt. Hun var ingen Hex, hvor meget end hendes onde Far anklaged hende. — Naturligvis vilde hun ikke dermed ha sagt, at der ingen Hexe var til, det kunde aldrig falde Laura ind at nægte det; der var baade Hexe og Varulve, Gud bedre det, som kunde forgjøre én baade Folk og Fæ og ta al Helbreden fra en. Og Maren — det var nu hendes værste Plage — hun havde set den i Maaneskjæret ved Midnatstide komme ind ad hendes Kammerdør som en afskyelig lille Mand med tykke Læber og Bukkeben og Hænder, der var isblaa af Kulde. Saa kunde hun ligge og vride sig i den sværeste Vaande, til hun naaed at stemme sin nøgne Fod mod Alkovens kolde Endevæg; men hun kjendte en Pige, der var bleven kureret ved at anbringe en hvas Stikkniv mellem sine Træsko foran Sengen. Næste Morgen var der Blodspor over Lergulvet lige til Dørtrinet, og derfra kunde de „slawe" det ud af Smugdøren, hen gjennem Sneen, tværs over Toften til Kirkegaarden — der blev det henne. Men det skulde Line vist ikke ha gjort, for hun kom siden til at lide saa farlig af Ligfald.

Men med Woldborg var det en anden Sag, om hende vidste ingen andet end godt; derfor var det ikke mere end billigt, at hendes egen Søn forsvared hende med Vaaben i Haand, naar man tragted hende efter Livet.

Og nu var han altsaa flygtet, og af hans sidste Ord skjønnedes det, at han vantænkte hende for at være af Faderens Mening; hvad skulde hun dog gjøre for at faa ham paa andre Tanker, thi ikke for alt i Verden maatte han blive i den Forestilling; hvad om hun satte efter ham? Hun burde ha fulgt ham, som han foreslog; nu troed han, at hun var fejg og lavtænkende som alle andre. Men hun var slet ikke saa bange af sig, som han maaske troed. Engang, da Ulvene blev særlig slemme efter Faareflokken og næsten ikke var til at bjærge sig for, laante han hende sin Pistol, og hun skød hele fire store Ulve og saared en femte, saa den hinked hylende bort. Ogsaa en Tater-

bande, der var kommen trækkende over Heden, en Snes Mænd og Kvinder i Flok, og vilde ta et Lam af dem, hun vogted — havde hun holdt i Skak ved sin Holdning alene, til der kom Hjælp, endda et Par af Mændene havde Knivene fremme. Nej, hun var slet ikke bange for at flygte med Jens og dele hans Møje med ham, men i Aftes var det altsammen kommen saa undbukken paa hende, og Wolle Grejersen havde talt hende saa haardt til, og nu til Morgen — hendes Far havde været lige ved at prygle hende for alles Øjne, fordi hun ikke vilde undsige Jens. Men det var det samme: Jens svigted hun ikke, om saa han nok saa meget var Morder, for han havde vist hende større Godhed end noget andet Menneske, og hvad hun ikke gjorde i Aftes, da han bad hende saa mindeligt, det kunde hun gjøre endnu. Hvem vilde forhindre hende i at løbe bag efter ham og bede ham om Tilgivelse, fordi hun ikke straks var rede. Hvad skulde hun opnaa ved at blive her. Nu havde hun vogtet Faar siden hun var 7 Aar gammel, bestandig paa den samme ensformige Hede, hun vidste knap, at der var nogen anden Verden til; nu vidste hun, at der var een endnu, den hvori h a n leved; hun vilde bort til sin elskede; hun maatte kunne finde ham, selv om han havde faaet en Nats Forspring. Hvad han vilde gjøre med hende under disse Omstændigheder, maatte han selv om. — Laura var fuldstændig besat af denne fikse Idé, at hun skulde opsøge sin elskede paa staaende Fod. Hun gav sig straks paa Vej. For første Gang i sit Liv lod hun Bindhosen i Stikken og styred af Sted Sønder paa med opkiltret Skjørt og lette Hop over Lyngrisene. Det var hen paa Eftermiddagen, da hun begyndte Farten, og hun lae til en Begyndelse godt i, løb som en ung Tøs med ubrugt Kraft og fjedrene Hofter. Saadan tog hun mange, lange, lette Løb; gik saa nogle Trin for at faa det hamrende Hjærte i Ro og stak saa atter i at rende af al Magt. Hun havde besluttet ikke at vende sig om, før hun naaede Horsrøgel Høj; det havde været hendes Synsgrænse mod Syd i alle de Aar, hun havde vogtet paa denne Hede; hun havde aldrig været der, men havde hørt fortælle, at man skulde kunne se Silkeborg Slot fra den Høj.

Det var kun en Timestid fra Aften, da hun naaed Højen og vendte sig om. Nej, hvor hun allerede var

kommen langt væk! Hendes Faareflok var ikke mere til at øjne, men Flintbjærg og Daugbjærgdaas stod som et Par tunge Jordknuder mod Nordhimlen; om hun kunde se Sejbæk mere, stod hende ikke klart. Men hvad, der skuffed hende stærkt, var, at Heden syntes lige saa grænseløs her, som da hun begyndte Løbet. Der var ikke en Menneskebolig at skimte mod noget Verdenshjørne; og Slottet, der var talt om — ja, til hvilken Kant skulde hun søge det? Naar det nævnedes, havde man gjerne slaaet med Hovedet Sønder hen, der omentrent i den Retning laa det! Mer vidste ingen. Men siden Laura kom over den sidste Sænkning, var hun end ikke ganske sikker paa Retningen. Men det kunde da ikke fejle, at det der var Daugbjærgdaas? Hun drejed sig en Gang omkring. Saa stor havde hun alligevel ikke troet, at Heden var. Hun skulde maaske ikke ha begyndt den Vandring. Havde hun endda taget sin Beslutning fra Morgenstunden. Men hvad nytted det nu at drage tilbage; om saa hun løb aldrig saa stærkt, kunde hun ikke vinde hjem, før Mørket var faldet paa. Og hvor var Faarene saa henne? De blev netop altid saa slemme til at strejfe om ind imod Aften. Det var vel ogsaa Meningen, hun vilde finde sin Kjæreste og ikke straks dreje Næsen mod Hjemmet, hvor hun formodentlig vilde faa Hug af sin Husbond. Med et sidste Blik mod Sejbæk gav Laura, om end med stærk afsvalet Iver, sig atter til at hige frem mod det ubekjendte. Men nu var hun allerede ved at føle Trætheden efter det anstrengende Løb, og sulten var hun da ogsaa, saa hun ikke kunde modstaa Fristelsen til at bøje sig ned, naar hun saa en særlig stor Tyttebærklase mellem de stride Lyngrafter. Engang, da hun saaledes et Øjeblik havde lagt sig paa Knæ for at fylde sin hule Haand med de duftende Bær, syntes hun, hun hørte en Kirkeklokke; det kunde da aldrig passe, i det mindste var der da ingen Kirke at se nogetsteds: hun rejste sig op og stod med aaben Mund; nej, nu hørte hun ingen Ting; men naar hun atter bøjed sin Kind ned i Lyngen hørte hun ganske tydelig Klokkeringning; hør, nu faldt Bedeslagene, ikke synderlig højere at høre, end var det Klokkelyngen her lige ved, der ringed. Det maatte være hendes Fødeby Sønder Resen Kirkeklokke. Men nu gik jo ogsaa Solen ned, og hun havde endnu ikke

fundet hverken Vej eller Sti langt mindre Husly for Natten.

Paa dette Tidspunkt stødte hun imod en dyb Slugt med Mose og Væld i Bunden, der syntes at strække sig uendelig langt til begge Sider; hun gik til Venstre, men kom nu langt fra den Retning, hun ved Øjemaal ansaa for den rigtige; snart faldt Mørket paa og sænked den store Ensomhed over Lyngen. Hun tog sit Skjørt op over Hovedet som en Hætte og søgte Læ under en Vidjebusk for Natten. Hen over Midnat vaagned hun ved Hylet af en strejfende Ulv; første Gang hørte hun den langt borte; saa lidt nærmere; ti Minutter efter, da hun troed al Fare overstaaet, gjennemskar dens Tuden Nattestilheden lige paa Randen af den Kløft, ved hvilken hun hviled. Hendes Hjærte begyndte at banke; ikke det ringeste havde hun at værge sig med, ikke engang sin Hjordkjæp. Hun bad heftigt til Vorherre, mens hun krøb dybere ind i Busken; en Stund efter lød Hylet noget fjernere. Rovdyret havde ikke faaet Færten af hende. Hendes Blik strejfed en Stund taknemlig rundt mellem Sjernerne; saa lae hun sig atter rystende af Kulde tilbage i Busken og sov.

Nogle Dage efter kom en Lovring til Sejbæk med en laset og udsultet Kvinde og spurgte Krofolkene, om de vilde kjendes ved hende. Det var Laura. Manden, der var Dyrvogter, fortalte, at han havde fundet hende vankende rundt i Skovene tilsyneladende uden Maal eller Med. Af hendes forvirrede Tale maatte han dømme, at hun ikke var rigtig i Hovedet; han tog hende med hjem til sin Kone, og da hun havde faaet en Skaal Grød og var kommen lidt til Kræfter, syntes han at kunne forstaa af hendes tontede Tale, at hun maatte være fra Sejbæk. Men det havde voldt et evigt Besvær at faa den syge Kvinde dajet den lange Vej tilbage; det vilde heller næppe være lykkedes, om ikke de de sidste 3 Mil var kommen op at age med en Hjulmand.

Faa Dage efter var Laura atter saa godt ved Huld, at hun paany kunde sendes ud med Faareflokken.

Den Bonderytter, som Laura havde set jage af Sted Sønder paa ad Koldingvejen tidlig paa Formiddagen, var en Størrisknægt fra Daugbjærg, der havde faaet udlaant en af den dræbte Delefogeds egne Øg, et ungt, langskaftet Dyr, der strakte ud som et galopperende Favnemaal. I Jaghasten havde det ikke været muligt at opdrive en Sadel, saa Knøsen maatte ta til Takke med en Fodersæk, og da Hesten stødte fælt, blev han slem mørbanket; da han var naaet nogle faa Mil frem, sad han paa Dyret som en Bonde paa en Træhest. Nu skar det ned ad Bakken til Klode Mølle; Hesten favned ud som en Giraf, og Knøsen sad med stive Øjne næsten helt henne paa Manken af den. Ved Bakkens Fod stod der et tæt Buskads af Enebærris. Som „Favnemaalet" var naaet der ud for, skød en lang Skinting ud fra Busken, snupped Hesten ved Mulen og rev Farten fra den. Det var ingen anden end Jens Langkniv, der her afvented den Mulighed, at der skulde gaa Bud til Lensmanden.

„Hør, jeg synes, jeg skulde kjende den her bitte Svissi for Anseelse, og du kjender vist ogsaa godt mig. Saa er det vel ikke nødvendigt at sige svar meget mere." Knøsen, der ved det bratte Stop var røget omtrent hen til Ørerne af Krikken, krøb nu som en Padde, der gaar baglæns for et Tordenskrald, atter hen paa Fodersækken; men hans Tunge var som lammet ved at se Kjæmpen med den dinglende Bæltekniv, og de blege Partier mellem hans uhyre Fregner blev endda blegere.

Jens Langkniv fortsatte: „Du er endda saa meget ringe til at ride. Maa jeg ikke vise dig, hvordan en skal sidde paa en Krikke? Og du vil vist ogsaa gjerne gaa lidt!"

Jens slog sin mægtige Næve i Knøsens Kraveben og trak ham ud fra Hesten. „Saa — saa! Pas nu paa; stød dig ikke, min Ven!" sae han spydigt og satte Karlen i stiv Arm fra sig paa Landevejen.

„Maaskesig ogsaa du have et bitte Brev i din Lomme. Giv du kuns mig det; saa skal jeg nok være dig ansvarlig for det."

Knøsen greb nølende i Inderlommen og fremtog et stort sammenfoldet Papir. — Jens snupped det og saa paa Udskriften: „Ha — ha! var det ikke nok det, jeg tænkte! Og saa skulde du vel ikke ogsaa ha et Par Skilling, du kunde laane mig til vi ses igjen. Jeg er kommen

ud med lovlig faa Penge paa mig.“ Knøsen skeled til den lystigt hoppende Kniv paa Jenses Lænd og graved nogle Lybskskillinger ud af Vestelommen. „Ja, nu skal du jo heller ikke blotte dig; men — — der skulde vel ikke sidde et Par Søslinger ogsaa i den her Lomme.“ Jens jog sin kolde Haand ned i Knøsens Buxer og haled et Tørklæde til sig, der var slaaet i en Knude; han aabned Knuden, og der trilled nogle Markstykker og endda en Del Lybskere ud af Knuden. „Det kan ikke hjælpe, en lar ret meget gaa fra sig i disse sløje Tider,“ sae Jens og tværed de tynde Lybskere ud i Haanden med Pegefingeren.

„Put du nu dem til dig, og sæt dem ikke ilde Veje for,“ sae Skjælmen og gav et Par Lybskere tilbage til den forbløffede Drønnert.

Jens Langkniv svang sig adræt op paa Fodersækken. „Lad mig nu se, du kommer godt hjem. Og hils dem pænt derhenne i Daugbjærg, og sig dem Tak for Ralliken!“ Hesten knøg som et Uvejr hen ad Landevejen.

„Satten brænde mig!“ sae Knøsen, da han brød Stumheden, mens Jens Langkniv forsvandt i en Støvsky bag Klode Mølle.

Sønder Resens gamle rustne Klokkeknevel kaldte til Gudstjeneste. Det var Mikkel Vistisen, der havde ved Rebet. Hans storkvastede Toplue svang over hans Isse i en Halvbue, som gjorde den sig Anstrengelser for at holde Takt med Kneblen histoppe, mens Degnens Krop rokked frem og tilbage. En Klynge skrævende Bønder i lange Uldstrømper og skinnende hvide Krampetræsko havde stillet sig op i umiddelbar Nærhed af Taarnet og saa over mod Degnen, som om de tænkte: „Lad bare Mikkel slide i Dag det er Søndag, det er vi andre, der maa slide de søgne Dage; han har dænenmæ godt af at faa det dovne Fedt ud!“ — Mikkel spytted hvidt op ad Taarnet, mens han skifted om paa Fødderne og forandred Rebet i Haanden; han trak endnu en Række Toner ud af det gamle sprukne Klokkesvælg. Nogle Skarnbasser streged Luften

over de hældende Trækors, en enkelt slog saa kraftigt mod Degnens store Næse, at den runged om Kap med Klokken. Fulgte Øjet Flyvernes Vej over Gravene, vilde det let blive opmærksom paa nogle sænkede Skikkelser langs Kirkegaardsdiget, Mænd og Kvinder om hinanden, der paa ydmyg Vis tømte sig før den lange og trættende Gudstjeneste.

Folk havde nu samlet sig i brogede Klynger paa begge Sider af Indgangsdøren. Enkelte Mødre havde skrigende Spædbørn i Favnen; adskillige af de unge Piger bar Blomster i Forklædet til at strø i Kirkestolene. Men ingen gik ind endnu; thi de vented paa Præsten; men da han var gammel og værkelig og haard til Drammen, lod han ofte vente længe paa sig. Knægtene, som Degnen før Sammenringningen havde haft til Overhøring derinde i Kirken, larmed ugenert om Taarnets forblæste Hjørner, enkelte havde i deres Kaadhed besteget Glamhullerne. Folk kunde for Drengenes Larmen knap høre deres egne Stemmer. Ellers snakked man næsten kun om Jens Langkniv og Drabet i Sejbæk. Delefogden kjendte jo alle, det var ikke sært. — Te Manden skulde faa saa led en Død! Og hans Drabsmand faa Lov at løbe af Lande, løs og ledig! Men det forstaar sig — hvem skulde snart ha Mod til at ta fat paa saadan en Skumpi, der hverken skyed Last hæ Skam! — „Stille nu! — der kommer æ Kjærrest!" var der en, der hvisked. Laura kom op ad Gangen mod Kirkedøren. Hun saa ud som et Vildt, der uforvarende er kommen ind, hvor der er Mennesker, og i et Øjebliks Forvirring ikke ved, hvordan det skal komme tilbage igjen. Med den svære Salmebog i Haanden gik hun tøvende hen imod Klyngen og stilled sig op lidt fra de andre. Nu var alle Øjne rettet imod hende som Pistolløb, mens Samtalen sænkedes til en Mumlen. De knudrede Bondekoner med de ravnsorte Tørklæder om Hovederne og den vide, fodside Vadmelskjole ned om sig som et Bryggekar, stod med Hænderne foldede om Salmebogen og med det savtakkede Balsamblad under de bredneglede Tommelfingre. Nu og da listed en i Flokken et Hovedvandsæg op af Sidelommen, la Næsen paa Hæld og snused Duft ind, ikke helt uden Hensyn til, hvad der foregik i Læ af Diget, thi Vinden bar paa.

De utaalmodigste begyndte at gi ondt af sig over Præsten, som en altid skulde staa og vente paa, ligegyldigt snart hvordan Vejret var. Saa havde han naturligvis nu igjen været ude at drikke Forstanden væk; han var snart til Spot og Spe for hele Menigheden, den gamle Fyldevom. Og det saa ud til, at de store holdt Haanden over ham; for der var da bleven klaget til Bispen hverandet Lidt, uden at det havde frugtet det mindste.

— Endelig knirked da Stætten i Kirkegaardsdiget, og Præsten, gamle Philip Mortensen, stavred op mellem Gravrækkerne. Blæsten kasted Præstekjolen ind imellem hans Knæ. Han gik ved Stav og førte det højre Ben i en brat Bue udenom det andet, da han en Gang i Fuldskab havde brækket Ankelen. Hans Klæder var fedtede og overbødte, og hans Udseende minded langt mere om en Landhaandværkers end om en Præsts.

Han gik hen til Degnen, der nu omsider havde slaaet Rebet om Stigen, og sa:

„Naa, har I noget særligt at sige mig, Mikkel Vistisen?"

„Ja, der er jo en tre Døbninger."

„Javist, det ved jeg. De to Gaardmandsbørn tar vi jo saa før Prædikenen, Horeungen efter Prædikenen.

Og saa er der jo Bandlysningen af den elemenske Skjælm."

„Ja, nu glemmer vor Far ikke det, jeg sa Eder om min Datter?"

„Glemmer! Tølper! Har du maaske oplevet, at gamle Philip Mortensen har glemt nogen af sine Embedspligter! Jeg kan Fanden brække mig — Gud forlade mig! — lade Bispen snage i mine Sager saa meget han lyster og vil. Han skal ikke faa noget at pege Fingre ad hos gamle Philip Mortensen. Kan du sige det samme, Mikkel Degn, saa gaa du hjem og vær glad."

Den gamle var nok rigtig i Skjændehjørnet i Dag. Midt under det hele paakom der ham en naturlig Trang; først stilled han sin Kjæp fra sig op ad Taarnet, derpaa anbragte han sig selv ved Siden af lige for Menighedens, Mænds som Kvinders Aasyn, og nu med Ryggen mod Degnen fortsatte han sin Skjændeprædiken:

„Men det var dig, Mikkel Degn, jo det var dig! der havde indberettet min Svir forrige Søndag til Bispen i

Viborg. Fanden brække mig — Gud forlade mig! — var det dig!" — Og nu næsten helt vendt mod Degnen, skjønt han stadig vædede Muren: „Og det gjorde du, fordi du ikke selv blev bedt med. Men det var mig — du maa godt vide det — det var mig, som fik forhindret, at du kom med. Det er mere end nok, sa jeg, at man skal se paa det Galgefjæs her, i Kirken; men jeg havde ikke drukket mere end som en halv Pot Brændevin og et Par Kander Mjød ved det Barnsøl, saa jeg begriber Gud straffe mig ikke, at jeg kunde blive saa rusig — og heller var jeg bleven det, hvis ikke en af mine Uvenner — gid Fanden ta ham! — var kommen til i det samme og havde skrabet sin Fingernegl over Kruset i Fandennavn, før det blev baaret for Borde. Og ved I, mine kjære Menighedslemmer i Christo, hvilken formaledidede Skjælm det var, som gjorde mig den Viderspænstighed? Der staar han, den Stokrækkel!" — Præsten peger med Kjæppen paa Degnen. — I det samme klasker et Ugleskrog lige ned for Fødderne af den forpustede Præst fra et af Glamhullerne, hvor de balstyrige Drenge, der sloges inde paa Kirkeloftet, havde brugt det mod hinanden som Kasteskyts. Præsten opløfter et Rædselshyl: „Ih, Gud forbarme sig! I snottede Unger paa Kirkehimmelen! Er det den Lære, I tager ved udi eders Katekismo-Undervisning! Venter I at komme i Guds Rige og farer saa skjændeligen fort mod eders Præst og Sjælesørger! En Ugle, en Ugle! Dette Nattens rædelige Gespenst, som sjunger ikkun drøvelig for Ildsvaade og anden Pestilense og brad Død. Hvor burde det sig ikke eders Forældre at stribe eder jer Bag som en Zebra, at ikke I skulde vorde Skalke til Hobe som hin Skjælms-Krop, der nylig rendte her af Landet." — En af Knægtenes Forældre havde bøjet sig ned, taget Uglen ved Vingebenet og kastet den ind over de sandføgne Grave. Derved syntes Præsten at være bleven løst af sin Tryllering, og i en lystig Tone, der var en Rest af talrige Nætters Drikkelag, raabte han ud over den forsamlede Menighed foran Kirkedøren: „Kommer nu indenfore, I Drønnerter og uomskaarne Bondetamper, saa skal gamle Philip Mortensen prædike saa for Ørerne af eder, at Sildehovederne skulle stente eder ud af Halsen!"

Under disse forjættende Ord trak man sig ind i Stolestaderne, Mændene til højre, Kvinderne til venstre. — Det

var vel ikke at vente, at et Par Kirketjenere som Philip Mortensen og Mikkel Vistisen skulde skabe megen Andagt; det skete da heller ikke. Men Kirkehvælvets egen strenge Enfold undlader sjældent helt at øve sin Virkning, og lidt efter lidt bredte der sig trods alt en vis Højtidsfornemmelse over Forsamlingen.

Alterlysene brændte med rødlig Glød gjennem Halvmørket. Sandet der uden for piskedes af Blæsten imod de smaa grumsede Vinduesruder. En Rotte satte i skarpt Trav langs ad Kirkeloftet, indtil den syntes at dumpe ned i en Sprække bag Altret. Da rejste Præsten paa Stolen sig saa højt til Vejrs paa det sunde Ben, at det syntes, som lagde han en Alen til sin Vækst, og nu begyndte han at tale med tordenlignende Stemme om den „ugudelige Skalkheds Gjerning, der nyssens er forøvet her i vort Grandelag . . . Thi lyser jeg herved til Bands over dette Belials Barn og Satans rette Afkom, Jens Langkniv, som paa en saa hartad uhørt og skjændelig Vis og Maade haver gjennemstunget og ihjelslagen den Lovens Fødselshjælpere og Befordrer Mads Larsen, der var os alle vel bekjendt som en nidkjær Delefoged og Lovmedholdere. Da hans afskyelige Syndsog Blods Gjerning havde fundet sin Fuldbyrdelse, sneg han sig henud mod andre Len og Distrikter, og ingen ved, hvor den formaledidede Bands-Krop nu holder sig i Syndsens Skyvl og Geheimnisz; men Gud skal betale hannem aabenbare! Ja, dig anraaber vi, vor Gud og Trøstere, at du inden trende Solnedgange vil røbe hans Sted og Skalkeskjul. Bor han i Hus eller Lade, da gid, at din Lynild maa drive ham derud fra, bor han i Skoven, da lad den være ham som den aabne Mark! Hans Dage uden Hvile, hans Nætter uden Søvn, indtil han som en angergiven Misdædere kommer tilbage for med Ruelse at vedstaa sin udædiske Kanaljen-Gjerning, saa han under Bødlens Haand kan faa sin vedbørlige Verdsens Skam og Straffedom, andre Skjælmer til Skræk og Omvendelse!"

Ansigterne havde efterhaanden drejet sig op mod stakkels Laura, der sad blandt Ungdommen lidt nedenfor Kirkedøren; hver Sætning, Præsten udslynged mod hendes Kjæreste, havde været som et Stenkast mod hende selv. Men som om den nidkjære Bondehyrde frygtede for, at han endnu ikke havde faaet sig udtalt tydeligt nok, vendte han sig nu lige hen mod Laura og fortsatte: „Men saa-

som det er kommen os for Øre, at denne Manddrabere og ubønhørlige Djævels-Krop haver annammet en Christen-Kvindes Kjærlighed her af Sognet, da advarer vi en saadan, paa det hun ikke med denne Bands-Krop skulde engang vorde kastet herud i Helvedes evige Luer.

Nu taler jeg da lige hen mod dig, Laura Mikkelsdatter, og jeg anraaber dig ved din Daabspagt, som er bleven fuldbyrdet her i dette hellige Hus, og sige: Forhærd ikke dit Hjærte mod den, som ser i Løndom, giv ikke Djævelen Rum, men slæng den langt fra dig, din forbryderske Kærlighed. Og for at vi kan skjønne din rette Vilje i denne Sag, saa siger jeg: Laura Mikkelsdatter, rejs dig nu op i din Stol for al Menighedens Aasyn og sig, at du afsværger al din Kjærlighed til den Misdædere, som ved Satans Indgivelse tog sin Næstes Liv."

Mikkel Vistisen havde nærmet sig Datterens Stol. Hun sad og rokked frem og tilbage, mens hendes Legeme rystedes af Hulken. Alles Øjne var nu boret i hende; hun følte deres Brand som glødende Pile. Mikkel Vistisen bøjed sig ned over hende og hvisked: „Du skal svar æ Præjst jen Ting, bitte Laura."

Laura rejste sig gardehøj i Stolen. Hun tog sin Salmebog og hugged den ned i Ryglænet foran sig:

„Nej, nej! Det kan hverken Gud eller Mennesker faa mig til at gjør!" — Hun styrted ud af Stolestadet. Mikkel Vistisen vilde møde hende og gjenne hende ind paa hendes Plads igjen, men hun satte en haard Haand for Faderens Bryst, saa han gik baglæns, mens hun fortsatte sin Vej i Løb ud af Kirken, over Kirkegaarden, hen over Heden, løb og løb, indtil hun var kommen langt uden for Menneskers Rækkevidder; her kasted hun sig ned i den høje Lyng og hulked og trygled Gud om Tilgivelse.

Maanen stod alt højt over den endeløse Hede, da Laura sulten og forgrædt kom tilbage til Sejbæk.

Silkeborg Kro laa lige op ad Gudenaa med høj Skov til alle Sider. Det var lige i Mørkningen, da Jens Langkniv red op foran Længen; allerede i nogen Afstand skim-

tedes de kalkede, vidjeflettede Lervægge under Trækroneme. Jens satte sin stjaalne Hest ind i Rejsestalden, hvor der stod en 3—4 Stykker i Forvejen, der ogsaa saa ret fordægtige ud. Henne i det fjerneste Hjørne var et Rejseselskab i Færd med at brede sig et Natteleje af Hø og Halm over Pikstenene. Jens lod Blikket glide hen over Flokken, der talte en 10—12 Stykker, Mænd og Kvinder imellem hinanden, formodentlig Tatere. For Jens at tykke var det Krøblinger til Hobe, men derfor saas der dog ingen Ynk paa dem; de havde nok faaet godt med Øl og Brændevin inde i Kroen, for de tog farlig paa og hopped paa Krykker og Træben værre end nogen Kakkelakker. Navnlig var der een, den mest misdannede af dem alle sammen, med et farligt udbulnet Ansigt og et Øje, der saa ud, som var det vædsket ham helt ud af Hovedet, — han hjumped rundt paa to Træben og brugte en Kjæft over de andre og knusked godt til dem med Krykken, naar de svared igjen og ikke øjeblikkelig søgte ind i den Baas, han anviste dem. Det var nok Truppens Fører. Blandt de blinde er den enøjet jo Konge, tænkte Jens og gik ind i Skjænkestuen. Det var et mørkt skident Rum, som alle Bondehjem i de Dage. Der var ingen Loft i Huset; Lyset kom ind fra et firkantet Hul i Taget. Gulvet var stampet Jord med Høns og Svin i Trav under Langbordet.

Røgen fra Ovnen i Krogen, hvis Skorsten kun naaed halvvejs til Taget, laa som et blaat Slør over alt og alle, blev først gjennemskinneligt mod det vigende Dagslys i Lyrehullet, hvor det bølgede og pressede paa for at slippe ud. Jens stanged sig frem gjennem Røgen, kroged sig ned, naar han gled under de dryppende Tværbjælker, men stod omsider kjæmpehøj i Stuens Midte og saa sig prøvende omkring. I det samme kom Værten slentrende hen imod ham. Jens og han havde truffet hinanden engang paa Viborg Marked og drukket Gjensynsbæger sammen. De kjendte straks hinanden, og Værten — Reinholdt Møller hed han — bød ham smilende ta Plads ved Langbordet. Her sad i Forvejen en 4—5 svære Karle, der maalte Jens med alt andet end venlige Blikke. Jens lod sig dog ikke forbløffe, men satte sig med bred Bag ned paa Langskamlen og svang Benene over. Under denne Manøvre kom hans ene Sko til at støde noget ublidt mod den nærmestes Hofte. Denne vendte sig rasende mod Jens og sae: „Hold dine Skanker ved dig selv, dit snottede Bondehøved!"

„Jeg skal gjerne sætte mig et andet Sted, da det kunde lyde til, at jeg er Selskabet til Ulejlighed," sae Jens og rejste sig brat i Vejret, idet han maged det saa, at Skamlen vipped til Vejrs, saa de to Personer, der sad paa dens yderste Ende, trimled hen ad Gulvet. I næste nu var det hele forvandlet til et brølende Slagsmaal; Borde og Skamler brækked og knækked; store Stenkrus kom susende gjennem Rummet og splintredes mod Tværbjælkerne; Arme og Ben og tunge Næver stak ud af Røgen og forsvandt igjen under Skraal og Forbandelser. Høns og Grise sprang i Forskrækkelse op ad Væggene. — Reinholdt Møller, der et Øjeblik havde været ude i Stalden, kom farende ind over Dørtræet. Da han saa, hvad der foregik, greb han resolut en Vandspand, der stod ved Tærskelen, og slængte af al Kraft dens Indhold ind i Klyngen, hvor den var tættest; d e t gav Luft! Flokken skilte sig slukøret under nogle brandgule Eder; Jens Langkniv kom først frem med flænget Vest og flagrende Halsklud; et Par knuste Næser maatte ud til Brønden og ha Forlindring. — Jens Langkniv satte sig nu paa den bedste Plads i Stuen og raabte Værten an: „Vil du saa gi mig en Kande Øl; nu kan en maaskesig faa Lov at drikke den i Fred!" — Efterhaanden lusked saa ogsaa de andre hen til Skiven og lod som ingenting, men lod Øllet gefalde sig; et Kvarter efter prated de med Jens Langkniv som med en gammel Kammerat.

Værten satte sig ned i deres Midte; rakte dog først op med en Stang og stødte en Kok til Side, der havde sat sig til Rette paa Hanebjælken lige over Selskabet, hvad der var Syn nok for paa Bordskiven. „Kan du humme dig til Side, Farlil!" — Reinholdt var en lavstammet Mandsling med lurende Øjne og et begsort. skident Fuldskjæg, der delte sig for Hagen, saa den skinned igjennem som en hvid Plet.

„Ja, det var en Ting vi sad og talte om, Jens, lige før d u kom, men jeg ved jo ikke, hvad du vilde synes om at være i Makkerskab med os." Værten saa sig listigt omkring, mens han sænked Stemmen til en dæmpet Mumlen. „Men der er fandenmæ Slav for friske Folk. D u ser mig jo ikke ud til at ha spist bar Bollemælk i dine Dage heller. Og saa vidt jeg kunde se, gjorde du jo temmelig ordentlig Besked herude paa Gulvet. De to Næser der

maa nu foreløbig blive hjemme. Man kunde gaa hen og faa Mistanke om, at vi ikke var honnette Folk, om man mødte op med saadanne Snydeskafter. — Nej ser du, Farlil, det var i Aftes i Mørkningen, som vi skulde til at stænge Krodøren her, saa kommer der en gelassen Herre kjørendes op for Stalden; han havde Tjener paa og det hele; de sprecked Tysk med hinanden, og saa meget kunde jeg da ogsaa stave og lægge sammen, da jeg fik Ørerne indrettet paa det, at de var paa Vej ad Holsten til; mens de beded, gik jeg ud og talte med Kusken, som kjørte for ham, og fik en meget god Underretning for saa vidt.

Herren hed Heinrich von Stöken, hans Ærinde her paa Egnen kjendte Kusken ikke, men han agted da at tilbringe Natten i Morgen i Snede. Han var en farlig fin Herre, forsikrer jeg dig; Halskjæde og Singenetter og svære Ringe paa Fingrene. Og det skulde gaa til som bar Satan, om der ikke ogsaa var en smuk Klat Skillinger i Vognskrinet der paa Lav. Som sagt, der er jævnhen godt Bid. For mange maa vi ikke være om det. Tre føre Karle som du, jeg og Jens Fisker maa nok kunne pirre den Skurrehat over Ende. Hvad siger du?"

Jo, der skulde ikke være noget i Vejen fra Jenses Side.

„Og du har jo en Hest?"

Jovist.

„Vi tar ham saa i Dybdal, just hvor Vejen svinger. Der er ingen Maane i Morgen Aften, saa det passer saa meget vel." — Næste Dags Aften i Mørkningen red de tre Skintinger fra Silkeborg ud ad Koldingvejen for at fuldbyrde deres Forsæt. Vejen førte hen over en stor Hede. Jens red sit Daugbjærg-Øg, de andre to paa et Par sorte Ralliker, der tilhørte Reinholdt. Da han var den mest vejkjendte, red han forrest, mens de andre kom Side om Side lidt tilbage. — Da de havde naaet Dybdal, gjorde de Hvil og raadslog; ved Fyrtøjet slog de Ild i en Tot Lyng og konstaterede, at der fornylig ingen Vogn var kjørt Sønder paa. De rykked da Hestene til Side og lod dem bede lidt i Lyngen.

En Timestid efter hørte de en Vogn i det fjerne. Reinholdt gav nogle knappe Ordrer, hvorpaa han og Jens Fisker slængte sig hver i sin Landevejsgrøft med Hanen spændt paa Geværet. Jens Langkniv red lidt længere frem

og holdt sin Hest an med Front mod Vejen. Paa een Gang oplystes Nordhimlen af to næsten samtidige stærke Glimt, i hvilket Jens saa to knælende Mænd ved Siden af Vejen og tre Personer, der havde rejst sig op i Vognen. I samme Nu hørte man Hestene vælte Vognen i Grøften; Pistolerne knalded; nogen skreg inde i Mørket, om det var dem i Vognen eller hans Medsammensvorne, vidste han ikke. Jens Langkniv kom i skarp Trav ridende hen til Stedet og lod som han var en tilfældig Rytter, der ikke kjendte noget til det skete.

„Men hvad er dette her, er der noget i Vejen!"

„Aa, hjælp os, vi overfaldes!" raabte Kusken, der skjalv som et Espeløv.

„Hvad siger du!" raabte Jens. Tjeneren laa paa Vejen i sit Blod, Jens Fisker skreg og jamred, da han havde faaet en Finger knust ved et af v. Stöckens Pistolskud. Reinholdt og Adelsmanden brødes paa Liv og Død ude i Lyngen, mens den ulykkelige Kusk tumled med Hestene for at faa Vognen paa ret Kjøl. Jens steg af Dyret og lod, som han vilde hjælpe Kusken Vognen op, stak i det samme sin Haand ned i Vognskrinet og følte en dejlig rund Sæk, som var trind af bare Speciedalere. I det samme var Jens atter paa Hesten. Stöcken, der nu endelig havde faaet Magten over den balstyrige Kromand, raabte til Kusken: „Pas endelig paa Pengesækken!"

„Ja, her er den!" raabte Jens, idet han satte sin Hest i Galop. I det samme sused en Pistolkugle forbi hans Øre og slog ind i Bakken foran ham.

Kort efter var Jens i skjøn Sikkerhed, mens de to andre først langt om længe, lemlæstet og mørbankede vendte tilbage til Kroen i Silkeborg.

Efter den Bedrift trak Jens Langkniv sig ind i Storskoven omkring Silkeborg Slot. Her havde han nu opholdt sig i mange Døgn; nu først forstod han Betydningen af at være Skovgangsmand. Hvordan skulde han i Længden holde dette Liv ud! Hans Natur var jo mindst af alt anlagt for Ensomheden; han elsked tværtimod at se

Mennesker omkring sig, høre dem prale og skraale som han selv. Men denne endeløse Uvirksomhed, hvortil han nu havde dømt sig selv, det var jo Helvede. Men hvorledes skulde han kunne forlade sit Skjul! Paa alle Veje i to Len var der ridende Stafetter ude for at bevirke hans Paagribelse.

Han havde slaaet sig ned ved en lille Sø i Højskoven, hvor et Vildnis af Slaaen og Brombær og Enebærris løb helt ud til Søranden. Det saa ikke ud til, at her nogen Sinde havde traadt Menneskefod. Træer laa styrted og raadned hen paa Stedet. Mosset var saa tykt og blødt paa Skrænterne, at ingen Fyrsteseng kunde være blødere. Harer og Vildt var der nok af, og ellers var her jo løsgaaende Svin i Flokkevis længere inde ad Slottet til; men de skreg saa bandsat, naar man gav dem Kniven, at det kunde blive farlig at lægge Haand paa dem.

De første Dage var Jens optaget af at lave sig et Skjul, der i det mindste kunde dække for Regnen, og det lykkedes ham over al Maade, endda alt hans Værktøj indskrænked sig til hans Kniv. Materialer var her nok af: han behøved jo kun Grene og Mos; Brændsel bød sig jo ogsaa selv til, og Fyrstaal havde han i Lommen. Alt kunde ha været godt, saafremt han kunde ha fundet sig i denne fortærende Ensomhed. Saadan var det altsaa at være stødt uden for Menneskers Kreds; ingen Slægt, ingen Venner, ingen Omgang af nogen Art; ene, naar Solen stod op, og ene, naar den gik ned igjen!

Han tog sin svære Pengesæk med og satte sig uden for sin Hule. Hvilke skjønne, blanke Dalere! Aldrig havde han set saa mange Penge før, men hvad skulde han med dem; kunde han bruge dem til noget som helst. Jo — her grebes han af sit tidligere Galgenhumor — de maatte være fortrinlige til at slaa Smut med over Søen der. Han tog et Par af de største, gik ned til Søspejlet og lod dem svirre hen over det blanke Vand. Hej, hvor de hopped! Indtil de gik til Bunds med et hult Plump langt ude. Pludselig afbrød han dog denne Barneleg og sank ned med Haanden under Kinden. — For en eneste af disse Tingester kunde hans Mor stride og stræbe en hel Vinter med Karter og Spindehjul. Hans Mor! den Stakkel! Erindringen gik som glødende Naale igjennem ham. Hvorfor skulde de øve Vold mod hans Mor, som aldrig havde

gjort noget Menneske ondt. Var hun endnu i Live? — o, nej, nej! Det vilde jo være det forfærdeligste, en kunde tænke sig. Saa længe en Ulv som denne Mikkel Vistisen bestemte hendes Skæbne, var det bedste, en kunde ønske for hende, at hun maatte faa Lejlighed til at bruge den Snor, han ved Afskeden havde trykket hende i Haanden.

Af den Vold mod hans Mor var det kommen alt sammen, derfor sad han nu her som Skovgangsmand, jaget ud af Menneskenes Kreds og ind i Dyrenes, uden at disse dog vilde kjendes ved ham. Han spytted foragteligt ned i den gabende Pengesæk ved hans Fod, hvor Specierne lyste med deres kongelige Præg; hvad skulde han med det Kram! Kunde han endda ha byttet det hele bort mod en Endskal Grovbrød, som han nu ikke havde smagt i lange Tider. — Saadan sad han længe paa den mossede Søskrænt, et Bytte for sine triste Tanker. Da kom en fed og trivelig Hare frem af Skoven og gjorde et Par planløse Solskinshop over Mosset. Jens blev siddende urørlig, men Jægerblodet syded allerede i ham. Skulde han ta den? Havde han nogen Brug for den i Dag, saa længe der endnu var et godt Stykke Bov tilbage af Raadyret fra forleden. „Jo, jeg tar den," tænkte Jens. I samme Nu fløj hans Kniv tværs igjennem den uden en Lyd. Han gik hen og tog Morten op ved Bagbenene; ved et Par kyndige Snit havde han Huden af den. — Han var knap færdig med sit Maaltid, der bestod af den stegte Hare, før han hørte gjennemtrængende Svinehyl langt borte. Det var den eneste Lyd fra Menneskeverdenen, han havde hørt i lange Tider; han modstod ikke Fristelsen til at komme efter, hvem og hvad der foranledigede Hylet. Han begyndte da varsomt sin Vandring tværs igjennem Skoven; han mærked snart, at det bar hen mod Udkanten ind ad Silkeborg til. Hver Gang han uforvarende var kommen til at knække en Gren under Støvlerne, saa han sig ængstet om. Svinehylet skraalte ham nærmere og nærmere til sig; nu var han saa nær, at det ligefrem gjalded i Ørerne. Han gik meget forsigtig frem mellem de yderste Stammer, trak Grenene til Side og saa en Mand i gult Læder, der sad paa Hug med et lille Baal foran sig; flere hundrede Svin løb i en Fold omkring ham; engang imellem styrted han ind i Flokken, greb det

nærmeste ved Ørerne eller Bagbenet og haled det ind mod Baalet; saa førte han et gloende Staal hen over dets Bov, en lille hvid Sky af branket Svær steg til Vejrs sammen med de djævelske Hyl, og saa kom Raden til en ny. Det var den saakaldte Svinebrænding, der foretoges hvert Efteraar, før Dyrene blev sluppet ud paa Olden i Skovene. Jens havde selv adskillige Gange været med til dette Arbejde, der krævede baade Styrke og Adræthed. Han kjæmped længe en Kamp med sig selv, om han skulde blive, hvor han var, eller gaa hen til Manden og muligvis faa noget at vide om den Verden, han ikke havde spurgt fra i saa lang Tid. Omsider tog han det hele overtvært, gik hen mod Svinefolden under de grønne Grene og bød Manden Goddag. Denne vendte sig brat omkring, mens Baalets Ild belyste hans Kinder. Ikke uden stor Overraskelse saa Bonden paa den svære gardehøje fremmede foran sig, men gav sig dog straks igjen i Lag med sit Arbejde.

„Skal jeg ikke hjælpe dig en Haand med Svinene?" sae Jens Langkniv.

„Jow, har du nogen Forstand paa det Arbejde, saa gaar det da saa langt bedre ved fire Hænder som ved to," sae Bonden.

Jens greb med stor Sikkerhed et Dyr ved Øret og slæbte det frem; Bonden brugte Brandjærnet, mens en Duft af Stegeflæsk kildred hans Næse. Svinenes Hyl gjennemskar Skovstilheden og skabte tusindfold Ekko mellem Stammerne. Bonden var svært vel tilpas med den Arbejdshjælp, han havde faaet. For at holde Jens skadesløs begyndte han at fortælle Nyheder.

„Den bedste, jeg har set til at brænde Svin, det var nu alligevel, Reinholdt, Kromanden herhenne. Men tho nu har det jo faaet en Ende. Nu er han dænenmæ selv bleven brændt, ogsaa vist haardere, end han kan taale."

„Ih saa," sae Jens Langkniv allerede stærkt spændt.

„Ja, ved du ikke det!"

„Nej."

„Tho, da er han jo da bleven sat. Jow, Lensmandens Folk de kom i Forgaars og smed ham ned. Og det kommer han sgu aldrig fra med Livet — saa lidt som Fiskeren. For det havde han drevet altfor vidt i de sidste

Aaringer. Og saa den her sidste Historie — at overfalde en kongelig Mand, der farer i Landets Ærinde, Gud Fader bevares! Nej, det vil sgu ta æ Knap! Det kan du stole paa! —

Men der skal jo ogsaa ha været en tredje Person med; og han har sgu ikke været saa doggeret, for mens de andre sloges, saa stak han af med æ Søslinger — ha-ha-ha! Og ingen har siden kunnet finde hans Spor, hverken oppe eller nede." — Pludselig udbryder Bonden, mens hans Øjne funkler af Underfundighed: „En skulde fandenmæ vel ikke tro, det kunde være en Karl som dig? Ha-ha-ha!"

Jens med paatagen Heftighed: „Hvad siger du! Du vil da vel ikke beskylde mig for — —"

„Ja, jeg kjender jo ikke Mennesket. Du har saa meget et farligt godt Haandelav til Svinene her — — Og jeg skal sgu ingen Onde gjøre dig. Det er ikke mine Penge, der er taget; jeg har ikke saa mange af dem, te jeg skulde maade dem i Skjæpper og hælde dem i Vognskrin.

Og naturligvis saa skulde de ha været brugt til den her slemme Krig, som vor Konge nu har begyndt igjen; for det Konger og det Kram, det kan jo aldrig faa nok af Krigsvæsen; og sig mig, om det ikke er os sølle Bønder, det altid gaar ud over? Men hvem spørger om vor Mening? — Havde han saa endda kjæmpet mod Tyrker og Morianer, som er Christenhedens Fjender, men Kejseren, hvi er han ikke en god christelig Mand, som du og jeg!"

„Ja, men husker du paa, te han er katolisk," sa Jens Langkniv.

„Ja, katolisk, hvad saa? I min Barndom var det saa mari en god Religion. Mine Bedsteforældre var begge katoliske og vidste ikke bedre, end de døde i den rette, salige Tro. Men nu er det næsten, som var det det ringeste, der var til. Men vi har da aldrig haft saa mange Krige, som siden denne nye Tro kom op, for en ved sig jo, Gud straffe mig, ingen Dag sikker mere."

Saadan snakked de, mens de arbejded, om det, der for Tiden optog alles Sind: Krigen mod Kejseren. Naar Svinenes Hylen blev alt for øredøvende, hørte Talen op for saa atter af ta fat i Pavserne.

Bedst som det var, kom et hæsligt Pjaltekompagni ind paa den fredelige Plads; Jens gjenkjendte straks Krøblingtruppen fra Kroen hin Aften; de havde deres Fører med sig; men forunderligt nok havde han i Dag kun eet Træben, mens hans Enøjethed syntes at være uforandret. Han humped lystigt frem i Spidsen; de andre i Gaasegang bagefter. Fra Landevejen har de sagtens hørt Grisehylene og kom nu for at slaa Mønt hos de to Arbejdere.

Føreren begyndte at mumle en Række ynkelige Ord, mens han med store Fagter foreviste baade sine egne og Truppens altfor iøjnefaldende Gebrækligheder.

Først stak han Haanden ud imod Jens Langkniv, som formodentlig har set mest velhavende ud.

„Hvor har du gjort af dit andet Træben; sidst vi mødtes, havde du to. Et friskt Ben vokser nok ud paa d i g langt hurtigere end paa en Tudse eller Basilisk." — Da Jens ikke gjorde Mine til at række Kjæltringen noget. blev han rasende og sa: „Da kunde en tykke, du kunde ha nok at gi af, din Skjevl, saa mange Penge du hitted dig ude paa Landevejen." —

„Hører vi det!" sa Bonden og dukked Hovedet, mens Jens slog Klørerne i et Par nye Svineører.

„Har d u heller ingen Ting til en sølle staaklet Familie, som Vorherre har signet med hans barmhjertige Haand," henvendte han sig til Bonden; denne svared uden at forandre Stilling: „Jeg kjender nok d i g, Niels Præst; du har ligesaa sunde Ben, som jeg har selv, men hvordan takker du din Skaber for det!" — Bonden svang sit Svinestempel ud af Ilden, saa Gnisterne røg, og sa til Betleren: „Hvis ikke du allerede var bleven stempet i Panden engang, saa kunde du nu komme nemt til det!"

„Krøblingen" var nu bleven flintrende gal og vendte sig atter i Trusel mod Jens Langkniv og sa: „Gir du saa endnu ingen Ting?"

„Jo, tøv lidt!" sa Jens. I det samme rev han en rødglødende Jernstang ud af Baalet og gik løs paa Banden med den. Nu var der ingen brudte eller krøblede Ben mere. Med Krykkerne løftet over Hovedet og Hælene næsten op i Nakken rendte de ud over Marken som for selve den Onde. Som ved et Trylleri var Førerens lemlæstede Ben smækket ned ved Siden af det sunde; og

mens han baglæns retirered for Jenses Ildvaaben, svang han Træbenet over Hovedet som en Stridskølle. Inden Jens trak sig tilbage, saa han dog sit Snit til at gi Stymperen et lille Put under den ene Armhule! Niels Præsts Brøl overdøved Svinenes. Sammenkrummet af Latter kom Jens tilbage til Svinefolden. Krøbling-Generalen stod i passende Afstand og svinged vildt med sit Træben, mens han udslynged de forfærdeligste Trusler.

„Saadan noget forbandet Pak, der render her og æder os Bønder op," sa Bonden. „Skaber sig til Krøblinger og Staakler og ikke skader det mindste! Det skulde fandenmæ i Bremerholms Jærn eller kjøres ad æ Snatterhul til Hobe!" Og mens han saa hen ad den Kant, hvor nu Flokken var forsvunden, tilføjed han: „Det var da led, som den Kumpen trued. Nu har du hjulpen mig godt med Svinene. Tror du nu ikke, det klogeste vilde være, te du fandt i Sikkerhed, mens Tid er?"

„Aa, det har vel ingen Nød?" svared Jens og greb en stor langbørstet Orne i Krebsen; han fandt Omgangen med et menneskeligt Væsen altfor fristende til, at han saa brat kunde løsrive sig. Og Arbejdet fortsattes med ny Prat og Latter.

Lige med eet svang to Ryttere ind paa Pladsen. Bonden saa forfærdet op og kjendte et Par af Slottets Betjente. „Aa dæwlenmæ!" hvisked han hen til Jens Langkniv.

I samme Nu stod denne som forvandlet for hans Øjne; den fredelige Daglejer var nu Røver fra Top til Taa! Hurtigere end Ord kan melde, havde han faaet en Rytterpistol i højre Haand, mens hans forvovne Kastekniv dingled i hans venstre.

Rytterne stormed hen imod ham med Pistolerne hævede:

„Vil du gi dig godvillig, din Bandskrop!"

Jens svared, mens han koldblodig peged paa den nærmeste: „Første Skud er s i d s t e Skud!"

Rytteren skød; Pistolen klikked. I samme Nu drøned Jens' Skud. Rytteren slap Pistolen med et Brøl. Hans Haand sank knust ned mod Laaret, hvis Læder oversøledes med Blod.

Nu fik den anden Ild i Pistongen; men Jens skrued sig til Siden; i to Snit af sin vældige Kniv havde han

overskaaret Hestenes Tømme helt inde ved Mulen. Et Stik i hver af Dyrenes Bov og de styrted sanseløse af Sted hen over Markerne, ud over Grøfter og aabne Tørvegrave, uden at deres tømmeløse Styrere kunde faa mindste Hold paa dem. — Kort efter sa Jens Langkniv Farvel til Bonden og trak sig atter ind i den mørke Skov.

Der gik Maaneder, og der gik Aar, og Jens Langkniv blev ved at leve sit Skovgangsliv, fordi det var det eneste mulige, men trods alt længtes han uophørligt mod den Verden, fra hvilken man holdt ham udestænget. Som oftest tilbragte han Somrene herinde i Silkeborgskovene, men naar Vinteren kom, begyndte han at strejfe til andre Egne, hvor han slog sig sammen med Tatere og Pak; saaledes var han en Tid lang kjendt og frygtet i Himmerland. Der var dengang nok af øde Gaarde og forladte Hussteder, hvor en Stymper kunde tænde Ild op for en Nat og siden stryge sin Kurs, som ingenting var hændet. Lidt efter lidt danned der sig en hel Sagnkreds om ham. Den midtjydske Bonde tillagde ham en hel Del af de Egenskaber, som han satte højest: Mod, Styrke, Raadsnarhed og et aldrig kuet Humør. De sa, at han næsten aldrig overfaldt Bonden eller Fattigmanden, men overfor Dommere og Retsbetjente, med andre Ord „Lovens" Mænd, kjendte han ingen Skaansel. Af den Magtesløshed, med hvilken Lensmændene og deres Hjælpere maatte finde sig i hans Hærgninger, opstod den Tro, at han var skudfri, kunde „vise Kuglen uden om", ligesom han kunde gjøre sig usynlig, naar det passed ham. Saaledes var Jens Langkniv godt paa Vej til at blive en Almuehelt af ganske antagelige Dimensioner; de fleste tænkte vel nok paa ham med Gysen, som den der hyppig fra Prædikestolene var bleven bandet ned i Helvedes dybeste Afgrunde, men andre af Bønderne yded ham en ikke ringe personlig Hjælp; og uden dette honnette Hæleri havde det sikkert været ham umulig i saa lang Tid at undgaa sine Fjenders Efterstræbelser.

Da den første Vinter var gaaet, og Foraaret kom med

sin Mildhed og Varme, ogsaa til Røverens Sind, grebes Jens af sin gamle Længsel mod de hjemlige Egne. Skoven gav vel Læ og Skjul, men det var ham ikke nok; han længtes mod Alheden og dens vide Udsyn. Saa forlagde han sin Residens fra Silkeborgskovene til Egnen omkring Vedhoved. Her stod der i de Tider endnu — drit-drat! en Del Kratskov, mod Syd laa den kongelige Vildtbane med sine udstrakte Lyngsletter, der fødte en temmelig stor Dyrebestand; mod Nord Knudsgaard, Søvsø og Rosborg med dybe Dalsænkninger og Søer og Skove om hinanden. Gjennem Vedhoved gik dengang Landevejen mod Vest over Sejbæk og Hagebro til Holstebro; mod Øst over Finnerup til Viborg. Naturligvis var denne Landevej stærkt bestemmende i Jenses Valg af Bopæl. Vejene spilled dengang en endnu større Rolle end i vore Dage. Al Godstrafik foregik saa at sige ad dem; men Retssikkerheden var jo ringe, og den, der ikke hjemmefra var belavet paa at værge sig selv tillige med sin Ladning, ham var det sjælden, Gud værged. —

Det vakte ikke absolut lystige Forestillinger i disse Fjends Herreds sydlige Sogne, da det rygtedes, at deres vanartede Landsmand havde slaaet sig ned i Nærheden af Hjemmets Egne. Hans Bopæl kjendtes dog endnu ikke af andre end ham selv — saa havde Sagen jo været saa lige til — men at han færdedes der med Vejen i sit specielle Ærinde, Landevejsrøveri, var der, Gud bedre det, Bevis nok for. Det var Wolle Grejersen, der blev udset til at fastslaa som en uomstødelig Kjendsgjerning, at Skintingen, som her drev sit forbryderske Spil, virkelig var selveste Jens Langkniv.

Det var en halvmørk Aprilsaften, at Wolle Grejersen havde været henne ad Viborgkanten til med en Snes Tønder Daugbjergkalk, nu var han paa Vej hjemefter med de tomme Vogne. En pæn Klat Skillinger havde han i Lommen; men søvnig og træt var han, og det samme var nok Hestene, for de stumled hver andet Lidt, mens de poltred af Sted mod Hjemmet. Det kunde ikke nægtes, at han nu og da dumsed lidt; han havde taget et Par Glas Brændevin, da han kjørte gjennem Viborg, og lidt Søvn havde han faaet forrige Nat, saa Hestene fik Lov til at finde Vejen ved egen Hjælp. Lige som han saa kan være kommen ud midt paa Fiskbæk Hede, gir Hesten da saamøj

en farlig Skudde, og i det samme ramler en lang Kniv lige op i Vognen og borer sig ind i Faddingen foran Kuskens Knæ, og det ogsaa lige til hun sang! Samtidig er der en, der brøler op i Wolles Ører: „Stands i Djævelens Skind og Ben!“ Men Wolle var jo snart klar over, hvem der her var tilfa's; den var ikke saadan at ta fejl af. Og nu ualmindelig lysvaagen vender han sig om mod Røveren, der allerede havde det frahaands Øg ved Hovedlavet: „Ih, Godaften, Jens! Da skulde en da vel ikke tro, te du er bleven saa skarnsk, te du vil lægge Haand paa kjendt Folk, der alle sine Dage har set paa dit Bedste!“

„Nu, er det dig, Wolle; kjør du saa din Kaas! Men tho en kan jo ikke kjende en Hund fra en Rakker i den her Brandmørke,“ sa Jens og slap Hesten.

Til ingen gik Jenses Tanker hyppigere end til hans sølle Mor og hendes Skæbne. Qualderhuset laa ikke saa farlig langt fra det Sted, hvor han nu havde gravet sig ned, og en Aftenstund tog han saa den kjække Beslutning at drage hen for at se, hvad man havde gjort med hans Barndomshjem. Han var ikke længe om at finde Stedet, skjønt det var jævnhen mørkt; Huset laa ensomt og bortgjemt og søgtes sjældent af noget Menneske. Men hvad var det! Tho der brændte jo Lys derinde. Naa, saa v a r Hjemmet allerede overgaaet til fremmede! Hvad mon det kunde være for nogen Folk? Jens krøb paa alle fire hen til Muren for at kigge ind ad den lave Rude. Der sad en gammel krumrygget Kone og spandt ved Sivlampens matte Skjær, akkurat som i hans Mors Dage. Hun vendte Ansigtet ind i Mørket, saa han ikke ret kunde se hendes Træk, der tilmed overskyggedes af Hovedklædet. Det var nok stærkt mod Sengetid, for den gamle nikked nu og da i Søvne; nu gik Hjulet helt i Staa. Nej, der vaagned hun op og gav det et Kjørom til den forkerte Side; føj, der fik hun nok Spindet i Ulave. Det var da sært, hun aldrig kunde vende sig hen mod Ruden, saa han kunde faa fat i hendes Ansigt; han maatte vel kjende hende. N u drejed hun sig — — Men du milde Forbarmer! — — Jens havde Møje med ikke at udstøde et Skrig — — Det v a r jo hans Mor! Hans egen bitte søde Mor! Hun l e v e d! Kun denne Rude var imellem hende og ham! —

Han krøb lidt tilbage fra Muren for at blive Herre over sin Bevægelse, rejste sig op og gik hen over Skrænten. Hans Hjærte slog heftigere end under det vildeste Ridt. Det Lys, som han for lidt siden havde betragtet halvvejs med fjendtlige Øjne, drog ham nu modstandsløst til sig; thi nu som tidligere var det jo hans Mors Lys! Hvor tit havde han ikke sigtet mod dette Lys i fordums Tider, naar han havde været ude paa sine natlige ikke altfor lovlige Togter, sit Strejfliv og Krybskytteri. Dette Lys havde han troet for evigt slukt sammen med Moderen, og nu stod det der som det ømmeste Blik, det eneste i Verden, der ikke var vendt imod ham i Had, det kaldte ham stille hjem fra Heder og Ødemarker og sa til ham, den blodige og fredløse: Hvor har du været henne saa længe, min Dreng! Kom du kun ind til mig og varm dig! Røveren Jens Langkniv stirred mod dette Lys, til han sank ned i Lyngen og hulked som et Barn.

Han saa sig meget forsigtig om til alle Sider, før han atter nærmed sig Hyttens Dør. Hvordan skulde han nu komme ind uden at gjøre Moderen bange? Enhver gammel enligtboende Kvinde i de Tider havde at frygte det værste, naar der i Nattens Mulm lød Skridt ved Indgangen. Gamle Woldborg udstødte da ogsaa et Skrig og sad som daanet ved sin Ten, da Sønnen linned Døren. Hans Udseende var bleven uhæget og vildt under Fredløsheden. Det matte Skjær fra Jærnlampen krøb til Bunds i hans lange uredte Skjæg og fik de enkelte Skjæghaar til at gnistre. Hans Dragt var falmet og fuld af Huller, i Stedet for Knapper sammenbundet med Reb. Det var ikke underligt, at Woldborg ikke kunde kjende ham, thi han vilde ikke ha kunnet kjende sig selv, om der var bleven holdt et Spejl op for ham. Men saa snart han begyndte at tale, forlod al Angst Moderen; thi da vidste hun, at det var Sønnen, hun havde for sig. „Men Jøsses, Jens, tør du ogsaa vise dig her?"

„Jeg kunde ikke la være at kigge her hen til vort bitte Hjemmen, og da jeg saa saa her var Lys — — — Men bitte, bitte Mor, hvordan skal jeg forstaa, te du endnu er i Live!"

„Det havde ogsaa været bedre, jeg var død, hellere end at gjennemgaa det, jeg har gjennemgaaet," sa Woldborg.

„Stakkels Mor! Saa gjorde du alligevel ingen Brug af det, du bad mig om, da vi skiltes?"

„Strikken! Tho de tog en jo fra mig, de Mennesker. Mig sølle Hjavl! jeg havde jo ikke faaet den gjemt godt nok; jeg havde stukken den ind paa min Barm, men der var jo en Ende kommen til at stikke ud; saa blev jeg fesentered fra yderst til inderst; om det saa var mine Strømpebaand, blev de taget fra mig — saa var jeg nok nødt til at hænge ved æ Lyw, hvor gjerne jeg end havde kvittet det. Men her kan du da se mine Hænder." Hun viste sine stakkels misdannede Fingre, som bar tydelige Spor af Tommeskruerne. „Det er knapt, jeg kan holde Traaden med dem mere." — Jens klapped Moderens misdannede Haand, „Aa, de Skurke! Men hvordan slap du fra dem?"

„Ja, de sa hver Tagn, te jeg skulde bekjende min Skyld. Men jeg holdt mig jo stiv. Jeg forstaar ikke mere, hvordan jeg kunde; men jeg havde jo ikke en Kieren at bekjende. Det var nu Niels Paaske, Præsten i Vridsted, der fried mig. Ham maa du huske, Jens, om du nogentid skulde kunne komme til at gjøre vel mod ham; Gud løn ham evig for det! Han gik til Lensmanden for mig Gang paa Gang og fik min Sag taget op igjen. Og saa var det jo, det kom op med Mikkel Vistisen, den Skuel, te han havde svoret falsk mod mig. Saa blev han dømt fra hans Finger i Retten; men den, der ikke var til at finde oppe eller nede, da de kom og skulde lægge Haand paa Degnen, det var sgi Mikkel; han havde sat til Spring fra al hans Gaasi og var rejst ad æ Sønden, og siden har ingen set til ham. Men Øvrigheden har da været der og skreven det Rub og Stub. Og saa fik jeg Lov til at slippe, om det nu er varend. Gud kjender det! Men een Gang til holder jeg det ikke ud! Hvordan kan det være, te vi, der er saa fattige, vi skal saadan hades! — Og hvordan tør du vove dig her hen? Du er jo fredløs. Enhver maa jo støde dig ned — — Aa, Jøsses, min eneste Trøst i Verden!" Hun lagde sit gamle Hoved op mod hans stærke Bryst, og han klapped hende saa mildt over det graa Haar, der var bleven saa tyndt i Bunden. „Hvor er det skjønt, te du er levende, selv om du lever, som du gjør!" sa Jens. Atter vaagned den gamles Ængstelse:

„Jeg er ræd for, te det Lys skal føre dem paa dit Spor; skal jeg ikke puste det ud?"

„Lad du bare Lyset brænde, bitte Mor; Jens Langkniv — ham er der ingen, der skal ta levende, før han selv vil! — Men du er træt, og skal i din Seng, og jeg skal ud — hvor j e g hører hjemme?"

„Hvor bor du, Jens?" spurgte den gamle med et Tonefald af Inderlighed.

„Det maa du ikke spørge mig om, Mor; det tør jeg ikke engang betro Gud i Himlen."

„Hm, hm!" sa Moderen. „Er der ikke en bitte, ringe Ting, jeg kunde hjælpe dig med; tag af min fattige Del, hvad du helst vil ha! Her er et Par varme Hoser, jeg lige har faaet lukket for Taaen af, tag dem med dig."

„Nej Mor, lad d e m varme dine egne gamle Ben nu mod Vinteren. Maa jeg bede dig om en Ting, saa giv mig et Stykke med af dit Grovbrød der. Det har jeg savnet saa haardt. — Ellers skal jeg ingen Ting ha med mig uden den Fryd, te jeg ved, d u lever, ja, te min egen, søde bitte Mor e n d n u lever!"

De snakked sammen endnu en Tid lang om alt det forbigangne og det, som maaske vilde følge. Paa een Gang sa den gamle: „De fortæller mig saa meget om dig, og sjælden det som godt er; hvor meget skal jeg tro af af det, Jens?"

„Saa meget du selv vil!" svared Jens, første Gang med noget som et Flinteglimt i Øjet. „De har sparket mig fra sig som en Hund, endda min største Brøde var den, te jeg ikke var som de andre. Jeg har dræbt Delefogden — med min Kniv; det har jeg! Men vilde han ikke have dræbt d i g — med Loven! Men hvortil nytter det nu altsammen? Ingen snakker om h a n s Brøde? hver en gir de mig ene den hele Skyld! Og lider jeg ikke for den!"

„Ak ja, ja, ja!" svared den gamle. En Gang imellem standsed hun Talen med et ængsteligt: „Tys!" — „Jeg er saa ræd for, de skal komme paa dit Spor. Jeg ved ikke, om jeg tar fejl, men det er ligesom, noget de sidste Nætter har gaaet her og lusket. Bare du ikke har gjort noget forkert ved at vove dig ind til din gamle Mor! Jeg er saa glad ved at se dig, men ogsaa saa hjærteklemt for din Skyld. De maa ikke fange dig her for aldrig det!" — Woldborg sank ned med et Skrig; thi midt i den oplyste

Rude saas et barskt militært Ansigt med Skjægfip og Knebelsbarter, der stritted ud over Glaret som to Spyd. Med et dæmpet Godnat forsvandt Jens Langkniv over Tærsklen. Han vilde ikke plette sin Moders Hytte med Blod.

Med grædende Mund udpusted Woldborg sit Lys. Kort efter hørtes Skud og Lyd af Vaaben, der bed i hinandens Æg. Saa en vaandefuld Stønnen, saa tunge Støvler i hastigt Løb — og saa Nattens undrende Mørke.

Næste Morgen fandt de en af Lensmandens Svende med to dybe Stiksaar paa Skrænten foran Qualderhuset.

Paa Rosborg i Mønsted Sogn boede i de Dage en løjerlig Skikkelse, Kaptajn Johan Anrep. Gaarden havde han „fri, for sin Bestillings Skyld", og hans Hverv var det at indexercere Egnens unge Bondemandskab og i denne Egenskab tillige agere et Slags højere Landpoliti. Anrep havde altid havt et godt Øje til Jens Langkniv og havde, hvad vi tidligere saa, ladet ham smede i Rosborgs Halsjern for sine ungdommelige Overtrædelsers Skyld. Da Jens efterhaanden udvikled sig til en Forbryder i større Format, blev Forholdet imellem dem endnu mere spændt. Ved gjentagne Ordrer fra Lensmanden paa Hald var det bleven Kaptajnen strengt paalagt at sørge for lidt bedre offentlig Sikkerhed i sit Distrikt, specielt da at faa Jens Langkniv uskadeliggjort. Hidindtil var det dog ikke lykkedes for Kaptajnen. Jens var øjensynlig den latterlige og indbildske Ordenshaandhæver for snild og overlegen. I lang Tid havde ingen haft ringeste Idé om hans Opholdssted; men Overfaldet paa den kongelige Betjent foran Fædrehjemmet bragte nu for en Dag, at han havde vovet sig til at besøge Moderen. Men hvad han havde gjort een Gang vilde sikkert blive gjentaget, mente Kaptajnen. Og der blev derfor i den efterfølgende Tid passet særlig godt paa, hvem der ved Nat gik ud eller ind af Qualderhuset. Og saadan gik det da hverken værre eller bedre, end en sildig Aftenstund, da Jens Langkniv atter var skredet over Hjemmets Tærskel, hører de et forfærdeligt Rabalder ude fra Husets

Indgang. Jens, der vidste Besked, søgte saa godt som gjørligt at bringe sig i Sikkerhed. Huset var indrettet saaledes, at den ene Endevæg optoges af en stor Lerovn, der overdækkedes af et Slags Brædderloft, belagt med Hængtørv; her kom man op ad en klodset Stige; det øvrige Rum var uden Loft, kun dækket af Sparrerne og Halmtaget. Lidt efter, at Jens var forsvundet op ad Loftstigen til de højere Regioner, kom Kaptajn Johan Anrep til Syne i Stuedøren. Han banded grummeligen, spytted og sprutted og havde travlt med at tørre Blod og Skarn af Næse og Ansigt. Sagen var, at Jens Langkniv dels for al værge Indgangen, dels for at raportere Fjendens Komme havde anbragt en gammel Lødgryde saa snildt paa en høj Stang, at enhver, der løb imod Stangen i Mørket, uvægerlig vilde faa Jerngryden med Indhold i Hovedet. Den Tort var nu overgaaet Kaptajnen, og sjælden har da en Mand med bedre Grund løsladt hele sit rigelige Kobbel af smaa og store Djævle. Det var knap han kunde komme ind i Stuen for den væltede Gryde, der var trimlet lige op ad Indgangsdøren, mens dens afskyelige Indhold jog sin Stank langt foran ham.

Kaptajnen var en tyk og ilter Mand med et Par store udstaaende Øjne og tykke, blodrøde Læber, der i Affekt smasked, som fjernedes de fra et Ølkrus.

Gamle Woldborg skjælved over hele Kroppen, saa snart hun saa den vrede, bevæbnede Kriger paa sit Dørtræ.

„Djævlen skal bryde Eder Marv og Ben! (Smask!) Opstiller I Stejle og Hjul foran Døren, eller hvad er det for en garstig Fantasi og ildelugtendes Tingest? — Kom nu ganske hastigen frem med eders Søn, gamle Troldhex, eller I skal komme til at klæde Stejle af anden Art sammen med h a m! Hvor har I forstukket den Skjælm?"

„Aa, mit Hjemmen er jo ikke større, end Kaptajnen nok kan overse det. Søg ham, hvor I selv vil."

Kaptajnen gik længere ind i Rummet, der kun oplystes af en flad Jernlampe, hvor et Siv flød i Oljen. Nu fik han Øje paa Opgangen til Loftet.

„Ah, en Stige, og et Loft! Nu har jeg det!" Derpaa brølte han af sine Lungers fulde Kraft: „Overgiv dig nu, din Ærkeskjælm! Eller jeg skal la Huset brænde ned om Ørene paa dig!"

Jens, der særdeles vel kjendte Kaptajnen og den Af-

stand, han sædvanlig holdt mellem Ord og Handling, forholdt sig endnu afventende. Han kunde nok lide at ha en Spas med den enfoldige og opstyltede Anrep, og der var Udsigt til, at han i Aften kunde komme billig til den.

„Hører du ikke!" brøled Kaptajnen endnu en Gang, mens han i det samme affyred sin Pistol mod Taget. Gamle Woldborg udstødte et Angstskrig. Den usynlige Jens Langkniv svared med at sætte Kaptajnen en Hængtørv lige i Synet.

Den tykke, opirrede Mand veg forbløffet et Skridt tilbage for dette ureglementerede Kasteskyts, der straks efterfulgtes af en til og en til, en hel Hagl af Tørv, der sused ned over sit Offer og ramte med en pinlig Sikkerhed. Saa blev der en Pavse, som Kaptajnen udfyldte med en Række lange plattyske Eder, der stod ham ud af Halsen som Gnister af en Smedeesse. Paa een Gang viste en forunderlig Skikkelse sig paa Stigens øverste Trin. I det svage Lys var det i Begyndelsen ikke til at skjelne, hvad det var; langsomt og aandeagtigt skred den fra Trin til Trin; nu ligned det mest et oprejst Dyr med et Par vældige Horn og en lang Hale, hvis Dusk slog mod Trinene. Den overtroiske og indskrænkede Kaptajns Øjne blev større og større, alt eftersom Utysket nærmed sig. Nu standsed det midt i Trinene; man hørte det tale med hul fordrejet Røst og sige: „Saa træffer jeg dig endelig, du gamle Kujon og Horebuk, som har undgaaet mig alt for længe. Du er jo nu saa fed som Lensmandens Julegalt. Kom her op, at jeg kan mærke, om du ikke snart er færdig til at stikkes!" — Kaptajnen rysted af Angst; hans Tunge var som lammet ved dette Aandesyn. Jens Langkniv spilled virkelig ogsaa Rollen godt. Oppe paa Moderens Loft havde han fundet en gammel tørret Kohud; det var den, han havde drapperet sig i med Horn og Hale og alt diabolsk Tilbehør. Kaptajnen stirred bævende paa Utysket, der blev ved med at tildænge ham med Smædeord. Paa een Gang greb han til den eneste Bøn, han kjendte; man hørte ham mumle:

„I Jesu Navn gaar vi til Bord,
at æde, drikke paa dit Ord" — —

og endelig med et stort Kors til Slut — —

„Gud spis vore Sjæle i Himmerig. Amen!"

Den udstafferede Djævel lod, som om denne Bøn og især disse Kors gjorde det rent af med ham; han krøb atter tilbage til Loftsrummet, mens han paa hvert Trin af Stigen hvæsed: „Næste Gang! Næste Gang!"

Men Kaptajnen, der saa Korsets gode Virkninger, slog dem med større og større Tydelighed; tilsidst greb han sit Sværd og hugged sine Kors dybt ind i Stigen, indtil Fanden med et let Haledask forlod dens øverste Trin,

Kaptajnen vedblev at mumle sin eneste Bøn mellem Tænderne, mens han faldt i dybe Tanker. Saadan havde han ogsaa mødt den lede Gejst og Spiritus en sildig Kvæld i Kalmarkrigen, der han kom hjem fra en fuldgod Rus. — Omsider vaagned han dog op af Drømmen: — Men det var jo Jens Langkniv, den Røver, han skulde ha Fingre i; han havde jo set ham gjennem Ruden. Eller skulde ogsaa det være Skalkhed og Øjenforblændelse! — Han greb Lampen fra Bordet og bevæged sig med ængstelig Forsigtighed op ad Loftsstigen, indtil han fik Hovedet oven over Tørvene. Der var tomt! Ikke Djævel eller Menneske af nogen Art! Han gik endnu et Trin til Vejrs, noget dristigere. Men hvad var det! Med Pegefingeren i Jernlampens Hank holdt han den i Arms Længde ind i Mørket. Flammen hvirmed, som vilde den nødig derhen. Langt henne i Tagvinklens inderste Krog saa han et Stykke Nathimmel med to-tre glippende Stjerner; det saa ud, som om en med en Kniv havde snittet saa stort et Hul i Lyngtaget, som der skal til, for at en voksen Mand kan krybe ud, Her var Syn for Sagn, tænkte Kaptajnen; der sad Hullet, hvoraf den lede Gejst var faret ud. Og havde Jens Langkniv nogen Sinde haft Skalkeskjul paa dette Loft, saa havde den Slemme — Fanden annamme ham — taget ham med! — I denne Fortrøstning bevæged Kaptajnen sig langsomt tilbage ad Trinene.

En Vintermorgen, da Jens Langkniv kom op af sin Hule i Vedhoved, var hele Landskabet belagt med Rim. Heder, Moser, Kjær og Pytter — alt i Miles Omkreds var som en skinnende, gnistrende Koralø. Krattets Grene var

tynged til Jorden af deres egen hvide Pragt; Fyr og Gran stod som uhyre Strudsfjer eller langtstrittende Viftepalmer; hvert usseligt Straa var svulmet op til Fingers Tykkelse; hver Hedeknold var som en Silkepude med Millioner Krystalnaale, der brød Lyset i utallige Facetter, mens de rokked hid og did i Morgenbrisen. Da paakom der Jens en uimodstaaelig Trang til at vandre. Ude imod Nord steg en Række blaa Vifter lige til Vejrs. Det var Tørverøgen fra Bøndernes Lyrehuller ude i Fjends Herreds Landsbyer. Det var Søndag, og enkelte morgenduelige Klokker kaldte allerede til Fromesse. Jens vaded frem i Koralhavet, blændet af den opgaaende Sols udæmpede Glans. Her ude paa den store rimlagte Hedeflade følte han sig næsten ligesaa tryg som i sin Hule. Her kunde han se Faren en Klokketime før den kom; her var han ikke mere den frygtede Røver, men kun en ukjendelig sort Prik, der flød ud i Glansen med andre sorte Prikker. Han var paa Bunden af sin Sjæl et Lysets Barn, der elsked at færdes i Solen, men Forholdene havde tvunget ham til at forvandle sig til et Natdyr, hvis Øjne blev store og kolde af at se i Mørke. Han gik hen over de gyngende Moser blandt Skove, der kun naaed ham til Knæet; han gik med aabne, udbredte Arme og en Taare i sine haarde Øjne. Solen varmed paa hans skjæggede Kind og paa Ulveskindet om hans Skuldre. Egnen laa i Søndagsfred. Røgen stod lige op fra de lave Bondetage, bøjed saa sammen i Toppene to og to, til de danned uhyre Porte; Hanegalet kom ud til ham fra Landsbyen derhenne, længere var han ikke fra den. Han modstod ikke Fristelsen til at komme den endnu nærmere. Det var Daugbjærg med Kirken paa Banken og den høje Dojs imod Vestens Horisont. Nu var den kalkede Kirke knap til at skjelne fra det øvrige rimlagte Landskab. Hvor var det festligt igjen at se sit Hjemland i Sol! Han skulde ikke ha haft noget imod at gaa med de andre i Kirken og sidde stille og stirre paa Alterlysene, mens Præsten uddelte Nadverens Sakrament. Han var ingen Kirkeskjænder af Natur; det var bare saadan en Kaadhedsnykke, der var kommen op i ham hin Nat, da han dansede for Alteret med Præstekonen.

Nu begyndte hans Blod at syde. Præstekonen, ja! Saa blodvarm og hidsende! Han havde ikke set hende siden, endda hun den Aften havde lovet ham ubegrænset Hen-

givenhed. — Hans Skridt var bleven ivrigere og længere. Før han tænkte sig om, var han kommen Byen helt nær. Nej, det gik vist aldrig godt. Mon Folk var kommen i Kirke endnu? Nej, der kom to-tre sorte Prikker hen over Koraldybet; Jens Langkniv krøb bag en Tørvestak. Prikkerne blev større og større, nu gled de næsten helt forbi hans Skjulested; han kjendte dem godt; det var den lille Chr. Christensen fra Nygaard med Familie. Saa snart de var passeret, krøb han atter frem; fra alle Gaardene dernede i Dalen saa han nu Folk arbejde sig op over den rimede Skrænt til Kirken. Mon Præstekonen var iblandt dem? Var det ikke rimeligere, at hun blev hjemme ved Middagsgryden, som den, der havde nok af Manden om Hverdagen? Aa, hvor var det længe siden, han havde taget en Kvinde under Hagen; han med sit unge, uregjerlige Blod havde maattet øve sig i Selvtugt og Munkelevned. Mon hun aldrig havde tænkt paa ham siden den Nat foran Kalkovnen? Koste hvad det vilde: nu gik han ud i den lyse Dag for at faa Svaret!

Bare hun ikke blev ræd for ham. Han saa jo nok forfærdelig ud. Han lod Haanden glide ned ad sit sorte, stride Skjæg, der stritted som en Vifte over hans Bringe. Han betragted sine Hænder; sad der Blod paa dem? Ja, det var af den Raabuk, han stak i Gaar Aftes . . . Bissekræmmeren? . . . Nu ingen Snak om det. Det *var* af Raabukken! Han greb Haandfulde af Rim i Lyngen og tvætted sine besudlede Hænder. Paa samme Maade tvætted han sit Ansigt. Saa begav han sig paa Vej ned imod Daugbjærg. Højt mod Sydøst begynder en Dalsænkning, der munder ud nede omkring Møllen, hvor hele den gamle By laa. Jens Langkniv fulgte Bunden i Sænkningens Sydrand for ikke at blive opdaget af en eller anden forsinket Kirkegænger. Han dukked op under Præstegaarden vestligst i Dalen. Gaarden laa paa en lille indiget Toft; Stuehuset mod Nord havde et Bislag, hvis Tag næsten naaed Jorden. Det var paa Grønningen udenfor dette, han havde danset med den rødhaarede Frue hin Kvæld i Præstens Lys. — Jens gled ind ad Smugdøren mellem Sals og Østerhus, han bøjed sig stærkt, før han gik gjennem Forstuedøren; hans Røverhjærte slog hastigere for hvert Skridt inde i det halvmørke Hus, ikke af Frygt, men af Spænding. Da saa han gjennem en halvaaben Dør en Kvinde staa ved Gruen og

røre i Suppegryden. Hendes røde Haar gjennemskinnedes af Ilden som hin Kvæld foran Kalkovnen. Med udbredte Arme gik han hen imod hende; hun kjendte ham straks, men veg for ham; han fulgte efter hende med besnærende Bøn; noget i hendes Øjne gjorde, at han maatte følge efter, men hun veg endnu mere, begyndte at løbe, ud af Bryggersdøren, forbi Brønden, henad Stenbroen; hendes røde Haar hopped under Løbet. Jens fatted straks hendes Beslutning: det var Kirken! Men i et Par Lynspring var hun afskaaret, han gjenned hende foran sig op imod Stuehuset; hun løb i Zigzag uden at kunne bestemme sig for noget Tilflugtssted. Vest for Rollinghuset laa et lille saakaldt Herberghus, hvor der stod en Seng, som Bispen brugte, naar han kom paa Visitats. Præstekonen styrted derind og holdt Døren. Jens Langkniv havde ikke megen Møje med at følge efter og ta den flygtende i sin Favn. Hvem kan sige, hvad her var Rov, hvad her var Gave? Jens Langkniv var ikke vant til at gjøre smaalige Spørgsmaal, og hun havde givet ham hede Løfter, som hun nu med eller mod sin Vilje maatte indfri — i Bispens Seng.

Der lød hastige Trin over Stenbroen. Jens Langkniv saa ud. Det var Hr. Jacob, Præsten, som havde været hjemme at hente den glemte Alterkalk. Nu var han atter paa Vej til Kirken. Han standsed ud for Herberghuset. Han saa skuffet ud. Hvorfor fandt han ikke sin Kone inde; han vilde ha givet hende en Besked om Middagsmaden. Han stod lidt ubeslutsom og saa ned i Stenene; en forpint Mand med magre Græmselstræk. Paa een Gang drejed han brat af og gik ind i Herberghuset. Her fandt han Hustruen i en vild Mands Favn. Hans Ansigtsknokler forskød sig inde under Huden; hans Underkjæbe sprang frem og gav ham et frygteligt Udseende; han løfted den hellige Kalk over sit Hoved, som vilde han med den sprænge den andens Hjærneskal. Jens sprang op af Sengen, rev Ulveskindet til Side — og lod Præsten se hele sin Bevæbning.

„Jens Langkniv!“ stønned Hr. Jacob og tog sig til Hovedet. I det samme løb han imod Kirken alt det, hans Ben kunde bære ham. Men Præstekjolen snøred ham om Anklerne og hindred hans Løb.

Jens var øjeblikkelig klar over, hvad der nu maatte følge.

„Vi maa bort! Øjeblikkelig! Vi to bliver sammen i Dag. Jeg slipper dig ikke saa brat, nu da jeg endelig har fundet dig!"

Hun skreg til ham. Hun vred sine Hænder foran ham. Men han greb ned om hendes Hofter og læssed hende paa sig, styrted ud af Kamret, ud af Præstegaarden.

„Hvorhen, hvorhen skal jeg dog!" Hun vred sig som et røvet Kid paa hans mægtige Skulder.

Folk kom i rasende Løb ud af Kirkestætten. Kirken bagved stod tom; ingen sansed at lukke hverken Dør eller Stente. De hurtigste kom lige tidsnok til at se Jens Langkniv dukke ned i den gamle Kalkgrube, der laa Præstegaarden nærmest. I Nedgangen lyste Præstefruens solforgyldte Haar endnu en Gang over Dalslugten.

„Det er snart, som naar Ræven render til Skovs med en af Hønsene," bemærked en i Flokken.

Snart var den dybe Grube omgivet af Mænd og Kvinder, der stod i deres højtidelige Kirkedragter og drøfted Hændelsen. Mændene banded, Kvinderne smaagyste.

„Han k a n da vel ikke komme op og gjøre mere ondt?" sa en gammel Morlille og lugted til sit Ambrablad.

„Aa, han bliver misæl nok foreløbig, hvor h a n er, den Karl, og han har jo godt Selskab," svared en faareskindsklædt Aftægtsmand med brede Blikkrammer paa Træskoene.

I det samme stod Præsten imellem dem. Han havde endnu Kalken i de foldede Hænder. Med sitrende Læber gik han hen og stirred ned i den dybe Grube med et forpint Udtryk, som kunde det ha været hans egen Grav.

„Er der nogen her," spurgte han, „der har Mod til at gaa ned og binde an med ham?"

Alle gussed sig og trak sig nølende tilbage.

„Hvor er Delefogden henne?" spurgte Præsten.

En tæt, sværlemmet Mand bored sig hen til Præsten, det var Delefoged Per Benson.

„Jeg er her, Fa'r. Men det er jo en egen Casus, dette hersens. Saa vidt j e g kjender Jens, saa er han næppe til Sinds at la sig ta med de bare Næver, halvmindre da med Bælgvanter. Jeg kan ikke ha nogen Forpligtelse til at la mig behandle, som han behandlede min Formand. Men jeg skal sende ridende Stafet til Rosborg, om Kaptajnen skulde ha Lyst til at sende os et Par Geworbne."

„Ja, vil ingen andre gaa ned," sa Præsten og løfted sit blege Ansigt over Skaren, „saa gaar jeg selv. Thi han skal ikke . . ." Præstens Læber brast fra hinanden i en ubetvingelig Hulken, „han skal ikke ligge dernede og bole med m i n Hustru!"

Hr. Jacob begyndte at afføre sig sin Præstekjole. Da han var kommen af den, saa man først ret hans Magerhed; han var næsten idel Knogler og Skind. Man ymted om, at han skulde beholde Kjolen paa.

„Nej," sa Præsten, „den skal ikke besudles med Blod, hverken mit eget eller andres. — Jeg kan ikke besejre denne stærkt bevæbnede Røver, men min Hustru — hende vil jeg rive ud af hans Arm eller dø."

Præsten nærmed sig Gruben.

I det samme traadte en lille spinkel Mand hen ved hans Side og sa:

„Det tykkes jeg ikke, vi kan være bekjendt, at la vor Fa'r gaa ene ned til det vilde Menneske." Det var Chr. Christensen fra Nygaard. „Jeg er ikke af dem brølstærke; men naar de store melder fra, saa maa de smaa gaa i Stedet."

„Tak skal du ha, Chr. Nygaard. Det kan jeg faa svært ved at fuldgjælde dig! — Laan mig dit Spyd, Delefoged, — — skjønt — nej, det er bedre at være det foruden — Saa gaar vi, Chr. Nygaard — i den retfærdige Guds Navn," sa Præsten, mens han selv gik foran, den lille rynkede Mand bagefter, ned ad de glappende Trin.

Menigheden stod med tilbagetrængt Aande og lyttede mod Afgrunden; mon de to kom op mere! De hørte ikke andet end Præstens Raab paa sin Kone: „Claudine, Claudine! Min stakkels forvildede Hustru!" Og stadig med svagere og svagere Raab: „Clau—di—ne!" Omsider blev Raabet helt henne; da maatte de være gaaet langt ind i Gruben.

En halv Times Tid efter kom de atter til Syne i Grubehalsen; Præsten havde sin Hustru i Favnen; hendes Hoved laa hulkende ved hans Bryst. Man undred sig over, at den spinkle Mand kunde bære den ikke ganske lette Kvinde. Han satte hende lempelig ned paa Jorden; hans Bryst arbejded heftigt. Chr. Nygaard hjalp ham Præstekjolen paa, Præsten trykked tavs hans Haand; saa tog han Alterkalken i sin venstre Haand, sin hulkende Hustru

ved den højre. Kredsen aabned sig for dem, og Haand i Haand gik de ad den stejle Sti hjem til Præstegaarden.

Saa snart Præsten var borte, stod alle omkring den lille heltemodige Chr. Nygaard for at faa at vide, hvordan Jens havde taget imod dem.

„Ja, han viste jo godnok Tænder til at begynde med; de havde gravet sig ned i noget Lyng henne i en gammel Kove; men da Fruen sa, te hun var her haardt imod hendes Vilje, lod han sig endelig besige og skubbed hende hen til Præsten; men da jeg saa dristed mig til at sige: Vil du ikke med op, Jens, lige saa godt nu som siden, saa blev han ildvorre og sa: „Se du nu at pikke af, bitte Kræn Nygaard, inden jeg faar Lyst til at blæse et Hul igjennem dig med den her!" Saa pegte han paa mig med saa meget en ræddelig lang Pistol, og saa tænkte jeg: Det er vist bedst at komme tilbage nu, mens en har Bælgen hel. Jow, saadan gik det!"

Bitte Kræn Nygaard havde øjensynlig intet Indtryk af sit Heltemod.

Imidlertid var der gaaet Ilbud til Rosborg, at de havde Jens Langkniv i Fælden. Ud paa Eftermiddagen kom Kaptajnen i strakt Karrière østfra ned over Bakkerne til Daugbjærg med to Ryttere efter sig. Anrep var i stor Udrustning, som var han forberedt paa et helt Feltslag; det skinned af Vaaben og Uniformsknapper overalt, hvor man saa paa ham, og Overskjæggets to spydlignende Spidser dannede som en skrækindjagende Vagt for den kuglerunde Ølbuttel af et Ansigt. Med sit sikre Feltherreblik konstatered Kaptajnen øjeblikkelig, at „der fandtes en større Forsænkning i Jordsmonnet". Han pegte paa Nedgangen til Kalkgraven. „Ja," sa Wolle Grejersen, som stod blandt Tilskuerne, „det er saamænd en Grav, saadan et Hul, forstaar sig, te en henter Kalk op af."

„Ah so!" bemærkede Kaptajnen og smasked, ærgerlig over, at man ikke kunde la hans Skarpsindighed finde ud af det paa egen Haand. „Og gjennem dette Svælg er Forbryderen efter al Sandsynlighed vandret ned i de dybere Regioner."

„Ja, det kan der misæl ikke være to Meninger om, for det stod vi her og saa paa," vedblev Wolle.

„Ah so! — Gemene Leute. — Gaa til Side og gjør Plads for mine Tropper!" Og nu til de to Soldater: „Se

i Vejret, I Dromedarer! Former Kjæden! Fald ud tilhøjre; marsch! Sving til — ven—stre! — Halt!" — Nu stod de to Jenser klods op ad Grubens Mund. Kaptajnen fortsatte; „Soldater! Først forcerer vi Indgangen ad denne Vindeltrappe . . ."

„Ja, det er nu ikke andet end en gammel, raadden Stige," sa den oppositionslystne Wolle Grejersen.

„Saa skyder vi os paa vor Bug fremad gjennem de mørke Gange! Ingen Vaklen i Geleddet! Karabinen frem. Har vi Hanen spændt? Fænghætten paa. — Gut! — Vi lytter! Vi hører snigende Trin i det fjerne! Vi rører Trommen! Vi styrter dristigt Fjenden ind paa Livet! — Ah, Kanalje, nu har vi dig!"

„Ja, det gaar jo Fanden saa glat, saa længe I er heroppe!" sa Wolle. — „Jeg tykkes, te Kaptajnen siger vi hele Tiden; gaar I maaske selv med ned?"

„Der kan man se, hvad den gemene Mand forstaar af ædel Krigskunst! Eenfaltiger Bauer! Mener du, at en Feltherre saa letsindigen skulde ofre det Liv, som han ene skylder sin Konge og Fædrelandet? Jeg siger kun vi for des mere at opildne mine Tropper til Kourage og Heltemod!"

„Jamen dersom Kaptajnen sender de to Karle der ned i Gruben, ja min Salighed skyder han hele Styrken til Plukfisk, før de har naaet Bunden!"

„Skyder han! Du mener, han har Vaaben!" sa Kaptajnen bestyrtet.

„Ja, Fanden knækk mig har han Vaaben, og det sgu nogen, der bider," sa Wolle Grejersen.

„Det kaster unægtelig nyt Lys over Sagen." Kaptajnen strøg sig forvirret over Kjæverne.

„Jeg maa overveje! — Gaa til Side, Leute, mens jeg overvejer."

Lidt efter udbrød han glædestraalende:

„Nu har jeg det! Vi firer et Knippe Lyng ned og ser, om han skyder paa det; gjør han ikke det, skyder han Dælen rampe mig heller ikke paa mine Soldater."

„Ha, ha, ha! Det skal I ett stole aa godt paa! Med mindre han kunde lide at ha dem lidt at lege med dernede. Jens er ikke altid lige nem at blive klog paa," sa Wolle Grejersen.

Saa snart den ejendommelige Prøve med Lyngknippet

var faldet ud i Kaptajnens Favør, blev de ulykkelige Soldater kommanderede herned, skjønt de skjalv som Espeløv.

Jens havde sikkert en Skjælm i Baghaanden, thi han krummede ikke et Haar paa deres Hoved under Nedfarten. Men det havde altid været en Egenhed ved Jens' Krigsførelse i Modsætning til de fleste andres, at han søgte at vinde sine Sejre saa vidt muligt uden Blodsudgydelse; det var baade det humaneste og det fornøjeligste. De to Jenser vidste øjensynlig ikke, hvilke Fælder og Vanskeligheder en almindelig gammel Kalkgrube kan byde paa og styrted til en Begyndelse fremad med krum Hals. Snart var de dog omgivet af Bælgmørke til alle Sider, saa de ikke kunde se en Haand for sig, mens Jens Langknivs Øjne under hans aarlange Mørkeliv havde faaet noget af Rovdyrets Evne til at skjelne selv i den sorteste Nat. Hvert Øjeblik løb Soldaterne de tykke Pandeskaller imod de fremspringende Flintknolde i den lave Skakt; de bed Tænderne sammen og banded, mens de strøg sig over Bulerne og krøb videre. Men hvad skulde dette føre til, de forvilded sig bare mere og mere i de mørke Løngange uden at ha faaet Færten af deres Fjende. Pludselig lød der et Skud; men det var langt henne. De søgte famlende ind i en Sidegang. — Atter et Skud; saa var det altsaa her.

For at vise Jens, at de var vaagne, lod ogsaa de Muskedonnerne drøne, saa det rullede hen under de flintrede Hvælvinger. Nu havde de da — for at tale Krigssproget — faaet Føling med hinanden, og det var øjensynlig det, Jens Langkniv ønsked; paa een Gang begyndte han at slaa Ild med sit Fyrstaal; det røg med tusinde smaa, vævre Gnister derinde i det uigjennemtrængelige Mørke. Soldaterne styrted taktfaste fremad mod Gnisteregnen, visse paa der at finde den, de søgte. Paa een Gang forsvandt Benene under dem, deres Arme greb vildt i Luften, de styrted med Hovedet forrest og laa pludselig og gylped i en gammel Kove i Vand til Halsen. Vandets frygtelige Kulde trængte dem til Marv og Ben, og det værste af det hele: deres Vaaben, deres Krudt i Posen var fuldstændig ødelagt. Men henne fra den Kant, hvorfra de forræderske Gnister havde lokket, kom en Skoggerlatter som fra den Fule selv. — —

Det var ud paa Aftenen, da de drivvaade og forvildede

Soldater tænderklaprende atter naaed Jordoverfladen. Kaptajnen var forlængst bleven træt af at vente og var søgt hen til Delefogdens for at faa lidt Aftensmad. Dagen efter vilde han komme med nyt Mandskab og „fortsætte Efterforskningen".

Og Dagen kom; men Kaptajnen kom ikke. Aarsagen var denne: Da Jens Langkniv havde moret sig tilstrækkelig over de to enfoldige Tosser af Soldater, fandt han paa den modsatte Side af den høje Bakke en Opgang fra Gruben, som kun de færreste kjendte, og gik uden nogen Hindring ud af den og videre ud af Daugbjærg By. Forinden havde han dog været saa forsynlig at kikke ind i Delefogdens Gaard, hvor han snart havde faaet Øje paa Kaptajnens Hest; han tænkte først paa „at laane den" at ride hjem paa, men lod straks dette muntre Indfald vige til Fordel for et andet, der ogsaa tidligere havde gjennemkrydset hans skalkagtige Hoved.

Det var bleven henad Midnat, før Kaptajn Anrep kunde ta endelig Afsked med Delefogden og hans berømte Blanding af Mjød og Brændevin. Maanen var ikke oppe, men hvad skulde man ogsaa med Maane. Kaptajnen kjendte jo Vej og Sti saa godt som sit eget Sovekammer.

Som han er kommen vel ud af Mønsted By og naaet midtvejs til Krogsgaard, hvor der stod en lille forblæst Skov, bliver han pludselig grebet bagfra af et Par kraftige Arme og svunget ned af Hesten; de Arme skulde nu være ualmindelig kraftige, thi Kaptajnen tog sine 250 Pund i levende Vægt. For Tiden var han dog af Angst mere død end levende. Nu maa det lades ham, at Situationen var ualmindelig kritisk. I en Haandevending var Kaptajnen baade kneblet og bundet.

De, der havde været tidlig paa Færde næste Dags Morgen, vilde ha mødt en meget korpulent nu stærkt derangeret ældre Militærperson, der med alt andet end gravitetiske Fjed baned sig Vej mellem Hedebakkerne ned til det afsidesliggende Rosborg. Den, der saa nøjere til, vilde finde, at hans Haandled var bundne korsvis foran; hans Buxeseler var overskaarne for og bag, og hans tapre Sværd, hvis Bestemmelse var at indgyde Fjenden Respekt, var anbragt saa uforskammet i Livremmen, at det for hvert Trin, han tog, gav ham et let Dask i Bagen.

Kvinderne paa Gaarden flygted som Høns til alle Kan-

ter, da de saa deres strenge Herre vende hjem i den Forfatning, saa det blev Mændene, der maatte ta sig af ham og daje ham ind til Sengen. Og der blev han adskillige Døgn med Snue og Græmmelse, inden han havde forvundet Virkningen af dette sit ufrivillige Sækkeløb mellem Rosborgs skumle Lyngbakker.

Det var en Senhøstaften i Aaret 1627, Wolle Grejersen i Sejbæk havde fulgt et Par Gjæster udenfor paa Stenbroen, før han pindede Krodøren; de stod nu og talte om løst og fast, mens de betragted Skyerne for af Arkernes Vandring at bestemme Vejret for næste Dag.

Pludselig begyndte Hunden at gjæffe heftigt og løbe ned ad Syd-Skrænten. Kort efter kom en fremmed med en svippende Kjæp i Haanden op ad Bakken, en lille Mand med en hoppende Ransel paa Lænden. „Kan I huse mig her i Nat!“ spurgte han og tørred Sveden af Panden. „Ja, saamænd kan vi vel det“, svared Wolle Grejersen. „Hvor er Manden fra?“

„Nu, du kan ikke kjende mig igjen?“

„Jow, da var det sandt,“ svared Wolle; „det var jo dig, der var herinde forleden, og som skulde med Skatten til Ribe.“

„Aaeja,“ svared Anders Hvidskrædder. „Det var minsæl den rette Tiddags, jeg tog af Sted; havde det været nu, var jeg vel næppe kommen igjennem.“

„Ih hvi det?“

„Jow, for nu har vi K r i g e n!“

Et Forbavselsesraab undslap dem alle.

„Du staar da vel ikke og fortæller én Krøniker?“ sae Wolle.

„Nej, ikke alting, desværre,“ sukked Hvidskrædder. „Da j e g var i Ribe, flygted Kongens Folk for Fjenden som Faarene foran Ulven ned gjennem Holsten. I Forgaars skal de weimerske ha plyndret og afbrændt Koldinghus. Naar Kongens egne Tropper driver den Handel med Landsens Indbyggere, hvad kan vi saa ikke vente af dem, der kommer efter?“

I det samme kom Stense op over Brinken med Gaaseflokken, som hun havde hentet nede ved Bækken. Aftenluften laa fuld af Boghvededuft fra en endnu ubjærget Ager henne mod Nord.

„Aae, Stense", sa Wolle til sin Kone, „ved du, hvad den fremmed Mand fra Skive der kommer og fortæller os."

„Ih nej da?"

„Han siger, te de weimerske, Kongens Lejetropper, er falden ind i Nørrejylland, og at de har afbrændt Kolding og nu er paa Vej længere Nord paa, som et ondt Vejrlo, saa en ikke ved, hvad Dag eller Time, de ogsaa kan komme her med deres mordiske Gjerninger."

Nej, Gud spar os evig vel; hvad er det, du faar din Mund til at sige!" Stense saa synkefærdig hen over sin hvide Gaaseflok, der lagde Halsen i Es op ad Skrænten, mens de natblinde Øjne ledte i Støvet.

„Krig er jo saa meget noget forfærdeligt noget; det ved jeg fra mine Bedsteforældre, som kunde fortælle om Fejden med ham den her Skipper Klæmer; da tog de mange Steder alt det, de sølle Bønder ejed og havde. — — Tror du saa ikke, Wolle, vi i Morgen den Dag skulde se at faa Gjæssene slagtet og af Sted til Torvet i Viborg. Nu er de saa fede, som de bliver. Og det var ikke vor syndige Tarv, te saadanne vilde Mennesker, kom ad æ Gaard og tog dem fra os," sa Stense.

„Jeg tvivler paa, at I kan faa nogen Pris for dem i disse Dage," sa Anders Hvidskrædder; „alle vil sælge, og ingen tør kjøbe for den uvisse Fremtid."

„Vi har i Aar haft saa god en Avl som ikke i mange Tider; skulde den nu blive os frarøvet af fjendtligt Pak og udædiske Mennesker, hvor har vi saa Lønnen for vor Møje?" sa Esper Søvsø, den ene af Krogjæsterne.

„Nej, det har du forsanden Ret i," svared Anders Hvidskrædder. „Al Sallingland er nu fuldt af hvide Græsstude. Hver Dag kommer nye hollandske Handelsmænd til Skive Torv for at kjøbslaa med Bønderne om Kreaturet. Om kort Tid skulde de sendes hid over Heden til Ribe og bringe Sølv og Velstand til Huse videnom. Men hvad om de der møder Fjendens røverske Bander. — Det har ogsaa været et godt Biaar. Fjandboerne er nu i Færd med at ta deres Bier op, om faa Dage vilde de bringe Honningen til de Skive Bryggere og Brændere eller selv forvandle

den til Mjød og ædel Most og gjemme den hen i Tønder og Kar til Julehelgens Gilder og Gammen. Men hvem ved, hvilke ubudne Gjæster vi i Aar kan faa ved Julebordet, om ikke Gud almægtigste skjænker vor Konge mere Vid og Forstand, end det hvormed han hidtil har styret Land og Rige."

„Ja, jeg har alt hundrede Mjødankre liggende i min Jordkjælder foruden Bøtter og Butler af alle Slags," sa Wolle Grejersen, „og jeg vil nok vide, hvem der dér drejer paa Tappen."

„Ja," svared Hvidskrædder, „kommer Fjenden hid til Huse, som alle siger, da faar du vel Søgning, min gode Wolle Grejersen, som alle Kromænd udi Landet, men om du ogsaa faar Betaling for din Skjænk og Umage, det er en Sag for sig."

„Da skjænker jeg min Sæl og Salighed ikke mer end een Gang for slige Kumpaner, som ikke betaler en ærlig Kromand den Part, de fortærer," svared Wolle Grejersen.

„Ja, saa skjænker de sig maaske selv Kruset fuldt og lar Resten løbe i Sandet", svared Hvidskrædder.

„Jeg skal dog i Morgen den Dag se at komme til Smeden i Ingedal og faa sat en ny Laas i Bøssen, og tillige skjærpet det Par Spyd, som har ligget herinde paa Hanebjælken siden den store Fejdes Tid," sa Wolle Grejersen.

Saa gik de ind i Stuen, mens Kromanden foruden det sædvanlige Skod for Døren tillige vælted et stort Dejgnkar op imod den, og bag efter lagde han godt med Krudt paa Bøssepanden.

Jens Langkniv sad i sin Hule ved Viborgvejen og saa Alverden passere forbi. En Dag var det en vældig Studeflok, der kom skejtende ned over Bakkerne; de var drevne sammen fra Fjends Herreds knoldede Kjær for længere mod Vest hinsides Karup Aa at forenes med den store Kvægstrøm, der gik over Hederne ad æ Sønden til. Driverne banded grummeligen, naar et „skajlet Kreatur" ikke makked ret, svang de flækkede Hesselkjæppe over Tophuerne

eller gav et Stød i Skalmejen for at varsko Kjøretøjerne forude. — En anden Dag kunde det være en Række Kalkvogne fra det nærliggende Daugbjærg, der knased op ad Bakken ud i den blaa Verden bag Hedens disede Himmelrand. De smaa raggede Heste, der alle stod over i Knæerne, havde Mulerne saa nær ved Jorden, at Vejstøvet letted i smaa Skyer for deres varme Aandestraaler; Kuskene slingred i Søvne hid og did oven paa de toppede Læs'es Hø- og Hakkelsessække; for ikke at styrte ned og brække Halsen, naar Søgangen blev altfor voldsom i Vejenes dybe Slag, havde de bundet hinanden til Vognfaddingen med Sime og Haarreb. En Dag kunde de møde et Vogntog af en hel anden Art, der gik modsat Vej af deres eget; Vogne paa halvhundrede Hjul eller mere, og kun een Mand paa det forreste Hjulpar til at styre hele Molevitten. Det var Lovringen inde fra Silkeborgskovene, som skulde til Skive eller Holstebro Markeder for at slaa en Handel af om sine Vognhjul og øvrige Trævarer. Om Dagen kjørte han med en Halmvisk, om Natten med en Lygte bundet til en Stang paa det sidste Par Hjul, for at han ved et hastigt Blik baghen kunde skjønne, om hele Tusindbenet fulgte med.

I Efteraarstiden kunde der komme snoldrende en stornæset Sallingbomand med Vognen fuld af røgede Aal; da løb Jenses Tænder i Vand inde i Enebærbusken; eller der kunde komme en væver Mandsling med Tværsæk over Skulderen og Sølvspænder i Skoene og glinsende Spanskrørsstok i højre Haand, en Mand, der saa sig lysvaagen og adræt om til alle Sider, kort sagt en Bissekræmmer, hvis Handel ikke var synderlig mere lovlig end Jenses, men betydelig mere agtet og attraaet; ved Dagens Lys var det en vovsom Sag at forsøge et Angreb paa disse sky Fugle, men Gud naade dem, om de kom indenfor Jenses Virkefelt, efter at Mørket var faldet paa! — Saadan saa Jens Langkniv alle, men ingen saa ham — før han spærred dem Vejen med faa saglige Ord.

Sjælden angreb han ved Dag. Her skal dog meldes om en Undtagelse.

Det var i disse bevægede Dage i Slutningen af September 1627, da Luften over Jylland dirred med de frygteligste Anelser. Kongens Hær var bleven sprængt i Stykker af Tillys og Wallensteins langt overlegne Krigsmasser.

Med Møje havde Christian den Fjerde fulgt sine bestialske Tropper til Kolding, her hugged de sig løs fra hans Ledelse og styrted som Ulve ud over Nørrejylland; alle Vejene nordpaa fyldtes med røvende og brændende Rytterflokke. Vinden stod i de Dage i Syd, saa Hæren kunde lugtes længe, før den blev set. Røgen fra de brændte Landsbyer drev milevidt ind over Lenene mod Nord og trængte ind i Hvermands Hus og Gaard; men lavere end Røgen drev Rygterne om de grusselige Gjerninger, som Kongens Tropper øved mod det værgeløse Lands Indvaanere og fortalte de fjerntboende, hvad de havde i Vente. Ingen havde Lyst til at gaa i Seng om Nætterne, men man smed sig først henad Morgenstunden i Alkoven med Klæderne paa. Gik de udenfor Gaardsleddet efter Solnedgang, saa de mod Sydhimlen det gysende Blammer fra brændende Byer længere ude. Ingen gik mere til Arbejde paa Marken, men man stod i Klynger hos Smeden for at faa tildannet Vaaben, for at høre nyt, der aldrig var godt, eller lægge Planer til fælles Værn.

En Dag, da Jens Langkniv sad i sin Hule i Vedhoved, hørte han gjennem de vædskende Jordlag dundrende taktfaste Hovslag fra den haarde Landevej. Da han var kommen op, saa han fra sit Skjul en halv Snes Ryttere, der kom i strakt Karriére ned over Bakken fra Finderup; et Par af dem bøjede ind mod Bivejen til Knudsgaard og Søvsø; Resten fortsatte med samme overmodige Fart ad Sejbæk til. Endnu før Hovslaget fra den bortilende Trup var hendøet i Jenses Øre, vaktes ny Hestetramp; han spejded Øster ud og saa en enlig Rytter, der øjensynlig tilhørte den øvrige Flok, men nok havde været henne at agere paa egen Haand. Da Rytteren kom nærmere, saa Jens, at det dinglede og svang paa begge Sider af Sadlen med allehaande besynderlige Varer; en fed Flæskeside laa ud ad Rytterens Laar, en lang Medisterpølse forsøgte at maale sig med Krigerens Sværd, og en ulykkelig Gaas, der var hængt op ved Hovedet, havde endnu ikke helt opgivet Aanden, men førte med længere og længere Mellemrum sin ene udspilede Fod ned langs den raa Rytters hoppende Læderbag.

Øjeblikkelig slog det ned i Jens: „Ham tar du!" Jens Langkniv var traadt et Skridt ud fra Busken i fuld Udrustning. Hans vældige Kniv laa fast i hans højre

Haand. Rytteren er nu knapt i 20 Alens Afstand. Han er allerede bleven opmærksom paa den truende Skikkelse ved Vejkanten; han slider i sin Bøsse, men kan ikke i en Hast faa den løs fra alle de Dynger af Rov, der ligger hen over den. I det samme ser man Jenses Arm hvirvle som et Hjul i Luften. Rytteren krænger med et Brøl haardt bag over, mens en tyk Blodstraale klasker ned mellem Hestens Ører. Et Par Sekunder efter styrter den dræbte Rytter ned i Landevejsstøvet midt i en Dynge af Spegelaar og Fjerkræ og alenlange Medisterpølser. — Mens den løbske Hest fortsatte sit rasende Løb ned mod Sejbæk, sprang Jens ud til sit Bytte. Det var en midaldrende, ølfedet Kriger, med Sabel-Ar paa Kryds og Tværs over Ansigtet. Han tog ham i Køllerten og slæbte ham ind bag en Busk. Før han gav sig til at undersøge ham nøjere, udslettede han omhyggeligt alle Blodspor, hvad der faldt let i det tørre Vejstøv. I Rytterens Læderpung fandt han flere store blanke Joakimsdalere, ogsaa en Del tynd Smaamønt, der gik gjennem ens Haand med en Ringlelyd som moden Havre. Tilsidst bar han al den dejlige Fetalje ned i Hulen, hvor han nu havde Sul nok for lange Tider. Nu havde han da Syn for Sagn paa, at Fjenden var kommen ind i Landet, og ikke uden Vemod tænkte Jens paa de Rædsler, de nu vilde sprede blandt hans Bekjendte og Bysbørn.

Da Rytterafdelingen faldt ind i Sejbæk Kro, var Wolle Grejersen nede i Daugbjærg for at tinge om en ny Ovnfuld Kalk, som han skulde kjøre ud i Landet. Det blev derfor Stense, som maatte opvarte de raa Soldater. Hun glæded sig over, at Laura ikke var hjemme, thi selv mente hun sig beskyttet af sin Alder. Den gale Student. der var det Tyske mægtig, maatte saa gaa hende til Haande og indvi hende i deres Fordringer. Det gik naturligvis mest ud over Drikkevarerne. Og Stense bar frem af Brændevin og Øl, uden Hensyn til, om der blev betalt for det. Rusen antog tilsidst ret truende Højder. Nu var det ikke trygt selv for den aldrende Stense at færdes

imellem Vilddyrene. Saa lod hun Studenten være alene om at klare Tingene, hvad han slap nogenlunde hæderligt fra.

Først da de begyndte at trænge ind paa ham for at faa en Forklaring paa, at en af deres Folk var bleven dræbt i Baghold, maatte Studenten melde Pas. Det havde han ikke det mindste Kjendskab til. Hvad han jo kunde sige med Sandhed. Naa saa! Han vidste altsaa ikke, at deres Kammerats Hest var kommen galopperende herind i Gaarden omtrent sammen med Afdelingen, at Sadel og Ridetøj var oversølet med Blod? Vilde han ikke behage at gaa med ham ud og se; de havde for et Øjeblik siden forladt deres Kammerat sund og frisk; saa farlig langt herfra kunde Drabet da ikke være sket. Kanske var det forøvet af selve Manden her i Gaarden. Hvorfor kom han ikke hjem? Konen sa jo, han var ikke langt borte. Naturligvis havde alle Bønderne heromkring rottet sig sammen for at myrde Kongens Lejetropper, der udsatte deres dyre Liv for dette lumpne Land, der ikke engang betalte dem ordentlig Sold for deres Opofrelser. Utaknemmelige Bondebæster! der sad herhjemme ved Ovnen og smøg Tobak og kløed sig i Stunthosen, mens de — Kongens edsvorne Lejetropper — maatte foretage Berending af fjendtlige Fæstninger eller ligge i aaben Felt sammen med Ulv og Ravn. Men de skulde vide at hævne deres faldne Kammerat; de skulde brænde hver Gaard af til Sylden herfra og lige til Viborg Stadsport, om ikke man udlevered dem den rette skyldige! — „Kom her hen, gamle Rynkefjæs! Du som kan Tysk, kjender du den trofaste, tyske V i p p e g a l g e, som kaster sin Mand hartad op til Himmelens Stjærner og sparer saaledes Englene Ulejligheden med at bære ham den halve Vej — du skal fra dens Top faa Lov til at se Solen staa op over Fjends Herred, saasandt du nu ikke siger os, hvad du ved om dette afskyelige Mord paa vor uskyldige Kammerat."

Det er ikke godt at vide, hvad der kunde være hændet den stakkels forfjamskede Studiosus, hvis ikke Truppens Opmærksomhed nu var bleven ledet andetsteds hen. — Intet Ondt anende var Laura kommen hjem fra Heden. Hun studsed jo nok lidt, da hun saa de mange Heste i Gaarden, men gik dog videre, ind gjennem Gaardsleddet, hen forbi Brønden mod Gangdøren. Før en eneste havde

set hende og kunde tænke paa at advare hende, lyste hendes hvide Hovedklæde i Døren ind til Skjænkestuen. — Laura, der nu var først i Tyverne, maatte anses for en fuldkommen landlig Skjønhed; hun var næsten 3 Alen høj, rund og fast i Formerne og med en Lethed i Fodskiftet, der sammen med hendes friske Ansigtsfarve skyldtes den evige Færden i Guds Natur. — Aldrig saa snart viste hun sig i Dørkarmen, før de skraalende og pokulerende Krigere udstødte et Begejstringsraab og begyndte paa Tysk at gjøre nærgaaende Bemærkninger til hendes Ungdom og Friskhed. Stuen var fuld af Lugt af Mænd og Lugt af Læder. — Laura stod lidt tøvende, blussende rød i Kinderne, paa Tærskelstenen, lidt usikker, som et Lys i aaben Dør; men da hun gjennem sit fleraarige Opholdher i Kroen havde overværet lidt af hvert, mente hun heller ikke at burde ta nogen større Notits af disse Fyldebøtter, men skred paa sin bare Fod hen over det stampede Gulv for at komme ud i Frammerset. Men nu rejste den yngste af Rytterne sig loftshøj op fra Skamlen for med smilende Overskjæg og kjælne Kast i Overkroppen at spærre hende Vejen og lægge sin Arm om hendes Liv. Men Laura taalte i Dag ingen Spøg, hun tog til Rams med Rytteren. Laura havde Kræfter som et Karlfolk; de stod ret op og ned begge to og brødes; men før den drukne Kriger anede Uraad, laa han brudt ned tværs over Langskamlen, mens hans vældige Sporer oprev Gulvet under ham. Hans Kammerater laa bøjet bagover i Skoggerlatter, og gjorde sig en Plaser af at betragte denne ulige Kamp. Og før de aned nogenting, havde Laura sluppet sin Modstander, og vips! var hun, mere lydløs end en Fugl, ude ad Døren. Den unge Rytter rejste sig slukøret op under de andres drillende Tilraab; den ublide Medfart havde gjort ham endnu mere opsat paa at ydmyge Laura og gjøre hende underdanig, og med Rytterhatten trykket fast i Nakken slingred han bagefter den flygtende Hyrdepige. Det kom til Løb omkring Østerlængen, men Laura var ham for rap i Vendingen; ængstelig for, at han skulde tilkalde Hjælp og saaledes besejre hende, tog hun nu til Bens bort fra Gaarden ned ad Skrænten mod Sydøst. Rytteren, der var bleven mere og mere optændt ved den fristende unge Kvindes dristige Leg med ham, styrted bag efter, mens alle hans Vaaben og Sporehjulene klirred om

ham. Laura følte, at hun var den tunge, stærkt andrukne Kriger overlegen i Løben, anstrengte sig derfor ikke overvættes, men rendte som en ældre erfaren Hare, der løber for en Køter, som i Iver har Tungen ud af Halsen. Lidt op ad Storedal laa der en Gunge, hvor Hængedyndet her og der aabned sig til et Morads. For Laura, der kjendte hver Knold, var det en smal Sag at komme over, men anderledes for den der sanseløs kasted sig ud. Det lod da ogsaa til, at Krigeren betænkte sig et Øjeblik, da han saa dette Vældhul, men stadig hidset af de herlige Former, der lyste under Løbet foran ham og ikke mindre ansporet af Tanken om den Haan, hvormed han vilde mødes af Kammeraterne, hvis han vendte tilbage uden Bytte, styrted han ud over Mosen bag efter den rapfodede Pige. Jorden vugged under hans plumpe Legeme som Springfjedre, Dynd og Slam kvased ham op i Støvlekraverne eller stod i Straalesprøjt favnelangt ud til Siderne. Nu havde han naaet en meget vanskelig Passage, hvor den klare Mudder laa blottet med et tjæreagtigt Overtræk hen over de stillestaaende Dyndhuller. Laura smøg over som Søndenvinden. Hendes kraftige nøgne Fod med Naturbarnets skjønt formede Svang stod med sine fem udspilede Tæer i Dyndet som et Stempel. Rytteren kasted sig frem paa højre Fod, men følte i samme Nu, at Støvlekraven rendte fuld af Mudder; han krænged; førte nu ogsaa venstre Støvle frem, men traadte derved kun Jordgabet endnu større, Dyndet suged ham til sig som en Polyp, det slutted allerede klamt og tæt om hans Bug; han greb ud til Siden med sine Arme for derved atter at løfte sig op, men sank bestandig dybere, Tomme for Tomme, indtil han ikke var større end et hjælpeløst lille Barn, der siddende i Græsset kikker hen mellem Straaene. Tilsidst var kun hans Hoved løftet over Dyndet, det vakled lidt til og fra med to store, forfærdede Øjne og en Mund, der som en skjæv Firkant inde i et rødt Skjæg stod aaben i et eneste Skraal. — Nu havde det sorte Dynd naaet hans Mundkriger, og i et sidste rustent Brøl, der afbrødes som i et Hug, svupped hans Strube fuld af Dynd. Derefter evig Tavshed!

Da Laura tøvende vendte tilbage til Ulykkesstedet, var Hatten med en Høgefjer fra Germaniens Skove og et af

ru Soldater-Hænder stærkt medtaget Krudthorn alt, hvad der var tilbage af hendes glødende Forfølger.

Den Rytterafdeling, som havde huseret i Sejbæk, tilhørte den Del af Kongens Tropper, der gik under Navn af det weimarske Regiment, hvoraf nogle havde forvildet sig til Holstebro, mens de fleste laa i Viborg. Ingen af hele den kongelige Hær var mere oplagt til Rov og Plyndring end disse fremmede. Hovedkvarteret var vel henlagt til Viborg, hvor ogsaa Føreren, General Conrad Nelle, residered, men denne By var snart suget ud, saa drog Tropperne ud i Landet til Bønderne for paa egen Haand at søge Livets Ophold for sig og Hestene, og de var ingen Kostforagtere. Saadan blev i Løbet af de godt 8 Dage, som Nelles Hær havde Standkvarter i Viborg, hele Fjends Herred gjennemplyndret, saa der næppe var saa afsides en Gaard eller Ejendom, at ikke de ubudne Gjæster fandt derhen. Allerede i den graa Oktobermorgen, før Børnene og de Gamle var kommen ud af Alkoverne, hørte man Rytterafdelingernes skrækindjagende Trav gjennem Landsbyerne; Hundene sprang for Hestenes Muler, indtil et velrettet Pistolskud strakte dem til Jorden; Gjæs og andet Fjerkræ hvirvled skræppende og skrigende rundt i Gadedammen, men undgik dog ikke at blive prynet paa en eller anden Rytterlanse og slæbt til Bredden for i næste Nu at hænges ved Hovedet paa Sadelknappen. Man sprængte ind ad de lave Porte med Hagen trykket ned i Hestens Manke, og Gud naade hver den Sjæl, der stillede sig i Vejen eller nægted at løfte Slaaen fra Døren! Han vilde se en 6 Alen lang Rytterlanse bore sig gjennem hvert fattigt Stykke Blæreskind, der gjorde det ud for Vinduesrude, vilde se den knivskarpe Od hugge og støde i Alkove og Ovnkrog, ja endogsaa gjennembore Vuggen, hvor den mindste laa og sov og nu først vaagned i sit Blod. — Hver Læddike i Kisten blev gjennemrodet med frække Hænder, hver Skjænk i Væggen, hvert Skrin bag Ovnen blev sprængt itu eller sønderhugget med Sidevaabnet; Kvinder, selv de, der faldt besvimede om af Rædsel,

blev klædt nøgne og voldtagne, bag ved Dørene, tværs over Alkovens Skinddyner eller henne i Udhusene over et Halmknippe, hvor de havde søgt Skjul paa Hjalde og Hølad. En mørk Mine, en truende Holdning fra en af Mændene lønnedes med et Sabelhug over Ansigtet. — Saadan blev det ganske Fjends Herreds krogede, lynggroede Ensporveje fra Morgen til Aften gjennemtravet af slige Rytterbander. Og naar den røde Oktobersol gik ned bag Karup Aa, laa de lange Dale i Fjends Herred fyldte af Røg, der lugted af Forbrydelse og Ildpaasættelse, mens hjemløse Dyr fra de brændende Gaarde løb brølende og gryntende hen over Bakkerne, ud over Kjærene, og Mænd med Boskab og Børn paa Trillebører, og opbyltede Kvinder, der saa sig vidskræmte tilbage, opfyldte Stierne bag om Byerne til Skovene og Ødemarken.

Men det er en bekjendt Sag, at Lidelsen binder Menneskene sammen langt mere end Glæden. Modgangen slaar et Baand omkring det adsplittede og skaber Fælleshjælp af Fællessorg. Det saa man rigtig her i denne vilde Krigstid. De rædde blev til Mænd; de modige blev endda modigere og gik rundt fra Sogn til Sogn med Spydet under Faareskindsvamsen for at faa skabt en Fællesrejsning mod det utaalelige Røverpak, som en afmægtig Styrelse havde givet dem paa Halsen. Forrest blandt denne Rejsnings Ledere stod den aldrende Herredsfoged i Fjends Herred Jacob Nielsen, Smollerupgaard; en ganske betydelig Rolle spilled ogsaa Wolle Grejersen i Sejbæk. Han var i denne bevægede Tid næsten ingen Dag hjemme, men altid paa sit Øg ude i Sognene for at sondere eller ægge til Sammenhold. Wolle Grejersen var af den Opfattelse, at man burde hæve Bandet, der hviled paa Jens Langkniv, glemme gammelt Had og gamle Hævnlyster og søge at vinde dette Fjends Herreds forvildede Barn for den Sag, der nu var alles. Hvor vilde de gaa hen og søge en Mand som Jens, naar det nu skulde til at gaa rigtig løs? Sandt nok, han *var* en Drabsmand, han havde stødt sin Kniv i Delefogdens Bryst, og det endda midt i Wolles egen Stue; men det var snart længe siden, og han havde sandelig ogsaa lidt for det gjennem sin lange Fredløshed; desuden skulde han jo bekjæmpe dem, der var værre Drabsmænd end han, ja dem, der end ikke skaaned det bitte Barn i Vuggen. „Lad os derfor faa hentet Jens

Langkniv hjem," var altid Wolle Grejersens sidste Ord i Sagen.

Til en Begyndelse stod Kromanden ret ene med sin Mening, især var den længe som en Brand i Næsen paa den lovkjære gamle Herredsfoged, der havde døjet mangen Tort for den voldsomme Mands Skyld, der gjennem Aaringer havde spottet baade Galge og Gren. Havde det endda været en gemen Mand, som hans frække Kniv havde snittet ned, men en Delefoged, hans egen betroede, mangeaarige Hjælper og Ven nej, nej! dette var at forlange formeget af ham! Var det ikke nok, at Loven blev traadt i Skarnet af dette udenvælts Pak, af sachsiske Lansenerer og andet udædisk Folk, skulde man ogsaa taale saa grusomme Krænkelser af ens egne!

Men Wolle Grejersen blev ikke træt. Han vilde ikke forsvare Jenses Drab paa den gjæve Mand, Mads Larsen; men han handled jo dengang i et Slags Nødværge; tho han vilde jo da fri hans Mor, hvad en anden én vel ogsaa vilde ha gjort. Det viste sig jo da ogsaa, te Woldborg var uskyldig; men Mikkel Vistisen havde faaet Øvrigheden hidset op; men hvor var Mikkel Vistisen nu henne? Var han ikke en langt større Skjælm end Jens, jow migi var han saa! — Desuden, hvem mente de, der havde fældet den Rytter forleden paa Viborgvejen, hvis Hest kom springende ind i Krogaarden med blodig Sadel? Han for sit Vedkommende kunde kun tænke paa en. Saadan vilde Jens maaske rense hele Herredet for Ryttere og Røverpak af alle Slags, om de tog ham til sig, før det var for sent og det hele Herred lagt øde.

Tilsidst gav da Herredsfogden om end nølende sit Minde til, at Bandet over Jens Langkniv hævedes, saaledes at han — Jacob Nielsen — for sit Vedkommende skulde se gjennem Fingre med gamle Skarnsstykker. Men hvem vilde gaa til ham med Budskabet? Hvem vidste overhovedet hans Opholdssted, spurgte Herredsfogden. Og vilde han ikke med sin dybt indgroede Mistro tage et saadant Tilbud for en Fælde, som Øvrigheden stilled op for at fange den Forbryder, som de saa længe forgjæves havde efterstræbt.

Aa, det havde gode Veje, mente Wolle Grejersen. Han kjendte en, som hellere end gjerne gik med Budet; han nævnte Laura, hvis Navn efter den snilde List med Rytte-

ren var sprunget fra By til By over det ganske Herred. — Hvordan hun saa skulde klare den Ting, — det kunde de vist godt la Laura ene om. — Ogsaa dette vandt almindeligt Bifald, og Wolle besteg denne Gang sit Øg under saa lyse Forhaabninger som ikke i lange Tider.

Jens Langkniv havde gaaet som paa Gløder, siden Tropperne havde vist sig i Egnen. Han elsked jo det Land derinde mod Nordhimlen, der skød sine mørke, lyngklædte Aaser op i Maanelyset som stridbørstede Galte; det Land kaldte paa ham gjennem de smaa Lams Brægen i de duggede Majnætter, naar Aalestangeren gik langs de krumme Bække med sit Halmblus; det kaldte paa ham med sine brune Mosers tungsindige Vibeskrig, naar Vestenvinden jog sine sorte Blaaner forbi Fuldmaanen eller Efteraarsregnen dunked hult paa Blæreskindet, der var spændt over Lyrehullet deroppe i Røghyttens sodede Mønning. Han vilde ikke det Land det mindste ondt; kun gjennem hin sørgelige Tildragelse med Delefogden var han bleven sparket udenfor dets Dørtræ og havde senere nødtvungent maatte leve det Hundeliv i Foragt for sig selv og andre. Thi de dømte meget forkert, der troed han leved dette Liv med Lyst, tværtimod havde hver Dag været ham en Gru og Pine; denne Ensomhed suged hans Marv ud og forvandled ham til et Nattens Spøgelse, som man kyste Kvinder og Børn med rundt om i Sognene, mens han selv sad her og græd i Længsel efter Kvinder og Børn, efter noget, der kunde bringe ham Bud fra de levendes Land og forkorte ham hans Ensomhed og dyriske Uvirksomhed. Han var ikke et Rovdyr, der elsked at søle sig i Blod, han var kun en ulykkelig, hvis Kræfter havde været for overvældige til at rummes indenfor en ringe Landsbys afstukne Rammer. Derfor maatte han straffes. Men var han nu ikke snart straffet haardt nok? Af alt, hvad han havde lidt, kunde intet maale sig med at være dømt til at sidde her og se sin elskede Landsdel voldtages og saa knap turde røre en Finger for at komme det

til Undsætning. Hver Aften gik han op over Bakkerne og saa da bestandig nye og flere Gaardbrande nede i Fjends Herred. Det brændte i Sjørup, det brændte i Børsting; i Tastum og Kobberup stod der Brand ved Brand; først blussed det op langs Landevejene, men efterhaanden fandt Stimændene med de tændte Lunter ogsaa ud til Enstedgaardene; Rovsygen og Plyndringsbegjæret viste jo Vej. Og Jens saa i Aanden alle de natlige Rædsler, der maatte udspilles i Skjæret fra een eneste af disse Hævnbrande: det bundne Kvæg, der jaget af Flammerne kasted sig vanvittigt mellem Bæssingerne; de fortvivlede Ejere, der misted al deres Ejendom, de husvilde Mødre og Børn, der var gjort vanvittige af Angst over de uterlige Voldsmænds Brynde og Efterstræbelser.

Midt i alt dette kom han til at tænke paa Laura, den skjønne, ranke Laura! Det jog igjennem hans Sind som en glødende Od: Hvor var Laura i disse forfærdelige Døgn? Laa hun maaske ogsaa i de sidste Dødsgisp med blodig Mund og flænget Skjørt og blaa Strubepletter efter ru Soldaterhænder inde under en af disse brændende Bjælker! — Laura — hvad vedkom Laura h a m mere? Havde hun ikke nægtet at følge ham i hans Livs afgjørende Stund? Jo, det havde hun, men var Fordringen ikke ogsaa lidt haard for en Kvinde, der var vant til at leve en Faarepiges rolige Liv? Og vidste han egentlig, hvordan Adskillelsen havde virket paa hende? Ikke det ringeste. Hvem skulde han spørge? Og hvem vilde gi ham noget Svar? Men det kunde saamænd godt ligne Laura at gaa og græde sig Øjnene ud af Hovedet over den Ting. — Han fortabte sig endnu en Gang i Fantasier om Laura og det Hjem, de vilde ha kunnet bygge sammen, hvis ikke han var bleven sparket ud som Skovgangsmand. — Saa dukked ogsaa Erindringen om Præstekonen frem. Præstekonen — aaja! Hendes Fortrin var lette at faa Øje paa, de laa allesammen smukt i Overfladen — til behageligt Eftersyn; om hun faldt i Kloen paa en eller anden optændt Brandenburger, hun vilde komme til en rimelig Akkord med Voldsmanden; men Laura — om hun kom ud for noget af den Slags — hun vilde døde sin Angriber eller selv dø.

Jens gik tilbage til sin Røvergrav, med Tarmene skrigende at Sult og Sindet oprevet af sine modstridende

Tanker. I den senere Tid havde han ladet alt og alle passere uden ringeste Forulæmpelse. Der blev plyndret nok i Fjends Herred nu om Dage, han skulde ikke yderligere øge Elendigheden. En Dag vilde han vel være nødt til at klynge sig selv op for at gjøre en Ende paa dette usle Liv og den sviende Fornemmelse af Uvirksomhed. Han havde set paa et Træ oppe i Krattet, der syntes bekvemt. — Jens Langkniv gled ned i sin Hule og trak Lyngtørven hen over sig.

Hvad var det for en taabelig Nar af en Bissekræmmer, der gik Øster paa nu lige før Skumringen. Bildte han sig ind, Folk havde Penge at kaste bort paa hans Kram i disse Tider? Den Vildfarelse vilde han vist snart blive kureret for. Saadan en Dosmer. Han fortjente, man tog Kramposen fra ham og gav ham et ordentlig Livfuld Hug; havde han ikke bedre Vid og Forstand end gaa omkring og prelle de sølle Bønder i disse Dage, da de maatte være glade, om de kunde beholde Tag over Hovedet? — Jens tændte Jernlampen og satte sig selvopgivende hen paa Halmlejet; Hulens raa Jordvægge glimted her og der med en sort Flintesten. En lille overskaaren Vandaare stribede Endevæggen med en kold Glans. — Jens løfted sit Vildmandshoved fra Halmen og lytted; hvad ikke nogen anden vilde ha bemærket, det hørte han ganske tydeligt: rappe Trin fra Landevejen, der kom nærmere og nærmere. Jens var straks oppe af Hulen og henne ved Busken. Aha! Den tombede Bissekræmmer endnu en Gang, nu for vestgaaende. Den Handel var nok ikke bleven langvarig! Det var vist en slunken Pung, han bar paa. Troed han, Jens Langkniv vilde ulejlige sig for saa magert et Skrog, tog han meget fejl. — For der skulde vel aldrig stikke noget andet under? En fjendtlig Spion eller sligt? En kunde aldrig vide sig sikker i slige Tider. Nu standser jo Fæet, lige her ved Røverens Hule, som lagde han ligefrem an paa at blive udplyndret. Ganske vist kunde han jo ikke vide, hvor han boed; men han var for dumdristig; det var vist bedst, han gav ham en lille Advarsel. — I det samme raslede Jens Langknivs Kastevaaben tværs over Vejen, idet Jens maged det saa, at bare Snoren svupped ned paa Ofrets Skulder. Ikke desto mindre sank Kræmmeren sammen og blev liggende; Jens styrted ud til ham; han rørte sig ikke af Flækken; død

eller daanet — af Skræk? Det var et mærkeligt Tilfælde! Skulde han alligevel mod sin Vilje være kommen til at strejfe Stymperen med Kniven? Det kunde ikke afgjøres her i Mørket; han tog da Kræmmeren op og bar ham ned i Hulen til Jærnlampen for der at undersøge Sagen. Aldrig saa snart havde de naaet Hulens Bund, før Skikkelsen rejste sig op næsten til Jenses egen Højde, slog et Par kraftige Arme om hans Hals og jubled: „Jens! det er mig! Laura!" — Jens Langkniv stod betuttet som et Barn, mens hun overfór hans vilde Skjæg med sine Kys. „Du er da ikke vred paa mig for det? Jeg maatte jo finde paa et Puds. Hvordan skulde jeg ellers faa at vide, hvor du boede? Og jeg har jo da de vigtigste Ærinder til dig. Jeg har et stort Brev fra Herredsfogden. De har taget dit Band tilbage. Du kan komme ned mellem vi andre igjen. Der vil ingen ondt blive gjort dig. Aa, hvor vi trænger til din Hjælp, Jens, i de her forfærdelige Tider!" — Hun kasted sig hulkende endnu dybere ind i hans Favn. Jens løfted hendes brunede Ansigt op til sig og sa: „Men kjære Laura, det her er ikke til at forstaa; men da det er dig, der kommer og siger mig det, vilde jeg skamme mig ved ikke at tro paa det. Men det er den eneste lykkelige Stund, mit Liv har kjendt siden den Aften der i Sejbæk."

De blev sammen den ganske Nat i den lune Jordhule. Lampen brændte ud, men blev atter fyldt. De kunde aldrig blive færdige med at fortælle hinanden om de to Verdner, hvori de gjennem Aarene havde levet, hver i sin, mere adskilte end ved Verdenshavet.

Ind imellem indvied Laura Jens Langkniv i Bøndernes Planer om at fri Fjends Herred fra dets Plageaander. Jens lytted til alt med utrættet Agtpaagivenhed. Henad Morgenstunden skiltes de. Laura gik tilbage mod Sejbæk. Jens Langkniv Syd paa ind over Hederne. Ved Afskeden sa han: „Hils Wolle Grejersen, te han har skjænket mig mit Liv. Sig ham, te naar min Hjælp er mest nødvendig, saa kommer jeg; og jeg kommer ikke ene!"

De kyssedes endnu en Gang i Solen. Da han skred hen over Heden, som glimted med tusinde Spindelvæve, var det at se, som var han pludselig bleven en Alen større.

Jens Langkniv drog langt Sønder paa ind ad de gamle Skovegne til. Nu var han jo en fri Mand med Øvrignedens Brev i sin Lomme; han havde da intet ondt at frygte. Dog greb han sig selv i at fare sammen ved den mindste usædvanlige Lyd. Det var den første Solskinsvandring siden hin Morgen for lange Tider siden til Daugbjærg. Det var ham noget helt uvant at staa her rolig i Guds Sol og se sig om til alle Sider, at ta for sig af Naturens milde Gaver som alle andre uden at frygte en Dolk i Ryggen. Han lae sit brede Bryst op mod Vinden og gik i sagte Nynnen ud mod en blaa Fortoning i Sydøst, der angav den Linje, hvor Skovene mødtes med Lyngheden. Han gik med en Række glade Tanker i sit Sind, der for hvert Skridt, han tog, stødte mod hinanden som ringlende Guld. Der var nu først Bevidstheden om, at han vedblivende var elsket af Laura; hans Blod var endnu hedt af hendes Kys og Omfavnelser, hans Hænder endnu myge og skjælvende af alle de Kjærtegn, de havde udøst over hendes Kind og Barm. Men ikke nok at den straalende, trofaste Pige var kommen til ham i hans dybe Fornedrelse og havde skjænket ham sig selv med Liv og Sjæl og hver Blodsdraabe, men hun var da ogsaa kommen til ham med en Opgave: at støtte Fjends Herred mod de Skarnsfolk, der hærged det med Mord og Brand. Og netop for at blive i Stand til at løse den Opgave, var det han havde taget Vejen her Sønder ud for at hverve sig Hjælpere og Meningsfæller. Fra sit tidligere vilde og omflakkende Liv kjendte han mange lovløse og forvovne Karle, som han selv. Her og der danned de hemmelige Selskaber og Sammenslutninger, der havde Tilhold i Kroer og Kipper eller ude i de store Skove mod Øst, hvor det var lettere at fjæle sig end paa Vestjyllands vidaabne og træløse Sletter. En af disse halvt eller helt forbryderske Sammenslutninger kaldte sig med eet Navn for K r a b b e r n e — Oprindelsen til Navnet var nu glemt, og siden Føreren var bleven grebet og henrettet, var selve Sammenslutningen saa godt som opløst. Engang havde Jens Langkniv selv været optaget i denne Forbrydertrup, men var bleven uenig med Føreren og var gaaet sin Vej. Nu var det hans Hensigt at faa undersøgt, hvor meget der endnu eksisterede af den gamle Bande, og saafremt det lod sig gjøre, indgyde den nyt Blod og faa den omplantet til Fjends Herred og Sognene deromkring.

Jens Langkniv var allerede paa sin Vandring naaet dybt ind i Silkeborgskovene. Henimod Aften kunde han i det fjerne høre Støj, Hestetrampen og Svinehyl fra selve Slottets Ladegaard. Det var hans Hensigt denne Nat at søge Logis i Silkeborg Kro. Forinden han naaed saa langt, slap Skoven op og et udstrakt Højdedrag med enkelte gamle knudrede Ege laa foran ham. Jens kjendte godt fra tidligere Besøg denne Plads. Han skottede til Siden, hvor højt oppe paa en Flyvbakke Galgen havde sin Plads. Her havde Jens mangen Gang i tidligere Dage listet sig op for at søge efter en eller anden savnet Kammerat og ikke altid havde han søgt forgjæves. Her havde han saaledes fundet Reinholdt Møller kort efter dennes Henrettelse; hans skjæggede Hoved var løftet paa en Stage, der nu forlened det med en Hals paa tre Alen; hans Mund gabte mod Syd, mod Snede, hvor han øved den Forbrydelse, der indvied Jens Langkniv til Landevejsrøveriet.

Heller ikke i Aften kunde Jens modstaa Lysten til at aflægge Galgens usalige Logerende en Visit. Jens gik paa skraa op ad den stejle Bakke, hvor der gled dybe Stier gjennem Lyngen. Nede mellem de mørke Lyngris stod der modne Tyttebær, som Blodsdraaber paa Stilker. Galgens plumpe Bjælkefletværk, der stod som Streger mod den blaa Aftenhimmel, bar tre—fire dinglende Kroppe, hvis usle Pjalter Vinden førte ud til Siden for hvert Øjeblik at lade dem daske tilbage igen.

Da Jens naaed op i Jævnhøjde med Galgens Fod, stod Solens vældige Kugle ved sin Nedgang. Dens røde Straaler faldt hen over Galgens opstablede Elendighed, fingred her og der ved et stramt Reb eller en revnet Støvlesnude, der traadte i Luften, rev endelig et langt Glimt ud af en Messingknap paa en hullet Vams, hvis Ejermand var kommet til at sno Strikken og nu drejed en Gang tilbage igjen. I denne stakkels Vamsemand gjenkjendte Jens Langkniv straks Niels Præst, Føreren for hin Svindlerbande, som Jens havde trakteret saa ilde ved Svinebrændingen. „Præsten"s bedrageriske Træben var med en Strikke bundet ham til Knæet og slog somme Tider hult ind mod hans skjæve Skohæl. Jens var bleven helt øm i sit Nakkeben af at kigge op i de hængtes Ansigter. Som han stod her i den nedgaaende Sols røde Lys, brast han pludselig ud i en Skoggerlatter; han var kommen til at sammenligne sit

Nakkeben med deres deroppe, hvad der fyldte ham med ubeherskelig Kaadhed og Livsmod. Paa een Gang begyndte han at danse rundt om Galgen, mens han kvad en slem Vise. Han dansed vildere og vildere, sparked til Pjalter og Benrade, der kom ham i Vejen; dansed og dansed, til hans Bryst stønned, og han svimmel og drukken af sit eget Hjærtes Livsfornemmelse sank om i Lyngen og skogred videre.

Fjends Herred summed som en Bikube, paa hvilken der er bleven dunket med en plump Haand. Wolle Grejersen var nu aldrig af Klæderne; den gamle, krogede Herredsfoged var utrættelig til at gi hemmelige Raad eller uddele Vaaben. Den sydligere Del af Herredet var allerede suget ud til Marven af Tropperne, nu maatte Raden snart komme til den nordligere, hvis ikke Befolkningen her samled al sin Kraft og Modstand.

Og Bønderne havde den sikre Fornemmelse, at Regjeringen ikke vilde løfte en Haand til Værn om sine egne Tropper, tværtimod med Sindsro vilde se paa, at dette fremmede Røverpak, der brugte Kongens og Regjeringens Navn som et Læ for deres nedrige Gjerninger, blev sablet ned til sidste Mand.

En højhimlet Septemberdag 1627 gik der ridende og rendende Bud mellem alle Sognene i det hele Herred. Budet sprang fra Hesten og raabte for Vinduet: „Mand af Hus! Rytterne nærmer sig Ørum Bro!“

I samme Nu vidste enhver sin Pligt: Som han gik og stod i Mark eller Lo, slap han det, han havde i Haanden, greb sine tunge, hjemmesmedede Vaaben, slængte sig skrævs over sit bedste Øg og galopperede mod Nørre Ørum. Henad Klokken eet var her samlet et Par Hundrede bevæbnede Bønder. De modtoges af Herredsfoged Jacob Nielsen og fik anvist deres Plads i Rækkerne, naar Kampen skulde gaa løs.

Ørum Aa kommer her fra Syd gjennem et lavt Engdrag og falder en lille Kjende nordligere lidt nedenfor

Herregaarden Strandet ud i Hjarbæk Bugt. Men inden den naaed saa langt, maatte den dengang som nu glide under en Bro, der i disse Tider var meget skrøbelig, men dog altid bedre end ingenting. Bagved denne Bro var det, at Herredsfogden havde besluttet at ta mod det Slag, der om alt gik vel, skulde holde den nordlige Del af Herredet fri for Rytternes Plyndringer. Bønderne var ved hel godt Mod; de satte sig ned i Græsset og prated. Enkelte Kvinder fra Ørum By gik omkring mellem dem med Kurve og Tejner fyldte med Smørrebrød og Lærker med Mjød og Brændevin. — Enkelte blev højrøstede og let sluddervorne; hvis ikke man ved de skjæggede Mænds Side havde set Bøsser og Morgenstjærner i Stedet for Skovle og Leer, kunde man ha troet, det var en eller anden Arbejdskolonne, der holdt Melmadshvil, før de atter skulde i Gang med det afbrudte Dagværk. En Række kvulmende Røgskyer hen ad Viborgkanten til fortalte dog de hvilende, hvor Rytterne færdedes, og hvad de foretog sig, og for yderligere at berøve alle enhver Tvivl kom nu en Række Flygtninge over Vajsen og nærmed sig Broen med deres fattige Ejendele. Den første Klynge bestod af en ti—tolv Kvinder og Mænd, hvoraf adskillige var løbne med Træskoene i Hænderne helt henne fra Kvols og Taarup; de fortalte, at en Ryttertrop var faldet ind over dem allerede ved Solopgang, da de sad og malked Køerne, og havde sønderslaaet dem deres Mælkefade og Stenkrus og opbrudt alle deres Kister og Skrin for at gramse efter Penge og Sølvsager. Hvad de ikke gad tage med sig, slog de i Gras eller kyled det i Ansigtet paa de grædende Ejere. To Gaardmænd, som de havde mistænkt for at ha gravet Sølv i Jorden, fik Gaardene brændt af over Hovederne paa sig. Flere af de flygtende havde Mærker og Skrammer efter de Mishandlinger, som de var flygtet for. En ung Kvinde, der bar et Spædbarn paa højre Arm og sin Haandten i den venstre, fortalte med en rasende Tungefærdighed om de Efterstræbelser, hun havde været udsat for, og hjanted samtidig op i Ungen, hvis tunge Hoved laa i tryg Søvn mod hendes af raa Hænder opkradsede Barm.

En ny Skare Flygtninge med Stabler af Sengklæder og allehaande forvirret Pikpak begyndte at nærme sig Broen. I det samme sprang alle Bønderne op fra Græsset og peged ud mod en Rytterafdeling, der kom i Trav og Vaabenfunklen

ned over Engdraget oppe ad Borup til. Nu fik man travlt med at rive Broens Planker til sig. De ulykkelige Flygtninge, der befandt sig mellem Rytterne og Broen, aned Bøndernes Hensigt, og vinked til dem af alle Kræfter, mens de løb det, de orked. Lidt efter stod de aandeløse og forpustede foran Broen, men da var alle dens Brædder borte. Staklerne pegte ud mod den hastende Fjende, hvis truende Lanser funklede i Sollyset. — „Løb til Siden, ud over Engene og kom i Land ved Drontmølle, der er I sikre. Engen er for blød til at bære nogen Rytter."

De flygtende var ikke sene til at følge det givne Vink.

Rytterafdelingen kom i muntert Trav to og to — paa Grund af Vejens Snæverhed — hen over Vajsen. Vinden leged med Hestenes Haler og i de svulmende Fjer paa de dristigt baarne Rytterhatte. Uniformerne og Lanserne glimted, og de brede Rytterbringer laa faste og hvælvede mod den brune Læderkøllert. Nu kunde man allerede høre Hestenes Prusten og det dumpe Svup af Hovene mod den fjedrende Engvej. — Da Rytterne saa de bevæbnede Bønders Skarer og truende Holdning, tog de uvilkaarlig Farten lidt fra Hestene; de forreste rakte Halsene tilbage; der forhandledes. Men atter dreves Hestene frem. Den lille krogede Herredsfoged var nu traadt hen foran sin Skare; alle Bøssemændene stod forrest med Lunten tændt og Fingeren ved Aftrækkeren: „Ikke et Skridt længere, eller vi skyder!" skreg den lille Herredsfoged og løfted sin rynkede Haand. Men Rytterne tog intet Hensyn til hans Advarsel; i det samme lød et forfærdeligt Brag; lld og stinkende Svovl pulsed ud af hundrede plumpe Bøssepiber; Bønderne forsvandt i deres egen Røg. Et vildt Vrinsk gik igjennem Rytternes Skare, mens en tyk Soldat i en af de forreste Rækker maled rundt med Armene over sit Hoved som en Møllevinge og sank ned i Mudderet som en Sæk Klid. Men nu kom Rytternes Tur til at skyde; det saa dog ikke ud til, at deres Karabiner naaed saa langt som Bøndernes, og da de var dumdristige nok til at sprænge helt frem mod Broen, gav Bønderne dem en ny Fyring, der saared endnu een eller to af dem ganske føleligt. Et Par herreløse Heste blev rent vilde og styrted ind over Engene, hvor de snart sad fast i Dynd til Bugen. Rytterne rased og banded brandgult, mens de svang de lange Lanser i Luften. Paa een Gang blev hele Afdelingen kommanderet

tilbage for at ta den afbrudte Bro i et vældigt Spring; een for een drev de Hestene frem, saa der stod Ild af Sporehjulet, en enkelt styrted baglæns i Aaen, men de fleste klared Springet, mens Bøndernes Kugler røg dem om Ørerne som Smuld. Nu begyndte der en vild Forfølgelse af Bønderne, under hvilken mangen een fik Dødshug. Bondehæren maatte Skridt for Skridt retirere og trak sig ind bag Ørum Kirkegaardsdige. Her fortsattes Kampen en Stund; men Rytternes faglærte Krigskunst blev dog omsider Bønderne for overlegen; de maatte forlægge deres Forsvar til selve Kirketaarnet, hvorfra de skød fra Luger og Glamhuller ned mod de fremtrængende Ryttere.

Hidtil havde den gamle Jacob Nielsen ledet Kampen til Trods for, at han havde faaet flere Saar; men under en af Rytternes Forsøg paa at sprænge over Kirkegaardsdiget, var den skrøbelige Olding bleven klemt saa voldsomt mellem Stendiget og Hestekroppen, at han spytted Blod. Nu maatte han overlade Kommandoen til Wolle Grejersen, da hans Stemme ikke mere kunde trænge igjennem Forvirringen; og Wolle gjorde ikke Stillingen til Skamme. Inde paa Kirkeloftet havde Bønderne fundet en Del Teglsten fra den sidste Kirkereparation; de blev nu brugt til Kasteskyts og saared flere af Rytterne. Paa begge Sider skorted det nemlig paa regulær Ammunition; da Rytterne saa, at Bøndernes Angreb begyndte at mattes, og de havde spærret dem alle sammen inde paa Taarnets skumle Kirkehvælvinger, besluttet Rytterne at ta Kirken med Storm. De fik et Par Stiger bundne sammen og rejst til Kirketaget; et Par modige Ryttere besteg det, rev Tagstenene ned og slængte brændende Lunter ind paa Kirkeloftet; Træværket gik i Brand, Røgen vælded fed og rovmættet ud mellem antændte Lægter og Sparretræer og tvang Bønderne hen mod Mellemgangen fra Loftet til Taarnet. Men her gjorde Rytternes lange Lanser Besked, naar de førtes med to kraftige Hænder, mens Rytterne Trin for Trin hakked sig Vej op ad Taarntrappen. Stillingen blev for hvert Øjeblik mere kritisk for Kirkens Forsvarere. Blodet drev i røde Strømme ned ad den hvide Taarnmurs Yderside; Ilden aad sig frem i Kirkens knastørre Bjælkeværk. — Da befaled Wolle Grejersen at røre Klokken. Kort efter kastedes dens vaandefulde Toner ud over Egnen og fortalte den vejfarende langt ud

over Sognegrænsen, i hvad Vaande Kirken og dens Forsvarere var stedt.

Men som Nøden var paa sit højeste, hørte man et Glædesraab fra Udkigsmanden i Taarnets øverste Glamhul. Ind i Kirkeklokkens jamrende Mjaven blanded sig en lys og fryntelig Tone, en langtrukken Fanfare af en kaad Skalmeje, hvis bølgende Triller, sluppet og atter grebet, fortalte den lyttende, at den blev blæst fra Hesteryg. Udkigsmanden havde snart fundet, hvorfra Tonen stammed; hen over Ørum Hede mod Syd kom en Snes Ryttere i flyvende Jag. De rasede ned igjennem Ørum By og videre op ad Kirkebakken. Det var nogle farlige Bonderalliker, de red paa, men med Bentøjet var der ikke noget i Vejen; de gjorde hvert Spring som et Favnemaal; Føreren var en kjæmpehøj, skulderbred Karl, der selv haandterede Skalmejen; med andre Ord, de rapskoede Ryttere var ingen andre end selve Jens Langkniv i Spidsen for Krabberne.

Aldrig saa snart var de indenfor Kirkens Stente, før de alle var i fuldt Arbejde; det var Folk, der kunde deres Haandtering; de slog til Rytterne af et godt Hjærte. Vel var Troppernes Lanser lange, men Jens Langknivs berygtede Vaaben var endda længere. Og hvor han slængte sin Kniv til højre eller venstre, sprang der gjerne røde Roser frem. Og hans Fæller gav ham ikke meget efter; de gik paa med det drabeligste Vovemod og nogle sære ræddelige Vaaben, som kunde ha bragt en veludmunderet Rytter til at skoggerle, hvis ikke ogsaa de Flænger, de skar, havde været endnu ræddeligere. Og saa kom de jo med alle disse friske Kræfter, mens Bønderne og Rytterne havde kjæmpet i flere Timer; øjensynlig havde de ogsaa set deres Snit til at smage paa en Brændevinsbimpel her eller der, hvad der ogsaa lagde en egen Inderlighed i Hugget. I mindre end et Kvarter var der gjort godt lyst mellem Rytterne. Jens Langkniv havde selv udset sig den forvovneste iblandt dem, en svulmende, rødsprængt Meklenborger, der saa ud, som havde han et Ølanker under Vesten; han strammede sig i Sadlen som selve Kurfyrsten og tog et kraftigt Hold om Lanseskaftet for at spidde Jens op imod Kirkegaardsdiget. Men Jens Langkniv havde brækket et gammelt rustent Jærnkors fra en af Gravene; med dette forstod han at manøvrere saa snildt, at han afparered en hel Række Stød, hvoraf en enkelt vilde ha været nok til

at sende ham over i Evigheden. Den velfodrede Rytterhest prusted og kasted i Oprør sin gule Svans fra Side til Side, men ogsaa Jenses Bondepelikan strammed Rottehalen. Flint og Murbrokker og søndrede Gravprydelser knased under de trampende Hestehove, mens Tvekampen strudjed fra Dige til Dige. Jens havde indtil nu hjulpet sig sømmeligt med Jærnkorset, der havde vist sig probat til at opfange Lansen og kaste den ud til Siden. I et Øjeblik, da Rytteren maaske for tyvende Gang forsøgte at gi Skaftet Støtte under Armhulen, og han atter havde buet Bringen i Kurfyrsteholdning, saa man Jens lynsnar flytte sit besynderlige Skjold over i venstre Haand, gribe sin trofaste Svingkniv om Handlen og paff! der stod den i Rytterlæder lige til Skaftet! Den lange Lanse rasled til Jorden og knækked under Hestenes Trampen. Rytteren slog begge sine Hænder sammen foran, som vilde han trække Brodden ud; men allerede da havde Jens halet Kniven til sig ved Snoren. Blodet stod ud af Ryttervommen som af en Øltønde.

Heller ikke de øvrige Krabber havde ligget paa den dovne Side; enkelte havde faaet ganske alvorlige Flænger: men de havde givet dem syv Fold tilbage. Rytterne var godt ærgerlige over at skulle bytte Hug med saadant noget Pak, der sloges som Høveder og ikke som kristne Soldater, men som man alligevel kunde komme ret alvorlig til Skade ved uden tilsyneladende at øve nogen virkningsfuld Gjengjæld. Da Rytterne saa deres mandige Fører saa skammelig medhandlet, satte de alle som een badus over Kirkegaardsdiget og sprængte af Sted ud ad Byvejen op mod Heden i vilden Flugt, alt hvad Remme og Tøj kunde holde. Nu gik Bønderne i Gang med at slukke Ilden paa Kirkeloftet. Ved at opbyde alle Kræfter lykkedes det ogsaa, inden den havde grebet altfor vidt om sig.

Det var bleven Tiden ind under Skumringen. Bønderne havde begyndt at bære Ligene sammen baade ude fra Aaen og inde fra Kirkegaarden; de danned nu to lange tavse Rækker, de dræbte Bønder for sig og Rytterne for sig. Ustandselig knirked Kirkegaardslaagen, naar en ny blodig Skikkelse blev bragt ud og med varsomme Hænder lagt paa Grønningen ved Siden af de forrige. Kvinderne knæled hulkende ned ved deres dræbte Mænds Hoveder og strøg dem Haaret fra den blodige Pande.

Da kom „den gale Studiosus" vandrende op ad Kirke-

skrænten. Som sædvanlig bar han sin Hat i Favnen, fyldt til Randen af Kløver og Lammeleger. Han standsed ved de dræbte Bønders Klynge, stod længe med sænket Hoved og lod sine sørgmodige Øjne dvæle ved de livløse Ansigter. Saa begyndte han at strø sine Blomster, der nu var vaade og tunge af Aftenens Dug, hen over de faldnes Bryst og Knæ. Kvinderne, der forstod Betydningen af hans Mildhedsgjerning, saa gjennem Graaden op i hans magre Aasyn og hulked endnu dybere.

Imens havde Wolle Grejersen beordret en hurtig Mand efter Barbskjæreren i Skive, at han skyndsomst maatte komme de saarede til Hjælp. Wolle stod nu midt mellem de levende og de døde Bønder foran Kirkelaagen. Jens Langkniv og hans Kammerater vendte tilbage fra Forfølgelsen af Rytterne og sprang ned fra deres Heste, som de lod græsse paa Vejskrænten. Da gik Wolle Grejersen henimod Jens og rakte ham sin venstre Haand — den højre var blevet gjennemstukket af en Rytterlanse —:

„Walkommen, Jens!" sa Wolle Grejersen, mens alles Øjne hviled paa de to Førere. „Det er første Gang, du viser dig imellem os, siden dengang — du ved nok. Og i Dag er du kommen paa en Maade, saa vi ikke noksom kan fuldtakke dig. For uden din Hjælp saa havde ingen af o s staaet her — og d e n" han pegte op mod Kirken — „ja, den da halvmindre!"

Nu knirked Kirkegaardslaagen, og to af Bønderne kom dajende med den gamle Herredsfoged, der under den sidste Del af Kampen havde hvilet mellem et Par Gravtuer; han spytted stadig Blod og tog sig vaandende op til det kvæstede Bryst. Han gik allerede i en Feber af Død. Der stod store Sveddraaber paa hans sænkede Pande, og hans lange hvide Haar med de tynde, gule Spidser løftedes af Svøbet og Aftenvindet, for atter at dale ned over hans Skuldre. Bøndernes Øjne fyldtes med Taarer ved at se deres gamle Foged og Hjælper i den Tilstand.

Han standsed ved de døde Bønders Klynge, saa med usigelig Vemod hen over Ligene og spurgte:

„Hvor mange er der?"

„Ja, her ligger der tredive; men der er jo ingen der kan sige, om ikke der vil findes flere endnu," svared Wolle Grejersen.

„Det har været den blodigste Dag i Fjends Herreds

Historie. Men Fjenden har heller ikke faaet den for intet," sa den gamle og hosted ondt.

Wolle Grejersen gik nu ind imellem Herredsfogden og Jens Langkniv og sae:

„Ja, gamle Jacob Nielsen — det er Jens Langkniv!"

Den lille kvæstede Herredsfoged løfted rask sit svimlende Hoved og saa længe i Tavshed op og ued ad den unge Kjæmpe, som han her saa Ansigt til Ansigt første Gang i sit Liv; saa sa han, mens han stadig støtted sig til sine to Ledsagere: „Jeg vil godt gaa ved, der er ingen Mand, der har skaffet mig saa mange søvnløse Nætter som du. Gjennem alle de mange Aar, da der ustandselig indgik Klagemaal over dine lovløse Handlinger, har jeg haft en Øxe i Beredskab for dit Hoved; nu takker jeg Gud, at du altid vidste at slaa dig fra os. I Dag har du slettet din Gjæld til os alle. I Dag er det os, der staar i Skyld til Dig!"

„Ja, det er sandt, hvad Fogden siger," mumled de alle i Munden paa hinanden.

Herredsfogden fik et Kvælningsanfald, men fortsatte med hviskende Stemme: „Det bliver onde Tider nu. Dette her er kun en Begyndelse. Jeg takker min Gud, at jeg ikke skal se Fortsættelsen. Jeg gaar mod min Grav. Der bliver ingen Brug for Lov og Ret nu. Men du unge Vovhals, laan du fremdeles dette mishandlede Land din stærke Arm som i Dag, og støt I ham vel enhver især; saa maa Gud i hans Himmerige give Resten!"

Efter disse Ord leded Bønderne deres døende Fører ind i Anneksgaarden, der laa lige op ad Kirkegaardsdiget.

Her udaanded i Løbet af Natten den gamle Herredsfoged fra Smollerupgaard.

Efter Slaget ved Ørum Kirke var Jens Langkniv bleven Fjends Herreds Nationalhelt. Ligesaa hadet og frygtet han tidligere havde været, ligesaa elsket og forgudet blev han nu.

Og det var Tider, der havde den bedste Brug for Helte. Thi den døende Herredsfoged fik Ret: Lejetropper-

nes Hærgninger var kun en kortvarig Optakt til den virkelige Fjendes mer end halvandet Aars daglige Plyndringer og Udsugninger.

Natten mellem den 3. og 4. Oktober 1627 stod et mægtigt Ildskjær paa Østhimlen. Fra Daugbjærgdaas kunde man se, hvordan Flammerne vulmed op over Bakkerne og bredte sig i rasende Hast til Siderne. Det var de danske Lejetropper, der antændte Viborg Forstæder, før de over Hals og Hoved flygted mod Aalborg for Wallensteins fremstormende Eskadroner. Og sandelig om ikke det var paa Tide, at Conrad Nelle og hans Bande forlagde Hovedkvarteret andetsteds hen! Thi 4. Oktbr. op ad Dagen havde de Kejserlige under General Schlick allerede indtaget Hald Slot; det var Folk, der kjendte deres Landkort. De havde taget Jylland med dets slette Veje og brede Lyngheder i to—tre Dagmarcher; nu standsed de i Viborg ikke længere Tid, end Høgen hviler paa Taarnet for at spejde efter den ligeste Vej. Saa drog Hovedstyrken mod Aalborg for at fange Rotten i Fælden. Rotten, var den danske Lejehær, som, sløvet af Rov og Udskejelser, under den martrede Befolknings Ligegyldighed 8. Oktober blev omgaaet ved Nørre Tranders. — Da denne lille Formalitet var besørget, kunde Fjenden begynde at tænke paa at indrette sig bekvemt i det Land, som han havde faaet for saa billigt Kjøb. Og Vorherre skal vide, der blev ikke noget forsømt i saa Maade. Hver Landsby det ganske Jylland over fik Svøben at føle i Form af Indkvartering eller Penge- og Naturalydelser af alle Arter, og hvis der saa endnu skulde være levnet noget, kom Fjendens Patruljer fra nærmeste Kjøbstad eller Lejrplads og røved Resten.

Den 26. Oktober 1627 var der et umaadeligt Rykind i den lille straatækte By Skive, der til daglig laa der saa fredelig op ad den grønne Skrænt, med sine tre Broer mod Øst — een lang og to korte — og sine store Efteraarsoversvømmelser i en Halvcirkel søndenom Byen. Allerede tidlig paa Formiddagen havde Byens snævre Gader dundret under Hestetrav og tunge Soldaterstøvler, da et Kompagni hollandske Musketterer under deres nederlandske Fændrik havde forladt Skive for at drage til Holstebro, men op ad Dagen var den tomme Plads bleven besat af nye endnu større Militærafdelinger under Anførsel af Oberst

Jakob Skatte og Ritmester Timmer. Samtidig var alle Sallings Herredsfogder, Præster, Ridefogder ordred til at møde paa Skivehus for der at faa Besked om, hvorledes de havde at forholde sig under den kejserlige Okkupation, især hvad enhver havde at udrede til Soldaternes Underhold, imens de kejserlige Tropper var Landet mægtig.

Aldrig har Skive By huset en mere broget Samling Mennesker; her var Krigsfolk fra Alverdens Hjørner og Kanter i Trediveaarskrigens folderige og spraglede Uniformer; her var Præster i sort og Fogder i gult og blaat foruden gemene Bønder og Borgere, hvoraf de fleste gik klædt i Faarets isgraa Uld. — Skive delte sig dengang naturligt i to! Det nylig oppudsede tegistensbehængte Slot mod Øst, den sammenjagede Klynge af lave graa straatækkede Lerhytter, som udgjorde Byen, mod Vest. Til at begynde med var alt Dagens Liv samlet om Slottet; her havde den fjendtlige Oberst og hans Stab sit Standkvarter; her i den Længe, der viste sin hvidtede Façade ud mod Byen, laa Skrivestuerne, hvor Indregistreringen foregik uden mange Formaliteter. Soldater stod ved Indgangen med blanke Vaaben; den Præst eller Herremand, der troed at kunne træde over Tærskelen med Hatten paa, fik den hvistet af med Sablen. Gloøjede Ridefogder, der til daglig gik og kraaned saa brøsigt i Kravestøvlerne, sank ned til gemene Mænds Højde og blev bløde og bøjelige i Nakken som en Pilevaand; gamle knastørre Herredsfogder fra det yderste Salling Land, der i Embeds Medfør var mere stive end Egebul, blev stammende i Mælet som en fregnet Bondedreng ved her at stedes for en af Wallensteins Oberster, der lugted af talrige Byers Brand og Berending og Krudtslam fra al Verdens Kamppladser. — Folk blev sluppet ind i Hold; deres Stand og Vilkaar opgivet og sammenholdt med Listerne. Det hele vared blot nogle Sekunder. Den ringeste Protest blev mødt med et „Halt's Maul!" eller en lille Henvisning til Slottets alt andet end komfortable Fangetaarn. Folk kom ud fra Skrivestuen med et Udseende, som havde de forskrevet sig til Fanden; enkelte gik og skar Tænder i Ensomhed, andre slog sig sammen i Grupper og hvisled Eder og Spyt fra sig. Saa begyndte Grupperne at drive hen mod den straatækte By og op ad dens stejle, smatrede Gader, hvis mørke og

dybe Ølkipper havde Lindring for Smerten — for en Dag.

Det var bleven Tiden mod Solnedgang. Engenes Oversvømmelser glitred mod Sydvest; her og der danned Maagerne smaa skrigende Holme; Aaen gik mellem Brostolperne, nu og da med en mørk Klat Opskylning paa sin Ryg midtstrøms. Hele den lille By dufted af Grød. Høvederne brøled efter Foder inde i de skjæve Staldlænger. Klokken begyndte at ringe fra Taarnet oppe paa Bakken; men der var faa, der hørte den, thi alle gik i deres egne Tanker eller skotted hen mod det hvide Slot, hvis nye Teglтag funkled blodrødt i Solens sidste Lys.

Paa een Gang rejste der sig et Helvedes Spektakel. En Deling Soldater havde optændt et Baal skraas overfor Slottet paa en Plads, der kaldtes Lergraven. De raa Krigere gjorde sig ikke mange Skrupler angaaende Brændslet, hvormed de nære dette Baal. Een kom slæbende med et Par friske Planker, en anden kom med et helt Kalktrug, en tredje havde hugget en Vaskebalje fra en Trappegang, en fjerde kom triumferende halende med en friskmalet Vognstang, mens dens Ejer løb flæbende bagefter og gjorde ørkesløse Forestillinger. Alt blev hevet paa Baalet, der snart rejste sine Flammer over de lejredes Hoveder. Da hørtes nogle vilde Hyl henne fra Reberbanen bagved Slottet. Nogle Soldater kom slæbende med et Svin, som de havde fundet gaaende løs paa Byens Svinehauge. Den af Soldaterne, der gik forrest, havde hugget det stakkels Bæst en Brandhage i Underkjæben; han gik nu som Stanghest og trak, mens en anden gik bagefter og prikked Dyret med Lansen. Dets Jammer fyldte hele den rolige Engdal og gjalded igjen i Skivehus' kalkede Ladegaarde. Det hjalp ikke Kreaturet, hvad det skreg eller stritted paa Klovene; i et Nu var det slæbt hen til Baalet, stukket, skoldet og friet fra Indvoldene. Snart blanded en liflig Duft af Svinesteg sig i Duften fra det straatækte Skives Nadvergrød. Nu blev der et farligt Bakkanal omkring Baalet, hvor den ene af de skjæggede Karle søgte at overskraale den anden, mens de i Mellemrummene sled i Kjødstykkerne eller hvælved vældige Øl- og Mjødkrus over Hovederne. Mørket begyndte at liste hen over de lave graa Bytage i Vest; det gav Baalets Flammer en endnu større Vildhed og Farvedybde; Maanen steg op

henne over de smaa Maageholme mod Øst. Vildskaben tiltog omkring Baalet. Nu kom en stor Bykøter luskende, stilled sig op og vejred mod al den fremmede Lugt og Svinemaden; men da ingen gav den noget, blev den strid i Børsterne og gav sig til at halse højt mod Spektaklet.

En mørk slingrende Skikkelse havde i nogen Tid listet omkring Lejrbaalet; med eet stilled den sig lige over for Soldaterne og begyndte i nogen Afstand at tilraabe dem snart med Skjældsord, snart med Guds Ord. Ingen af Delene blev dog foreløbig hørt endsige forstaaet af disse udlændiske Folk. Den mørke Skikkelse rykked nærmere og nærmere; han skraalte og gestikulered for at henlede de støjende Krigeres Opmærksomhed paa sig. Han var øjensynlig stærkt beskjænket; hans Dragt lod formode, at han var Præst, hvad han ogsaa var; det var nemlig Hr. Henrik Nielsen Arctander, Sjælehyrde for Selde og Aasted Menigheder, der altid, naar han kom til Skive, færdedes i en Brandstorm. Han havde nu stillet sig op her i Maaneskinnet for at holde en Straffetale til disse Fredsforstyrrere, der trued med Ødelæggelse ikke blot den lille Skive By men hele det blomstrende Sallingland. Præsten tog sit Udgangspunkt i det Svin, som Soldaterne havde røvet og ædt, men raved ellers med fuld Mands Ret over hele det gamle Testamente. Hans Stemme lød til en Begyndelse lidt sprød og bævende, men da han skjønned, at Soldaterne ikke tog Notis af ham af den gode Grund, at de ikke forstod et Suk, skrued han sin Tale højere og højere til Vejrs.

„Sidder I saa her foran Ilden, I Belials Børn, som I engang skulde sidde til Navlen udi Ildsøen! Da vanker der for Sanden hverken fed Brad eller Svineknokkel, og den Mjød, som der skal løbe Jer over Dræblen — jeg tror, for Herren! den vil synes jer sødent noget hart! — Og haver I nu voldeligen røvet dette Svin fra denne fattige Bys liden Svinehauge, burde det saa ikke snarere eder, som disse udædiske Djævle og Bandskroppe, I ere, at fare i Svinene som fordum ved de Gadareners Landemærker, end at Svinene, som Gud haver givet denne liden Stad til Zir og nogen ringe Fetalje, skulde fare i slige udlændiske Kumpaners Hals og Fyldevom."

Her nærmed sig hans ældre Kollega, Hr. Anders

Stub fra Junget, trak ham bag fra i Præstekjolen og søgte at faa ham med sig; men Hr. Henrik var ikke til Sinds saa brat at lade sig slaa af Marken; han fortsatte, mens Maanen kasted hans vaklende Skygge langt ud over den rimede Bytoft: „Vel sidder I der, som agted I ej mine Ord og Talemaader, men visselig staar der skrevet: „Den Mand, som ikke vil høre Præsten — den Mand skal dø!" — Sætter I kun Braden paa Spid, rører ikkun flitteligen i Gryden, men der staar skrevet: „Døden er i Gryden! Døden er i Gryden!" — Det skal ikke gaa eder ligeligere i dette Land end hine ved Gibeons Dam, der den ene tog den anden fat ved Hovedet og stødte sit Sværd i den andens Side, og de faldt til Hobe! — Hvi ere I indkomne i dette Land for at fortære Landets Grøde; mener I ikke, at Herren kan gjøre med eder, som David truede Nabal, sigende: „I Morgen naar Dagen gryr, skal der i Nabals Gaard ikke være een tilbage, der kan pisse paa Væggen!"

Farer dog henud af dette lidet Land! Hvi ville I øde og fortære dette grønne Sallinglands Frugt og Sødhed? Hvi kommer I her talrige som Høskrækker? Hvad haver vi at skaffe med eder, I Zerujas Sønner, at I i Dag vilde blive os til Satan! — I Uomskaarne! skulle I ikke vel agte paa min Munds Ord! Se, en Mand af Efraims Bjærg, hvis Navn var Seba, som opløfted sin Haand imod Kongen; da sagde Kvinden til Joab: Hans Hoved skal kastes til dig over Muren! Og hun afhugged Sebas Hoved og kasted det ud til Joab. Da blæste han i Trompeten — da blæste han i Trompeten!" — Præsten stiller Hænderne for Munden og efterligner med Læberne Trompetens Lyd. Det var et Sprog, som hans larmende Tilhørere forstod. Nu blev de skraalende Soldater endelig Præsten og hans store Ophidselse var. De vendte sig om og skoggerlo af hans Fagter, men det gjorde Hr. Henrik end ivrigere; han tog et vaklende Trin hen imod Baalet og skreg: „Tror man ikke mine Ord! Dersom jeg taler falskeligen, da gid min Skulder maa falde fra Skulderbladet og min Arm brydes af fra Armpiben! Hører min Røsts Drøn og Bulderet, som udgaar af min Mund! Han som bor i Himlene ler! Den vældige skal snuble over den vældige. Den stærke skal blive til Blaar, hans Gjerning til en Gnist,

de skulle begge brænde med hinanden, og der skal ingen være, som slukker!"

Nu var Præsten bleven omtrent ædru af sine Ords og Stundens stærke Alvor, og helt i Ekstasens Vold fortsatte han:

„Se; I borttager Folkenes Landemærker og røver deres Forraad; eders Haand har fundet hen til Folkenes Gods som til en Fuglerede, og I har sanket alt Landet, som man sanker Æg, der er forladte; og der var ingen, som rørte en Vinge eller som oplod Næbet og peb. —

Men fryder eder ikke overvættes; thi han, som kommer i Skyerne — skal svøbe Ægypti Land om sig, ligesom en Hyrde svøber sit Klædebon om sig.

— Ja sandelig: Moabs Horn er afhugget, og dets Arm sønderbrudt, siger Herren. — Gjører det drukkent, thi det ophøjed sig storligen imod mig. Lad det da plaske i sit Spy!"

Nu var det endelig gaaet op for de fulde Soldater, at Præsten skjældte dem ud paa det groveste, og det begyndte at hagle ned over ham med hel- eller halvgnavede Knogler; een ramte ham saa haardt paa Munden, at det slog ham et Par Tænder løse. Atter var hans forsigtigere Kollega Hr. Anders ved hans Side med Forestillinger: „Gaa dog nu bort med mig, Embedsbroder, at ikke det bliver til større Scandalum med Eder!" — Med Haanden mod de saarede Læber drejed Hr. Henrik sig om og fulgte.

De to Kolleger gik ind imod Byen under Soldaternes raa Tilraab; men endnu med blodig Mund blev Hr. Henrik ved at mumle: „Moabs Horn er afhugget — se, han plasker i sit Spy!"

Lysene tændtes bag Skivehuses mange smaa Ruder, især i Sydlængen, som vendte ud mod Aaen og de oversvømmede Enge, var den maanebelyste Façade Gnist ved Gnist af tændte Tællelys. Ved Broen over Slotsgraven mod Nord var der ophængt en stor Staldlygte, der svang i Nattevinden. Her var der ogsaa udstillet militære Vagt-

poster. Kort efter Mørkets Indtræden nærmed en Klynge Mænd sig Vagten: „Hvem der!"

„Borgmester og Raad her af Staden," var Svaret. „Er ordrede til at møde hos hans Højhed Ritmesteren." Vagten lod de 4—5 Mænd passere. De gik over den skumle Gaard og ind i „Fruestuen", en Betegnelse for Stottets Sydlænge, endskjønt den i rolige Tider væsentligst havde udgjort Bolig for Lensmanden. Uden mange Dikkedarer blev de rystende Borgere skubbed ind til den kjæmpehøje Ritmester Timmer, der gik op og ned gjennem tre-fire smaa Stuer øjensynlig ikke i det bedste Humør. Hatten havde han paa Hovedet; Vejenes Smadder sad endnu tommetykt paa hans svære Kravestøvler og helt op ad Buxerne.

„I har ønsket vor Nærværelse, høje Hr. Ritmester," begyndte Borgmesteren, Peder Christoffersen.

„Har I faaet Galgen færdig?" spurgte Ritmesteren, og drejed sig hurtigt imod dem.

„Desværre er Arbejdet bleven forsinket, da Soldaterne uden videre Forlov tog Plankerne til deres Baal nu lige under Solnedgang," svared Borgmesteren stammende.

„For Helvede, hvad vedkommer Eders Udflugter mig. Ved alle Djævler, I og det samtlige Raad skal være de første, der skal komme til at dingle der, hvis ikke den staar fiks og færdig inden Solopgang! Hvorledes mener I, jeg skal holde dette Soldaterpak i Ave uden Galge?

Desuden maa der skaffes et anstændigt Møblement til Stuerne her. Dette Hul er jo knap for en Jagthund, siden for en kejserlig Ritmester at bo udi. Den smukke Lensmand har ikke bare salveret sit eget Skrog, men har ogsaa taget med sig baade Revl og Krat, saa her knap er en Seng i Kammerset eller en Flaske Vin i Kjælderen. Bilder I jer ind, at Hans Majestæt Kejserens Officerer lar sig byde dette Traktement, da er i kommen op i en forkert Gade. Send mig straks hid 3—4 af Eders rigeste Kjøbmænd."

„Høje Herre!" begyndte nu den ældste af Raadmændene, Thue Jacobsen, idet han gik et Skridt foran de øvrige, „vi e r e allerede saa haardt belastede med Kontributioner og Afgifter af alle Slags, at ingen mere har noget til Bedste, hvormed han kunde møblere dette store og

vidtløftige Hus." Thue gik tilbage, idet han i Sindsbevægelse tørred sine rindende Øjne med Haandballen.

„Naa; I er trodsige! og ikke til Sinds at yde Hjælpen godvilligt. Jaja! Saa har jeg vel nok de Folk, der kan hente mig hid, hvad jeg behøver og samtidig ilde lidt under Eders Forfrossenhed med Lunten."

„Ak, strenge Hr. Ritmester!" begyndte Borgmesteren, vis dog Skaansel mod denne fattige By, som har ikkun ringe baade Næring og Bjering!"

„Aa, jeg gad se Eder alle kvalte i Eders egne fedtede Snørepunge! Tror I ikke, jeg i Forvejen er underrettet om dette Lands Rigdomme, dets Flokke af fede, velfodrede Græsstude, dets Smør og Æg og øvrige Landsens Fetalje. Var det ikke dette Sallingland, der nyssens mødte den første kejserlige Indkvartering med tilslebne Leer og Tørvespader, med hvilke nedrige Vaaben og Gevær de kløved mangen en ærlig Soldats Pandebrask? Ja, selv i denne Time overfaldes vore Soldater i Krat og Hulveje af Eders desperate Bønder og Gesindeke, som stikker Ild paa vore Magasiner eller plyndrer vore Proviantvogne. Her ligger ikke mindre end fire Meldinger om grove Overfald paa vore Folk i denne sidste Uge. I skulde vel aldrig kjende en Slyngel og Omstripper af det smukke Navn Jens Langkniv?"

„Jeg vil ikke nægte overfor Deres Højhed, at jeg jo kjender Navnet, men ikke Personen," sa Borgmesteren. „Han holder mere til her Sønderude i Alhedens Nærhed og er født under Hald Slot."

„Atter tomme Udflugter!" udbrød Ritmesteren og stamped i Gulvet, saa der klatted hele Skarnkager fra hans Støvlesinker. „Han er bleven set her i Staden i Dag tillige med nogle af sine Kumpaner, de saakaldte Krabber, af en Mand, der kjender ham særdeles vel. I, Borgmester, staar da formodentlig i Ledtog med ham og brygger paa ondt imod mig og mine Tropper, men jeg raader Eder til at holde Eders onde Lyster i Ave."

„Høje Ritmester! jeg sværger Eder til ved min Saligheds Part, at jeg ikke kjender hverken Jens Langkniv eller hans Hensigter," svared Borgmesteren næsten grædende.

„Vis det da ved at sætte Eders Bysvende ud paa ham!" raabte Timmer. — „Aa, om jeg havde den Karl i

mit Værge, jeg skulde lade ham hugge saa smaat, at der af hans Pestilens-Krop kunde skikkes et Stykke til hvert af Sognene i det hele Herred!

Tag nu vel mine Ord i Agt! Den forrige Hopmand lod Eder slippe altfor billigt; men ret nu skal der blive fløjtet til anden Dans. — Heraus!" Med disse Ord vendte Ritmester Timmer dem sin brede Ryg. Borgmester Peder Christoffersen og Raadmænd gik med bøjede Hoveder tilbage over Gaarden og hjem.

Samme Aften sent saa man en svær Skikkelse, der øjensynlig anstrengte sig for at gjøre sig ukjendelig, skyde sig langs den lave Husrække i Nørregade og videre ind i Adelgade. Det var Jens Langkniv, der var søgt til Skive paa denne bevægede Dag for at faa opsporet noget om Fjendens Planer og Hensigter. Han havde trukket den sorte strikkede Toplue kvarterlangt ned om Øreme; Koftens Nakkekrave skød han den modsatte Vej; desuden bar han paa Skulderen et Par raa Kalveskind, for at man skulde ta ham for en skikkelig Skindkræmmer, der var kommen til Byen for at slaa en ringe Handel med Kjøbmændene. Men hans forvovne Legemsformer udlevered ham; der var kun een Mand til paa disse Egne, hvis Sværelse og Styrke omtrent kunde maale sig med hans egen, det var Mikkel Kjemp i Store Ramsing, som ogsaa var i Skive i Dag, noget nær i samme Ærinde som Jens selv. — Paa Grund af Mørket og Øjnenes Skjulthed havde Jens Langkniv ikke lagt Mærke til en anden Skikkelse, der øjensynlig havde ventet paa ham og som fra Hjørnet af Tinggade fulgte ham saa snært i Hælene, at han næsten flød sammen med ham. Hvert Øjeblik løfted den fremmede en lang spids Kniv med Odden ned, men naar han endelig var færdig til Hugget, var det, som om hans Haandled stivned, eller der kom noget andet i Vejen; et Steds mødte de en fuld Soldat, der krydsed bidevind mellem de modstaaende Kjælderhalse, indtil han under et Rabalder i flere Afsnit og under en Række svovlede Eder gik til Bunds i en af de dybeste. Et andet Sted var det en sildig Nattevandrer, hvis matte, blærebetrukne Haandlygte kasted gule Flik-Flak over Vejbanen og op ad de straatakte Borgerhuse. Ogsaa de brogede Kalveskind, som Vinden slængte med, forhindred Morderen i et

gunstigt Stik. — Jens vandred sorgløs af Sted, uden at ane noget om den skrækkelige Kniv, der hvert Øjeblik løftedes over hans Skulder for ved Tilfældets Gunst atter at synke. Midt i Adelgade mødte dem et større Optog: tre-fire Bysvende med Lygter og Morgenstjærner skred gravetetisk ned ad Gaden mod Raadhuset med et Par Misdædere imellem sig. Ved Lygternes Flik-Flak-Skjær gjenkjendte Jens Langkniv straks Kjen Smalend og Daniel Runsel, der var blevne grebne paa fersk Gjerning i at stjæle lidt Tobak og nogle Favne Reb fra en Kjøbmandsbod; Kjøbmanden selv, en ældre sortklædt Mand med to hvide Snipper under det graa Fipskjæg, gik ved Siden af den tykkeste af Bysvendene og anklaged haardeligen. En talrig Hob af Sviregaster og Natsværmere fulgte piftende efter. Bysvendene holdt Fodslag. Tatene stolpred frem med det stjaalne Reb imellem sig. Kjen Smalend var himmelrasende og vendte sig nu og da mod Folkemængden med „Tvi!" og „Pøj!" og Øretæver. En Stemme raabte: „Var I ræd, te I ett skulde faa gratis Reb at blive hængt i." Ud for Raadhuset, der laa midt i Adelgaden, fik Kjesten et nyt Raserianfald, spytted og hvæsed ad Mængden som en Kat, rev saa Skjørterne op over Hovedet og bad dem spejle sig der! Pøbelen skogred, saa det dumred i det gamle Raadhus. Bysvendene dæmped genert deres Blærelygter, indtil Tæppet atter var gaaet ned for det ræddelige Syn.

Jens havde holdt sig saa langt som muligt ovre paa modsat Side, men syntes endda, at Bysvendene havde set ret olmt efter ham.

Kort efter, at han havde passeret dette Optog, gled han ind i Grydeboderne; her laa der en Ølkippe, hvor han og Mikkel Kjemp havde sat hinanden Stævne. Forinden han gled ind ad den skjæve Karm, hvor en mægtig Kampesten laa foran Døren, vendte han sig om, og i det Lys, der faldt ud af Døraabningen, saa han en sortsmudsket Mandsling med sort Fuldskjæg og ovenover Skjægget et Par Øjne, der lued i saa vildt et Had, at Jens uvilkaarligt greb til sin Kniv. I det samme forsvandt den sorte næsten i Hop-Rend ned ad Slotsgade.

Saa snart Jens havde vist sig paa Tærsklen, rejste en Jætteskikkelse sig tungt og vidtløftigt fra et Bord, der var

stillet op mod Væggen i den inderste Krog af Stuen. Det var Mikkel Kjemp.

„Jeg var al ræd for, de havde nappet dig," begyndte Mikkel, mens Jens dypped sit Skjæg i det fremsatte Ølkrus. „Du er ikke videre velset her i Staden. Jeg talte for nylig med Thue Jacobsen, som havde været hos hans Gefærlighed Ritmesteren. Han havde undsagt dig paa Livet, og Borgmesteren har maattet ordre sine Bysvende til at søge dig paagreben for st hytte hans eget Skind. Det er sandelig paa Tide, du kommer ud til dine egne, om ikke det skal gaa dig, som det nyssens gik de to brave Bønder, som man skød uden Lov og Dom her foran Kirkestætten."

„Aa, jeg tror ikke det tyske Bly er haardt nok til at faa Hul paa mig," sa Jens og lo. „Og skulde det komme an derpaa, saa har jeg da endelig ogsaa selv skudt en Pistol af før i Dag." Jens klapped sig paa Laaret. „Og denne der," han rev sin Kniv frem og lod dens vældige Blad spille i Lysskjæret, „den er nu ikke vant til at skjære lutter Grovbrød! — Men jeg takker ellers for god Underretning! Hvordan staar det saa til hos eder?"

„Aa kuns saa housomt," sa Kjemp med et dybt Suk. „Før Julen kommer, er vi alle Stoddere at regne for. Du ved, forrige Gang, da de Weimerske kom her til Landet, da sae j e g til mine Byesmænd og andre her i Sydsalling: „Ja, sae jeg, vi har jo allerede slaaet vore Leer af Skaft, men vi faar vel skæfte dem igjen, for Landefredens Skyld. Og lige fra Resen Land til Trævel Aa stod vi en levende Kjæde af Bønder, gamle og unge, i vore egne Sallingbotræsko; vore Koner og Døtre kom ud til os med Unden og Mellemmad, og der var heller ingen Mangel paa en Dram til Brødet. Der stod vi i to Dage i Storm og Regn uden en Blund i vore Øjne. S a a kom de, og de var jævnhen varme. De vilde ha hugget sig igjennem vor Ring; det var ikke sært. Men de fik jo godnok deres Ærinde forretted; vi stod der jo for det samme. Men da vi havde kløet dem lidt under Kværken med vore Høtyve og vist dem, hvordan vi høster Lejekorn i Salling, saa tog Fanden ved deres Helmisser, og vi fik Lov til at blive i Ro; og saa fik de dem jo længre ind ad Hardsyssel, og jeg hørte ogsaa, te I fik jeres Hyre med dem i Fjends Herred.

Men det var jo Lejetropper; det var noget sølle forhoret og fordrukkent Kram, der skræbte op, bare de fik en Flæse i en Finger. Men disse her — de kejserske — det er mare en hel anden Slags Folk; de er banked sammen som med en Bilhammer; en kan nap sætte en Finger paa dem et Sted, hvor der ikke staar et Sabelhug. Se, dem kan vi Bønder ikke stille noget op med med de Vaaben, vi kan skaffe. Det, de faar Lyst til, maa vi la dem ta; og da de omentrent har Lyst til alt det, de ser, saa helmer de ikke, før de har røvet fra os baade Øel og Ærme. Jo, det bliver nogen haarde Tider, der kommer!" — Mikkel Kjemp lae sine brede Skuldre op mod Væggen, der perled af Fugt.

„Ja, vistsaa," sa Jens Langkniv, „men jeg er af den Formening, at vi maa gi dem raat for usødent; lad dem for Guds Skyld ikke faa den Opfattelse, te de ustraffet kan gjøre, hvad de vil. Øje for Øje, Tand for Tand! Det er mine Ord!"

„Det kan *I* ogsaa bedre sige, der bor i en Rævgrav oppe i Heden, end vi andre, som har Hus og Hjem og bitte smaa Børn, der trænger til Føde og Beskyttelse," sa Mikkel Kjemp. „Du maa ikke blive vred paa mig, Jens; du er en dristig og tapper Mand; og det er altid rart at vide, der er Folk, som ikke er ræd for deres Trøje; men hvad om vi, der bor i Gaardene, faar Husene fyttet af over Hovedet paa os, fordi *I* ikke kunde holde jer i Skindet?"

„Jeg har altid takket Gud, at jeg ikke boede i Gaardene; i Dag gjør jeg det mere end nogen Sinde," sa Jens.

„Du mener, jeg er ræd; det er derfor jeg taler, som jeg gjør?" spurgte Mikkel Kjemp.

„Ikke ræd for din egen Person, men ræd for din Gaasi."

„Ja, det er det, jeg er. Det er ikke let at gabe imod Ovnsmunde; mod en hel fjendtlig Krigshær som den, der nu er kommen, kan vi for Tiden intet udrette, der kan være til Nytte, hverken for os selv eller andre."

„Kan være det ikke er til saa stor Nytte, hvad jeg og mine Krabber foretager os; men mine Fingre klør efter at komme i Lag med de Karle! Og naar jeg ser dem bryde ind i fredelig Mands Hjem som vilde Dyr,

skjænde Konen og lemlæste Oldingen, saa er det ikke bare Slagsbroderen, der rører sig i mig, men saa er jeg Soldat fra Top til Taa, og hver Blodsdraabe i mig spilkoger i Dødsforagt."

„Jeg forstaar dig, Jens, jeg forstaar dig!" sa Mikkel Kjemp og rakte sin store Haand frem.

„Og kommer det dertil, kan du altid stole paa Mikkel Kjemp fra Store Ramsing."

De taltes ved endnu en god Stund om fælles Planer og Bekymringer, som Øjeblikket var mættet af.

Imens var Døren gaaet op, og to Mænd i udlændiske Uniformer satte sig ned ved Sidevæggen og nød et Krus Øl. De talte saa sagte, at end ikke Kjældersvenden kunde høre deres Hvisken; hvert Øjeblik bøjed den ene sig op til den anden, hvorpaa de begge nikked henad Jens Langkniv til.

Jens vendte sig brat omkring, som ved et giftigt Stik og gjenkjendte da i den ene hin Person med de hadefulde Øjne, der havde fulgt ham til Indgangen. Efter ny løndomsfuld Hvisken forlod den anden Kjælderen, mens den sortskjæggede blev siddende og nidstirre Jens i Nakken.

Omsider rejste Jens Langkniv sig og gjorde en Vending over det stampede Jordgulv. Nu skabte den anden sig ligegyldig; men nu var det Jens, der havde faaet Øjne paa Skaft. Det kom ham underligt for med det Skjæg. Munden sad jo ganske skjævt, som havde Ølkruset vredet den ene Mundkrog af Led og dybt ned over Hagen, saa den gabed efter Lodlinjen. Med en lynsnar Bevægelse havde Jens plantet sin Klo midt i Skjægget; man hørte et Par bristende Smæld, og Jens svang et falsk Skjæg i Haanden og lige over for ham sad med nøgenblaalig Ansigtsbund — Mikkel Vistisen, gravende med Poterne som en Muldvarp for at komme under Bordet. Ogsaa Mikkel Kjemp havde nu rejst sig og nærmed sig de andres Plads.

Jens Langkniv sparked Bordet over Ende, greb Mikkel Vistisen ved Haartoppen og slængte ham over den svære Bjælke, der gik tværs over Rummet. Men inden han kvased mod Jorden havde Mikkel Kjemp grebet ham og sat ham forsigtig som en Dukke ned paa Støvlerne. Dette gjentog sig nogle Gange: Jens hev sin Fjende i vildt Raseri over Bjælken, Mikkel Kjemp greb ham i Flugten

og anbragte ham med uforstyrrelig Sindsro paa Benene. Men engang da Stymperen tørned lidt ublidt mod en Sparre i Taget, hvor hans Forsyn ikke havde anbragt nogen til at ta imod ham, rasled en skarpsleben Dolk ud af sin Skede og blev straks Jens' Bytte.

Før Mikkel Kjemp endnu havde fattet Aarsagen til sin Vens ubændige Vrede, kom nogle Nattesværmere tørnende ind i Kippen og fortalte i Munden paa hinanden, at de fjendtlige Soldater, der havde Kvarter i Lejren ved Lergraven, havde gjort Mytteri, da man ikke havde udbetalt dem deres Sold; de havde slaaet alle Vinduer og Døre i Stykker paa Skivehus og truet nu med at stikke baade dette og Byen i Brand.

Da overgav Mikkel Vistisen sig med et Støn til sin Skjæbne, thi nu vidste han, at han vilde vente forgjæves paa den Deling Soldater, der skulde komme og overmande Jens Langkniv.

For Lauras Skyld især, men ogsaa, fordi Mikkel Kjemp gik i Forbøn for ham, lod Jens Langkniv Stymperen beholde Livet; men først maatte han fortælle om sine Handler som Spion baade for Lejetropperne og for de kejserske. Da Jens havde presset ham for alle de Oplysninger, der kunde være ham til Nytte angaaende Fjendens Hensigter i den nærmeste Tid, lod han sin Avindsmand rende.

Dagen gryed allerede over Dommerby Bakke, da Jens sneg sig ud af Byen over de tre Broer. Hammerslagene lød heftigt henne fra den nyrejste Galge, hvor søvnige Lygter dingled oppe og nede, mens samtlige Byens Tømrere arbejded som rasende for at fri deres Borgmesters Hals. I Løbet af Natten var Slottets Fangekjælder bleven omtrent fyldt af oprørske Soldater, der ventelig vilde nyde den Ære at indvi Galgens harpiksduftende Planker i Borgmester Peter Christoffersens Sted.

Jens Langkniv tog med Vejen, der ved Skjelhøj bøjer fra Skive—Kolding Landevej ind gjennem Fly til Hagebro. Da han op ad Formiddagen naaed frem til Trevad

Møllebæk, hørte han rappe Hovslag mod den letfrosne Jord. Mod Syd henad Vridsted til var der intet at se; Lyden maatte altsaa komme fra Nord, til hvilken Synet var spærret af en flad Bakke. Jens løb ind og skjulte sig i en Vidjebusk Syd for Vadestedet. Snart saa han da Lydens Aarsag; fire fjendtlige Ryttere kom sprængende ned ad Bakken mod Møllebækken. Forinden de passered Vadestedet, standsed de deres Heste og lod dem drikke af det friske Vand, der kom fra det skummende Hjul længere mod Øst. Ved dette Stands fik Jens god Lejlighed til at iagttage Rytterne. Han kjendte straks igjen Mikkel Vistisen, der atter havde faaet sit sorte Skjæg paa. Den Skurk, tænkte Jens, han gik altsaa Fjenden til Haande med at udpege d e m her i Herredet, der havde noget til Bedste, og formodentlig samtidig ta en sød Hævn over gamle Modstandere. Ogsaa den Tysker, han i Aftes havde haft med sig i Kjælderen, var blandt Rytterne. — Saa snart Hestene havde faaet det Vand, de vilde, fortsatte Delingen Sønder paa. Man kunde se, der blev holdt Øje med dem rundt om fra de sammensunkne træløse Bønderhjem. Folk, der havde haft Ærinde ude i Marken eller henne i Lukke eller Kaalgaard, kom springende hjem med Træskoene i Haanden, mens Tophuens Kvast hopped dem om Ørerne. Saa snart Rytterne var kommen vel forbi, gik Jens atter ud af sit Skjul. Nu var de lige ved Vridsted By. Skulde d e t være Maalet? Jens saa, de havde taget Farten fra Hestene. Jo, de svinged fra Hovedvejen op mod venstre til Præstegaarden. Javist, saa! tænkte Jens Langkniv. Her boede jo Præsten Niels Christensen Paaske, der altid havde krydset Mikkel Vistisens ondsindede Raad og Planer imod Heksene; ved h a n s nidkjære Forsvar var det, at Jens Langknivs egen Mor var bleven friet fra Baalet, mens Mikkel Vistisen maatte flygte over Hals og Hoved, hvis han ikke vilde berøves sine Fingre som Meneder. Med hvilken Hævnglæde vilde Degnen ikke i Dag, dulgt bag sin Skurkemaske, betræde Præstens Stue! Det var nok bedst, Jens fik det lange Ben foran og kom hen og krydsed Uslingens Plan, inden han helt havde faaet Livet pint af gamle Woldborgs Redningsmand.

Jens satte i Løb ad Vridsted til. — Præstegaarden bestod af fire kalkede Længer, Stuehuset mod Nord; et stensat Dige løb omkring en Kaalgaard ned ad Nordskrænten;

en lille indhegnet Urtehauge laa foran Vinduerne inde i Gaarden. Ret en Rede for Hygge og Fred. Rytterne var godt i Gang med deres Ødelæggelsesværk, da Jens naaed Gaarden; Svin og Høns og Spædekalve løb gryntende og forskrækkede rundt over Gaardspladsen; henne i et Hjørne ved Kornladen stod de fire Rytterheste og gjorde sig tilgode med en halv Trave Skafthavre, som Rytterne havde væltet ud af Lugerne til dem. Nu drev de deres barbariske Værk inde i Stuehuset; man hørte høje gjennemtrængende Kvindeskrig derindefra; alle Døre stod aabne, en Vindueskarm hang splintret ned nær Indgangen. Det første, Jens gjorde, var at slaa alle Hestene løse; saa fik han Gaardens to Karle, der havde skjult sig i Angst, trukket frem fra deres Kroge; dem bevæbned han med et Par Forke, hvorpaa de fulgte Jens ind. Her mødte dem et frygteligt Syn: alle Kister og Skabe var brækket op; Klæder, Skaar og Husgeraad laa strøet over Gulvet, saa man bogstavelig vaded i det; foran en Alkove laa Halmen rodet hen ovenpaa Sengetøjet. To Ryttere tumled af alle Kræfter med Præsten, som halvnøgen var bleven strakt tværs over Stuens Langskamle; en af Rytterne holdt ham i Benene, en anden ved Hovedet; hvert Øjeblik lod de ham gaa bagover, saa hans Ryg og Lænder knaged, mens de spurgte ham, hvor han gjemte sit Sølvtøj. En ældre graahaaret Kvinde, der maatte være Præstekonen, stod ved sin Mands Side og vred Hænderne og tigged Bødlerne om Naade; de to andre Ryttere rumstered inde i et Nabokammer. Dem fik Jens Karlene sat paa; de hasped Døren og tog Opstilling med Forkene. I de to, som havde kastet sig over Præsten, gjenkjendte Jens atter Mikkel Vistisen og hans Kammerat fra forrige Aften. Jens affyred sin Pistol mod Kammeraten, saa han med et Brøl slap fra Præstens Ben og greb sig til Skulderen; den var knust, og han gjort ukampdygtig. Ogsaa Mikkel Vistisen slap sit Offer og vilde flygte, saa snart han saa, hvem han havde for sig; men Jens trængte ham op i Bænkkrogen: „Nu gjælder det dit Liv, din Skjev!" raabte Jens og havde allerede Haanden ved Kniven. Mikkel skreg og jamred sig. Den næsten radbrækkede Niels Paaske var med Møje kommen paa Benene. „Aa nej, Jens, intet Drab her i mit Hus!"

„Da skal I alligevel ha at se, hvem I har for jer!" raabte Jens, og rev for anden Gang Skurkemasken af Deg-

nen, der nu stod med sit eget fortrukne Ansigt helt op i Krogen, mere bleg end Kalkvæggen, han støtted sig mod.

„Mikkel Vistisen!“ udbrød Præsten. „Ja, med slige Jagthunde — saa gaar Fjendens Jagt ret an i disse ulykkelige Sogne,“ sukked Præsten og søgte at finde til nogle af de Klædningsstykker, som man havde berøvet ham.

Nu var de fleste af Bymændene, opskræmte af de løsspringende Rytterheste, komne til Døren i Præstegaarden, hvor de stod og knuged deres Plejle og Forke. Jens Langkniv opfordred dem til at binde de fire Ryttere eller slaa dem ihjel, om ikke de lod sig behandle godvillig. Da Rytterne hørte, at de havde at gjøre med selve Jens Langkniv, var de ualmindelig villige til at række Hænderne frem mod Bindslerne.

Efter at deres Lommer var bleven ryddede for Tyvekosterne, læssed man dem alle fire paa en Bondevogn med Halm i Bunden. Forinden Kusken kjørte ud af Præstegaarden, havde han en betydningsfuld Samtale med Jens Langkniv. Soldaterne troed, de skulde kjøres mod Skive, men da Vognen var kommen udenfor Præstegaarden, svinged den brat til venstre mod Hagebro og den store Alhede. Mikkel Vistisen aned Uraad og raabte truende Ord til Kusken; men denne pisked godt paa Krikkerne, indtil han ud paa Aftenen naaed Krabbernes Lejr, der danned en Plads i en stor Mose bag ved Haderup, som kun kjendtes af de indviede. Her afleveredes de bundne Stimænd. Deres Skæbne forblev foreløbig Jens Langknivs og Krabbernes Hemmelighed.

Hele Natten efter denne Dag gik Jens Langkniv i Røverdalen mellem Sejbæk og Hagebro og vented paa en af Fjendens Proviantvogne, som han vidste skulde bringe en større Sending rare Sager, Fetalje, Vaaben og Penge fra Holstebro til Viborg. Vognen ledsagedes af en Kaptajn Teufel og en Kvartermester Kukkuk. Naar det

vared saa længe inden Vognen viste sig, var Grunden sikkert den, at Broen ved Løvig var saa godt som ubrugeliggjort af Lejetropperne, saa Kaptajnen vel nok havde foretrukket at vente, til de kom Gryet lidt nærmere. Jens Langkniv gik rundt i den skumle Dalsænkning, banked nu og da Armene over Kors og tænkte, hvor rart det vilde være at faa nogen Varme i Kroppen ved ret snart at komme eftertrykkelig til at slaas. Blot de nu ikke var fejge, de Hunde, og løb deres Vej, saa man alligevel blev snydt for Varmen! For tyvende Gang steg Jens op til Bakkekammen og lytted bag standset Aandedrag. Jo, der maatte de være! En Vogn kom knasende frem i Sandet med dybe Slunt i de mange vandfyldte Halder. Fra sin Lurekrog skimted Jens, at Vognen ledsagedes af tre Ryttere, altsaa een mer end ventet. „Da maa vi se at hjælpe lidt paa det Regnestykke," tænkte Jens, rysted Krudt paa Pistolpanden og tog omhyggelig Sigte, før han brændte løs. Et stort Brøl rejste sig fra Vejen, mens den ramte Rytter vendte Benene i Vejret og gik til Bunds i Lyngen. Øjeblikkelig knalded ogsaa de to Rytteres Pistoler, mens Vognen uvilkaarlig gjorde et Par kluntede Hop fremefter. I samme nu sad Jens' frygtelige Kniv i den nærmeste Rytterhests Bringe; Rytteren, der følte sit Dyr vakle under sig, sprang til Jorden og begyndte at gaa løs paa Fjenden i Nærkamp. Det var netop, hvad Jens Langkniv attraaed. Kaptajn Teufel var en øvet Kriger, og han brugte sin Klinge med Omtanke. Men Jens lod ham sjælden komme ind paa Livet af sig, da hans Vaaben virked bedre paa Afstand; de tog et Par vilde Omgange med hinanden, hvorunder der vanked Rifter og Flænger paa begge Sider; men Jens' næsten overmenneskelige Styrke og Smidighed vilde inden ret længe ha krævet Kaptajnens Hjærteblod, hvis ikke Kvartermester Kukkuk var redet til Undsætning og ved et Spydstik i Ryggen havde bragt Jens til at segne. Men ligesom de skulde til at gi ham Naadestødet, hørtes der et farende Ridt fra Hagebro hen mod Stedet, hvor Vognen holdt. „Krabberne!" skreg de alle i Munden paa hinanden. Kusken prygled paa Hestene; Vognen slingred af Sted gjennem Pløret; Kaptajn Teufel sprang op paa den skudte Rytters Hest, og bort bar det i rasende Trav, Øster paa, alt hvad de arme Dyr kunde pinspringe. Og Rytterne kunde nok klare sig, men værre var det med

Vognen, der mange Steder dejned i Mudder til Lundstikkerne. Det vared heller ikke længe, før Krabberne indhentet den. Og da de var seks, og Kvartermesteren ikke ved denne Lejlighed havde nogen Udsigt til at komme til at føre sit Stik bagfra, hytted de fjendtlige Ryttere — til Trods for Kaptajnens Betænkeligheder — deres Skind, red ad Viborg til og overlod Vognen med dens kostbare Fangst til Krabberne.

Imens laa Jens Langkniv blødende paa sin Ryg i Røverdal. Krabberne var stormet forbi Stedet uden at høre hans svage Raab. Han havde ventet dem længe, idet han havde sendt dem Bud Dagen i Forvejen gjennem Kusken fra Vridsted. Da de ikke kom, slog han sig til Taals med, at Budet havde forrettet sit Ærinde mangelfuldt. Dette var dog ikke Grunden; men Krabberne havde været bange for at vække Proviantmændenes Mistanke ved at sætte over Aaen ved Hagebro, før Fjenden var ovre. Derfor havde de trukket deres Heste i Skjul, til Transportvognen var kommen vel af Sted.

Jens Langkniv følte en ulidelig Tørst; han strøg med Mellemrum den hvide Natterim af Lyngen og lod den smelte paa Tungen, men det vilde ikke forslaa. Himlen var allerede ved at rødme af Gryet omme i Øst. Han vidste, der maatte være en Hededam til Sønder for Vejen. Han forsøgte at rejse sig op, men Benene vilde ikke bære ham. Hans Hoved var fuldt af Svimmelhed, og det gjorde nederdrægtig ondt under venstre Skulderblad, hver Gang han trak Vejret. Nu var det saa lyst, at han kunde se alt omkring sig om end i en Febertaage. Hans Øjne retted sig mekanisk mod en Feltflaske, der laa ud til Siden fra den faldne Rytter. Jens svang sig møjsommelig om paa alle fire og begyndte langsomt at kravle hen mod Liget; han rysted Flasken: ikke en Draabe! Af gammel Vane stak han nu ogsaa sin blodige Haand i Rytterens Lomme og fik den op fuld af Fingerringe og andet Smaaguld, som Soldaten havde rapset til sig paa sin bugtede Livsvej. „Krummer er ogsaa Brød," tænkte Jens gjennem Dødssvimlen og lemped ydmygt Guldet over i sine egne dybe Lommer. — Men den Lugt af Fjendens varme Blod var ham ikke gunstig; det var ogsaa en farlig Døn[1]), der

[1]) Stank.

kom fra det Læder der i hans Buxeskræv, føj, føj! Ja, ubav! Kom Jens ikke snart ud i frisk Luft, var han fortabt! Hvis han nu kunde krybe Vesten om ham, saa vilde han møde Søndenvinden inden ret længe! Jens krøb med Opbydelse af al sin Kraft. Vinden drev hans Kvalme ud, hvad gjorde det saa, at han svedte lidt. Jens blev ved at krybe af Sted langsomt, med tunge, udspilede Øjne, som en Padde, der lugter et Gadekjær. Ved Solens Opgang havde han naaet Dammen. Han bøjed sin Mund over dens blikblanke Spejl og drak som en Kalv. Hans Blod drypped i Nærheden af hans sugende Mund. Østens kobbergyldne Skyer skød sig ind over Himlen og forvandlede Dammen til en lille Ildsø lige til Bunden. Klokkelyngen stod og frøs langs dens Bredder med de visne Bægre randet af Rim; nu og da gik en Gysen gjennem Lyngen; saa dryssed de hvide Rimnaale ned i Dammens røde Brand og blev borte. Jens brugte sin sidste Kraft til at trække sig bort fra Dammen. Hans Øjne vilde med Vold og Magt lukke sig om noget af alt dette røde, som blænded histoppe og dernede. „Saa lad dem da lukke sig," tænkte han og lagde sig tilbage i Rimen. En urolig Tanke kredsede som et Møl inde i Hjærneskallen; den gjaldt hin Fornemmelse oppe omkring Stikket, en Boblen af noget varmt, som saa bredte sig ud over hans Hud og blev koldt — som Rimen der . . . Op ad Formiddagen gik der et stærkt Skudder igjennem ham. Han vaagned. Nu skjønned han, te han var meget simpels. Som han frøs! Heden ligned nu en broget Ko, idet Rimen var tøet bort i Pletter. Hvad skulde han dog gjøre for at komme i Forbindelse med Mennesker! Mon slet ingen skulde ha deres Faar ude ad den Kant? Ellers var han redningsløs, saa ringe h a n var! Og dø her — saa nær gode Mennesker — og af saadant et Loppestik! nej, den Skam maatte Vorherre ikke bringe over ham! Kunde han ikke nok faa sig stablet op? Nej, det gik ikke! Saadant et Skravl een er bleven til. — Hoj-hoj! Var det ikke en Faareklokke? Nej, det var nok for Ørene det ringed. — Vist var det en Faareklokke! Det var næsten for galt, te en skulde bede en bitte Faarepige om Hjælp, en stor, stærk Mand som han . . . Men der var ikke andet for. Han forsøgte at raabe. Men hans Raab kunde ikke høres

paa den anden Side Dammen. Og her i Lavningen — hvem skulde finde ham! Havde han endda haft fat i den Rafte, der drev der mod Bredden, saa kunde han løfte sin Toplue til Vejrs; det var dog en Mulighed, at een fik Øje paa den. Men Træet syntes ham at ligge Mile borte, og han var allerede udmattet ved den blotte Tanke om at hente det i Land. — Men nu var Faareflokken kommen meget nærmere. Jens fatted Haab. Bare Hyrden nu ikke blev ræd, naar han saa et fremmed Menneske ligge her. Han kunde jo ikke vide, hvad det var for en Skinting, og Tiderne var sandelig til at ta sig i Agt, hvad enten det var Børn eller Voxne. Aa, havde han dog kunnet klatre op paa Bakken og gjøre Angstskrig. Han tog sin Toplue i Haanden og smed den til Vejrs; uheldigvis grebes den af Vinden og førtes saa langt fra ham, at han ikke kunde gjenta Forsøget. — Paa een Gang kom femseks Faar, deriblandt Klokkefaaret, brægende ned over Brinken mod Dammen, hvor de var vant til at drikke. Men da de *fik* Øje paa det store, fremmede Mandfolk med det frit *flagr*ende Haar, stod Dyrene et Øjeblik som forstenede, gjorde saa brat omkring og løb, alt hvad de kunde ta, mens Halerne fimped bag dem. Endnu da de var kommen tilbage til Flokken, vendte de sig heftigt omkring og saa vedholdende i Retning af Dammen. Det var denne Manøvre, der fik deres Vogterske — som ikke var nogen ringere end Laura — til at sige til sig selv: Der maa være noget Fidde ved det af en Slags dernede ved Dammen. Ikke uden en vis Bæven gik Laura hen paa Bakkekammen. Om en Engel var gaaet frem af Morgenens Skyer, kunne Jens ikke ha stirret mere betaget. Laura var ikke længe om at komme ned til ham. Hendes medynksomme Taarer og hendes skjælvende Kys gled som Balsam gjennem hans ebbende Blod. Laura forstod straks Stillingens Alvor. Hvert Klædningsstykke hun for Skams Skyld kunde afse, trak hun af for at tilhylle ham, hvorpaa hun satte i Løb ad Sejbæk til for at hidkalde Hjælp. Hendes Skjørt, der dufted af Pors og Krusemynte, laa op over hans Ansigt og skjærmed det mod den hvasse Vind: hendes Kaabe var slynget om hans Skulder, hvis Saar brændte som Helvedessten. — Saa hurtigt det lod sig gjøre vendte Laura tilbage med Wolle Grejersen og hans Befordring; endda var det nær bleven sent nok. Heden

var paa de Tider, takket være den hærgende Fjende, mere opfyldt af strejfende Ulve end nogensinde. Da Laura og Wolle Grejersen midtvejs mellem Sejbæk og Røverdalen mødte Faareflokken i vild Flugt ad Hjemmen til, aned det dem, at noget galt var paa Færde. Og ganske rigtig, da de kom over Bakken, i hvis Læ Jens Langkniv laa, saa de den dødssyge Mand sidde halvt op i Lyngen og med svigtende Haand bruge sin Kniv mod en 5—6 store Ulve, der stod rundt om ham og nappede efter ham med de glubske Tænder. Ret mange Minutter vilde han næppe ha kunnet holde dem Stangen. Hunden, der fulgte Befordringen, gav sig ved Synet af sine Arvefjender til at halse heftigt, hvad der skabte et Øjebliks Uro blandt Ulvene; et Par forlod den saarede Mand og strejfede op over Lyngbakken, men da de saa, at Hundens Halsen bare var blind Allarm, mens den selv krøb ind under Vognen og Hestebugen, løb de tilbage til Kammeraterne for ikke at være for langt henne, naar Byttet om kort Tid maatte tilfalde dem. Til al Held havde Wolle Grejersen for ikke saa længe siden tilbyttet sig en saakaldet Ulvehest, en Dyreslags, som var meget attraaet i disse onde Tider, da Ulvenes Angreb blev frækkere og frækkere. Han havde dog endnu ikke haft Lejlighed til at prøve dens Dueligheed; nu var Stunden der. I en Haandevending var Hesten løsnet fra Hammelstokken og frigjort fra alt Seletøj. Det herlige Dyr, en lav, men fastbygget sort Hingst, kjendte snart sin Pligt. Med unaturligt knejsende Hoved og smaa fjedrende Spring løb den ud paa Bakkekammen, og med Front mod Ulvene fnøs den ustandselig ud af Næseborene. Men ned til Dammen, hvor Jens Langkniv førte sin Kamp for det svindende Liv, vilde den ikke paa nogen Maade, hvad enten nu den fremmede Mand eller Terrænets Vanskeligheder havde skræmt den. Det maatte da blive Lauras og Wolle Grejersens Sag at drive Ulvene saa langt fra Jens Langkniv, at de kunde indvikles i Kamp med Hesten, hvor Terrænet var denne mere gunstigt. Den modige Pige skød sig adræt af sit røde Underskjørt og gik lige ind under Ulveflokken og drev bogstavelig de snærrende Vilddyr foran sig op ad Skrænten; Wolle Grejersen havde forsynet sig med en Vognkjæp, ogsaa Hunden fanged Mod af de andres Mod og havde Held til et Par Gange at

slaa sine Tænder i en stridbørstet Ulvebov. Saadan var alle Ulvene efterhaanden bleven drevet bort fra Jens Langkniv, dog ikke længere, end at de stadig stod paa Springet til at vende tilbage med fornyet Raseri, thi her var jo ingen Skydevaaben, hvormed de kunde strækkes til Jorden. Paa een Gang udstødte Ulveflokken et vildt Hyl og styrted hen mod Hingsten, der hele Tiden havde udfordret dem med sin Prusten. Dette var lige Hingsten tilpas. Den rejste nu sit Hoved taarnhøjt, imens den laved en Skinflugt. Ulvene efter den med de røde Tunger ud af Halsen! De napper allerede ad Hestens Bove. Da: et Klask, og en hylende Hanulv ruller som et Garnnøgle langt ud i Lyngen fra Hingstens Bagsko. Dette gjentar sig nogle Gange. Ingen af Ulvene er dog ramt dødeligt. De rejser sig fortumlede op og hinker til et nyt rasende Angreb paa de glinsende Hingstelaar. Da ser man et herligt Syn: Hingsten rejser sig paa strakte Bagben til to Mands Højde. Den sorte Manke vider sig ud i Vrede, de flettede Aarer svulmer i dens sammenbøjede Forben. Den ligner en Jætte, der byder Satan op at danse. Ulvene udstøder vilde Glam; katteblødе stryger de sig langs ad Jorden, gjør nu og da et Hop over hinanden, lægger det aabne Gab paa skraa og kigger Hingsten op ad Bugen for at finde et passende Sted for Biddet. — Da falder Hingstens ene Forsko pludselig med voldsom Magt ned i Planeten af den sværeste blandt Ulvene; Dyret vælter om med flækket Pandebrask og opgir Aanden under djævelsk Hylen. Dette gjentar sig Gang efter Gang. Da Wolle Grejersen er kommet hen i Nærheden af Stedet, er Hjerneskallen slaaet ind paa de fleste af dem; et Par ligger i de sidste Krampetrækninger; andre sværtsaarede faar deres Bekomst af Wolle Grejersens Vognkjæp. Men nu er Hingsten helt vild. Den farer rundt med Halen i Vejret i en vældig Cirkel og fnyser ud af de opspilede Næsebor. Dens Øjne gnistrer, og dens Laar bævrer af Kampglæde. Det bliver Laura, der maa liste ind paa den ved at række den Resterne af sin Mellemmad; da lykkes det endelig at faa den klappet saa meget til Fornuft, at de kan faa Hovedlavet paa den.

Kort efter var Vognen paa Vej ad Sejbæk til med den blødende Jens Langkniv i Halmen. Foran paa Forsmækken hos Wolle Grejersen laa der 4—5 store Ulvelig.

Men bag i Vognen sad Laura og støtted sin elskedes kraftløse Hoved. De kjørte Kjæmpen hjem og la ham i deres bedste Seng. Tre Uger efter havde Jens Langkniv forvundet det hele og kunde atter ta et retfærdigt Greb om Knivskaftet og kaste Angst i Fjendens Bryst rundt om paa de vilde Heder og Landeveje.

Rytternes Griskhed kjendte ingen Grænser. Fra deres Hovedkvarterer rundt om i Kjøbstæderne — for Salling og Fjends Herreds Vedkommende: Skive — gjorde de Plyndringstog til alle Kanter, somme Tider i større Afdelinger, somme Tider ogsaa enkeltvis; det sidste var dog sjældent, da Rytterne havde dyrekjøbt Erfaring for, at den Jagtmaade var ret livsfarlig. Til Trods for at disse uophørlige Hærgninger fyldte Egnen med Forbrydelse og Jammer, savned de dog heller ikke altid oplivende Momenter. Her skal lige meddeles en enkelt Tildragelse, som for lange Tider blev Kilde til megen Moro.

Det var en Senhøstdag hen sidst i September. I lang Tid havde Vejret staaet med Regn og sludfuld Vestenvind, nu strøg Solen saa fornøjeligt hen over de lave mossede Tage i den lille By Aakjær, hvis brede Enge danned en Sø ved de endeløse Regnskyl og Oversvømmelser. Kun her og der i Højengen skimtedes endnu en Holm, hvor en Klynge Faar eller nogle hvide Græsstude kummerligt holdt Stillingen, mens de hvert Øjeblik lod deres ængstede Brøl og Brægen tone ud over Vandfladen mod den lille By derinde paa det tørre. Da saa Bysens Folk pludseligt et muntert Syn: En lang Karavane paa en Snes Mænd og Kvinder, alle nøgne men med Tøjet kastet over Skuldrene, kom vadende hen over det riflede Vandspejl imellem de faa tørre Holme. Det var en „Kjeltringsbande", som for at spare den lange Omvej til Skive eller Hagebro havde foretrukket Gjenvejen fra Karstoft til Aakjær tværs over den dybe Karupaa og de oversvømmede Egne. Føreren for den dristige Ekspedition over Grøfter og Mudderpytter var ingen ringere end selve Kjen Smaldend' og hendes

Mand Daniel Runsel; dem fulgte i Gaasegang, forsigtigt balancerende med Tiggerposerne paa Hovedet, den øvrige Trup, saa en Mand, saa en Kvinde, med god Afstand imellem, lige splitternøgne allesammen. Set mod den solstærke blaa Septemberhorisont ligned de en Række vandrende Kjæmpestorke, der efter endt Fiskeri søger ind mod Bredden. Endogsaa deres lange Ben var nu i den govrende Kulde ligesaa røde som Storkenes. Her og der blafred en Særkeflig hen i Lufttrækket eller et stærkt farvet Kasteklæde slog i Vinden over deres Hoveder. Ellers var alt Værdighed og Ro. Høvederne gjorde store Øjne, naar Karavanen besteg deres omskyllede Holme, rysted med Hornene og snøfted mod den ramme Lugt, der er Taterens. Men Kjen Smalend' fortsatte uforstyrrelig med sin Gaasegangs-Flok i sit Fodspor, snart i Vand til Lænderne, snart igjen kun til midtbens.

De var allerede naaed i Land og stod nu i en skrattende Klynge bag ved Søndergaards Kaalgaarddige og glæded sig til at faa de røde, frysende Lemmer varmede i de tørre Klæder, som de bar paa Skuldrene.

Da sprænger en fjendtlig Rytter pludselig fra Byvejen ned mod Gaarden. Han standser og kikker ind over Kaalgaarddiget; saa snart han ser, der er et Par Bistader, hvis Halmhatte rager ovenud af Kaalen, giver han Hesten af Sporene, saa den i et Sæt er over det lave Gjærde. I en Haandevending har han faaet den ene Kube op paa Hesten, men da han nu i sin Begjærlighed forsøger ogsaa at faa den anden med sig, sker det hverken værre eller bedre, end at de begge dratter med et Bump til Jorden, een til hver Side af Hesten.

I det samme er de forulempede Biers Raseri paa Kogepunktet; de mobiliserer øjeblikkelig en hel Hær mod denne ene Kriger og sigter med tusind giftige Dolke mod hans Øjne, hans Strube og hans røde fremstaaende Øren. Ogsaa Hesten bliver som vild og kjørner rundt, indtil den over smadrede Løg og brækkede Kaalstokke sætter badus Østen ud af Kaalhaugen. Men de ivrigste af Bierne kan nok lide at følge Rytteren lidt paa Vej; de andre bliver en Smule forvirrede ved denne baduse Flugt og tar nogle lange vidtløftige Sting i Luften i Haab om at finde et Maal for deres skuffede Hævnlyst. Da opdager deres olme Øjne pludselig

bag Diget alt dette flimrende hvide og røde, der virker lige ophidsende paa Bier og gale Tyre. „Haahaa!“ tænker de flyvende Krigsmænd, hvem Vreden har gjort sanseløse, „der har vi Gjerningsmændene!“ — Som et Uvejr fra klar Himmel er de i et Nu over den uskyldige Kjeltringsflok med deres mest bidende Gift og Galde. Og her var sandelig noget at sigte imod! Ingen af Taterne havde endnu faaet et eneste Klædningsstykke rigtig paa, somme stod med en Klokke over Hovedet; men de fleste havde lagt Tøjet fra sig i Græsset; og Bierne betragter altid uden videre alle nøgne Pletter som deres. Der blev en Hvinen og Skrigen over al Maade, hvorpaa Flokken spredtes i stor Vildskab mod alle Verdenshjørner paa en Vis, der stod i en besynderlig Modsætning til deres sædvanlige adstadige Gaasegang. Uden Sans for alt andet end Redning styrted de nøgne, langbenede Omløbere hen over Bakker og Stubmarker; deres Tiggerposer, der slanted om dem, løste sig selv op under Flugten; duftende Kavringer og nistrende Spegepølser rulled bag fra dem som Hjul. En tung, gul Bondeost, fast og rund som en Hverresten, kom i Folehop ned ad Kuldhovedbakke og endte langt nede med et Plump i Strømmen. I hveranden Gaard i den nærmeste Omegn stod et Par splitternøgne Tatertøse, opsvulmede af Bistik under de brune Øjne, og krykked ved Lyngtørvsstakken. Deres Klæder laa stadig henne ved Søndergaards Kaalgaarddige, maaske endnu et Rov for de ubarmhjærtige Bier. Og hvem skulde række dem en Haand. Man laante da ikke Rakkerne Tøj! Desuden var de jo i med Fjenden og gav dem allehaande Vink og Anvisninger. Hvordan tror man ellers Kjen Smalend' og hendes Stodder var kommen ud af Skive Raadstuekjælder, som om intet var hændet! Nej, det var noget godt Pak, tænkte Bønderne omkring i Gaardsleddene, hvis evige Prellerier især i disse Tider var ret uudholdeligt. Det var da godt, at de nu for en Gang Skyld havde faaet noget at blæse paa. Men Kjen Smalend' viste Tænder og mumled Trusler. Dette her var ikke gaaet redeligt til! Men den Tid kom vel ogsaa, da den rette Anstifter kunde rammes efter Fortjeneste. Saa lukked Kjesten foreløbig Tænderne om sine egne skumle Tanker.

Men de, der boede ved Vejen, var da blevne saa fornumred ved henimod Drivdagstid at se en Rytter komme

fra Aakjær i fuldt Firspring over Fly Bro ad Skive til, mens han som en vanvittig fægted med blank Klinge paa kryds og tværs over sit Hoved. Nogen udtalte ganske prosaisk, at han vist var gaaet „fræ æ Snøvs"; andre talte i Lignelser og formente, at Krigsmanden vel havde været for nær ved et Mjødanker, hvor han havde faaet „en Humle i Øret."

Det sidste var jo ikke saa langt fra det rigtige.

Sydvest for Hadderup, midtvejs mellem Feldborg og Hodsager, ligger en stor Mose, som kaldes Feldmose. Den var i Fortiden ret overgroet med Buskads, mens dens dybe og brede Moradser, der omgav den næsten paa alle Kanter, danned en naturlig Befæstning, som var saa godt som umulig at overskride for andre end den indviede. Her havde Krabberne fundet en bekvem Plads for deres Hovedlejr, herfra udgik deres smaa angribende Korps, der gjorde Fjenden saa mange Afbræk, her lagde de Planerne og førte deres Raadslagninger. Her modtog de ogsaa deres Spioner og øvrige fortrolige, hvoraf de havde nogen saa at sige i hvert Sogn indenfor tre-fire Miles Omkreds.

En raakold Aften i Slutningen af Marts 1629 sad her en halv Snes Mand foran et Baal og bøded Sadeltøjet eller havde anden Syssel for. Det var store, skjæggede Karle med Fodtøj af raa Kohuder og Klæder, der var sammenholdte med Reb og Sime paa Kryds og Tværs. — Paa een Gang standser Snakken, og den nærmeste, Jakob Fust siger: „Nu faar vi nok Forandring paa Vejrliget. Nu skriger de vilde igjen!" — Med „de vilde" hentydedes der til et Par Vanvittige, der i umindelige Tider havde staaet i en Hedegaard, tøjred til Bordbenet, men da Fjenden en Nat plyndred og afbrændte Gaarden, sled de sig løs og stak til Skovs, hvor ingen siden havde formaaet at indfange dem. De holdt sig mest til Krattet i Ginneskov, hvor de klatred rundt som Aber i Træerne og lured sig paa Kragerne, som de fanged og spiste med Indvoldene i. De var Tvillinger og kunde ikke undvære hinanden. Kom de fra hinanden ved Nattetider, løb de op

i Træerne og hyled vildt og sønderrivende, indtil de atter fandt hinanden. Disse Hyl over den natlige Hede havde Befolkningen vænnet sig til, og enkelte tog Varsler af dem for Vind og Vejr. „Jeg tror nu snarere, de hyler, fordi de er sultne," sa en anden af Krabberne, som de kaldte Drejs Ovenopaa. „Naar jeg er kommen forbi Ginneskov, har jeg somme Tider haft et Brød med til dem. De kommer ikke og tar det ud af ens Haand, saadan er de kloge nok, for saa kunde en jo snuppe dem; men naar en lægger det et bestemt Sted, skal de nok finde til det. Jeg skal endda huske i Morgen den Dag at ride over med et eller andet til dem," slutted Drejs.

„Det kan saamænd være, te deres Forældre trænger ligesaa haardt," sa Jakob Fust. „De driver jo omkring omentrent paa samme Maade. Da Gaarden brændte, og Fjenden tog alt det, de havde, saa var der jo kun Landevejen igjen. Og saadan er det vel for de fleste — og er der endnu een tilbage, der har noget i Dag, lad os se, om han har det i Morgen!"

„Ja, det maa du nok sige, Jakob," tog nu Drejs Ovenopaa Ordet. „Saadan var det i forrige Uge herovre i Hærrup, I ved. Vi kjender jo da allesammen Eske Mortensen, der havde den bedste Gaard i hele Byen. Men hvad sker: en Nat kommer to Kompagnier af de Exelske marcherende fra Viborg til Holstebro; de slaar Lejr i Herrup By og befinder sig saa vel, at de bliver der et helt Døgn ud. — Og det gik jo ud over de stakkels Bønder, det forstaar sig. Og da de havde lejret sig lige bagved Eske Mortensens Lade, saa var det jo ham, der først stod for Skrub. Hvert Straa i hans Gaard, der var Kjærne i, blev slængt ud af Lugerne til Fjendens Heste. To gode Malkekøer, de sidste han havde i Nødset, blev slæbt om til Lejrbaalet og slagtet og fortæret paa staaende Fod. Og da det var en kold Nat, og Soldaterne ikke nær kunde rummes inde i Husene, blev der lavet Baal ved Baal langs Landevejen, og Ilden holdtes ved Lige med, hvad de raa Mennesker først fik Hold i: Møbler, Borde, Bænke, alt blev slæbt ud af Husene og hevet paa Baalet, for at Soldaterne kunde ha det varmt. Til Eske Mortensens rev de endda alt Tømmer og Tag af tre Huse og kasted det paa Lejrbaalet med alt andet. Ja selve Vuggen tog de og slæbte bort; havde Moderen ikke styrtet til og revet sit spæde

Barn op af Puderne, var det vel bleven slængt paa Ilden tilligemed Vuggen. Nu har Eske Mortensen og Familie gravet sig ned i en Bakkeside henad Bjaarkær til. Saadan er det gaaet en af Egnens rigeste Mænd, hvordan mon saa de fattige kan ha det?" slutted Drejs.

„Ja, hvordan har vi det selv?" spurgte Anders Hvidbjærg, en Mand, „der havde stiet kongelig Majestæts Volde og Grave", — han havde siddet i Skivhuses Fangetaarn — og var derfor dømt paa sin Hals. „Kunde en endda faa det, en kunde æde sig mæt i een Gang om Dagen, saa var det ingen Sag. En kan jo ikke som Bæsterne æde Lyng og Pors, naar det kniber; skjønt der er snart ingen anden Udvej. Vil I se, hvor magre mine Haandled er bleven? I Fangehullet der i Skive kunde en da omtrent faa det Vand og Brød, en vilde æde, og der var jo da ogsaa en vis Lunhed i Møget derinde saa vel som i den Halm, der blev kylet til en. Men her kan en ligge og fryse sig en Kolde til, og hvor er Takken, en har for det?"

Men nu tog Drejs Ovenopaa Ordet og sa: „En kan nok mærke, Anders, te du er vant til, hvad vi saadan kalder større Forhold; du bor paa Slotte, naar vi andre maa ta til Takke med en Rævgrav. Men derfor behøver du jo ikke at være storsnudet imod os andre. „Hvor er Takken?" siger du. Er du maaske vant til, at man siger dig saadan større Tak for dine Skurkestreger? Det lader til, man har forkjælet dig derinde i Skivhus' Snatterhul. Men er du misfornøjet med din Stilling her i Lejren, bitte Anders, saa kan du jo rende og hoppe. Der hænger her i Landet ikke saa faa i Galgen lige i Øjeblikket; men det skulde da gaa til som bare Fanden, om ikke der skulde kunne skaffes Plads til dig ogsaa. Nu har jeg sagt dig min Mening."

Drejs vendte Næsen i Sky og snoed sig bort fra Kammeraten.

Anders Hvidbjærg saa ganske slukøret ud ved denne Overhaling.

„Jeg har jo ikke sagt, at jeg er misfornøjet med I andre. Men jeg vil baresten ha Lov til at sige, te det ligner Gud straffe mig ingenting, te Jens Langkniv gir al Ting væk, hvad vi tar fra Fjenden, og selv har vi ikke det tørre Brød."

Men nu tog Jakob Fust Ordet: „Du siger, te Jens gir alting væk. Og det er saa møj vis; han beholder i hvert Fald ikke noget for sig selv; men saa vidt muligt gir han det tilbage til dem, som Fjenden har taget det fra. Vi er vel ikke Røvere længere; vi forsvarer vel Fædrelandet imod de andre Skurke? Du har vel ikke misforstaaet Stillingen, lille Anders Tyvfinger; for saa var den kjedelig for dig. Tror du, du skulde sidde her i Mosen og fedte Gummerne med Faare-Ister og de Dele hver andet Lidt, imens der her langs Landevejen mellem Viborg og Holstebro knap kan opdrives saa meget tørt Brød, som et Spædbarn kan mætte sig paa. Børnene skriger af Sult rundt om værre end Ugleunger — kan du høre, hvor de skriger? det er de vilde henne i Ginneskoven, der nu igjen tar paa. De maa gnave Barken af en Trærod eller nære sig med Regnorme eller Muldvarpe, om de kan faa fat i dem. Jeg vilde ogsaa gjerne æde en Muldvarp, raa, om det skulde være, saa sulten er jeg! Men hører du, at jeg skræpper op! Man er vel et Karlmenneske! Og der kan vel komme bedre Tider til Landet igjen, naar vi først faa det Pak bukket ud ad Døren."

„Jeg er ligeglad med din Snak," svared Anders Hvidbjærg. „Jeg kunde ha tjent meget godt, hvis ikke jeg var gaaet til Krabberne."

„Ja, men var gaaet til Fjenden!" raabte Jakob Fust, „og var bleven hans Spion, som Kjen Smalend og Daniel Runsel. Hvorfor gaar du saa ikke?"

„Jeg gaar kanskesig ogsaa, Jakob!"

„Ja," raabte Jakob Fust i stort Sindsoprør, „og forraader wos alle sammen! Jens Langkniv, hele Lejren her, alle gamle Kammerater! Jo, jeg har længe vidst, hvad du var for en nederdrægtig Skurk. Hvem har nogen Sinde set dig kjæmpe imod Fjenden? Du tog altid pænt dit Skrog i Agt, indtil een faldt, ligegyldig om det var Ven eller Fjende; saa var du immer allat med Kløfingren til at rydde den faldnes Lommer."

„Ja, jeg skal vel ogsaa leve!"

„Nej, Gu skal du ikke leve! Du skal hænges. Det skulde du ha voren for længe siden. Men nu vil jeg raade dig til at humre dig herfra, inden Mester kommer hjem. For Jens Langkniv han er ikke synderlig kjendt for lang Snak."

„Jeg skal gjerne gaa!“ sa Anders Hvidbjærg med sammenbidte Tænder.

„Aa, skal vi ikke først enhver især gi ham et lille Risp med Kniven, saadan te vi kan kjende ham, om vi skulde træffe ham igjen!“ sa Drejs Ovenopaa.

„Nej,“ svared Jakob Fust, „han bærer den lille kjønne Tegning der i Panden“ (han pegte paa det indbrændte Tyvsmærke); „den var det Synd at spolere for ham.“

Anders Hvidbjærg sneg sig bort Øster ud gjennem Lyngen som en tirret Hugorm.

Nogen Tid efter traadte Jens Langkniv rask ind paa Pladsen med et Raadyr paa Ryggen.

„God Aften, Kammerater! Er I sultne, saa er her dælenmæ Æde for raske Svende!“

Alle flokkedes med Forundringsudbrud om det smukke Dyr. —

„Ja, det bliver en Sjældenhed nu om Dage, da Fjenden har gjennemjaget hele Rivieret med Heste og Hunde, saa Dyrvogterne knap har andet at passe end nogle stinkende Grævlinger, som ikke en Gang Rakkeren vil æde. — Naa, Folkens, lad os nu snart faa den bitte Brune paa Spiddet, saa gjør vi os en glad Aften, imens vi kan. — I har vel endnu et Par Draaber Mjød i Dunken fra forleden?“

Snart dufted det af stegt Vildt over hele den vide Alhede, mens „Tvillingerne“ skreg ensomt af Sult fra Ginneskov.

Endnu før Krabberne var færdige med Maaltidet, blev en Lygte svunget tre Gange i Luften ovre paa den anden Side af Mosen. Det var et Meddelelsestegn, som Jens havde med enkelte af Vennerne, der vilde aflægge ham Besøg ved Nattetid uden selv at være rigtig kjendt med Adgangen til hans Hule. Jens gik hen, tog en Brand fra Baalet og svang den tre Gange over sit Hoved, for at antyde, at den andens „Godaften“ var bleven rigtig opfattet. Jens gik selv ind i Mørket for at ta imod Gjæsten. Lidt efter vendte han tilbage med Mikkel Kjemp fra Store Ramsing samt en bredskuldret, rundrygget, meget mørk Mand, paa hvem kun Øjnene var hvide. Han hed Chresten Smed, og af hans Talers mange Dobbelt-W'r skjønnedes det, at han maatte være Morsingbo.

„Naa, I kan nok trænge til en Bid Mad, og vi er da

saa heldige at kunne byde," sa Jens og leded de fremmede ind mod Baalet. „Du fik en vaad Fod, Smed, se at faa Sokken tørret ved Ilden."

„Ja, a kam Dæwlen wælt mæ forlaant øwer mod æ Wajs i æ Windsid; a widst knaplaaren, te det war saa wajed øwer wed jer ajer," sa Morsing-Smeden og trak sin lange Hose af og vred en hel Vandstraale ud af Taaen.

„Ja, den Smed, der skal smede vel, han skal ogsaa ha Vand at dyppe i," sa Mikkel Kjemp paa sin solide Maade.

„Ja, men a wild endda helst hold æ Hoser fri, især i Marsi Maaned," svared Smeden, der altid var rede til Slag.

De spiste i Fred i nogen Tid, saa sa Mikkel Kjemp:

„Ja, se nu er den jo lige ved at stramme inde ved vi andre."

„Ja, dæt er den, Dæwlen wælt mæ!" faldt Smeden ind.

„Jeg tror nu ikke, han gjør det ret meget længere," fortsatte Mikkel; med h a n mente han Fjenden. „For der kan snart ikke mere skaffes Føde til hverken Soldater eller Heste. For at vi, der tilhører Landsens Børn, kreperer af Sult, det er en Sag for sig."

„Naa, det staar saa sløjt til?" sa Jens.

„Ja, jeg har ikke set Kongens Mønt den sidste Maaned eller mere. Og det, der er tilbage af Faar og Fæhøvder er ogsaa snart talt. Jeg har et Par Smaanød, som jeg har gjemt hen, ude i Bakkerne, og saadan kan der være en enkelt. Men det er ikke nemt at ha det i Fred. Det mindste Nysmaal, de fik om det, vilde det øjeblikkelig blive nappet, og der vilde vanke Knubs til. Saa man tør jo knap betro sig til sine bedste Venner. Den Rakkermær, Kjen Smalend, hun har hjulpen mange af med det sidste Høved, de havde i deres Værge."

„Ja, hun skuld dænenmæ ha hat en warm Knipp Ris under hinne Haal eller en Hawl i æ Bælle for længe siden, det maa i gjan sej hind fræ den swot Smed i Nykjøbing," sa Chresten.

„Ja, det forstaar sig," svared Mikkel Kjemp. „Men hvem tør gjøre det? Vil du ha Æren?" Smeden tav. Mikkel fortsatte: „Kjesten behandles af Fjenden, som var hun en fornem Person. Og hun kan mere end baade Hjærtesuk og Fadervor. — Der var en Sallingbomand, der forsøgte et Skud imod hende. Men Fanden ta Mæren! — Skuddet

gik bagud og spolered ham Hovedet for al hans Levetid. Nej, du skal ikke lure at ta Kjesten hendes Bi op! Hun er ikke at spøge med. Jeg har set hende staa oppe paa Hvistelstow-Bakke og vende Vinden, som en anden kan vende sin røde Lue — bare ved at strække Kjæppen ud! Det var en Gang, jeg skulde ha været ovre paa Morsland med Færgebaaden; men det blev der sgi ikke noget af. Hun gik op ved Østenvind, men minsajn kom hun ned med Vestenvind!"

„Ja, ved du nu hvad, Mikkel," sa Smeden, „det kunde jeg sgu ogsaa ha gjort færdig, hvis jeg havde taget mig Tid til det!"

„Nej, tøv nu Krejsten; lad os nu ikke komme ind paa at tale bespottelige Ord," sa Mikkel Kjemp alvorlig.

„Hvad foregaar der ellers derinde i Salling?" spurgte Jens, da han jo nok kunde skjønne, der maatte være noget i Gjære, siden de to var draget den lange Vej.

„Ja—a," sa Mikkel og saa sig prøvende omkring i Laget. „en er vel — en er vel mellem Venner her?"

„Jeg indestaar for disse Folk," sa Jens Langkniv og saa rundt i Skaren. „Der var een. — — Hvor er Anders Hvidbjærg?" spurgte han.

„Han er stukket af, Mester," sa Jakob Fust.

„Saa—aa. I lod ham gaa! Det havde maaske været nok saa godt — — — Naa, nu tænker vi ikke mere paa det?"

„Ja, det var Jakob — — For jeg vilde ha slaaet et lille Kryds for ham først" — Drejs Ovenopaa svinged sin Kniv i Luften paa en Maade, der ikke kunde misforstaas.

„Ja, du er immer saa varmblodig, Drejs. — — Nej, dem, der er her, kan vi stole paa," slutted Jens Langkniv.

Mikkel Kjemp fortsatte:

„Se, Fjenden han har nu altid været en Hallunk efter de Salling Stude; og det er jo ikke at fortænke ham i, for de har pinede ikke deres Lige i hele Hjeropium. Og han faar dem kjønt billigt, Raden, desformedelst han tar dem uden Forlov. Men nu er der heller ikke flere tilbage. De sidste samled han i Gaar i Skive, saadan en bitte Flok paa et hundrede Stykker. De skal nu drives ad æ Sønden; de maa vel komme omentrent den her Vej, kan jeg tro. Og det var det, te vi var kommen for at spørge om, om du, Jens, var saa meget Karl, te du kunde — — — —"

Mikkel gjorde en Pavse.

„Naa, te jeg kunde ha dem paa Stald indtil videre?“ fortsatte Jens.

„Ja, det var fandenmæ wor Ærind, Jens, ja, aaeja!“ brast det i en Skranni ud af Smeden.

„Ja, Christen Smed er fulgt med paa Morsingboernes Vegne; for en Del af Flokken er jo fra Morsland,“ forklared Mikkel.

„Ja, og det er Salighed ikke de ringeste,“ sa Smeden med patriotisk Selvfølelse.

„Jo, vær I rolig, jeg skaffer v e l Plads til Studene — og til Driverne med, om det kommer derpaa an; hvor der er Hjærterum, der er der jo ogsaa Husrum. Hahaha! — Hvad siger I, Kammerater?“ vendte han sig nu til Jakob Fust og de øvrige. „Skal vi slaa denne lille Studehandel med Fjenden og la ham selv betale Lidkjøbet?“

„Ja—a!“ lød det i Kor fra dem alle sammen.

„Men nu Tand for Tunge! Ingen Overilelser, Drejs Ovenopaa; her maa lægges et fint Bestik,“ tyssed Jens ad dem.

— — „Det var altsaa den ene Part af vort Ærinde, Jens. Men vi har endda mere paa Sinde,“ sa Mikkel med et Suk.

„Som jeg sa før, jeg tror nu Fjenden har været sin længste Tid her i Landet; jeg skjønner det af mange Ting; der er en evig Flytten omkring med Soldaterne fra Sted til Sted, som følte de Jorden brænde under sig. I Morgen mønstrer Ritmester Timmer paa Nørgaard alle Rytterne, og Musketterernè — har jeg hørt — skal om en otte Dages Tid herut af Skive By, og saadan det ene med det andet. Men jeg siger nu, te det var den største Skam, om den Ritmester ikke blev slaaet død, inden han forlod Salling, og det er enhver brav Mands Tale; for Ritmester Timmer, han har været den ondeste Bøddel imod os alle sammen i de halvandet Aar, han har været Salling mægtig. Men han ved godt, hvad der truer; han holder derfor solide Vagtposter i sit Kvarter. Men jeg tænkte mig, om ikke du gjennem eders fælles Bekjendter — — — Ja, jeg ved ikke, om jeg tør nævne Navne?“

Mikkel Kjemp saa underfundig over paa Jens Langkniv.

„Jo saagu tør du saa; for du tænker naturligvis paa Præstekonen,“ sa Jens uden at fortrække en Mine.

„Nu har du Ordet; nu kan jeg høre, te du kan baade gjætte og bogstavere."

Sagen var denne: Under en Rekognoscering havde Ritmester Timmer en Nat forlangt Logis i Daugbjærg Præstegaard og var øjeblikkelig bleven optændt af den rødhaarede Præstekone. Ritmesteren smed med voldsk Haand den ulykkelige Præst ud af Kammeret og tog hans Plads ved Hustruens Side; og saa godt maa de ha syntes om hinandens Selskab, at da Ritmesteren ved Daggry forlod Gaarden, havde han Præstekonen med i Sadlen, medens Præsten vred sine Hænder ved Hushjørnet. I de sidste halvandet Aar havde hun da mest været Ritmester Timmers Frille, men til Tider havde han højmodig overladt hende til andre af Officererne; hun var kort sagt bleven en rigtig Soldatertøs. Alt dette vidste baade Mikkel Kjemp og Jens Langkniv.

„Du har Ret," sa Jens efter nogen Overvejelse. „Jeg har forhen kunnet gjøre Indtryk paa den lille rødhaarede. Det var næppe af Vejen at probere, om ikke noget af det gamle Krudt har holdt sig tørt fra den Gang. Jeg skal opsøge hende og gi dig Besked om hendes Sindelav."

De blev endnu sammen i nogen Tid, før Mikkel Kjemp og Smeden vendte Næserne ad Hagebro til. Paa et Tidspunkt af Samtalen siger Mikkel:

„Men hvad er da det for en forfærdelig Skrigen, en hører hver andet Lidt?"

Jens Langkniv forklared dem Sammenhængen med de to vanvittige. — „De Stakler! vi plejer at bringe dem lidt Æde, naar Sulten tar ren Overhaand. Hør Jakob Fust, du bliver nødt til, før du lægger dig, at ride over til dem med nogle af Levningerne der." Jens pegte paa det afpillede Dyreskrog.

Jakob fjerned sig med Resterne. — Kort efter forlod ogsaa Mikkel Kjemp og Smeden Krabbernes sumpede Sovekammer.

Et Par Dage efter saa man en prægtig Studeflok ca. 100 i Tal drives Østen ud af Skive By og videre Sønder paa med Skive-Kolding Landevej. Flokken var ledsaget af tre høje Ryttere, der lyste i Vaabnene mod den opgaaende Sol; desuden fulgtes Dyrenes kluntede Bevægelser af en 4—5 Drivere, der løb frem og tilbage, fægted med Egekjæppene og laved en Spektakel med Kjæverne, der var nær ved at gjøre de arme Dyr rundtossede. Nu drev de ind over Fly Hede. De svære hvide vandrende Dyrekroppe tog sig herligt ud mod den brune Lyng; Morgensolen faldt ind mellem deres Ben og kasted deres Skygger langt mod Vest: Duggen køled deres varme Horn; de prusted af Velvære, slog op i et tungt Brøl, knalded Hornene sammen og udfægted en kort Kamp, til Driverens Egekjæp med samt hans fule Eder og Annammelser atter havde bragt Ligevægt til Veje. Andre slog Mulerne i den duggede Lyng og napped sig en Vederkvægelse under Marchen. Et Par Hunde løb og fimred omkring Flokken, gav af og til et Gams og et gjaldende Glam fra sig for ikke i Larm og Halløj at staa tilbage for Driverne. Men over det hele raged de tre Ryttere; som ridende Gudebilleder saa de foragteligt ned paa det hele Postyr og lod fra Sadlen deres stive forsoldede Blikke vandre ud imod den lille forrevne Bondeby, hvorfra et enkelt rustent Hanegal lød ud til dem.

Mens Rytterne og Studene saaledes i bedste Velgaaende nærmed sig Fly fra Nord, havde Jens Langkniv og Krabberne heller ikke ligget paa det grønne Øre. Jens selv var endda kommet til Byen Aftenen i Forvejen og havde snakket meget gedulgt og indgaaende med Troels Christensen, Manden i Soelgaard, der laa lige op ad Landevejen. Jens blev hos Troels om Natten. Henad Morgenstunden tog Byens Hunde til at gø saa gudsforskrækkeligt, og da Folk kravled til Dørene i det blotte Linned og keg ud, saa de en 4—5 mystiske Mandspersoner med forrevne Kofter og flagrende Topluer forsvinde i Porten til Soelgaard. Det var en Afdeling Krabber, hvis ramme Lugt havde staaet de Fly Køtere i Næsen. Folk i Byen var da klar over, at her var noget i Gjære, og da de kort efter saa Rytterne og de mange Stude marchere ind i Byen, gjorde enhver sig sine egne Tanker og hvisked stille et og andet til Naboen.

I Soelgaard havde man været oppe før Fanden fik Sko paa; ja, Troels og Konen saa nærmest ud, som om de ikke

havde lukket et Øje den Nat; de havde da faaet saa farlig travlt med at brygge en Tønde Mjød; den hede Damp stod i blaa Skyer ud af Bryggersdøren, og inde i Dampen hørte man Klang af Baljer og Kobbertøj. Jens Langkniv gik selv i graa Sækkelærredsforklæde og med et Smil om Munden inde mellem Karrene og smagte Varen tilpas som en anden Kjøgemester, slog Smask med Tungen, før han med et tilfreds Nik lod Øsen gaa tilbage til Troels Christensen.

Nu var Studeflokken naaet ligeud for Soelgaard; Kreaturerne brøled mod Vand; de ridende Billedstøtter drejed Halsene om mod den overdaadige Em, der volmed ud af Gaardens Bagdør; for første Gang under Ridtet syntes der at tændes en Gnist inde i de kolde graa Blyøjne. Driverne stod paa overfor Føreren, at det vilde være nødvendigt, at Studene kom om til Gaardens Vandtrug, ellers blev de ikke til at regjere med. Rytterne gav gnavent deres Tilladelse, og red nu nærmere hen mod den kvulmende Em, hvis Duft blev sødere og sødere, jo nærmere de kom dens Kilde.

„Hvad er det, I brygger der?" spurgte Anføreren pludselig Jens Langkniv, der stod i Dørkarmen med sit ligegyldigste Ansigt paa. — Jens saa stupid hen i Vejret og lod, som han intet havde hørt.

„Hvad Satan, er han døvstum, Flynderho'de!"

„Hwah?"

„Jeg spørger, hvad det er for en liflig Drank, han rører sammen der i sit Bryghus?"

„Vi brygger," svared Jens og glaned videre.

„Ja, for salte Helvede, det kan jeg jo se! men hvad brygger I?"

„Aa, det er saadan en enlig Anker Mjød — til Husens Brug."

„Saa kan I vel lange os en Kande herop paa Hesten, nu mens Studene drikker."

„Ja, Mjøden er skam ikke min, jeg er kun en ringe Brygmester, som brygger for Manden her i Gaarden, da han ikke selv forstaar Haandværket. Jeg bor længere her Sønder paa. Men der ser jeg Husbond! Nu kan I selv spørge ham ad."

Troels var kommen til Døren.

„Giv os en Kande Mjød hid; jeg er — ta mig Satan, saa tørstig, som jeg skulde sprække!"

„Gode Herrer, vi er ikkuns fattige Folk, som alle Bønder, Gud bedre det, i disse Egne. Nu havde vi denne Smule Honning, men skal vi til at dele det ud til vejfarendes, saa bliver der kuns lidet tilbage til vort eget Barnsøl."

„Hør mig til den arge Gniervom! Hvis ikke du straksen rækker mig og Kammeraterne en Kande hid, skal du faa Gaarden brændt ned om din formaledidede Skaldepande; tro mig nu!"

Troels kom nu tilsyneladende dybt ængstet frem med Kanden fyldt af duftende Mjød. Med mange dybe Skradud gik han ogsaa til de øvrige Ryttere. Heller ikke Driverne blev forglemte. Rytterne raabte „A—h!" og rakte Kruset tilbage for at faa det fyldt paany. — Alt dette besørgede Troels Christensen inde i Gaarden. Imens havde Jens Langkniv set sit Snit til at komme ud mellem Studene udenfor Gaarden. De havde allerede fyldt Vommen med Vand og var oplagt til at ta en Løbetur. Folk stod overalt og keg ved Hushjørnerne; Byens Hunde kom hen og lugted til Drivernes Hunde.

Paa een Gang tog Pokker ved Studene. Fem-seks af de kraftigste sprængte ud af Flokken under vilde Radier og tog til Flyvt over Bybrinkerne. Andre fulgte lige saa ilfærdigt efter med Halen stift op og Flag paa Mæsten. Jens havde nemlig listet sig fra Dyr til Dyr og havde eftergjort Stikbremsens Surren, saa skuffende for deres laadne Ører, at de m a a t t e bisse! „Gitrrr! Gitrrrr!" hvisked han endnu et Par Gange og trak sig saa ubemærket tilbage for at afvente Begivenhederne. Imens hang Driverne som Humlebier om Dørtræet i Soelgaards sødtduftende Bryggershus for at la sig fylde til Drøblen af den stærke varme Mjød.

Endelig kom Rytterføreren frem i Gaardsleddet med et Aasyn, der straaled mere pragtfuld end Solen histude over Daalum Bakker. Men da han saa Studenes Haler vifte til sig hinsides Flæskjærdam, idet kun den mindste Del af Flokken var bleven paa sin Plads bagved Laden, blev han pludselig hvid af Vrede. Han brøled Driverne hid! Han svang sin Sabel over dem som en Møllevinge; der steg Bobler op gjennem Mjøden og eksplodered i hans Hals som forskrækkelige Eder. — Hvi havde de ladet Studene sprede sig for alle Vinde! Djævlen skulde ryste deres Kalun

for sidste Draabe, om ikke de øjeblikkelig fik Samling paa Kreaturerne! — Driverne knækled af Sted ved Egekjæppene. Rytteren var dog ikke mere rusig, end at han kunde se det haabløse i, at disse halvfulde Stympere skulde kunne bringe Dyrene tilbage.

„Er her ingen anden Hjælp at annamme?" raabte han til Jens Langkniv, der stod og drev ved Husgavlen og atter havde faaet sit stupide Ansigt paa.

„Jow, det kunde jo være," sa Jens. — „Hvem er du?" Det lød som et Bøsseskud. „Tho det var jo mig, I snakked med før. Jeg gaar omkring og brygger for Folk. Jeg bor noget her Sønder paa."

„Kan du skaffe mig nogle Drivere?"

„Ja, maaskesig; naar I vil ta til Takke."

Lidt efter kom Jens frem med de Krabber, der var kommen til Soelgaard med Gryet. De blev straks antagne og sendt ud i Egnen efter Studene. I et Nu var Flokken samlet. Der savnedes ikke et Høved.

Drivningen fortsattes gjennem Trevad og Vridsted ad Hagebro til. Rytterne var meget oplivede; de sludred indbyrdes og sang Soldaterviser og havde megen ringe Opmærksomhed for Studene, og hvad der angik dem. Desmere vaagedes der af Jens Langkniv og Krabberne. De havde enhver især faaet en god „Kukmand" med i Inderlommen, og de gjorde den ikke selv stor Skade; skjønt de satte den flittig for Munden, svandt den næppe en Draabe, men raktes indbydende over til Driverne, der snart var bleven Drivere i dobbelt Forstand, rendte paa tværs af Vejen, slog Baglænssving ind over Marken, for omsider at staa paa Hovedet i Grøften og blive liggende. Den sidste slog Næsen i Jorden ud for Egebjærg. Derfra fortsattes Driften med bar Krabber foruden de tre Ryttere.

Da man naaede Hagebro, var der endnu et godt Stykke til Aften. For Studenes Skyld kunde der dog ikke drives længere foreløbig, da de maatte bede. — Hos Bromanden i Løvig var der — takket være Jens Langkniv — sørget rigelig for baade Mad- og Drikkevarer; især for de sidste. Føreren banded jo grumt over Driverne — de Svin! — som havde lagt sig paa Vejen, uden at gi ham Spor af Undskyldning. Han trøsted sig dog med, at de nok kom bagefter, naar de først havde faaet Rusen sovet ud, hvad Jens bestyrked ham i. Derefter gav de tre Ryttere sig til

at solde ganske sindssvagt i de fremsatte vaade Varer. Før en Time var gaaet til Ende, var de saa hønefulde, at de bad om at faa sig anvist Logis. „Saa gjerne!“ sa Bromanden og blinked polisk til Jens Langkniv. I det samme sank Rytternes Hoveder ned imod Skiven; de snorksov. Ved Aaen laa der en Baad parat. Rytterne blev baarne ud een for een og lagt i Bunden af Baaden.

„Saa, Smaabørn, nu er I alle tre kommen pænt i Lullen!“ sa Jens, da den sidste Rytters trætte Hoved bumped mod Baadens Planker. „Bare I nu ikke faar Dada, naar I kommer hjem!“ — Baaden førtes midtstrøms, et Puf! og den drev af Sted Nord efter saa roligt og sikkert, som kjendte den forlængst Vejen.

Karupaaen var paa dette Tidspunkt ret vandrig. Baaden piled af Sted som en Hest; somme Tider rendte den Næsen i Brinken, besindede sig et kort Nu, drejede rundt og fik den anden Stævn forrest. Saadan fortsattes der med smaa Forhindringer. Ud paa Natten gled de under Skive Bro.

Næste Morgen fandt nogle Fiskere en Baad, der havde boret sig ind i nogle høje Siv i Aaen ud for Krabbesholm. Men Gud forbarme sig, der laa jo Folk i Baaden! Uniformer!

Rytterne snorked svagt endnu, da de afleveredes til Brovagten paa Skivehus. — Omtrent samtidig havde Jens Langkniv i Ro og Mag reddet de hundrede hvide Sallingstude og de tre blommede Rytterheste ind i sin af dybe Moradser velbefæstede Lejr i Feldmose.

Da Ritmester Timmer i Efteraaret 1627 kom fra Skivehus til Øst-Salling, var det et Land, „der flød med Mælk og Honning“; efter at ha boet der med sine Ryttere nu halvandet Aar var det lykkedes ham at forvandle det til en Ørken beboet af Stoddere. Kort efter sin Ankomst til Nørgaard lod han Østsallings Bønder stævne til Møde i Breum, hvor der paalagdes enhver især de haardeste Ydelser saavel i Naturalier som i rede Penge. I den første Tid betalte Sallingboen med Kongens Mønt uden at kny; da den slap op, og Strømpeskaftet bare var en gammel tømt Las, letted han ved Sengehalmen eller Loens aarsgamle

Hø og fandt de henstukne Sølvbægre eller endogsaa et eller andet Sølvkrucifiks, som ens Forældre endnu havde anset for de kraftigste at bede til i Nød og Vaade; nu blev de baarne til Ritmesterens griske Oppebørselsbetjente og med rystende Haand lagt paa Sølvvægten for at afskrives én i Qvitancebogen; men end ikke dette forslog. Fjenden holdt ikke op at malke, før der kom Blod. Man maatte gribe til at levere sine Høvder for Skatten til den Pris, som Fjenden fastsatte, først Stude og Smaafæ, saa fulgte Køerne og endelig det sidste, en Bonde skiller sig ved: hans Plovøg. Men da var Nakkerne blevne krogede blandt de Sallingbomænd, hvor de før havde været stejle og kalkunske.

Men under alt dette havde der samlet sig et fortærende Had til Ritmesteren, der trued ham med voldelig Undergang. Timmer vidste nogenlunde god Besked med Sindsstemningen hos sine Undergivne og indretted sig derefter. — Nørgaard ejedes den Gang af de Pors'er, men som alle Sallings Herremænd vidste ogsaa Nørgaards at salvere sig, mens Tid var. Ritmester Timmer indretted sig nu i den tomme Rede som i en Fæstning; Gravene blev renset og Vindebroen udbedret. Nye Porte byggedes, og Smeden fik travlt med at forsyne Portdøre og andre Indgange med lispundstunge Jærnstænger og kjæmpemæssige Laase og Lukkelser af alle Slags. Men efterhaanden som Krabbernes Magt tiltog, og Mord og dristige Overfald paa Fjendens Folk blev hyppigere, lod Timmer Vagtposterne fordoble, foruden at Borggaarden Nat og Dag var fuld af store, glubske Hunde. Timmer tog næsten aldrig ud af Frygt for at møde Hævnen, men sad — i hvert Fald om Vinteren — hjemme ved Kaminen og plejed sin Spleen og sin Podagra.

Præstekonen var led og kjed af det Liv, der for hendes Vedkommede formed sig mere og mere som en Arrest; det blev hende tilsidst uudholdeligt at sidde her i det Hul og lyske den gamle arrige Bjørn, der kun havde slæbt hende med sig for at mætte sin raa Sanselighed. I Begyndelsen havde han dog været menneskelig mod hende, men efterhaanden som hans egen Ængstelse tiltog, steg ogsaa hans Tyrrani og Grusomhed mod hende; nu var der næppe en Dag, hvor han ikke overfaldt hende med Ridepisken eller endogsaa traadte paa hende med sine Rytterstøvler.

Hver Nat ved hans Side var hende en Væmmelse. Hun maatte ud af dette, om saa hun skulde brænde Gaarden af over Hovedet paa dem begge. — I alt dette var der vel ogsaa en spirende Forstaaelse af, at der maatte noget til for at sone den Harme, som Befolkningen husede mod den, der saa aabenbar som hun, var gaaet over til Fjenden. Hvad vilde der ske med hende, den Dag Timmer drog ud af Landet og lod hende sidde tilbage uden Gran af Beskyttelse? Befolkningens Dom over hende vilde sikkert blive haard; hendes bedragne Mand vilde næppe mere ta hende til Naade. Den eneste, som hun haabede endnu nærede nogen Følelse for hende, var Jens Langkniv. Til ham stod nu al hendes Tillid; h a n kunde frelse hende, men Ritmester Timmer maatte være Løsesummen.

Saa mødtes hun da endnu en Gang med Jens Langkniv — i Krabbesholm Skov — og havde en indgaaende Samtale med ham.

Under Foregivende af, at hun skulde træffe nogle vigtige Familiedispositioner i Skive, var det lykkedes hende at komme løs, saa Ritmesteren havde givet sit Minde til, at hun foretog denne Udflugt under behørig militær Eskorte.

Her gav hun Krabbernes Høvding sit uforbeholdne Tilsagn om at staa ham bi under hans Bestræbelser for at faa denne Landsbøddel nedlagt.

Det var en pragtfuld Maaneskinsaften i Midten af April 1629. Ritmester Timmer og Præstekonen sad ved et Tællelys i Nørgaards Østerstue. I denne Stue tilbragte Ritmesteren nu altid sine Aftner, da den var lettest at forsvare sig i, om alle de Rygter, der kom ham for Øre, skulde blive til Virkelighed.

— „Hvad gjorde du saa i Skive forleden?" sa pludselig Ritmesteren og retted sine haarde Øjne imod hende.

„Jeg besørged mine Ærinder," svared Præstekonen, mens hun rejste sig op og gik længere ind i Halvmørket for at unddrage sig hans fikserende Blik.

„Hørte du ikke noget om Krabberne?"

„Jo, det kan man jo ikke blive fri for; dem taler jo al Landet om, især optages Sindene af en Historie om nogle Stude, en svær stor Flok, som de skal ha taget fra F j e n d e n — fra os!" Præstekonen rødmed stærkt ved sin Fortalelse. „Sig d u kun F j e n d e n. Du mener det

jo dog. Alle vi Officerer, som du har søgt Seng med, er jo dine Fjender. Jens Langkniv — som du forresten vel ogsaa har søgt Seng med — er din Hjærte Ven.

Du traf ikke den Hallunk i Skive?" — Præstekonen tier. „Du tier. Det er jo ogsaa et Svar. — Hvad talte I om?" Præstekonen tier stadig. Ritmesteren har grebet Pistolen, der altid ligger paa Bordet, selv naar han spiser.

„Hvilke Planer la I til min Undergang?" Han løfter Pistolen. „Jeg forlanger, du svarer mig. Skal jeg gaa til Helvede i denne Nat, skal du komme til at lyse mig Vej."

En Tjener kom ind med en Grog, som han ærbødig sætter paa et Hjørne af Bordpladen. Ritmesteren rager det ned paa Gulvet med et Slag af Pistolløbet, saa Sukkertang og Glasstumper hopper over Gulvfliserne. „Tag det Møg væk, og saa ud med sig, dumme Dreng! Tror han, der nu er Stunder til Pokulatz!" — Ritmester Timmer var sprunget op og gik over Gulvet stadig med Pistolen i Haanden. Han ømmed lidt paa højre Fod; det var Vinterens Podagra, der endnu slæbte som en Kugle ved hans Hæl.

„Kom her hen og lad mig se dig i Synet!" Han tvang hende hen til Lyset. — „Jo, du forraader mig, du forraader mig! Hele dette forbandede Land, der nu i halvandet Aar har staaet en efter Livet, spejler sig i dine lumske Øjne! Jeg vidste, at det maatte komme; men du skal komme til at gøre mig Følge!"

„Naar du troed mig saa ilde, hvorfor slap du mig da ikke som jeg bad dig om — ja, som jeg bad dig om lige fra den første Stund?" sa Præstekonen heftigt.

„Du var saa hed dengang, saa du næsten skolded. Og du havde rødt Haar, og jeg har aldrig kunnet modstaa rødt Haar."

„Det har alle de andre ogsaa sagt til mig. — Jeg har rødt Haar, derfor er jeg bleven udset til at være Bold for Mænds Begjær, ogsaa deres, jeg hader."

„I Tyskland var alle Tøse sorte. Jeg tror, det er det eneste Fortrin, dit Land har, at dets Døtre nu og da har rødt Haar. — Thi hvad jeg har udstaaet af Gigt, af Søvnløshed, af Dødsangst i disse to Vintre her i dette Hundeland, der kun synes at være beboet af Ulve og Snigmordere, nej, det kan jeg ikke udsige! Hellere end jeg gjorde disse Aar om igjen, gik jeg i Krig mod Tryntyrken."

„Hvi kom du her saa? Hvad vilde I her efter?" spurgte Præstekonen udfordrende. „Det var vel ikke bare for at søge efter en enkelt stakkels Rødhaaret som mig?"

„Jeg er Soldat. Jeg gaa hvorhen min Herre peger."

„Det gjør Hunden ogsaa!"

„Ritmesteren vender sig imod hende med sammenbidte Tænder: „Ja, saa er jeg en Hund — — Og du min Tæve! Og nu s k a l du sige mig — — —" Han har atter løftet Pistolen imod hendes Bryst. I det samme høres Hundenes heftige Glammen fra Borggaarden. Timmer ømmer sig hen i Døren og ser ud. „Vagt!" raaber han ud i Gaarden. Ingen svarer. Han gaar længere ud paa Trappestenen og brøler af fuld Kraft: „Er Vagten paa sin Post!" Stadig intet Svar. Mens Ritmesteren er ude, er Præstekonen lynsnar henne ved Vinduet, som vender mod Øst. Maanen slænger Guldbro paa Fjorden helt over til Jelsøodde, og op ad den maanelyse Brink til Gaarden ser hun en Flok bevæbnede Mænd, der sniger sig frem bag Buske og Sten. Hun griber Lyset fra Bordet og vifter med det ud til dem. — Ritmesteren er vendt tilbage; han er nu askegraa i Ansigtet; han holder stadig Pistolen opspændt. „Ingen Vagt," hvæser han — „ikke ved Døren her! Heller ikke ved Slotsporten!" — I et Nu har han aabnet en Lem i Gulvet; det er henne lige foran Indgangsdøren. Den fører ned til en dyb Kjælder. Saa slukker han Lyset og trækker sig ind i Stuens Baggrund. Hundenes Halsen vedvarer. Nu høres der ogsaa stærke Tramp mod Stenbroen. Der faldt et Skud. Mere Tramp. — Flere Skud. — En Hund hyler, mens en Række sorte Skikkelser grumser Maanelyset foran Indgangen. Da kaster Præstekonen sig rasende frem og skriger: „Aa, Jens, agt dig for Kjælderlemmen!" I det samme knalder Ritmesterens Pistol. Præstekonen styrter med et dumpt Skrig ned i den dybe Kjælder. —

Men hun havde jo fortalt Jens om Husets hele Indretning, ogsaa denne Kjælderlem; han var derfor velforsynet med en Baadshage; med et Skrald faldt Lemmen tilbage paa sin Plads. Stuen fyldtes i et Nu af mørke, trampende Mænd. Ritmesteren værged mandelig for sig; men de var ham for mange. Inden faa Øjeblikke var han afvæbnet. De slæbte ham ud paa den maanebelyste Trappe. Han klaged ikke, bad ikke for sig. Man hørte ham kun

sige, om han ikke maatte gaa lidt sagtere af Hensyn til sin Podagra. — „Aa, maa vi ikke faa ham lidt længere her hen!“ lød en grov Røst. Det var Mikkel Kjemp. Han stod med Øksen lige op ad Gaardens Vippebrønd. Det var Mikkel, der gav ham Dødshugget, men de andre Sallingbomænd kunde heller ikke dy sig for at løbe til og gi ham et Stik.

Jens Langkniv, som straks havde fundet Pistolskuddet mistænkeligt, var gaaet tilbage til Stuen; her fandt han det væltede Tællelys, han tog det op og tændte det ved sit Fyrtøj. Nu saa han Blodspor omkring den mystiske Kjælderlem; han slog en Haand i Krampen, aabned Lemmen og gik ned. Paa Bunden af Kjælderen laa Præstekonen med et Skud i Siden. Hun aanded endnu. Da hun mærked Lyset, slog hun sine Øjne op og saa paa Jens med noget af sin vante Glød. Han trykked et langt Kys paa hendes Læber, hun løfted sine Arme op som for at lægge dem om hans Hals; kun halvvejs naaed de, saa sank hun tilbage i sin Død. Jens tog det afsjælede Legeme paa sine Arme og bar hende op i Gaarden.

„Uden hende havde det ikke faldet saa helt let,“ sa Jens; han tænkte vel paa den Ting, at Soldaterne lige før Aften havde fundet alt Krudtet paa Gaarden overheldt med Vand. Da Vagten opdaged, at alle Geværerne fra den første til den sidste klikked, smed de Vaabnene, løb deres Vej og skjulte sig. Det eneste Skydevaaben, der ikke klikked, og som aldrig blev koldt i Ritmesterens Haand, var det, der havde ramt Præstekonen selv.

Kort efter gled en Baad over Maanebroen fra Nørgaard Land til Lundø Tap. Det var Krabberne med Præstekonens Lig i Baaden.

Faa Dage efter jordedes hun i al Stilhed paa Daugbjærg Kirkegaard.

Med Mordet paa Ritmester Timmer havde Krabbernes og Jens Langknivs Dristighed og Frækhed naaet Toppunktet. Fjenden var rystet. Dette maatte hævnes. Faa Dage efter drog en Afdeling Ryttere Sønder paa ud ad

Heden til med dette ene Maal for Øje at fælde Jens Langkniv. — Hos Kjen Smalend' havde Føreren faaet oplyst, at Jens fornylig sammed med 3—4 andre Krabber var set omkring Daugbjærg; men da Rytterne naaed Daugbjærg, var han allerede det bedste af Vejen til Resen. I strygende Fart gik det nu mod Sønder Resen. Rytterne slog Kreds om Byen; helt lykkedes det dog ikke paa Grund af Byens Udstrækning, men alle Veje og Gangstier havde Hovedstyrken besat; andre trængte ind i Husene for at søge efter de flygtende.

Da begyndte Kirkeklokkerne pludselig at ringe. „Hvorfor ringed de?" spurgte Rytterføreren. „For der var Begravelse?" „Hvor det?" „I den Gaard der." — Rytteren gik ind. Huset var i et Gildesjag, i al Tarvelighed. Oppe i Overstuen stod nogle sortklædte Mænd omkring en tillukket Ligkiste. Èn stod ved Kistens sorte Forende og sang drøveligen den vante Begravelsessalme. „Hvem begraves?" spurgte Rytteren barsk. „Min gamle Bedstemor!" snøfted en som han tog for Manden i Gaarden.

Kort efter stolpred det sparsomme Ligfølge af Sted. „Degnen" gik stadig foran og sang vemodigen. Fire sorte Mænd bar Kisten hen over Brinkerne mod Kirken og den kaldende Klokke. Endogsaa Rytterne blotted Hovederne, naar Følget kom forbi.

Forskningen efter Jens Langkniv fortsattes lige ivrigt i Nabogaardene.

Hen paa Aftenen sived det saa ud, at hele Begravelsen havde været en Skinmanøvre, foretaget af Jens Langkniv og Krabberne og i god Forstaaelse med Beboerne.

I disse Egne var det Skik — hvad Fjenden næppe var underrettet om — at enhver honnet Mand for alle Tilfældes Skyld havde sin Ligkiste staaende i Hjemmet. Saaledes ogsaa her. Imidlertid var det Jens Langkniv, der laa i Kisten og hans Kammerater, der bar ham bort. Kommen op paa Kirkegaarden, hvor ingen Fjende mer iagttog dem, havde de let ved at snige sig væk Vest paa over Karup Aa. Nu sad de sikkert alle i god Behold bag den sumpede Lejr i Feldmose.

Da Rytterne var kommen paa det Rene med, at Jens Langkniv ogsaa denne Gang havde taget dem ved Næsen, udklækked de paa staaende Fod en mægtig Hævnplan. De slutted som saa: Brænder man Laden, saa brænder vel Rotterne med! Og saa drog de ud og stak Ild i den store Alhede, først Østen for, siden ogsaa Vest for Karup Aa. Gjennem alle Aarhundreder havde Jylland næppe set Mage til Brand. Der gik en fejende Aprilsvind over Lyngen; denne naaed paa Steder en Mand til Bæltet; her og der var den isprængt Vidje- og Egekrat. Alt forvandledes til et forkullet Øde. Gamle krogede Vejspor, som kun Hyrden kjendte, kom nu til Syne i Jordsmonnet som Rynker i et gammelt Ansigt, efter at en er bleven berøvet sit Skjæg. Flintestenene sprang i Varmen med døvende Knald, Hjorte i den kongelige Vildtbane, som havde forstaaet at skjule sig for de tidligere Efterstræbelser, kom i rasende Spring ud af Røgen, men styrted inden længe paa de forbrændte Ben og slog stønnende Takkerne i Jorden. Ræven strakte ud, som havde han Ild under Lunten; Urkokken steg som Fugl Phønix op af Asken, mens Gnisterne stritted fra dens klaprende Vinger. Hugormene snoed sig som levende Reb i Tusindtal langs Jorden, mens de ustandselig hvæsed, som vilde de svale paa den altfor varme Anretning. Ulvene, der ellers hidtil havde arbejdet i god Forstaaelse med Fjenden, kom luskende med Snuden mellem Benene og skulende Øjne til Branden og Omverdenen, som følte de sig pludselig forraadte af deres tobenede Forbundsfæller.

— Saadan brændte det i mange Døgn. Fjends Herreds Byer og Bakker forsvandt i et Dyb af blaa Røg, af hvilket kun Daugbjærgdaas ragede frem som Bunden af en tjæret Kaag. Helt ud til Limfjorden gik vejfarende med den bedske Smag af brændt Lyng paa Tungen. Solen gik hver Aften ned i røggraa Dyner, kantede med Kobber, og naar Natten blæste ind, og man vendte Blikket mod den sydlige Horisont, var det, som læste man paa Himmelbuen i Flammebogstaver det Kapitel af ens Børnelærdom, der fortalte om Verdens Undergang og den evige Ild.

Natten til femte Døgn havde Ilden naaet Ginneskov. Kunde det ikke skjønnes af andet, hørtes det i hvert Fald af de „vildes" forfærdelige Skrig. I Rædslen var de kommen helt bort fra hinanden. Røgen fra den brændende

Lyng vældted i kvælende Skyer ind over deres Skjulested, Som Aber for de op i Træernes Toppe og skreg, lytted saa et Øjeblik, indtil ogsaa den anden skreg, maaske helt fra modsat Ende af Skoven; saa ned af Træet og i vraltende Løb efter Lyden; op i et nyt Træ for atter at udstøde et sønderrivende Skrig! Saadan blev de ved et godt Stykke af Natten.

Men engang, da den ene sprang til Jorden, var der allerede Ild i Underskoven, saa han sved de nøgne Fodballer; da omklamred han paany Stammen og løb til Vejrs helt ud paa den yderste svajende Gren; herefter var hans Strube eet Skraal. — I modsat Ende af Skoven sad en lignende Stakkel og lod sit Rædselshyl hvirvle ud over den forkullede Hede.

Snart blev Skovbunden under dem et Ildhav, der næredes mere og mere af Løv og Kvas. Larmen fra den knasende Ild lød op til dem, som gik store Dyr dernede og knækked det tørre Grenværk. Ilden blafred op her og der, slog en gloende Arm i en hængende Gren og klatred efter. Varmen begyndte allerede at krølle Huden paa deres nøgne Ben. Naar de aabned deres fortrukne Mund til Skrig, fyldtes den med Røg, saa deres Strube nu blot kunde udstøde en tør Gøen. Tilsidst blev ogsaa den rent henne.

Da man næste Morgen saa ud mod Ginneskov, var der ingen Skov mere; kun her og der en forkullet Bul med et Par strittende Pinde, der fosforescerede i Sollyset. Ved Foden af to saadanne forkullede Træbul laa en lille Dynge Ben, som fortalte om Tvillingernes ubønhørlige Skæbne.

Men Krabberne og Jens Langkniv, for hvis Skyld alle disse fnysende Naturmagter var slupne løs, sad imens i god Behold bag deres Sumper, fik kun nu og da en Snev af Røgen, naar Vinden kasted sig om og blæste fra et nyt Hjørne. Men ellers gjorde Ilden dem ikke andet, end at den i Forbifarten spejled sig i Pytterne omkring deres Smuthul, før den rased videre med Tungen ud af Halsen.

Mikkel Kjemp fik Ret: Fjenden sang paa sit sidste Vers. Bedst som man saa sig om, havde han rykket sine Teltpæle op og var draget sin Kurs. Befolkningen fryded sig over hver ny Flok, der tog Reisaus; men der fulgte gjerne adskilligt med dem, ja, ofte ens sidste Stud eller Ko, og da var Glæden jo lidt blandet. Men nu gik alle Mikkel Kjemps saavel som Jens Langknivs Bestræbelser ud paa at værge Salling og Fjends Herred mod fremmede Troppers Gjennemmarch. Hvert Øjeblik trued Faren baade fra Thy og Vendsyssel; men Bønderne sørged for saa vidt muligt at holde deres Hjøleer skarpe, saa de om fornødent kunde bide igjennem. Mikkel Kjemp lod sig ingen Fred, før han vidste Sallings Kyst nogenlunde sikret. Hvert Øjeblik blev der raabt for Døren over al Sallingland: „Mand af Hus!“ I næste Nu vidste hver Bonde sin Plads; man kunde i disse Farens Dage 1629 se Folk gjennemstribe det grønne Land i Hurtigløb mod Kysten, mens deres plumpe Vaaben og Madkassen rejste Klang over deres Skuldre. Mikkel Kjemp sov i den Tid hverken Nat eller Dag; hans dybe Stemme runged over dem alle og forened dem. Og hvor Fjenden fra modsat Kyst saa de beslutsomme Mænd og de lange krogede Leblade, der blinked i Solen, der bøjed de helst udenom for ikke at komme under saa strid en Strigle. Og saaledes lønnedes Mikkel Kjemps Anstrengelser efter Fortjeneste: De truende Hærmasser mod Nord skød ikke Gjenvej over Mors og Salling for at komme hurtigere ud af vor søndre Port, men tog den lange Omvej over Aggertangen og videre gjennem Bøvling Len. — Hvad der muligvis havde ventet adskillige af dem, om de var komne Mikkel Kjemp og Krabberne under Øjne, derom fortæller følgende lille Tildragelse, som hændte i Skjellet mellem Freden og Bortmarchen.

En Dag, da den blaa Limfjords smaa Bølger gik allergladest igjennem Sallingsund og op under den Klynge straatakte Huse, som udgjorde det daværende Nykjøbing, red her en fremmed Rytter hen for Døren til et Hus ud mod Stranden, hvorfra han havde hørt Slag af Smedehamre, og bad paa en brydsk Maade om at faa noget rettet ved sin Hests Sko. Smeden, der ikke var nogen anden end den Chresten, som vi sidst traf i Feldmose, saa ikke særlig fornøjet ud ved Synet af den fjendtlige Uniform.

„Vi har godnok den Skik her i min Smedje," sa Chresten, „te vi borger Øllet, mens det drikkes — naar vi da har med skikkelige Folk at gjøre. Men jeg kjender ett de Klæder, I gaar i, Farlil, eller i hvad Ærind, I farer."

Det kunde vel være en Smed Hip som Hap, mente Rytteren.

„Aaejow, saadan kund en godnok tykk. Men saa maa du Dæwlen wælt mæ rid til en anden Smedje med din Helmis, Farlil!" Nu var Chresten varm.

Ja ja da, mente Rytteren, saa kunde han da ogsaa sige sit Navn, og Ærinde med, saasom han var en af de Kroater, der var kommen hid fra Randers for af Staden at opkræve de sidste fjorten Dages Kontribution.

Chresten Smed saa med et Ryk op fra Essen, hvis Ild spillede paa hans Pande.

„Kontribution! — nu, da Freden forlængst er bekendtgjort! Hvor stor er vel den Kontribution?"

Aa, bare smaa 2000 Rdl.! Det var dog ikke noget at flyve i Flint for, mente Rytteren.

„2000 Rdl.! Af denne fattige, udsugede By! I skulde ha en Skok Djævle paa jer Hals, og den der oven i Handelen," raabte Chresten og slog til Rytteren med Hammeren, saa han styrted fra Hesten. Paa Stenbroen gav han ham yderligere sin Bekomst. — Nu var Smeden bleven ganske vild; han raabte til Blæsedrengen og sin Søn Peder, at de skulde følge ham. Som de alle tre gik og stod løb de igjennem en Gyde til Torvet. Her stod der en Afdeling af de samme „Krabater"; de var stegne af Hestene, mens Anføreren var oppe at gi sine Ordrer hos Borgmester og Raad. Men den sorte Chr. Smed løb forbi dem og ind paa Raadhuset, saa hans Tøfler smælded mod Trappetrinene. Krabaterne vented med Hagen mod Hestenes Manker uden at ane noget ondt. I det samme traadte Chr. Smed atter ud paa Raadhustrappen med et forvovent Slagsværd i sine sorte Hænder. Sværdet var grimt rustent og forøvrigt et Bøddelsværd, men Chresten havde følt det paa Æggen; han troed ikke, der var noget i Vejen med Biddet — og det faldt i hans Haand, som havde det været Forhammeren. — I det samme hæved han Skræp og kløved den nærmeste „Krabats" Hoved lige til Akselen. „Det var Nr. 2!" sa Smeden og gjorde et langt Trin fremad saa Nr. 3 ramtes i Halsen. Imens

gik Peder og Blæsedrengen dristigt ind paa Bagtroppen. Hele Truppen slap nu Tøjlerne og rendte for Livet, men Smeden og hans Medkjæmpere tvang dem op i en Gadevinkel, hvor det rustne Bøddelsværd boltred sig paa Kryds og Tværs, mens tunge Smedehamre bumped paa tykke Hjerneskaller. Da de senede Smedearme sank af Mathed, var det lille overgroede Bytorv sølet til med Blod; 7 „Krabater" blev paa Pladsen og andre undflyed kun med Nød og Næppe de Skrammer, som det faldt drøjt nok at faa helet. Saa farligt var det i hine Tider at tirre en Hovsmed, naar man gik hans Fædreneby for nær. Thi disse svære Hug og Flænger var al den Kontribution „Krabaterne" hented sig hos Morsingboerne for denne Sinde.

Ogsaa i den lille Nabokjøbstad Skive var Lidelsernes Skaal nu tømt til Bunden. Som vilde Dyr havde Soldaterne rumsteret i den fattige By, som havde haft Indkvartering baade paa Krabbesholm og Skivehus. Især dette sidste var forfærdelig medtaget; alt var sønderslaaet og nedstyrtet lige fra Vinduer og Døre til Tagstenene paa Husene. Slottet, der stod saa pænt nykalket før Fjendens Komme, og spejled sine hvidtede Mure i Karupaaens kringlede Strøm, holdt nu møjsommeligt sine udslagne Vægge paa Stagerne og maatte ha Stivere baade foran og i Ryggen for ikke at dejse næsegrus til Jorden. Men nu skulde ogsaa Kaptajn Teufel paa Døren med alt sit Soldaterpak. Nu gjaldt det om at se ham paa Fingrene, den Kjeltring, at ikke han trak dem rent af Skjorten; thi som Myggene suger værst mod Aften, saadan plyndrer ogsaa Soldaterne styggest mod Udgangen. Mikkel Kjemp og hans Sallingboere la en tæt Ring af Vaaben og Mænd om Byen mod Nord og Vest; til den Side skulde de ikke vente sig stort, med mindre de havde Lyst til at forvisse sig om, at der endnu var Bed for de Hindborg Høleer, eller at de Ramsing Høtyve endnu kunde finde til Bunds i selv et Par vidtløftige Rytterbuxer. — Saa drog Kaptajn Teufel da over den lange Bro og Sønder paa med den Smule Proviant, som han de foregaaende Dage havde kunnet kværke fra de fattige Skiveborgere og deres nærmeste Omgivelser. Ligesom de svinged ud af Porten paa Skivehus, havde de foran sig Galgen, i hvilken der endnu hang et Par indtørrede Soldater og dingled mod Morgenhimlen. Karupaa gik med sød Musik ind under den frøn-

interessante Prøve, da det Raab gjaldede over hele Byen og Præstegaarden: „Krabberne kommer! Jens Langkniv er i Spidsen!“ — I det samme var det, som om enhver Mand, der før havde krøbet og skjælvet, nu rejste sig en Alen i Vejret. Jens var i Dag i Spidsen for hele Krabbernes Styrke, desuden fulgte ham de fleste af Øst-Fjends Herreds Bønder; det gjaldt om for enhver Pris at forhindre, at den fjendtlige Afdeling her i Vridsted svinged til venstre op ad de forholdsvis tæt beboede Sogne Vroue og Daugbjærg; de maatte tvinges til at holde Vejen ligeud ad Hagebro, til Alheden. Derfor sloges Bønderne nu ligesaa tappert som hin Dag ved Ørum Kirke. Der gik en Rystelse gjennem det til daglig saa rolige Vridsted: Brøl, Skud, Trommeslag og Hestevrinsken! Med Wolle Grejersen i Spidsen anfaldt Bønderne med Raseri Rytterne, der var staaet af deres Heste for at plyndre i Gaardene; adskillige blev hugget sønder og sammen i Gange og mørke Forstuer, før de havde sluppet deres Rov og faaet Vaabnet af Skeden. Som et Uvejr kom en halv Snes Krabber med Jens Langkniv i Spidsen jagende op for Præstegaardens Rollinghus. Jens Langkniv sprang af og kanted sig ind. Krabberne slog Kreds om Døren; Jakob Fust og Drejs Ovenopaa stod som et Par Vildmænd ved hver sin Side af Dørstolpen. Snart hørte de inde fra Stuen vrede Stemmer og den for dem saa kjære Lyd af Vaaben.

Saa snart Teufel havde hørt det stærke Hestetrav foran Huset, havde han væltet den halvt besvimede Præst henad Gulvet, grebet sin blodige Sabel og skyndt sig mod Udgangen. Han mødte Jens Langkniv i Døren, saa de næsten tørned Panderne mod hinanden.

„Godt, at jeg træffer dig her! Du skylder mig Oprejsning fra sidst. Tag din Pistol!“ raabte Jens. — Men Teufel greb sin Sabel og førte den med al Magt mod Jens' Hoved, skjønt han saa, at Jens ejed intet Huggevaaben. I sin Iver tog han sig dog ikke i Agt for Loftsbjælken, som tog det væsentlige af det haarde Hug. Næste Hug afbøded Jens med sin Faareskindskofte, som han havde viklet om vensre Arm, men saa snart han havde faaet Kaptajnens Ansigt mod Dørlysningen, fyred han og knuste hans ene Kjæveben. Teufel segned over mod Væggen. Han løfted ikke Vaabnet mere. „Pjalt!“ sa Jens Langkniv. „Anfalde og mishandle en værgeløs

Landsbypræst — det kan du; men kjæmpe med lige Vaaben vilde du altsaa ikke. Vi har ikke Raad til at gjøre Fanger under disse Forhold. Jeg burde gi dig endnu et Skud her paa Dørtrinet af Fjends Herred, hvor du og dine har raset, som de Djævle, I er — — — Men — — Naa — — Jakob og Andreas! slæb ham ud til hans egne! Og lad os saa komme til at slaas igjen!"

Da Jens var steget til Hest og var kommen ud paa Bygaden, var Fjenden i den største Forvirring, fordi saa mange Ryttere var kommen bort fra deres Heste. Det vakte ogsaa Ængstelse, at Kaptajnen blev borte; og da de endelig saa ham med blodigt Hoved og lallende Tunge, ude af Stand til at lede dem i denne vanskelige Stilling, var de fleste paa Spring til at flygte. Da greb en Hopmand Beyfurt, som havde haft Kvarter paa Krabbesholm, Kommandoen. Han havde været imod at ta Hagebro-Vejen; vilde ha været ad Tastum — Ilsø — Børsting osv. Derfor vilde han nu føre Afdelingen over Vroue og videre mod Øst; det var netop det Fjends Herreds Bønder frygted allermest, og hvorom den efterfølgende Del af Kampen kom til at staa. Og Bønderne stod som en Mur og lededes med stort Overblik af Jens Langkniv. Han fik Byens Ungdom til at kjøre en Hoben Arbejdsvogne, Tromler, Plove og Harve Østen om Kirken og stille det tværs over Vroue-Vej, saa der blev en uigjennemtrængelig Vold af Vogne fra Kirkegaardsdiget ud til en dyb Dam mod Syd, hvor man i Fortiden havde taget Mursand. Længere Syd paa var Terænnet bølget og opgravet. Omsider maatte da Beyfurt bekvemme sig til at vende Næsen mod Hagebro; men før det skete, havde mange Ryttere ladt Livet paa Vridsted Bybrinker.

Fjendens March fortsattes hen over Vridsted Hede, forbi Egebjærggaard og videre Sønder paa. Bønderne og Krabberne fulgte efter, og holdt sig stadig til venstre for Hærafdelingen, for at den ikke skulde knibe ud og komme Østerpaa. Ved Hagebro stod der endnu en kraftig Skjærmydsel mellem Beyfurt og Bønderne, da Afdelingen her med Vold og Magt vilde tiltvinge sig Adgangen til Sejbæk og maaske marchere videre ad Mønsted og Fiskbæk. Men Bønderne og Krabberne sloges som Djævle, og tilsidst maatte Beyfurt og hans Tropper bide i det sure Æble, dreje skarpt til højre og marchere over Broen, der førte

interessante Prøve, da det Raab gjaldede over hele Byen og Præstegaarden: „Krabberne kommer! Jens Langkniv er i Spidsen!“ — I det samme var det, som om enhver Mand, der før havde krøbet og skjælvet, nu rejste sig en Alen i Vejret. Jens var i Dag i Spidsen for hele Krabbernes Styrke, desuden fulgte ham de fleste af Øst-Fjends Herreds Bønder; det gjaldt om for enhver Pris at forhindre, at den fjendtlige Afdeling her i Vridsted svinged til venstre op ad de forholdsvis tæt beboede Sogne Vroue og Daugbjærg; de maatte tvinges til at holde Vejen ligeud ad Hagebro, til Alheden. Derfor sloges Bønderne nu ligesaa tappert som hin Dag ved Ørum Kirke. Der gik en Rystelse gjennem det til daglig saa rolige Vridsted: Brøl, Skud, Trommeslag og Hestevrinsken! Med Wolle Grejersen i Spidsen anfaldt Bønderne med Raseri Rytterne, der var staaet af deres Heste for at plyndre i Gaardene; adskillige blev hugget sønder og sammen i Gange og mørke Forstuer, før de havde sluppet deres Rov og faaet Vaabnet af Skeden. Som et Uvejr kom en halv Snes Krabber med Jens Langkniv i Spidsen jagende op for Præstegaardens Rollinghus. Jens Langkniv sprang af og kanted sig ind. Krabberne slog Kreds om Døren; Jakob Fust og Drejs Ovenopaa stod som et Par Vildmænd ved hver sin Side af Dørstolpen. Snart hørte de inde fra Stuen vrede Stemmer og den for dem saa kjære Lyd af Vaaben.

Saa snart Teufel havde hørt det stærke Hestetrav foran Huset, havde han væltet den halvt besvimede Præst henad Gulvet, grebet sin blodige Sabel og skyndt sig mod Udgangen. Han mødte Jens Langkniv i Døren, saa de næsten tørned Panderne mod hinanden.

„Godt, at jeg træffer dig her! Du skylder mig Oprejsning fra sidst. Tag din Pistol!“ raabte Jens. — Men Teufel greb sin Sabel og førte den med al Magt mod Jens' Hoved, skjønt han saa, at Jens ejed intet Huggevaaben. I sin Iver tog han sig dog ikke i Agt for Loftsbjælken, som tog det væsentlige af det haarde Hug. Næste Hug afbøded Jens med sin Faareskindskofte, som han havde viklet om vensre Arm, men saa snart han havde faaet Kaptajnens Ansigt mod Dørlysningen, fyred han og knuste hans ene Kjæveben. Teufel segned over mod Væggen. Han løfted ikke Vaabnet mere. „Pjalt!“ sa Jens Langkniv. „Anfalde og mishandle en værgeløs

Landsbypræst — det kan du; men kjæmpe med lige Vaaben vilde du altsaa ikke. Vi har ikke Raad til at gjøre Fanger under disse Forhold. Jeg burde gi dig endnu et Skud her paa Dørtrinet af Fjends Herred, hvor du og dine har raset, som de Djævle, I er — — — Men — — Naa — — Jakob og Andreas! slæb ham ud til hans egne! Og lad os saa komme til at slaas igjen!"

Da Jens var steget til Hest og var kommen ud paa Bygaden, var Fjenden i den største Forvirring, fordi saa mange Ryttere var kommen bort fra deres Heste. Det vakte ogsaa Ængstelse, at Kaptajnen blev borte; og da de endelig saa ham med blodigt Hoved og lallende Tunge, ude af Stand til at lede dem i denne vanskelige Stilling, var de fleste paa Spring til at flygte. Da greb en Hopmand Beyfurt, som havde haft Kvarter paa Krabbesholm, Kommandoen. Han havde været imod at ta Hagebro-Vejen; vilde ha været ad Tastum — Ilsø — Børsting osv. Derfor vilde han nu føre Afdelingen over Vroue og videre mod Øst; det var netop det Fjends Herreds Bønder frygted allermest, og hvorom den efterfølgende Del af Kampen kom til at staa. Og Bønderne stod som en Mur og lededes med stort Overblik af Jens Langkniv. Han fik Byens Ungdom til at kjøre en Hoben Arbejdsvogne, Tromler, Plove og Harve Østen om Kirken og stille det tværs over Vroue-Vej, saa der blev en uigjennemtrængelig Vold af Vogne fra Kirkegaardsdiget ud til en dyb Dam mod Syd, hvor man i Fortiden havde taget Mursand. Længere Syd paa var Terænnet bølget og opgravet. Omsider maatte da Beyfurt bekvemme sig til at vende Næsen mod Hagebro; men før det skete, havde mange Ryttere ladt Livet paa Vridsted Bybrinker.

Fjendens March fortsattes hen over Vridsted Hede, forbi Egebjærggaard og videre Sønder paa. Bønderne og Krabberne fulgte efter, og holdt sig stadig til venstre for Hærafdelingen, for at den ikke skulde knibe ud og komme Østerpaa. Ved Hagebro stod der endnu en kraftig Skjærmydsel mellem Beyfurt og Bønderne, da Afdelingen her med Vold og Magt vilde tiltvinge sig Adgangen til Sejbæk og maaske marchere videre ad Mønsted og Fiskbæk. Men Bønderne og Krabberne sloges som Djævle, og tilsidst maatte Beyfurt og hans Tropper bide i det sure Æble, dreje skarpt til højre og marchere over Broen, der førte

ind i Ginding Herred. Mænd og Heste kasted sig her over Aaen og drak som en Flok Oxer. Rytterne lod deres Heste svømme over, mens Fodfolk og Træn benytted den skrøbelige Bro, der slynged og svajed til alle Kanter. Aldrig saa snart var Afdelingen ovre, før Krabberne og Fjandboerne besatte Broen og i et Nu havde revet alle Plankerne til sig. Krabbernes snilde Anfører havde sørget for, at de var løsnede i Forvejen. Nu var Tilbagetoget over Karup Aa afskaaret, og Beyfurt havde kun to Veje frem: Den Syd paa til Haderup over Hederne, — og den Vest paa ad Holstebro. Den sidste syntes dog ikke mindre vanskelig end Vejen til Viborg; thi heller ikke Ginding Herreds Bønder havde sovet Tiden væk, men stod mandsstærke tværs over Holstebrovejen, som de vilde forsvare med Tænder og Kløer. Her tog Wolle Grejersen og hans Fjandbo-Bønder med drøje Næveklask Afsked med Jens Langkniv og drog hjem efter godt Dagværk. Jens lod sig og sine færge over Aaen for bestandig at være Fjenden i Sporet. Beyfurt slog ikke uden Gysen ind paa Vejen mod Syd; kort forude lyste Hadderup Kirke; men denne Bys fattige Indvaanere var næppe værd at staa af Hestene for; de havde knap Salt til et Æg siden mere; desuden lod de væbnede Bønder og Krabberne dem ingen Ro til „at proviantere", som de med et flot Udtryk betegned deres Plyndringer. Kort udenfor Hadderup begyndte de uhyre afbrændte Heder, hvis gnistrende, blaasorte Jammer, hvor Ilden ikke havde levnet en Spire, lignede Forgaarde til Helvede. Heste og Soldater stønned af Tørst og Træthed; det var nu paa det Tidspunkt, da de skulde kampere; men Krabberne lod dem ingen Ro, men indvikled dem i Smaakampe, der yderligere udmatted dem. Lyngen var afbrændt paa hele to Dagmarcher. Da Krabberne havde fulgt dem omtrent til Midten af den afbrændte Hede og sørget for, at de altid var kommet langt uden om de Partier, hvor der fandtes Vand og naturlige Damme i Jordsmonnet, søgte disse i Galop tilbage, og fandt snart Næring for sig selv og deres Heste.

Nu først kunde Fjendens Hærkorps tænke paa Nattehvile. Hestene la sig langs ad Jorden og stønned; Foder var her intet af, men det allerværste var dog Savnet af Vand. Dagen havde været mild med en varm Majmaanedssol, der gjorde Savnet dobbelt følbart; nu kom Natten

med rappe Vindpust, der hvirvled den fine Lyngaske ind i Dyrs og Menneskers Næser og Lunger.

Aldrig har en Troppeafdeling søgt Nattelejr paa en mere trøstesløs Plads. Bunden gnistred af en sort Glasur, hvor den ikke var dækket af den tynde, hvide Aske, som Vinden kjørte med fra Sted til Sted. Flintestenene glaned i Skumringen med den spøgelsesagtige Hvidhed, som de faar efter at være skjørnede i Ild. Ikke en Busk, der sused, ikke en pippende Mus. Og over det hele Sceneri Fuldmaanen og Stjærnerne. Efter denne Nat kom en ny Dag endnu mere trøstesløs. Da Beyfurt atter naaed grøn Mark og beboede Steder, ligned han og hans Følge en Række Dødninger, der paa en mirakuløs Maade var undsluppet Underverdenen.

Dog ikke alle slap. De saarede satte næsten alle Livet til. Blandt disse Kaptajn Teufel. Han havde lidt forfærdelig paa denne March, først af Saarfeberen, siden af Tørst. Det var ikke muligt at skaffe ham nogen Lindring for nogen af Delene. Han døde under hæslige Febersyner fra sit vilde ryggesløse Krigerliv. De kasted hans Grav herude paa den milevide afbrændte Hede og rejste et simpelt Trækors over ham, som bar det ene Navn: Teufel. Korset smuldred omsider hen; men Navnet blev. Og der, — paa „æ Dæwels Grav", — holdt ingen i Fremtiden af ved Nattetider at dvæle længere end lige til.

Det var 21. Juni samme Aar, at der lystes Landefred i alle Heiredets Kirker. Folk strømmed ind i Gudshusene, de unge Piger havde deres Forklæder fulde af Markblomster, som de strented over Gulvet, over Stolene, over Altret og Knæfaldet. Der var næppe en Kirke, som ikke var plyndret og mishandlet oppe og nede, næppe een, hvor ikke Alterkalken var stjaalen, Stolene brækked og Dørfyldingen udslagen; mange Steder kunde Menigheden ikke ringes sammen, fordi Klokken var nedstyrtet. Men alligevel sad Kirke-Folket og hørte paa Præstens Ord med et Smil paa Læben; thi det vor Far „lagde ud om" var jo det sødeste Ord i Skriften: „Fred paa Jorden!" Et

Ord, hvis Sødme de end dybere havde lært at skatte under Pønitensens Svøbe.

Ingen Kirke i det ganske Herred var dog saa medtaget som Mønsted Kirke. Ti Alen af Muren var helt nedstyrtet; andet stod paa Rav, saa det var halvvejs forbundet med Livsfare at ta Plads i dens Skib. Ikke desto mindre strømmed Sognefolket ind i dens Ruiner og opfyldte helt dens søndrede Stolestader. Aldrig er det gamle tusindaarige T e d e u m bleven sunget med en mere højtidsfuld Grebethed end her blandt disse Bønder, der efter halvandet Aars Pinsel og Angst nu endelig vidste sig helt befriet fra deres Bødler. Deres Hjem var maaske en Askehob, deres Kirke en ravende Ruin, men Uvejret var ovre, Fjenden havde atter trukket sig tilbage over Landegrænsen, og deres vante Konge var paany sit Land mægtig. De gamles Øjne strømmed over af Taarer, mens de hælded de hvide Hoveder tilbage og sang:

Dit Navn lovsjunge Kerubim,
dit Navn lovsjunge Serafim!
Og med de høje Engles Chor
Lovsjunger dig den frelste Jord.

Du samler Folket i din Favn
og skaber Fred i Jesu Navn.
Halleluja! vor Sorg er slukt,
og Paradis igjen oplukt!

Folk sad i dyb Betagethed og saa op gjennem det gabende Hul i Loftet og ud gjennem Kirketaget, hvor de fleste af Blytavlerne var bortrøvet, og Sommerdagens fredelige Klodeskyer drev mageligt højt oppe over de blottede Sparretræer og sattes af de enfoldige i Forbindelse med Salmens „Kerubim" og „Serafim". Det slagne Hø dufted ind gjennem den nedstyrtede Kirkemur; af og til slog et fjernt Kobrøl ind i Præstens Prædiken. En hvid Sommerfugl sejled ind ad en af de knuste Ruder, satte sig en Stund paa Præstens foldede Hænder og flagred saa som en lille lysende Velsignelse hen over alle de blottede Hoveder, der nu var bøjed i Bønnen.

Men forinden Præsten gik af Stolen, havde han endnu en betydningsfuld Meddelelse at gjøre sin Menighed, og med en kjendelig Stigen i Stemmen sa han: „Saa lyser

jeg da herved første Gang til Ægteskab for Ungkarl Jens Olesen fra Qualderhuset og Pigen Laura Mikkelsdatter, Sejbæk." Folk vendte sig hurtigt om; og der sad Kjæmpen, som havde været deres Nætters Rædsel, men var bleven deres forgudede Helt, med et Hoved, der var set hyppigere gjennem Krudtrøg, bag Vaaben og blinkende Knive end i Kirkens andagtstyste og stille Rum. Og lige overfor ham paa Kvindesiden sad Laura, Faarepigen fra den store Alhede; ogsaa hun havde vundet Befolkningens taknemlige Agtelse i denne saa sørgelige, men Gud være takket! nu afsluttede Fejdetid. Det var ikke fri for, at mange syntes, at denne Ægteskabslysning var det smukkeste og mest højtidsfulde ved hele den med saa megen Glæde imødesete Gudstjeneste. Præsten var jo her den samme som i Daugbjærg, den haardt prøvede Hr. Jacob. Der var mange, der tvivled paa, at han kunde føre den Lysning igjennem — Jens Langkniv og Præstekonen — aaeja! der var nok at tænke ved. Men Præsten var ikke blegere end sædvanlig; det var nu ogsaa vanskeligt at blive — men Stemmen havde sin naturlige Styrke, og efter Gudstjenesten gik han hen og ønsked til Lykke — saa havde Jenses Heltedaad ogsaa her skabt Forsoning.

En gammel bøjet Kvinde, i hvem man gjenkjendte Jens Langknivs Mor, Woldborg, græd saa underlig stødvis og tungt og tørred de gamle Øjne, mens Præsten dvæled ved denne Lysning. Hun tænkte paa alle de tusinde Nætters Graad og Savn for denne vidtløftige Søn, og kunde nu slet ikke beherske sit arme Hjertes Grebethed. Een Stund i Lykke havde jo altid for hende været Indgangen til talrige andre i Ulykke. Her sad nu hun og Jens ikke mange Skamler fra hinanden og følte, hvor Hjærtet løb fuldt af Fryd. Det kunde næppe gaa rigtig til. Der maatte snart komme Besked om, at det hele var en Fejltagelse. Saadan tænkte Woldborg, mens hun trak den pibede „Kappe" frem over de taarevædede Kinder.

Baade Parret og den gamle Woldborg fik mange lykønskende Haandtryk den Søndag ved Mønsted Kirke. — Under al den Glæde og Godhed i og udenfor Kirken havde ingen, med Undtagelse af Jens selv, lagt Mærke til et Par skumle Skikkelser der havde haft Plads paa Kjeltringbænken bagest i Forsamlingen, og som forinden

de svandt i Mængden, havde kastet nogle onde, truende Blikke ikke blot til Jens Langkniv og hans Kjæreste, men ogsaa til den gamle trippende Woldborg, der støtted sig tungt til Krogkjæppen, mens hun søgte at blive Herre over sin altfor store Rørthed.

I flere Dage var der bleven aget Kvas og Brændsel sammen til det Fredsbaal, som det sydlige Fjendsherred St. Hansaften agted at optænde paa Daugbjærgdaas. Aftenen kom med Fuldmaane og mild Dugg og lange, dragende Fjerskyer af Nordvest. Det var Jens Langkniv, der var bleven udset til at stikke Kjæmpebaalet i Brand. Han gik frem imod det som en Offerpræst med Tjærefaklen højt løftet; kort efter lyste det vældige Baal som en Landsbavn, der kasted sine Varsler helt ind under Viborg Domkirketaarne mod Øst, ud til Skive og Limfjorden mod Nord, hen mod Holstebro og Storaaen mod Vest; imod Syd skjalv dens Flammer over de afbrændte Lyngheders uendelige Øde. Kort efter tændtes ogsaa Fredsblusset paa andre Højder i Herredet, som Kobjærg, Møgelhøj, Kaphøje og Daasbjærghøje. Overalt skrev de glade Flammer det Budskab paa Midsommernattens bleggraa Himmel, at Freden nu paany var Menneskenes Eje, at Herredets Gaarde nu atter kunde ligge i Tryghed paa deres Tofte, og den dræende Rug uden Ængstelse igjen indbyde Himlens Dugg. — Flest kom der dog til Stævnet paa Daugbjærgdaas. Ud paa Aftenen var der næppe under et Tusinde Mænd og Kvinder, der leged og sang i det luende Skjær, som udgik fra Baalet. En Gang imellem gik der ligesom et Kornmod fra Dalen og op imod dem; det var Kalkbrænderne dernede ved Ovnene i Daugbjærg, som ikke kunde forlade deres Arbejde, men ved dette Ildtegn — de udkastede Emmer — vilde vise Omverdenen, at ogsaa de var med i den almindelige Glæde.

Jens Langkniv blev, som naturligt var, Festens Midtpunkt: Han sad paa Lyngskrænten i Baalglansen med sit stærke Ansigt mod Fjends Herred og fortalte manende og djærvt om de hundrede af Æventyr og Farer, som de for-

løbne Fejdeaar havde ødslet paa ham og hans nærmeste Omgivelser, ligefra Slaget ved Ørum Kirke til Kaptajn Teufels Dødsflugt over den afbrændte Alhede. Ynglinger og Oldinger stod i Skare om ham; alle hørte gjerne paa; alle havde de været med til noget af hvert i disse forfærdelige Aar. Jens sad og vipped Laura paa sit Knæ, lod nu og da under Fortællingen ligesom halvt aandsfraværende sin store ru Haand glide klappende ned over hendes Kind. Flammerne leged over hans stærke Profil og kantede Kindben, fremhæved et vildt Ar over den skjægløse Hage, og svang som en blinkende Kniv for hans brune Øjenstene. En Gang imellem tog han Laura ind til sig i et Knug, dukked sit Hoved, indtil han kom under hendes Øjne og fik dem til at smile.

Med eet blev der Latter og høj Tale henne tilvenstre for Baalet, hvor man saa en mørk Gruppe arbejde sig træls og besværligt op ad den stejle Daas.

„Hvad er der i Vejen der?" spurgte Jens en ung Knøs, der kom grinende henne fra Gruppen. — „Aa, det er bare Kjeltringerne, der er kommen. Daniel Runsel har faaet sig en Snisser, og Kjen Smalend er gal, som hun plejer. Saa har de en med; ham kjender jeg ikke."

Nu fik Jens Langkniv endelig Udsigt til Gruppen, der anstrengte sig for at komme op og faa nogen Glæde af Baalets Varme, men hvert Øjeblik stødtes de ned ad Skraaningen af de andre, som ikke vilde taale deres Nærhed. Runselen var i sit Fuldskab nærmest ligeglad, men Kjesten langed flere Gange ud med Kjæppen og „gav af Saxen". I Tredjemand gjenkjendte Jens Langkniv strax Anders Hvidbjærg, som han nok havde hørt havde sluttet sig til Rakkerne, efter at han var bleven bortjaget af Krabberne. Jens havde ogsaa godtnok set et Glimt af dem alle tre sidste Søndag i Mønsted Kirke, men sørget for bestandig at ha Ryggen til dem. — Det hagled ned over Taterne med Ukvemsord. „Gaa væk, I Pak, hvad kommer I her og snager efter!" En anden sa: „Hvad, Kjen Smalend er du her endnu? Jeg troed, du var taget med Tyskerne? I havde jo saa megen Samgang med hinanden. Det var sær, ikke en af Officererne tog dig med sig. Han kunde, minsæl, ha faaet en knøv Kone i dig! — Som nu ham „æ Dæwel", du altid havde saadan en Flegger med.

— Men tho det er sandt, han ligger jo herude under en Hedetørv; — der skulde du misæl ogsaa ha ligget."

En tredje: „Ja, det er ikke hendes Skyld, om en enkelt endnu har et Øg i sin Gaard eller en Sæk Korn paa sin Lo. Føj for Helvede, at holde med saadan noget Røverpak, der har gjort vi arme Bønder al den Ynk! Kommer du mere i min Gaard, skal du, mi Salighed! faa Hunden i dine Hæle og en Slavl over din Nakke!"

En fjerde: „Ja, hun skulde minsyv haft hendes Ende varmet, mens Tid var!"

„Ja, der var nok fler end mig, der kunde trænge til at faa deres Ende varmet, selv om en ikke ser dem her hvereen!" gjæffed Kjesten og saa med Høgeøjne paa Jens Langkniv.

Da alle vidste, hvor besværligt det i sin Tid faldt at redde Jens' Mor fra Heksebaalet, tog ingen fejl af den tykt understregede Adresse.

„Tag din Mund i Agt, Kjesten. Vi har ganske vist faaet Fred i Landet, men derfor maa du ikke indbilde dig, te jeg lar nogen fornærme hverken mig eller mine."

Kjesten puffede nu Anders Hvidbjærg haardt i Sidebenene. Det var øjensynligt, at hun vilde ha ham i Kast med Jens Langkniv. Anders skræved et Par Trin foran Kjesten og sa, mens hans onde Blik ligelig delte sig mellem Jens og Laura, der stadig sad paa Jens' Skjød:

„God Aften, Jens! Maa jeg ønske dig Lykke med din Brud! Det skulde en snart ikke tro, te der kunde ha bleven et Par af Jer andre, den Dag du lod hendes Far undlive og begrave i Mosen tilligemed de her Ryttere."

Laura sprang ned fra hans Knæ. I samme Nu, som ogsaa Jens sprang op, saa man Anders Hvidbjærg gjøre talrige Vejrmøllespring afvexlende med Hovedet ned og op, fra Afsats til Afsats lige til Daasens Fod. „Det var godt langet ud," mumled Folk og trængte sig sammen om Parret.

„Hvad var det endda, han sae om min Far? Har han været her paa Egnen de sidste Aaringer? Har du lagt Haand paa ham?"

„Vær nu fornuftig, Laura?"

„Hvorfor har du aldrig sagt et Ord til mig om det?"

Lauras Næsefløje dirred; hun følte Graaden stige op fra sit Væsens dybeste Kilder.

„Der skete saa meget, der hvor jeg har maattet færdes, som en helst tier stille med; men da jeg i Dag har fortalt en Del mere, end jeg plejer — lad mig saa fortælle det ogsaa." Folk stod nu i Klynger om ham.

„Mikkel Vistisen kom her ind i Landet sammen med Fjenden. Til Fjenden angav han de villeste af hans gamle Bekjendter. Jeg greb ham som en skadsk Stimand med falsk Skjæg paa en Kippe i Skive. Dagen efter kom han i Følge med fjendtlige Ryttere ind til Hr. Niels i Vridsted og behandled ham paa den mest skarnagtige Maade; I kan spørge Præsten selv, om jeg lyver. I sidste Øjeblik kom jeg til og frelste Præsten af hans Haand."

„Ja men Jens, er det sandt, te du slog ham ihjel! Min Far, aa, min ulykkelige Far!"

„Hvad skulde jeg gjøre! Jeg haded denne Skumpi, som havde forfulgt min stakkels uskyldige Mor med sine Løgne. — Vi fandt i hans Lomme en lang Liste over alle dem her i Herredet — Bønder og Præster — som han vilde angive til Fjendens Pinsler og Udplyndringer. Jeg har truffet flere her i Aften, som stod paa den Liste. Skulde jeg nu gi ham frie Hænder til at gaa videre paa hans Liste, eller skulde jeg sætte ham mit Punktum allerede ved det første Navn. Jeg foretrak det sidste. Jeg sendte ham sammen med hans medskyldige til vor Lejr i Feldmosen og gav Befaling til mine Kammerater, te — ja, te han skulde undlives."

Jens saa langt og tungt over paa Laura. Men hun brød hulkende ud af Kredsen; og med Hænderne for Øjnene gik kun ned ad Bjærget og forsvandt. Jens tog et Par Spring bagefter, standsed, saa i Jorden og mumled; drejed saa — stadig med jordvendte Øjne — i en anden Retning.

Baalet paa Daugbjærgdaas slukkedes langsomt i Natten.

Denne Sommer gik. Efteraaret kom, og man sad nu allerede i Højvinteren og bøded, saa godt det lod sig gjøre, paa al den Skade, som Fjenden havde slaaet Landet.

Jens Langkniv var kommen hjem over Heden for at fejre Juleaften med sin Mor. Han var ellers bleven saa underlig og menneskesky siden Bruddet med Laura. Han havde glædet sig til at komme i en fredelig Levevej, faa Hjem og Familje, en Hustru at klappe, en Ko at fodre med Hø.

Hans Bysbørn i Mønsted og Daugbjærg havde givet ham Løfte om en Stilling ved Kalken, en Slags Førerhverv, der nærmest bestod i at finde passende Arbejdskraft, men først og fremmest nye Kunder for Afsætningen, hvad der næppe vilde falde ham vanskeligt med hans nære Kjendskab til Befolkningen og dens Vilkaaar rundt om i de tilstødende Herreder. At der vilde blive en umaadelig Fragen efter Kalk nu efter alle de Ødelæggelser baade i Kjøbstæderne og paa Herregaardene, var en given Sag; der var allerede indgaaet store Bestillinger baade fra Skivehus og Silkeborg Slot, saa det var nok værd for Grubernes Ejere at ha en myndig og tillige handelssnedig Mand til at ta sig af Tingene under de nye Forhold. Det var ogsaa i sin Egenskab af Bøndernes Mellemmand, at han havde rejst det meste af sidste Sommer og Efteraar. Men Bruddet med Kjæresten havde ligesom lammet hans Energi, han blev grublende og indadvendt, syntes heller ikke, at al den Handlen og Tusken med pruttende Ladefogder og storsnudede Slotsforvaltere var en værdig Beskjæftigelse for en, hvis blotte Navn havde sat Skræk i hele Hærkorps. Han talte i denne Tid med Moderen om at rejse over til Kongen og faa en Ansættelse i Hæren eller paa anden Maade, blive skikket til Norge, eller — hvem ved — komme med en af Kongens Opdagerskibe, som der taltes saa meget om, enten til Nordkap eller til de Morianers Land. Moderen blev altid ligesom hvingelsyg, naar Jens ivred i den Slags Tale. — De Morianer, aa Gud fri en naadig vel! Saa kunde han jo gaa hen og blive taget til Fange af Tyrken eller Paven! „Lad nu mig dø først, Jens; saa kan du endda gjøre, hvad du vil." — Og Jens elsked denne Mor overalt paa Jorden. I denne haarde Vinter havde man set ham bære

hende ad de tilsneede Stier, som langs de store indskaarne Lyngbanker førte til Qualderhuset, for at det gamle Menneske en Gang imellem kunde ha den Plaser at komme i Guds Hus med andre gode Kristne. Og var hun syg, hvad ikke saa sjælden hændte, blev han hjemme og kogte hendes Grød, letted ved hendes Sengehalm eller gik lange Veje til Naboerne for at hente hende Mælk i Lerkrukken.

Vinteren havde været meget streng dette Aar, alle Østfjendsherreds dybe Dalslugter var føgne til med riflet Sne, saa gamle Woldborg var ængstelig for, at Sønnen ikke skulde kunne naa hjem til hende og Julegrøden. Vist de hundrede Gange havde hun været henne ved den lille kluntede Glasrude, der vendte ud mod Syd og de mægtige Hedeflader, men hver Gang havde hun set det samme: Til venstre for Hytten den gamle krogede Poppel, hvis forvredne Stamme næsten lagde sin Top mod Jorden, og lige ud: De endeløse Lyngsletter, der nu var kræppede med Pibekraver af fin Sne. Men lige i Mørkningen hørte hun tunge Tramp foran Hytten og Lyd af en, der stryger Sneklumper fra Støvlesinkerne mod Dørtrinet. I det samme traadte Jens Langkniv ind i Moderens lille Stue; han havde en god Dragt Brænde paa Nakken, og ovenpaa Brændet laa en tung Hare med brustent-blakkede Øjenstene. Jens tog Haren ved Bagbenene og holdt den op for Moderens Ansigt. Der drypped Blod ned i Strøsandet fra dens groft kløftede Næse.

„Aa, Gud ha Lov, du kom, Jens! Jeg var saa ræd, det skulde være gaaet dig paa," sa Woldborg og smiled stolt til ham.

„Ja, jeg har gaaet fire Mil over Lyngen. Det er ligesom noget træls Føre i Dag. Men nu snakker vi ikke om d e t. Maa jeg nu hjælpe dig med Aftensmaden, Mor. Jeg har saadan et Greb paa at stege den Slags Smaakræ. Jeg kunde vel godt ha luret mig til en Urkok; men saavidt jeg husker holder du mere af Hare?"

Snart dufted hele den lille sodede Hytte af Steg og anden Liflighed. Renvaskede satte de sig til Bordet og spiste.

Da de havde spist lidt, lagde Jens sin Lommekniv, rakte over og klapped Moderens magre Haand med sin, mens han sagde: „Aa, hvor er det fornywle at sidde saa-

dan med dig denne ene Juleaften! Det er længe siden nu. Hvad for Juleaftner tror du, jeg har haft i de sidste Aaringer? De samme som alle Skovgangsmænd, der ligesom Ræven maa løfte Ørerne og lytte for hvert Bid de synker. „Under Jorden er der Fred," hedder det. Jovist; for de døde, men ikke for den levende Skovgangsmand, der skal agte paa hvert Kremt og nære Mistro, hver Gang en Gren knager over hans Hoved." Lidt efter sa han: „Jeg kan ikke ta en Bid af denne velsignede Mad i Munden, uden jeg maa tænke paa mine stakkels Kammerater. Hvor tar de Føden paa denne hellige Aften? Har de en gammel rar Mor, der vil lægge i Ovnen for dem og dreje Harestegen ind mod deres Haand og sige: Tag det der; det er det bedste Bid! — Jeg faar nok det, jeg skal ha, og faar jeg det ikke, saa er jeg saa fri at hugge det selv. Men mine stakkels Kammerater — Jakob Fust, Drejs Ovenopaa — dem hverjen — de fører nu et hovsomt Liv.

Mens Fjenden var Landet mægtig, satte de deres Liv ind saavel som nogen; tænkte grumme lidt paa sig selv. Men siden der er bleven Fred — hvem tror du, der tænker paa dem? Tror du ikke, te deres Færd ved Ørum Kirke, ved Vridsted, alle de Træfninger, hvor de sloges, saa Blodet drev ned i deres Sokker, — jeg siger, mener du ikke, te de allerede er saa godt som glemt? Mon een eneste rækker dem en Haandfuld Gryn mere af den Grund.

Og hvad mig selv angaar — jo, jeg er jo endnu den Jens med den farlig lange Kniv og de gode Armkræfter, — ham der spilled Fjenden de mange grinagtige Puds; men det er jo snart et Aars Tid siden. Og nu har vi jo alle Fred og ingen Fare. — Men jeg taaler det ikke ret længe!"

„Aa, Jens, er der nu igjen noget i Vejen?"

„Ja, de tror jo ikke, te en Mand, der engang var Landevejsrøver, kan sælge deres Kalk uden selv at stikke Profitten i Lommen. Og vist er det ogsaa forbandet svært at leve, men et Ord er et Ord, og jeg har altid holdt mit."

„Da er der da ogsaa gode Mennesker, Jens."

„Ja vistnok. Du vil vel ikke nævne mig en halv Snes Stykker?"

„Der er Wolle Grejersen og der er jo da den rare Præst i Vridsted."

„Ja, de to kan godt gjøre det ud for ti alene; og det kommer de nok ogsaa til, kan jeg mærke; for du er nok færdig med din Nævnen!"

— — „Bare der endda ikke skal blive gjort mere ud af deres Hexehistorier og deres Paafund. For det er endda no streng noget. Den her nye Kaptajn, som kom til Rosborg i Anreps Sted, han skal nok være ren i Bande, hvad den Slags angaar," sa gamle Woldborg og sukked ved Tanken om tidligere Lidelser.

„Har du hørt noget om det?" spurgte Jens, skoldhed over hele Kroppen.

„Aa, der flegres jo om saa meget; og det skulde være den her sølle grimme Kjæn Smalend, der havde været ved Kaptajnen og forklaget baade den ene og den anden."

„Er der noget om det, da burde du og jeg forlade denne Egn i Morgen den Dag," sa Jens.

„Forlade vor bitte Hjemmen! Og hvor skulde vi rejse hen og finde noget igjen her midt Vinter! Nej, det kan jeg ikke gi dig Medhold i, Jens."

„Ja, men søde Mor, skulde jeg da endnu en Gang la dig spores op og sønderrives af de Ulve, der sidst tumled dig i deres Klør."

„Aa, det kan der slet ikke blive Tale om; nu Mikkel Degn kom saa galt af Sted sidste Gang," sa Woldborg beroligende. Snart havde hun lempet Talen ind paa fredeligere Felter, og Jens lod, som han for denne Sinde var gjort tryg.

Maaltidet var til Ende.

Jens gik et Øjeblik uden for Døren. Da han kom ind, laa der store Sneflager, runde og blanke som Sølvskillinger, paa hans Lædervams. Han satte sig for den aabne Ovn, bøjed sig ned efter en Glød og fik Ild paa Kridtpiben. Oljen i den flade Jærnskaal, hvoraf Lampen bestod, skjared svagt, mens Sivet suged den ind under smaa Smæld.

Jens var sluppen i Tanker.

„Skulde vi saa ikke synge en Salme, Jens, saadan en hywhøtte Aften?" sa den gamle, der var krøbet bag ved Rokken af gammel Vane.

„Jo, Mor, syng du en! Jeg har glemt alle mine," svared Jens.

„Har du glemt dem hvereen!" Hun saa tungt over paa Sønnen.

„Ja; saa nær som: „Alleniste Gud"."

„Tho da er den ligesaa god som en anden." Woldborg sang og lod Rokken akkompagnere. Jens fulgte famlende efter Moderen i et dybt Brum, der endogsaa forundrede ham selv. Woldborg græd allerede i første Linje:

Aleniste Gud i Himmerig
ske Lov og Pris for sin Naade,
som han har os skjænket rundelig
at fri os af Syndsens Vaade!
Paa Jorden er kommen stor Fryd og Fred;
vi Mennesker maa vel glædes ved
Guds Yndest og gode Vilje.

O Jesus Christ, Guds Søn, Guds Lam,
som vil os Himmerig give,
du tog vor Skyld og bar vor Skam,
vor Sjæl at holde i Live — — —

Nu slog Mindet om Fortiden og Angsten for Fremtiden som en Brænding sammen om den gamles Hoved, saa Sangen drukned i hendes Strubes Hulken, og Jens kunde ikke nok af Salmen til at redde den fra Forlis.

Alligevel var den gamle svært godt fornøjet. „Nej, hvor vi har haft en skjøn Aften med hinanden, imodsom naar jeg tænker ved alle de Juleaftner, mig gamle Kvinde har siddet her muttersene og ikke engang vidst, om du, mit eneste Barn, var i Live, eller hvordan du var i Live."

„Ja, Mor," sa Jens, nu meget alvorlig: „Dig har jeg da, Gud ske Tak, endnu! Men der er en, der er bleven henne i Aften, som jeg havde ventet paa med det bedste, der er i mig."

„Jeg ved godt, hvem du nu tænker paa, mit Barn. Men hende er det ikke sundt for dig at ha i Tanker mere end jævnhen. Hun skal nok ligefrem ha været smaatuntet at kalde for."

„Ja, og det er altsammen min Skyld," sa Jens, nu helt et Bytte for sit Tungsind.

Moderen gik hen og klapped ham med usikker Haand

paa Haaret: „Aa, mon jeg ikke ogsaa maa bære min Part?"

„Du, Mor?"

„Ja, hvis ikke Mikkel Degn havde været saa grim ved mig gamle Ting, saa havde han maaske endda faaet Lov at rende?"

Jens saa hastigt op i Moderens Ansigt og skifted over paa et andet Sæde. Paa anden Maade svared han ikke.

Kort efter gjorde de sig rede til at gaa i Seng. Jens spændte langsomt sin mægtige Kniv af sig og hængte den op paa Stuens Midtesule. Det saa ud, som lod han sig afvæbne af en eller anden usynlig Magt, der for en Kvæld havde gjort hans Sind blødt og mildt.

Da den latterlige og intetsigende Johan Anrep ved Begyndelsen af sidste Fejde var gaaet ud af Bestillingen, kom der i hans Sted en Kaptajn Niels Munk, der i det ydre som i det indre var sin Formands afgjorte Modsætning. Anrep havde altid ladet Folk passe sig selv, saa længe de ikke fornærmede ham; intet havde saaledes været ham mere ligegyldigt end Trolddomssager, indtil man fik ham overbevist om, at de var rettet mod hans egen personlige Sikkerhed. Anderledes med Niels Munk; han kløed formelig efter at komme i Kast med den Slemme og udrydde al hans Yngel, til hvilken han i første Linje regned Hekser og Troldkarle, af det ganske Fjends Herred. Krigen var da knap nok sluttet, før Befolkningen i disse Egne, takket være denne skumle Kaptajn, hengav sig med bæstisk Lidenskab til sit Aarhundredes Menneskeæderi: Hexeforfølgelserne. Ganske vist laa den ivrige Hexeopsporer, Degnen Mikkel Vistisen forsvarlig nedsænket i Feldmosen, men man fandt snart Erstatning, og man var ingenlunde nøjeregnende. Den blotte Beskyldning toges hyppigst for Bevis. En af de første, der blev afhentet og „hektet", var Woldborg i Qualderhuset. Som hendes Hovedvidner optraadte Kjæn Smalend' og Daniel Runsel. Kjesten gik nu næsten lige saa frit til Kaptajn Niels Munk som tidligere til de

fjendtlige Officerer. Hun havde jo i klar Erindring den mærkelige Historie med de rasende Bier hin Efteraarsdag i Aakjær, der havde indbragt hende saa mange Spottegloser og Stiklerier. Nu var det bleven oplyst, at Rytteren var kommen til Aakjær fra Østfjendsherred, og at han der havde passeret en Vej, hvor gamle Woldborg nogle Øjeblikke forinden havde gaaet med sit Spind og været saa uheldig at tabe et Par Garnfed ned i Sandet. Garnet havde den galopperende Hest faaet viklet om Skankerne og slæbt det lange Veje; der skulde efter Kjestens Paastand være set Rester af det Garn om Hestens Ben, da Rytteren naaed Søndergaard. Men dette Garn hørte med til Woldborgs Trolddomskunster; gjennem dette forgjorde hun først Rytteren, som overførte Smitten til Bierne; fra Bierne rased Djævelen videre til Kjesten og de nøgne Tatertøse. Det var en ualmindelig fin Syllogismus. Det tykte ogsaa Kaptajnen. Og paa den fældedes gamle Woldborg. Som det sandhedskjærlige gamle Menneske hun var, vilde hun ikke fragaa, at hun, der var noget stummelvorn paa Benene, paa den her Vej var kommen til at tabe et Par Garnnøgler ud af sin Kurv. Dette var det faktiske; Holdepunktet. Resten besørged Kaptajnen — og hans fortrinlige nyanskaffede Tommeskruer.

Jens Langkniv havde været helt nede i „æ Sønden" med en Drift Græsstude. Bagefter havde han slaaet sig løs og set sig godt om i disse for ham ukjendte Egne; havde været baade i Bremen og Hamborg og ligeved at skulle la sig hværve til Svenskekongen, ham Gustav Adolf; men Tanken paa Moderen havde endnu en Gang drevet ham mod Qualderhuset. Hans Lommer strutted paa Hjemvejen af Smaagaver til hende. Da han havde gjennemvandret Hederne og kom til den Bakke, hvorfra han var vant til at ta sit første varme Indtryk af det lave Hjems Kjærhed, da v a r der ikke noget Hjem mere! — Han stirred, han skjalv; hvorledes! Var han bleven blind eller gal! Den gamle Poppel stod der; den halvt opbrugte Hedetørvstak med det omvendte Ovnskod — ogsaa den stod der — men Hjemmet, Huset, hans gamle Mors Hus! — Den svære Tre-Alens Karl stod der i Vinden og græd.

I Trav som en ung Plag kom han ind i Gaarden til Wolle Grejersen,

Hvad var der sket? Hvor var hans Hjemmen? Hvor var hans Mor?

Wolle Grejersen ømmed sig paa Bænken; han anstrængte sig med at sige det saa skaansomt som muligt.

Jow, de havde saamænd taget hende. Og siden Huset. Til Rettens Udlæg vel sagtens. Jow, hun var saamænd henne! Det var hun. — Det var paa en af Højene der Østen Bryrup. Niels Paaske var ved hende i det Sidste. — — Jens Langkniv sad inde mellem Bord og Bænk. Med Et bøjed han sit mægtige Legeme ind over Bordskiven og hulked, saa Bordets Brædder gungred op og ned med hans Sideben. Et Øjeblik efter styrted han ud af Gaarden med vanvittige Øjne. Af hans halvt uforstaaelige Trusler frygted Wolle Grejersen, at han skulde ta Vejen mod Mønsted. Kanske det ogsaa har været hans Hensigt, men i sin Sindsforvirring løb han mod Syd, ud over Hederne. Med sin dragne Kniv fægted han vildt i Luften, som vilde han snitte alt Liv ned paa sin Vej.

Saadan blev han ved at rende som en gal ind over Lyngen, saa længe Wolle kunde følge ham med Øjnene.

Det maa ha været saadan en halv Snes Aar efter. Jens Langkniv havde i disse udviklet sig til en af de farligste Forbrydere, Jylland havde kjendt. Før havde han været den hvide Røver, nu var han bleven den sorte, — den hos hvem al Skaansel og Ædelmod var saa godt som bortblæst. Ingen var mere sikker mod hans Efterstræbelser. Skattebæreren som Fragtmanden, Prangeren som Bissekræmmeren — han spared ingen. De forvorpneste Karle søgte til ham og gik i hans Sold. Han grassered over det meste af Vestjylland, men „virked" helst paa de Veje og Stier, der førte til og fra Fjends Herred. Der indgik i Skokkevis af Klager over ham, men han spotted dem alle. Hans Snedighed syntes endeløs. Kongen skjændte paa sine Kaptajners og Lensmænds Magtesløshed; han sendte Brev paa Brev til „Os elskelig" Lensmand paa Hald eller Silkeborg med „Vor Gunst tilforn" og lod formelde, at eftersom Vi naadigst kommer i Forfaring, hvorledes at det Gesinniken,

som forsamled sig i Fjendens Tid i vort Land Jylland og lod sig kalde Krabber, endnu alle Vegne i Skove og paa Alfarveje sig skal sammenrotte, den vejfarendes Mand til stor Skade og Afbræk, en Del paa Livet, en Del paa deres Gods, — da beder vi dig og naadigst ville, at du med dine underhavendis Officerer din største Flid anvender, hvor samme Krabber saavel som andre Løsgjængere og Landløbere kan opspørges, dem dig da at kunne bemægtige og os enhver, levendis eller død, at forskaffe." — Og Lensmanden lod Ordren gaa videre nedefter — men Resultatet var bestandig det samme: — Jens Langkniv trak sig bare længere ind i Hederne, til den værste Fare var overstaaet, saa kravled han langsomt frem igjen med Kniven mellem Tænderne og gjorde et nyt blodigt Kup.

En Septemberdag omkring samme Tid gik den vilde Jagt over den vide Alhede. Lyngen, der jo var bleven afsvedet i den store Fejdetid, var nu skudt frem med dobbelt Glans og bød rigelig Næring for Vildtbestanden, hvorfor den kongelige Vildtbane i de senere Aaringer var bleven en kjær Tumleplads for de høje Herrer fra Hald og Silkeborg. I Aar havde selve Kong Christian den Fjerde faaet Lyst til for en Gangs Skyld at røre de krigshærdede Lemmer i disse øde Egne og med egne Øjne forvisse sig om, at man ikke førte ham bag Lyset ved Indberetningerne om Vildtets Trivsel og Tilstand i denne Afkrog af sit Rige. — Christian ynded helt vel Jagten i disse for ham saa uvante Omgivelser. Dog ikke saa meget for Jagtens Skyld som for selve Ridtets. Han var endnu en kraftig Mand paa Tærsklen til Tredserne og havde hele sin svulmende Livslyst i Behold. Hvor risled det gjennem hans kongelige Hjærte, naar Hesten for løse Tøjler sprængte hen over de milevide Lyngsletter, mens den hvide Lav kastedes i flade Buer ud fra Dyrets Bagsko!

Christian den Fjerde havde i sit stræbsomme Liv set flere Solopgange end alle de oldenborgske Konger tilsammen, selv om de tog deres Dronninger med; da han hin Dag sprængte forbi Karup, sled den stedlige Klokker søvnigt gabende i sit Klokkerreb for at de to Majestæter, Himlens og Jordens, samtidigt kunde være paa Pletten, før den første Vildtbanepæl var passeret. Heden havde den Morgen taget sin fineste Kjole paa: lilla og rødt med en Dugghinde af blaat paa dybbrun Bund. Natteduggen bro-

dered Kjolen over med Perler og Diamanter; det skjared, det lyste, det funkled; her og der emmed det, hvor Mosset var blødt og dybt, som laa der et levende Væsen under dets Puder; Hededammene røg i Morgensolen, men ikke mere end nysiet Mælk. Ulvefoden rakte sine lange Halse op af Lyngen og satte gule Støvstriber over den sorte Hests Hove. Kongen red længere og længere ind i dette Æventyr, han berused sig i Ridtet; hans svære graa Skikkelse ranked sig; han sad og lytted til det stødvise Sus mod sit Øre, naar Hesten la rigtig vældigt i med de blanke Forben, der var strakt fremefter som to Slagler.

Kongen blev ved at ride; red sit Følge sønder og sammen, fremad, fremad; over hvide Lavsletter og grønne Rævlingklynger; over smaa Sænkninger med lavt Enebærkrat, forbi Damme, randed af Pors og Drosera; — og saa igjen ud over den brune ubrudte Hedeslette!

Op ad Formiddagen traadte et nyt Fænomen ind i Rækken af alle de tidligere: Fata morgana begyndte at tegne med usynlig Finger paa den fjerne Himmelvæg. Kongen standsed sin Hest og saa forbavset ud for sig. Hans hvide Hattefjer vajed som en Fane. Hvad var dog dette! Et Syn, han aldrig før havde set! Hans overtroiske Hjærne begyndte at kombinere. Det skulde vel aldrig være et Himmeltegn, et Varsel om kommende Krige og Ulykker, en Sejr for Paven eller Tryntyrken! — En By stod i Skyen med Tag og med Tind; Taarn steg op bag ved Taarn. Udenfor Byen et knejsende Slot; befæstet saa det ud til at være, og sandelig! laa der ikke noget som en Hær, færdig til Berending! En Flod løb i Bugter der forbi, Bro over Floden: et Brotaarn, og hvad der ellers hører til et ret Slot, fattedes ikke heller! — Inden Kongen havde besindet sig, var Disens Svamp gaaet over det, og nye Undere aandedes ud over Himlens blaa Tavle.

Men hen over Middag kom Havgusen; den slukte i et Nu alle Dagens skjære Farver; Vest fra kom den; rullende, væltende, som Krudtrøgen over en Slagmark.

Men da var den kongelige Jagt allerede i bedste Gjænge.

Men nu blev Lyngheden farlig, fordi ingen kjendte hverken Vej eller Sti. Lensmanden begyndte allerede at tale om, at det nok var paa Tide at finde tilbage til Silkeborg. Men det vilde Kongen ikke høre Snak om. Nu havde de jo netop efter megen Søgen fundet frem til Vildtet; saa

skulde de vel ikke stikke Halen mellem Benene for en Smule Taage og forlade det hele midt paa Sommerdagen; det vilde jo netop være en kostelig Adspredelse at lege lidt Blindebuk sammen herude under disse uvante Forhold. Her var dejlig langt til Væggene, man risikered ikke at løbe Panden imod! — Kongen var i det skjæmtende Hjørne, og der vidste Lensmanden, at han ikke kom nogen Vej med ham. Jagten gjenoptoges af Kongen med den største Iver og Lidenskab. Det vared ikke længe, saa rejste han et Krondyr. Han fyred. Han ramte det. Det slap dog fra ham, men hinked stygt; han skulde sikkert med Lethed indhente det. Hjorten knækled af Sted som en Kænguru. Hesten med Kongen i Iljag bagefter. Kongens Ledsagere anstrengte sig af alle Livsens Kræfter for at følge; efter nogle Minutters Forløb maatte de dog opgive Ævret; mens Taagen lukked sig om Kongens brede Ryg, stødte hans to Ledsagere de mest vaandefulde Toner ud af Valdhornet. Kongen lod haant om deres Tuden, fyred endnu en Gang, men fejled Skuddet. Forfølgelsen fortsattes, over Hedelavninger og Højlyng, mens den kolde Havgus køled Kongens ru Kinder og satte tunge Draaber i Hestens Manke som i Christians dinglende Marelok. Paa en Gang mærked han paa Hestens Løb, at Grunden blev sid og sumpet. Foran sig saa han et graaligt Buskads af Vidjer og Elletrunter, dog ikke højere, end at den flygtende Hjort raged tydelig op over det. Atter knalded Kongens Skud. Hjorten styrted og knækked Vidjebuskene under sig; Kongen førte af gammel Vane Jagthornet for Munden, men fik ikke frembragt en Tone, før en Skikkelse af uhyre Former, som Taagen forstørred, og et skrækindjagende Udseende, traadte frem af en Art Pindehus eller Hule og stilled sig halvvejs op foran Kongens Hest. Det var for Kongen ikke til at afgjøre, om hans Holdning maatte betegnes som truende, eller om det ikke snarere var Mandens blotte Tilsynekomst, der maatte slaa selv en Konge af Christians Mod med Rædsel. Hans Haar og Skjæg var blandet til et Vildnis, der gjorde det vanskeligt at afgjøre, hvor det ene endte, og det andet begyndte. Øjnene var sorte og haarde som Flint og laa dybt inde under et Par Benbuer, over hvilke Panden laa fuld af blodsprængte Valker og Rynker. Fødderne var nøgne, og de grove Klæder, der engang havde været hvidt Vadmel, var plettet af Dynd og Blod; mærkeligt var det at se denne skidne Dragt oversaaet med

ægte Sølvknapper; og under det Reb, der udgjorde Bæltet, lyste et Spænde af det pure Guld, ligesom han havde Guldringe paa Fingrene og i Ørerne.

„Hvem er du?" sa Kongen, da deres Øjne havde flintret nogle Sekunder imod hinanden.

„Eders Undersaat, gue Kong" sa den fremmede med dyb Bastone og en ærbødig Hovedbøjning.

„Ja, det hører jeg paa dit Maal. Men hvad er din borgerlige Bestilling?"

„Røver, gue Kong," sa den anden uden at forandre Mine.

„Naa, du er nok en Mand uden Omsvøb, og min Tro modsiger dit Udseende dig ikke!

Gaar Forretningen saa godt?" Et spidst Smil tegned sig om Kongens stærke Mund.

„Jeg maa ett klav i æ Tid, gue Kong." Nu var det den fremmede, der smiled.

„Hvad er dit Navn?" spurgte Kongen, noget irriteret af den andens overlegne Ro.

„Jeg har nok flere Navne. Tho i Kirkebogen der skal jeg hedde Jens Olesen — men hvem kan regne med, hvad Præster smører op? De, der vil indynde sig ved mig, tho de kalder mig meget af Tiden for „Hedens Konge" — men de, der er ræd for mig — og det er de fleste — kalder mig — Jens Langkniv."

„Jens Langkniv!" Kongens Bryn rynked sig. „Den forvovne Bandit, som —"

„Aaeja, det er mig, gue Kong."

„Den pestilenske Skjælm, hvis Ofre fylder vor Regjerings Kontorer med deres Klager!"

„Det er mig."

„Som har opfyldt Landevejene her i vort Nørrejylland med Plyndring og blodig Bandsværk, og har holdt mine Lensmænd og Kaptajner for Nar i otte Aar eller mere!"

„Jow, gue Kong, det er saamænd mig!"

„Vil du saa skyndsomst følge med til Lensmanden!"

Kongen sætter Jagthornet for Munden og blæser. Der svares i Taagen langt borte.

„Jeg hørte nok ikke ret, hvad det var, I sa, gue Kong!"

„Jeg sa: Jeg har i Dag ved et Lykketræf fanget Landets største Forbryder."

„Jeg er snart al led ved at skulle sige Eder det, gue Kong, men det er sgi ett mig, men Eder selv, der i Dag er bleven Fange."

„Djævlen heller! Er jeg maaske d i n Fange."

Kongens Stemme aanded idel Spot.

„Jow, det kunde snart lade til det."

Kongen med en Bevægelse mod sit Sværd:

„Det skal du faa at kjende om lidt, naar Lensmanden er kommen hid med mine Folk."

„Aaejow, n a a r han kommer; men det kunde godnok ligne den bitte Lensmand at blive henne, gue Kong."

Kongen tuder igjen i sit Horn. Der svares svagt, men dog nærmere.

„Hører du! De er allerede nærmere."

„Jow, jeg hører det. Men ett nær nok, gue Kong. Tho lad mig da ligesaa vel sige Eder det med det samme: Mosen her hedder Feldmose, og minsajn om ett den har været som en Fælde for mange, men aldrig for nogen saa store som i Dag, gue Kong. Jeg kan se paa Eders Lader, te I tror mig ett. Vil I da ett prøv at la jer bette Øg bære Eder tilbage, gue Kong?"

Kongen vender sin Hest og driver den frem; den er dog ikke kommen ret mange Skridt, før dens Forben synker uhjælpeligt i. Kongen forsøger et andet og et tredje Sted, men med samme Udfald.

„Guds bitre Død! Dette er jo Trolddom!"

„Jow, tho saadan har andre ogsaa kaldt det; men jeg ynder nu bedst at kalde det for Guds Tilskikkels."

„Er du da ikke blot Røver, men ogsaa Troldmand!"

I min Levevej maa man ta til Takke med alle Slags Bestillinger, gue Kong."

„Saa forklar mig det dog, Mand! Jeg kom herhen uskadt. Hvi kan jeg ikke vende uskadt tilbage?"

„Ja, tho saadan sa ogsaa Bjørnen, han sad med hans Laller i Saksen!"

„Lad mig nu snart være fri for dine Gloser. Jeg taber ellers Taalmodigheden."

„Skulde I ett sætte andet ild Vej for, saa er I ett at beklav, gue Kong. For jeg kan ikke sige andet: Det er et grimt Hul, I her er kommen til, og her slipper I sgi ett fra uden Hjælp fra gue Mennesker som mig og mine Lige, gue Kong."

„Her var en Indgang, saa maa her vel ogsaa være en Udgang," svared Kongen.

„Sandt nok. Der gaar en smal Jordbro hertil. For lidt siden var vi to, der kjendte den; der ligger nu den ene."

Jens pegte ind i Vidjebuskene.

„Hjorten?" sa Kongen.

„Aaejow; det var et sølle Dyr, der havde faaet i Vane at komme her i den strenge Vinter og hente en Mundfuld Hø af min Haand; saadan er den kommen her i mange Aar. I Dag er den kommen tidlig nok. Men den tog aldrig fejl af Stien; saa længe Eders Hest fulgte den, var der ingen Fare."

„Og nu er du ene om at kjende Udgangen?" sa Kongen.

„Vist saa. Og jeg er jo knap saa villig til at gaa forved Eders Hest, gue Kong, især da jeg ser, hvad Tak der er falden af til den sidste."

Der høres atter et Valdhorn. Kongen smider sit til Munden endnu en Gang.

„Nu er de atter nærmere," sa Kongen.

„Jeg tror ett, det nytter svar meget. Mine Moser og Grave er dem for brede, og dybe er de da ogsaa. Der skal en ualmindelig god Flint til at naa her over; helsen havde jeg migi været kaput for længe siden; som æ sølle Hjort der."

„Og det havde været bedst for alle Parter," henkasted Kongen.

„Det skal I endda ett sige af, gue Kong. I Dag er jeg Røver — men det har jeg endelig ett været alle mine Dage."

„Hvad var du da før?"

„Ja, nu er vi ved Humlen," sa Jens og skifted om paa Fødderne. „Skulde Kongen aldrig ha hørt et eneste Ord om den her Egn under den sidste Fejde?"

„Jeg mindes det ikke."

„Kongen skulde ett ha hørt Tale om en Ritmeister, den her Timmer, som vi lod slaa ihjel . . ."

„Timmer! Ritmester Timmer — fra Sallingholm! Og saa var der en Kaptajn paa vor Lensgaard Skivehus . . ."

„Jow; Teufel, gue Kong."

„Rigtig, ja. Nu mindes jeg det smukke Navn."

„Det var mig, som havde den Ære at gjøre det færdigt."

„Var det det! Nu mindes jeg ogsaa Navnet, Jens Langkniv, som du dengang bar med Hæder. Jeg husker, at jeg tænkte: Satan til Gut! Bare jeg havde haft det Mod blandt mine Admiraler!"

Jens Langkniv træder sig selv over Tæerne, mens han ærbødig mumler:

„Det var gjævt sagt, gue Kong! I skulde vel ett endnu kunne bruge mig til et eller andet?"

Lysende af Skjælmstykker svarer Christian:

„Jeg kan vel ikke ret — efter hvad der senere er hændet — udnævne dig til min Admiral, saa meget mere, som du synes at ville holde mig i Baand og Fangenskab. Er en Admiralspost Prisen for min Løsladelse, da skal det just ikke kaldes Røverkjøb men vel en Røverpris. — Men gjør mig nu ikke din Spøg for lang. I Dag er jeg Jæger og taaler en Jægerspøg. Vel kan hverken jeg eller min Hest flyve igjennem Luften til den anden Bred, men hvad om vi forsøgte at slaa Bro i Fællesskab? Du viser mig uden Skalkhed Stien tilbage, og jeg lover at faa undersøgt den Sag, du nævnte før om dine Fortjenester af disse Egne under den sidste Fejde."

„Det er al kjønt af Eder, gue Kong. Men den Ulejlighed er jeg saamænd ikke værd nu. Lad os hellere la det fare, gue Kong.

Men er det Eders Alvor, te I vil bevise mig en Tjeneste, saa var der endlemaal en anden Sag som — — ja, nu maa I ett bliv vred, gue Kong."

„Tal du kun ud."

„Jow, det var min Mor. Hun var saamænd en meget fattig Kone; hvor skulde hun blive andet! Men hun var det rareste bitte Menneske — da for mig at tykke — der kunde gaa paa Jorderig. Men det hjalp hende ikke det mindste Gran, da de først havde faaet hende lagt for Had. Og en Gang, da jeg havde været hjemmefra i et Par Maaneder, saa havde de, der er sat til at vogte Kongens Lov, taget hende og ladet hende brænde som Troldkone."

„Som Troldkone!" udbrød Kongen. „Saa er det altsaa fra hende, du har taget Haandværket i Arv? Thi det forholder sig aldrig rigtigt, hvad du fortalte om Hjorten der."

Jens svared med frygtelig Stemme:

„Sig ikke, min Mor var en Troldkone, om ogsaa hun dømtes saadan. For hun var en Guds Engel, saa sandt som Engle er til!"

Jens Langknivs Læber begyndte at skjælve ynkelig rundt inde i det stygge Skjæg. Hans Øjnes staalhaarde Kulde var brudt — der rulled Taarer, tunge som Hagl, ned over hans revnede Kofte.

„Hvad Røver, du græder!" sagde Kongen og rykked sin Hest nærmere til ham. „Du syntes før at ha en Bøn til mig?"

„Vil Kongen i en ledig Stund ta den gamle Kones Sag op igjen og rense hende for Vanæren, om Kongen tykkes, te hun er værd at rense?"

„Det vilde jeg gjøre for enhver af mine Undersaatter, der bad mig derom, hvorfor da nægte dig det, om endskjønt du er en Røver."

„Mangfoldig Tak, gue Kong!" stammed Jens. — „Lad os saa komme af Sted! For jeg kan vel stole paa, te der ikke sker mig nogen Uskjel?"

„Der skal ikke blive tilføjet dig noget ondt, saa længe du ledsager din Konge!"

Jens fandt med Lethed Lønstien og havde under Overfarten Kongens Hest ved Bidslet. Kongen lod gjentagende sit Jagthorn lyde og fik omgaaende Svar.

Da de var naaet over paa den anden Bred, ledte Jens Kongen i en lang Zigzaglinje bort fra Lønvejen; han skjøtted ikke om at faa sin „Befæstnings" Hemmeligheder røbet til flere end højst nødvendigt.

Kort efter stødte Lensmanden og Følge atter til Kongen. „Deres Majestæt," sa han med Tegn paa Fortvivlelse, „vi ere alle vilse!"

„Det vil jeg gjerne tro!" sa Christian med en Latter. „Det er for Sanden ikke første Gang, jeg finder mine Lensmænd og den øvrige Adel vild paa Kareten! Saa bliver her næppe andet for end at anmode Manden der" — Kongen pegede paa Jens Langkniv — „den eneste, der synes at være klar over Bestikket, om at vise os Vej gjennem sit Rige."

„Hvem er denne Mand?" spurgte Lensmanden, mens han saa forbløffet fra Kongen til Røveren.

„En landflygtig Kollega, som jeg traf herude i Mosen;

jeg kjender tyske Fyrster, som ikke er Konger over halvt saa meget Land som han. Han hedder nok — Jens Langkniv, den gode Lensmand til Efterretning."

„Jens Langkniv!" udbrød alle paa een Gang.

„Det var i Sandhed Storvildt, som Deres Majestæt der har fanget," sa Lensmanden.

„Nej, tøv lidt," sa Kongen, „jeg skylder at bekjende, det er ikke ham, der er min Fange, men mig, der er hans Fange.

Jeg har givet ham mit Lejde til Solnedgang."

Lensmanden saa mellemfornøjet ud.

Kongen fortalte med muntre Overdrivelser om sit Jægeræventyr, mens Jens Langkniv leded ham og hans adelige Følge gjennem Taagen ud til banet Vej.

Vejen faldt de blødagtige Ryttere lang. De begyndte at stikke Næbene sammen og gjøre betydningsfulde Hovedslæng mod Jens Langkniv, der skred tavs frem i sine Pjalter. Saa hvisked en i det samme til Lensmanden; denne bøjed sig ud fra Sadlen og hvisked til Kongen.

„Du leder os vel uden Skalkhed?" sa Christian og saa forskende paa Røveren.

Jens svared, mens hans Blik fo'r som lynende Klinger ud over den fløjlsklædte Rytterskare:

„Skulde der være nogen her, der har mere Vid om Vejen end mig, saa kan jeg saa meget godt træde tilbage, gue Kong."

„Gaa du bare videre!" — Nu vendte Kongen sig mod Lensmanden: „Hvi er der aldrig blevet mig indberettet noget hverken her fra Lenet eller Nabolenene om denne Mand og hans Fortjenester af denne Landsdel i den sidste Fejde?"

„Deres Majestæt, jeg var ikke her ved Lenet, da Fjenden var Landet mægtig."

„Nej, deri har du, min Tro, Ret. Du og de øvrige Lensmænd smed m d et Tøjlerne til Ladegaardsfogder og Skriverdrenge for at komme af Sted over Hals og Hoved og saaledes hytte Eders eget Skind, mens I lod den gemene Mand som h a m og hans Lige ha al Ulejligheden og Livsfaren med Landets Værn og Forsvar."

Da Lensmanden følte, at det trak sammen til et Opgjør, gjorde han et Par snilde Manøvrer for at læmpe Samtalen ind i en anden Gade.

Solen var atter brudt igjennem Gusen. Forude glimted Vandet i Pytterne paa den Vej, der pegte lige ud mod Vor Frues høje Taarn i Karup. Nu var yderligere Ledsagelse overflødig.

Kongen tog en Rosenobel op af sin Pung og rakte den ned mod Røveren.

„Jeg tar ikke imod Sold for Ærestjenester," sa Jens Langkniv og beholdt højre Haand i sit Bælte.

„Lad det saa være for Hjorten, som jeg fælded til din Mishag."

Jens tog nu Mønten. Kongen rakte ham sin stærke Haand.

„Tak for ærlig Ledsagelse. Husk din Konge, og bliv herefterdags en brav Mand!"

„Jeg er ræd for, det er bleven for silde, gue Kong!"

Lensmanden holdt i nogen Afstand og skumled over Kongens „Tosse-Godhed". — Kort efter galopperede den lystige Rytterskare ad Karup til. Solen lyste gyldent over alt det røde Fløjl og glimted i det hoppende Brokade paa Hestenes Skaberakker. Kongens høje Skikkelse blev længe ved at ses over de andre, naar Jens Langkniv vendte sig om paa sin ensomme Gang imod Sumpen.

Det var et Aars Tid efter, men længere ud paa Efteraaret. Jens Langkniv havde aldrig rigtig kunnet forvinde det Besøg, som Kongen saa ufrivillig aflagde ham. Han blev ved at gjentage for sig selv og de enkelte Kammerater, der var bleven ham tro, de Ord, der var faldne ved den Lejlighed. Især den Ytring, ved hvilken Christian den Fjerde, om end blot i Tanker, havde opstillet ham som et Mønster for sine Admiraler, blev Gang for Gang fremdraget, hyppigst under Rørtheds Taarer. Han gjorde ikke noget større Kup efter den Dag; helt holde sig rolig formaaede han ganske vist ikke, om ikke andet, saa skulde nok Sulten spore ham frem. Men han havde efter Mødet med Kongen faaet et Tilbagefald til sin gamle „Ædelhed" og sin halvvejs ridderlige Behandling af Ofrene; og det taaltes daarligt i hans Levevej. Saa følte han sig heller ikke

mere i Besiddelse af sit gamle Jernhelbred, som han hidtil havde kunnet byde alt. Gang paa Gang i de senere Aaringer var han bleven hærget af Kolden, og naar den slap ham, tog Gigten fat og martred ham, som vilde den bryde ham Led for Led. Alt dette bevirkede, at hans Sanser og Aarvaagenhed ikke mere gjorde ham saa uangribelig som tidligere. Det var hændet flere Gange, at hans Forfølgere var lige paa Nippet til at ta ham.

Kaptajnen, Niels Munk paa Rosborg, var en Mand, der var saare nidkjær i Tøjet; han havde netop dette Efteraar anskaffet sig en fin Sporhund og et Par nye Hjælpere blandt Rytterne, som i første Linje havde den Opgave at snuppe Jens Langkniv. Jens vidste, at det overalt gjaldt hans Liv. Naa, at de skød ham død, det fik være, — han havde aldrig haft saa overdreven megen Angst for et Bøsseløb — men at de skulde ta ham levende, som et andet Stykke Fæ, hvad al deres Hu stod til, det vilde han føle som den dybeste Beskjæmmelse. Han havde egentlig altid hadet Røverhaandværket som det, der savned enhver Idealitet; han havde først givet sig det i Vold, naar han ingen anden Udvej øjned. Hans Livs Glanstid havde været Krigen, da alle bares af en stor fælles Bølge af Mod og Opofrelser. Men de Dage var forlængst henne. Og nu var han gammel og graa i Toet. — Saa en Middagsstund, da Sulten, den gemeneste Sult, havde tvunget ham til at forlade sit Skjulested for muligvis at stjæle et Lam, optraadte ganske uformodet Kaptajnen og hans to Ryttere og afskar ham Tilbagevejen. Han var dog saa heldig i første Omgang at slippe fra dem og komme ind over nogle Bløder, hvor Hestene ikke kunde træde, og videre Nord paa, over Aaen ad Koldkur; men Rytterne var paa hans Spor og vilde sikkert denne Gang ikke gi fortabt. En lille Timestid senere saa man Jens Langkniv komme i strakt Løb Østen om Vridsted By og storme ind til hans og Moderens trofaste Ven, Præsten Niels Christensen Paaske. Denne var nu en gammel hvid Gubbe, hvis Syn var ved at dummes. Men Godsindet i ham var lige rent og uplettet.

„Naa, kommer du nu, Jens," sa Præsten og rakte ham sin svage Haand. Vild-Lugten, der stod ud fra Røveren, fyldte den hvidtede Stue. —

„I Dag gjælder det Liv eller Død!" sa Jens Langkniv med en Hovedbevægelse ud imod Gaardsiden.

„Det har det jo altid gjort, hvor vi to saas."

„De er efter mig. Og de rider vel."

„Skal jeg skjule dig?"

„Nej, jeg har været skjult længe nok. Lad dem nu se mig, som jeg er. Men vil I hjælpe mig?"

„Hvad mener du, Jens?"

„Som I hjalp min Mor?"

„Nu forstaar jeg dig. Du vil skrifte dine Synder?"

De talte længe sammen. Jens la med stor Oprigtighed hele sit store Synderegister frem, paa en tør, næsten forretningsmæssig Maade. Nu og da syntes Præsten, at der endogsaa var en Art Triumf i Stemmen, især naar Jens' Udaad var gaaet grundigt ud over hans egne eller hans Mors Plagere. Præsten hørte taalmodigt paa, indskød nu og da et lille Spørgsmaal, hvorpaa Jens mumled videre. Hr. Niels havde iført sig Ornatet og gjorde sig Rede til at række ham Alterets Sakrament. Da sa Præsten: „Jeg var jo hos din Mor i hendes sidste Stund."

„Ja," sa Jens og blev kortaandet. „Kom hun til at gaa meget igjennem, inden hun døde?"

„Hun var jo uskyldig, og det bærer over alt. Hun gav mig en Hilsen til dig; det har ikke været mig muligt at overbringe dig den før, og nu vilde jeg næsten ønske, at jeg maatte spares for at sige dig den."

Men Jens vilde høre den.

„Naa, ja ja! Hun sa: Hils min Søn, te hvis han ikke vil forstyrre hans Mors Fred, saa maa han aldrig hævne mig. For af ondt kommer der bare mere ondt."

Jens Langkniv, hvis Hoved før havde rejst sig med stride Børster mod Bjælkerne, sank nu sammen som et saaret Dyr.

„Min Mors Fred! Min Mors Fred! Saa har jeg altsaa ikke gjort andet i alle de mange Aar end forstyrret min sølle Mors Fred! De andre pinte hende een Nat, kanske to, men jeg — hendes Søn! — har pint hende i ti Aar."

Han kasted sig ned og hulked.

I det samme hørtes Larm fra Gaarden, det løste sig ud som Hestetrav. Jens Langkniv sprang op. Kaptajnen og hans to Ryttere holdt for Indgangen. De trængte ind i Præstens Stue uden at banke paa.

„Hvorledes er det, I kommer til Huse, Hr. Kaptajn?"

sa Præsten. „Kan I dog ikke unde en Synder Frist, mens han beder!"

„Vi har undet den Skjælm alt for lang en Frist; han faar vel altid nogen Frist fra Fængslet til Galgen. Lad ham d a bede, om han finder det Møjen værd."

„Jeg var just i Færd med at række ham den hellige Nadver, som ingen nok saa haardhjærtet Bøddel har nægtet sit Offer. Jeg forlanger, at I under ham Livsfred saa længe."

Kaptajnen gjorde Mine til de to Ryttere, at de skulde ta Opstilling ved Stuens tvende Inderdøre. Selv stilled han sig saa med spændt Hane ved Stuens Udgangsdør. Ogsaa de to Ryttere spændte Hanerne paa deres Karabiner. Jens saa udfordrende paa dem alle tre, men holdt sig ellers rolig i Stuens Midte. Præsten optog sin saa voldsomt afbrudte Fromhedstjeneste. Jens satte sig paa sine Knæ med foldede Hænder, mens Præsten tog Bibelbogen og læste:

„Og David sagde: Jeg er saare angst. Kjære, lad os falde i H e r r e n s Haand, thi hans Barmhjærtighed er stor; men jeg vil nødig falde i M e n n e s k e n s Haand." — — Præsten løftet sine svage Øjne fra Bogen og sa: „To Gange, Jens, er du tidligere kommen ind i denne Stue og har frelst m i g af Menneskehaand. Maatte jeg i Dag saalangt mine svage Evner rækker, faa Kraft til at frelse d i g — over i G u d s Haand!"

Nu var Jens tilsyneladende i indre Forstaaelse med sig selv. Det saa ud, som fandt han sig med den største Ro i sin Skæbne.

„I gjør os dette Skriftemaal noget langt, Hr. Niels!" sa Kaptajn Munk og undersøgte Fængkrudtet.

„Naar Vorherre har kunnet bie paa ham saa længe, saa kan I, Hr. Kaptajn, vel ogsaa bie dette Skrifte til Ende," svared Niels Paaske.

Præsten rakte Jens Brødet og Vinen.

„Er jeg n u kvit, Præst?"

Niels Paaske gik hen og la sin Haand paa hans Hoved: „Det samme ængstelige Spørgsmaal gjorde ogsaa Røveren paa Korset. Og Jesus sagde til ham: Sandelig siger jeg dig, i Dag skal du være med mig i Paradis."

I en Lynsnarhed havde Jens Langkniv rejst sig op med sit vilde Hoved mod Loftsbrædderne.

„Nuvel! Tag mig saa!"

Med denne Udfordring greb han sin Kniv og slængte den af al Magt ind i Dørbjælken over Kaptajnens Hoved. „Jens!“ raabte Præsten, der ligesom de andre troed, han sigtede mod Kaptajnen.

I det samme lød et døvende Skrald. Tre Geværkugler bored sig fra modsatte Sider ind i Jens Langknivs Hjærte.

Da Krudtrøgen tyndedes hen, laa han rolig med et Smil paa Læberne. Om det gjaldt den hinsidige eller denne Verden, derom var Meningerne længe delte.

Hans Kniv var ikke til at vriste ud med almindelig Menneskehaand, og da man vilde gaa mere metodisk til Værks, bad Præsten om, at den maatte blive siddende, hvor den sad. Og saaledes blev Jens Langknivs Vaaben i mangfoldige Aar en gysende Seværdighed i Vridstedpræstens Studiekammer.

Men endnu et Minde bevared Eftertiden fra Røverens sidste Dage, nemlig den Bodssalme, som Præsten skrev i Jens Langknivs Navn, og som Følget afsang, før de klapped Mulden til over hans urolige Hjærte:

Tag min Sjæl,
naaderige Gud,
før min Marterpæl
skyder nye Skud!
Satans Vingestræk
rev min Modstand med.
Tag mig Synder væk
til din Fred!

Syndsens Spe
stinger Kjød og Blod,
Taarens Anger-Ve
drypper for min Fod.
Alt, hvad jeg fik kjær,
Moder, Viv og Ven —
Verdens Bygevejr
bar det hen.

Slangen bed,
Smærtens Skaal løb fuld,
mens i Mulm jeg stred
for en Sjæl af Guld.
Om min Kjærlighed
regnes mig til Fejl —
Herre, skjær den ned
med din Segl!